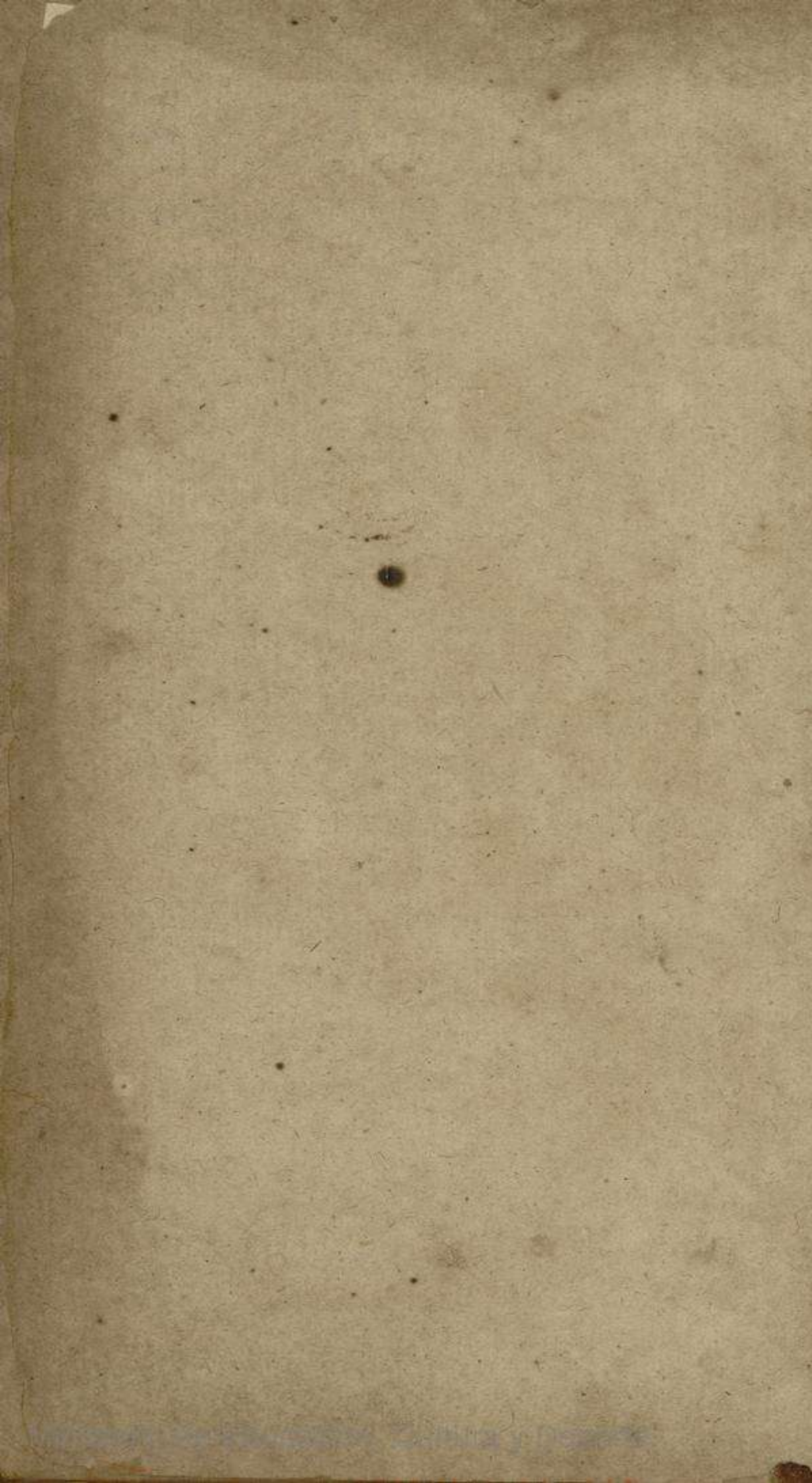

4471

6253

AMSTELÆDAMI
Apud JOANNEM WOLTER S. A. 1687

AUR. CORN.
CELSI

DE

MEDICINA

LIBRI OCTO,

Brevioribus ROB. CONSTANTINI,
IS. CASAUBONI ALIORUMQUE
Scholiis ac locis parallelis illustrati.

Cura & Studio

TH. J. AB ALMELOVEEN, M. D.

AMSTELÆDAMI,
Apud JOANNEM WOLTERS.

MDCCXCVII.

AUR COM
GELSI
DE
MEDICINA
ERRIOTO
DE
IS
S
C
T
L

VIRIS CELEBERRIMIS,
PETRO PETITO

ET

MATTH. SLADO

ILLI GALLORUM, HUIC
BATAVORUM MEDICORUM
PRINCIPIBUS.

THEOD. JANS. AB ALMELOVEEN,

S. D.

Ntiquioris Medicinæ
parentes nobilissimos
licet, atque ob elegan-

*
- 3

ter

DEDICATIO,

ter fidelissimeque tradita præcepta summopere necessarios, à plurimis nostri seculi hominibus non modo negligi & contemni, verum etiam acerrimis proscindi dictariis, usque adeo percrebruit, Viri Præstantissimi, ut hospes in literis, in Arte quoque nostra plane peregrinus sit oporteat, qui tam nota atque vulgaria se nescire fateatur. Nec tantum illi, verum etiam (en quo tandem pigrities desidiaque homines perduxit?) illorum cultores vel maximo odio, imo ludibrio habentur. Quod cum animadvertissem, quorum nominibus scriptorem hunc, quem

DEDICATIO.

quem ob innumera translata
loca, non immerito quidam
Latinum appellare solent
Hippocratem, de novo no-
stra cura prodeuntem, inscri-
bi gratum esset, non ita diu
quærere debui, siquidem non
alios nisi Vos, Viri eruditionis
fama, multisque ac magnis in
universam literarum rempu-
blicam meritis celeberrimi,
operis hujus patronos certif-
simos antiquissimosque potui
eligere, quos ne Celsus ipse
quidem, si in vitam ei dare-
tur reditus, scriptorum suo-
rum censores recusaret. Nunc
itaque nihil mihi restat, quam
ut obnixè Vos rogem, ut me

*

4

in

DEDICATIO.

in amicitiam Vestram recipere,
hancque inscriptionem,
tamquam benevolentiae ob-
servantiaeque erga Vos meae,
qualecunque documentum ad-
mittere dignemini. Valet. Da-
bam Trajecti ad Rhenum a. d.
xv. Kal. Febr. clo Io cxxcvii.

THEOD.

THEOD. J. A B ALMELOVEEN.

LECTORI

BENIVOLO

S. D.

Multos non modo proximi, verum etiam hujus seculi eruditione atque fama prestantissimos viros operam in emendandis atque illustrandis A. C. CELSI de Medicina libris, non vulgarem posuisse, qui ignorat, nae scriptorem illum ignoret necesse est. Quis enim est, qui vel primis labris Medicinam gustasse praeseferat, quem Caesarii, Pantini, Constantini nomen fugiat? quis Feremiam Threverium, quis Balduinum Ronssæum defama non noverit? quis de Fodoco Lommio, Petro Pavio nil audivisse se ausit profiteri?

* 5

quis

P R Æ F A T I O.

quis denique, quid Joannes Antonid. van der Linden præstiterit non observavit? quorum Virorum exemplis, quibus duci solemus, incitatus incredibile quanto legendi, relegendique flagrauerim desiderio? quod repetita aliquoties lectione non leviter accrevit, adeo ut notare quædam ab aliis prætermissa, & hunc Autorem cum aliis conferre scriptoribus subinde cœperim, quod cum vidissent Celsi nostri cultores diligentissimi, operæ pretium me facturum existimarunt, si cum orbe literato hunc nostrum communicarem laborem, promissisque abhinc fere anno datis satisfacerem. Quod cum altius in animum descendisset meum, protinus istis expoliendis memet applicui. Veruntamen quum variarum lectionum numerum in majorem molem excurrere viderem, editionem vero formæ commodioris, & si ita loqui liceat, portatilis desiderari, consilium mutavi, satis habens loca duntaxat sive nostri auctoris, sive alterius medici, parallela indicare, scriptoris nostri sententiam quæ aut illustrarent aut confirmarent. Editioni autem huic rerum atque verborum indicem, quem in omnibus aliis desiderari sciebam editionibus adje-

ad L E C T O R E M

adjecimus, de industria, ne nimiam in molem assurgeret numquam è manibus deponendum hoc Medicinæ ἐγχειρίδιον, aliquanto contractiorem; quod præ manibus nobis sit, ejusmodi lexicon, quale una cum notis eruditissimis in Celsum à viro fama super æthera noto, Joanne Rhodio confectum, incendio tristissimo absumptum summopere dolemus, alii editioni subnectendum. Subjuximus, quæ loca difficiliora explicant R. Constantini annotationes selectas ex exemplari, alias rarissimo, è Cl. Grævii Bibliotheca deprompto. Scholia eruditorum facile principis Isaaci Casauboni, margini codicis quo fuerat usus, festinantissime illita, quæ ex τῆς πύου Isaaci Vossii Gazophylacio secum attulit Gothofredus Thomasius, ὁ χαρίεσται, pro amicitia atque necessitudine, quæ inter nos intercedit non vulgaris, quam benignissime mecum communicavit; quæ licet breviora, numero pauciora, minimeque publicæ luci ab Autore adaptata, ob religionem tamen, qua summa eum colo, suppressere non potui aut minus grata fore putavi. Quid vero ipsi præstiterimus le-

*

6

Etione

P R Æ F A T I O.

*Etione ipsa consequetur H. Lector, quem
duo monitum velimus, numerum mar-
gini impressum loci paralleli paginam ver-
sumque indicare, alterum in notulis, ubi
citati libri saepenumero auctoris reticetur
nomen, Hippocratis debere intelligi.*

CLA.

CLARISSIMO VIRO,
DOMINO
GUIDONI PATINO,
BELLOVACO,

DOCTORI MEDICO PARISIENSI,
ET PROFESSORI REGIO, AMI-
CO SUO MAGNO
SALUTEM.

CLARISSIME VIR,

ICERONIS ista gloriatio est: *Latinos omnia invenisse melius, quam Græcos; aut ab illis accepta fecisse meliora.* Augusta profecto, & magno viro magnarumque rerum fiduciam habente digna! Quam & veram minimeque vanamprehendit, quisquis à Romanis posteritati tradita comparat cum Græcis. Ne longum abeam, Oratorum quidem laus ita ducta fuit ab humili ad summum: fuere & Philosophiæ studia sic ad Latinos traducta, ut ne bibliothecis quidem Græcis eguerint. Neque vulgare est, quod de nostra arte Celsus promeruit. Quam enim ab Hippocrate, ab Asclepiade, ab aliis Græcorum plurimis accepit scribendi de Medicina materiam, hoc ipso fecit meliorem, quod primus eam sic conceperit, ut esset ad discendum aptior, ad faciendum promptior. Græcorum antea nemini, quod sciam, id laudis datum, quod artem redegerit in systema, & corpus methodo consti-

tutum. Celsus præstitit, & res faciendæ medicinæ utiles ac solum necessarias ita ingeniose ac diligenter ex antiquis elegit, ita per partes digessit, hasque ipsas immexuit inter se, ut vel Recentiores inter non noverim, quem ipsi jure possis antepone. Neque ad eam laudem refert, sermone tantum, an etiam opere fuerit medicus. Si enim coire ista semper necesse est, quotusquisque hodie medicus est? Cathedrarios quippe videas medicinæ scientiam plerumque subtilius, quam ex usu, excolere, atque hoc per ambitionem, quam vocant veri scrutationem, agere, ut ingenio & facundia vincant. Contra, qui quæstui serviunt, bene gnari, morbos non eloquentia, sed remediis curari, ut populo placeant, ex quo ille major est, sufficere credunt secreta jactare & his curatorum longas ostentare tabellas. Hippocrates certe pro Medicis habet, qui veram artis sibi cognitionem compararunt: sed transferre ad usum suadet, & fructum eorum, quorum gratia est inventa. Saperene putandus est, qui lucernam accendit, & subter modium ponit? Sapit, & bene de se ac proximo meretur, qui accensam imponit candelabro, ut alluceat omnibus qui sunt in domo. Cæterum hoc dubitare de Celso docti solent, fueritne in operibus Artis exercitatus. Quo de quia meam aliquando sententiam rogasti, dicam paucis. Magnum quid medendi scientia est: majus, prudentia atque sapientia. illa quippe scientiæ oculus; hæc manus est. Absque prudentia si est, neque tempora lustrare Medicus rei bene gerendæ, neque præcipites captare occasiones potest. Absque sapientia si est, tractare homines ignorat, & suo quemque calopodio calceare. Uti vero scientia nisi discendo, hoc est,

est , legendo , audiendo , cogitando ; ita prudentia & sapientia , nisi faciendo & rebus se gerendis accommodando , non comparantur . Ex artis scientia Celsus si venit æstimandus , vix persuaderi potest , ut is non habeatur pro Medico , & quidem usu longo atque exercitatione perfecto , qui suis scriptis Medicinæ intima penetralia subiisse , abdita quæque enucleasse , penitus abstrusa rimatum esse , suam ubique de iis sententiam interponendo se prodit . Quod esse iudicium novisti ejus , qui præfatus olim ad Rubrum fuit . Probum mihi , & ex toto probatum . Si , quæ in nullius non morbi curatione elucent , prudentiam atque sapientiam spectemus , ubi , te quæso , unum Hippocratem si excipias , utriusque aut salubriora præcepta , aut fideliora monita reperisti ? Quæ , si numquam noster venit in rem , quemadmodum fuit assecutus ? Putasne secreta atque arcana artis , hoc est intimas & occultas ad salutem cuiusque pertinentes rationes scire posse eum , qui in conclave numquam penetravit ? Quæ sola felicitis ingenii magnitudine complexum , & ob id alieni operis interpretem atque Hippocratis ejusque sectatorum discipulum , & exscriptorem habendum esse potius , quam medicinæ aliquem auctorem , iudicium est viri egregie eruditi . Cui per me subscribere , quibus libet , licet . nam à me non impetro . Si rectum tamen , heu ! quantos auctores amissimus ! Ex toto quippe Galeni oceano , si dicere per invidiam fas est , non tot interiora medendi consilia quis hauserit , quam ex ubere hoc Cornelii rivo . Fateor , plus est in Galeno florum , ut & foliorum : sed fructuum plus in Celso est . Taceo multis locis sic illum loqui , ut , se fecisse medicinam , liquido satis demonstret : nullo sic , ut

con-

contrarium inde queat liquere. Solum obstare videtur, quod Plinius sua ætate, hoc est centum & viginti præter propter annis post, solam hanc artium Græcarum nondum exercuisse scribit Romanam gravitatem, & in tanto fructu paucissimos Quiritium attigisse, eosque ipsos statim ad Græcos transfugisse; imo vero auctoritatem aliter quam Græce eam tractantibus, etiam apud imperitos expertesque linguæ, non fuisse. Si ex vero ista, sicuti causam non credendi non habemus oculato testi; quei credimus Celsum, ex gente Cornelia, omnium Romæ nobilissima, oriundum, factitasse artem, populus quam expertus damnavit? Non hoc ulli volo persuasum, fuisse *ἐν τῷ ἀριστοτέλει*, quos vocat Modestinus l. 6. §. 1. ff. de Excusationibus; atque adeo solitum *ἀναὰ πλὴν πόλιν φοιτῶν*, & ægros visitatum circuire mercedis causa. M. Catonem meminit idem Secundus professum, esse commentarium sibi; quo mederetur filio, servis, familiaribus. Nec alia ratione medicinam exercuisse Cornelium puto; nec apud alios, nisi forte, quod non-nemini video placere, in gravioribus casibus sit passus se adiri, & eam rogari operam, quæ virum nobilem non dedeceret. Verbo: talem opinor fuisse Medicum, qualis Cato fuit, aut quales sunt hodieque Regum archiatri. Qui, etsi non omnibus vigilant, miserabilibus tamen personis & ad se, ceu Æsculapium aliquem, confugientibus suam negare opem non sustinent; scientes, nulla re hominem magis accedere ad Deum, quam salutem hominibus dando. Præter hæc quæ aut dici in eandem sententiam, aut objici possunt, jam sunt ab aliis vel occupata vel refutata: ut necesse non sit illis repetendis vel tempus prodigere, vel doctas tuas aures & gravioribus intentas
curis

curis obtundere. Hoc unum dicam, qualis qualis noster fuerit, dignissimus est, vel doctrinæ cultu, vel elegantix nitore, non solum qui legatur, sed qui numquam de manibus deponatur. Me, fateor, nullius post Hippocratem lectione vel affici magis, vel erudiri. Quo factum, ut & sæpius relegerim, & numquam sine voto, existeret aliquis, qui aut daret eum nobis quam emendatissimum, aut emendandi materiam suppeditaret. Quam tuo tandem beneficio consecutus nobilem & locupletem, statim operi admovi manum; quo & meæ satisfacerem cupiditati, & expectationi eorum, apud quos nulla non occasione & laudare Cornelium nostrum, & serio commendare sum solitus. Quam autem feliciter mihi res sub manu successerit, te velim vel in primis judicare. Nam hæc inter plurimas mihi causa est, quod Celsum istum, quem meam imagine quadam adoptionis feci, celeberrimo tuo nomini, & multis mihi nominibus suspiciendo colendoque consecrarim. In seculi quippe hujus & tam antiquitatis fastidiosi, quam novitatis omnis cupidi, conspectum prodituriem, nec sine patrono ausum, cujus in clientelam potius, quam tuam debui dare? Absque illis certe subsidiis, quæ mihi numquam sine summa laude loquendum studium tuum juvandi publicum tulit, si fuisset, vel animum non applicuissem ad recognitionem Authoris ut eruditissimi, ita & corruptissimi. Quis credat, post Egnatii, Cæsarii, Constantini, Stephani, Pantini, Ronsei, Rubei, tot illustrium virorum diligentissimas curas, fuisse mihi plusquam bis mille locis corrigendum? Quo ipso quia fecisse me opus putabam non pœnitendum, aut tuo nomine & seculo indignum, etiam hoc ausus sum illi inscribere. quamvis non ignorem multo plura majoraque

que me debere amori & beneficiis in me tuis. Itaque te rogo, Vir Clarissime, hanc cautionem accipere crediti, & animi ad omnem se gratitudinis memoriam obligantis. Certe hunc, quem eo vultu, quo omnes literatos soles amplecti, suscipiendum tibi offero, si non industriæ, saltem laboris mei foetum, testem esse volo, quanti & sim & in perpetuum tibi sim futurus debitor. Deus autem immortalis diu te sospitem atque incolumem Rei medicæ, literariæ, publicæ, imo mihi & omnibus bonis conservet. Dabam Lugduni-Batav. Mense Augusto, anni cIo Io c LVII.

*Tui nominis atque dignitatis
cultor propensissimus*

J O H. A N T O N I D E S
V A N D E R L I N D E N.

L E-

LECTORIS.

SISTO tibi, amice Lector, A. CORN. CELSUM, authorem latinissimum, medicum sapientissimum, prudentissimumque. Cujus ego amorem tibi si velim commendare, idem fecero, quod hederam qui suspendit vino veteri & bono. Quemadmodum namque virtutem non potest non amare ac sequi quisquis ejus pulchritudinem atque pretium novit: ita Celsum nemo non aestimat, nemo non diurna versare manu, versare nocturna studet, quin in succum & sanguinem, quod ajunt convertere, nisi qui ignorat, quanto nitore atque cultu, quanta industria atque solertia istos de Re medica libros octo (solos nobis ex pluribus eisque eruditissimis ingenii ac vigiliarum egregie elaboratarum monumentis reliquos) scripserit, atque ex Hippocrate cum primis, medicinae parente, contraxerit, adhibitis in omni graviore negotio etiam in consilium aliis, & semper quidem optimis authoribus. Quales omnino necesse est fuisse, si sola confisus ingenii magnitudine, nulla artis exercitatione comparata notitia, tam admirandum nobis opus concinnare est aggressus. Quod me non credere, jam supra dixi. Scepticos in scribendo sequi-

quintum, author est Quinctilianus. Quod si de sermonis ornatu intellexit, concedi potest: non facile, si de modo doctrinae. Ita enim scripsit, ut qui neutiquam dubitavit, non suam modo sententiam aperte profiteri, sed & summorum quoque virorum ad incudem cum rationis tum experientiae revocare; quin & necessaria ac laudanda in artibus libertate mutare praeccepta eorum, qui medendo scribendoque se ostendebant aberrare, non tam a placitis & a doctrina majorum, quam ab officio medici. quod Asclepiades esse dicebat, referente nostro, ut tuto, ut celeriter, ut jucunde curet. Ubique autem ea usus est modestia Celsus, ut, etsi numquam tanti putaret authorem, quanti hominum salutem, neminem sua tamen laude fraudaret. Quamquam vero jam ipsius aetate medicina esset in tres sectas, easque plurimum inter se dissentientes, diducta; ita tamen Dogmaticae (quae minime omnium deflectebat ab Hippocratica) se applicuit adhæsitque, ut nihilominus etiam ab Empiricae atque Methodicae principibus acceperit, quae rationalis conjectura atque fidelis usus comprobassent: dignus vel ipso proposito, ut eum penetrasse cujusvis sectae omnia, atque delectus habito, in hanc velut multorum operum epitomen conguessisse meliora quaeque, credamus. For-

ma

ma operis, supra quam nostrum putat vulgus, ornata est, & ordinata. Sermo toto in opere plenus, purus, venustus, castus, & quod præcipuum est, accommodus rei tradendæ; adeo ut in medicina quidem nemo uti meliore scribendi magistro queat. Ordo, quam in toto dilucidus, in partibus articulatus, tam est in utrisque appositus ad usum. Quem ut solum Celsus spectavit, ita nihil eo non pertinens, non necessarium attulit: quin, resectis omnibus, non dicam superfluis, sed quæ aliunde & possunt & revera debent acipi, eam solummodo Medicinæ partem persecutus est, in qua proprie & principaliter ars consistit. Quo de dicerem plura, nisi te discere hoc ex ipso auctore mallet. Ego certe, propter quæ dixi, illum mihi semper habui familiarem, & dignum, in quo non solum versando studii, sed & emendando operæ plurimum, atque laboris ponerem. Itaque conquisitis in eam rem necessariis, quæ quidem potui, hoc in præsentibus egi, ut textum exhiberem quam maxime emendatum. Feci id adjutus iis subsidiis, quorum mox catalogum exhibebo. Quantum fecerim, non aliunde rectius cognosces, quam si conferre editionem hanc cum omnibus velis, quæ prodierunt hætenus. Præter quæ dixi,

dixi, sepe mihi fuit Hippocrates adeundus. Quem quanti noster fecerit, non tam ex ore ipsius, quam opere disces. quod, quia omnibus paginis quamplura exinde transsumta continet, auctori meruit nomen Hippocratis Latini. Quæ causa mihi curatius utrumque conferendi, & colligendi quoque, quæ Fœsius in doctissimis suis ad Hippocratem notationibus pridem observavit. Quædam, sed admodum pauca, ex ingenio tentavi, & nisi cum res aperte postularet. In cæteris, ubi mei mihi libri & ingeniosæ summorum virorum conjecturæ non prælucebant, malui errorem retinere, aut locum in suspitione saltem relinquere. Quod & eo securius mihi licere putavi, quia Cl. D. Johannem Rhodium, virum inter seculi & nostræ artis primos, à multis annis ex multo plurimis cum membranarum libris emaculatissimum &, quem ab Authore habuit, nitori haut dubie restitutum ac luculentissimis commentariis illustratum, penes se servare scio. Quem & rogo (si quid veteris se amicitie memoria patitur rogari) ut ne diutius protollat expectationem atque desiderium eorum, qui & Celsum & Rhodium in pretio & amore magno suo merito habent. Glossemata offendi plura: nullum tamen, præter

præter forte unum, quod nimio erat ἀνεξ-
δρόνυτον ausus sum de medio tollere, quia nul-
lum huc præeuntem habebam librum. Libro-
rum in capita distinctiones uti ab ipso autho-
re esse certum est ex VI. 12. & VIII. 9.
in fine: ita lemmata illis adscripta esse à li-
brariis, & è margine in titulos transsumta,
ne locus quidem dubitandi est. unde & ali-
quid licere mihi in istis putavi. quin, si forma
operis si visset, redire eo, unde venerant au-
thoris injussu, jussissem. Præter hæc animus
erat, notas addere, & quasdam nostras in
authorem observationes: sed, præter quam
modo retuli, causa alia fuit libri forma.
Quam & ego & typographus ἀμετανόητος
in præsens malebamus: ille, lucri gratia; ego,
authoris. Quem mihi spes est reperturum
tanto plures emtores lectoresque, quanto est edi-
tio ista cæteris emendatior, & elegantior at-
que aptior ad circumferendum. Vale, & tuus
mihi favor sit stimulo ad tuum in commodum
majora melioraque conandum.

A U R.

A. CORN. CELSUS.
EX ICONIBUS A SAMBUCO EDITIS

AURELII CORNELII CELSI

V I T A

à

Clarissimo Viro

JOANNE RHODIO

conscripta.

CORNELII CELSI laudabilem
in Re Medica operam annis jam
mille sexcentis, & quod superat, Ex-
perientia, veritatis prima parens, feli-
citer probavit. Nec melioris animi
quisquam ita ab omni humanitate re-
motus fuit, cui non venerandum tam
illustre nomen. At ingenio magis, quam
origine notum, quam, relictâ soli ani-
mo gloriâ, temporis diuturnitas poste-
ritatis memoriæ exemit. Quamvis e-
nim Romæ vixisse Celsum, ipsius, si-
ve ut aliis visum, Scribon. Largi ad J.
Calli stum Epistola indicio fit: non de-
sunt tamen causæ, cur addubitem, pa-
triâ, an jure civitatis ipsum Romanis

* *

ac-

accenseam. Maximeque, quum præter hunc, quidam Julius Celsus Hadriano Imperatori à Consiliis, vel ex aliorum sententia, Alexandri Severi temporibus, Juris scientiâ perhibeatur claruisse. Vid. Spartian. in Hadr. 30. & Pompon. Jc. lib. 2. in fin. de Orig. Jur. & Politianum lib. 5. Epist. ad Jac. Modestum. Equidem Celsum Patrem ac Filium Jureconsultis annumerat Hotomannus in Descriptione Jurisconsultorum, & Juventium Celsum Patrem ad Vespasiani Imperatoris tempora refert Jacob. Gothofred. Histor. Jur. Civil. cap. 7. de Jurisconsultorum successione. Idem Celsum Patrem & Filium sub Trajano, Hadriano, Antonino Pio vixisse censet. Verùm & Apulejus Celsus Valentis ac Scribonii Largi in Medicis Magister occurrit apud Scribonium Largum de Compos. Med. cap. 94. & 171. Cujus præter Agricola Voverius in Apul. Vita mentionem injecit. Nisi fortè cum Cornario in Marc. Empirici Præfat. interposito inciso, Apulejo, Celso, distinctè legendum fuerit. Ita in Præfat. Marcell. & Apulejus & Cel-

& Celsus occurrunt. Volaterranus etiam meminit in Anthropologia lib. 14. Celsi cujusdam, qui Philosophiæ Stoicæ sectator, Origenis erat adversarius, magiæ scientiâ notus, cui Lucianus Pseudo-Mantem inscripsit. Eiusdem quoque nominis ibidem, imperante Nerone è Galliis puer novennis martyrio nobilitatus. Numo etiam innuit apud Augustin. Dialogo 5. de Num. Celsus quidam III. Vir. Noster autem Augusti ævo floruit, ex quorundam sententia, inter quos Jo. Britannic. in Juvenal. Sat. 6. & 7. Ovidii autoritate, vel ut Jo. Cajo placuit, Cl. Tiberii, A. C. 29; aut certè Caji Imp. conjecturâ Sambuci, Viri Antiquitatis notitiâ clarissimi. Major tamen eruditorum pars sub Tiberio vixisse, vel fortè ipso imperante natum usque ad Trajani tempora vitam produxisse censet; quamvis & sub Nerone vixisse putet Thom. Fienus. Ut uno seculo vetustior Galeno videatur. Cæterum, non levem hic de Patria ejus dubitandi occasionem præbet Cæl. Rhodiginus, qui Antiq. Lect. lib. 14 cap. 5. Veronen-

AUR. CORN. CELSI VITA.

nenses, ait, cum Macrobio, Vitruvio, & Plinio, Celsum quoque suum ortu civem agnoscere. Librorum inscriptionibus hujusmodi divinationes stabiliri assolent. Sed exigui momenti munimento. Notius enim est, quam ut pluribus confirmetur, Librorum titulos Literatoribus & Librariis arbitrarios fuisse, vixque veterum quempiam ulli suorum Commentariorum quidquam prænotasse, referente de semet id ipsum Galeno lib. 7. Meth. Med. cap. 1. qui id officii ab Amicis habuit: haud dubiè istius ævi modestiâ, quod ingenia admiratione superiora protulit. Sed enim, ut mala exempla ex bonis initiis orta: Ita ex æmula, in conqui- rendis magnorum ingeniorum monu- mentis, Principum munificentia, ac- crescente paulatim Librariorum avari- tiâ, omnes propè optimorum etiam Autorum præscriptiones impunè, ad lucrosam cujusque libidinem, immuta- tæ, ne dicam adulteratæ.

Atque ut ad Celsum redeam; quot ejus hodie Editiones, tot fermè In- scriptiones diversæ. Cæsarii habet,

Al-

AUR. CORN. CELSI VITA.

Aurelii Cornelii Celsi de Re Medica VIII. Libri
eruditissimi. Vulgatæ Lugdunenses o-
mnes, & Leydenfis modestius sine
phalerato encomio A. C. C. d. r. m. l. 8.
Horum priorem Cajus sic mutavit:
Aurelii Cornelii Celsi Romani de Re Medica
Libb. VIII. pereruditi. H. Stephanus in
suo exemplari cæteris Medicinæ Prin-
cipibus adjecto receptæ lectioni subdi-
dit; Operis ab eo scripti pars Sexta.
Vett. Codicum MS. autoritatem secu-
tus, quibus communis hæc inscriptio:
A. Cornelii Celsi Artium Liber VI. Nihil ta-
men hic præter consilium & rem ab
illo temerè factum. Patriam enim sive
Autor ipse sive alius quispiam addide-
rit, id certè non caret vetustatis exem-
plo, potissimum apud Græcos, quos in-
ter Celsus sibi *Hippocratem Coum* inpri-
mis imitandum proposuit, cujus etiam
pleraque non infeliciter Latino sermo-
ne reddidit, suam ipse testatus in Epist.
ad Pul. Natalem, in hoc studiorum
genere diligentiam, longè accuratio-
rem, quam Largii designationi, qui
Ep. ad filios se fuisse liberio rem fate-
tur, quemadmodum notante Corna-

**

3

rio

rio in Dedic. Marcelli, in plerisque Hippocratem expressit, ut integras sententiarum periodos ex ipso descriptas subinde in eo videas; imò tota capita nihil aliud quam Hippocratis sententias ad verbum reddunt. Hinc non immeritò Hippocratis Simiam dixit Nic. Monardus, de V. S. in Pleurit. f. 8. Etsi verò Latini Scriptores Patriam haut usque jactabant: neutiquam tamen diffitendum, antiquitus Romanæ civitatis jus gloriosum fuisse. Quo fortè venditores Autorem nostrum commendare fatagebant; sive is meritis & gratiâ civium numero adscriptus esset; sive Româ oriundus. Posterius tamen ut credam, suadet præter apertum Autoris lib. 5. cap. 21. textum, Epistola ejusdem ad Callistum, & persuadet ad Pullum Natalem altera; in quibus inprimis Viri boni genius conspicitur. Imò Marcell. in Præf. Operis Corn. Celsum inter viros illustres & cives enumerat, quicquid ei imposuerit Verderius Cens. p. 144. Ejus Columella, Claudii tempore clarus, ut æqualis aut certè paulo superioris,

Rei

Rei Rust. lib. 1. cap. 1. sic meminit :
*Nostrorum temporum Cornelius Celsus totum
 corpus Disciplinæ, quinque libris complexus
 est. Quem Rusticam intellexisse, vero
 proximum est. Quintiliani sententia
 Inst. Orat. lib. 10. cap. 1. is Vir Erudi-
 tus, inter eos Philosophos Latinos,
 quos eloquentes literæ Romanæ tulle-
 runt, qui scripsit non parum multa,
 scepticos sequutus, non sine cultu &
 nitore. Ideoque ob nimiam novitatis
 cupiditatem, ejusdem censurâ notatur.
 Scripta ejus sigillatim prodidit Volater-
 ranus Anthropol. l. d. Cornelius Cel-
 sus mediocri Vir ingenio, non solum
 artem Rhetoricam, sed de re Militari,
 & de Rusticana, deque Medicina libros
 composuit. Quæ omnia J. Doufa æter-
 num gentis & generis sui decus in Sylva
 Extemporal. hoc Epigrammate venu-
 stissimè complexus :*

*Facta urbana tuo res Rustica munere,
 scriptis*

Nec minus illustris est Medicina tuis.

*Hinc quoq; Militiæ tractasti commoda Rhe-
 tor,*

Hoc Martem Musis jungere, Celse, fuit.

*** 4 Sub-*

Subjungit Polyhistor Italus : *Ad nos tantum ejus Medicina pervenit Oratorio more conscripta.* Sed & quædam Rhetorica ejus nostrâ ætate Sixti Popmæ studio feruntur emissâ. Veterinariam quoque conscripsisse autor est Mercurialis lib. 4. cap. 2. & Phil. Ingrass. Quæst. de Veterinar. cap. 9. Herbarium verò ei adscriptum , Apuleji potius credit in Vita Apuleji Elmenhorstius. Julium quidem Celsum inter rei militaris Scriptores enumerat Rob. Valtur. quemadmodum huic à nonnullis adscripta sunt Jul. Cæs. Commentaria. De quibus tamen nihil verè constat. Varia fanè ejus eruditio aliud proderere non potest quam Virum ingenuè natum , magna seculi felicitate , quod bonarum literarum erat feracissimum. Excepit nempe coluitque ea ætas Viros scientiâ , prudentiâ , ac eloquentiâ summos, Tullium , Salustium , Catullum , Virgilium , Propertium , Horatium , Tibullum , Manilium , Vitruvium , Antonium Musam , Ovidium , Livium , Scribonium Largum , Valerium Maximum,

mum, Vellejum Paterculum : atque si se in Claudii imperium ipsius extenderit vita, Quintum Curtium, Persium, Senecam, Silium Italicum, Plinium, Viros omnes consummatissimos, in quibus tamen postremum nonnulli Celso Juniorem censent. Opinionem meam firmat laudabilis veterum consuetudo, qua tria nomina Nobiliorum, Celso etiam Plinii autoritate rata, Libertis rarò, nec fermè sine gravi causa unquam concessa scimus, quibus tamen semper fervile nomen remansit. Nec moror, quod Celsi Epistolæ apud Marcellum in limine Operis Prænomen desit, quo soli Romani insigniebantur. Nomen enim apud bonos Autores sæpe Prænomen & Cognomen includit. Hinc Martialis :

*Ut jugulem curas, nomen utrumque
bibam.*

Salutaribus itaque disciplinis Græcisque literis, non levi nobilitatis indicio, rectè institutus, facilè potuit seculo tam augusto ac beato, nihil non (ut ipse in Epist. ad Natalem refert) dignum

AUR. CORN CELSIVITA.

sublimi Romanorum majestate de bono Medicinæ Artis splendidissimè scribere, idque perennitati & literis mandare, utilitatis magis quam delectationis causâ.

Scio equidem, non deesse multæ autoritatis Viros, qui ex modò adducta Celsi epistola opinantur, ipsum animo in diversa studia diviso, Græca duntaxat medicinalia in Latinum convertisse, aut Empedoclis & Democriti exemplo, non ut merus atque ad quæstum Medicus, sed ut sapientem, atque, ut Columellæ verbis utar, universæ naturæ prudentem, Medicinam veluti Philosophiæ partem cum sapientiæ studio conjunxisse. Ideoque nec factam ejus ab Aureliano mentionem Barthio Adv. lib. 38. cap. 3. censente. Nec denique unquam Medicinæ operatum. Credat qui volet. Nec eam litem meam facio. Medicum certè agnovit magnus Scaliger de Re Num. 36. Remedia quidem, Hippocratis & Galeni exemplo, aliunde congesta digessisse, ultrò largior, ipsam verò Morborum τέχνην & διαγνώσιν proprio ingenii ductu

AUR. CORN. CELSI VITA.

ductu contextam pro me res ipsa loquitur. Quin ipsum Pharmaca præbuisse, non mediocri gloriâ, ex ipsius ad Jul. Calistum Epistola satis liquet. Quorum artificiosam mentionem se accuratè intellexisse prodit ipse lib. 7. cap. 26. Unde Cornarius fortassis inter Pharmaceuticos reposuit. Imò deditâ operâ ab aliis prætermisâ observavit proferre ac illustrare voluisse censuit Minadous variæ eruditionis Medicus, de Ext. Aff. lib. 2. cap. 3. Maximeque Medicum ejus Chirurgica probant, quæ Gesneri in Catal. Chir. sententiâ, veterum solus Latinè scripsit, ut verè ipsum inter Chirurgos reponat doctissimus Septalius Animadv. lib. 8. Caut. 1. & 40. Tantâ verò id fide peregit, ut Hier. ab Aquapendente Medicus & Chirurgus usu vel annis nemini secundus, in Operat. Chirurg. cap. de Chir. Dent. his verbis sese in ipsius laudes diffuderit: Mirabilis Celsus in omnibus: quem nocturnâ versare manu, versare diurnâ, consulo. Nec mirum: quum Celsus eruditissimo Manardo Epist. Medic. lib. 9. Epist. 1. bonus & fidelis

** 6

Hip-

AUR. CORN. CELSI VITA.

Hippocratis interpres, licet in aliquo verbo quandoque lapsus videatur. Quod Viro in omni literarum genere exercitato vel ipsa *πολυγλωσσία* libenter profectò condonari jubet, quamvis non diffiteatur ipse non pauca se ex aliena quandoque sententia posuisse. Horatio pariter Augenio de miss. sang. lib. 8. cap. 1. Lommio, Ronsleo Epist. Medic. lib. 8. sect. 3. cap. 7. Schenchio, Jo. Heurnio, Bened. Matamoro, Rod. à Castro, innumerisque præclari judicii Medicis, propter singularem & succinctam cum elegantia doctrinam, Latinus Hippocrates appellatur, in quo Pantini judicio Comment. ad Celsi lib. 1. cap. 1. optimæ Methodi ac viæ rationisque docendi discendique, & in summa brevitate mira Artis & Sapientiæ observatio plerunque animadvertatur. Rectè igitur Agricola de Pond. Rom. lib. 4. Celsi, inquit, auctoritas Medicis nota est, aut saltem esse debet. Quam elegantissimis verbis Cælius Rhodiginus Antiq. Lect. lib. 26. cap. 3. insinuavit: *A. Cornelio Celso versuram faciunt multi. Verùm citra illius sens-*

AUR. CORN. CELSI VITA.

sententiam nihil fermè promunt ; perinde ac verba sint veterum sacrorum , quæ demutasse piaculare flagitium planè censeri debeat , quodque hostiis majoribus procures. Inde Fernelio , Franciæ Hippocrati , referente Plantio in Vit. Fernelii cùm ob orationis puritatem , tum ob sententiarum pondus , quam charissimus fuit. Jurisconsultis procul dubio iisdem nominibus usque adeò venerabilis , ut Pandectas suas hujus Viri autoritate muniri voluerint. Verùm , ne nimis laudibus veriùs is oneretur , quam ornetur , quem mortalium nemo rectè vituperavit:unicum Heurnii iudicium,inter cætera gravissimum , huic Virtutum coronæ lemnisci loco fatis erit. Ita ille Meth. Stud. Med. cap. 5. Latinos inter Medicos primus est Cornelius Celsus : sed prudenter legendus. Nam in multis Asclepiadem Methodicum sectatur , ut fatetur ipse. Hujus cote stylum subigemus , & pluris Latinitatem ejus quam Medicinam faciemus. Unicus itaque Celsus , ut scitè idem in Epist. ad Ronst. Celso præfixa , Medicis Latinis præferatur : qui pomœria Romanæ eloquentiæ eò protulit,

**

7

ut

AUR. CORN. CELSI VITA.

ut Medicina suavissimo ore eloquentiæ
jam sese cultioribus ingeniis meritò
commendet.

His quotquot naturæ associavit be-
nignitas, æquos adferte animos, ele-
ganti favete linguæ. Ita Vobis, & ve-
rum animi sermonisque cultum, &
firma valetudinis præfidia parabitis.
Tantum est.

*Optandum est, ut sit mens sana in corpore
sano!*

LIBRI,

quorum J. A. van der Linden
usus fuit in hoc opere re-
cognoscendo.

Mss. seu ἀπόγραφοι codicis Pari-
siensis, descriptum anno CIO
C XXIV. Communicavit V. cl. D.
Job. Hoornbeeck, SS. Theol. D. &
Profess. ordin. in Academia, ac V. D.
Min. in Ecclesia, quæ est Lugd. Bata-
vorum, Collega reverendus.

Liber editus Venetiis, apud Al-
dum 1528. in 4. sed sedulo collatus
atque emendatus à V. cl. Jac. Car-
pentario, Doct. Med. Parisiensi &
Prof. Regio, ex codicibus duorum
Med. Parisiensium; nempe Job. Fer-
nelii, viri incomparabilis, & Job.
Capellani, qui ei in comitina Ar-
chiatrôn anno CIO IO LVIII. succes-
sit apud Henricum II. Galliarum Re-
gem. Mutuo dedit V. cl. D.ª Guido
Pa-

^a Lettres de Fen Mr. Guy Patin. Lettre XLVI I I.

Patinus, Bellovacus, Doct. Med. Parisiensis & Professor Regius, amicus mihi eximius.

Alius ibidem editus 1549 in fol. cum Medicis antiquis. Quem sua manu V. cl. Nic. Nancelius contulit cum editionibus, quotquot suo tempore extabant, excepta Stephani; toto opere ad marginem adscriptis non modo lectionibus, ubi à libro, qui erat prae manu, variabant; sed & propriis conjecturis, raro non bonis & doctis. Hunc quoque utendum dedit V. cl. D. ^a Guido Patinus, ob singulare publicum juvandi studium nunquam & nulli non laudendus.

Alius Lugduni editus apud Joann. Tornesium, 1554. in 12. cui ad oram V. ill. Jos. Scaliger, seculi miraculum, & Veteris cujusdam codicis lectiones & suas emendationes atque notas adscripsit. Quem ipse testamento reliquit V. cl. D. Alio Everhardo

hardo Vorstio, Botanices ac Medicinæ, dum viveret, Professore primario; ego autem usui acceptum debeo V. cl. D. Adolfo Vorstio, Parenti optimo in utraque & professione & dignitate successori dignissimo, ac Collegæ meo honorando.

Variae lectiones, è Mss. Codice antiquo Bibl. Regiæ Parisiensis, qui inscriptus erat, *Medicina antiqua*, descriptæ anno 1631. à V. cl. D. Joh. Walæo, Med. Doct. & postea Professore insigni.

Variae lectiones è libro Sacri Johannis, ab eodem excerptæ. Et has & præcedentes mihi utendas dedit D. Antonius Clementius, ἰ μὲν ἀεὶ τὴν, Cl. D. Walæi ex sorore nepos, juvenis doctus, probus, pius, & si fata sivrissent, longiore vita dignus.

Præter quæ contuli etiam eorum editiones, emendationes, annotationes, lectionesque varias, quorum in epistola ad Cl. D. Patinum feci mentionem.

tionem. Quemadmodum & illa, quæ
Fanus Cornarius in comm. ad Gal de
Comp pharm. quæque alii & celebres
inter Criticos (quos Fax artium li-
ber alium exhibet) authores observa-
rant. Hoc quoque te scire tua inte-
resse, Lector amice, putavi. Nunc
adi ad Authorem. Quem, si cum cu-
ra & studio leges, spondeo,

Lectio lecta, magis decies repetita,
placebit.

I N.

INDICULUS

Editionum

C E L S I.

In Folio.

Apud

Joannem Rubeum, *Venet.* 1493.
Philippum Pinzi, *Venet.* 1497.
Aldum ex emendatione Bapt. Egnatii, *Venet.*
1524.

Christ. Wechelum, *Paris.* 1529.

Aldum cum Medicis antiquis, *Venet.* 1549.

Joannem Oporinum cum Notis Guilielmi Pantini, *Basileæ.* 1552.

Henricum Stephanum Tom. III. Medicor. Princip. *Paris.* 1567.

In Quarto.

Aldum & Andr. Afulanum, *Venet.* 1523.

Francisc. Raphelengium, cum Notis Jerem. Thriverii Brachelii & Balduini Ronslei, *Lugd. Batav.* 1592.

In Octavo.

Johann. Soterium, cum Notis Joh. Cæsarii, *Hagenoæ* 1528.

Et *Salingiaci* 1538.

—— *Lugd.* 1542.

Marc. Anton. de Galassis, *Patavii* 1563.

Guilielm. Rovillum cum Annotationibus R. Constantini, *Lugd.* 1566.

In Duodecimo.

Joann. Tornæsum, *Lugd.* 1549.

Joan.

Joan. Tornæsum & Guilielmum Gazeium,
Lugdun. 1554.

—— 1587.

Joann. de Tournes, *Genev.* 1625.

Joann. Elsevirium ex recognitione Joan. Anto-
nid. van der Linden, *Lugd. Batav.* 1657.

Salom. Wagenaar, *Lugd. Batav.* 1665.

JODOCI LOMMII Commentarii de Sani-
tate tuenda in primum librum de Re Medica Au-
relii Cornelii Celsi, Medicorum Romanorum
longe principis. *Lovanii* apud Anton. Mariam
Bergagne 1558. in 8.

HIERONYMI RUBEI Annotationes in li-
bros VIII. A. C. Celsi de Re Medica. quibus o-
mnia, quæ ad universam Medicinam spectant, di-
lucide & compendiose explicantur. *Venet.* apud
Joh. Gueritium. 1616. in 4.

PETRI PAAW Amstelædamensis succentu-
riatus Anatomicus; continens Commentaria in
Hippocratem, de capitis vulneribus. Additæ in
aliquot capita libri VIII. A. C. Celsi explicatio-
nes. *Lugd. Bat.* apud Jodocum à Colster A. 1616.
in 4.

PROMISSÆ EDITIONES

*Franc. Vertunianus in epistol. Dedicat. in Librum
Hippocrat. de Capitis vulner.*

U Num addam, quod tibi ac Asclepiadis o-
mnibus scio fore gratissimum, si à te tui-
que simillimis hunc primum suum cona-
tum probatum iri animadvertit Scaliger, idem in
reliquo Hippocrate tentaturum: quod jam in
non minus eloquenti, quam fido ejusdem Hippo-
cra-

eratis interprete Celso, cursim volutando, perfect, cujus novam editionem, si per otium relegere dignabitur, castæ, emendatæque Latinitatis aman- tibus propediem adornat. Vide & *Joh. Tornæsium in Epistol. Gall. p. 325.*

P. Colomesius Gallia Oriental. pag. 116.

Celsum etiam pollicebatur *Joh. Walæus D. M.* de cujus morte *Sam. Sorberius in Epistol. Galli- cis p. 442.* In eundem Authorem notas parabat *Ælius Everardus Vorstius* apud Leydenses pri- marius Medicinæ Professor, de quo *Cunæus* in laudatione funebri.

Lettres de Feu Mr. Guy Patin Lettre XLVIII.

On dit que *Mr. Rhodius* en fait imprimer un (*Celse*) à Padouë, & nous avons ici (à Paris) *Mr. Mentel* qui en promet un pareillement en vertu de plusieurs manuscrits & revisions qu'il a vers soi. Pour ce dernier, quoi qu'il dise & promette beaucoup il ne fait jamais rien, & dit toujours qu'il fera merveille.

TESTIMONIA

ET

ELOGIA de CELSO.

Quintilian. Instit. Orat. L. XII. C. XI.

QUOD plura? cum etiam *Cornelius Celsus* mediocri vir ingenio non solum de his omnibus conscripserit artibus, sed amplius rei militaris, & rusticæ etiam, & medicinæ præcepta reliquerit? dignus vel ipso proposito, ut eum scisse omnia illa credamus.

Fran-

Franciscus Floridus Sabinus Lestion.
Subcisiv. lib. I. cap. IV.

Cornelium Celsum ego tam excellentem scriptorem fuisse reor, ut paucos ei anteponendos Latium protulisse censeam, cum medicinam tam candide, eleganterque Romanis literis illustraverit, quam potuit, qui ingenium sic ad omnes scientias versatile habuit, ut ad id unum à natura formatus videretur, quod vir præstantissimus tractare constituisset. Itaque cum ejus, quæ existant, lucubrationibus nihil sit pulerius, nihil elegantius, quam ornate Philosophica explicasse credendus est? de quibus non pauca ab illo Scepticos imitato scripta fuisse, memoriæ prodidit Fabius Quintilianus, in iis etiam Celso persæpe (ut ejus de Oratoria Institutione libri testantur) adversatus, quæ ad Oratoriam artem spectantia, utinam cum infinitis aliorum voluminibus commune naufragium passa non fuissent. Nam & Celsi ingenium latius agnosceremus, & Rhetoricos ad Herennium libros non modo non ad Celsum, sed ne ad mediocrem quidem Celsi auditorem esse referendos, tamquam in speculo (ut est in proverbio) conspiciamur.

Claudius Verderius Censio. in
Auctores. pag. 144.

Cornelius (Celsus) de Latinitate est tam bene meritus, ut inter Latinos videatur is, qui inter Græcos Theophrastus fuit. Sed Hippocratem, & Græca pene omnia parum feliciter vertit. Exemplo sit Aphorismus quidam Hippocratis, quem ille sic interpretatur lib. II. cap. VII. circa finem. *Alvus nigra, inquit, sanguini atro similis repentina, sive cum febre, sive sine febre perniciosa est. αὐτὴν γὰρ &* autem in Hippocratis Græco non repentinum, sed spon-

spontaneum significat: ut idem alio aphorismo
αὐτομάτης κήρυξαι παρ' ἀγγέλους ἢ κήρυξαι τῶν νόσων
 esse dixit, hoc est lassitudines non quidem repen-
 tinas, sed spontaneas, prænuncias & præcones
 morborum esse. Etenim ex repentino motu re-
 pentina lassitudo evenire potest, non tamen erit
 morbi prænuncia, quia causam habet motum:
 deinde vero Celsus, *repentina*, particulam ita col-
 locat, ut ad *alvumne* an ad *febrem* referatur, vix
 dignoscas. Melius itaque vertit Theodorus, de-
 jectiones nigræ modo sanguinis atri sponte ve-
 nientes, cum febre sive sine febre pessimæ sunt, &
 quo plures sunt pravi colores eo pejus: sed si ex
 medicamento tales digeruntur melius est, & quæ
 plures non pravi colores eo melius. Nec quoque
 integrum aphorismum vertit Celsus, sed senten-
 tiam Hippocratis secuit per medium. Nec Theo-
 dorus utique bene vertit, sic enim transtulit apho-
 rismum 79 particulæ IV. *Si quis sanguinem mingit, &*
grumos, & guttatim emittit urinam, ac dolorem ad
ventrem imum, & pectinem & fœmen, vitiis vesicæ
laborat. Celsus in eundem errorem incidit. *Aut*
si paulatim distillat, ait Celsus, vel si sanguis per hanc
editur, & in eo quedam cruenta concreta sunt, idque
ipsum cum difficultate redditur, & circa pubem inferio-
res partes dolent, in vesica vitium est. Græcum autem
 Hippocratis, *in vesica*, non habet, sed *circa vesicam*
 hoc est, *ἄλ' κύσνης*. Celsus lib. II. cap. 2. *Si Austri*
pluviaque hyemem occuparint, ver autem frigidum &
siccum est gravidæ quidem fœminæ, quibus adest partus
abortu periclitantur: hæ vero quæ gignunt, imbecillos
vixque vitales edunt. Cæteros lippitudo arida, & si
seniores sunt, gravedines atque distillationes, male ha-
bent. Hæc ad verbum ex Hippocrate esse viden-
 tur, nisi quod *σωτόμως ἀπεθνήσκειν*, male habere
 non est. Magna certe est differentia inter male
 habere

habere & continuo mori. at male habet, qui continuo moritur. credo equidem: sed ita sit, Celsus Hippocratem non bene vertit. Pylorum intestinum à Græcis ita dictum esse commentatur quod per partes inferiores, tanquam per ostium, ea quæ in corpore excrescunt, emittat: cum Pylorum, pugnante è diametro ratione, tale nomen sortitum esse ex Galeno pateat, quia scilicet nihil nisi prius in chylum (chylum enim pro Latina voce usurpant medici) conversum tanquam bonus janitor exire sinat, & postea ad inferiora intestina deducit, non ut dejiciat, sed ut remoretur potius in corpore, & ab hepate in sanguinem transmittatur. Eaque ratione permotus Galenus V. de Usu partium, non τῶν ἀειτρομάτων, sed alimentorum ait esse instrumenta: ideoque à natura flexuosa facta ut cibus non repente fluat, sed persistans concoquatur & nutriat. Apud Celsum deniq; observationes quædam sunt ludicræ: qualis hæc, si nimirum ægrotus summis digitis extrema parietum evellat, hoc est lapillos ex muro extradicet, signum mortis esse.

A. CORN.

A. C O R N. C E L S I
M E D I C I N Æ

LIBER PRIMUS.

P R A E F A T I O.

V T A L I M E N T A sanis corpo-
ribus Agricultura, sic^a sanita-
tem ægris Medicina promit-
tit. Hæc nusquam quidem
non est. Siquidem etiam im-
peritissimæ gentes herbas, a-
liaque prompta in auxilium vulnerum mor-
borumque noverunt. Veruntamen apud
10 Græcos aliquanto magis, quam in cæteris
nationibus, exculata est: ac ne apud hos
quidem à prima b origine, sed paucis ante
nos seculis; utpote cum vetustissimus au-
thor Æsculapius celebretur. Qui, quoniam
15 adhuc rudem & vulgarem hanc scientiam
paulo subtilius excoluit, c in deorum nume-
rum receptus est. Hujus deinde duo filii,
Podalirius & d Machaon, bello Trojano
ducem Agamemnonem secuti, non me-
diocrem opem commilitonibus suis attu-
lerunt.

a De Vet. Med. T. viii. 22. b De Vet. Med. 111.
8. c Orat. Thesal. N. 178. d Orat. Thesal. 183.
Maxim Tyr. Dissert xxix. Plato de Rep. l. 111. pag.
407. T. 1. ed H. Steph. Aristides Oration. in Aesclepiada.

lerunt. Quos tamen Homerus non in pe-
 stilentia, neque in variis generibus mor-
 borum aliquid attulisse auxilii, sed vulne-
 ribus tantummodo ferro & medicamentis
 mederi solitos esse proposuit. Ex quo ap- 5
 paret, has partes medicinæ solas ab his ef-
 se tentatas, easque esse vetustissimas. Eo-
 demque authore disci potest, morbos
 tum ad iram deorum immortalium rela-
 tos esse; & ab iisdem opem posci solitam. 10
 Verique simile est, inter non multa auxi-
 lia adversæ valetudinis, plerumque tamen
 eam bonam contigisse ob bonos mores,
 quos neque desidia, neque luxuria vitia-
 rant. Siquidem hæc duo corpora, prius in 15
 Græcia, e deinde apud nos affixerunt.
 Ideoque multiplex ista medicina, neque
 olim, neque apud alias gentes necessaria,
 vix aliquot ex nobis ad senectutis princi-
 pia perducit. Ergo etiam post eos, de qui- 20
 bus retuli, nulli clari viri medicinam ex-
 eruerunt; donec majore studio litera-
 rum disciplina agitari cœpit. quæ ut
 animo præcipue omnium necessaria, sic
 corpori inimica est. Primoque medendi 25
 scientia, sapientiæ pars habebatur. ut &
 morborum curatio, & rerum naturæ con-
 templatio sub iisdem authoribus nata sit:
 scilicet his hanc maxime^f requirentibus,
 qui corporum suorum robora inquieta 30
 cogitatione, nocturnaue vigilia minue-
 rant. Ideoque multos ex sapientiæ pro-
 fessoribus peritos ejus fuisse accepimus:
 clarissimos vero ex his Pythagoram, &
 Empe-

e Serv. ad Virgil. Aen. 1, 641. Isidor. Orig. L. XIV. c. 111.
 p. 1162. Suidas V. Ἀσπιδία f Cælius Aurelian. Tard.
 Pass. l. v. c. 9. Hippocrat. Democrit de nat. hom. 13.

Empedoclem, & Democritum. Hujus autem (ut quidam crediderunt) discipulus Hippocrates Cous, primus quidem ex omnibus memoria dignis, ab studio scientiæ disciplinam hanc separavit, vir & arte & facundia insignis. Post quem Diocles Carystius, deinde Praxagoras & Chrysiippus, tum Herophilus & Erasistratus sic artem hanc exercuerunt, ut etiam in diversas
 10 curandi vias processerint.

Iisdem temporibus in tres partes medicina diducta est: ut una esset, quæ victu: altera, quæ medicamentis: tertia, quæ manu mederetur. Primam *διατητικὴν* secundam *φαρμακδικὴν*, tertiam *χειρουργικὴν* Græci nominaverunt. Ejus autem, quæ victu morbos curat, longe clarissimi auctores etiam altius quædam agitare conati, rerum quoque naturæ & sibi cognitionem
 15 vendicaverunt, tanquam sine ea, trunca & debilis medicina esset. Post quos Serapion, primus omnium, nihil hanc rationalem disciplinam pertinere ad medicinam, professus, in usu & experimentis eam posuit.
 20 Quem Apollonius, & Glaucias, & aliquanto post Heraclides Tarentinus, & alii quoque non mediocres viri secuti, ex ipsa professione se *ἐμπειρικοὶ* appellaverunt. Sic in duas partes ea quoque, quæ victu curat,
 25 medicina divisa est, aliis rationalem artem, aliis usum tantum sibi vendicantibus: nullo vero quicquam post eos, qui supra comprehensi sunt, agitante, nisi quod acceperat: donec Asclepiades medendi ratio-

11, 7. nem magna ex parte mutavit. Ex cujus
 successoribus Themison nuper ipse quo-
 que quædam in senectute deflexit. Et per
 hos quidem maxime viros salutaris ista no-
 bis professio increvit. 5

Quoniam autem ex tribus medicinæ
 partibus, ut difficillima, sic etiam clarissi-
 ma est ea, quæ morbis medetur, ante om-
 nia de hac dicendum est. Et, quia prima in
 ea dissensio est, quod alii sibi experimento- 10
 rum tantummodo notitiam necessariam ef-
 fe contendunt: alii, nisi corporum rerum-
 que naturalium ratione comperta, non satis
 potentem usum esse proponunt: indican-
 dum est, quæ maxime ex utraque parte di- 15
 cantur, quo facilius nostra quoque opinio
 interponi possit.

Igitur hi, qui rationalem medicinam
 profitentur, hæc necessaria esse propo-
 nunt: Abditarum & morbos continentium 20
 causarum notitiam, deinde Evidentium,
 post hæc etiam Naturalium actionum, no-
 vissime Partium interiorum. Abditas cau-
 sas vocant, in quibus requiritur, ex qui-
 bus principiis nostra corpora sint, quid se- 25
 cundam, quid adversam valetudinem fa-
 ciat. Neque enim credunt, posse eum scire,
 quomodo morbos curare conveniat, qui,
 unde hi sint, ^h ignoret. Neque esse dubium,
 quin alia curatione opus sit, si ex quatuor 30
 principiis vel superans aliquid vel deficiens
 adversam valetudinem creat; ut quidam
 ex sapientiæ professoribus dixerunt: alia,
 si in humidis omne vitium est; ut He-
 ro-

^h De Flatib. 11. 3. 4. Pallad. ad Hippocr. Epid. vi.
 pag. 224.

rophilo visum est : alia , si in spiritu ; ut Hippocrati : alia , si sanguis in eas venas , quæ spiritui accommodatæ sunt , transfunditur , & inflammationem , quam Græci φλεγμονήν nominant , excitat , eaque inflammatio talem motum efficit , qualis in febre est ; ut Erasistrato placuit : alia , si manantia corpuscula per invisibilia foramina subsistendo iter claudunt ; ut Asclepiades contendit. Eum vero recte curaturum , quem prima ⁱ origo causæ non fefellerit. Neque vero inficiantur , experimenta quoque esse necessaria ; sed , ne ad hæc quidem aditum fieri potuisse , nisi ab aliqua ratione , contendunt. Non enim quidlibet antiquiores viros ægris inculcasse ; sed cogitasse , quid maxime conveniret ; & id usu explorasse , ad quod ante conjectura aliqua ducti essent. Neque interesse , an initio pleraque explorata sint , si à consilio tamen cœperunt. Et id quidem in multis ita se habere. Sæpe vero etiam nova incidere genera ^k morborum , in quibus nihil adhuc usus ostenderit. ut ideo necessarium sit animadvertere , unde ea cœperint ; ceu sine quo nemo mortalium reperire possit , cur hoc , quam illo , potius utatur. Et ob hæc quidem in obscuro positas causas persequuntur. Evidentes vero has appellant , in quibus quærent , initium morbi calor attulerit , an frigus ; fames , an satietas ; & quæ similia sunt. Occursurum enim initio dicunt eum , qui originem non ignorarit. Naturales vero corporis actiones

1620,

4, 27.

13, 27.

4, 27°

6, 32.

13, 4.

A 3 appel-

ⁱ Hippocr. de Art. xx. 4. ^k Plato de Republ. l. 3. Tom. 2. pag. 405. ed. H. Steph. Lindan. Exercitat. Batav. pag. 754.

appellant, per quas spiritum trahimus & emittimus; cibum potionemque assumimus & concoquimus: itemque, per quas eadem hæc in omnes membrorum partes digeruntur. Tum requirunt etiam, quare 5 venæ nostræ modo submittant se, modo attollant: quæ ratio somni, quæ vigiliæ sit. Sine quorum notitia, neminem putant vel occurrere, vel mederi morbis, intra hæc nascentibus, posse. Ex quibus quia 10 quam maxime pertinere ad rem concoctio videtur, huic potissimum insistent; & duce, alii, Erasistrato¹, atteri cibum in ventre contendunt: alii, Plistonico Praxagoræ discipulo, putrescere: alii credunt Hippocrati, 15 per calorem cibos concoqui. Acceduntque Asclepiadis æmuli, qui, omnia ista vana & supervacua esse, proponunt. Nihil enim concoqui, sed^m crudam materiam, sicut assumpta est, in corpus omne diduci. Et hæc 20 quidem inter eos parum constant. Illud vero convenit, alium dandum cibum laborantibus, si hoc; alium, si illud verum est. Nam si teritur intus, eum quærendum esse, qui facillime teri possit. Si putrescit, eum, in quo 25 hoc expeditissimum est. Si calor concoquit, eum, qui maxime calorem foveat. At nihil ex his esse quærendum, si nihil concoquitur: ea vero sumenda, quæ maxime manent, qualia assumpta sunt. Eademque 30 ratione, cum spiritus gravis est, cum somnus aut vigilia urget, eum mederi posse arbitrantur, qui prius illa ipsa, qualiter eveniant, perceperit. Præter hæc, cum in inte-
riori-

4, 27.

¹ Macrobius Saturn. VII. 15.
Acut. Morb. I. 1. c. 14.

^m Calius Aurelianus.

rioribus partibus & dolores & morborum
 varia genera nascantur, neminem putant
 his adhibere posse remedia, ⁿ quas ipse i- 4, 27.
 gnoret. Necessarium ergo esse, incidere ^o 13, 4.
 5 corpora mortuorum, eorumque viscera at-
 que intestina scrutari. Longeque optime fe-
 cisse Herophilum ^p & Erasistratum, qui no-
 centes homines, à regibus ex carcere acce-
 ptos, vivos inciderint, considerarintque e-
 10 tiamnum spiritu remanente, ea, quæ natura
 ante clausisset, eorumque ^q posituram, co- 11, 12.
 lorem, figuram, magnitudinem, ^r ordinem,
 duritiem, mollitiem, lævorem, confra-
 ctum: processus deinde singulorum & re-
 15 cessus, sive quid inseritur alteri, sive quid
 partem alterius in se recipit. Neque enim,
 cum dolor intus incidit, scire, quid doleat,
 eum, qui qua parte quodque viscus intesti-
 numve sit, non cognoverit. Neque curari
 20 id, quod ægrum est, posse ab eo, qui, quid
 sit, ignoret. Et cum per vulnus alicujus vi-
 scera patefacta sunt, eum, qui sanæ cujus-
 que colorem partis ignoret, nescire, quid
 integrum, quid corruptum sit; ideo nec suc-
 25 currere quidem posse corruptis: aptiusque
 extrinsecus imponi remedia, compertis
 interiorum & sedibus & figuris, cognitaque
 eorum magnitudine: similesque omnia,
 quæ proposita sunt, rationes habere. Ne-
 30 que esse crudele, sicut plerique proponunt,
 hominum nocentium, & horum quoque
 paucorum, suppliciiis remedia populis in-
 nocentibus seculorum omnium quæri.

Contra hi, qui se ἐμπειρῆς ab experien-

n De diat. I. T. 1. Gal. Med. M. I. 2. o Cic. T. Q. 11. 39.
 p Tert. de An. c. x. & xxv. Gal. Adm. An. 111. 5. q Gal ad
 Eug. de prop. l. p. 501 T. 1. r De Vet. Med. XL1. 25. seq.
 A. Tral. v. 11. 3. A. 4. tia

tia nominant, evidentes quidem causas, ut
 necessarias amplectuntur: obscurarum vero
 causarum & naturalium actionum qua-
 estionem ideo supervacuum esse conten-
 dunt, quoniam incomprehensibilis natura §
 fit. Non posse vero comprehendi, patere
 ex eorum, qui de his disputarunt, discor-
 dia: cum de ista re, neque inter sapientiae
 professores, neque inter ipsos medicos con-
 veniat. Cur enim potius aliquis Hippocra- 10
 ti credat, quam Herophilo? cur huic potius,
 quam Asclepiadi? Si rationes sequi velit,
 omnium posse videri non improbabiles: si
 curationes, ab omnibus his ægros perdu-
 ctos esse ad sanitatem. Itaque neque dispu- 15
 tationi, neque authoritati cuiusquam fi-
 dem derogari oportuisse. Etiam sapientiae
 studiosos maximos medicos esse, si ra-
 tiocinatio hos faceret: nunc illis verba
 superesse, deesse medendi scientiam. Dif- 20
 18, 33. ferre quoque pro natura locorum, ge-
 nera medicinae; & aliud opus esse Romæ,
 aliud in Ægypto, aliud in Gallia. Quod si
 morbos hæ causæ facerent, quæ ubique ex-
 dem essent, remedia quoque ubique eadem 25
 esse debuisse. Sæpe etiam causas apparere,
 utputa lippitudinis, vulneris; neque ex his
 patere medicinam. Quod si scientiam hanc
 non subjiciat evidens causa, multo minus
 eam posse subjicere, quæ in dubio est. Cum 30
 igitur illa incerta incomprehensibilisque
 sit, à certis potius & exploratis petendum
 esse præsidium; id est, his, quæ experien-
 tia in ipsis curationibus docuerit, sicut
 in

† Thessal. orat. 130. Galen. de Simpl. Med. Facult. 111. 12.
 Clem. Alex. Strom. l. v. Valeriol. Enarrat lib. 11. Enar. v.

in cæteris omnibus artibus. Nam ne agricolam quidem aut gubernatorem disputatione, sed usu fieri. Ac, nihil istas cogitationes ad medicinam pertinere, eo quoque disci, quod, qui diversa de his senserint, ad eandem tamen sanitatem homines perduxerint. Id enim fecisse, quia non ab obscuris causis, neque à naturalibus actionibus, quæ apud eos diversæ erant; sed ab experimentis: prout cuique responderant, medendi vias traxerint. Ne inter initia quidem ab istis quæstionibus deductam esse medicinam, sed ab^t experimentis. Ægrorum enim, qui sine medicis erant, alios propter aviditatem primis diebus protinus cibum assumpsisse, alios propter fastidium^v abstinuisse, levatumque magis eorum morbum fuisse, qui abstinerant. Itemque alios in ipsa febre aliquid edisse, alios paulo ante eam, alios post remissionem ejus: optime deinde his cessasse, qui post finem febris id fecerant. Eademque ratione alios inter principia protinus usos esse cibo pleniore, alios exiguo; gravioreque eos factos, qui se implerant. Hæc similiaque cum quotidie inciderent, diligentes homines^x notasse, quæ plerunque melius responderent: deinde ægrotantibus ea præcipere cœpisse. Sic medicinam ortam, subinde aliorum salute,^y aliorum interitu, perniciofa discernentem à salutaribus. Repertis deinde medicinæ remediis, homines de rationibus eorum differere cœpisse: nec post rationem, medicinam esse

A 5

le

^t Diod. Sicul. 1.82. ^v Hippocrat. de Arte T.vi. de Vet. Med. x. 17 xi. ^x Præcept. 11.26.27. ^y Columell. l. 1. c. 1.

se inventam ; sed post inventam medicinant, rationem esse quæsitam. Requiritur etiam, ratio idem doceat, quod experientia, an aliud. Si idem, supervacuum esse : si aliud, etiam contrariam. Primo tamen remedia exploranda summa cura fuisse, nunc vero illa explorata esse : neque ulla aut nova genera morborum reperiri, aut novam desiderari medicinam. Quod si jam incidat mali genus aliquod ignotum, non ideo tamen fore medico de rebus cogitandum obscuris : sed eum protinus visurum, cui morbo id proximum sit ; tentaturumque² remedia similia illis, quæ vicino malo ape succurrerint ; & per ejus similitudinem opem reperturum. Neque enim se dicere, consilio medicum non egere, & irrationabile animal hanc artem posse præstare ; sed has latentium rerum conjecturas ad rem non pertinere, quia non intersit, quid morbum faciat, sed quid tollat. Neque ad rem pertinere, quomodo, sed quid optime digeratur : sive hac de causa concoctio intercizat, sive de illa ; & sive concoctio sit illa, sive tantum digestio. Neque quærendum esse, quomodo spiremus ; sed, quid gravem tardumque spiritum expediat : neque, quid venas moveat ; sed, quid quæque motus genera significant. Hæc autem cognosci experimentis. Et in omnibus ejusmodi cogitationibus in utramque partem differi posse. Itaque ingenium & facundiam vincere : morbos autem, non^a eloquentia, sed remediis curari. Quæ si quis elinguis usu discre-

² Maxim. Tyrius serm. xl. ^a Lucian. Hippias pag. 503. Tom. 11. ed. Bened.

discreta bene norit, hunc aliquanto ma-
 jorem medicum futurum, quam si sine usu
 linguam suam excoluerit. Atque ea qui-
 dem, de quibus est dictum, supervacua esse
 5 tantummodo. Id vero, quod restat, etiam
 crudele; vivorum hominum alvum atque
 præcordia incidi; & salutis humanæ præ- 4, 4.
 fidem artem, non solum pestem alicui, sed
 hanc etiam atrocissimam inferre: cum præ-
 10 fertim ex his, quæ tanta violentia quæran-
 tur, alia non possint omnino cognosci, a-
 lia possint etiam sine scelere. Nam colo- 7, 11.
 rem, lævorem, mollitiem, duritiem, simi-
 liaque omnia, non esse talia, inciso cor-
 15 pore, qualia integro fuerint. Tum quia,
 corporibus inviolatis, hæc tamen metu,
 dolore, inedia, cruditate, lassitudine, &
 mille aliis mediocribus^b affectibus sæpe
 mutantur. Unde multo magis verisimile,
 20 interiora, quibus major mollities & lux ipsa
 nova est, sub gravissimis vulneribus & ipsa
 trucidatione mutari. Neque quicquam es-
 se stultius,^c quam quale quid vivo homine
 est, tale existimare esse moriente, imo jam
 25 mortuo. Nam ne uterum quidem, ut nihi-
 lominus aerem contineat, spirante homine
 posse diduci: simulatque vero ferrum ad
 præcordia accessit, & discissum transver-
 sum septum est, quod membrana qua-
 30 dam superiores partes ab inferioribus di-
 ducit (*διάφραγμα* Græci vocant) hominem
 protinus animam amittere: itaque demum
 mortui præcordia & viscus omne in con-
 spectum latrocinantis medici dari: quod

^b Quintil declam. VIII. pag. 116. ed. Gron. ^c Aristot. Hist. Anim. I. 11. 2.

necesse fit tale esse, quale mortui sit, non
 quale vivi fuit. Itaque consequi medicum,
 ut hominem crudeliter jugulet; non ut
 sciat, qualia vivi viscera habeamus. Si quid
 tamen sit, quod adhuc spirante homine
 conspectui subjiciatur; id sæpe casum of-
 ferre curantibus. Interdum enim gladia-
 torem in arena, vel militem in acie, vel
 viatorem à latronibus exceptum sic vulne-
 rari, ut ejus interior aliqua pars, & in alio
 alia, aperiatur; atque ita sedem, positum,
 ordinem, figuram, similiaque cognoscere
 prudentem medicum, non cædem, sed
 sanitatem molientem; idque per misericor-
 diam discere, quod alii dira crudelitate
 cognoverint. Ob hæc, ne mortuorum qui-
 dem lacerationem necessariam esse. Quæ,
 etsi non crudelis, tamen fœda sit, cum ali-
 ter pleraque in mortuis se habeant: quan-
 tum vero in vivis cognosci potest, ipsa cu-
 ratio ostendat.

Cum hæc per multa volumina, perque
 magnæ contentions disputationes à me-
 dicis sæpe tractata sint atque tractentur:
 subjiciendum est, quæ proxima vero vi-
 deri possint, neque addicta alterutri opi-
 nioni, neque ab utraque nimium abhor-
 rentia, sed media quodammodo inter di-
 versas sententias. quod in plurimis con-
 tentionibus deprehendere licet, sine am-
 bitione verum scrutantibus, perinde ut in
 hac ipsa re. Nam quæ demum causæ, vel
 secundam valetudinem præstent, vel mor-
 bos excitent; quomodo spiritus, aut cibus,
 vel

vel deferatur, vel digeratur, ne sapientiæ quidem professores scientia comprehendunt, sed conjectura prosequuntur Cujus autem rei non est certa notitia, ejus opinio 5, 33.
 5 certum reperire remedium non potest. Verumque est, ad ipsam curandi rationem nihil plus conferre, quam experientiam. Quanquam igitur multa sint, ad ipsas artes proprie^d non pertinentia, tamen eas adju-
 10 vant, excitando artificis ingenium. Itaque ista quoque naturæ rerum contemplatio, quamvis non faciat medicum, aptiorem tamen medicinæ reddit. Profecto verisimile est, & Hippocratem & Erasistratum
 15 & quicumque alii, non contenti febres & ulcera agitare, rerum quoque naturam ex aliqua parte scrutati sunt, non ideo quidem medicos fuisse, verum ideo quoque majores medicos extitisse. Ratione vero opus
 20 est ipsi medicinæ, si non semper inter obscuras causas, neque inter naturales actiones, tamen sæpe. Est enim hæc ars^e con- 57, 16.
 25 jecturalis, neque respondet ei plerumque non solum conjectura, sed etiam experientia. Et interdum non febris, non cibus, non somnus subsequitur, sicut assuevit. Rarius, sed aliquando morbus quoque ipse 5, 22.
 30 novus est: quem non incidere, manifeste falsum est; cum ætate nostra quædam, ex naturalibus partibus carne prolapsa & a-
 rente, intra paucas horas expiraverit; sic ut nobilissimi medici neque genus mali, neque remedium invenerint. Quos ideo nihil tentasse judico, quia nemo in splendida

A 7

persona

^d Augustin de Doctrin. Chr. 11. 39. Hippocrat Epist ad Theosal. fil. De decent. Ornat. T. 1. II III. e Hip. Crat. ep. 7. Plato de leg. XIII. p 976. T. 2. Arist. Or. Plat. 1 p 354.

persona periclitari conjectura sua voluerit ;
 233,5. ne occidisse, nisi servasset, videretur. Veri-
 tamen simile est, potuisse aliquid excogi-
 tare, detracta tali verecundia, & fortasse
 responsurum fuisse id, quod aliquis esset
 expertus. Ad quod medicinæ genus, ne-
 que semper similitudo aliquid confert; &
 si quando confert, tamen idipsum rationa-
 bile est, inter multa similia genera, & mor-
 borum & remediorum, cogitare, quo po- 10
 tissimum medicamento sit utendum. Cum
 igitur talis res incidit, medicus aliquid
 oportet inveniat, quod non ubique for-
 tasse; sed sæpius tamen etiam respondeat.
 Petet autem novum quoque consilium, 15
 non ab rebus latentibus (istæ enim dubiæ
 & incertæ sunt) sed ab his, quæ explorari
 possunt; id est, evidentibus causis. Inter-
 est enim, fatigatio morbum, an fitis; an
 frigus, an calor; an vigilia, an fames fece- 20
 rit; an cibi vini que abundantia, an intem-
 perantia libidinis. Neque ignorare hunc
 27,33. oportet, quæ sit ægri natura: humidum
 magis, an magis siccum corpus ejus sit:
 validi nervi, an infirmi: frequens adversa 25
 valetudo, an rara: eaque, cum est, vehe-
 mens esse soleat, an levis; brevis, an longa:
 quod is vitæ genus sit secutus; laboriosum,
 an quietum; cum luxu, an cum frugalitate.
 Ex his enim, similibusque, sæpe curandi 30
 nova ratio ducenda est. Quamvis ne hæc
 quidem sic præteriri debent, quasi nullam
 controversiam recipiant. Nam & Eras-
 stratus non ex his fieri morbos dixit; quo-
 niam
 nam

niam & alii, & idem alias post ista non febricitarent.

Et quidam Methodici seculi nostri, sub authore (ut ipsi videri volunt) Themisone contendunt, nullius causæ notitiam quicquam ad curationes pertinere: satisque esse, quædam communia morborum intueri, Et quidem horum tria genera esse, unum adstrictum, alterum fluens, tertium mixtum. Nam modo parum excernere ægros, modo nimium: modo alia parte parum, alia nimium. Hæc autem genera morborum, modo acuta esse, modo longa; & modo increfcere, modo consistere, modo minui consuevisse. Cognito igitur eo quod ex his est, si corpus adstrictum est, digerendum esse: si profluvio laborat, continendum: si mixtum vitium habet, occurrendum subinde vehementiori malo. Et aliter acutis morbis medendum, aliter vetustis: aliter incrementibus, aliter subsistentibus, aliter jam ad sanitatem inclinantibus. Horum observationem medicinam esse. quam ita 9, 13. finiunt, ut quasi viam quandam, quam 25 μέθοδος Græci nominant, eorumque, quæ in morbis communia sunt, contemplatricem esse contendant. Ac neque rationalibus se, neque experimenta tantum spectantibus annumerari volunt: cum ab illis eo nomine 30 dissentiant, quod in conjectura rerum latentium nolunt esse medicinam: ab his eo, quod parum artis esse in observatione experimentorum credunt. Quod ad Erasistratum pertinet, primum, ipsa evidentia ejus
opini-

opinionem repugnat; quia raro, nisi post horum aliquid, morbus venit. Deinde non sequitur, ut quod alium non afficit, aut eundem alias, id ne alteri quidem, aut eisdem tempore alio noceat. Possunt enim quædam subesse corpori, vel ex infirmitate ejus, vel ex aliquo affectu, quæ vel in alio non sunt, vel in hoc alias non fuerunt, eaque per se non tanta, ut concitent morbum; tamen obnoxium magis aliis injuriis corpus efficiant. Quod si contemplationem rerum naturæ^f (quam non temere Medici sibi vendicant) satis comprehendisset, etiam illud scisset, nihil omnino ob unam causam fieri, sed id pro causa apprehendi, quod contulisse plurimum videtur. Potest autem id, dum solum est, non movere, quod junctum aliis maxime movet. Accedit ad hæc, quod ne ipse quidem Erasistratus, qui transfuso in arterias sanguine febrem fieri dicit, idque nimis repleto corpore incidere, reperit, cur ex duobus æque repletis, alter in morbum incidit, alter omni periculo vacarit; quod quotidie fieri apparet. Ex quo disci potest, ut vera sit illa transfusio, tamen illam non per se, cum plenum corpus est, fieri; sed cum horum aliquid accesserit.

Themisonis vero æmuli, si perpetua, quæ promittunt, habent, magis etiam, quam illi rationales sunt. Neque enim, si quis non omnia tenet, quæ rationalis alius probat, protinus alio novo nomine artis indiget: si modo, quod primum est, non me-

f. De Vet. Med. xxxvi 18.

memoriæ soli, sed rationi quoque insistit. Sin, quod vero propius est; vix ulla perpe- 119,
 tua præcepta medicinalis ars recipit, iidem 25.
 sunt, quod ii, quos experimenta sola susti-
 5 nent: eo magis, quoniam, si compresserit
 aliquem morbus, aut fuderit, quilibet etiam
 imperitissimus videt. Quid autem com-
 pressum corpus resolvat, quid solutum te-
 neat, si à ratione tractum est, Rationalis est
 10 medicus: sin, ut ei, qui se rationalem ne-
 gat, confiteri necesse est, ab experientia,
 Empiricus. Et ita apud eum morbi cogni-
 tio extra artem, medicina intra usum est.
 Neque adjectum quicquam Empiricorum
 15 professioni, sed demtum est; quoniam illi
 multa circumspiciunt, hi tantum facillima,
 & non plus, quam vulgaria. Nam & hi, qui
 pecoribus ac jumentis medentur, cum pro-
 pria cujusque ex mutis animalibus nosse
 20 non possint, communibus tantummodo in-
 sistunt. Et exteræ gentes, cum subtilem
 medicinæ rationem non noverint, com-
 munia tantum vident. Et qui ample va-
 letudinarios nutriunt, quia singulis sum-
 25 ma cura consulere non sustinent, ad com-
 munia ista confugiunt. Neque, hercules,
 istud antiqui medici nescierunt, sed his
 contenti non fuerunt. Ergo etiam vetustis-
 simus author Hippocrates, dixit & mederi
 30 oportere, & communia, & propria intuen- 18, 12.
 tem. Ac ne isti quidem ipsi intra suam 96, 15.
 professionem consistere ullo modo possunt.
 Siquidem & compressorum & fluentium
 morborum genera diversa sunt; facilius-
 que

g Epidem. I. 5, & III. 2.

que id in his, quæ fluunt, inspicere potest. Aliud est enim sanguinem, aliud bilem, aliud cibum vomere: aliud dejectionibus, aliud torminibus laborare: aliud sudore digeri, aliud tabe consumi. Atque in partes quoque humor erumpit, ut oculos, auresque. quo periculo nullum humanum membrum vacat. Nihil autem horum sic, ut aliud curatur. Ita protinus in his à communi fluentis morbi contemplatione ad propriam medicina descendit. Atque in hac quoque rursus alia proprietatis notitia sæpe necessaria est; quia non eadem omnibus, etiam in similibus casibus, opitulantur. Siquidem certæ quædam res sunt, quæ in pluribus ventrem aut astringunt, aut resolvunt. Inveniuntur tamen, in quibus aliter, atque in cæteris, idem eveniat. In his ergo communium inspectio contraria est, priorum tantum salutaris. Et causæ quoque æstimatio sæpe morbum solvit. Ergo etiam ingeniosissimus seculi nostri medicus, quem nuper vidimus, Cassius, febricitanti cuidam & magna siti affecto, cum post ebrietatem eum premi cœpisse cognosceret, aquam frigidam ingessit. Quæ ille epota, cum vini vim miscendo fregisset, protinus febrem somno & sudore discussit. Quod auxilium medicus opportune providit, non ex eo, quod aut strictum corpus erat, aut fluebat; sed ex causa, quæ ante præcesserat. Estque etiam proprium aliquid^h & loci & temporis, istis quoque authoribus. Qui, cum disputant, quem-

^h Aphor. I. 2. Orat. Thess. filii. 130.

quemadmodum sanis hominibus agendum sit, præcipiunt, ut gravibus aut locis aut temporibus magis vitetur frigus, æstus, satietas, labor, libido; magisque ut conquiescat iisdem aut locis aut temporibus, si quis gravitatem corporis sentit; ac neque vomitu stomachum, neque purgatione alvum sollicitet. Quæ vera quidem sunt; à communibus tamen ad quædam propria descendunt. Nisi persuadere nobis volunt, sanis quidem considerandum esse, quod cœlum, quod tempus anni sit: ægris vero non esse. Quibus tanto magis omnis observatio necessaria est, quanto magis obnoxia offensis infirmitas est. Quinetiam morborum in iisdem hominibus aliæ atque aliæ proprietates sunt: & qui secundis aliquando frustra curatus est, contrariis ⁱ sæpe restituitur. Plurimaque in dando cibo discrimina reperiantur: ex quibus contentus uno ero. Nam famem facilius fert^k adolescens, quam puer: facilius in denso cœlo, quam in tenui: facilius hieme, quam æstate: facilius uno cibo, quam prandio quoque assuetus: facilius in exercitatus, quam exercitatus homo. Sæpe autem in eo magis necessaria cibi festinatio est, qui minus in ediam tolerat. Ob quæ conjicio, eum, qui propria non novit, communia tantum intueri debere: eumque, qui nosse propria potest, illa quidem non oportere negligere, sed his quoque insistere. Ideoque, cum par scientia sit, utiliorem tamen medicum esse ^l amicum, quam extraneum. Igitur, ut ad propositum meum redeam

ⁱ Aphor. 11. 22. ^k Aphor. 1. 13. ^l Plaut. Pers. IV. 4. 46. Hippocrat. Dionys. 19. 30. 31.

deam, rationalem quidem puto medicinam esse debere : instrui vero ab evidentibus causis ; obscuris omnibus , non à cogitatione artificis , sed ab ipsa arte rejectis. Incidere autem vivorum corpora , & crudele , 5 & supervacuum est: mortuorum vero, ^m discentibus necessarium. Nam positum & ordinem nosse debent. Quæ cadavera melius , quam vivus & vulneratus homo , repræsentant. Sed & cætera , quæ in vivis 10 cognosci modo possunt , in ipsis curationibus vulneratorum paulo tardius , sed aliquanto mitius usus ipse monstrabit. His propositis, primum dicam, quemadmodum Sanos agere conveniat : tum ad ea transibo , 15 quæ ad Morbos & curationes eorum pertinebunt.

CAPUT I.

Quemadmodum sanos agere conveniat.

20

SANUS homo , qui & bene valet , & suæ spontis est, nullis obligare se legibus debet ; ac neque medico , neque iatroalipia egere. Hunc oportet ^a varium habere vitæ genus : modo ruri esse , modo in urbe , 25 sæpiusque in agro : navigare, venari , quiescere interdum , sed frequenter se exercere. Siquidem ignavia ^b corpus hebetat , labor firmat. illa maturam senectutem , hic longam adolescentiam reddit. Prodest etiam 30 interdum balneo , interdum aquis frigidis uti : modo ungi , modo id ipsum negligere : nullum cibi genus fugere , quo populus utatur : interdum in convictu esse , inter-

^m Cicero A. Qu. 11. 39. ^a Cæl. Aurel. de Morb. Acut. 1. 14. ^b De Diæt. 1. 1. T. 1. 18. l. 11. T. xxxv 11. 13. & 28. 1. Off. Med. x 11. 4. Dion. Chryl. Or. 1. p. 5. ed Cas. Pallad. 3d Hipp. l. 6. Epid. p. 252. dum

dum ab eo se retrahere : modo plus iusto,
 modo non amplius assumere : bis die potius, 33, 29.
 quam semel cibum ^c capere : & semper quam
 plurimum, dummodo hunc concoquat.
 § Sed ut hujus generis exercitationes cibi-
 que necessarij sunt ; sic athletici superva-
 cui. Nam & intermissus propter aliquas
 civiles necessitates ordo exercitationis
 corpus affligit : & ea corpora, quæ more
 10 eorum repleta sunt, celerrime & senescunt,
 & ægrotant.

De Concubitu.

Concubitus vero neque nimis concupi-
 scendus, neque nimis pertimescendus est.
 15 Rarus, corpus excitat ; frequens, ^d solvit.
 Cum autem frequens, non numero, sit,
 sed natura, ratione ætatis, & corporis, scire
 licet, eum non inutilem esse, quem corpo-
 ris neque languor, neque dolor sequitur.
 20 Idem interdium peior est, tutior noctu : ita
 tamen, si neque illum cibus, neque hunc
 cum vigilia labor statim sequitur. Hæc
 firmis servanda sunt : cavendumque, ne in
 secunda valetudine adversæ præsidia con-
 25 sumantur.

C A P. I I.

Quæ imbecillis servanda sint.

30 **A**T imbecillis (quo in numero magna
 pars urbanorum, omnesque pene
 cupidi literarum ^a sunt) observatio 2, 29.
 major necessaria est : ut, quod vel corporis,
 vel loci, vel studii ratio detrahit, cura re-
 stituat

^c De Vet. Med. xviii. ^d De Gen. i. §. ii. Præd. viii.
 15. 16. ^a Nazian. Orat. Funeb. in Basil. Magn.

stituat. Ex his igitur, qui bene concoxit, mane tuto surget: qui parum, quiescere debet; & si mane surgendi necessitas fuerit, 25, 21. redormire. Qui non concoxit, ex toto con- 24, 8. quiescere, ac neque labori se, neque exer- 14. citationi, neque negotio credere. Qui crudum sine præcordiorum dolore ructat, is ex intervallo aquam frigidam bibere, & se nihilominus continere. Habitare vero ædificio lucido, perflatum æstivum, hibernum 10 solem habente: cavere meridianum ^b solem, matutinum & vespertinum frigus; itemque auras fluminum atque stagnorum; minimeque nubilo cælo, soli aperienti se committere, ne modo ^c frigus, modo calor 15 moveat: quæ res maxime gravedines destillationesque concitat. Magis vero gravibus locis ista servanda sunt, in quibus etiam pestilentiam faciunt. Scire autem 40, 17. licet, integrum corpus esse, cum quotidie 20 mane urinæ alba, dein rufa est. Illud concoquere, hoc concoxisse significat. Ubi expectatus est aliquis, paulum intermittere: 36, 11. deinde, nisi hiems est, fovere os multa aqua frigida debet. Longis diebus meri- 25 diari potius ante cibum; sin minus, post eum. Per hiemem potissimum totis noctibus conquiescere. Sin lucubrandum est, 37, 19. non post cibum id facere, sed post concoctionem. Quem interdum vel domestica, 30 vel civilia officia tenuerunt, huic tempus aliquod servandum curationi corporis sui est. Prima autem ejus curatio, exercitatio est. quæ semper antecedere cibum debet:

in
^b De Diæta. III. x. 6. 7. 8. ^c Aphor. III. 1. ^d Epidem. VI. 4. 41. ^e Plin. XXVIII. 5.

in eo, qui minus laboravit, & bene concoxit, remissior: in eo, qui assuetus est, & minus concoxit, amplior. Commode vero exercent, clara lectio, arma, pila, cursus, 38,26.
 5 ambulatio. atque hæc non utique plana, commodior est: siquidem melius ascensus quoque & descensus, cum quadam varietate corpus moveat; nisi tamen id perquam imbecillum est. Melior autem est sub divo,
 10 quam in porticu: melior, si caput patitur, in sole, quam in umbra: melior in umbra, quam parietes aut viridaria efficiunt, quam quæ tecto subest: melior recta, quam flexuosa. Exercitationis autem plerumque fi-
 15 nis esse debet e sudor, aut certe lassitudo, quæ citra fatigationem sit: idque ipsum, modo minus, modo magis faciendum est. Ac ne his quidem, athletarum exemplo, vel certa esse lex, vel immodicus esse la-
 20 bor debet. Exercitationem recte sequitur, modo unctio, vel in sole, vel ad ignem; modo balneum, sed in conclavi quammaxime & alto & lucido & spaciofo. Ex his vero neutrum semper fieri oportet; sed sæpius
 25 alterutrum, pro corporis natura. Post hæc paulum conquiescere opus est. Ubi ad cibum ventum est, nunquam f utilis est nimia 24,33.
 satietas: sæpe inutilis nimia abstinentia: sæpe, si qua intemperantia subest, tutior est
 30 in potione, quam in esca. Cibus à falsamentis, oleribus, similibusque rebus melius incipit. Tum caro assumenda est, quæ assa optima, aut elixa est. Condita omnia duabus de causis inutilia sunt, quoniam & plus

pro-

e Epid. vi. 3. 13. f Aph. 11. 51. Vet. Med. xv. 10. 15. Tert. earm. ad Sen. Leon. Imp. nov. Const. 1. Arist. de Mor. 11. 2.

propter dulcedinem assumitur, & quod modo par est, tamen ægrius concoquitur. Secunda mensa bono stomacho nihil nocet, in imbecillo coacescit. Si quis itaque hoc parum valet, palmulas, pomaque, & similia melius primo cibo assumit. Post multas potiones, quæ aliquantum sitim excesserunt, nihil edendum est: post satietatem, nihil agendum. Ubi expletus est aliquis, facilius concoquit, si, quicquid assumpsit, portione aquæ frigidæ includit, tum paulisper invigilat, deinde bene dormit. Si quis interdium se implevit, post cibum neque frigori, neque æstui, neque labori se debet committere. Neque enim tam facile hæc inani corpore, quam repleto nocent. Si quibus de causis futura inedia est, labor omnis vitandus est.

CAP. III.

20

Observationes quædam, prout res novæ incidunt, & corporum genera, & sexus, & ætates, & tempora anni sunt.

ATQUE hæc quidem pene perpetua sunt: quædam tamen observationes desiderant & novæ res, & corporum genera, & sexus, & ætates, & tempora anni. Nam neque ex salubri loco in gravem, neque ex gravi in salubrem transitus satis tutus est. Ex salubri in gravem, prima hieme: ex gravi in eum, qui salubris est, prima æstate transire melius est. Neque vero ex multa fame nimia^a satietas: neque ex nimia satietate fames idonea est. Peri-

92,20.

23,27.

g Aph. I. 16.

a Aphor II. 16.

Periclitaturque &, qui semel, &, qui bis die cibum incontinenter, contra consuetudinem, assumit. Item, neque ex nimio labore subitum ocium, neque ex nimio ocio subitus labor, sine gravi noxa est. Ergo, cum quis mutare aliquid volet, paulatim debet ^b assuescere. Omnem etiam ^c laborem facilius vel puer vel senex, quam insuetus homo sustinet. Atque ideo quoque nimis
 10 ociosa vita utilis non est; quia potest incidere laboris necessitas. Si quando tamen insuetus aliquis laboravit, aut multo plus, quam solet, etiam is qui assuevit, huic jejuno dormiendum est: multo magis, si etiam
 15 os amarum est, vel oculi caligant, aut venter perturbatur. Tum enim non dormiendum tantummodo jejuno est, sed etiam in posterum diem ita permanendum, nisi cito id quies sustulit. Quod si factum est, sur-
 20 gere oportet, & lente paululum ambulare. At si somni necessitas non fuit, quia modice magis aliquis laboravit, tamen ingredi aliquantum eodem modo debet. 22, 3.

Communia deinde omnibus sunt post
 25 fatigationem cibum sumpturis, ubi paululum ambulaverunt, si balneum non est, calido loco, vel in sole, vel ad ignem ungi, atque sudare: si est, ante omnia in tepidario residere: deinde, ubi paululum conquieverunt, intrare & descendere in solium; tum
 30 multo oleo ungi, leniterque perfricari; iterum in solium descendere: post hæc, os aqua calida fovere, deinde frigida. Balneum his fervens idoneum non est. Ergo si
 B nimium

^b Aphor. 11. 50. 11. De Diæt. XLIV. 2. 3. ^c Aphor. 11, 49.

209,
19.

nimum alicui fatigato pene febris est, huic abunde est, loco tepido demittere se inguibus tenus in aquam calidam, cui paulum olei adjectum sit: deinde totum quidem corpus, maxime tamen eas partes quæ in 5 aqua fuerunt, leniter perfricare ex oleo, cui vinum & paulum contriti salis sit adjectum. Post hæc, omnibus fatigatis aptum est, cibum sumere, eoque humido uti; aqua, vel certe diluta potione esse conten- 10 tos; maximeque ea, quæ moveat urinam. Illud quoque nosse oportet, quod ex labore sudanti frigida potio perniciosissima est: atque etiam, cum sudor remisit, itinere 15 fatigatis inutilis. A balneo quoque venientibus Asclepiades inutilem eam judicavit. Quod in his verum est, quibus alvus facile, nec tuto, resolvitur, quique facile inhorrescunt: perpetuum in omnibus non est, cum potius naturale sit, potione æstuan- 20 tem stomachum refrigerari, frigentem calefieri. Quod ita præcipio, ut tamen fatear, ne ex hac quidem causa sudanti adhuc frigidam bibendam esse. Solet etiam pro- 25 desse, post varium cibum, frequentesque dilutas potiones, vomitus, & postero die longa quies, deinde modica exercitatio. Si assidua oscitatio urget, invicem modo aqua, modo vinum bibendum est, raroque balneo utendum. Levatque lassitudinem etiam la- 30 boris mutatio: eumque, quem novum genus cujusdam laboris pressit, id, quod in consuetudine est, reficit. Fatigato quotidianum cubile & tutissimum est: insolitum con-

& Aphor. II, 48.

contra, lassat. Quod enim contra^e consuetudinem est, nocet, seu molle, seu durum est.

Proprie quædam ad eum pertinent, qui
3 ambulando fatigatur. Hunc reficit in ipso
quoque itinere frequens frictio: post iter,
primum sedile, deinde unctio; tum calida
aqua aut balneo magis inferiores partes, quã
superiores foveat. Si quis vero exustus in
10 sole est, huic in balneum protinus eundum
est, perfundendumque oleo corpus & caput:
deinde in solium bene calidum descendendum
est, tum multa aqua per caput in-
fundenda prius calida, deinde frigida est.
15 At ei, qui perfrixit, opus est in laconico
primum involuto sedere, donec insudet;
tum ungi; deinde lavari: cibum modicum,
portiones meracas assumere.

Is vero, qui navigavit, & nausea pressus
20 est, si multam bilem evomuit, vel abstinere
cibo debet, vel paulum aliquid assumere.
Si pituitam acidam effudit, utique sumere
cibum, sed assueto leviolem: si sine vomitu
nauseavit, vel abstinere, vel post ci-
25 bum vomere. Qui vero toto die, vel in ve-
hiculo, vel in spectaculis sedit, huic nihil
currendum, sed lente ambulandum est.
Lenta quoque in balneo mora, dein cœna
exigua prodesse consueverunt. Si quis in
30 balneo æstuat, reficit hunc ore exceptum,
& in eo retentum acetum: si id non est, eo-
dem modo frigida aqua assumpta. Ante
omnia autem scire convenit^f naturam cor-
poris: quia alii graciles, alii obesi sunt; alii

B 2

calidi

^e Aphor. 11. 50.^f Cicero de Orat. 11. 44.

calidi, alii frigidiores; alii humidi, alii sic-
 ciores; alios adstricta, alios resoluta alvus
 exercet. Raro quisquam non aliquam par-
 tem corporis imbecillam habet. Tenuis
 vero homo implere se debet, plenus extenu- 5
 are, calidus refrigerare, frigidus calefa-
 cere, madens siccare, siccus madefacere.
 itemque alvum firmare is, cui fusa: solvere
 is, cui adstricta est. Succurrendumque sem-
 per parti maxime laboranti est. 10

De causis quæ implent corpus.

20, 28 Implet autem corpus modica exercita-
 tio, frequentior quies, unctio, &, si post
 prandium est, balneum, contracta alvus,
 modicum frigus hieme, somnus plenus & 15
 non multum nimis longus, molle cubile,
 animi securitas, assumpta per cibos & po-
 tiones maxime dulcia & pinguia, frequen-
 tior cibus, &, quantum plenissime potest
 digerere. 20

De his, quæ extenuant corpus.

Extenuat corpus aqua calida, si quis in
 eam descendit, magisque si falsa est: in je-
 juno balneum, inurens sol, & omnis ca-
 lor, cura, vigilia, somnus nimium vel 25
 brevis vel longus: lectus, per æstatem, terra;
 hieme, durum cubile: cursus, multa am-
 bulatio, omnisque vehemens exercitatio,
 vomitus, dejectio, acidæ res & austeræ, &
 semel in die assumptæ epulæ, & vini non 30
 perfrigidi potio jejuno in consuetudinem
 adducta.

Cum vero inter extenuantia posuerim
 vomitum & dejectionem, de his quoque
 pro-

g Cassiodor. Variar. 1. Ep. 39.

propria, quædam dicenda sunt. Reiectum esse ab Asclepiade vomitum ^h in eo volumine, quod de tuenda sanitate composuit, video: neque reprehendo, si offensus eorum est consuetudine, qui quotidie ejiciendo vorandi facultatem moliuntur. Paulo etiam longius processit. Idem purgationes ⁱ quoque eodem volumine expulit. Et sunt hæc perniciosæ, si nimis valentibus medicamentis fiunt. Sed hæc tamen submovenda esse, non est perpetuum: quia corporum temporumque ratio potest ea facere necessaria, dum & modo, & non nisi cum opus est, adhibeantur. Ergo ille quoque ipse, si quid jam corruptum esset, expelli debere confessus est. Ita non ex toto res condemnanda est. Sed esse ejus etiam plures causæ possunt: estque in ea quædam paulo subtilior observatio adhibenda.

20

De Vomitu.

87.

Vomitus utilior est ^k hieme, quam æstate nam tum & pituitæ plus, & capitis gravitas major subest. Inutilis est gracilibus, & imbecillum stomachum habentibus utilis vero plenis & biliosis omnibus, si vel nimium se replerunt, vel parum concoxerunt. Nam, si plus est, quam quod concoqui possit, periclitari, ne corrumpatur, non oportet: si jam corruptum est, nihil commodius est, quam id, qua via ^l primum expelli potest, ejicere. Itaque, ubi amaritudo cum dolore & gravitate præcordiorum sunt, ad hunc protinus confugiendum est. Idem prodest ei, cui pectus ^m æstuat,

B 3

&

^h Plin. L. xxvi. 3. ⁱ Scribon. Larg. Epist. ad Calist.
^k De Salubr. diet. vi. 2. 3. 4. ^l De loc. in Hom. L. v. 11.
 12. ^m Soran. Ephes. Hægog. c. 7.

30 A. CORN. CELSI Lib. I.
& frequens saliva, vel nausea est; aut sonant aures, aut madent oculi, autⁿ os amarum est. Similiterque ei, qui vel cœlum, vel locum mutat; hisque, quibus, si per plures dies non vomuerunt, dolor præcordia infestat. Neque ignoro, inter hæc præcipi quietem. quæ non semper contingere potest agendi necessitatem habentibus: nec in omnibus idem facit. Itaque istud luxuriæ causa fieri non oportere confiteor: interdum valetudinis causa recte fieri, experimentis credo. Commoneo tamen, ne quis, qui valere & senescere volet, hoc quotidianum habeat. Qui vomere post cibum volet, si ex facili facit, aquam tantum tepidam ante debet assumere; si difficilius, aquæ vel salis, vel mellis paulum ad-
15
jicere. At, qui mane vomiturus est, ante bibere mulsum, vel hyslopum esse, aut
° radiculam debet; deinde aquam tepidam, 20
ut supra scriptum est, bibere. Cætera, quæ antiqui medici præceperunt, stomachum omnia infestant. Post vomitum, si stomachus infirmus est, paulum cibi, sed hujus idonei, gustandum; & aquæ frigidæ cyathi 25
tres bibendi sunt, siquidem vomitus fauces exasperavit. Qui vomuit, si mane id fecit, ambulare debet, tum ungi, deinde cœnare: si post cœnam, postero die lavari, & in balneo sudare. Huic proximus cibus me- 30
diocris utilior est: ilque esse debet cum pane hesterno, vino austero meraco, & carne assa, cibisque omnibus quam siccissimis. Qui vomere bis in mente vult, melius
lius

ⁿ Aphor. iv. 17. Coac. Prænot. 200.
Ephes. i. Hag. c. vi. c.

° Soran.

Cap. 3. MEDICINA. 31
lius consulet, si biduo^p continuerit, quam si
post quintumdecimum diem vomuerit; nisi
hæc mora gravitatem pectori faciet.

De Dejectionibus.

§ Dejectio autem à medicamento quoque
petenda est, ubi venter suppressus parum
reddit, ex eoque inflationes, caligines, capi-
tis dolores, aliaque superioris partis mala
increscunt. Quid enim inter hæc adjuvare
10 possunt quies & inedia, per quæ illa maxi-
me eveniunt? Qui dejectere volet, primum
cibus vinisque utatur his, quæ hoc præ-
stant. Dehinc, si parum illa proficiunt, aloen
sumat. Sed purgationes quoque, ut inter- 29, 4.
15 dum necessariæ sunt, sic, ubi frequentes
sunt, periculum afferunt. Assuescit enim
non ali corpus; & ob hoc infirmum erit;
cum omnibus morbis obnoxia maxime
infirmitas sit.

20

*De his, quæ calefaciunt & refrige-
rant corpus.*

p. 105.

Calefaciunt unctio, aqua^q salsa, magis-
que si calida est; omnia salsa, vinum auste-
rum. Contra^t refrigerant, in jejuno, amara,
25 carnosa; si post cibum est, balneum, &
somnus, nisi nimis longus est, & omnia aci-
da; aqua quam frigidissima; oleum, si aqua
miscetur; & lotus.

De his, quæ humidant, & siccant.

30 Humidant autem corpus labor minor,
quam ex consuetudine, frequens balneum,
cibus plenior, multa potio; post hanc, am-
bulatio, & vigilia. Per se quoque ambula-
tio multa & vehemens, & matutinæ exerci-
tationi

B 4

tationi

p De Salubri Diet. T. vii. 13. q II. De diet. xxxv.
4. r De dieta xxxv. 7.

32 A. CORN. CÆSI Lib. I.
tationi non protinus cibus adjectus ; ea
genera escæ , quæ veniunt ex locis frigidis ,
& pluviis , & riguis. Contra siccant im-
modica exercitatio , fames , unctio , sine
aqua calor , sal immodicus , frigida aqua , 5
cibus exercitationi statim subjectus , &
is ipse ex siccis & æstuosis locis veni-
ens.

De his , quæ alvum adstringunt & solvunt.

306, 107. Alvum adstringit labor , sedile , creta 10
figularis corpori illita , cibus imminu-
tus , & is ipse semel die assumptus ab eo,
qui bis solet : exigua potio , neque ad-
hibita , nisi cum cibi quis quantum assum-
pturus est , cepit : post cibum quies. Con- 15
tra solvit aucta ambulatio atque escæ , mo-
tus qui post cibum est , subinde potiones
cibo immixtæ. Illud quoque scire oportet ,
quod ventrem vomitus solutum compri-
mit , compressum solvit. Itemque compri- 20
mit is vomitus , qui statim post cibum est :
solvit is , qui tarde supervenit.

De ætatum varietate.

19, 21. Quod ad ætates vero pertinet , inediam
facillime sustinent ^f mediæ ætates , minus 25
juvenes , minime pueri & senectute confe-
cti. Quo minus fert facile quisque , eo sa-
pius debet cibum assumere ; maximeque eo
eget , ^t qui increfcit. Calida lavatio , & pue-
ris & senibus apta est. Vinum dilutius pue- 30
ris , senibus meracius , neutri ætati , quæ in-
flationes movent. Juvenum minus , quæ
assumant , & quomodo curentur , interest.
Quibus juvenibus fluxit alvus ^v , plerunque
iii

^f Aphor, I, 13, 14. ^t Aphor, I, 14. Cassii Medic.
Probl. 46. ^v Aphor. 11, 20.

in senectute contrahitur. Quibus in adolescentia fuit adstricta, sæpe in senectute solvitur. ^w Melior est autem in juvene fusior, in sene adstrictior.

De varietate temporum.

5 Tempus quoque anni considerare oportet. Hieme plus esse ^x convenit; minus, sed 19, 23. meracius bibere; multo pane uti, carne potius elixa, modice oleribus; semel die cibum capere, nisi si nimis venter adstrictus est. Si prandet aliquis, utilius est exiguum aliquid, & ipsum siccum sine carne, sine potione sumere. Eo tempore anni calidis omnibus potius utendum est, vel calorem 15 moventibus. Venus tum non æque perniciosa est. At vere ^y paulum cibo demendum, adjiciendumque potioni, sed dilutius tamen bibendum est: magis carne utendum, magis oleribus, transcundum paulatim ab elixis ad assa. Venus eo tempore 20 anni tutissima est.

De dieta ciborum potionumque.

Æstate vero & ^z potione & cibo sapius corpus eget; ideo prandere quoque commodum est. Eo tempore aptissima sunt & 25 caro & olus: potio quam dilutissima, ut & sitim tollat, nec corpus incendat: frigida lavatio, caro assa, frigidi cibi, vel qui refrigerent. Ut sapius autem cibo utendum, 21, 2. sic exiguo est.

Autumnalis dieta.

30 Per autumnum vero, propter ^a cœli varietatem, periculum maximum est. Itaque neque sine veste, neque sine calceamentis 42, 21.

B 5

mentis

^w Aph. 11, 53. ^x De Sal. diat. 1, 2. De diat. 111, 111. N. 11, 12. 13. Aph. 1. 15. Orib. Sard. de Vict. rat. Ægin. 1, 53. ^y De Sal. diat. 1. 8. ^z De Diat. sal. 1. 17. ^a Aph. 111. 4.

mentis prodire oportet, præcipueque diebus frigidioribus, neque sub divo noctu dormire, aut certe bene operiri. Cibo vero jam paulo ^b pleniore uti licet; minus, sed, meracius bibere. Poma ^c nocere quidam § putant, quæ immodice toto die plerumque sic assumuntur, ut ne quid ex densiore cibo remittatur. Ita non hæc, sed ^d consummatio omnium nocet. Ex quibus in nullo tamen minus, quam in his noxa est. Sed his uti non 10 sæpius, quam alio cibo convenit. Denique aliquid densiori cibo, cum hic accedit, necessarium est demi. Neque ^e æstate vero, neque autumno utilis venus est. Tolerabilior tamen per autumnum: æstate in to- 15 tum, si fieri potest, abstinendum est.

C A P. I V.

De his, quibus Caput infirmum est.

PR O X I M U M est, ut de his dicam qui 20 partes aliquas corporis imbecillas habent. Cui caput infirmum est, is si bene concoxit, leniter perfricare id mane manibus suis debet; nunquam id, si fieri potest, veste velare, aut ad cutem tondere: 25 utileque lunam ^a vitare, maximeque ante ipsum lunæ solisque concursum: sed nusquam post cibum progredi. Si cui capilli sunt, eos quotidie pectere: multum ambulare; sed, si licet, neque sub tecto, neque 30 in sole: utique autem vitare solis ardorem, maximeque post cibum & vinum: potius ungi, quam lavari; nunquam ad flammam ungi, interdum ad prunam. Si in balneum venit,

^b De Salubr Diæt 1. 25. ^c Æginet. 1. 53. de Affect. L. 1, 3. ^d Aphor. 11, 51. Actuar. M. M. III 9. ^e Aëtius Tetrab 1, Serm. 111. c. 8. ^a Macrobi Saturn. VII. 16.

venit, sub veste primum paulum in tepi-
 dario insudare, ibi ungi, tum transire in
 calidarium: ubi sudarit, in folium non de-
 scendere, sed multa calida aqua per caput
 5 se totum perfundere, tum tepida, dein fri-
 gida; diutiusque ea caput, quam cæteras
 partes perfundere; deinde id aliquandiu
 perfricare; novissime detergere & ungerere.
 Capiti nihil æque prodest atque aqua fri- 36, 6.
 10 gida. Itaque is, cui hoc infirmum est, per 39, 30.
 æstatem id bene largo canali quotidie de-
 bet aliquandiu subicere. Semper autem,
 etiamsi sine balneo unctus est, neque to-
 tum corpus refrigerari sustinet, caput ta-
 15 men aqua frigida perfundere. Sed cum cæ-
 teras partes attingi nolit, demittere id, ne
 ad cervices aqua descendat; eamque, ne
 quid oculis, aliisve partibus noceat, de-
 fluentem subinde manibus ad hoc regere-
 20 re. Huic modicus cibus necessarius est,
 quem facile concoquat: isque, si jejuno
 caput læditur, assumendus etiam medio
 die est: si non læditur, semel potius. Bibe-
 re huic assidue vinum dilutum lene, quam
 25 aquam magis expedit; ut, cum caput gra-
 vius esse cœperit, sit, quo confugiat: eique
 ex toto neque vinum, neque aqua semper
 utilia sunt: medicamentum utrumque est,
 cum invicem assumitur. Scribere, legere,
 30 voce contendere, huic opus non est, uti-
 que post cœnam: post quam nec cogitatio 24, 1.
 quidem ei satis tuta est; maxime tamen
 vomitus alienus est.

C A P. V.

De his, qui lippitudine, gravedine, destillatione, tonsillisque laborant.

33, 9. **N**EQVE vero his solis, quos capitis im- 5
becillitas torquet, usus aquæ frigidæ
prodest; sed iis etiam, quos assiduæ
lippitudines, gravedines, destillationes,
tonsillæque male habent. His autem non
caput tantum quotidie perfundendum; sed 10
22, 24. os quoque multa frigida aqua fovendum
est: præcipueque omnibus, quibus hoc
utile auxilium est, eo utendum est, ubi
gravius cœlum Austri reddiderunt. Cum-
24, 8. que omnibus inutilis sit post cibum aut 15
contentio, aut fatigatio animi; tum his
præcipue, qui vel capitis, vel arteriæ do-
lores habere consueverunt, vel quoslibet
alios oris affectus. Vitari etiam gravedi-
nes, destillationesque possunt, si quam 20
minime is, qui his opportunus est, aërem
vel loca aquasque mutat; si caput in sole
protegit, ne incendatur, neve subitum ex
repentino nubilo frigus dimoveat: si post
concoctionem jejunos caput radit: si post 25
cibum neque legit, neque scribit.

C A P. VI.

Ad solutam Alvum remedia.

QUEM vero frequenter cita alvus 30
exercet, huic opus est pila simili-
busque superiores partes exercere;
dum jejunos est, ambulare; vitare so-
lis nimium ardorem, continua balnea;
ungi

ungi citra sudorem; non uti cibis variis, minimeque jurulentis aut leguminibus, oleribusve his, quæ celeriter descendunt; omnia denique sumere, quæ tarde conco-
 5 quuntur. Venatio, durique pisces, & ex domesticis animalibus assa caro maxime 108, 1.
 juvant. Nunquam vinum falsum bibere expedit, ne tenue quidem; aut dulce; sed austerum, & plenius, neque id ipsum per-
 10 vetus. Si mulso uti volet, id ex decocto melle faciendum est. Si frigida potiones ventrem ejus non turbant, his utendum potissimum est. Si quid offensæ in cœna sensit, vomere debet; idque postero quo-
 15 que die facere: tertio, modici ponderis panem ex vino esse, aut ova fricta ex oleo, vel ex defruto, similibusque aliis: deinde ad consuetudinem redire. Semper autem 24, 8.
 post cibum conquiescere, ac neque inten- 22, 28.
 20 dere animum, neque ambulatione quamvis leni dimoveri.

C A P. VII.

Remedia ad colicam dolorem.

25 **A**T S I laxius intestinum dolere consuevit, quod *κῆλον* nominant, cum id nihil nisi genus inflationis sit, id agendum est, ut concoquat aliquis; ut le-
 ctione, & aliis generibus exerceatur; utatur
 30 balneo calido, cibis quoque & potionibus calidis; denique omnimodo frigus evitet, item dulcia omnia, leguminaque, & quicquid inflare consuevit.

C A P.

Quæ agenda sint Stomacho laborantibus.

SI QUI S vero stomacho laborat, legere
 clare debet; post lectionem ambulare; 5
 tum pila, vel armis, aliove quo genere,
 quo superior pars movetur, exerceri. Non
 aquam, sed vinum calidum bibere jejunus.
 Cibum bis die assumere; sic tamen, ut faci-
 le concoquat. Uti vino tenui & austero; 10
 & post cibum, frigidis potionibus potius.
 Stomachum autem infirmum indicant
 pallor, macies, præcordiorum dolor,
 nausea, & nolentium vomitus, in jejuno do-
 lor capitis. Quæ in quo non sunt, is fir- 15
 mi stomachi est. Neque credendum uti-
 que nostris est, qui cum in adversa valetu-
 dine vinum aut frigidam aquam concu-
 pierunt, deliciarum patrocinium in accusa-
 tionem non merentis stomachi habent. At, 20
 qui tarde concoquunt, & quorum ideo,
 præcordia inflantur, quive propter ardo-
 rem aliquem noctu sitire consueverunt,
 ante quam conquiescant, duos tresve cya-
 thos per tenuem fistulam bibant. Prodest 25
 etiam adversus tardam concoctionem cla-
 re legere, deinde ambulare, tum vel ungi
 vel lavari; assidue vinum frigidum bibe-
 re; & post cibum, magnam potionem, sed,
 ut supra dixi, per siphonem: deinde omnes 30
 24, II. potiones aqua frigida includere. Cui vero
 cibus acescit, is ante eum bibere aquam
 egelidam debet, & vomere. At si cui ex
 hoc frequens dejectio incidit, quotiens
 alvus

alvus ei constiterit, frigida potione potissimum utatur.

C A P. I X.

5 *Quid observandum sit dolore Nervorum laborantibus.*

SI CUI vero dolere nervi solent, quod in podagra chiragrave esse consuevit, huic, quantum fieri potest, exercendum id est, quod affectum est, objiciendumque labori & frigori: nisi cum dolor increvit; sub quo quies optima est. Venus semper inimica est. Concoctio, sicut in omnibus corporis affectibus, necessaria.

15 Cruditatis enim id maxime lædit, & quotiens offensum corpus est, vitiosa pars maxime sentit. Ut concoctio autem omnibus vitiis occurrit, sic rursus aliis frigus, aliis calor. Quæ sequi quisque pro habitu

20 corporis sui debet. Frigus inimicum est seni, tenui, vulneri, ^a præcordiis, intestinis, ^{46, 14.} vesicæ, auribus, coxis, scapulis, naturalibus, ^b ossibus, dentibus, nervis, vulvæ, cerebro. Idem summam cutem facit pallidam,

25 aridam, ^c duram, nigram. Ex hoc horrores tremoresque nascuntur. At prodest ^d juvenibus, & omnibus plenis. Erectiorque mens est, & melius concoquitur, ubi frigus quidem est, sed cavetur. Aqua vero frigida

30 infusa, præterquam capiti, etiam stomacho ^{35, 9.} prodest. Item articulis doloribusque, qui sunt sine ulceribus. Item rubicundis nimis hominibus, si dolore vacant. Calor autem adjuvat omnia, quæ frigus infestat: item

lip.

^a Aph. v, 24.
^d Aph. v, 21.

^b Aph. v, 18.

^c Aph. v, 20.

40 A. CORN. CELSI Lib. I.
lippientes, sic nec dolor, nec lachrymæ
sunt: nervos quoque, qui contrahuntur;
præcipueque ea ulcera, quæ ex frigore
sunt. Idem corporis colorem bonum fa-
cit: urinam movet. Si nimius est, corpus 5
effœminat, nervos emollit, stomachum
solvit. Minime vero aut frigus aut calor
tuta sunt, ubi subita insuetis sunt. Nam
frigus, lateris dolores, aliaque vitia; frigi-
da aqua, strumas excitat. Calor conctio- 10
nem prohibet, somnum aufert, sudore di-
gerit, obnoxium morbis pestilentibus cor-
pus efficit.

C A P. X.

Observatio in Pestilentia.

15

EST etiam observatio necessaria, qua quis
in pestilentia utatur adhuc integer,
cum tamen securus esse non possit.
Tum igitur oportet peregrinari, navigare. 20
Ubi id non licet, gestari, ambulare sub
divo, ante æstum, leniter; eodemque modo
22, 4. ungi: & ut supra comprehensum est, vitare
fatigationem, cruditatem, frigus, calorem,
libidinem; multoque magis se continere. 25
Si qua gravitas in corpore est, tum neque
mane surgendum, neque pedibus nudis
ambulandum est, minimeque post cibum,
aut balneum: neque jejuno, neque cœna-
to vomendum est: neque movenda alvus; 30
atque etiam, si per se mota est, compri-
menda est. Abstinentium potius, si ple-
nius corpus est. Itemque vitandum bal-
neum, sudor, meridianus somnus, utique
si ci-

e Aph. v, 16.

si cibus quoque antecessit; qui tamen semel die tunc commodius assumitur; insuper etiam modicus, ne cruditatem moveat. Alternis diebus invicem, modo aqua, modo vinum bibendum est. Quibus servatis, ex reliqua victus consuetudine quam minimum mutari debet. Cum vero hæc in omni pestilentia facienda sint, tum in ea maxime, quam Austri excitarint.

10 Atque etiam peregrinantibus eadem necessaria sunt, ubi gravi tempore anni discesserunt ex suis sedibus, vel ubi in graves regiones venerunt. Ac si cætera res aliqua prohibebit, utique abstinere debebit: at-

15 que ita à vino ad aquam, ab hac ad vinum, eo, qui supra positus est, modo, transitus ei esse.

20

LIBER SECUNDUS.

Præfatio.

25 **I**NSTANTIS autem valetudinis signa complura sunt. In quibus explicandis non dubitabo auctoritate antiquorum virorum uti, maximeque Hippocratis; cum recentiores quoque medici, quamvis in curationibus mutarint, tamen hæc illum optime præfagisse fateantur. Sed antequam

30 dico, quibus præcedentibus morborum timor subsit; non alienum videtur exponere, quæ tempora anni, quæ tempestatum genera, quæ partes ætatis, qua-

lia

lia corpora maxime tuta vel periculis opportuna sunt, quod genus adversæ valetudinis in quoque timeri maxime possit. Non quod non omni tempestatum genere, omnis ætatis, omnis habitus homines per omnia genera morborum & ægrotent & moriantur; sed quod frequentius tamen quædam eveniant. Ideo utile est scire unumquemque, quid, & quando maxime caveat.

C A P. I.

10

Quæ anni tempora, quæ tempestatum genera, quæ partes ætatis, qualia corpora vel tuta vel morbis opportuna sint, & quod valetudinis genus in quoque timeri possit.

15

IGITUR saluberrimum ver est: proxime deinde ab hoc, hiems: periculosior æstas: autumnus longe periculosissimus. Ex tempestatibus vero optimæ æquales sunt, 20
 33,31. five frigida, five calida: pessimæ, quæ maxime variant. Quo fit, ut^a autumnus plurimos opprimat. Nam fere meridianis temporibus calor: nocturnis atque matutinis, simulque etiam vespertinis, frigus est. 25
 Corpus ergo, & æstate, & subinde meridianis caloribus relaxatum, subito frigore excipitur. Sed ut eo tempore id maxime fit, sic quandocunque evenit, noxium est. Ubi æqualitas autem est, saluberrimi sunt^b sereni 30
 dies: meliores pluvii, quam tantum nebulosi, nubilive: optimique hieme, qui omni vento vacant: æstate, quibus Favonii perflant. Si genus aliud ventorum est, salubriores

^a Aphor. III, 9. ^b Aphor. III, 15.

brioies Septentrionales, quam Subfolani,
 vel Auftri funt. Sic tamen hæc, ut inter-
 dum regionum forte mutantur. Nam fere
 ventus ubique à mediterraneis regionibus
 5 veniens, falubris; à mari, gravis eſt. Ne-
 que ſolum in bono tempeſtatum habitu
 certior valetudo eſt; ſed peiores morbi
 quoque, ſi qui inciderunt, leviores funt, &
 promptius finiuntur. Peſſimum ægro eſt cœ-
 10 lum, quod ægrum fecit. adeo ut in id quo-
 que genus, quod naturâ pejus eſt, in hoc ſta-
 tu falubris mutatio ſit. Ætas media, tutiſſi-
 ma eſt: quia neque juventæ calore, neque ſe-
 neſtutis frigore infeſtatur. Longis morbis
 15 ſeneſtus, acutis adoleſcentiâ magis patet. 47, 8.
 Corpus autem habiliffimum quadratum
 eſt, neque gracile, neque obefum. Nam
 longa^c ſtatura, ut in juvena decora eſt, ſic
 matura ſeneſtute conficitur. Gracile cor-
 20 pus infirmum: obefum hebes eſt. Vere
 tamen maxime, quæcunque^d humoris motu
 novantur, in metu eſſe conſuerunt. Ergo
 tum lippitudines, puſtulae, profuſio ſangi-
 nis, abſceſſus corporis, quæ ἀποσήματα Græ-
 25 ci nominant, bilis atra, quam μελαγχολίαν
 appellant, infania, morbus comitialis, an-
 gina, gravedines, deſtillationes oriri ſolent.
 Hi quoque morbi qui in articulis nervis- 238, 4.
 que modo urgent, modo quieſcunt: tum
 30 maxime & inchoantur & repetunt. At
 æſtas non quidem vacat plerique^e his mor-
 bis; ſed adjicit febres, vel ardentes, vel ter-
 tianas, vomitus, alvi dejectiones, auricu-
 larum dolores, ulcera oris, caneros, cum in
 cæteris

^c Dicæarch. Geogr. cap. x. pag. 56. Aph. 11. 54.

^d Aph. 111, 20.

^e Aph. 111, 21.

cæteris quidem partibus, tum maxime ob-
 scœnis; & quicquid sudore hominem resol-
 vit. Vix quicquam ex^t his in autumnum non
 incidit: sed oriuntur eo quoque tempore fe-
 bres incertæ, lienis dolor, aqua inter cutem, 5
 tabes, quam Græci φθισιν nominant; urinæ
 difficultas, σπασμικήν quam appellant; tenu-
 ioris intestini morbus, quem εἰλεὸν nomi-
 nant. Fit item lævitas intestinorum, quæ
 λειψτεσία vocatur; coxæ dolores, morbi 10
 comitiales. Idemque tempus & diutinis
 malis fatigatos, & ab æstate, etiam proxi-
 ma pressos interimit; & alios novis mor-
 bis conficit; & quosdam longissimis impli-
 cat, maximeque quartanis, quæ per hie- 15
 mem quoque exercent. Neque aliud ma-
 gis tempus pestilentix patet, cujuscumque
 ea generis est; quamvis variis rationibus
 nocet. Hiems autem g capitis dolores, tuf-
 sim, & quicquid in faucibus, in lateribus, 20
 in visceribus mali contrahitur, irritat.

Ex tempestatibus, Aquilo tussim movet,
 fauces exasperat, ventrem^h adstringit, uri-
 nam supprimit, horrores excitat, item dolo-
 rem lateris & pectoris. Sanum tamen corpus 25
 spissat, & mobilius atque expeditius red-
 dit. Austerⁱ aures hebetat, sensus tardat,
 capitis dolorem movet, alvum solvit, to-
 tum corpus efficit hebes, humidum, lan-
 guidum. Cæteri venti, quo huic vel illi 30
 propiores sunt, eo magis vicinos his il-
 lisve affectus faciunt. Calor omnis &
 jecur & lienem inflammat, mentem he-
 betat, & ut^k anima deficiat, ut sanguis pro-
 rumpat,

f Aph. III, 22. g Aph. III, 23. h Aph. III, 17.
 i Aph. III, 17. k Aph. v. 16.

rumpat, efficit. Frigus modo ^l nervorum distentionem, modo rigorem infert; illud *πρωτομὸς*, hoc *τέτανος* Græce nominatur: nigrorem in ulceribus, & horrorem in febribus excitat. In siccitatibus, acutæ febres, lippitudines, tormina, urinæ difficultas, articulorum dolores oriuntur. Per imbres, ^m longæ febres, alvi dejectiones, angina, cancri, morbi comitiales, resolutio nervorum, quam *παράλυσιν* Græci nominant. Neque solum interest, quales dies sint, sed etiam quales ante præcesserint. Si hiems sicca Septentrionales ventos habuit, ver autem Austros & pluvias exhibet, fere ⁿ subeunt lippitudines, tormina, febres, maximeque in mollioribus corporibus, præcipue in muliebribus. Si vero, Austri ^o pluviaque hiemem occuparunt, ver autem frigidum & siccum est, gravidæ quidem fœminæ, quibus tum adest partus, abortu periclitantur: hæc vero quæ gignunt, imbecillos, vixque vitales edunt. Cæteros lippitudo arida, & si seniores sunt, gravedines atque destillationes male habent. At si à prima hieme Austri ad ultimum ver continuarint, laterum dolores, & insania febricitantium, quam *Φρενίτιν* appellant, quam celerrime rapiunt. Ubi vero calor à primo vere orsus æstatem quoque ^p similem exhibet, necesse est multum sudorem in febribus subsequi. At si sicca æstas ^q Aquilones habuit, autumno vero imbres Austrique sunt, tota hieme, quæ proxima est, tussis, destillatio, raucitas, in quibusdam etiã tabes

^l Aph. v, 17. ^m Aph. 111, 16. ⁿ Aph. 111, 11.
^o Aph. 111, 12. ^p Aph. 111, 6. ^q Aph. 111, 13.

tabes oritur. Sin autem autumnus quoque æque siccus ^r iisdem Aquilonibus perflatur, omnibus quidem mollioribus corporibus, inter quæ muliebria esse propofui, secunda valetudo contingit: durioribus vero insta- 5 re possunt, aridæ lippitudines, & febres partim acutæ, partim longæ, & hi morbi, qui ex atra bile nascuntur.

^f Quod ad ætates vero pertinet, pueri pro-
ximique his vere optime valent, & æstate 10
prima tutissimi sunt: senes æstate & autum-
ni prima parte: juvenes hieme, quique inter
juventam senectutemque sunt. Inimicior
39,21. senibus hiems, æstas adolescentibus est. Tum
si qua imbecillitas oritur, proximum est, ut 15
infantes, tenerosque adhuc pueros serpentina
^r ulcera oris, quæ *ἀφθῆς* Græci nominant,
vomitus, nocturnæ vigiliæ, aurium humor,
circa umbilicum inflammationes exerce-
ant. Propria etiam ^v dentientium, gingiva- 20
rum exulcerationes, distentiones nervo-
rum, febriculæ, alvi dejectiones, maximeque
caninis dentibus orientibus male habent.
Quæ pericula plenissimi cuiusque sunt, &
cui maxime venter adstrictus est. At ubi 25
ætas paulum processit, ^w glandulæ, & verte-
brarum, quæ in spina sunt, aliquo inclina-
tiones, strumæ, verrucarum quædam ge-
nera dolentia, *ἀκροχορδόνες* Græci appel-
lant, & plura alia tubercula oriuntur. In- 30
cipiente vero jam pube, ^x ex iisdem multa,
& longæ febres, & sanguinis ex naribus
cursus. Maximeque omnis pueritia, ^y pri-
mum circa quadragesimum diem, deinde
septimo

^r Aph. 111, 14. ^f Aphor. 111, 18. ^t Aphor. 111, 24.
^v Aphor. 111, 25. ^w Aphor. 111, 26. ^x Aph. 111, 27.
^y Aphor. 111, 28.

septimo mense, tum septimo anno, postea
 circa pubertatem periclitatur. Siqua etiam
 genera morborum in infantem inciderunt,
 ac neque pubertate, neque primis coitibus,
 5 neque in fœmina primis menstruis finita
 sunt, fere longa sunt: sæpius tamen his
 morbi pueriles, qui diutius manserunt,
 terminantur. Adolescentia^z morbis acutis, 43, 15.
 item comitialibus, tabique maxime obje-
 10 cta est: fereque juvenes sunt, qui sangui-
 nem exspuunt. Post hanc ætatem^a laterum
 & pulmonis dolores, lethargus, cholera,
 infania, sanguinis per quædam etiam velut
 ora venarum, *αιμορροϊδης* Græci appellant,
 15 profusio. In senectute,^b spiritus & urinæ
 difficultas, gravedo, articulorum & renum 62, 12.
 dolores, nervorum resolutiones, malus 401.
 corporis habitus, *καχεξια* Græci appellant, 494.
 nocturnæ vigiliæ, vitia longiora aurium,
 20 oculorum, etiam narium, præcipueque solu-
 ta alvus, & quæ sequuntur hanc, tormina,
 vel lævitas intestinorum, cæteraque fusi
 ventris mala. Præter hæc graciles, tabes,
 dejectiones, destillationes, item viscerum
 25 & laterum dolores fatigant. Obesi plerun-
 que acutis morbis, & difficultate spirandi
 strangulantur, subitoque^c sæpe moriuntur.
 quod in corpore tenuiore vix evenit.

C A P. II.

30 *De signis adversæ valetudinis futuræ.*

ANTE adversam autem valetudinem,
 ut supra dixi, quædam notæ oriun-
 tur; quarum omnium commune
 est,

^z Aphor. III, 19. ^a Aphor. III, 30. ^b Aphor. III,
 31. ^c Aphor. II, 44.

est aliter se corpus habere, atque consuevit; neque in pejus tantum, sed etiam in melius. Ergo si plenior aliquis, & speciosior, & coloratior factus est,^a suspecta habere bona sua debet. Quæ quia neque in eodem habitu subsistere, neque ultra progredi possunt, fere retro, quasi ruina quadam, revolvuntur. Pejus tamen signum est, ubi
 §1,22. aliquis contra consuetudinem emacuit, &
 §3,24. colorem decoremque amisit: quoniam in his, quæ superant, est quod morbus demat; in his quæ defunt, non est quod ipsum morbum ferat. Præter hæc, protinus timeri debet, si graviora membra sunt; si crebra ulcera oriuntur; si corpus supra consuetudinem incaluit; si gravior somnus pressit; si tumultuosa somnia fuerunt; si sæpius expergiscitur aliquis, quam assuevit, deinde iterum soporatur; si corpus dormientis circa partes aliquas contra consuetudinem
 infudat, maximeque si circa pectus, aut cervices, aut crura, vel genua, vel coxas. Item, si marcet animus; si loqui & moveri piget; si corpus torpet; si dolor præcordiorum est, aut totius pectoris, aut, qui in plurimis evenit, capitis; si saliva plenum est os; si oculi cum dolore vertuntur; si tempora astricta sunt; si membra inhorrescunt; si spiritus gravior est; si circa frontem intentæ venæ moventur; si frequentes oscitationes; si genua quasi fatigata sunt, totumve corpus lassitudinem sentit. Ex quibus sæpe plura, nunquam non aliqua febrem antecedunt. In primis tamen illud

COR-

^a Aphor. 1, 3.

considerandum est, num cui sæpius horum aliquid eveniat, neque ideo corporis ulla difficultas subsequatur. Sunt enim quædam proprietates hominum, sine quarum notitia non facile quicquam in futurum præfagiri potest. Facile itaque securus est in his aliquis, quæ sæpe sine periculo evasit. Ille sollicitari debet, cui hæc nova sunt; aut qui ista nunquam sine custodia sui tuto habuit.

C A P. I I I.

Quæ bona in ægrotantibus signa sint.

UB I vero febris aliquem occupat, scire licet, non periclitari, si in latus aut dextrum aut sinistrum, ut ipsi in usu est, cubat^a, cruribus paulum reductis; qui fere sani quoque jacentis habitus est: si facile convertitur; si noctu dormit, si interdiu vigilat; si ex facili spirat; si non conficitatur; si circa umbilicum^b & pubem cutis plana est; si præcordia ejus sine ullo sensu doloris æqualiter mollia in utraque parte sunt: quod si paulo tumidiora sunt, tamen digitis cedunt & non dolent. Hæc valetudo, ut spacium aliquod habeat, sic tuta erit. Corpus quoque, quod æqualiter molle & calidum est, quodque æqualiter^c totum insudat, & cujus febricula eo sudore finitur, securitatem pollicetur. Quando jam ad sanitatem venit corpus, sternutamentum etiam inter bona indicia est, & cupiditas^d cibi vel à principio servata, vel etiam post fastidium orta. Neque terrere debet

C ea

^a A&uar. M. Med. 11. 3. ^b Aph. 11. 35. ^c De Iudicat. 1, 3. ^d Aphor. 11, 32.

50 A. CORN. CELSI Lib. 2.
ea febris, quæ eodem die finita est: ac ne
ea quidem, quæ, quamvis longiore tempore
tenuit, tamen ante alteram accessionem ex
toto quievit, sic, ut corpus integrum, quod
εἰλημένον Græci vocant, fieret. Si quis au- 5
tem incidit vomitus, mixtus esse ex bile &
pituita debet: & in urina subsidere album,
læve^e, æquale; sic ut etiam, si quæ quasi nu-
beculæ innatarint, in imum deferantur. Ac
venter ei, qui à periculo tutus est, reddit 10
mollia, figurata, atque eodem fere tempore,
quo secunda valetudine assuevit, modoque
convenientia his, quæ assumuntur. Pejor ci-
ta alvus est. sed ne hæc quidem terrere pro-
tinus debet, si matutinis temporibus coacta 15
magis est, aut si procedente tempore pau-
latim contrahitur, & rufa est, neque^f foedi-
tate odoris similem alvum sani hominis
excedit. Ac lumbricos^g quoque aliquos sub
fine morbi descendisse nihil nocet. Si in- 20
flatio sine inflammatione in superioribus
partibus dolorem tumoremque fecit, bo-
num signum est sonitus ventris inde ad in-
feriores partes devolutus; magisque etiam,
si sine difficultate, cum stercore excessit. 25

C A P. I V.

Mala signa egrotantium.

CONTRA gravis morbi periculum
est, ubi supinus æger jacet, porrectis 30
manibus, & cruribus: ubi residere
vult in ipso acuti morbi impetu, præcipue-
que pulmonibus laborantibus: ubi noctur-
na vigilia premitur, etiam si interdium som-
nus

^e De Iudicat. 1, 8. ^f De Iudicat. 1, 6. ^g De Iudicat.
1, 7. Prænot. x, 1.

nus accedit. ex quo tamen peior est, qui
 inter quartam horam & noctem, quam qui
 à matutino tempore ad quartam. Pessimum
 tamen est, si somnus neque noctu, neque
 5 interdiu accedit: id enim fere sine conti-
 nuo ^a delirio esse non potest. Neque vero ^{64, 15}
 signum bonum est, somno ultra ^b debitum
 urgeri: pejusque, quo magis sopor inter-
 diu, noctuque continuat. Mali etiam mor-
 10 bi testimonium est vehementer & crebro
 spirare, à sexto ^c die cœpisse inhorrescere:
 pus expuere: vix excreare: dolorem habere
 continuum: difficulter ferre morbum: ja-
 ctare brachia & crura: sine voluntate ^d la-
 15 chrymare: habere humorem ^e glutinosum ^{54, 14}
 dentibus inhærentem; cutem circa ^f umbi-
 licum & pubem macram; præcordia ^g in-
 flammata, dolentia, dura, tumida, intenta;
 magisque, si hæc dextra parte quam sinistra
 20 sunt: periculosissimum tamen est, si venæ
 quoque ibi vehementer agitantur. Mali
 etiam morbi signum est, nimis celeriter ^{48, 9}
 emacrescere: caput & pedes manusque fri-
 gidas habere, ventre & lateribus calenti-
 25 bus; aut frigiditas ^h extremas partes acuto ^{55, 22}
 morbo urgente; aut post sudorem ⁱ inhor- ^{285,}
 rescere; aut post vomitum ^k singultum esse, ²⁷
 vel rubere oculos: aut ^l post cupiditatem
 cibi, postve longas febres hunc fastidire; ^{53, 17}
 30 aut multum sudare, maximeque frigido ^{56, 11}
 sudore; aut habere sudores non per totum ^{301,}
 corpus æquales, quique febrem non finiant. ²⁴
 Malæ etiam febres, quæ quotidie tempore
 eodem revertantur; quæve semper pares

C 2

acces-

^a Aph. vii, 18. ^b Aph. ii, 3. ^c Aph. iv, 29. ^d Aph.
 iv, 52. ^e Aph. iv, 43. ^f Aph. ii, 35. ^g Aph. ii, 28.
^h Aph. vii, 1. 26. ⁱ Aph. vii, 4. ^k Aph. vii, 3. ^l Aph. vii, 6.

accessiones habeant, neq; ^m tertio quoque die
 leventur; quæve sic continuent, ut per ac-
 cessiones increfcant, per decessiones tan-
 tum molliantur, nec unquam integrum
 corpus dimittant. Pessimum est, si ne leva- 5
 tur quidem febris, sed æque concitata con-
 tinuat. Periculofum est etiam, post arqua-
 tum ⁿ morbum febrem oriri; utique si præ-
 cordia dextra parte dura manserunt, aut
 dolentibus iis læva. Nulla acuta febris le- 10
 viter terrere nos debet. Neque unquam
 in acuta^o febre, aut à somno non est terribi-
 lis nervorum distentio. Timere etiam ex
 somno ^p, mali morbi est. Itemque in prima
 febre protinus mentem esse turbatam, 15
 membrumve aliquod esse resolutum. Ex
 quo casu quamvis vita redditur, tamen id
 fere membrum debilitatur. Vomitus etiam
 periculofus est sinceræ pituitæ vel bilis;
 296, peiorque, si viridis, aut ^q niger est. At mala 20
 10. urina est, in qua subsidunt subrubra aut
 livida: deterior, in qua quasi fila quædam
 tenuia atque alba: pessima ex his, si tan-
 quam ex fuffuribus factas nubeculas re-
 præsentat. Diluta quoque, atque alba, vi- 25
 tiosa est, ^r sed in phreniticis maxime. Alvus
 autem mala est, ex toto suppressa. Pericu-
 losa etiam, quæ inter febres fluens con-
 quiescere hominem in cubili non patitur;
 utique, si quod descendit, est perliquidum, 30
 aut albidum, aut pallidum, aut spumans.
 Præter hæc periculum ostendit id, quod
 excernitur, si est exiguum, glutinosum,
 læve, album, idemque subpallidum: vel si
 est

^m Aph. iv, 43. ⁿ Aph. iv, 62. ^o Aph. iv, 66. ^p Aph.
 iv, 67. ^q Aph. iv, 22. ^r Aph. iv, 72.

est aut lividum, aut biliosum, aut cruentum, aut peioris odoris, quam ex consuetudine. Malum est etiam, quod post febres longas sincerum est.

5 C A P. V.

De signis longæ valetudinis.

10 **P** O S T hæc indicia, notum est longum morbum fieri: sic enim necesse est, nisi occidit. Neque ulla alia spes in magnis est, quam ut impetum morbi trahendo aliquis effugiat, porrigaturque in id tempus, quod curationi locum præstet. Protinus tamen signa quædam sunt, ex
 15 quibus colligere possumus, morbum, et si non interemerit, longius tamen tempus habiturum. Ubi frigidus^a sudor inter febres non acutas circa caput tantum, & cervicem oritur; aut ubi, febre non quiescente, corpus insudat; aut ubi corpus modo^b frigidum, modo calidum est, & color alius ex alio fit; aut ubi, quod inter febres aliqua parte abscessit, ad sanitatem non pervenit; aut ubi æger pro spacio parum emacrescit. 48, 9.
 25 Item, si urina modo liquida & ^c pura est, modo habet quædam subsidentia; si lævia atque alba rubrave sunt, quæ in ea subsident; aut si quædam quasi miculas repræsentat; aut si bullulas excitat. 60, 31

30 C A P. VI.

De indiciis mortis.

S E D inter hæc quidem, proposito metu, spes tamen superest. Ad ultima vero

C 3 jam

^a Aph. IV, 37. Coac. Præn. IV, 8, 29, 40. De Iud. VI, 9, VIII, 2, 3, 4, 5. ^b Aph. VII, 60. ^c De Iud. VI, 1, 2.

jam ventum esse testantur, ^a nares acutæ, collapſa tempora, ^b oculi concavi, frigida languidaque aures & imis partibus leniter verſæ, cutis circa frontem dura & intenta, color aut niger aut perpallidus; multo- 5
 toque magis, ſi ita hæc ſunt, ut neque ^c vigilia præceſſerit, neque ventris reſolutio, neque inedia. Ex quibus cauſis interdum hæc ſpecies oritur, ſed uno die finitur. Ita-
 que diutius durans, mortis index eſt. Si 10
 vero in morbo vetere ^d jam triduo talis eſt, in propinquo mors eſt: magisque, ſi præ-
 ter hæc oculi quoque lumen ^e reſugiunt, &
 55, 15. illachrymant; quæque in iis alba eſſe de-
 bent ^f rubescunt; atque in iisdem ^g venulæ 15
 pallent; pituitaque in iis innatans, novissi-
 me angulis ^h inhæreſcit; alterque ex his mi-
 nor eſt; iique aut vehementer ſubſederunt,
 aut facti tumidiores ſunt; perque ſom-
 num ⁱ palpebræ non committuntur, ſed in- 20
 72, 18. ter has ex albo oculorum aliquid apparet;
 neque id fluens alvus expreſſit: eademque
 palpebræ pallent, & idem ^k pallor labra &
 nares decolorat: eademque labra, & nares,
 oculique, & palpebræ, & ſupercilia, aliqua- 25
 ve ex his pervertuntur; iſque propter im-
 becillitatem jam non audit, aut non videt.

Eadem mors denunciatur, ubi æger ſu-
 pinus ^l cubat, eique genua ^m contracta ſunt:
 ubi deorſum ad pedes ſubinde delabitur: 30
 ubi brachia & ⁿ crura nudat, & inæquali-
 ter diſpergit, neque iis calor ſubeſt: ubi
 hiat ^o: ubi aſſidue dormit: ubi is, qui men-
 tis ſuæ non eſt, neque id facere ſanus ſo-
 let,

a Præn. 11, 6. Coac. Præn. 1, 104. b Præn. 11, 7. c Præn. 11, 13.
 d Præn. 11, 17. Plin. VII, 51. e Præn. 11, 19, 20. f Præn. 11, 23.
 g Id. 11, 24. h Id. 11, 25. i Aphor. VI, 52. Præn. 111, 1, 2. k Aph.
 IV, 49. l Præn. 111, 8. m Id. 111, 14. n Id. 111, 10. o Id. 111, 3.

let, dentibus ^p stridet: ubi ulcus, ^q quod aut ante, aut in ipso morbo natum est, aridum, & aut pallidum, aut lividum factum est. Illa quoque mortis indicia sunt, ungues, 66, 14.
 5 digitique pallidi; frigidus ^r spiritus: aut si manibus quis in febre, & acuto morbo, vel infania, pulmonisve dolore, vel capitis, in veste ^t floccos legit, fimbriasve diducit, vel in adjuncto pariete, si qua minuta e-
 10 minent, carpit. Dolores etiam circa coxas & inferiores partes orti, si ad viscera transferunt, subitoque desierunt mortem subesse testantur; magisque, si alia quoque signa accesserunt. Neque is servari potest,
 15 qui sine ullo tumore febricitans, subito strangulatur, aut devorare salivam suam non potest: cuive in eodem febris corporisque habitu cervix ^u invertitur, sic ut devorare æque nihil possit: aut cui simul & con-
 20 tinua febris & ultima corporis infirmitas est: aut cui, febre non quiescente, exterior pars ^v friget, interior sic calet, ut etiam sitim faciat: aut qui, febre æque non quiescente, simul & ^w delirio & spirandi difficultate vexatur: aut qui, epoto ^x veratro, exceptus ^y distentione nervorum est: aut qui ebrius obmutuit. Is enim fere nervorum distentione consumitur, nisi aut febris accessit, aut eo tempore, quo ebrietas solvi
 25 debet, loqui cœpit. Mulier quoque gravida ^z acuto morbo facile consumitur: & is, cui somnus dolorem ^a auget: & cui protinus, in recenti morbo, bilis atra ^b vel infra vel supra se ostendit: cuive alterutro modo se

C 4

prom-

p Id. iv, 4. q Id. iv, 7, 8. r Id. iv, 9. s Id. iv, 14. t Aph. iv, 35. v Aph. iv, 48. w Aph. iv, 50. x Aph. iv, 16. y. i. Coac. iv, 24. y Aph. v, 5. z Aph. v, 3c. a Aph. ii, 1. b Aph. iv, 22.

promittit, cum jam longo morbo corpus
 ejus esset extenuatum & confectum. Spu-
 tum etiam ^c biliosum, & purulentum, sive
 separatim ista, sive mixta proveniunt, in-
 teritus periculum ostendunt. Ac, si circa 5
 septimum diem tale esse coepit, proximum
 est, ut is circa quartumdecimum diem de-
 cedat, nisi alia signa mitiora pejorave ac-
 cesserint. quæ quo leviora graviorave
 subsequuta sunt, eo vel seriore[m] mortem, 10
 vel maturiorem denunciant. Sudor quo-
 que ^d frigidus in acuta febre pestiferus est:
 atque in omni morbo vomitus, qui ^e varius,
 & multorum colorum est; præcipueque, si
 malus in hoc odor est. Ac sanguinem quo- 15
 que in febre ^f vomuisse, pestiferum est. Urina
 vero ^g fulva & tenuis in magna cruditate esse
 consuevit; & sæpe, antequam spacio matu-
 rescat, hominem rapit. Itaque si talis diutius
 permanet, periculum mortis ostendit. 20
 Pessima ^h tamen est, præcipueque mortifera,
 nigra, crassa, mali odoris. Atque in viris
 quidem & mulieribus talis deterrima est.
 In ⁱ pueris vero, quæ tenuis & diluta est. Al-
 vus quoque varia, pestifera est; & quæ 25
 strigmentum, sanguinem, bilem, ^k viride
 aliquid, modo diversis temporibus, modo
 simul, & in mistura quadam, discreta ta-
 men repræsentat. Sed hæc quidem potest
 paulo diutius trahere. In præcipiti vero 30
 jam esse denunciat, quæ liquida, eadem-
 que vel nigra ^l, vel pallida, vel pinguis est;
 utique, si magna fœditas ^m odoris accessit.

Illud interrogari me posse ab aliquo scio:
 si cer-

^c Aph. iv, 23. ^d Præn. v, 4. ^e Præn. xii, 11, 12, 13, 14. ^f Aph. vii, 37. ^g De Jud. vii, 5. ^h Præn. xi, 14, 15. ⁱ Plin. xxviii, 6. ^k Præn. x, 8, 9. ^l Viét. Acat. xlvi, 1, 1. ^m Præn. x, 6.

si certa futurae mortis indicia sunt, quomodo interdum deserti à medicis convalescant, quosdamque fama prodiderit in ipsis funeribus revixisse? Quinetiam vir
 5 jure magni nominis Democritus, ne finitæ quidem vitæ fatis certas notas esse, proposuit, quibus medici credidissent: adeo illud non reliquit, ut certa aliqua signa futurae mortis essent. Adversus quod ne il-
 10 lud quidem dicam, quod in vicino sæpe quædam notæ positæ, non bonos, sed imperitos medicos decipiunt (quod Asclepiades sciens, funeri obvius inclamavit, eum vivere, qui efferebatur:) nec protinus ⁿ cri-
 15 men artis esse, si quod professoris sit. Illa tamen moderatius subjiciam. Conjecturalem ^o artem esse medicinam, rationemque conjecturæ talem esse, ut cum sæpius aliquando responderit, interdum tamen fal-
 20 lat. Non itaque, si quid vix ^p millesimo in corpore aliquem decipit, id fidem non habet, cum per innumerabiles homines respondeat. Idque non in his tantum, quæ pestifera sunt, dico: sed in his quoque, quæ
 25 salutaria. Siquidem ^q etiam spes interdum frustratur, & moritur aliquis, de quo medicus securus primo fuit. Quæque medendi causa reperta sunt, nonnunquam in pejus ^r aliquibus vertunt. Neque id evitare huma-
 30 na imbecillitas in tanta varietate corporum potest. Sed est tamen medicinæ fides, quæ multo sapius, perq; multo plures ægros prodest. Neq; tamen ignorare oportet, in ^r acutis morbis fallaces magis notas esse & salutis, & mortis.

13, 22.

: 8, 13.

19, 18.

C 5

CAP.

ⁿ Hipp. de Arte xv, 6, 7. ^o Sext. Emp. adv. Math. l. i. c. 3. ^p Cic. de N. D. ii, 4. ^q Quintil. Declam. viii. p. 110. ^r Aph. ii, 19.

CAP. VII.

De notis, quas aliquis in singulis morborum generibus habere possit.

SED cum proposuerim signa, quæ in omni adversa valetudine communia esse consueverunt; ad ea quoque transibo, ut, quas aliquis in singulis morborum generibus habere possit notas, indicem. 10
 Quædam autem sunt, quæ ante febres, quædam quæ inter eas, quid aut intus sit, aut venturum sit, ostendunt. Ante febres, si caput grave est, aut ex somno oculi caligant, aut frequentia sternutamenta sunt, 15
 circa caput aliquis pituitæ impetus timeri potest. Si sanguis, aut calor abundat, proximum est, ut aliqua parte profluvium sanguinis fiat. Si sine causa quis emacrescit, ne in malum habitum corpus ejus decidat, metus est. Si præcordia dolent, aut inflatio gravis est, aut toto die non concocta fertur urina, cruditatem esse manifestum est. Quibus diu color^a sine morbo regio malus est, hi vel capitis doloribus con- 25
 ficiantur, vel terram edunt. Qui diu habent faciem^b pallidam & tumidam, aut capite, aut visceribus, aut alvo laborant. Si in continua febre puero venter nihil reddit, 30
 mutaturque ei color, nec somnus^c accedit, ploratque is assidue, metuenda nervorum distentio est. Frequens autem destillatio in corpore tenui longoque, tabem timendam esse testatur. Ubi pluribus diebus non descen-

^a II. Præd. xxxix, 1, 2, 3. ^b II. Præd. xxxix, 7, 8. ^c Aph. vi, 18.

descendit alvus, docet, aut subitam dejectionem, aut febriculam instare. Ubi pedes tument, & longæ dejectiones sunt, aut dolor in imo ventre & coxis est, aqua inter
 5 cutem instat. sed hoc morbi genus ab ilibus oriri solet. Idem propositum periculum est his, quibus, cum voluntas desidendi est, venter nihil reddit, nisi & ægre & durum. Cum tumor in^d pedibus est, idem-
 10 que modo dextra, modo sinistra parte ventris, invicem oritur atque finitur, à joci-
 nore id malum proficisci videtur. Eiusdem morbi nota est, ubi circa^e umbilicum intestina torquentur (σπόφον Græci nomi-
 15 nant) coxæque dolores manent, qui neque tempore, neque remediis solvuntur. Dolor autem articulorum, prout in pedibus, manibusve, aut alia qualibet parte sic est, ut eo loco nervi contrahantur; aut si id
 20 membrum, ex levi causa fatigatum, æque frigido, calidoque offenditur, ποδάγραν χειρῶνve, vel ejus articuli, in quo id sentitur, morbum futurum esse denunciat. Quibus in pueritia sanguis ex naribus fluxit, dein fluere desit, hi vel capitis doloribus confluentur necesse est, vel in articulis aliquas exulcerationes graves habeant, vel aliquo morbo etiam debilitentur. Quibus fœminis menstrua non proveni-
 25 unt, necesse est capitis acerbissimi dolores sint, vel qualibet alia pars morbo infestetur. Eademque his pericula sunt, quibus articulorum vitia, ut dolores, tumoresque, sine podagra similibusque morbis, oriun-
 30

tur, & desinunt. Uti que, si sæpe tempora
iisdem dolent, noctuque corpora infudant,
frons prurit, lippitudinis metus est. Si
mulier à partu vehementes dolores habet,
neque præterea signa mala sunt, circa vi- 5
gesimum diem aut sanguis per nares erum-
pet, aut in inferioribus aliquid abscedet.
Quicumque etiam dolorem ingentem cir-
ca tempora & frontem habebit, ei alterutra
ratione finiet: magisque, si juvenis erit, 10
per sanguinis profusionem; si senior, per
suppurationem. Febris autem, quæ subito
sine ratione, sine bonis signis finita est, fe-
re revertitur. Cui fauces sanguine & in-
terdiu & noctu replentur, sic, ut neque 15
capitis dolores, neque præcordiorum, ne-
que tussis, neque vomitus, neque febricu-
la præcesserit, hujus aut in naribus, aut in
faucibus ulcus reperietur. Si mulieri ex
inguine febricula orta est, neque causa ap- 20
paret, ulcus in vulva est. ^f Urina autem
crassa, ex qua quod desidit, album est, si-
gnificat circa articulos, aut circa viscera
dolorem, metumque morbi esse. Eadem
viridis, aut viscerum dolorem, tumorem- 25
que cum aliquo periculo subesse, aut cor-
pus certe integrum non esse, testatur. At
si sanguis aut pus ^g in urina est, vel vesica,
vel renes exulcerati sunt. Si hæc crassa
carunculas ^h quasdam exiguas aut quasi ca- 30
pillos habet, aut si ⁱ bullat, aut male ^k olet,
aut interdum quasi arenam, interdum
quasi sanguinem trahit, dolent autem coxæ,
quæque inter has superque pubem sunt, &
acce-

^f Aph. iv, 74. Plin. xxviii, 6. ^g Aph. iv, 75. ^h Aph. iv,
76. ⁱ Plin. xxviii, 6. ^k Aphor. iv, 81.

accedunt frequentes ructus, interdum vomitus biliosus extremæque partes frigescent, urinæ crebra cupiditas, sed magna difficultas est, & quod inde excretum est, aquæ simile, vel rufum, vel pallidum est, paulum tamen in eo levamenti est, alvus vero cum multo spiritu redditur, utique in renibus vitium est. At si paulatim destillat, vel si sanguis per hanc editur, & in eo quædam cruenta concreta sunt, idque ipsum cum difficultate redditur, & circa pubem interiores partes dolent, in eadem vesica vitium est. Calculosi vero his indiciis cognoscuntur. Difficulter urina redditur; paulatimque, interdum etiam sine voluntate, destillat. Eadem arenosa^l est. nonnunquam aut sanguis, aut cruentum, aut purulentum aliquid cum ea excernitur. Eamque quidam promptius recti, quidam resupinati, maximeque hi qui grandes calculos habent, quidam etiam inclinati reddunt, colemque extendendo, dolorem levant. Gravitatis quoque cujusdam in ea parte sensus est; atque ea cursu, omnique motu augetur. Quidam etiam, cum torquentur, pedes inter se, subinde mutatis vicibus, implicant. Fœminæ vero oras naturalium suorum manibus admotis scabere crebro coguntur. Nonnunquam, si digitum admoverint, ubi vesicæ cervicem is urget, calculum sentiunt. At, qui spumantem sanguinem excreant, his in pulmone vitium est. Mulieri gravidæ^m sine modo fusa alvus elidere partum potest. Eidem si

B 7

lac

^l Aph. iv, 79. ^m Aph. v, 34.

lacⁿ ex mammis profluit, imbecillum est, quod intus gerit. Duræ mammæ, sanum illud esse, testantur. Frequens^o singultus, & præter consuetudinem continuus, jecur inflammatum esse, significat. Si^p tumores super ulcera subito esse desierunt, idque à tergo incidit, vel distentio nervorum, vel rigor timeri potest: at, si à priore parte id evenit, vel lateris acutus dolor, vel insania expectanda est. Interdum etiam hujusmodi casum, quæ tutissima inter hæc est, profusio alvi sequitur. Si ora^q venarum, sanguinem solita fundere, subito suppressa sunt, aut aqua inter cutem, aut tabes sequitur. Eadem tabes subit, si in lateris dolore orta suppuratio intra^r quadraginta dies purgari non potuit. At, si longa^f tristitia cum longo timore & vigilia est, atræ bilis morbus subest. Quibus sæpe ex naribus fluit sanguis, his aut lienis tumet aut capitis dolores sunt: quos sequitur, ut quædam ante oculos tanquam imagines obversentur. At, quibus magni lienes sunt, his^t gingivæ malæ sunt, & os olet, aut sanguis aliqua parte prorumpit. Quorum si nihil evenit, necesse est in cruribus mala ulcera, & ex his nigræ cicatrices fiant. Quibus causa doloris, neque sensus^u ejus est, his mens laborat. Si in ventrem^x sanguis confluxit, ibi in pus vertitur. Si à coxis, & ab inferioribus partibus dolor in pectus transit, neque ullum signum malum accessit, supurationis eo loco periculum est. Quibus sine febre aliqua parte dolor, aut prurigo,

cum

n Aph. v. 52. o Aph. vii. 17. p Aph. v. 65. q Aph. vi. 12.
 r Aph. v. 15. f Aph. vi. 23. t De Int. Aff. xxxiv. 9, 10. Æg.
 de Re. Med. l. iii. c. 49. u Aph. ii. 6. x Aph. vi. 20.

cum rubore & calore est, ibi aliquid suppurat. Urina quoque, quæ in homine parum sano liquida est, circa aures futuram aliquam suppurationem esse denunciat.

5 Hæc vero, cum sine febre quoque vel latentium, vel futurarum rerum notas habeant, multo certiora sunt, ubi febris accessit; atque etiam aliorum morborum tum signa nascuntur. Ergo protinus insania timenda est, ubi expeditior alicujus, quam sani fuit, sermo est, subitaque loquacitas orta est, & hæc ipsa solito audacior: aut
10 ubi raro quis & vehementer spirat, venasque concitatas habet, præcordiis duris & tumentibus. Oculorum ^y quoque frequens motus; & in capitis dolore offusæ oculis tenebræ: vel, nullo dolore substantive, somnus ereptus, continuataque nocte & die
15 vigilia; vel prostratum ^z contra consuetudinem corpus in ventrem, sic, ut ipsius alvi dolor id non coegerit; item, robusto adhuc corpore, insolitus dentium stridor, infantiæ signa sunt. Si quid etiam abscessit, & ante quam sputum prodiret, manente
25 adhuc in corpore solita febre, subsedit, periculum affert primum furoris, deinde interitus. Auris ^a quoque dolor acutus, cum febre continua vehementique, sæpe mentem turbat: & ex eo casu juniores
30 interdum intra septimum diem moriuntur; seniores tardius: quoniam neque æque magnas febres experiuntur, neque æque insaniunt. ita sustinent, dum is affectus in pus vertatur. Suffusæ quoque ^b sanguine mulie-

^y Coac. Præn. III, 331, 332, 333. ^z Coac. Præn. VI, 164.
^a Coac. Præn. II, 58. Aph. V, 40.

mulieris mammæ, furorem venturum esse, testantur. Quibus autem longæ^c febres sunt, his aut abscessus aliqui, aut articulorum dolores erunt. Quorum faucibus in febre illiditur spiritus, instat his nervorum distentio. Si angina subito^d finita est, in pulmonem id malum transit; idque sæpe intra septimum diem occidit: quod nisi incidat, sequitur, ut aliqua parte suppuret. Denique, post alvi longam resolutionem^e tormina: post hæc, intestinorum lævitas oritur. Post nimias destillationes, tabes^f. Post lateris^g dolorem, vitia pulmonum: post hæc, ^h insania. Post magnosⁱ fervores corporis, nervorum rigor, aut distentio. Ubi caput^k vulneratum est, delirium: ubi vigilia^l torfit, nervorum distentio: ubi vehementer venæ^m supra ulcera moventur, sanguinis profluvium erit.

Suppuratio vero pluribus modis excitatur. Nam si longæ febres sine dolore, sine manifesta causa remanent, in aliquam partem id malum incumbit, sed in junioribus tantum: nam in senioribus ex ejusmodi morbo quartana fere nascitur. Eadem suppuratio fit, si præcordia dura & dolentia anteⁿ diem vigesimum hominem non sustulerunt, neque sanguis ex naribus fluxit, maximeque in adolescentibus; utique, si inter principia aut oculorum caligo, aut capitis dolores fuerunt: sed tum in inferioribus partibus aliquid abscedit. At si præcordia tumorem^o mollem habent, neque habere intra sexaginta dies desinunt,

^c Aph. iv, 44. ^d Aph. v, 10. ^A Act. Meth. Med. i, 17, ^e Aph. vii, 75. ^f De l. in Hom. xxvii, 1. ^g Aph. vii, 11. ^h Aph. vii, 12. ⁱ Aph. vii, 13, ^k Aph. vii, 14. ^l Aph. vii, 18. ^m Aph. vii, 21. ⁿ Coac. Præn. ii, 228. ^o Coac. ii, 232.

hæretque per omne id tempus febris, tum in superioribus partibus fit abscessus: ac, si inter ipsa initia sanguis è naribus non fluit, circa aures erumpit. Cumque omnis longus tumor ad suppurationem fere spectet, magis eo tendit is, qui in præcordiis, quam is, qui in ventre est: & is qui supra umbilicum, quam is qui infra est. Si lassitudinis etiam sensus in febre est, vel in maxillis, vel in articulis aliquid abscedit. Interdum quoque urina tenuis & cruda sic diu fertur, ut alia salutaria signa sint, exque eo casu plerunque infra transversum septum (quod *Ἀπόφραγμα* Græci vocant) fit abscessus. Dolor pulmonis, si neque per sputa, neque per cucurbitulas, neque per sanguinis detractionem, neque per victus rationem finitus est, vomicas aliquas interdum excitat, aut circa vigesimum diem, au circa tricesimum, aut circa quadregesimum, nonnunquam etiam circa sexagesimum. Numerabimus autem ab eo die, quo primum febricitavit aliquis, aut inhorruit, aut gravitatem ejus partis sensit. Sed hæ vomicæ modo à pulmone, modo à costarum parte nascuntur. Quod suppurat, ea parte, quam afficit, dolorem inflammationemque concitat, ipsumque calidius est: &, si in partem sanam aliquis decubuit, onerare eam ex pondere aliquo videtur. Omnis etiam suppuratio, quæ nondum oculis patet, sic deprehendi potest: si febris non dimittit, eaque interdum levior est, noctu increfcit; ^p multus sudor oritur; cupiditas

^p Deloc. in Hom. xxvii. 12.

tas tussendi est, & pene nihil in tussi ex-
 creatur; oculi cavi sunt; malæ rubent; ve-
 næ sub lingua inalbescunt; in manibus
 fiunt adunci ungues; digiti, maximeque
 summi, calent; in pedibus^a tumores sunt; 5
 spiritus difficilius trahitur; cibi fastidium
 est; pustulæ toto corpore oriuntur. Quod
 si protinus initio dolor & tussis fuit, & spi-
 ritus difficultas, vomica vel ante vel circa
 vigesimum diem erumpet. Si serius ista 10
 cœperint, necesse est quidem increpant,
 sed quo minus cito adfuerint, eo tardius
 solventur. Solent etiam in gravi morbo
 55, 6. pedes cum digitis unguibusque nigrescere.
 quod si non est mors consecuta, & reli- 15
 quum corpus convaluit, pedes tamen de-
 cidunt.

C A P. VIII.

Quæ notæ in quoque morbi genere vel spem 20
vel pericula ostendant.

S E Q U I T U R, ut in quoque morbi ge-
 nere proprias notas explicem, quæ vel
 spem, vel periculum ostendant. Ex ve-
 fica dolenti, si purulenta^a urina processit, 25
 inque eo læve & album subsedit, metum
 detrahit. In pulmonis morbo, si sputo^b ipso
 levatur dolor, quamvis id purulentum est,
 tamen, si æger facile spirat, facile excreat,
 morbum ipsum non difficulter fert, potest 30
 ei secunda valetudo contingere. Neque
 inter initia terreri convenit, si protinus
 sputum mistum est rufo quodam sangui-
 ne, dummodo statim sedetur. Laterum^c do-
 lores,

^a De loc. in Hom. xxviii, 8. ^a Præn. xix, 11. ^b Præn.
 xiii, 16. Præd. 11, xii, 2. ^c Aph. v, 15.

lores, suppuratione facta, deinde intra
 quadragesimum diem purgata, finiun- 62,15.
 tur. Si in iocinore vomica est, & ex ea 71,13.
 fertur pus purum ^d & album, salus ei fa-
 5 cilis. Id enim malum in tunica est. Ex sup-
 purationibus vero hæ tolerabiles sunt,
 quæ in ^e exteriorem partem feruntur, &
 acuuntur. At ex his, quæ intus ^f procedunt,
 hæ leviores, quæ conclusæ cutem non af-
 10 ficiunt, eamque & sine dolore & ejusdem
 coloris, cujus reliquæ partes sunt, finiunt
 esse. Pus ^g quoque, quacumque parte erum-
 pit, si est læve, album & unius modi, sine 410,
 ullo metu est; &, quo effuso, febris proti- 34.
 15 nus conquievit, desieruntque urgere cibi
 fastidium & potionis desiderium. Si quan-
 do etiam suppuratio descendit in crura,
 sputumque ejusdem factum pro rufo pu-
 rulentum est, periculi minus est. At in ta-
 20 be ejus, qui salvus futurus est, sputum
 esse debet album, ^h æquale, totum, ejusdem-
 que coloris, sine pituita: eique etiam si-
 mile esse oportet, si quid in nares à capi-
 te destillat. Longe optimum est, ⁱ febrem
 25 omnino non esse: secundum est, tantillam
 esse, ut neque tantulum cibum impediat,
 neque crebram sitim faciat. Alvus ^k in hac
 valetudine ea tuta est, quæ quotidie coa-
 cta, eaque convenientia his, quæ assumun-
 30 tur, reddit. Corpus id, quod minime tenue,
 maximeque lati ^l pectoris atque setosi est,
 cujusque cartilago exigua, & carnosa est.
 Super tabem si mulieri quoque suppressa
 menstrua fuerunt, & circa pectus atque

• scapu-

d Aph. VII, 45. e Præn. VII, 3. f Præn. VII, 5. g Præn.
 VII, 6. h Prædict. II, XII, 2. i Præd. II, XII, 4. k Præd.
 II, XII, 5. l Præd. II, XII, 7.

scapulas dolor mansit, subitoque ^m sanguis erupit, levare morbus solet. nam & tussis minuitur, & fitis atque febriculæ desinunt. Sed iisdem ⁿ fere, nisi redit sanguis, vomica erumpit: quæ quo cruentior, eo melior est. 5

Aquæ autem inter cutem minime terribilis est, quæ nullo antecedente morbo cœpit: deinde, quæ longo morbo supervenit; utique, si firma ^o viscera sunt; si spiritus facilis; si nullus dolor; si sine calore corpus 10 est; æqualiterque in extremis partibus macrum est; si venter mollis; si nulla ^p tussis; nulla fitis; si lingua, ne per somnum quidem, inarescit; si cibi cupiditas est; si venter medicamentis movetur; si per se excernit mollia & 15 figurata; si non extenuatur; si urina, & vini mutatione, & epotis aliquibus medicamentis mutatur; si corpus sine lassitudine est, & motum facile sustinet: si quidem in quo omnia hæc sunt, is ex toto tutus est: in quo plura ex his sunt, is in bona spe est. Articulorum vero vitia, ut podagræ chiragræque, si 20 juvenes ^q tentarunt, neque callum induxerunt, solvi possunt: maximeque ^r torminibus leniuntur, & si quocumque modo venter fluit. 25

Item morbus ^s comitialis ante pubertatem ortus, non ægre finitur. Et, in quo ab una parte corporis venientis accessionis sensus incipit, optimum est à manibus pedibusve initium fieri: deinde, à lateribus: 30 pessimum inter hæc, à ^t capite. Atque in his quoque ea maxime profunt, quæ per dejectiones excernuntur. Ipsa autem dejectione sine ulla noxa est, quæ sine febre est;

161, 5.

73, 7.

73, 16.

73, 25.

^m II. Præd. xiv, 3. ⁿ II. Præd. xiv, 6, 7. ^o II. Præd. xi, 6. ^p II. Præd. xi, 16. ^q II. Præd. xv. 6, 7, 8. ^r II. Præd. xv. 4. ^s II. Præd. xvi, 1. ^t II. Præd. xvi. 7.

si celeriter desinit; si contrectato ventre
 nullus motus ejus sentitur; si extremam
 alvum spiritus sequitur. Ac ne tormina qui- 224.
 dem periculosa sunt, si sanguis & strigmen-
 5 ta descendunt, dum febris cæteræque ac-
 cessiones hujus morbi absint: adeo ut etiam
 gravida v mulier, non solum conservari
 possit, sed etiam partum reservare. Pro-
 destque in hoc morbo, si jam ætate aliquis
 10 processit. Contra, intestinorum x lævitas 226.
 facilius à teneris ætatibus depellitur: uti-
 que, si ferri urina, & ali cibo corpus inci-
 pit. Eadem ætas prodest & in coxæ dolore,
 & humerorum, & in omni resolutione ner-
 15 vorum. Ex quibus coxa, si sine torpore
 est, si leviter friget, quamvis magnos do-
 lores habet, tamen & facile & mature sana-
 tur: resolutumque membrum, si nihilo-
 minus alitur, fieri sanum potest. Oris re-
 20 solutio etiam, alvo cita finitur. Omnisque
 dejectio y lippienti prodest. At, varix z ortus
 vel per ora venarum subita profusio sangui-
 nis vel tormina, insaniam tollunt. Hume-
 rorum a dolores, qui ad scapulas vel manus
 25 tendunt, vomitu atræ bilis solvuntur. Et
 quisquis dolor deorsum tendit, sanabilior
 est. Singultus b sternutamento finitur. Lon-
 gas dejectiones c supprimit vomitus. Mulier
 sanguinem vomens, d profusis menstruis, li- 202,
 30 beratur. Quæ menstruis e non purgatur, si 33.
 sanguinem ex naribus fudit, omni pericu-
 lo vacat. Quæ locis laborat, aut difficul-
 ter f partum edit, sternutamento levatur.
 Cui calor & g tremor est, salutis delirium est.

v II. Præd. xxx, 14. x II Præd xxxi, 12, 15, 16. y Aph.
 vi, 17. z Aph. vi, 21. a II. Præd. XLIV, 2. b Aph. vi, 13.
 c Aph. vi, 15. d Aph. v, 32. e Aph. v, 33. f Aph. v, 35.
 g Aph. vi, 26. Liene

Lienosis bono^h tormina sunt. Denique, ipsa
 febris, quod maxime mirum videri potest,
 sæpe præsidio est. Nam & ⁱ præcordiorum
 dolores, si sine inflammatione sunt, finit; &
 in jocinoris^k dolore succurrit; & nervorum
 distentionem^l rigoremque, si postea cœ-
 pit, ex toto tollit; & ex difficultate urinæ
 morbum tenuioris intestini ortum, si uri-
 nam per calorem movet, levat. At dolo-
 res capitis, quibus oculorum caligo, & ru-
 bor cum quadam frontis prurigine acce-
 dunt, sanguinis^m profusione, vel fortuita,
 vel etiam petita, summoventur. Si capitis,
 ac frontisⁿ dolores ex vento, vel frigore,
 aut æstu sunt, gravedine & sternutamentis
 finiuntur. Febrem autem^o ardentem, quam
 Græci *κυσώδη* vocant, subitus horror
 exolvit. Si in febre aures^p obtusæ sunt, si
 sanguis è naribus fluxit, aut venter resolu-
 tus est, illud malum desinit ex toto. Nihil
 plus adversus^q surditatem, quam biliosa
 alvus potest. Quibus in fistula^r urinæ mi-
 nutit abscessus, quos *φύματα* Græci vocant
 esse cœperunt; iis, ubi pus ea parte pro-
 fluxit, sanitas redditur. Ex quibus cum ple-
 raque per se proveniant, scire licet, inter
 ea, quæ ars adhibet, naturam plurimum
 posse. Contra, si caput in febre continenti
 dolet, neque quicquam remittit, malum
 atque mortiferum est: maximeque id pe-
 riculum est pueris, à septimo anno ad quar-
 tumdecimum. In pulmonis morbo, si spu-
 tum primis diebus non fuit, deinde à se-
 ptimo die cœpit, & ultra septimum mansit,

h Aph. vi, 48. i Aph. vi, 40. k Aph. vii, 52. l Aph. iv, 57.
 m Aph. vi, 12. n II. præd. xxxvi, 5. o Aph. iv, 8.
 p Aph. iv, 60. q Aph. iv, 28. r Aph. iv, 82.

periculosum est: quantoque magis mixtos, neque inter se diductos colores habet, tanto deterius. Et tamen nihil pejus est, quam sincerum id edi, siue rufum est, siue cruentum, siue ^falbum, siue glutinosum, siue pallidum, siue spumans: nigrum ^t tamen pessimum est. In eodem morbo periculosa sunt, tussis, destillatio; etiam, quod alias salutare habetur, ^vsternutamentum. Periculosissimumque est, si hæc secuta subita ^x de- 72, 3.
 jectio est. Fere vero, quæ in pulmonis, eadem in lateris doloribus, & mitiora signa, & asperiora esse consuerunt. Ex jocinore 67, 3.
 si pus ^y cruentum exit, mortiferum est. At
 15 ex suppurationibus hæc ^z pessimæ sunt, quæ intus tendunt, sic ut exteriorem quoque cutem decolorent: ex his deinde, quæ in exteriorem partem prorumpit; tum quæ maximæ, quæque planissimæ sunt. Quod si, ne
 20 rupta quidem vomica, vel pure extrinsecus emissio, febris quievit, aut quamvis quieverit, tamen repetit; item, si sitis est, si cibi fastidium, si venter liquidus, si pus est lividum & pallidum, si nihil æger ex-
 25 creat nisi pituitam spumantem, periculum certum est. Atque ex his quidem suppurationibus, quas pulmonum morbi concitarunt, fere senes moriuntur: ex cæteris juniores. At in tabe sputum mixtum puru-
 30 lentum, febris assidua, quæ & cibitempora eripit, & siti affligit, in corpore tenui periculum subesse testatur. Si quis etiam in eo morbo diutius traxit, ubi capilli ^a fluunt; ubi urina quædam ^b araneis similia superfi-
 dentia

^fPræn. XIII, 6. ^tPræn. XIII, 8. ^vCoac. Præn. III, 174. Præn. XIII, 10. ^xAph. v, 12. ^yAph. VII, 45. ^zPræn. VII, 2 Aph. v, 11. ^bPræn. XII, 1. Coac. Præn. v, 49.

168,5. dentia ostendit; atque in sputis odor^c fœ-
 dus est; maximeque, ubi post hæc orta
 71,10. dejectio est, protinus moritur: utique, si
 tempus^d autumnii est. quo fere, qui cætera
 parte anni traxerunt, resolvuntur. Item, 5
 pus expuisse in hoc morbo, deinde ex toto
 spuerere^e defuisse, mortiferum est. Solet etiam
 in adolescentibus is morbus, ex vomica,
 fistulave oriri. qui non facile sanescunt,
 nisi si multa signa bonæ valetudinis subse- 10
 cuta sunt. Ex reliquis^f vero minime faci-
 le sanantur virgines, aut cæ mulieres, qui-
 bus supervenit tabes, quod menstrua sup-
 pressa sint. Cui vero sano^g subitus dolor ca-
 pitis ortus est, dein somnus oppressit, sic ut 15
 stertat, neque expergiscatur, intra septi-
 mum diem pereundum est: magis si, cum
 54,20. alvus cita non antecesserit, palpebræ dor-
 mientis non coeunt, sed album oculorum
 apparet. Quos tamen ita mors sequitur, si 20
 id malum non est febre discussum. At^h aqua
 inter cutem, si ex acuto morbo cœpit, ad
 sanitatem raro perducitur: utique, si con-
 traria his, quæ supra posita sunt, subse-
 quuntur. Æque in ea quoque tussisⁱ spem 25
 tollit: item, si sanguis sursum^k deorsumve
 erupit, & aqua medium corpus implevit.
 Quibusdam etiam in hoc morbo^l tumo-
 res oriuntur, deinde desinunt, deinde rur-
 sus assurgunt. Hi quidem tutiores sunt, 30
 quam qui supra comprehensi sunt, si atten-
 dunt: sed fere fiducia secundæ valetudinis
 opprimuntur. Illud jure aliquis mirabi-
 tur, quomodo quædam simul & affligant
 nostra

c Aph. v, 11. d Aph. III, 10. e Aph. VII. 16, 78. f II. Præd.
 XII, 5. g Aph. VI, 51. h Præn. VIII, 1. i Aph. VI, 35.
 VII, 47. k II. Præd. XI, 30. l II. Præd. XI, 33.

nostra corpora, & parte aliqua tueantur. Nam, siue aqua inter cutem quem implevit, siue in magno abscessu^m multum puris coit, simul id omne effudisse, æque mortiferum est, ac si quis sani corporis vulnere factus exanguis est. Articuli vero cui sic dolent, ut super eos ex callo quædam tubercula 68,23. innata sint, nunquam liberantur: quæque eorum vitia vel inⁿ senectute cœperunt, vel 68,27. 68,26. 68,34. 68,34.

10 in senectutem ab adolescentia pervenerunt, ut aliquando leniri possunt, sic nunquam ex toto finiuntur. Morbus quoque comitialis post annum quintum & vigesimum ortus ægre curatur: multoque ægrius 68,27. 68,26. 68,34. 68,34.

15 is: qui post quadragesimum annum cœpit; adeo ut in ea ætate aliquid in natura 68,26. 68,34. 68,34. 68,34.

20 spei, vix quidquam in medicina sit. In eodem morbo, si simul totum^o corpus afficitur, neque ante in partibus aliquis venientis mali sensus est, sed homo ex improvise concidit, cujuscumque is ætatis est, vix sanescit: si vero aut mens læsa est, aut nervorum facta resolutio, medicinæ locus non est. Dejectionibus^p quoque si febris accessit; 68,34. 68,34. 68,34. 68,34.

25 si inflammatio jecinoris, aut præcordiorum, aut ventris; si immodica sitis; si longius tempus; si alvus varia; si cum dolore est, etiam mortis periculum subest: maximeque, si inter hæc tormina vetera esse cœperunt. Isque morbus maxime^q pueros absumit usque ad annum decimum: cæteræ ætates facilius sustinent. Mulier^r quoque gravida ejusmodi casu rapi potest: atque, etiamsi ipsa convaluit, partum tamen perdit. 68,34.

D dit.

m Aph. vi, 27. n II. Præd. xv, 2. o II. Præd. xvi, 4. p II. Præd. xxx, 3, 4. q II. Præd. xxx, 10. r II. Præd. xxx, 14.

dit. Quinetiam tormina ^t ab atra bile orsa mortifera sunt : aut si sub his, extenuato jam corpore, subito nigra alvus profluxit. At intestinorum ^t lævitas periculiosior est, si frequens dejectio est ; si venter omnibus horis & cum sono & sine hoc profluit ; si similiter noctu & interdiu ; si, quod excernitur, aut crudum est, aut nigrum, &, præter id, etiam læve, & mali odoris ; si sitis urget ; si post potionem urina non redditur (quod ¹⁰ evenit, quia tunc liquor omnis non in vesicam, sed in intestina descendit ;) si os exulceratur ; si rubet facies, & quasi maculis quibusdam colorum omnium distinguitur ; si venter est quasi fermentatus, pinguis at- ¹⁵ que rugosus ; si & cibi cupiditas non est. Inter quæ cum evidens mors sit, multo evidentior est, si jam in longinquum quoque id vitium est : maxime etiam, si in corpore senili est. Si vero in tenuiore intesti- ²⁰ no morbus est, vomitus, singultus, nervorum distentio, delirium, mala sunt. At in morbo arquato ^v durum fieri jecur, perniciosissimū est. Quos lienes ^x male habent, si tormina prehenderunt, deinde conversa sunt ²⁵ vel in aquam inter cutem, vel in intestinorum lævitatem, vix ulla medicina periculo subtrahit. Morbus intestini tenuioris ex urinæ ^v difficultate, nisi febre resolutus est, intra septimum diem occidit. Mulier ² ³⁰ ex partu, si cum febre vehementibus etiam & assiduis capitis doloribus premitur, in periculo mortis est. Si dolor atque inflammatio est in his partibus, quibus viscera

con-

^f Aph. iv, 24. ^t II. Præd. xxxi, 2, 3, 4. ^v Aph. vi, 42.
^x Aph. vi, 43. ^y Aph. vi, 44. ^z Aph. v, 55.

continentur, frequenter spirare, signum malum est. Si sine causa longus dolor capitis est, & in cervices ac scapulas transit, rursusque in caput revertitur, aut à capite ad cervices scapulasque pervenit, perniciosus est: nisi vomitum aliquam excitat, sic, ut pus extusiliatur; aut nisi sanguis ex aliqua parte prorumpit; aut nisi in capite multa porrigo, totove corpore pustulæ ortæ sunt.

10 Æque magnum malum est, ubi torpor^a atque prurigo pervagantur, modo per totum caput, modo in parte; aut sensus alicujus ibi quasi frigoris est, eaque ad summam quoque linguam perveniunt. Et, cum in iisdem ex

15 abscessibus auxilium sit, eo tamen difficilior sanitas est, quo minus sæpe sub his malis illi subsequuntur. In coxæ^b vero doloribus, si vehemens torpor est, frigescitque crus & coxa, alvusque nisi coacta non reddit, id-

20 que, quod excernitur, mucosum est, jamque ætas ejus hominis quadragesimum annum excessit, is morbus erit longissimus, minimumque annuus; neque finiri poterit, nisi aut vere, aut autumno. Difficilis æque

25 curatio est, in eadem ætate, ubi humerorum dolor^c vel ad manus pervenit, vel ad scapulas tendit, torporemque & dolorem creat, neque bilis vomitu levata est. Quacunque vero parte corporis membrum aliquod re-

30 solutum est, si neque^d movetur, & emacrescit, in pristinum habitum non revertitur; eoque minus, quo vetustius^e id vitium est, & quo magis in corpore senili est. Omnique resolutioni nervorum ad medicinam

D 2

non

a II. Præd. xxxvii. b II. Præd. xlv, 1. ad 8. c II. Præd. xl, v, 1, 2. d II. Præd. xlii, 8. e II. Præd. xlii, 2, 3.

non idonea tempora sunt hiems ^f & autumnus: aliquid sperari potest vere & æstate. Isque morbus mediocris vix sanatur, vehemens sanari non potest. Omnis etiam dolor minus medicinæ paret, qui sursum ^g procedit. Mulieri ^h gravidæ si subito mammæ emacuerunt, abortus periculum est. Quæ neque ⁱ peperit, neque gravida est, si lac habet, à menstruis defecta est. Quartana ^k æstiva, brevis: autumnalis fere longa est; ^l maximeque, quæ cœpit hieme appropinquante. Si sanguis ^l profluxit, deinde secuta est dementia cum distentione nervorum, periculum mortis est. Itemque, si medicamentis ^m purgatum & adhuc inanem, ⁿ nervorum distentio oppressit: aut si in magno dolore, extremæ partes frigent. Neque is ad vitam ⁿ redit, qui ex suspendio, spumante ore detractus est. Alvus ^o nigra, sanguini atro similis, repentina, sive cum ^o febre, sive etiam sine hac est, perniciosa est.

C A P. IX.

De Morborum curationibus.

COGNITIS indicibus, quæ nos vel spe ²⁵ consolentur, vel metu terreant, ad curationes morborum transeundum est. Ex his quædam communes sunt, quædam propriæ. Communes, quæ pluribus morbis opitulantur. Propriæ, quæ singulis. ³⁰ Ante de communibus dicam. Ex quibus tamen quædam non ægros solum, sed sanos quoque sustinent, quædam in adversa tantum valetudine adhibentur.

Omne

f II. Præd. XLIII, 4. g II. Præd. XLVI, 9. h Aph. v, 37.
 i Aph. v, 39. k Aph. II, 25. l Aph. v, 3. m Aph. v, 4
 n Aph. II, 43. o Aph. IV, 21.

Omne vero auxilium corporis, aut demit aliquam materiam, aut adjicit, aut evocat, aut reprimit, aut refrigerat, aut calefacit, simulque aut durat, aut mollit.

§ Quædam non uno modo tantum, sed etiam duobus inter se non contrariis adjuvant. Demitur materia, sanguinis detractione, cucurbitula, dejectione, vomitu, frictione, gestatione, omnique exercitatione corporis, abstinentia, sudore. De quibus protinus dicam.

C A P. X.

De Sanguinis detractione per venas.^a

15 **S** ANGUINEM, incisa vena, mitti novum non est: sed nullum pene morbum esse, in quo non mittatur, novum est. Item, mitti junioribus, & fœminis uterum non gerentibus, vetus est. In pueris vero idem
20 experiri, & in senioribus, & in gravidis quoque mulieribus, vetus non est. Siquidem antiqui, primam ultimamque ætatem sustinere non posse hoc auxilii genus judicabant; persuaserantque sibi, mulierem
25 gravidam, quæ ita curata esset, abortum esse facturam. Postea vero usus ostendit, nihil ex his esse perpetuum, aliasque potius observationes adhibendas esse, ad quas dirigi curantis consilium debeat. Interest
30 enim, non quæ ætas sit, neque quid in corpore intus geratur, sed quæ vires sint. Ergo, si juvenis imbecillus est; aut si mulier, quæ gravida non est, parum valet, male sanguis mittitur, emoritur enim vis, si quæ supererat,

D 3 hoc

^a Aëtuar. M. M. III, 1, ^b Aëtuar. M. M. III, 8, ^c Aph. V, 31.

hoc modo erepta. At firmus puer, & robustus senex, & gravida mulier valens, tuto sic curantur. Maxime tamen in his medicus imperitus falli potest: quia fere minus roboris illis ætatibus subest. Mulierique prægnanti post curationem quoque viribus opus est, non tantum ad se, sed etiam ad partum sustinendum. Non quicquid aut intentionem animi, aut prudentiam exigit, protinus ejiciendum est: cum præcipua in hoc ars sit, quæ non annos numeret, neque conceptionem solam videat, sed vires ^dæstimet, & ex eo colligat, possit necne superesse, quod vel puerum, vel senem, vel in una muliere duo corpora simul sustineat. Interest etiam inter valens corpus, & obesum; inter tenue, & infirmum. Tenuioribus magis sanguis, plenioribus magis caro abundat. Facilius itaque illi detractionem ejusmodi sustinent: celeriusque eâ, qui nimium est pinguis, affligitur. Ideoque vis corporis melius ex venis, quam ex ipsa specie æstimatur.

Neque solum hæc consideranda sunt, sed etiam morbi genus quod sit: utrum superans, an deficiens materia læserit: corruptum corpus sit, an integrum. Nam si materia vel deest, vel integra est, istud alienum est. At si vel copia sui male habet, vel corrupta est, nullo modo melius succurritur. Ergo vehemens febris, ubi rubet corpus, plenæque venæ tument, sanguinis detractionem requirit: item viscerum morbi, nervorumque resolutio, & rigor, & disten-

distentio : quicquid denique fauces difficultate spiritus strangulat ; quicquid subito supprimit vocem ; quisquis intolerabilis dolor est ; & quacumque de causa ruptum
 5 aliquid intus atque collisum est : item malus corporis habitus ; omnesque acuti morbi, qui modo, ut supra dixi, non infirmitate, sed onere nocent.

Fieri tamen potest, ut morbus quidem
 10 id desideret, corpus autem vix pati posse videatur : sed, si nullum tamen appareat aliud auxilium, periturusque sit, qui laborat, nisi temeraria quoque via fuerit adjectus, in hoc statu boni medici est ostendere,
 15 quam nulla spes sine sanguinis detractione sit; faterique, quantus in hac ipsa re metus sit: & tum demum, si exigatur, sanguinem mittere. De quo dubitare in ejusmodi re non oportet. fatius est enim anceps auxi-
 20 lium experiri, quam nullum. Idque maxime fieri debet, ubi nervi resoluti sunt ; ubi 178,
 subito aliquis obmutuit; ubi angina^e strangulatur ; ubi prioris febris accessio pene
 19, 29. confecit, paremque subsequi verisimile est,
 25 neque eam videntur sustinere ægri vires posse.

Cum sit autem minime crudo sanguis mittendus, tamen ne id quidem perpetuum est. neque enim semper concoctionem res
 30 expectat. Ergo, si ex superiore parte aliquis decidit, si contusus est, si ex aliquo subito casu sanguinem vomit, quamvis paulo ante 204, 9.
 sumpsit cibum, tamen protinus ei demenda materia est, ne, si subsederit, corpus affligat.

D 4

ffligat.

e I. Epid. vi, 26.

fligat. Idemque etiam in aliis casibus re-
 pentinis, qui strangulabunt, dictum erit.
 At, si morbi ratio patiatur, tum demum nul-
 la cruditatis suspicione remanente id fiet.
 Ideoque ei rei videtur aptissimus adversæ
 valetudinis dies secundus, aut tertius. Sed
 ut aliquando etiam primo die sanguinem
 mittere necesse est, sic nunquam utile post
 diem quartum est, cum jam spatio ipso
 materia vel exhausta est, vel corpus cor- 10
 ruptum; ut detractio imbecillum id facere
 possit, non possit integrum. Quod si vehe-
 mens febris urget, in ipso impetu ejus san-
 guinem mittere, hominem jugulare est.
 expectanda ergo intermissio est: si non de- 15
 cedit, cum crescere desit: si neque re-
 missio speratur, tunc quoque, quamvis pe-
 jor, sola tamen occasio non omittenda est.

Fere etiam ista medicina, ubi necessaria
 est, in biduum dividenda est. Satius est 20
 enim, primum levare ægrum, deinde per-
 purgare, quam simul omni vi effusa fortas-
 se præcipitare. Quod si in cura quoque
 aquæ quæ inter cutem est, ita respondet;
 quanto magis necesse est in sanguine re- 25
 spondeat?

Mitti vero is debet, si totius corporis
 causa fit, ex brachio: si partis alicujus, ex
 ea ipsa parte, aut certe quam proxima; quia
 non ubique mitti potest, sed in temporibus, 30
 in brachiis, juxta talos. Neque ignoro,
 quosdam dicere, quam longissime^f sangui-
 nem inde, ubi lædit, esse mittendum; sic
 enim averti materiæ cursum; at illo modo
 in

^f De Nat. Hum. xxii, 4. De Venis. xlii, 6.

in id ipsum, quod gravatur, evocari. Sed id ipsum falsum est. proximum enim locum primo exhaurit: ex ulterioribus autem eatenus sanguis sequitur, quatenus emittitur: ubi is suppressus est, quia non trahitur, ne venit quidem. Videtur tamen usus ipse docuisse, si caput fractum est, ex brachio potius sanguinem mittendum esse: si quod in humero vitium est, ex altero brachio. 10 credo, quia si quid parum cesserit, opportuniore hęc partes injurię sunt, quam quę jam male habent. Avertitur quoque interdum sanguis, ubi alia parte prorumpens, alia emittitur. desinit enim fluere qua notus, 15 inde objectis quę prohibeant, alio dato itinere.

Mittere autem sanguinem cum sit expeditissimum, usum habenti; tamen ignaro difficillimum est. Juncta enim est vena arteriis, his nervi. Ita, si nervum scalpellus 20 attigit, sequetur nervorum distentio, eaque hominem crudeliter consumit. At arteria^h incisa neque coit, neque sanescit: interdum etiam, ut sanguis vehementer 25 erumpat, efficit. Ipsius quoque venę, si forte præcisa est, capita comprimuntur, neque sanguinem emittunt. At si timide scalpellus demittitur, summam cutem lacerat, neque venam incidit. Nonnunquam 30 etiam ea latet, neque facile reperitur. Ita multę res id difficile incio faciunt, quod perito facillimum est.

Incidenda ad medium vena est. Ex qua cum sanguis erumpit, colorem ejus habitumque

D 5

tumque

g l. De Morb. III, 32. I. De Morb. VII, 21.

tumque oportet attendere. Nam si is crassus & niger est, vitiosus est; ideoque utiliter effunditur: si rubet & pellucet, integer est; eaque missio sanguinis adeo non prodest, ut etiam noceat, protinusque is suppressendus est. Sed id evenire non potest sub eo medico, qui scit ex quali corpore sanguis mittendus sit. Illud magis fieri solet, ut æque niger assidue primo die profluat. quod quamvis ita est, tamen si jam satis fluxit, suppressendus est: semperque ante finis faciendus est, quam anima deficiat.

Deligandumque brachium superimposito expresso ex aqua frigida penicillo; & postero die adverso medio digito vena fricanda, ut recens coitus ejus resolvatur, iterumque sanguinem fundat. Sive autem primo, sive secundo die sanguis, qui crassus & niger initio fluxerat, & rubere, & pellucere cœpit, satis materiæ detractum est, atque quod superest, sincerum est: ideoque protinus brachium deligandum, habendumque ita est, donec valens cicatrix sit; quæ celerrime in vena confirmatur.

C A P. XI.

De Sanguinis detractione per Cucurbitulas.

CUCURBITULARUM^a vero duo genera sunt: æneum, & corneum. Ænea, altera parte patet; altera, clausa est. Cornea, altera parte æque patens, altera foramen habet exiguum. In æneum linamen-

^a Prosp. Alpin. de Medic. Ægypt. 11, 13.

mentum ardens conjicitur, ac sic os ejus corpori aptatur, imprimiturque, donec inhæreat. Cornea, per se corpori imponitur; deinde, ubi ea parte, qua exiguum
 5 foramen est, ore spiritus adductus est, superque cera cavum id clausum est, æque inhærescit. Utraque non ex his tantum materiæ generibus, sed etiam ex quolibet alio recte fit. Ac si cætera defecerunt, calidus
 10 culus quoque aut pultarius, oris compressioris, ei rei commode aptatur. Ubi inhæsit, si concisa ante scalpello cutis est, sanguinem extrahit: si integra est, spiritum. Ergo ubi materia, quæ intus est, lædit,
 15 illo modo: ubi inflatio, hoc imponi solet.

Ufus autem cucurbitulæ præcipuus est, ubi non in toto corpore, sed in parte aliqua vitium est, quam exhauriri ad confirmandam valetudinem satis est. Idque ipsum
 20 stimonium est, etiam scalpello sanguinem, ubi membro succurritur, ab ea potissimum parte, quæ jam læsa est, esse mittendum: quod nemo cucurbitulam diversæ parti
 2339
 imponit, nisi cum profusionem sanguinis
 34.
 25 eo avertit; sed ei ipsi, quæ dolet, quæque liberanda est.

Opus esse cucurbitula potest in morbis longis (quamvis & iis jam spacium aliquod accessit) sive corrupta materia, sive spiritu
 30 male habente. In acutis quoque quibusdam, si & levare corpus debet, & ex vena sanguinem mitti, vires non patiantur. Idque auxilium ut minus vehemens, ita magis tutum; neque unquam periculosum

est, etiamsi in medio febris impetu, etiamsi in cruditate adhibetur. Ideoque ubi sanguinem mitti opus est, si incisa vena præceps periculum est, aut nobili in parte corporis vitium est, etiam huc potius confugiendum est. cum eo tamen, ut sciamus, hic ut nullum periculum, ita levius præsidium esse; nec posse vehementi^b malo, nisi æque vehemens auxilium succurrere.

C A P. XII.

10

De Dejectione.

DEIECTIONEM autem antiqui variis medicamentis, crebraque alvi ductione in omnibus fere morbis moriebantur: dabantque aut nigrum veratrum, aut filiculam, aut squamam æris, quam *λεπίδα χαλκοῦ* Græci vocant; aut lactucæ marinæ lac, cuius gutta pani adjecta abunde purgat; aut lac vel asininum, vel bubulum, vel caprinum, eique salis paulum adjiciebant, decoquebantque id, & sublatis his, quæ coierant, quod quasi ferum supererat, bibere cogeant.

241, 25. Sed medicamenta stomachum fere lædunt. Ideoque omnibus catharticiis aloë miscenda est. Alvus si vehementius fluit, aut sæpius ducitur, hominem infirmit. Ergo numquam in adversa valetudine medicamentum ejus rei causa recte datur, nisi ubi is morbus sine febre est. Ut cum veratrum nigrum, aut atra bile vexatis, aut cum^a tristitia insanientibus, aut iis, quorum nervi parte aliqua resoluti sunt, datur. At, ubi

^b De Arte xi. 1, 16. Erasim. Adag. malo modo. Chryl. ad Genes. cap. 1. Homil. vi. a l. Dixit. xxxi. 11, 10. De Insomni. vi, 5. de victu Acut. lvi.

ubi febres sunt, satius est ejus rei causa cibos
potionesque assumere, qui simul & alant, &
ventrem molliant. Suntque valetudinis ge-
nera, quibus ex lacte purgatio convenit.

§

2. De Alvi ductione. b

Plerumque vero alvus lotionibus ducen-
da est, quod, ab Asclepiade ^c quoque sic vitu- 29. 7.
peratum, ut tamen servatum sit, video ple-
rumque seculo nostro, præteriri. Est autem
10 ea moderatio, quam is secutus videtur,
aptissima, ut neque sæpe medicina tentetur,
& tamen semel, vel summum bis, non
omittatur, si caput grave est; si oculi cali-
gant; si morbus majoris intestini est, quod
15 Græci *κόλον* nominant, si in imo ventre,
aut in coxa dolores sunt; si in stomachum
quædam biliosa concurrunt, vel etiam
pituita eo se, humorve aliquis aquæ simi-
lis confert; si spiritus difficiliter redditur; si
20 nihil per se venter excernit; utique, si juxta
quoque stercus est, & intus remanet; aut si
stercoris odorem nihil dejiciens æger ex
spiritu suo sentit; aut si corruptum est, quod
excernitur; aut si prima inedia febrem non
25 sustulit; aut si sanguinem mitti, cum opus
sit, vires non patiuntur, tempusve ejus rei
præteriit; aut si multum ante morbum ali-
quis potavit; aut si is, qui sæpe, vel sponte,
vel casu purgatus est, subito habet alvum
30 suppressam. Servanda vero illa sunt, ne
ante diem tertium ducatur: ne ulla crudi-
tate substantive: ne in corpore infirmo, diu-
que in adversa valetudine exhausto: neve
in eo, cui satis alvus reddit quotidie, qui-

D 7

ve.

b. Plutarch. de tuend. Valet p. 2, 2. c. Plin. xxvi, 3.

ve eam liquidam habet: neve in ipso access-
sionis impetu; quia, quod tum infusum est,
alvo continetur, regressumque in caput,
multo gravius periculum efficit. Pridie
vero abstinere debet æger, ut aptus tali cu- 5
rationi sit. Eodem die ante, aliquot horis, a-
quam calidam bibere, ut superiores ejus par-
tes madescant: tum immittenda in alvum
est, si levi medicina contenti sumus, pura
aqua; si paulo valentiori, mulsa; si leni, 10
aqua, in qua fœnum græcum, vel ptisana,
vel malva decocta sit: si reprimendi causa, ex
verbenis. Acris autem est marina aqua, vel
alia sale adjecto: at utraque decocta com-
modior est. Acrior fit, adjecto vel oleo, 15
vel nitro, vel melle quoque. Si acrior est,
eo plus extrahit, sed minus facile sustine-
tur. Id quod infunditur, neque frigidum
esse oportet, neque calidum; ne alterutro
modo lædat. Cum infusum est, quantum 20
fieri potest, continere se in lectulo debet
æger nec primæ cupiditati dejectionis pro-
tinus cedere: ubi necesse est, tum demum
desidere. Fereque eo modo dempta mate-
ria, superioribus partibus levatis, mor- 25
bum ipsum mollit. Cum vero, quotiens
res coegit, desidendo aliquis se exhaustus,
paulisper debet conquiescere; & ne vires
deficiant, utique eo die cibum assumere.
qui plenior, an exiguus sit dandus, ex ra- 30
tione ejus accessionis, quæ expectabitur,
aut in metu non erit, æstimari oportebit.

CAP.

CAP. XIII.

De Vomitu.^a

AT vomitus, ut in secunda quoque va-
 letudine sæpe necessarius biliosus est;
 sic etiam in his morbis, quos bilis
 concitavit. Ergo omnibus, qui ante febres
 horrore & tremore vexantur: omnibus, qui
 cholera laborant: omnibus etiam cum qua-
 10 dam hilaritate insanientibus; & comitiali
 quoque morbo oppressis necessarius est.
 Sed, si acutus morbus est, sicut in cholera;
 si febris est, inter rigores, asperioribus me-
 dicamentis opus non est; sicut in dejectio-
 15 nibus quoque supra dictum est. Satisque
 est, ea vomitus causa sumi, quæ sanis quo-
 que sumenda esse proposui. At ubi longi
 valentesque morbi sine febre sunt, ut comi-
 tialis aut infania, veratro quoque albo
 20 utendum est. Id neque hieme, neque æsta-
 te recte datur: optime, vere: tolerabiliter
 autumno. Quisquis daturus erit, id agere
 ante debet, ut accepturi corpus^b humidius
 fit. Illud scire oportet, omne ejusmodi me-
 25 dicamentum, quod potui datur, non sem-
 per ægris prodesse, semper^c sanis nocere.

CAP. XIV.

De Frictione.^a

30 **D**E frictione vero & gestatione adeo
 multa Asclepiades, tanquam inventor
 ejus,^b posuit in eo volumine, quod
 Communium auxiliorum inscripsit, ut,
 cum trium tantum faceret mentionem,
 hujus

^a Vide l. i. c. 3. p. 29. Hippocrat. T. i. pag. 651. III. De
 Diæt. iv. ^b Aph. iv, 13. ^c Aph. ii, 36. iv, 16. ^a Oribas.
 Med. collect. vi, 13, 16, 17, 18, &c. ^b Plin. xxvi, 3. Mercur.
 de Arte Gymn. 1, 7.

hujus & vini & gestationis, tamen maximam partem in hoc consumpserit. Oportet autem neque recentiores viros in his fraudare, quæ vel reppererunt, vel recte secuti sunt; & tamen ea, quæ apud antiquiores aliquos posita sunt, authoribus suis reddere. Neque dubitari potest, quin latius quidem, & dilucidius, ubi & quomodo frictione utendum esset, Asclepiades præceperit; nihil tamen reperit, quod non à vetustissimo authore Hippocrate paucis verbis comprehensum sit: qui dixit, Frictione, si vehemens sit, durari corpus: si lenis, molliri: si multa, minui: si modica, impleri. Sequitur ergo, ut tum utendum sit, cum aut adstringendum corpus sit, quod fluens est: aut molliendum, quod induruit: aut digerendum in eo, cui copia nocet: aut alendum id, quod tenue & infirmum est.

Quas tamen species, si quis curiosius æstimet (quod jam ad medicum non pertinet) facile intelliget, omnes ex una causa pendere, quæ demit. Nam & adstringitur aliquid, eo dempto, quod interpositum, ut id laxaretur, effecerat: & mollitur, eo detracto, quod duritiam creabat: & impletur, non ipsa frictione, sed eo cibo, qui postea usque ad cutem, digestionem quadam relaxatam, penetrat. Diversarum vero rerum in modo causa est.

Inter unctionem autem & frictionem multum interest. Ungi enim, leniterque pertractari corpus, etiam in acutis & recentibus morbis oportet; in remissione tamen,

& ante cibum. Longa vero frictione uti, neque in acutis morbis, neque incrementibus convenit; præterquam cum phreneticis somnus ea quæritur. Amat autem hoc auxilium valetudo longa, & jam à primo impetu inclinata. Neque ignoro, quosdam dicere, omne auxilium necessarium esse incrementibus morbis, non cum jam per se finiuntur. Quod non ita se habet. Potest enim morbus, etiam qui per se finem habiturus est, citius tamen adhibito auxilio tolli. quod duabus de causis necessarium est: & ut quam primum bona valetudo contingat; & ne morbus, qui remanet, iterum; quamvis levi de causa, exasperetur. Potest enim morbus minus gravis esse, quam fuerit; neque ideo tamen solvi; sed reliquiis quibusdam inhærere, quas admodum aliquod auxilium discutiat.

20 Sed ut, levata quoque adversa valetudine, recte frictio adhibetur; sic nunquam adhibenda est febre incremente: verum, si fieri poterit, cum ex toto corpus ea vacabit; sin minus, certe cum ea remiserit. Eadem autem modo in totis corporibus esse debet, ut cum infirmus aliquis implendus: modo in partibus; aut quia ipsa ejus membri imbecillitas id requirit, aut quia alterius. Nam & capitis^d longos dolores ipsius frictio levat; non in impetu tamen doloris: & membrum aliquod resolutum ipsius frictione confirmatur. Longe tamen sæpius aliud perfricandum est, cum aliud doleat: maximeque cum à summis, aut à mediis parti-

^d Aretæus de Diut. Curat. 1, 1.

partibus corporis evocare materiam volumus; ideoque extremas partes perfricamus. Neque audiendi sunt, qui numero finiunt, quoties aliquis perfricandus sit. Id enim ex viribus hominis colligendum est. Ut si quis perinfirmus est, potest satis esse quinquagies: si robustior, potest ducenties esse faciendum. inter utrumque deinde, prout vires sunt. Quo fit, ut etiam minus sæpe in muliere, quam in viro: minus sæpe in puero, vel sene, quam in juvene, manus dimovendæ sint. Denique, si certa membra perfricantur, multa valentique fricatione opus est. Nam neque totum corpus infirmari cito per partem potest, & opus est quam plurimum materiæ digeri, sive ipsum membrum, sive per id aliud levamus. At, ubi totius corporis imbecillitas hanc curationem per totum id exigit, brevior esse debet & lenior; ut tantummodo summam cutem emolliat, quo facilius capax ex recenti cibo novæ materiæ fiat. In malis jam ægrum esse testatur, ubi exterior pars corporis friget, interior cum siti calet, ut supra posui. Sed tunc quoque unicum in frictione præsidium est. quæ si calorem evocavit, potest alicui medicinæ locum facere.

C A P. XV.

De Gestatione.^a

GESTATIO quoque longis & jam inclinatis morbis aptissima est. utilisque est & his corporibus, quæ jam

ex

^e Aph. iv, 48. ^f Lib. ii. cap. 6. p. 55. ^a Oribas. Coll. Medic. v 1, 23.

ex toto febre carent, sed adhuc exerceri per se non possunt; & his, quibus lentæ morborum reliquiæ remanent, neque aliter eliduntur. Asclepiades etiam in recenti
 5 vehementique, præcipueque ardente febre, ad discutiendam eam, gestatione dixit utendum. Sed id periculose fit; meliusque in quiete ejusmodi impetus sustinetur. Si quis tamen ^b experiri volet, sic experiatur, si
 10 lingua non erit aspera, si nullus tumor, nulla durities, nullus dolor visceribus, aut capiti, aut præcordiis suberit. At ex toto, nunquam gestari corpus dolens debet, sive id in toto, sive in parte est; nisi tamen so-
 15 lis nervis dolentibus; neque unquam in- crescente febre, sed in remissione ejus.

Genera ^c autem gestationis plura sunt: quæ adhibenda sunt & pro viribus cujusque, & pro opibus; ne aut imbecillum ho-
 20 minem nimis digerant, aut humili defint. Gestationum lenissima est navi, vel in portu, vel in flumine; vel lectica, aut scam- no: acrior, vehiculo: vehementior, in alto mari navi. Atque hæ ipsæ & intendi &
 25 leniri possunt. Si nihil horum est, suspendi lectus debet, & moveri. Si ne id quidem est, at certe uni pedi lecti fulcimentum sub- jiciendum est, atque ita lectus huc & illuc manu impellendus. Et levia quidem ge-
 30 nera exercitationis infirmis conveniunt: valentiora vero his, qui jam pluribus diebus febre liberati sunt; aut his, qui gravium morborum initia sic sentiunt, ut adhuc febre vacent (quod & in tabe, & in sto- machi

^b Oribas. Medic. Coll. vi, 25.
 Coll. vi, 23.

^c Oribas. Medic.

machi vitiis, & cum aqua cutem subiit, & interdum in morbo regio fit) aut ubi quidam morbi, qualis comitialis, qualis insania est, sine febre, quamvis diu, manent. In quibus affectibus ea quoque genera 5 exercitationum necessaria sunt, quæ comprehendimus eo loco, quo, quemadmodum sani, neque firmi homines se gerere debent, præcepimus.

C A P. XVI.

10

De Abstinentia. ^a

ABSTINENTIAE vero duo genera sunt. Alterum, ubi nihil assumit æger: alterum, ubi non nisi quod oportet. 15 Initia morborum primum famem, sitimque desiderant: ipsi deinde morbi, moderationem, ut neque aliud quam expedit, neque ejus ipsius nimium sumatur. neque 20 enim convenit juxta inediam protinus satietatem esse. Quod si sanis quoque corporibus inutile est, ubi aliqua necessitas famem fecit; quanto inutilius est infirmo, nedum ægro? Neque ulla res ^b magis adjuvat laborantem, quam tempestitiva abstinentia. 25 Intemperantes homines apud nos, sibi cibi tempora, modum curantibus dant. Rursum alii, tempora medicis pro dono remittunt, sibiipsis modum vendicant. Liberaliter agere se credunt, qui cætera illorum 30 arbitrio relinquunt; in genere cibi liberi sunt, quasi quærat, quid medico liceat, non quid ægro salutare sit. Cui vehementer nocet, quoties in ejus, quod assumitur, vel

^a Soran. Ephes. Isag. c. x.^b Plin. xxviii, 4.

CAP. XVII.

De Sudore.

§
SUDOR duobus modis elicitur: aut sicco calore, aut balneo. Siccus calor est, & arenæ calidæ,^a & laconici, & clibani, & quarundam naturalium sudationum, ubi
10 a terra profusus calidus vapor ædificio includitur, sicut super^b Batas in murtetis habemus. Præter hæc, sole quoque, & exercitatione is movetur. Utiliaque hæc genera sunt, quoties humor intus nocet, isque di-
15 gerendus est. Ac nervorum quoque quædam vitia sic optime curantur. Et cætera infirmis possunt convenire: Sol, & exercitatio tantum robustioribus; qui tamen sine febre, vel initio morbi, vel etiam non
20 gravibus morbis tenentur. Cavendum autem est, ne quid horum vel in^c febre, vel in cruditate tentetur.

At balnei duplex usus est. Nam modo, discussis febribus, initium cibi plenioris,
25 viniq; firmioris, valetudini facit; modo febrem ipsam tollit. Fereque adhibetur, ubi summam cutem relaxari, evocarique corruptum humorem, & habitum corporis mutari expedit. Antiqui timidius eo ute-
30 bantur: Asclepiades^d audacius. Neque terere autem ea res, si tempestitiva est, debet: at ante tempus nocet. Quisquis febre liberatus est, simulatque ea uno die non accessit, eo, qui proximus est post tempus accessio-

^a Aetius Tetr. I. Serm. III, 9. ^b Alii *Baias*, Horat. Epist. xv, l. 1. Cassiodor. Var. l. 18, 6. ^c I. De Morb. Mul. LVIII, 14. ^d Plin, xxvi, 3.

cessionis, tuto lavari potest. At si circuitum
 habere ea febris solita est, sic ut tertio,
 quartove die revertatur, quodocunque
 non accessit, balneum tutum est. Manenti-
 bus vero adhuc febribus, si hæ sunt lentæ,
 lienesque jamdiu male habent, recte medi-
 cina ista tentatur: cum eo tamen, ne præ-
 cordia dura sint, neve ea tumeant, neve
 lingua aspera sit, neve aut in medio corpo-
 re, aut in capite dolor ullus sit, neve tum
 febris increseat. Et in his quidem febribus,
 quæ certum circuitum habent, duo balnei
 tempora sunt; alterum, ante horrorem; al-
 terum, febre finita. In his vero, qui lentis
 febriculis diu detinentur, cum aut ex to-
 to recessit accessio; aut si id non solet, certe
 lenita est, jamque corpus tam integrum
 est, quam maxime esse in eo genere vale-
 tudinis solet.

Imbecillus homo, iturus in balneum,
 vitare debet, ne ante frigus aliquod expe-
 riatur: ubi in balneum venit, paulisper resi-
 stere, experiri que, num tempora adstrin-
 gantur, & an sudor aliquis oriatur: illud
 si incidit, hoc non secutum est, inutile eo
 die balneum est: & perungendus est is le-
 niter, & referendus, vitandumque omni-
 modo frigus, & abstinencia utendum. At
 si temporibus integris, primum ibi, dein-
 de alibi sudor incipit, fovendum os aqua
 calida; tum in solio desidendum est; atque
 ibi quoque videndum, num sub primo con-
 tactu aquæ calidæ summa cutis inhorre-
 scat, quod vix tamen fieri potest, si priora
 recte

Ante vero, quam in aquam calidam se
demittat, an postea aliquis perungi debeat,
5 ex ratione valetudinis suæ cognoscat. Fere
tamen (nisi ubi nominatim, ut postea fiat,
id præcipietur) moto sudore^e leniter cor-
pus perungendum; deinde in aquam cali-
dam demittendum est. Atque hic quoque
10 habenda virium ratio est; neque commit-
tendum, ut per æstum anima deficiat; sed
maturius is auferendus, curiosoque vesti-
mentis involvendus est, ut ne ad eum fri-
gus aspiret: & ibi quoque, antequam ali-
15 quid assumat, insudet.

Fomenta quoque calida sunt, milium,
sal, arena. quodlibet eorum calefactum, &
in linteum coniectum; etiam solum lin-
teum, si minore vi opus est: at si majore,
20 extincti titiones, involutique panniculis, &
sic circumdati. Quinetiam calido oleo re-
plentur^f utriculi: & in vasa fictilia (quas à
similitudine lenticulas vocant) aqua con-
jicitur; & sal sacco lineo excipitur, demit-
25 titurque in aquam bene calidam, tum super
id membrum, quod fovendum est, colloca-
tur. Juxtaque ignem, ferramenta duo ignita
sunt, capitibus paulo latioribus: alterum
ex his demittitur in siccum salem, & aqua
30 super leviter aspergitur; ubi frigere cœpit,
ad ignem refertur: idem & in altero fit; de-
inde invicem in utroque: intereaque de-
scendit salsus & calidus succus, qui contra-
ctis aliquo morbo nervis opitulatur. His
omni-

142,
18.

^e I. De Morb. Mul. LVIII, 13. ^f Diogen. Lact. l. 7.
vit. Aristot. pag. 117. ed. Lond.

omnibus commune est, digerere id, quod vel præcordia onerat, vel fauces strangulat, vel in aliquo membro nocet. Quando autem quoque utendum sit, in ipsis morborum generibus dicetur. §

CAP. XVIII.

Qui cibi, potionesve, aut valentis, aut medicæ, aut imbecillæ materiæ sint.

CUM de his dictum sit, quæ detrahendo juvant: ad ea veniendum est, quæ nos alunt, id est cibum, & potionem. Hæc autem non omnium tantum morborum, sed etiam secundæ valetudinis communia præsidia sunt. Pertinetque ad rem, omnium proprietates nosse: primum, ut fani sciant, quomodo his utantur: deinde, ut exsequentibus nobis morborum curationes, liceat species rerum, quæ assumendæ necessario erunt, subdicere: neque necesse sit subinde singulas eas nominare. 10
15
17,30.
18,12. 20

Scire igitur oportet, omnia legumina, quæque ex frumentis panificia sunt, generis valentissimi esse (valentissimum voco, in quo plurimum alimenti est:) item omne animal quadrupes domi natum; omnem grandem feram, quales sunt caprea, cervus, aper, onager; omnem grandem avem, quales sunt anser, & pavo, & grus; omnes belluas marinas, ex quibus cetus est, quæque his pares sunt: item mel, & caseum. Quo minus mirum est, opus pistorium valentissimum esse, quod ex frumento, adipe melle, caseo^a constat. In media vero materia. 25
30

^a II. Dixt, xxv, 10.

teria numerari ex oleribus debere ea, quorum radices, vel bulbos assumimus: ex quadrupedibus, leporem: aves omnes à minimis ad phœnicopterum: item pisces omnes, qui salem non patiuntur, solidive saliantur. Imbecillissimam vero materiam esse, omne olus, & quicquid in cauliculo nascitur, qualis est cucurbita, & cucumis, & capparitis: omnia poma, oleas, cochleas, 10 itemque conchyliæ.

Sed quamvis hæc ita discreta sint, tamen etiam, quæ sub eadem specie sunt, magna discrimina recipiunt; aliaque res alia vel valentior est, vel infirmior. Siquidem plus 15 alimenti est in pane, quam in ullo alio. Firmius est ^b triticum, quam milium: id ipsum, quam hordeum: & ex tritico firmissima sili-go; deinde simila; deinde cui nihil ademptum est, quod ^c *ἀυτόπυρον* Græci vocant: infirmior est, ex polline: infirmissimus, cibarius panis. Ex leguminibus vero valentior faba, vel lenticula, quam pisum. Ex ^d oleribus valentior rapa, napique, & omnes bulbi (in quibus cepam quoque, & allium numero) 25 quam pastinaca, vel quæ specialiter radícula appellatur. Item firmior brassica, & beta, & porrum, quam lactuca, vel cucurbita, vel asparagus. At ex fructibus surculorum valentiores uvæ, ficus, nuces, palmulæ, quæque poma proprie nominantur. 30 Atque ex his ipsis firmiora, quæ succosa, quam quæ frágilia sunt. Item ex his ^e avibus, quæ in media specie sunt, valentiores eæ, quæ pedibus, quam quæ volatu magis

E nitun-

^b II. De Diæt. x, 1. Athen. Deipn. III, 30, p. 115. ^c Ath. Deipn. III, c. 28. ^d II. Diæt. xxiv. ^e II. Diæt. xvii.

nituntur: & ex his, quæ volatu fidunt, firmiores sunt grandiores aves, quam minutæ, ut ficedula & turdus. Atque eæ quoque, quæ in aqua degunt, levio-rem cibum præstant, quam quæ natandi scientiam non habent. Inter domesticas vero quadrupedes, levissima suilla est; gravissima, bubula. Itemque ex feris, quo majus quodque animal, eo robustior ex eo cibus est. ^f Pisciumque eorum, qui ex media materia sunt, quamvis maxime utimur, tamen gravissimi sunt: tum ex quibus falsamenta quoque fieri possunt, qualis lacertus est; deinde hi, qui, quamvis teneriores, tamen duri sunt, ut aurata, corvus, sparus, oculata; tum plani: post quos etiam leviores sunt, lupi, mullique; & post hos, omnes saxatiles.

Neque vero in generibus rerum tantummodo discrimen est, sed etiam in ipsis: quod & ætate fit, & membro, & solo, & cælo, & habitu. Nam quadrupes vel omne animal si lactens est, minus alimenti præstat: itemque quo tenerior pullus cohortalis est. In piscibus quoque media ætas, quæque nondum summam magnitudinem implevit. Deinde ex eodem sue, ungu- læ, rostrum, aures, cerebellum. Ex agno, hœdove, cum petiolis totum & caput aliquanto, quam cætera membra, leviora sunt; adeo ut in media materia poni possint. Ex avibus, colla, alæve recte infirmissimis annumerantur. Quod ad solum vero pertinet, frumentum quoque valentius est collinum, quam

^f II. Diæt. xlix. ^g II. Diæt. xxi, 2.

quam campestre. Levior^h piscis inter saxa editus, quam in arena; levior in arena, quam in limo. Quo fit, ut ex stagno, vel lacu, velⁱ flumine eadem genera graviora sint. Leviorque, qui in alto, quam qui in vado vivit. Omne etiam ferum^k animal domestico levius; & quodcumque humido cœlo, quam quod sicco natum est. Deinde eadem omnia pingua, quam macra; recentia, quam salsa; nova, quam vetusta, plus alimenti habent. Tum res eadem magis alit jurulenta, quam assa; magis assa, quam frixa. Ovum durum valentissimæ materiæ est; molle, vel sorbibile, imbecillissimæ. Cumque panificia omnia firmissima sint, clota tamen quædam genera frumenti, ut alica, oryza, ptisana, vel ex iisdem facta sorbitio, vel pulticula, & aqua quoque madens panis, imbecillissimis annumerari potest.

Ex potionibus vero, quæcunque ex frumento facta est, itemque lac, mulsum, defrutum, passum, vinum aut dulce, aut vehemens, aut mustum, aut magnæ vetustatis, valentissimi generis est. At acetum, & id vinum quod paucorum annorum, vel austerrum, vel pingue est, in media materia est. ideoque infirmis nunquam ejus generis dari debet. Aqua omnium imbecillissima est. Firmiorque ex frumento potio est, quo firmitus fuit ipsum frumentum: firmior ex eo vino, quod bono solo, quam quod tenui; quodque temperato cœlo, quã quod aut nimis humido, aut nimis sicco, nimiumque aut frigido,

^h II. Diæt. xlix, 9. Athenæus Deipn. vii, c. 17.
ⁱ II. Diæt. xix, 1, ^k II. Diæt. xx.

aut calido natum est. Mulsum, quo plus mellis habet; defrutum, quo magis decoctum; passum, quo ex ficciore uva est, eo valentius est. Aqua levissima¹ pluviatilis est; deinde fontana, tum ex flumine, tum ex puteo; posthæc ex nive, aut glacie; gravior his, ex lacu; gravissima, ex palude. Facilis etiam, & necessaria cognitio est naturam ejus requirentibus. Nam levis, pondere apparet; & ex his, quæ pondere pares sunt, eo melior quæque est, quo celerius & calefit & frigescit; quoque celerius ex ea legumina percoquuntur.

Fere vero sequitur, ut, quo valentior quæque materia est, eo minus facile concoquatur; sed si concocta est, plus alat. Itaque utendum est materiæ genere pro viribus; modusque omnibus pro genere sumendus. Ergo imbecillis hominibus, rebus infirmis opus est: mediocriter firmos, media materia optime sustinet: & robustis apta validissima est. Plus deinde aliquis assumere ex levioribus potest: in his magis, quæ valentissima sunt, temperare sibi debet.

C A P. XIX.

Quæ natura ac proprietas cujusque rei sit, qua vescimur.

NEQUE hæc sola discrimina sunt; sed etiam aliæ res boni succi, aliæ mali sunt; quæ *ἀχρηγὰ*, & *κακὸς χυμὸς* Græci vocant: aliæ lenes, aliæ acres: aliæ crassiorem pituitam in nobis faciunt, aliæ tenuiorem: aliæ idoneæ sunt stomacho, aliæ

¹ Pallad. R. R. I. 17.

aliæ alienæ : Itemque aliæ inflant , aliæ ab hoc absunt : aliæ calefaciunt , aliæ refrigerant : aliæ facile in stomacho acescunt , aliæ non facile intus corrumpuntur : aliæ movent alvum , aliæ supprimunt : aliæ citant urinam , aliæ tardant : quædam somnum movent , quædam sensus excitant. Quæ omnia ideo noscenda sunt , quoniam aliud alii , vel corpori , vel valetudini , convenit.

10

C A P. X X.

De his , quæ boni succi sunt.

BONI succi sunt , triticum , siligo , alica ,
 15 oryza , amyllum , tragum , ptisana ,^a lac ,
 caseus mollis , omnis venatio , omnes
 aves , quæ ex media materia sunt : ex majoribus quoque hæ , quas supra nominavimus :
 20 mediis inter teneros durosque pisces ,
 ut mullus , & lupus : olera , lactuca , urtica ,
 malva , cucumis , cucurbita , portulaca , cochlex , palmulæ : ex pomis quodcumque
 neque acerbum , neque acidum est : vinum dulce , vel lene , passum , defrutum , oleæ ,
 25 quæve ex his duobus in alterutro servatæ
 sunt : vulvæ , rostra , trunculique suum , omnis pinguis caro , omnis glutinosa , omne jecur , ovum forbile.

C A P. X X I.

30 *De his , quæ mali succi sunt.*

MALI vero succi sunt , milium , panicum , hordeum , legumina , caro domestica permacra , omnisque caro
 salsa , omne^a fassamentum , garum , vetus caseus ,
 E 3

^a Varro R. R. II, 11. ^a Athen. Deipn. III. c. 31. pag. 116.

feus, fiser, radricula, rapa; napi, bulbi, brassica, magisque etiam cyma ejus, asparagus, beta, cucumis, porrum, eruca, nasturtium, thymum, nepeta, satureia, hyssopum, ruta, anethum, feniculum, cuminum, anisum, lapathum, sinapi, allium, cepa, lienes, renes, intestina, pomum quodcumque acidum vel acerbum est, acetum, omnia acria, acida, acerba, oleum, pisces quoque saxatiles, omnesque, qui ex tenerissimo genere sunt, aut hi, qui rursus nimium duri virosique sunt, ut fere quos stagna, lacus, limosive rivi ferunt, quive in nimiam magnitudinem excesserunt.

CAP. XXII.

Quæ res lenes, quæve acres sint.

LENES autem sunt, sorbitio, pulticula, laganum, amyllum, ptisana, pinguis caro, & quæcumque glutinosa est. quod fere quidem in omni, quæ domestica, fit, præcipue tamen in unguis, trunculisque suum, in petiolis capitulisque hœdorum & vitulorum & agnorum, omnibusque cerebellis. Item lac, & quæ proprie dulcia nominantur, defrutum, passum; nuclei pinei. Acria sunt, omnia nimis aultera, omnia acida, omnia falsa; & mel quidem, quo melius est, eo magis. Item allium, cepa, eruca, ruta, nasturtium, cucumis, beta, brassica, asparagus, sinapi, radricula, intubus, ocimum, lactuca, maximaque olerum pars.

CAP.

C A P. X X I I I.

*De his, quæ crassiores, quæve tenuiores
pituitam faciunt.*

3 **C**RASSIOREM autem pituitam faciunt,
ova sorbilia, alica, oryza, amyllum,
ptisana, lac, bulbi, omniaque fere
glutinosa. Extenuant eandem, omnia falsa,
atque, acria, & acida.

10

C A P. X X I V.

De his, quæ stomacho idonea sunt.

15 **S**TOMACHO autem apta sunt, quæcunque
austera sunt, & quæ acida, quæque con-
tacta sale modico sunt. Item panis sine
fermento, & elota alica, vel oryza, vel pti-
fana; omnis avis, omnis venatio; atque
utraque vel assa, vel elixa: ex domesticis
animalibus bubula: si quid ex cæteris sumi-
20 tur, macrum potius, quam pingue: ex sue,
ungulæ, rostra, aures, vulvæque steriles:
ex oleribus, intuba, lactuca, pastinaca, cu-
curbita elixa, fiser: ex pomis, cerasum,
morum, sorbum, pirum fragile, quale cru-
25 stuminum vel nævianum est: item pira,
quæ ponuntur, tarentina, atque signina;
malum orbiculatum, aut scandianum, vel
amerinum, vel cotoneum, vel punicum,
apfinthium, murices, purpuræ, cochleæ,
30 uvæ ex olla, molle ovum, palmulæ, nuclei
pinei, ^aoleæ albæ ex ^bdura muria, eadem ace-
to intinctæ, vel nigræ, quæ in arbore bene
permaturuerunt, vel quæ in passo, defruto-
ve versatæ sunt: vinum austerum, licet

E 4

jam

^a Mercurial. Var. Lect. 1, 3. ^b Mercurial. Var. Lect. 11, 16.

104 A. CORN. CELSI Lib. 2.
jam asperum sit, item resinatum: duri ex
media materia pisces, ostrea, pectines,
murices, purpuræ, cochleæ: cibi, potiones-
que frigidaë, vel fervidaë.

C A P. XXV.

Quæ res alienæ stomacho sint.

AL I E N A vero stomacho sunt, omnia
tepida, omnia salsa, omnia jurulen-
ta, omnia^a prædulcia, omnia pingua, 10
sorbitio, panis fermentatus, idemque vel
ex milio, vel ex hordeo, oleum, radices
olerum, & quodcunque olus ex oleo garove
estur, mel, mullum, defrutum, passum, lac,
omnis caseus, uva recens, ficus & viridis 15
& arida, legumina omnia, quæque inflare
consueverunt: item thymum, nepeta, sa-
tureia, hyssopum, nasturtium, lapathum,
lampfana, juglandes. Ex his autem intelli-
gi potest, non, quicquid boni succi est, pro- 20
tinus stomacho convenire; neque quicquid
stomacho convenit, protinus boni succi
esse.

C A P. XXVI.

De his, quæ inflant.

IN F L A N T autem, omnia fere legumina,
omnia pingua, omnia prædulcia, om-
nia jurulenta, mustum, atque etiam id 30
vinum, cui nihil adhuc ætatis accessit: ex
oleribus, allium, cepa, brassica, omnesque
radices, excepto sisere & pastinaca, bulbi,
ficus etiam aridaë, sed magis virides, uvæ
recentes, nuces omnes, exceptis nucleis
pineis,

^a Calvis. apud Charis. Sosp. Instit. Gram. l. 1.

pineis, lac, omnisque ^b caseus, quicquid denique subcrudum aliquis assumpsit.

De his, quæ minime inflant.

Minima inflatio fit ex venatione, aucupio, piscibus, pomis, oleis, conchiliis, ovis vel mollibus vel forbilibus, vino vetere. Feniculum vero, & anethum, inflationes etiam levant.

C A P. XXVII.

10

De his, quæ calefaciunt, aut refrigerant. P. 31.

AT calefaciunt, piper, sal, caro omnis jurulenta, allium, cepa, ficus arida, fassamentum, vinum, & quo meracius
15 est, eo magis.

Refrigerant, olera, quorum crudi caules assumuntur, ut intubus, & lactuca: itemque coriandrum, cucumis, elixa cucurbita, beta, mora, cerasa, mala austera, pira
20 fragilia, caro elixa, præcipueque acetum, sive cibus ex eo, sive potio assumitur.

C A P. XXVIII.

De his, quæ intus facile corrumpuntur.

FACILE autem intus corrumpuntur, panis fermentatus, & quisquis alius quam ex tritico est, & omne pistorium opus, lac, mel; itemque lactentia atque teneri pisces, ostrea, olera, caseus & recens & vetus,
30 crassa vel tenera caro, vinum dulce, mulsum, defrutum, passum; quicquid denique vel jurulentum est, vel nimis dulce, vel nimis tenue.

E 5

De

^b De Viêt. Acut. LIX, 5.

De his, quæ intus minime vitiantur.

At minime intus vitiantur, panis sine fermento, aves, & ex potius duriores, duripisces, neque solum aurata puta, aut scarus, sed etiam lolligo, locusta, polypus: 5
item bubula, omnisque dura caro; eademque aptior est, si macra, si salsa est; omniaque falsamenta: cochleæ, murices, purpuræ: vinum austerum, vel resinatum.

C A P. XXIX.

10

32, 9.

De his, quæ alvum movent.

AT alvum movent, panis fermentatus, magisque si^a cibarius vel hordeaceus est; brassica, si subcruda est, lactuca, anethum, nasturtium, ocimum, 15
urtica, portulaca, radícula, capparis, allium, cepa, malva, lapathum, beta asparagus, cucurbita, cerasa, mora, poma omnia mitia, ficus etiam arida, sed magis viridis, uvæ 20
recentes pingues, minutæ aves, cochleæ, garum, falsamentum, ostrea, pelorides, echini, muscoli, & omnes fere conchulæ, maximeque jus earum; saxatiles, & omnes teneri pisces, sepiarum atramentum; si 25
qua caro assumitur pinguis, eadem vel jurulenta, vel elixa; aves, quæ natant; mel crudum, lac, lactentia omnia, mulsum, vinum dulce vel falsum, aqua, omnia tenera, tepida, ^b dulcia, pingua, elixa, jurulenta, 30
falsa, diluta.

C A P.

^a Victor. Variar. Lect. I, 21. ^b Athen. Deipn. III, 33.

De his, quæ alvum adstringunt.

329.

CONTRA adstringunt, panis ex filigine,
 5 vel ex simila; magis, si sine fermento est; magis etiam si tostus est; intenditurque vis ejus etiam, si bis coquitur: pulticula vel ex alica, vel ex panico, vel ex milio; itemque ex iisdem sorbitio; & magis, si hæc ante fricta sunt: lenticula cui vel beta, vel intubus, vel ambubeia, vel plantago adjecta est; magisque etiam, si illa ante fricta est: per se etiam intubus, vel ex plantagine, vel ambubeia fricta; minuta
 15 olera, brassica bis decocta; dura ova; magisque si assa sunt: minutæ aves, merula, palumbes; magisque, si in posca decocta est: grus, omnesque aves, quæ magis currunt, quam volant; lepus, caprea; jecur ex his, quæ sebum habent, maximeque bubulum, ac sebum ipsum: ^a caseus, qui vehementior vetustate fit, vel ea mutatione, quam in eo transmarino videmus; aut si recens est, ex melle, mulsove decoctus: item mel co-
 25 ctum, pira immatura, sorba, magisque ea, quæ torminalia vocantur, mala cotonea, & punica, oleæ vel albæ vel præmaturæ, myrta, palmulæ, purpuræ, murices, vinum refinatum vel asperum, item meracum,
 30 acetum, mulsum quod inferbuit, asperum item defrutum, passum, aqua vel tepida vel præfrigida, dura, id est, ea quæ tarde putescit, ideoque pluviatilis potissimum, omnia dura, macra, austera, aspe-

E 6

ra,

^a De Vict. Acut. LIX, 5.

108 A. CORN. CELSI Lib. 2.
ra, tosta, & in eadem carne, assa potius,
quam elixa.

C A P. XXXI.

De his, quæ urinam movent.

URINAM autem movent, quæcunque
in horto nascentia boni odoris sunt,
ut apium, ruta, anethum, ocimum,
mentha, hyssopum, anisum, coriandrum,
nasturtium, eruca, feniculum. præter hæc, 10
asparagus, capparitis, nepeta, thymum, satu-
reia, lampfana, pastinaca, magisque agre-
stis, radricula, fiser, cepa. Ex venatione,
maxime lepus, vinum tenue, piper & ro-
tundum & longum, sinapi, apsinthium, 15
nuclei pinei.

C A P. XXXII,

De his, quæ ad somnum apta sunt.

SOMNO vero aptum est papaver, lactu- 20
ci, maximeque æstiva, cujus caulicu-
lus jam lacte repletus est, morum, por-
rum.

De his, quæ sensum excitant.

Sensus vero excitant, nepeta, thymum, 25
satireia, hyssopum, præcipueque pule-
gium, ruta, & cepa.

C A P. XXXIII.

De his, quæ materiam evocant.

EVOCARE vero materiam multa admo-
dum possunt: sed ea, cum ex peregri-
nis medicamentis maxime constant,
aliisque magis, quam quibus ratione victus
succur-

succurritur, opitulentur, in præsentia differam: ponam vero ea, quæ prompta, & his morbis, de quibus protinus dicturus sum, apta, corpus erodunt, & sic ex eo, 5 quidquid mali est, extrahunt. Habent autem hanc facultatem, semina erucæ, nasturtii, radiculæ; præcipue tamen omnium, sinapis. Salis quoque & fici eadem vis est.

10 *De his, quæ reprimunt.*

Leniter vero simul & reprimunt & molliunt, lana succida, ex aceto vel vino, cui oleum adjectum est; contritæ palmulæ, furfures in salsa aqua vel aceto decocti.

15 At simul reprimunt & refrigerant, herba muralis (parthenium vel perdicium appellant) serpillum, pulegium, ocimum, herba sanguinalis (quam Græci πολύχρονον vocant) portulaca, papaveris folia, capreo-
20 lique vitium, coriandri folia, hyoscyamum, muscus, fiser, apium, solanum (quam σπύγγιον Græci vocant) brassicæ folia, intubus, plantago, feniculi semen, contrita pira vel mala, præcipueque cotonea, lenti-
25 cula, aqua frigida, maximeque pluviatilis, vinum, acetum, & ex horum aliquo madens vel panis, vel farina, vel spongia, vel lacinia, vel lana succida, vel etiam linteolum, creta cimolia, gypsum, melinum,
30 myrteum, rosa, acerbum oleum, verbena-
rum contusa cum teneris caulibus folia; cujus generis sunt olea, cupressus, myrtus, lentiscus, tamarix, ligustrum, rosa, rubus, laurus, hederæ, punicum malum.

Sine

Sine frigore autem reprimunt, cocta cotonea, malicorium, aqua calida, in qua verbenæ coctæ sunt, quas supra proposui, pulvis vel ex fece vini, vel ex myrti foliis, amaræ nuces.

31, 20.

105,

21.

De his, quæ calefaciunt.

§

Calefacit vero, ex qualibet farina cataplasma, sive ex tritici, sive ex farris, sive hordei, sive ervi, vel lolii, vel milii, vel panici, vel lenticulæ, vel fabæ, vel lupini, 10
vel lini, vel fœni græci, ubi ea deferbuit, calidaque imposita est. Valentior tamen ad id omnis farina est ex mulso, quam ex aqua cocta. Præterea cyprinum, irinum, medulla, adeps ex fele juncta oleo, 15
magisque, si vetus est, sal, nitrum, git, piper. quinquefolium.

De his, quæ durant, aut emolliunt.

Fereque, quæ vehementer & reprimunt & refrigerant, durant: quæ autem calefa- 20
ciunt & digerunt, ea emolliunt: præcipueque ad emolliendum potest cataplasma ex lini vel fœni græci semine.

His autem omnibus, & simplicibus, & permixtis, varie medici utuntur; ut magis, 25
quid quisque persuaserit sibi, appareat, quam quid evidenter compererit.

30

LIBER

LIBER TERTIUS.

CAP. I.

De morborum generibus.

5
 10 **P**RÆVISIS omnibus, quæ per-
 tinent ad universa genera mor-
 borum, ad singulorum curatio-
 nes veniam. Hos autem in duas
 species Græci diviserunt; aliosque ex his
 acutos, alios longos esse dixerunt. Ideo-
 que, quoniam non semper eodem modo
 respondebant, eosdem alii inter acutos, alii
 15 inter longos retulerunt. Ex quo, plura eo-
 rum genera esse, manifestum est. Quidam
 enim breves acutique sunt, qui cito vel tol-
 lunt hominem, vel ipsi cito finiuntur. Qui-
 dam longi, sub quibus neque sanitas in pro-
 20 pinquo, neque exitium est. Tertiumque
 genus eorum est, qui modo acuti, modo
 longi sunt. idque non in febribus tantum-
 modo, in quibus frequentissimum est; sed
 in aliis quoque fit. Atque etiam, præter hos,
 25 quartum est; quod neque acutum dici po-
 test, quia non perimit; neque utique lon-
 gum, quia, si occurritur, facile sanatur.
 Ego, cum de singulis dicam, cujus quisque
 generis sit, indicabo.

30 Dividam autem omnes in eos, qui in to-
 tis corporibus consistere videntur, & eos,
 qui oriuntur in partibus. Incipiam à prio-
 ribus, pauca de omnibus præfatus. In nul-
 lo quidem morbo plus fortuna sibi vendi-
 care

care quam ars : ars, quam natura, potest: utpote cum, repugnante ^a natura, nihil medicina proficiat. Magis tamen ignoscendum medico est parum proficienti in acutis morbis, quam in longis. Hic enim breve ⁵ spacium est, intra quod, si quod auxilium non profuit, æger extinguitur: ibi & deliberationi, & mutationi remediorum tempus patet; adeo ut raro, si inter initia medicus accessit, obsequens æger sine illius ¹⁰ vitio pereat. Longus tamen morbus cum penitus infedit, quod ad difficultatem pertinet, acuto par est. Et acutus quidem, quo vetustior est; longus autem, quo recentior, eo facilius curatur. ¹⁵

^{18, 13.} Alterum illud ignorari non oportet, quod non omnibus ægris eadem auxilia conveniunt. Ex quo incidit, ut alia atque alia summi authores, quasi sola, venditaverint, prout cuique cesserant. Oportet itaque, ubi aliquid non respondet, non ²⁰ tanti putare authorem, quanti ægrum, & experiri aliud atque aliud. Sic tamen, ut in acutis morbis cito mutetur, quod nihil prodest: in longis, quos tempus, ut facit, sic ²⁵ etiam solvit, non ^b statim condemnetur, si quid non statim profuit: minus vero removeatur, si quid paulum saltem juvat; quia profectus tempore expletur. ³⁰

C A P.

^a Hippocrat. Lex. T. II, 10. Seneca de Tranq. An. c. vi.
^b Cœl. Aurelian. Tard. pass. iv, 3. pag. 454.

CAP. II.

*Quomodo morbi cognoscantur, & an increcant,
an minuantur; & qua ratione ab initio, qui
languere incipit, curari debeat.*

PROTIUS autem inter initia scire fa-
cile est, quis acutus morbus, quis lon-
gus sit: non in his solum, in quibus
semper ita se habet; sed in his quoque, in
10 quibus variat. Nam ubi sine intermissioni-
bus accessiones & dolores graves urgent,
acutus morbus est. Ubi lenti dolores, lentæ-
ve febres sunt, & spatia inter accessiones
porriguntur, acceduntque ea signa, quæ in
15 priore^a volumine exposita sunt, longum
hunc futurum esse, manifestum est.

Videndum etiam est, morbus an incre-
scat, an consistat, an minuatur: quia quæ-
dam remedia incrementibus morbis, plura
20 inclinatis conveniunt. Eaque, quæ crescen-
tibus apta sunt, ubi acutus incrementum ur-
get, in remissionibus potius experienda
sunt. Incrementum autem morbus, dum gra-
viores dolores, accessionesque veniunt;
25 hæque & ante, quam proximæ, revertun-
tur, & postea desinunt. Atque in longis
quoque morbis, etiam tales notas non ha-
bentibus, scire licet, incrementum, si somnus
incertus est, si deterior concoctio, si fæti-
30 diores dejectiones, si tardior sensus, si pi-
grior mens, si percurrit corpus frigus aut
calor, si id magis pallet. Ea vero, quæ
contraria his sunt, decedentis ejus notæ
sunt.

Præ-

a II. c. v.

Præter hæc, in acutis ^b morbis serius æger alendus est, nec nisi jam inclinatis; ut inedia, dempta materia, impetum frangat. In longis maturius, ut sustinere spatium affecturi mali possit. At, si quando is non in toto corpore, sed in parte est; magis tamen ad rem pertinet, vim totius corporis moliri, quam partis; cum per eam partes ægræ sanentur. Multum etiam interest, ab initio quis recte curatus sit, an perperam: 10 quia curatio minus his prodest, in quibus assidue frustra fuit. Si quis temere habitus, adhuc integris viribus vivit, admota curatione momento restituitur.

298,
15.
348,
21.
Sed cum ab his cœperim, quæ notas 15 quasdam futuræ adversæ valetudinis exhibent, curationum quoque principium ab animadversione ejusdem temporis faciam. Igitur, si quid ex his, quæ proposita sunt, incidit, omnium optima sunt, quies 20 & abstinentia: si quid bibendum, aqua; idque interdum uno die fieri satis est; interdum, si terrentia manent, biduo: proximeque abstinentiam sumendus est cibus exiguus, bibenda aqua, postero die 25 etiam vinum, deinde invicem alternis diebus, modo aqua, modo vinum, donec omnis causa metus finiatur. per hæc enim sæpe instans gravis morbus discutitur. Plurimique falluntur, dum se primo die pro- 30 tinus sublaturus languorem, aut exercitatione, aut balneo, aut coacta dejectione, aut vomitu, aut sudationibus, aut vino sperant. non quod non interdum id incidat,

^b Aph. I, 4, & 10.

dat, aut non decipiat, sed quod sæpius fallat; solaque abstinencia sine ullo periculo medeatur. Cum præsertim etiam pro modo terroris moderari liceat: &, si leviora indicia fuerunt, satis fit à vino tantum abstinere; quod subtractum plus, quam si cibo aliquid dematur, adjuvat: si paulo graviora, satis fit, non aquam tantum bibere, sed etiam cibo carnem subtrahere: interdum panis quoque minus, quam pro consuetudine assumere, humidoque cibo esse contentum, & olere potissimum. Satisque fit, tum ex toto à cibo, à vino, ab omni motu corporis abstinere, cum vehementes notæ terruerunt. Neque dubium est, quin vix quisquam, qui non dissimulavit, sed per hæc mature morbo occurrit, ægrotet.

C A P. III.

20 *De Februum generibus.*

ATQUE hæc quidem sanis facienda sunt, tantum causam metuentibus. sequitur vero curatio februum; quod & in toto corpore, & vulgare maxime morbi genus est. Ex his una^a quotidiana, altera tertiana, altera quartana est. Interdum etiam longiore circuitu quædam redeunt, sed id raro evenit. In prioribus, & morbi sunt, & medicina.

30 Ac quartanæ quidem^b simpliciores sunt. Incipiunt fere ab horrore; deinde calor erumpit; finitaque febre biduum integrum est. ita quarto die revertitur.

Tertianarum vero duo genera sunt. Alterum

a I. Epidem. III, 14. &c. b I. Epidem. III, 17.

terum eodem modo, quo quartana, & incipiens, & desinens; illo tantum interposito discrimine, quod unum diem præstat integrum, tertio redit. Alterum longe perniciosius, quod tertio quidem die revertitur, ex octo autem & quadraginta horis fere sex & triginta per accessionem occupat (interdum etiam vel minus, vel plus) neque ex toto in remissione desistit; sed tantum levius est. Id genus plerique medici *ἡμικρανίων* appellant. 10

Quotidianæ vero variæ sunt, & multiplices. Aliæ enim protinus à calore incipiunt, aliæ à frigore, aliæ ab horrore. Frigus voco, ubi extremæ partes membrorum inalgescunt: horrorem, ubi totum corpus intremittit. Rursus aliæ sic desinunt, ut ex toto sequatur integritas: aliæ sic, ut aliquantum quidem minuatur ex febre, nihilominus tamen quædam reliquæ remaneant, donec altera accessio accedat: ac sæpe aliæ vix quicquam aut nihil remittunt, sed ita, ut cœpere, continuant. Deinde, aliæ fervorem ingentem habent, aliæ tolerabilem: aliæ quotidie pares sunt, aliæ impares; atque invicem altero die leniores, altero vehementiores: aliæ tempore eodem postridie revertuntur, aliæ vel serius vel celerius: aliæ diem noctemque accessione & decessione implent, aliæ minus, aliæ plus: aliæ, cum decedunt, sudorem movent, aliæ non movent; atque aliàs per sudorem ad integritatem venit, aliàs corpus tantum imbecillius redditur. Accessio-

cessiones etiam, modo singulæ singulis diebus fiunt, modo binæ pluresve concurrunt. Ex quo sæpe evenit, ut quotidie plures accessiones remissionesque sint; sic tamen, ut unaquæque alicui priori respondeat.

Interdum vero accessiones quoque confunduntur, sic ut notari neque tempora earum, neque spatia possint. Neque verum est, quod dicitur à quibusdam, nullam febrem inordinatam esse, nisi aut ex vomica, aut ex inflammatione, aut ex ulcere. Facilius enim semper curatio foret, si hoc verum esset. nam, quod evidentes causæ faciunt, facere etiam abditæ possunt. Neque de re, sed de verbo controversiam movent, qui, cum aliter aliterque in eodem morbo febres accedunt, non easdem inordinate redire, sed alias aliasque subinde oriri dicunt. Quod tamen ad curandi rationem nihil pertineret, etiamsi vere diceretur. Tempora quoque remissionum modo liberalia, modo vix ulla sunt.

C A P. I V.

25

De Curationum diversis generibus.

ET febrium quidem ratio maxime talis est. Curationum vero diversa genera sunt, prout authores aliquos habent. Asclepiades officium esse medici dicit, ut tuto, ut celeriter, ut jucunde curet. Id votum est: sed fere periculosa esse nimia & festinatio & voluptas solet. Quæ vero moderatione utendum sit, ut quantum

tum fieri potest, omnia ista contingant, prima semper habita salute, in ipsis partibus curationum considerandum erit.

Et ante omnia quæritur, primis diebus æger qua ratione continendus sit. Antiqui, §
 medicamentis quibusdam datis, concoctionem moliebantur; eo quod^a cruditatem maxime horrebant: deinde eam materiam, quæ lædere videbatur, ducendo sæpius alvum subtrahebant. Asclepiades medica- 10
 29, 7. menta sustulit; alvum non toties, sed fe-
 33, 7. re tamen in omni morbo, subduxit. Febre vero ipsa præcipue se ad remedium uti professus est. Convellendas etiam vires ægri putavit, luce, vigilia, siti ingenti; sic, ut 15
 ne os quidem primis diebus elui sineret. Quo magis falluntur, qui per omnia jucundam ejus disciplinam esse concipiunt. Etenim ulterioribus quidem diebus cubantis etiam luxuriæ subscripsit, primis 20
 vero tortoris vicem exhibuit.

Ego autem, medicamentorum dari portiones, & alvum duci non nisi raro debere, concedo. Et id non ideo tamen agendum, ut ægri vires convellantur, existimo: quoniam 25
 niam ex imbecillitate summum periculum est. Minui ergo tantum materiam superantem oportet; quæ naturaliter digeritur, ubi nihil novi accedit. Itaque abstinentus à cibo primis diebus est, & in luce habendus 30
 æger (nisi infirmus) interdium, quoniam corpus ista quoque digerit; isque cubare quam maximo conclavi debet.

Quod ad sitim vero somnumque pertinet,

Aph. I, 22.

net, moderandum est, ut interditi vigilet; noctu, si fieri potest, conquiescat: ac neque potet, neque nimium siti crucietur. Os etiam ejus elui potest, ubi & siccum est, & ipsi foetet. quamvis id tempus aptum potioni non est. Commodeque Erasistratus dixit, sæpe, interiore parte humorem non requirente, os & fauces requirere; neque ad rem, male haberi ægrum, pertinere. Ac
10 primo quidem sic tenendus est.

Optimum vero medicamentum est, opportune cibus datus. qui quando primum dari debeat, quæritur. Plerique ex antiquis tarde dabant, sæpe quinto die, sæpe sexto.
15 & id fortasse vel in Asia, vel in Ægypto, cœli ratio patitur. Asclepiades, ubi ægrum triduo per omnia fatigaverat, quartum die cibo destinabat. At Themison nuper, non, quando cœpisset febris, sed quando desisset,
20 aut certe levata esset, considerabat, &, ab illo tempore expectato die tertio, si non accesserat febris, statim: si accesserat, ubi ea vel desierat, vel, si assidue inhærebat, si certe se inclinaverat, cibum dabat.

25 Nihil autem horum utique perpetuum 17, 20 est. Nam potest primo die primus cibus dandus esse, potest secundo, potest tertio, potest non nisi quarto, aut quinto; potest post unam accessionem, potest post duas; potest
30 post plures. Refert enim, qualis morbus sit, quale corpus, quale cœlum, quæ ætas, quod tempus anni. Minimeque, in rebus 18, 33. multum inter se differentibus, perpetuum esse præceptum temporis potest. In morbo,
bo,

bo, qui plus virium aufert, celerius cibus dandus est: itemque eo ^b cœlo, quo magis digerit. Ob quam causam in Aphrica nullo die æger abstineri recte videtur. Maturius etiam puero, quam juveni: æstate, ⁵ quam hieme, dari debet. ^c Unum illud, & semper, & ubique servandum est, ut ægri vires subinde assidens medicus inspiciat, & quamdiu supererunt, abstinentia pugnet; ¹⁰ si imbecillitatem vereri cœperit, cibo subveniat. Id enim ejus officium est, ut ægrum, neque supervacua materia oneret, neque imbecilliozem fame perdat. Idque apud Erasistratum quoque invenio: qui, quamvis parum docuit, quando venter, quando corpus ipsum exinaniretur, dicendo tamen, hæc esse videnda, & tum cibum dandum, cum corpori deberetur: satis ostendit, dum vires superessent, dari non oportere; ne deficerent, consulendum esse. ¹⁵ 20

Ex his autem intelligi potest, ab uno medico multos non posse curari: cumque, si artifex est, idoneum esse, qui non multum ab ægro recedit. Sed, qui quæstui serviunt, quoniam is major ex populo est, libenter amplectuntur ea præcepta, quæ sedulitatem non exigunt; ut in hac ipsa re. Facile est enim dies vel accessiones numerare his quoque, qui ægrum raro vident: ille assideat necesse est, qui, quod solum ³⁰ opus est, visurus est, quando nimis imbecillus futurus sit, nisi cibum acceperit. In pluribus tamen ad initium cibi dies quartus aptissimus esse consuevit.

Est

^b Aph. 1, 15. ^c Aph. 1, 9.

Est autem alia etiam de diebus ^d ipsis dubitatio, quoniam antiqui potissimum ^e impares sequebantur, eosque, tanquam tunc de ægris judicaretur, *κρισίμους* nominabant. ^f Hi
 5 erant dies tertius, quintus, septimus, nonus, undecimus, quartusdecimus, unus & vigesimus; ita ut summa potentia septimo, deinde quartodecimo, deinde uni & vigesimo daretur. Igitur sic ægros nutriebant,
 10 ut dierum imparium accessiones expectarent. deinde postea cibum, quasi levioribus accessionibus instantibus, darent: adeo ut Hippocrates, ^g si alio die febris desisset, recidivam timere sit solitus.

15 Id Asclepiades jure ut vanum repudiavit; neque in ullo die, quia par imparve esset ægris vel majus vel minus periculum esse dixit. Interdum enim pejores dies pares fiunt; & opportunius post febrium ac-
 20 cessiones cibum datur. Nonnumquam etiam in ipso morbo, dierum ratio mutatur; fitque gravior, qui remissior esse consueverat. Atque ipse quartusdecimus par est, in quo esse magnam vim antiqui fatebantur.
 25 Qui cum octavum primi naturam habere contenderent, ut ab eo secundus septenarius inciperet, ipsi sibi repugnabant, non octavum, neque decimum, neque duode-
 30 cimum diem sumendo, quasi potentio-rem: plus enim tribuebant nono, & undecimo. Quod cum fecissent sine ulla probabili ratione, ab undecimo, non ad tertiumdecimum, sed ad quartumdecimum transibant. Est etiam apud Hippocratem, ei, quem sep-
 F timus

^d I. Epidem. III. de Partu septim. VII. VIII. ^e Julian. Imper. Epist. pag. 207. ^f Aph. II, 23, 24. ^g Aph. II, 36.

timus dies liberaturus sit, quartum esse gravissimum. Ita, illo quoque authore, in die pari & gravior febris esse potest, & certa futuri nota. Atque idem alio loco quartum quemque diem, ut in utrunque efficacissimum apprehendit; id est, quartum, septimum, undecimum, quartumdecimum, decimumseptimum. in quo ab impari ad paris rationem transit. Et ne in hoc quidem propositum conservavit: cum à septimo die undecimus, non quartus, sed quintus sit. Adeo apparet, quacumque ratione ad numerum respexerimus, nihil rationis, sub illo quidem authore, reperiri. Verum in his quidem antiquos tunc celebres admodum Pythagorici numeri fefellerunt: cum hic quoque medicus non numerare dies debeat, sed ipsas accessiones intueri; & ex his conjectare, quando dandus cibus sit.

Illud autem magis ad rem pertinet, scire, cibumne oporteat dari, cum jam bene venæ conquieverunt, aut etiamnum manentibus reliquiis febris. Antiqui enim quam integerrimis corporibus alimentum offerebant. Asclepiades, inclinata quidem febre, sed adhuc tamen inhaerente. In quo vanam rationem secutus est: non quod non sit interdum maturius cibus dandus, si mature timeretur altera accessio: sed quod scilicet non nisi quam sanissimo dari debeat. minus enim corrumpitur, quod integro corpori infertur. Neque tamen verum est, quod Themisoni videbatur, si duabus horis

ris integer futurus esset æger, fatius esse tunc dare; ut ab integro corpore potissimum diduceretur. Nam si diduci tam celeriter posset, id esset optimum. Sed cum hoc breve tempus non præstet, fatius est, principia cibi à decedente febre, quam reliquias ab incipiente excipi. Ita, si longius tempus secuturum est, quam integerrimo dandus est: si etiam breve, antequam ex toto integer fiat. Quo loco vero integritas est, eodem est remissio, quæ maxime in febre continua potest esse. At hoc quoque quæritur, utrum tot horæ expectandæ sint, quot febrem habuerunt: an satis sit, primam partem earum præteriri, ut ægris jucundius insidat, quibus interdum non vacat. Tutissimum est autem, ante totius accessionis tempus præterire: quamvis, ubi longa febris fuit, potest indulgeri ægro maturius, dum tamen ante minimum pars dimidia prætereatur. Idque non in ea sola febre, de qua proxime dictum est, sed in omnibus ita servandum est.

25

C A P. V.

De febrium speciebus, & singularum curationibus: & primo, quando cibus febricitantibus dandus sit.

30

HÆc magis per omnia genera febrium perpetua sunt: nunc ad singulas earum species descendam. Igitur si semel tantum accessit, deinde desit, eaque vel ex inguine, vel ex lassitudine; vel ex

F 2

æstu,

æstu, aliave simili re fuit, sic, ut interior nulla causa metum fecerit, postero die, cum tempus accessionis ita transiit, ut nihil moveret, cibus dari potest. At, si ex alto calor venit; & gravitas vel capitis vel præcordiorum secuta est; neque apparet, quid corpus confuderit; quamvis unam accessionem secuta integritas est: tamen, quia tertiana timeri potest, expectandus est dies tertius; & ubi accessionis tempus præteriit, cibus dandus est, sed exiguus; quia quartana quoque timeri potest. At die quarto demum, si corpus integrum est, eo cum fiducia utendum. Si vero postero, tertiove, aut quarto die secuta febris est; scire licet, morbum esse. Sed tertianarum, quartanarumque (quarum & certus circuitus, & finis integer, & liberaliter quieta tempora sunt) expeditior ratio est. de quibus suo loco dicam.

Nunc vero eas explicabo, quæ quotidie urgent. Igitur tertio quoque die cibus ægro commodissime datur; ut alter febrem minuat, alter viribus subveniat. Sed is dari debet, si quotidiana febris est, quæ ex toto desinat, simulatque corpus integrum factum est: si, quamvis non accessiones, febres tamen junguntur, & quotidie quidem crescunt, sed sine integritate tamen remittunt, cum corpus ita se habet, ut major remissio non expectetur: si altero die gravior, altero levior accessio est, post graviolem. Fere vero graviolem accessionem levior^a nox sequitur. quo fit, ut graviolem accessionem nox quoque tristior antecedit.

At,

^a Aph. II, 13.

At, si continuatur febris, neque levior unquam fit, & dari cibum necesse est, quando dari debeat, magna dissensio est. Quidam, quia fere remissius matutinum tempus ægris est, tunc putant dandum. Quod si respondet, non quia mane est, sed quia remissio est ægris, dari debet. Si vero ne tunc quidem ulla requies ægris est, quia hoc ipso pejus id tempus est, quod, cum sua natura melius esse debeat, morbi vitio non est, simulque insequitur tempus meridianum, à quo cum omnis æger fere pejor fiat, timeri potest, ne ille magis etiam, quam ex consuetudine, urgeatur. Igitur alii vespere tali ægro cibum dant. Sed, cum eo tempore fere pessimi sint, qui ægrotant, verendum est, ne, si quid tunc moverimus, fiat aliquid asperius. Ob hæc alii differunt ad mediam noctem, decurso jam gravissimo tempore, eodemque longissime distante. Securius vero datur antelucanis horis; quibus omnes fere maxime dormiunt: deinde matutino tempore; quod natura sua levissimum est.

Si vero febres vagæ sunt: quia verendum est, ne cibum statim subsequantur; quandocunque quis ex accessione levatus est, tunc debet assumere. At, si plures accessiones eodem die veniunt, considerare oportet, pares ne per omnia sint (quod vix fieri potest) an impares. Si per omnia pares sunt: post eam potius accessionem cibum dari debet, quæ non inter meridiem & vesperem desinit. Si impares sunt: con-

considerandum est, quo distent. Nam, si altera
 gravior, altera levior est, post gravio-
 rem dari debet: si altera longior, altera brevior,
 post longiorem: si altera gravior, altera
 longior est, considerandum est, utra magis
 affligat, illa vi, an hæc tempore, & post
 eam dandus est. Sed plane plurimum in-
 terest, quantæ qualesque inter eas remissio-
 nes sint. Nam, si post alteram febrem
 motio manet, post alteram integrum cor- 10
 pus est; integro corpore, cibo tempus a-
 ptius est.

Si semper febricula manet; sed alterum
 tamen longius tempus remissionis est; id
 potius eligendum est: adeo ut, ubi acces- 15
 siones continuantur, protinus, inclinata
 priore, dandus cibus sit. Etenim perpetuum
 est, ad quod omne consilium dirigi potest;
 cibum quam maxime semper ab ^baccessio-
 ne futura reducere: & hoc salvo, dare quam 20
 integerrimo corpore. Quod non inter
 duas tantum, sed etiam inter plures acces-
 siones servabitur. Sed, cum sit aptissimum,
 tertio quoque die cibum dare; tamen, si
 corpus infirmum est, quotidie dandus est: 25
 multoque magis, si continentes febres
 sine remissione sunt; quantoque magis cor-
 pus affligunt; aut si duæ pluresve acces-
 siones eodem die veniunt. Quæ res efficit,
 ut & à primo die protinus cibus dari quo- 30
 tidie debeat, si protinus venæ conciderunt:
 & sæpius eodem die, si inter plures acces-
 siones subinde vis corpori deest. Illud ta-
 men in his servandum est; ut post eas fe-
 bres

^b Aph. I, II.

bres minus cibi detur, post quas, si per corpus liceret, omnino non daretur. Cum vero febris instet, incipiat, augeatur, consistat, decedat, deinde in decessione consistat, aut finiatur; scire licet, optimum cibo tempus esse febre finita: deinde, cum decessio ejus consistit: tertium, si necesse est, quodocumque decedit: cætera omnia periculosa esse. Si tamen propter infirmitatem necessitas urget, satius esse, consistente jam incremento febris, aliquid offerre, quam incremente: satius esse, instante, quam incipiente: cum eo tamen ut nullo tempore is, qui deficit, non sit sustinendus.

15 Neque hercule satis est, ipfas tantum febres medicum intueri, sed etiam totius corporis habitum, & ad eum dirigere curationem; seu supersunt vires, seu desunt, seu quidam mali affectus interveniunt.

20 Cum vero semper ægros securos agere conveniat, ut corpore tantum, non etiam animo laborent: tum præcipue, ubi cibum sumpserunt. Itaque, si qua sunt, quæ exasperatura eorum animos sunt; optimum

25 est, ea, dum ægrotant, eorum notitiæ subtrahere: si id fieri non potest, sustinere tamen post cibum, postque somni tempus, & cum experrecti sunt, tum exponere.

C A P. V I.

30

Quando potiones febricitantibus dari expediat.

SED de cibo facilius quidem cum ægris ratio est: quoniam sæpe stomachus

F 4

hunc

hunc respuit, etiamsi mens concupiscit. De potione vero ingens pugna est; eoque magis, quo major febris est. Hæc enim sitim accendit, & tum maxime aquam exigit, cum illa periculofissima est. Sed docendus æger est, ubi febris conquieverit, protinus sitim quoque quieturam: longioremque accessionem fore, si quod ei datum fuerit alimentum. ita celerius eum definere sitire, qui non bibit. Necesse est tamen, quanto facilius etiam sani famem, quam sitim sustinent, tanto magis ægris in potione, quam in cibo indulgere. Sed primo quidem die nullus humor dari debet: nisi subito sic venæ conciderunt, ut cibus quoque dari debeat. Secundo vero, cæterisque etiam, quibus cibus non dabitur, tamen, si magna sitis urgebit, potio dari potest.

Ac ne illud quidem, ab Heraclide Tarentino dictum, ratione caret: ubi aut bilis ægrum, aut cruditas male habet, expedire quoque per modicas potiones misceri novam materiam corruptæ. Illud videndum est, ut, qualia tempora cibo leguntur, talia potioni quoque: ubi sine illo datur, delignantur, cum ægrum dormire cupimus. quod fere sitis prohibet. Satis autem convenit, cum omnibus^a febricitantibus nimius humor alienus sit, tum præcipue esse fœminis, quæ ex partu in febres inciderunt.

Sed cum tempora cibo potionique febris & remissionis ratio det, non est expedi-

^a Aph. I, 16.

peditissimum scire, quando æger febricitet, quando melior sit, quando deficiat: sine quibus dispensari illa non possunt. Venis enim maxime credimus, fallacissimæ rei; quia sæpe istæ lentiores celerioresque sunt, & ætate, & sexu, & corporum natura. Et plerunque satis sano corpore, si stomachus infirmus est, nonnunquam etiam incipiente febre, subeunt & quiescunt: ut imbecillus is videri possit, cui facile laturo gravis instat accessio. Contra sæpe eas concitat & resolvit sol, & balneum, & exercitatio, & metus, & ira, & quilibet alius animi affectus. adeo ut, cum primus medicus venit, sollicitudo ægri dubitantis, quomodo illi se habere videatur, eas moveat. Ob quam causam, a periti medici est, non protinus ut venit, apprehendere manu brachium: sed primum re-

20 sidere hilari vultu, percunctarique, quemadmodum se habeat; & si quis ejus metus est, eum probabili sermone lenire; tum deinde ejus carpo manum admovere. Quas venas autem conspectus medici movet, quam facile mille res turbant! Altera res est, cui credimus, calor, æque fallax. Nam hic quoque excitatur æstu, labore, somno, metu, sollicitudine.

Igitur intueri quidem etiam ista oportet: sed his non omnia credere. Ac protinus quidem scire, non febricitare eum, cujus venæ naturaliter ordinatæ sunt, teporque talis est, qualis esse sanis solet: nec protinus etiam sub calore motuque febrem

F 5

fese

a De decent. ornatu T. ix. x. Pollad. Sophist. in l. v
 Epidem. pag. m. 201. Actuar de M. M. II, 2.

sele concipere: sed ita, si summa quoque arida inæqualiter cutis est; si calor & in fronte est, & ex intimis præcordiis oritur; si spiritus ex naribus cum fervore prorumpit; si color, aut rubore, aut pallore novo mutatus est; si oculi graves, & aut perficci, aut subhumidi sunt; si sudor, cum fit, inæqualis est; si venæ non æquis interval-
 lis moventur. Ob quam causam medicus neque in tenebris, neque à capite ægri de-
 bet residere; sed illustri loco adversus eum, ut omnes notas, ex vultu quoque cubantis perspiciat.

Ubi vero febris fuit, atque decrevit, spectare oportet, num tempora, partesve corporis aliæ paulum madescant, quæ sudorem venturum esse testentur. Ac si quæ ejus nota est, tunc demum dare potui calidam aquam, cujus salubris effectus est, si sudorem per omnia membra diffundit. Hujus
 autem rei causa, continere æger sub veste satis multa manus debet; eademque crurâ, pedesque contegere. qua mole plerique ægros in ipso impetu febris, potissimeque ubi ardens ea est, male habent. Si sudare
 corpus cœpit, linteum tepescere oportet, paulatimque singula membra detergere. At ubi sudor omnis finitus est, aut si is non venit, ubi quam maxime tepuit, & idoneus esse cibo æger videtur, sub veste leniter un-
 gendus est, tum detergendus, deinde ei cibus dandus.

Cibus autem febricitantibus humidus est aptissimus, aut humori certe quam
 proximi-

proximus : utique ex materia quam levissima ; maximeque sorbitio. eaque, si magnæ febres fuerunt, quam tenuissima esse debet. Mel quoque despumatum huic recte
 5 adjicitur, quo corpus magis nutriatur : sed id, si stomachum offendit, supervacuum est ; sicut ipsa quoque sorbitio. Dari vero in vicem ejus potest, vel intrita ex aqua calida, vel alica elota ; si firmus est stomachus, & compressa alvus, ex aqua mulsa ;
 10 si vel ille languet, vel hæc profluit, ex posca. Et primo quidem cibo ita satis est : secundo vero aliquid adjici potest, ex eodem tamen genere materiæ, vel olus,
 15 vel conchylium, vel pomum. At, dum febres quidem increfcunt, hic solus idoneus cibus est. Ubi vero aut desinunt, aut levantur, semper quidem incipiendum est ab aliquo ex materia levissima, adjiciendum
 20 vero aliquid ex media, ratione habita subinde & virium hominis, & morbi.

78, 14.

120, 8.

Apponendi vero ægro varii cibi (sicut Asclepiades præcepit) tum demum sunt, ubi fastidio urgetur, neque satis vires sufficiunt ;
 25 ut paulum ex singulis degustando, famem vitet. At si neque vis, neque cupiditas deest, nulla varietate sollicitandus æger est ; ne plus assumat, quam concoquat. Neque verum est, quod ab eo dicitur, facilius
 30 concoqui cibos varios. eduntur quidem facilius : ad concoctionem autem materiæ genus & modus pertinent. Neque inter magnos dolores, neque increfcente^b morbo, tutum est, ægrum cibo impleri ; sed

F 6

ubi

b Aph. 1, 7, 8.

ubi inclinata jam in melius valetudo est.

Sunt aliæ quoque observationes in febribus necessariæ. atque id quidem videntum est, quod quidam solum præcipiunt, an adstrictum corpus sit, an profluat. Quorum alterum strangulat, alterum digerit. Nam, si adstrictum est, ducenda alvus est, movenda urina, eliciendus omni modo sudor. In hoc genere morborum sanguinem etiam misisse, concussisse vehementibus gestationibus corpus, in lumine habuisse, imperasse famem, sitim, vigiliam prodest. Utile est etiam ducere in balneum, prius demittere in solium, tum ungere, iterum ad solium redire, multa que aqua fovere inguina; interdum etiam oleum in solio cum aqua calida miscere; uti cibo rarius & ferius, tenui, simplici, molli, calido, exiguo; maximeque oleribus, qualia sunt, lapathum, urtica, malva; vel jure etiam concharum, musculorumve, aut locustarum: neque danda caro, nisi elixa, est. At potio esse debet magis liberalis, & ante cibum, & post hunc, & cum hoc, ultra quam sitis coget. Poteritque à balneo etiam pingue jus, aut dulcius dari vinum: poterit semel, aut bis interponi Græcum falsum.

37, 7.
547, 19.

Contra vero, si corpus profluat, sudor coercendus, quies adhibenda erit; tenebris, somnoque, quandocunque volet, utendum; non nisi levi gestatione corpus agitandum, & pro genere mali subveniendum. Nam, si venter fluit, aut si stomachus non continet, ubi febris decrevit, libera-

bera-

beraliter oportet aquam tepidam potui dare, & vomere cogere; nisi aut fauces, aut præcordia, aut latus dolet, aut vetus morbus est.

5 Si vero sudor exercet, duranda cutis est, vel nitro, vel sale; quæ cum oleo miscentur. At, si levius id vitium est, oleo corpus ungendum est: si vehementius, rosa, vel melino, vel myrteo, cui vinum austerum
10 sit adjectum.

Quisquis autem fluore æger est, cum venit in balneum, prius ungendus, deinde in solium demittendus est. Si in cute vitium est, frigida quoque, quam calida aqua
15 melius utetur. Ubi ad cibum ventum est, dari debet his valens, frigidus, siccus, simplex, qui quam minime corrumpi possit, panis tostus, caro assa, vinum austerum, vel certe subausterum; &, si venter pro-
20 fluit, calidum: si sudores nocent, vomitusve sunt, frigidum.

C A P. VII.

Quomodo pestilentes febres curari debeant.

25

DESIDERAT etiam propriam animadversionem in febribus pestilentia casus. In hac minime utile est, aut fame, aut medicamentis uti, aut ducere
30 alvum. Si vires sinunt, sanguinem mittere optimum est; præcipueque, si cum ardore febris est. Si id parum tutum est, ubi febris aut tenuata est, aut levata, vomitu pectus purgare. Sed in hoc maturius, quam

in aliis morbis, ducere in balneum opus est; vinum calidum, & meracius dare, & omnia glutinosa. inter quæ quoque carnem, generis ejusdem. Nam quo celerius ejusmodi tempestates corripunt, eo maturius auxilia, etiam cum quadam temeritate, rapienda sunt. Quod si puer est, qui laborat; neque tantum robur ejus est, ut sanguis mitti possit, cucurbitulis ei utendum est; ducenda alvus vel aqua vel ptisanæ cremore; tum demum is levibus cibis nutriendus. Et ex toto non sic pueri, ut viri, curari debent. Ergo, ut in alio quoque genere morborum, parcus in his agendum est: non facile sanguinem mittere, non facile ducere alvum, non cruciare vigilia, fameve, aut nimia siti, non vino curare. Vomitus post febrem eliciendus est: deinde dandus cibus ex levissimis; tum is dormiat: postero die, si febris manet, abstineat: tertio, ad similem cibum redeat. Dandaque opera est, quantum fieri potest, ut inter opportunam abstinentiam cibo opportuno, omissis cæteris, nutriatur.

2. *Curatio ardentis febris.*

Si vero ardens febris extorret, nulla medicamenti danda potio est; sed in ipsis accessionibus oleo & aqua refrigerandus est. quæ miscenda manu sunt, donec albescant. Etiam amplo conclavi tenendus, quo multum & purum aerem trahere possit; neque multis vestimentis strangulandus, sed admodum levibus tantum velandus est. Possunt etiam super stomachum imponi,

poni, folia vitis in aqua frigida tincta. Ac
ne siti quidem nimia vexandus est. Alendus
maturius est, id est à die tertio, & ante ci-
bum iisdem perungendus. Si pituita in
5 stomacho coit, inclinata jam accessione,
vomere cogendus est; & tunc dandum fri-
gidum olus, aut pomum, ex his, quæ sto-
macho conveniunt. Si siccus manet stoma-
chus, protinus vel ptisanæ, vel alicæ, vel
10 oryzæ cremor dandus est, cum quo recens
adeps cocta sit. Cum vero in summo incre-
mento morbus est, utique non ante diem
quartum, magna siti antecedente, frigida
aqua copiose præstanda est, ut bibat etiam
15 ultra satietatem; &, cum jam venter &
præcordia ultra modum repleta, satisque
refrigerata sunt, vomere debet. Quidam
ne vomitum quidem exigunt; sed ipsa
aqua frigida, tantum ad satietatem data,
20 pro medicamento utuntur. Ubi utrumli-
bet factum est, multa veste operiendus est,
& collocandus, ut dormiat. Fereque post
longam sitim & vigiliam, post multam sa-
tietatem, post infractum calorem, plenus
25 somnus venit; per quem ingens sudor ef-
funditur, idque præsentissimum auxilium
est: sed in his tantum, in quibus præter
ardorem, nulli dolores, nullus præcordio-
rum tumor; nihil prohibens, vel in pulmo-
30 ne, vel in faucibus; non ulcus, non defe-
ctio, non profluvium alvi fuit. Si quis au-
tem in huiusmodi febre leniter^a tussit, is
neque vehementi siti confictari, neque
bibere aquam frigidam debet; sed eo modo
curan-

^a Aph. IV, 54.

136 A. CORN. CELSI Lib. 3.
curandus est, quo in cæteris febribus præ-
cipitur.

C A P. VIII.

*Curatio semitertianæ febris, quæ
ἡμιτεταῖον dicitur.*

AT, ubi id genus tertianæ est, quod
ἡμιτεταῖον Medici appellant, magna
cura opus est, ne id fallat. Habet enim
plerunque frequentiores accessiones deces- 10
sionesque, ut aliud morbi genus videri pos-
sit; porrigiturque febris in horas viginti
quatuor, & triginta sex; ut, quod idem est,
non idem esse videatur. Et magnopere ne- 15
cessarium est, neque dari cibum, nisi in ea
remissione, quæ vera est; &, ubi ea venit,
protinus dari. Plurimique sub alterutro cu-
rantis errore subito moriuntur. Ac, nisi
magnopere aliqua res prohibet, inter initia
sanguis mitti debet; tum dari cibum, qui 20
neque incitet febrem, & tamen longum ejus
spatium sustineat.

C A P. IX.

Curatio lentarum febrium.

NONNUMQUAM etiam lentæ febres
sine ulla remissione corpus tenent; ac
neque cibo, neque ulli remedio locus
est. In hoc casu medici cura esse debet, ut
morbum mutet: fortasse enim curationi 30
opportuniior fiet. Sæpe igitur ex aqua fri-
gida, cui oleum sit adjectum, corpus ejus
pertractandum est, quoniam interdum sic
evenit, ut horror oriatur, & fiat initium
quod-

quoddam novi motus; exque eo, cum magis corpus incaluit, sequatur etiam remissio. In his frictio quoque ex oleo & sale salubris videtur.

5 At, si diu frigus est, & torpor, & jactatio corporis, non alienum est, in ipsa febre dare mulsi tres aut quatuor cyathos, vel cum cibo vinum bene dilutum. Intenditur enim sæpe ex eo febris; & major ortus calor simul
10 & priora mala tollit, & spem remissionis, inque ea curationis ostendit.

Neque hercule ista curatio nova est, qua nunc quidam traditos sibi ægros, qui sub cautioribus medicis trahebantur, in-
15 terdum contrariis remediis sanant. Siquidem apud antiquos quoque ante Herophilum & Erasistratum, maximeque post Hippocratem fuit Petron quidam, qui febricitantem hominem, ubi acceperat, multis
20 vestimentis operiebat, ut simul calorem ingentem, sitimque excitaret. Deinde, ubi paulum remitti cœperat febris, aquam frigidam potui dabat; ac, si moverat sudorem, explicuisse se ægrum judicabat: si non mo-
25 verat, plus etiam aquæ frigidæ ingerebat, & tum vomere cogebat. Si alterutro modo febre liberaverat, protinus suillam asfam, & vinum homini dabat. Si non liberaverat, decoquebat aquam sale adjecto,
30 eamque bibere cogebat, ut vomendo ventrem purgaret.

Et intra hæc omnis ejus medicina erat. Eaque non minus grata fuit his, quos Hippocratis successores non refecerant; quam
nunc

475,
19.

nunc est his, quos Herophili vel Erasistrati æmuli diu tractos non expedierunt. Neque ideo tamen non est temeraria ista medicina; quia plures, si protinus à principiis excepit, interemit. Sed, cum eadem omnibus convenire non possint, fere, quos ratio non restituit, temeritas adjuvat. Ideoque ejusmodi medici melius alienos ægros, quam suos nutriunt. Sed est circumspecti quoque hominis, & novare interdum, & augere morbum, & febres accendere; quia curationem, ubi id, quod est, non recipit, potest recipere id, quod futurum est.

CAP. X.

Remedia in febris ad capitis dolorem, & præcordiorum inflammationem, & ariditatem, & scabritiem linguæ.

CONSIDERANDUM etiam est, febres ne solæ sint, an alia his quoque mala accedant; id est, num caput doleat, num lingua aspera, num præcordia intenta sint. Si capitis dolores sunt, rosam cum aceto miscere oportet, & id ingerere: deinde habere duo pitacia, quæ latitudinem frontis, longitudinemque æquent: ex his invicem alterum in aceto & rosa habere, alterum in fronte; aut intinctam iisdem lanam succidam imponere. Si acetum offendit, pura rosa utendum est. Si rosa ipsa lædit, oleo acerbo. Si ista parum juvant, teri potest vel iris arida, vel nuces amaræ, vel quælibet herba ex refrigerantibus. Quorum quidlibet ex aceto impositum, dolorem

dolorem minuit; sed magis aliud in alio. Juvat etiam panis cum papavere injectus, vel cum rosa, cerusa, spumave argenti. Olfacere quoque vel serpillum, vel anethum, § non alienum est.

At, si in præcordiis inflammatio & dolor est, primo superimponenda sunt cataplasmata reprimentia; ne, si calidiora fuerint, plus eo materiæ concurrat. Deinde, 10 ubi prima inflammatio se remisit, tunc demum ad calida & humida veniendum est; ut ea, quæ remanserunt, discutiant. Notæ vero inflammationis sunt quatuor, rubor, & tumor, cum calore, & dolore. Quo ma- 15 gis erravit Erasistratus, qui febrem nullam sine hac esse dixit.

Ergo, si sine inflammatione dolor est, nihil imponendum est. hunc enim statim ipsa febris solvet. At, si neque inflammatio, 70, §- 20 neque febris; sed tantum præcordiorum dolor est; protinus calidis & siccis fomentis uti licet. Si vero lingua sicca est, & scabra, detergenda primum penicillo est ex aqua calida: deinde unguenda mixtis in- 25 ter se rosa & melle. Mel purgat, rosa reprimat, simulque siccescere non sinit. At si scabra non est, sed arida, ubi penicillo deterfa est, ungi rosa debet, cui ceræ sit paulum adjectum.

30

C A P. XI.

*Remedia contra frigus, quod febrem
præcedit.*

SOLET etiam ante febres esse frigus; idque vel molestissimum morbi genus est. Ubi id expectatur, omni potione prohibendus æger est. hæc enim paulo ante data, multum malo adjicit. Item maturius veste multa tegendus est. Admovenda partibus his, pro quibus metuimus, sicca & calida fomenta: sic, ut ne statim vehementissimi calores incipiant, sed paulatim crescant. Perfricandæ quoque eæ partes manibus unctis ex vetere oleo sunt, eique adjiciendum aliquid ex calefacientibus. Contentique medici quidam una frictione, etiam ex quolibet oleo, sunt. In harum febrium remissionibus nonnulli tres quatuor sorbitionis cyathos, etiamnum manente febre, dant. deinde, ea bene finita, reficiunt stomachum cibo frigido & levi. Ego tum hoc puto tentandum, cum parum cibus, semel & post febrem datus, prodest.

Sed curiose prospiciendum est, ne tempus remissionis decipiat. Sæpe enim in hoc quoque genere valetudinis jam minui febris videtur, & rursus intenditur. Itaque ei remissioni credendum est, quæ etiam immoratur, & jactationem, fervoremque corporis, quem ζέσιν Græci vocant, minuit. Illud satis convenit, si quotidie pares accessiones sunt, quotidie parvum cibum dandum:

dum: si impares, post graviozem, cibum; post leviozem, aquam mulfam.

C A P. XII.

Curatio horroris in febribus.

5 **H**ORROR autem eas fere febres antecedit, quæ certum habent circuitum, & ex toto remittuntur; ideoque ^a tutiffimæ sunt, maximeque curationes admit-
10 tunt. Nam ubi incerta tempora sunt, neque alvi ductio, neque balneum, neque vinum, neque medicamentum aliud recte datur. Incertum est enim, quando febris ventura sit. ita fieri potest, ut, si subito vene-
15 rit, summa in eo pernicies sit, quod auxilii causa fuit inventum. Nihilque aliud fieri potest, quam ut primis diebus bene abstineat æger: deinde, sub decessu febris ejus, quæ gravissima est, cibum sumat.

20 At ubi certus circuitus est, facilius omnia illa tentantur; quia facilius proponere nobis & accessionum & decessionum vices possumus. In his autem, cum ^b veteraverunt, utilis fames non est. Primis tan-
25 tummodo diebus ea pugnandum est: deinde dividenda curatio est, & ante horror, tum febris discutienda. Igitur cum primum aliquis inhorruit, & ex horrore incaluit, dare ei oportet potui tepidam aquam
30 subsalsam, & vomere eum cogere. nam fere talis horror ab his oritur, quæ biliosa in stomacho resederunt. Idem faciendum est, si proximo quoque circuitu æque accessit. sæpe enim sic discutitur. Jam-
que

^a Aph. IV, 43.
^b Mutaverunt Rittershus, ad Phazdr. p. 99.

^b Mutaverunt Rittershus, ad Phazdr.

que, quod genus febris sit, scire licet.

Itaque sub expectatione proximæ accessionis, quæ instare tertia potest, deducendus in balneum est; dandaque opera est, ut per tempus horroris in solio sit. Si ibi quoque senserit, nihilominus idem sub expectatione accessionis quartæ faciat: siquidem eo quoque modo sæpe is discutitur. Si nec balneum quidem profuit, ante accessionem allium edat, aut bibat calidam aquam cum pipere: siquidem ea quoque assumpta calorem movent; qui horrorem non admittit. Deinde eodem modo, quo in frigore præceptum est, antequam inhorrescere possit, operiatur. fomentisque protinus calidioribus totum corpus circumdare convenit, maximeque involutis extinctis testis & titionibus.

Si nihilominus horror perreperit, multo oleo calefacto inter ipsa vestimenta perfundatur; cui æque ex calefacientibus aliquid sit adjectum: adhibeaturque frictio, quantam is sustinere poterit, maximeque in manibus & pedibus: & spiritum ipse contineat. Neque desistendum est, etiam si horror redit. sæpe enim pertinacia juvantis malum corporis vincit.

Si quid evomuit, danda aqua tepida, iterumque vomere cogendus est; utendumque eisdem est, donec horror finiatur. Sed præter hæc ducenda alvus est, si tardius horror quiescet: siquidem id quoque exonerato corpore prodest. Ultima post hæc auxilia sunt, gestatio & ambulatio. Cibus autem

Cap. 13. 14. MEDICINA. 143
autem in ejusmodi morbis maxime dandus
est, qui mollem alvum præstet, ac caro
glutinosa. Vinum cum dabitur, austerum
sit.

5

C A P. XIII.

Curatio quotidiana febris.

HÆc ad omnes circuitus febrium per-
tinent: discernendæ tamen singulæ
10 sunt, sicut rationem habent dissimi-
lem. Si quotidiana est, triduo primo ma-
gnopere abstinere oportet; tum cibis, al-
tero quoque die uti. Si res inveteraverit,
post febrem experiri balneum, & vinum;
15 magisque, si, horrore sublato, hæc superest.

C A P. XIV.

Curatio tertiana febris.

20 **S**I vero tertiana, quæ ex toto intermit-
tit, aut quartana est; mediis diebus, &
ambulationibus uti oportet, aliisque
exercitationibus, & unktionibus. Quidam
ex antiquioribus medicis Cleophrantus, in
25 hoc genere morborum, multo ante acces-
sionem, caput ægri multa ^a calida aqua per-
fundebat, deinde vinum dabat. Quod,
quamvis pleraque ejus viri præcepta secu-
tus est Asclepiades, recte tamen præteriit.
30 est enim anceps.

Ipse, si tertiana febris est, tertio die post
accessionem dicit alvum duci oportere:
quinto, post horrorem vomitum elicere;
deinde post febrem, sicut illi mos erat, ad-
huc

^a Aph, VII, 42.

huc calidis dare cibum & vinum: sexto die, in lectulo detineri. sic enim fore, ne septimo die febris accedat. Id sæpe fieri posse, verisimile est. Tutius tamen est, hoc ipso ordine tria remedia, vomitus, alvi 5
ductionis, vini potus, per triduum, id est, die tertio, & quinto, & septimo tentare: nec vinum, nisi post accessionem, die septimo bibere.

Si vero primis diebus discussus morbus 10
non est, inciditque in vetustatem, quo die febris expectabitur, in lectulo se contineat; post febrem perfricetur: tum, cibo assumpto, bibat aquam; postero die, quo à cibo vacat, & ab exercitatione unctioque, aqua tan- 15
tum contentus, conquiescat. Et id quidem optimum est. Si vero imbecillitas urgebit, & post febrem vinum; & medio die paulum cibi debet assumere.

C A P. XV.

20

Curatio quartanæ febris.

E A D E M in quartana facienda sunt. Sed cum hæc tarde ^a admodum finiatur, nisi primis diebus discussa est, diligen- 25
tius ab initio præcipiendum est, quid in ea debeat fieri. Igitur, si cui cum horrore febris accessit, eaque desit, eodem die & postero tertioque continere se debet, & aquam tantummodo calidam primo die 30
post febrem sumere; biduo proximo, quantum fieri potest, ne hanc quidem: quarto die, si cum horrore febris revertitur, ^b vomere; sicut ante præceptum est: deinde
post

^a I. Epidem. III, 17. ^b De Affect. XIX, 2.

post febrem, modicum cibum sumere,
 vini quadrantem. Postero tertioque die
 abstinere; aqua tantummodo calida, si si-
 tis est, assumpta. Septimo die balneo frigus
 5 prævenire, abstinere, continere se debet, &
 aqua tantummodo calida, si sitis est, uti: ac-
 tum ita nono die balneo frigus prævenire,
 &, si febris redierit, ducere alvum; ubi ex
 eo corpus conquieverit, inunctione vehe-
 10 menter perfricari, eodem modo sumere
 cibum, & vino biduo proximo se abstinere,
 frictione servata. Decimo tertio die
 rursus balneum experiri; &, si postea fe-
 bris accessit, æque perfricari, vinum co-
 15 piosius bibere. Ac sic proximum est, ut
 quies tot dierum, & abstinencia cum cæte-
 ris, quæ præcipiuntur, febrem tollant.

Si vero nihilominus remanet, aliud ex
 toto sequendum est curationis genus; id-
 20 que agendum, ut, quod diu sustinendum
 est, corpus facile sustineat. Quo minus
 etiam curatio probari Heraclidis Tarenti-
 ni debet, qui primis diebus ducendam
 alvum, deinde abstinendum in septimum
 25 diem dixit. Quod ut sustinere aliquis pos-
 sit; tamen etiam febre liberatus vix refe-
 ctioni valebit. adeo, si febris sæpius accesserit
 concidet. Igitur, si tertio decimo die
 morbus remanebit, balneum neque ante
 30 febrem, neque post eam tentandum erit;
 nisi interdum jam horrore discusso. Hor-
 ror ipse per eadem, quæ supra præscripta
 sunt, expugnandus. Deinde post febrem
 oportebit ungi, & vehementer perfricari;
 G cibum

146 A. CORN. CELSI Lib. 3.
cibum & validum, & fortiter assumere;
vino uti, quanto libebit: postero die, cum
satis quieverit, ambulare, exerceri, ungi,
perfricari fortiter; cibum accipere sine vi-
no: tertio die abstinere. 5

Quo die vero febrem expectabit, ante
surgere, & exerceri, dareque operam o-
portet, ut in ipsam exercitationem tempus
febris incurrat. sic enim sæpe illa discu-
titur. At, si in opere occupavit, tum de- 10
mum se recipere. In ejusmodi valetudine,
medicamenta sunt, oleum, frictio, exerci-
tatio, cibus, vinum. Si venter adstrictus est,
solvendus est.

Sed hæc facile validiores faciunt: si im- 15
becillitas occupavit, pro exercitatione ge-
statio est. Si ne hanc quidem sustinet, adhi-
benda tamen frictio est. Si hæc quoque ve-
hemens onerat, intra quietem, & unctio-
nem, & cibum consistendum est; danda- 20
que opera est, ne qua cruditas in quoti-
dianam id malum vertat. Nam quartana
neminem jugulat: sed, si ex ea facta quoti-
diana est, in malis æger est. quod tamen,
nisi culpa vel ægri^d vel curantis, nunquam 25
fit.

C A P. XVI.

Curatio duarum quartanarum.

AT, si duæ quartanæ sunt, neque, quas 30
proposuit, exercitationes adhiberi
possunt: aut ex toto quiescere opus
est, aut, si id difficile est, leniter ambulare,
hinc confidere, diligenter involutis pedi-
bus

^c Aristot. Probl. Sect. II, 58. ^d Hippocr. I. Epidem.
Sect. III, 4.

bus & capite. Quoties febris accessit & desit, cibum modicum sumere, & vinum; reliquo tempore, nisi imbecillitas urget, abstinere. At, si duæ febres pene junguntur, post utramque cibum sumere: deinde vacuo tempore, & moveri aliquantum, & post unctiorem cibum uti. Cum vero vetus quartana raro, nisi vere^a solvatur; utique eo tempore attendendum est, ne quid fiat, quod valetudinem impediatur. Prodestque in vetere quartana, mutare subinde victus genus, à vino ad aquam, ab aqua ad vinum, à lenibus cibis ad acres, ab acris ad lenes transire: esse radicem, deinde vomere: jureve pulli gallinacei ventrem resolvere: oleo ad frictiones adjicere calefacientia: ante accessionem sorbere, vel aceti cyathos duos, vel unum sinapis, cum tribus Græci vini falsi, vel mista paribus portionibus; & in aqua diluta, piper, castoreum, laser, myrrham. Per hæc enim similiaque corpus agitandum est, ut moveatur ex eo statu, quo detinetur.

37, 7.

132,

27.

Si febris quievit, diu meminisse ejus diei convenit: eoque vitare frigus, calorem, cruditatem, lassitudinem. Facile enim revertitur, nisi à sano quoque aliquandiu timetur.

C A P. XVII.

30

Curatio quotidianæ febris, quæ ex quartana facta sit.

AT, si ex quartana, quotidiana facta est: cum id initio inciderit, per bidu-

G 2

du-

^a Epidem. vi, Sect. vi, 42.

148 A. CORN. CELSI Lib. 3.
dum abstinere oportet, vespere frictione
uti, & aquam tantummodo potui dare.
tertio die sæpe fit, ne febris accedat. Sed
sive fuit, sive non fuit, cibus post accessio-
nis tempus est dandus: &, si manet, per bi- 5
dum abstinencia, quanta maxima impe-
rari corpori potest, & fricatione quotidie
utendum est.

CAP. XVIII.

De tribus insanie generibus: & primo de
ejus curatione, quæ à Græcis
Φρενίτις dicitur. 10

ET febrium quidem curatio exposita
est. Superfunt vero alii corporis affe- 15
ctus, qui huic superveniunt, ex qui-
bus eos, qui certis partibus assignari pos-
sunt, protinus jungam. Incipiam ab insa-
nia, primamque hujus ipsius partem ag-
grediar, quæ & acuta, & in febre est. Græci 20
Φρενίτιν appellant.

Illud ante omnia scire oportet, inter-
dum in accessione ægros desipere, & loqui
aliena. Quod non quidem leve est; neque
incidere potest, nisi in febre vehementi, 25
non tamen æque pestiferum est. nam ple-
runque breve esse consuevit; levatoque
accessionis impetu, protinus mens redit.
Neque id genus morbi remedium aliud
desiderat, quam quod in curanda febre 30
præceptum est.

Phrenitis^a vero tum demum est, cum
continua dementia esse incipit; aut cum
æger, quamvis adhuc sapiat, tamen quas-
dam

^a Trallian. I, 13.

dam vanas imagines accipit: perfecta est, ubi mens illis imaginibus addicta est. Ejus autem plura genera sunt: siquidem ex phreniticis alii hilares, alii tristes sunt: alii
 5 facilius continentur, & intra verba desipiunt; alii insurgunt, & violenter quædam manu faciunt: atque ex his ipsis, alii nihil nisi impetu peccant, alii etiam artes adhibent; summamque speciem sanitatis in ca-
 10 ptandis malorum operum occasionibus præbent; sed exitu deprehenduntur.

Ex his autem eos, qui intra verba desipiunt, aut leviter etiam manu peccant, onerare asperioribus coercionibus su-
 15 pervacuum est. Eos vero, qui violentius se gerunt, vincire convenit; ne vel sibi vel alteri noceant. Neque credendum est, si vincetus aliquis, dum levare vinculis cupit, sanum jam se fingat; quamvis pruden-
 20 ter & miserabiliter loquatur, quoniam is dolus insanientis est.

Fere vero antiqui tales ægros in tenebris habebant; eo quod illis contrarium esset, exterreri; & ad quietem animi tene-
 25 bras ipsas conferre aliquid judicabant. At Asclepiades, tanquam ipsis tenebris terren-
 tibus, in lumine habendos eos dixit. Neutrum tamen perpetuum est. Alium enim lux, alium tenebræ magis turbant. repe-
 30 riunturque, in quibus nullum discrimen deprehendi, vel hoc, vel illo modo possit. Optimum itaque est,^b utrumque experiri; & habere eum, qui tenebras horret, in luce; eum, qui lucem, in tenebris. At ubi

G 3

nul-

^b Cæl. Aurelian. Acut. Morb. I, 9. Arethæus de Curat. Acut. I, 2.

150 A. CORN. CELSI Lib. 3.
nullum tale discrimen est, æger, si vires
habet, loco lucido: si non habet, obscuro
continendus est.

Remedia vero adhibere, ubi maxime
furor urget, supervacuum est. simul enim 5
febris quoque increfcit. Tum itaque nihil
nisi continendus æger est. Ubi vero res
patitur, festinanter subveniendum est. Af-
clepiades perinde esse dixit, his sanguinem
mitti, ac si ^c trucidentur. hanc rationem se- 10
cutus, quod neque insania esset, nisi cum
febre intenta; neque sanguis, nisi in remis-
sione ejus, recte mitteretur. Ipse in his so-
mnum multa frictione quæfivit. Sed cum
& intentio febris somnum impediat; & 15
frictio non, nisi in remissione ejus, utilis
sit: hoc quoque auxilium debuit præteri-
te. Quid igitur est? Multa in præcipiti ^d pe-
riculo recte fiunt, aliàs omittenda. Et con-
tinua quoque febris habet tempora, qui- 20
bus, etsi non remittit, non tamen crescit.
Estque hoc, ut non optimum, sic satis ta-
men secundum remediis tempus. Quod si
vires ægri patiuntur, sanguis quoque mitti
debet. 25

Nec minus dubitari potest, an alvus du-
cenda sit. Tum, interposito die, convenit
caput ad cutem tondere: deinde aqua fo-
vere, in qua verbenæ aliquæ decoctæ sint
ex reprimentibus: aut prius fovere, deinde 30
tondere, & iterum fovere: ac novissime
rosa caput naresque implere; offerre etiam
naribus rutam, ex aceto contritam, & mo-
vere sternutamenta medicamentis ad id
effi-

^c Cœl. Aurelian. Acut. Morb. I, 15. ^d Valeriola Ob-
serv. 1, lib. 1.

efficacibus. Quæ tamen facienda sunt in his, quibus vires non defunt. Si vero imbecillitas est, rosa tantum caput, adjecto serpyllo, similive aliquo, madefaciendum est. Utiles etiam in quibuscumque viribus herbæ duæ sunt, solanum & muralis, si simul ex utraque, succo expresso, caput impleatur. Cum se febris remiserit, frictione utendum est: parcius tamen in his, qui nimis hilares, quam in his, qui nimis tristes sunt.

Adversus omnium autem sic insanientium animos gerere se pro cuiusque natura necessarium est. Quorundam enim
15 vani metus levandi sunt: sicut in homine prædivite famem timente incidit; cui subinde falsæ hæreditates nunciabantur. Quorundam audacia coercenda est: sicut in his fit, in quibus continendis plagæ quoque adhibentur. Quorundam etiam
20 intempestivus risus objurgatione & minis prohibendus est. Quorundam discutiendæ tristes cogitationes: ad quod symphonix, & cymbala, strepitusque proficiunt. Sæpius tamen assentiendum, quam repugnandum est: paulatimque, & non evidenter, ab his, quæ stulte dicuntur, ad meliora mens abducenda. Interdum etiam
25 elicienda ipsius intentio: ut fit in hominibus studiosis literarum, quibus liber legitur, aut recte, si delectantur; aut perperam, si id ipsum eos offendit. Emendando enim advertere animum incipiunt. Quin etiam recitare, si qua meminuerunt, cogen-

di sunt. Ad cibum quoque quosdam non desiderantes reduxerunt hi, qui inter epulantes eos collocaverunt.

Omniſibus vero ſic affectis ſomnus & difficilis, & præcipue neceſſarius eſt. ſub hoc enim plerique ^d fanefcunt. Prodeſt ad id, atque etiam ad mentem ipſam componendam, crocinum unguentum cum irino in caput datum. Si nihilominus vigilant, quidam ſomnum moliuntur potui dando a- ro quam, in qua papaver aut hyoſcyamus decocta ſint: alii mandragoræ mala pulvino ſubjiciunt: alii vel amomum, vel ſycamini lachrymam fronti inducunt. Hoc nomen apud Medicos reperio. Sed cur Græci morum *συνόρινον* ^e appellat, cum mori nulla lachryma ſit? Sic vero ſignificatur lachryma arboris in Ægypto naſcentis, quam ibi *συνόρινον* appellat. Plurimi decoctis papaveris corticibus, ex ea aqua cum ſpongia os 20 & caput ſubinde fovent.

Aſclepiades ea ſupervacua eſſe dixit: quoniam in lethargum sæpe convertunt. Præcepit autem, ut primo die, à cibo, portione, ſomno abſtineretur: veſpere ei daretur 25 potui aqua: tum frictio admoveretur lenis, ita ut ne manum quidem, qui fricaret, vehementer imprimeret: poſtero deinde die, iisdem omnibus factis, veſpere ei daretur ſorbitio & aqua, ruruſque frictio 30 adhiberetur. Per hanc enim nos confeſcutores, ut ſomnus accedat. Id interdum fit, & quidem adeo, ut, illo confitente, nimia fricatio etiam lethargi periculum afferat.

Sed

^d Aph. II, 2. ^e Bodæus à Stapel ad Theophrast. *Histor. Plant.* IV, 2.

Sed si sic somnus non accessit, tum demum illis medicamentis arcessendus est: habita scilicet eadem moderatione, quæ hic quoque necessaria est; ne, quem obdormire volumus, excitare postea non possimus. Confert etiam aliquid ad somnum silanus juxta cadens; vel gestatio post cibum, & noctu; maximeque lecti suspensi motus.

Neque alienum est, si neque sanguis ante missus est, neque mens constat, neque somnus accedit, occipitio inciso cucurbitulam admovere, quæ quia levat morbum, potest somnum facere. Moderatio autem in cibo quoque adhibenda est: nam neque æger est implendus, ne insaniat: neque jejuni utique vexandus est, ne imbecillitate in cardiacum incidat. Opus est autem cibo infirmo, maximeque sorbitionis, & potione aquæ mulsæ, cujus ternos cyathos hieme, æstate vero quatuor dedisse satis est.

Alterum genus insanix est, quod spatium longius recipit; quia fere sine febre incipit, leves deinde febriculas excitat: & consistit in tristitia, quam videtur bilis^f atra contrahere. In hac utilis detractio sanguine est. Si quid hanc prohibet, prima est abstinentia: secunda, per album veratrum vomitumque purgatio: post utrumlibet, adhibenda bis die frictio est. Si magis valet, frequens etiam exercitatio; in jejuno vomitus; cibus, sine vino, dandus ex media materia est. Quam quoties posuero, scire licet, etiam ex infirmissima dari posse,

G 5

dum

^f Aretæus de Morb. Diut. 1, 6. Trallian. I, 16.

dum ne ea sola quis utatur: valentissimam tantummodo esse removendam. Præter hæc, servanda alvus est quam tenerrima: removendi terrores, & potius bona spes afferenda: quærenda delectatio ex fabulis, ludisque, quibus maxime capi sanus assueverat: laudanda, si qua sunt, ipsius opera, & ante oculos ejus ponenda: leviter objurganda vana tristitia: subinde admonendus, in his ipsis rebus, quæ sollicitant, cur non potius lætitiæ, quam sollicitudinis causa sit. Si febris quoque accessit, sicut aliæ febres curanda est.

Tertium insanix genus est ex his longissimum; adeo ut vitam ipsam non impediat. quod robusti corporis esse consuevit. Hujus autem species duæ sunt. Nam quidam imaginibus, non mente fallunt; qualem insanientem Ajacem vel Orestem poetarum fabulæ ferunt: quidam animo desipiunt. Si imagines fallunt, ante omnia videndum est, tristes, an hilares sint. In tristitia, nigrum veratrum dejectionis causa; in hilaritate, album, ad vomitum excitandum, dari debet. Idque, si in potione non accipit, pani adjiciendum est, quo facilius fallat. Nam, si bene se purgaverit, ex magna parte morbum levabit. Ergo etiam, si semel datum veratrum parum profecerit, interposito tempore iterum dari debet. Neque ignorare oportet, leviolem esse morbum cum risu, quam serio insanientium. Illud quoque perpetuum est in omnibus morbis, ubi ab inferiore parte purgandus aliquis

aliquis est, ^h ventrem ejus ante solvendum esse: ubi à superiore, comprimendum.

Si vero consilium insanientem fallit, tormentis quibusdam optime curatur. Ubi
 5 perperam aliquid dixit, aut fecit, fame, vinculis, plagis coercendus est. Cogendus est & attendere, & ediscere aliquid, & meminisse. Sic enim fiet, ut paulatim metu cogatur considerare, quid faciat. Subito
 10 etiam terreri, & expavescere, in hoc morbo prodest; & fere, quicquid animum vehementer perturbat. Potest enim quædam fieri mutatio, cum ab eo statu mens, in quo fuerat, abducta est. Interest etiam, si ipse sine
 15 causa subinde rideat, an mœstus demissusque sit. Nam dementis hilaritas terroribus his, de quibus supra dixi, melius curatur. Si nimia tristitia est, prodest lenis, sed multis die frictio: item super caput aqua frigida infusa, demissumque corpus in aquam
 20 & oleum.

Illa communia sunt: insanientes vehementer exerceri debere; multa frictione uti; neque pinguem carnem, neque vinum
 25 assumere; cibis uti post purgationem, ex media materia, quam levissimis, non oportere esse vel solos, vel inter ignotos, vel inter eos, quos aut contemnant, aut negligant; mutare debere regiones, &, si mens
 30 redit, annua peregrinatione esse jactandos.

Raro, sed aliquando tamen, ex metu delirium nascitur. Quod genus insanientium, specie simile, similique victus genere curandum est: præterquam quod in

hoc insanix genere solo recte vinum datur.

C A P. XIX.

^a De Cardiacis.

His morbis præcipue contrarium est id genus, quod καρδιακὸν à Græcis nominatur; quamvis sæpe ad eum phrenitici transeunt: siquidem mens in illis laborat, in hoc vero constat. Id autem nihil aliud est, quam nimia imbecillitas corporis; quod, stomacho languente, immodico sudore digeritur. Licetque protinus scire id esse, ubi venarum exigui imbecillique pulsus sunt; sudor autem supra consuetudinem, & modo, & tempore, ex toto thorace, & cervicibus, atque etiam ex capite prorumpit, pedibus tantummodo, & cruribus siccioribus, atque frigidis. Acuti id morbi genus est.

Curatio prima est, supra præcordia imponere, quæ reprimunt, cataplasmata: secunda, sudorem cohibere. Id præstat acerbum oleum, vel rosa, vel melinum, aut myrteum. Quorum aliquo corpus leniter perungendum; ceratumque ex aliquo horum tum imponendum est.

Si sudor vincit, delinendus homo est vel gypso, vel argenti spuma, vel cimolia creta, vel subinde horum pulvere respergendus. Idem præstat pulvis ex contritis aridæ myrti vel rubi foliis, aut ex austeri & boni vini arida fece. Pluraque similia sunt, quæ si defunt, satis utilis est quilibet ex

^a Cal. Aurelian. Acut. Morb. II, 30, 31. Trallian. VII, 9.

ex via pulvis injectus. Super hæc vero, quo minus corpus insudet, levi veste debet esse contectus, positusque loco non calido, fenestris patentibus, sic ut perflatus quoque aliquis accedat.

Tertium auxilium est, imbecillitati jacentis cibo vinoque succurrere. Cibus non multus quidem, sed sæpe tamen nocte ac die dandus est; ut nutriat, neque oneret. Is esse debet ex infirmissima materia, & stomacho aptus. Nisi autem necesse est, ad vinum festinare non oportet. Si verendum est, ne deficiat, tum & intrita ex hoc, & hoc ipsum austerum quidem, sed tamen tenue, 15 meraculum, egelidum subinde & liberaliter dandum est; adjecta polenta, si modo is æger parum cibi assumit. Idque vinum esse debet, neque nullarum virium, neque ingentium: recteque tota die ac nocte, 20 duas vel tres heminas æger bibet; si vastius corpus est, plus etiam. si cibum non accipit, perunctum ante perfundere aqua frigida convenit, & tum dare.

Quod si stomachus resolutus parum 25 continet, & ante cibum, & post eum sponte vomere oportet; rursusque post vomitum cibum sumere. Si ne is quidem manserit, sorbere vini cyathum, interpositaque hora, sumere iterum. Si id quoque 30 stomachus reddiderit, totum corpus bulbis contritis superillinendum est. qui, ubi inaruerunt, efficiunt, ut vinum in stomacho contineatur, exque eo toti corpori calor venisque vis redeat.

Ultimum auxilium est, in alvum ptisanæ vel alicæ cremorem ex inferioribus partibus indere, siquidem id quoque vires tue-
tur. Neque alienum est, naribus quoque æstuantis admovere, quod reficiat; ut est
rosa & vinum: &, si qua in extremis par-
tibus frigent, unctis & calidis manibus
fovere. Per quæ si consequi potuimus, ut &
sudoris impetus minuatur, & vita proroge-
tur, incipit jam tempus ipsum esse præsi-
dio. Ubi esse in tuto videtur, verendum
tamen est, ut ne in eandem imbecillitatem
cito recidat. Itaque, vino tantum remoto,
quotidie validiorem cibum debet assume-
re; donec satis virium corpori redeat.

C A P. X X.

De Lethargicis.

ALTER quoque morbus est; aliter
phrenitico contrarius. In eo dif-
ficilior somnus, prompta ad omnem
audaciam mens est: in hoc marcor, & in-
expugnabilis pene dormiendi necessitas.
ληθαργειν Græci nominarunt. Id quoque
genus acutum est, &, nisi succurritur, ce-
leriter jugulat.

Proinde ex eo ægros quidam excitare ni-
tuntur, admotis his, per quæ sternutamenta
evocantur, & his, quæ odore fœdo movent,
qualis est pix usta, lana succida, piper, vera-
trum, castoreum, acetum, allium, cepa.
Juxta etiam galbanum incendunt, aut
cornu cervinum: si non est, quodlibet
aliud. Hæc enim cum comburuntur, odore
fœdo movent.

a Trallian. I, 15. Aretæus de Morbor. Acut. Curat. I, 2.

Tharrias vero quidam, accessionis esse id malum, dixit, levarique, cum ea decessit. Itaque eos, qui subinde excitant, sine usu male habere. Interest autem, in decessione
 5 expergiscatur æger, an, cum febris levatur, aut, levata quoque ea, somnus urgeat. Nam si expergiscitur, adhibere ei, ut sopito, supervacuum est. neque enim vigilando
 10 melior fit; sed per se, si melior est, vigilat. Si vero continens ei somnus est, utique excitandus est; sed his temporibus, quibus febris levissima est, ut excernat aliquid, & sumat. Excitat autem validissime repente aqua frigida superinfusa. Post
 15 remissionem itaque, perunctum oleo multo totum corpus, tribus aut quatuor amphoris totum per caput perfundendum est. Sed hoc utemur, si æqualis ægro spiritus erit, si mollia præcordia. Sin aliter
 20 hæc erunt, ea potiora, quæ supra comprehensa sunt. Et, quod ad somnum quidem pertinet, commodissima hæc ratio est.

Medendi autem causa, caput radendum; deinde posca fovendum est, in qua laurus,
 25 aut ruta decocta sit. Altera vero die imponendum castoreum, aut ruta ex aceto contrita, aut lauri baccæ, aut hedera cum rosa & aceto. Præcipueque proficit, & ad excitandum hominem, naribus admo-
 30 tum; & ad morbum ipsum depellendum, capiti frontive impositum sinapi. Gestatio etiam in hoc morbo prodest: maximeque opportune cibus datus, id est, in remissione, quanta maxima inveniri poterit. Ap-
 tissima

tissima autem sorbitio est, donec morbus decrefcere incipiat. Si autem quotidie gravis accessio est, hæc quotidie detur: si alternis, post gravio- rem, post levio- rem, mulsa aqua. Vinum quoque cum § tempestivo cibo datum non mediocriter adjuvat.

Quod si post longas febres ejusmodi torpor accessit, cætera eadem servanda sunt. Ante accessionem autem, tribus qua- 10 tuorve horis, si venter astrictus est, dan- dum est castoreum cum scammonia; si non est, per se ipsum castoreum cum aqua dan- dum est. Si præcordia mollia sunt, cibus utendum est plenioribus: si dura, in iis- 15 dem sorbitionibus subsistendum; impo- nendumque præcordiis, quod simul & re- primat & emolliat.

C A P. XXI.

^a De Hydropicis.

451. S E D hic quidem acutus est morbus. Longus vero fieri potest eorum, quos aqua inter cutem male habet. nisi enim primis diebus succurritur, in ὕδρωπια, quam 25 Græci vocant, incidunt. Ejus tres species sunt. Nam modo, ventre vehementer in- tento, creber intus, ex motu spiritus, so- nus est: modo corpus inæquale est, tu- moribus aliter aliterque per totum id o- 30 rientibus: modo intus in uterum aqua contrahitur; & moto corpore, ita movetur, ut impetus ejus conspici possit. Primum, τυμπανίτην: secundum, λούκη φλεγματίαν, vel

^a Aretæus de Diuturnis Morb. II, 1.

vel *ὑπὸ τῆς σίτιος*; tertium *ἀσκήτην* Græci nominarunt. Communis tamen omnium est humoris nimia abundantia: ob quam ne ulcera ^b quidem in his ægris facile sanescunt. Sæpe vero hoc malum per se incipit: sæpe alteri vetusto morbo, maximeque quartanæ, supervenit. 68, 7.

Facilius in servis, quam in liberis tollitur. quia, cum desideret famem, sitim, & mille alia tædia, longamque patientiam, promptius iis succurritur, qui facile coguntur, quam quibus inutilis libertas est. Sed ne hi quidem, qui sub alio sunt, si ex toto sibi temperare non possunt, ad salutem perducuntur. Ideoque non ignobilis medicus, Chryssippi discipulus, apud Antigonom regem, amicum quendam ejus, notæ intemperantiæ, mediocriter eo morbo implicitum, negavit posse sanari. Cumque alter medicus Epirotes Philippus se sanaturum polliceretur; respondit, illum ad morbum ægri respicere; se, ad animum. Neque eum res fefellit. Ille enim cum summa diligentia non medici tantummodo, sed etiam regis custodiretur, tamen malagmata sua devorando, bibendoque suam urinam, in exitium sese præcipitavit. 15
20
25

Inter initia tamen, non difficillima curatio est, si imperata sunt corpori, quies, sitis, inedia. At si malum inveteravit, non sine magna mole discutitur. Metrodorum tamen, Epicuri discipulum, referunt, cum hoc morbo tentaretur, neque æquo animo necessariam sitim sustineret, ubi diu ab-

^b Aph. vi, 8.

abstinuerat, solitum bibere, deinde evo-
mere. Quod, si redditur, quicquid rece-
ptum est, multum tædio demit: si à stoma-
cho retentum est, morbum auget. ideo-
que in quolibet tentandum non est.

Sed si febris quoque est, hæc in primis
submovenda est per eas rationes, per quas 5
huic succurri posse propositum est. Si sine
febri æger est, tum demum ad ea venien-
dum est, quæ ipsi morbo mederi solent.
Atque hic quoque, quæcumque species est,
si nondum nimis occupavit, iisdem auxi- 10
liis opus est. Multum ambulandum, cur-
rendum aliquando, & superiores maxime
partes sic perfricandæ, ut calorem in cu-
tem evocet: inter quæ, spiritum ipse con-
tineat. Evocandus est sudor, non per exer- 15
citationem tantum, sed etiam in arena ca-
lida, vel laconico, vel clibano, similibus-
que aliis: maximeque utiles sunt natura-
les, & siccæ sudationes; quales super ^cBatas
93, 11. habemus in myrtetis. Balneum, atque 20
omnis humor alienus est. Jejuno recte ca-
tapotia dantur, facta ex duabus apsinthii,
myrrhæ tertia parte.

Cibus esse debet ex media ^d quidem ma-
teria, sed tamen generis durioris. Potio 25
non ultra danda est, quam ut vitam sus-
tineat: optimaque est, quæ urinam mo-
vet. Alvum moliri cibo melius est, quam
medicamento. Si tamen res coget, ex his
aliquid, quæ id præstant, erit decoquen- 30
dum, eaque aqua potui danda. Videntur
autem hanc facultatem habere, iris, nar-
dum,

^c Cicero Epist. ad Fam. ix, 12. ^d Supra II, 18.

dum, crocum, cinnamomum, cassia, myrrha, balsamum, galbanum, ladanum, œnanthe, ^e panaces, cardamomum, hebenus, cupressi semen, uva taminia, quam *ἄβροταν* Græci nominant, abrotanum, rosæ folia, acorum, amaræ nuces, tragoriganum, styrax, costum, junci quadrati & rotundi flos; illum *κύπειρον*, hunc *σχόινον* Græci vocant. quæ quoties posuero, ¹⁰ non quæ hic nascuntur, sed, quæ inter aromata afferuntur, significabo. Primo tamen, quæ lenissima ex his sunt, id est, rosæ folia, vel nardi spica, tentanda sunt. Vinum quoque utile est austerum, sed quam tenuissimum.

Commodum est etiam, lino quotidie ventrem metiri, & , qua comprehendit alvum, notam imponere: postero quoque die videre, plenius corpus sit, an extenuetur. ²⁰ id enim, quod extenuatur, medicinam sentit. Neque alienum est, metiri & portionem ejus, & urinam. nam si plus humoris excernitur, quam assumitur, ita demum secundæ valetudinis spes est. Asclepiades in eo, qui ex quartana in hydro- ²⁵ pa deciderat, se abstinentia bidui, & fricatione usum; tertio die, jam & febre, & aqua liberato, cibum, & vinum dedisse, memoriæ prodidit. Hactenus communi- ³⁰ ter de omni specie præcipi potest: si vehementius malum est, diducenda ratio curandi est.

Ergo, si inflatio, & ex ea dolor creber est, utilis quotidianus, aut altero quoque die

^e Rhodius ad Scribon. Largi Comp. V, p. 37.

die post cibum, vomitus est. Fomentis de-
 inde siccis calidisque utendum est. Si per
 hæc dolor non finitur, necessariæ sunt sine
 ferro cucurbitulæ. Si ne per has quidem
 tormentum tollitur, incidenda cutis est, & 5
 tum his utendum. Ultimum auxilium est,
 si cucurbitulæ nihil profuerunt, per alvum
 infundere copiosam aquam calidam, eam-
 que recipere. Quinetiam quotidie ter qua-
 terve opus est uti fricatione vehementi, 10
 cum oleo & quibusdam calefacientibus. Sed
 in hac frictione à ventre abstinendum est.
 Imponendum vero in eum crebrius fina-
 pi, donec cutem erodat; ferramentisque
 candentibus pluribus locis venter exulce- 15
 randus est, & servanda ulcera diutius.
 Utiliter etiam scilla cocta deligatur super
 cutim. Sed diu post has inflationes absti-
 nendum est ab omnibus infantibus.

At, si id vitium est, cui *λόκηροφλεγματία* 20
 nomen est, eas partes, quæ tument, subji-
 cere soli oportet; sed non nimium, ne febric-
 ulam incendat: si is vehementior est, ca-
 put velandum est, utendumque fricatione,
 madefactis tantum manibus aqua, cui sal 25
 & nitrum & olei paulum sit adjectum; sic,
 ut aut pueriles aut muliebres manus adhi-
 beantur, quo mollior earum tactus sit.
 Idque si vires patiuntur, ante meridiem,
 tota hora; post meridiem, semihora fieri 30
 oportet. Utilia sunt etiam cataplasmata,
 quæ reprimunt; maximeque, si corpora
 teneriora sunt. Incidendum quoque super
 talum, quatuor fere digitis, ex parte in-
 teriore

teriore est; quo per aliquot dies frequens humor feratur: atque ipsos tumores incidere altis plagis oportet: concutiendumque corpus est multa gestatione, atque, ubi inductæ vulneribus cicatrices sunt, adjiciendum exercitationibus & cibis, donec corpus ad pristinum statum revertatur. Cibus valens esse debet, & glutinosus, maximeque caro. Vinum, si per stomachum licet, dulcius. sed ita, ut invicem biduo tri-
 10 duove, modo aqua, modo id bibatur. Prodest etiam lactucæ marinæ, quæ grandis juxta mare nascitur, semen, cum aqua potui datum. Quod si valens est, qui id
 15 accipit, ei scilla cocta simul super ventrem deligatur. Authoresque multi sunt, inflatis vesicis pulsandos tumores esse.

Si vero id morbi genus est, quo in uterum multa aqua contrahitur, ambulare, 20 sed magis modice oportet; malagma, quod digerat, impositum habere; idque ipsum superimposito triplici panno, fascia, non nimium tamen vehementer, astringere. quod à Tharria profectum, servatum esse
 25 à pluribus video. Si jecur, aut lienem affectum esse, manifestum est, ficum pinguem contusam, adjecto melle, superponere. Si per talia auxilia venter non siccat, sed humor nihilominus abundat, celeriori via
 30 succurrere, ut is per ventrem ipsum emitatur. Neque ignoro, Erasistrato displicuisse hanc curandi viam. morbum enim hunc jocineris putavit: ideoque illud esse sanandum; frustra que aquam emitti, quæ,

vitiato

vitiato illo, subinde renascatur. Sed primum, non hujus visceris unius hoc vitium est. Nam & splene affecto, & in totius corporis malo habitu fit. Deinde, ut inde cœperit, tamen aqua nisi emittitur, quæ contra naturam ibi substitit, & jocinori, & cæteris interioribus partibus nocet. Convenitque, corpus nihilominus esse curandum. Neque enim sanat emissus humor, sed medicinæ locum facit, quam intus inclusus 10 impedit. Ac ne illud quidem in controversiam venit, quin non omnes in hoc morbo sic curari possint; sed juvenes robusti, qui vel ex toto carent febre, vel certe satis liberales intermissiones habent. 15 Nam quorum stomachus corruptus est, quive ex atra bile huc deciderunt, quique malum corporis habitum habent, idonei huic curationi non sunt. Cibis autem, quo die primum humor emissus est, superva- 20 cuus est, nisi si vires defunt. In sequentibus diebus, & his vinum meracius quidem, sed non ita multum dari debet, paulatimque revocandus æger est ad exercitationes, fricationes, solem, sudationes, fati- 25 gationes, & idoneos cibos, donec ex toto convalescat. Balneum rarum res amat; & frequentiore in jejuno vomitum. Si æstas est, in mari natare commodum est. Ubi convaluit aliquis, diu tamen alienus ei ve- 30 neris usus fit.

C A P. XXII.

De Tabes, & ejus speciebus.

5 **D** IURUS sæpe & periculosius tabes
 eos male habet, quos invasit. Atque
 hujus quoque plures species sunt.
 Una est, qua corpus non alitur, & natura-
 liter semper aliquibus decedentibus, nullis
 vero in eorum locum subeuntibus, summa
10 macies oritur; & nisi occurritur, tollit.
ἀρεσφία hanc Græci nominant. Ea duabus
 fere de causis incidere consuevit. Aut enim
 nimio timore aliquis minus, aut aviditate
 nimia plus, quam debet, assumit: ita vel,
15 quod deest, infirmit: vel, quod superat,
 corrumpitur.

Altera species est, quam Græci *καχεξία*
 appellant: ubi malus corporis habitus est;
 ideoque omnia alimenta corrumpuntur.
20 Quod fere fit, cum longo morbo vitiata
 corpora, etiam si illo vacant, refectio-
 nem tamen non accipiunt; aut cum malis medi-
 camentis corpus affectum est; aut, cum diu
 necessaria defuerunt; aut, cum inusitatos &
25 inutiles cibos aliquis assumpsit, aliquidve
 simile incidit. Huic, præter tabem, illud
 quoque nonnunquam accidere solet, ut per
 assiduas pustulas, aut ulcera, summa cutis
 exasperetur, vel aliquæ corporis partes in-
30 tumescant.

Tertia est, longeque periculosissima spe-
 cies, quam Græci *φθίσις* nominaverunt.
 Oritur fere à capite: inde in pulmonem di-
 stillat. Ex hoc exulceratio accidit, & febricula

cula

72, 1. cula lenis fit; quæ etiam, cum quievit, tamen repetit. In ea quoque frequens tussis est, & pus excreatur; interdum cruentum aliquid. Quicquid excreatum est, si in ignem ^a impositum est, mali odoris est. Itaque, qui de morbo dubitant, hac nota utuntur.

^bCum hæc generata bis sint, animadvertere primum oportet, quid sit in quo laboratur. Deinde, si tantum non ali corpus apparet, causam ejus attendere; &, si cibi minus assumptum sit aliquis quam debuit, adjicere oportet: sed paulatim, ne si corpus insuetum subita multitudine oneraverit, stomachus gravetur, & concoctionem impediat. Si vero plus justo quis assumere solitus est, abstinere uno die; deinde ab exiguo cibo incipere; quotidie adjicere, donec ad justum modum perveniat. Præter hæc convenit ambulare locis quam maxime frigidis, sole vitato: per manus quoque exerceri. Si infirmior est, gestari, ungi, perfricari, si potest, maxime per seipsum, sæpius eodem die, & ante cibum, & post eum, sic ut interdum oleo quædam adjiciantur calefacientia, donec insudet. Prodestque jejuno prehendere per multas partes cutem, & attrahere, ut relaxetur; aut, imposita resina, & abducta, subinde idem facere. Utile est etiam interdum balneum, sed post cibum exiguum. Atque in ipso folio recte cibi aliquid assumitur: aut si sine hoc fricatio fuit, post eam protinus. Cibi vero esse debent ex his, qui facile concoquuntur, maximeque alunt. Ergo vini quoque, sed au-

^a Aphor. V, 11. ^b Trallian, V, 2.

austeri, necessarius usus est, movendæ urinæ.

At si malus habitus corporis est, primum abstinendum est; deinde alvus ducenda; tum paulatim cibi dandi, adjectis exercitationibus, unctionibus, fricationibus. Utilius his frequens balneum est, sed jejunis; etiam usque ad sudorem. Cibis vero opus est copiosis, variis, boni succi, quique etiam minus facile corrumpantur, vino austero. Si nihil reliqua proficiunt, sanguis mittendus est; sed paulatim, quotidieque pluribus diebus, cum eo, ut cætera quoque eodem modo ferventur.

Quod si mali plus est, & vera phthisis est, inter initia protinus occurrere necessarium est. neque facile enim hic morbus, cum inveteraverit, evincitur. Opus est, si vires patiuntur, ^b longa navigatione, cœli mutatione sic, ut densius quam id est, ex quo discedit æger, petatur. Ideoque aptissime Alexandriam ex Italia itur. Fereque id posse inter principia corpus pati debet, cum hic morbus ætate firmissima maxime oriatur, id est ab anno ^c duodevigesimo usque ad annum quintum & trigessimum. Si id imbecillitas non finit, nave tamen, sed non longe, vectari commodissimum est. Sin navigationem aliqua res prohibet, lectica, vel alio modo corpus movendum est: tum à negotiis abstinendum est, omnibusque rebus, quæ sollicitare animum possunt: somno indulgendum: cavendæ distillationes, ne, si quid cura levarit, exasperent; & ob id, vitanda cruditas,

^b Aretæus de Diurno. Curat. I, 8. Trallian. VII, 2. Plin. N. H. xxviii, 4. ^c Aphor. V, 9. VIII, 7.

ditas, simulque & sol, & frigus: os obte-
 gendum, fauces velandæ, tussicula suis
 remediis finienda: &, quamdiu quidem
 febricula incurSAT, huic interdum absti-
 nentia, interdum etiam tempestivis cibis
 medendum: eoque tempore bibenda aqua.
 Lac^d quoque, quod in capitis doloribus, &
 in acutis febribus, & per eas facta nimia
 siti, ac, si ve præcordia tument, si ve bi-
 liosa urina est, si ve sanguis fluxit, pro ve-
 neno est; in phthisi tamen, sicut in omni-
 bus longis difficilibusque febriculis, recte
 dari potest.

Quod si febris aut nondum incurSAT, aut
 jam remisit, decurrendum est ad modi-
 cas exercitationes, maximeque ambula-
 tiones, item lenes fricationes. Balneum
 alienum est. Cibus esse debet primo acer,
 ut allium, porrum, idque ipsum ex aceto,
 vel ex eodem intubus, ocimum, lactuca:
 deinde lenis sorbitio ex ptisana, vel ex
 alica, vel ex amylo, lacte adjecto. Oryza
 quoque, &, si nihil aliud est, faridem præ-
 stat. Tum invicem modo his cibis, modo
 illis utendum est: adjiciendaque quædam
 ex media materia, præcipue vero ex pri-
 ma, cerebellum, vel pisciculus, & his si-
 milia. Farina etiam cum sevo ovillo ca-
 prinove mista, deinde incocta, pro medi-
 camento est. Vinum assumi debet leve au-
 sterum.

Hactenus non magna mole pugnatur.
 Si vehementior noxa est, ac neque febricula,
 neque tussis quiescit, tenuarique cor-
 pus

pus apparet, validioribus auxiliis opus est. Exulcerandus est ferro candenti, uno loco sub mento, altero in gutture, duobus ad mammam utramque; item sub imis ossibus
 5 scapularum, quas *ὠμοπλάτας* Græci vocant, sic, ne sanescere sinas ulcera, nisi tussis finita fuerit. cui per se quoque mendendum esse, manifestum est. Tunc ter quaterque die vehementer extremæ partes
 10 perfricandæ sunt: thorax leni manu pertractandus: post cibum intermittenda hora & perfricanda crura, brachiaque. Interpositis denis diebus, demittendus æger in solium est, in quo sit aqua calida &
 15 oleum. Cæteris diebus bibenda aqua: tum vinum, si tussis non est, potui frigidum dandum: si vero est, egelidum. Utile est etiam in remissionibus quotidie cibos dari: frictiones gestationesque similiter adhiberi:
 20 quarto, aut quinto die sumere, interdum herbam sanguinalem ex aceto, vel plantaginem esse. Medicamentum est etiam vel plantaginis succus per se, vel^e marrubii, si cum melle sit incoctus; ita ut illius cyathus forbeatur, hujus cochleare plenum
 25 paulatim delingatur; vel inter se mista, & incocta resinæ terebinthinæ pars dimidia, butyri & mellis pars altera. Præcipua tamen ex his omnibus sunt victus, vehiculum, & navis, & forbitio. Alyus^f cita utique vitanda est. Vomitus in hoc morbo frequens, perniciosus est, maximeque sanguinis. Qui meliusculus esse cœpit, ad-
 30 jicere debet exercitationes, fricationes, ci- 91,34.
 H 2 bos:

^e Trallian. v, 3. p. 276.
 11, 2. p. 313.

^f Aph. v, 12, 14. Trallian.

172 A. CORN. CELSI Lib. 3.
bos: deinde ipse se, suppresso spiritu, per-
fricare; diu abstinere à vino, balneo, ve-
nere.

C A P. XXIII.

^a De Comitiali morbo.

INTER notissimos morbos est etiam is,
qui comitialis, vel major nominatur.
Homo subito concidit, ex ore spumæ
moventur, deinde interposito tempore ad 10
se redit, & per seipsum confurgit. Id ge-
nus sæpius viros, quam fœminas occupat;
ac solet quidem etiam longum esse, usque
ad mortis diem, & vitæ non periculosum.
Interdum tamen cum recens est, hominem 15
consumit; & sæpe eum, si remedia non su-
ftulerunt, in ^b pueris veneris, in puellis men-
struorum initium tollit. Modo cum di-
stentione membrorum aut nervorum pro-
labitur aliquis; modo sine illa. 20

Quidam hos quoque iisdem, quibus le-
thargicos, excitare conantur. quod admo-
dum supervacuum est: & quia ne lethargi-
cus quidem his sanatur; & quia, cum possit
ille nunquam expergisci atque ita fame in- 25
terire, hic ad se utique revertitur.

Ubi concidit aliquis, si nulla nervorum
distentio accessit, utique sanguis mitti de-
bet: si accessit, non utique mittendus est,
nisi alia quoque hortantur. Necessarium
autem est, ducere alvum, vel nigro vera- 30
tro purgare, vel utrunque facere, si vires
patiuntur. tunc caput tondere, oleoque &
aceto perungere; cibum post diem ter-
tium,

^a Aretæus de Diuturn. M. l. l. c. 4. ^b Aph. II, 45. V, 7.

tium, simul ac transiit hora, qua concidit, dare. Neq; sorbitiones his aut alioqui molles, & faciles cibi; neque caro, minimeque suilla convenit; sed mediæ materiæ. nam
 5 & viribus opus est, & cruditates cavendæ sunt. Cum quibus fugere oportet solem, balnem, ignem, omniaque calefacientia: item, frigus, vinum, venerem, loci præcipitis conspectum, omniumque terrentium,
 10 vomitum, lassitudinem, sollicitudines, negotia omnia. & ubi tertio die cibus datus est, intermittere quartum, & invicem alterum quemque; eadem hora cibi servata, donec quatuordecim dies transeant. Quos
 15 ubi morbus excessit, acuti vim deposuit: at si manet, curandus jam ut longus est.

Quod si non, quo die primum is incidit, medicus accessit; sed is, qui cadere consuevit, post ei traditus est; protinus eo genere
 20 victus habito, qui supra comprehensus est, expectandus est dies, quo prolabatur; utendumque tum vel sanguinis^d missione, vel ductione alvi, vel nigro veratro, sicut præceptum est. In sequentibus deinde diebus,
 25 per eos cibos, quos proposui, vitatis omnibus, quæ cavenda dixi, nutriendus est.

Si per hæc morbus finitus non fuerit, confugiendum erit ad album veratrum; ac ter quoque aut quater eo utendum, non ita
 30 multis interpositis diebus; sic tamen, ne iterum unquam sumat, nisi conciderit. Mediis autem diebus vires ejus erunt nutriendæ; quibusdam, præter ea, quæ supra scripta sunt, adjectis. Ubi mane experre-

H 3

ctus,

^e Trallian. I, 15. ^d Cœl. Aurelian. Tard. pass. I, 4.
 p. 272.

Etus est, corpus ejus leniter ex oleo vetere
 (cum capite, excepto ventre) permulceatur:
 tum ambulatione quam maxime longa &
 recta utatur: post ambulationem loco te- 5
 pido vehementer & diu, ac non minus du-
 centies, nisi infirmus erit, perfricetur: de-
 inde super caput multa aqua frigida per-
 fundatur; paulum cibi assumat; conquie-
 scat; rursus ante noctem ambulatione uta-
 tur; iterum vehementer perfricetur, sic ut 10
 neque venter, neque caput contingatur;
 post hæc cœnet, interpositisque tribus aut
 quatuor diebus, uno aut altero acria assu-
 mat.

Si ne per hæc quidem fuerit liberatus, 15
 caput radatur; ungetur oleo vetere, adjecto
 aceto & nitro; perfundatur aqua falsa; bi-
 bat jejunos ex aqua castoreum; nulla aqua,
 nisi decocta, potionis causa utatur. Qui-
 dam jugulati e gladiatoris calido sanguine 20
 poto tali morbo se liberarunt. Apud quos
 miserum auxilium tolerabile miserius
 malum fecit. Quod ad medicinam vero
 pertinet, ultimum est, juxta talum, ex
 utroque crure paulum sanguinis mittere: 25
 occipitium incidere, & cucurbitulas ad-
 movere: ferro candente in occipitio quo-
 que & infra, qua summa vertebra cum ca-
 pite committitur, adurere duobus locis, ut
 per ea perniciosus humor evadat. Quibus 30
 si finitum malum non fuerit, prope est, ut
 perpetuum sit. Ad levandum id, tantum-
 modo utendum erit exercitatione, cibus-
 que his, qui supra comprehensi sunt: præ-
 cipue-

e Plin. xxviii, 1. Lang. Epist 14. lib. 1.

C A P. XXIV.

De Regio morbo.

5
10
15
20
ÆQUE notus est morbus, quem in-
terdum arquatam, interdum re-
gium nominant. Quem Hippocra-
tes ait, si post septimum diem^a febricitante
ægro supervenit, tutum esse, mollibus tan-
tummodo præcordiis substantibus. Dio-
cles ex toto, si potest febrem oritur, etiam
prodesse; si post hunc febris, occidere. Co-
lor autem eum morbum detegit, maxime
oculorum, in quibus, quod album esse de-
bet, fit luteum. Soletque accedere & sitis,
& dolor capitis, & frequens singultus, &
præcordiorum dextra parte durities; &
ubi corporis vehemens motus est, spiritus
difficultas, membrorumque resolutio: at-
que, ubi diutius manet morbus, totum cor-
pus cum pallore quodam inalbescit.

Primo die abstinere ægrum oportet: se-
cundo ducere alvum: tum, si febris est,
eam victus genere discutere: si non est,
scammoneam potui dare, vel cum aqua
betam albam contritam, vel cum aqua
mulla nuces amaras, apsinthium, anisum,
sic, ut pars hujus minima sit. Asclepiades
aquam quoque balsamam, & quidem per bi-
dium, purgationis causa bibere cogebat, iis,
quæ urinam movent, rejectis. Quidam, su-
perioribus omissis, per hæc, & per eos cibos,
qui extenuant, idem se consequi dicunt.

H 4

Ego

^a Aph. IV, 62.

Ego utique, si satis virium est, validiora; si parum, imbecilliora auxilia præfero. Si purgatio fuit, post eam triduo primo modice cibum oportet assumere ex media materia, & vinum bibere Græcum falsum, ut solutio ventris remaneat: tum altero triduo validiores cibos, & carnis quoque aliquid esse, intraque aquam manere: deinde ad superius genus victus reverti, cum eo, ut magis satiatur; omisso Græco vino bibere nigrum austerum; atque ita per hæc variare, ut interdum acres quoque cibos interponat, interdum ad falsum vinum redeat. Per omne vero tempus utendum est exercitatione, fricatione, & si hiems est, balneo; si æstas, frigidis natationibus: lecto etiam, & conclavi^b cultiore, usu, loco, ludis, lascivia, aliis, per quæ mens exhilaretur. ob quæ regius morbus dicitur videtur. Malagma quoque, quod digerat, super præcordia datum prodest; vel arida ibi ficus imposita, si jecur aut lienis affectus est.

C A P. XXV.

^a De Elephantia.

IGNOTUS autem pene in Italia, frequentissimus in quibusdam regionibus is morbus est, quem ἐλεφαντίασι Græci vocant; isque longis annumeratur. Quo totum corpus afficitur ita, ut ossa quoque vitari dicantur. Summa pars corporis crebras maculas crebrosque tumores habet. Rubor earum paulatim in atrum colorem convertitur. Summa cutis inæquali-

^b Seren. Sammon. de Regio morbo. ^a Mercurial. Variet. Lect. 1, 2.

qualiter crassa, tenuis, dura, mollisque, quasi squamis quibusdam exasperatur, corpus emacrescit, os, suræ, pedes intumescunt. Ubi vetus morbus est, digiti in manibus pedibusque sub tumore conduntur; febricula oritur, quæ facile tot malis obrutum hominem consumit.

Protinus ergo inter initia sanguis per biduum mitti debet; aut nigro veratro venter solvi. Adhibenda triduum, quanta sustinere potest, inedia est: paulum deinde vires reficiendæ & ducenda alvus: post hæc, ubi corpus levatum est, utendum est exercitatione, præcipueque cursu: sudor primum labore ipsius corporis, deinde etiam siccis sudationibus evocandus: frictio adhibenda: moderandumque inter hæc, ut vires conserventur: balneum raram esse debet: cibus sine pinguibus, sine glutinosis, sine inflantibus. Vinum, præterquam primis diebus, recte datur. Corpus contrita plantago & illita optime tueri videtur.

25

C A P. XXVI.

De Attonitis.

ATTONITOS quoque raro videmus, quorum & corpus & mens stupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo. hunc *ἀπρωληξίαν* Græci appellant. His sanguis mittendus est. Veratro quoque albo, vel alvi ductione utendum. Tum adhibendæ fricationes; & ex

30

H 5

media

178 A. CORN. CELSI Lib. 3.
media materia minime pingues cibi; qui-
dam etiam acres: & à vino abstinendum.

C A P. XXVII.

De Resolutione nervorum.

AT resolutio nervorum frequens ubi-
que morbus est. Sed interdum tota
corpora, interdum partes infestat.
Veteres authores illud ^a ἀποπληξίαν; hoc
περὶ λύσιν nominaverunt. nunc utrunque 10
περὶ λύσιν appellari video. Solent autem,
qui per omnia membra vehementer reso-
luti sunt, celeriter rapi. ac si correpti non
sunt, diutius quidem vivunt; sed raro ta-
men ad sanitatem perveniunt; & plerun- 15
que miserum spiritum trahunt, memoria
quoque amissa. In partibus vero nonnun-
quam acutus, sæpe longus, fere ^b insanabilis
morbus est.

Si omnia membra vehementer resoluta 20
sunt, sanguinis detractio vel occidit, vel
liberat. Aliud curationis genus vix un-
quam sanitatem restituit; sæpe mortem
tantum differt; vitam interim infestat.
Post sanguinis missionem, si non redit & 25
motus & mens, nihil spei superest: si redit,
sanitas quoque prospicitur.

At, ubi pars resoluta est, pro vi & malo
corporis, vel sanguis mittendus est, vel
alvus ducenda. Cætera eadem in utroque 30
casu facienda sunt. Siquidem vitare præ-
cipue convenit frigus; paulatimque ad
exercitationes revertendum est, sic, ut in-
grediatur ipse protinus, si potest. Si id cru-
rum

^a Cæl. Aurelian. Acut. Morb. III, 5. ^b Aretæus de
Morb. Diuturn. I, 7.

rum imbecillitas prohibet, vel gestetur, vel motu lecti concutiatur: tum id membrum, quod deficit, si potest, per se; sin minus, per alium moveatur, & vi quadam ad consuetudinem suam redeat. Prodest etiam torpentis membri summam cutem exasperasse, vel urticis caesam, vel imposito sinapi, sic, ut ubi rubere coeperit corpus, hæc removeantur. Scilla quoque contrita, bul-
 10 bique contriti cum thure recte imponuntur. Neque alienum est, resina cutem tertio quoque die diutius vellere; pluribus etiam locis, aliquando sine ferro, cucurbitulas admovere. Uñctioni vero aptissimum
 15 est vetus oleum, vel nitrum aceto & oleo admixtum. Quinetiam fovere aqua calida marina; vel, si ea non est, tamen falsa, magnopere necessarium est. Ac, si quo loco vel naturales, vel etiam manufactæ tales
 20 natationes sunt, iis potissimum utendum est; præcipueque in his agitanda membra, quæ maxime deficiunt. si id non est, balneum tamen prodest. Cibum esse debet ex media materia, maximeque ex venatione:
 25 potio, sine vino, aquæ calidæ. Si tamen vetus morbus est, interponi quarto vel quinto die purgationis causa vinum Græcum falsum potest. Post cœnam utilis vomitus est.

30

2. *De Dolore nervorum.*

Interdum vero etiam nervorum dolor oriri solet. In hoc casu non vomere, non medicamentis urinam movere, non exercitatione sudores, ut quidam præcipiunt, ex-

H 6

pedit.

pedit. Bibenda aqua est bis die. In lectulo
 leniter satis diu corpus perfricandum est:
 deinde, retento spiritu, in ipsa, exercitatio-
 ne potius superiores partes movendæ:
 balneo raro utendum: mutandum subin- 5
 de peregrinationibus cœlum. Si dolor est,
 ea ipsa pars sine oleo, nitro ex aqua perun-
 genda est; deinde involvenda, & subjicien-
 da pruna lenis, & sulphur; atque ita id suf-
 fumigandum; idque aliquandiu facien- 10
 dum, sed jejuno, cum bene jam concoxe-
 rit. Cucurbitulæ quoque sæpe dolenti par-
 ti admovendæ sunt, pulsandusque leniter
 inflatis vesicis bubulis is locus est. Utile est
 etiam sebum miscere cum cumini & ur- 15
 ticæ contritis seminibus, sic, ut omnium
 par modus sit, idque imponere: fovere
 aqua, in qua sulphur decoctum sit. Utricu-
 li quoque recte imponuntur aqua calida
 repleti, aut bitumen cum hordeacea farina 20
 mixtum. Atque in ipso potissimum dolore,
 utendum gestatione vehementi est. quod
 in aliis doloribus pessimum est.

3. De Tremore nervorum.

Tremor autem nervorum æque vomitu 25
 medicamentisque urinam moventibus in-
 tenditur. Inimica etiam habet balnea, assas-
 que sudationes. Bibenda aqua est: acri am-
 bulatione utendum, item unctionibus, fri-
 cationibusque, maxime per seipsum: pila, 30
 similibusque superiores partes dimovendæ:
 cibo quolibet utendum, dummodo con-
 coctioni utique studeatur. Secundum ci-
 bum, curis abstinendum: rarissima venere
 uten-

utendum est. Si quando quis in eam prolapsus est, tum oleo leniter diuque in lectulo perfricari manibus puerilibus potius, quam virilibus, debet.

§ 4. *De Suppurationibus internis.*

Suppurationes autem, quæ in aliqua interiori parte oriuntur, ubi ortæ fuerint, primum id agere oportet per ea cataplasmata, quæ reprimunt, ne coitus inutilis materiae fiat. deinde, si hæc victa sunt, ut per ea malagmata, quæ digerunt, dissipetur. Quod si consecuti non sumus, sequitur, ut evocetur: deinde, ut maturescat. omnis tum vomicae finis est, ut rumpatur. Indiciūque est, pus vel alvo vel ore redditum. Sed nihil facere oportet, quominus, quicquid est puris, exeat. Utendum maxime sorbitionibus est, & aqua calida. Ubi pus ferri desit, transeundum ad faciles quidem, sed tamen validiores & frigidos cibos, frigidamque aquam sic, ut ab egelidis tamen initium fiat. primoque cum melle quædam edenda, ut nuclei pinei, vel Græcæ nuces, vel avellanæ. Postea submouendum id ipsum, quo maturius induci cicatrix possit. Medicamentum eo tempore ulcери est, succus assumptus vel porri vel marrubii, & omni cibo porrum ipsum adjectum. Oportebit autem uti in his partibus, quæ non afficiuntur, fricationibus, item ambulationibus lenibus. Vitandumque erit, ne vel luctando, vel currendo, vel alia ratione faneſcentia ulcera exasperentur. In hoc enim morbo perniciosus, ideoque omni modo cavendus sanguinis vomitus est.

LIBER QUARTUS.

CAP. I.

De humani corporis interioribus sedibus. 5

HACTENUS reperiuntur ea genera morborum, quæ in totis corporibus ita sunt, ut iis certæ sedes assignari non possint: nunc de his dicam, quæ sunt in 10 partibus. Facilius autem omnium interiorum morbi curationesque in notitiam venient, si prius eorum sedes breviter ostendero.

Caput igitur, eaque, quæ in ore sunt, non 15 lingua tantummodo palatoque terminantur, sed etiam, quatenus oculis nostris exposita sunt. In dextra sinistraque circa guttur venæ grandes, quæ σφαιρίδες nominantur; itemque arteriæ (quas νεφρωτίδες 20 vocant) sursum procedentes ultra aures feruntur. Atque in ipsis cervicibus glandulæ positæ sunt, quæ interdum cum dolore intumescunt. Deinde duo itinera incipiunt: alterum, asperam arteriam nomi- 25 nant; alterum, stomachum. Arteria exterior ad pulmonem: stomachus interior ad ventriculum fertur. illa spiritum: hic cibum recipit. Quibus cum diversæ viæ sint, qua coeunt, exigua in arteria sub ipsis 30 faucibus lingula est: quæ, cum spiramus, attollitur; cum cibum potionemque assumimus, arteriam claudit. Ipsa autem arteria, dura & cartilaginosa, in gutture assurgit,

git ; cæteris partibus residit. Constat ex
 circulis quibusdam , compositis ad imagi-
 nem earum vertebrarum , quæ in spina
 sunt : ita tamen , ut ex parte exteriori
 § aspera ; ex interiori , stomachi modo læ-
 vis sit. eaque descendens ad præcordia
 cum pulmone committitur. Is spongio-
 sus , ideoque spiritus capax , & à tergo
 spinæ ipsi junctus , in duas fibras , ungu-
 10 bubulæ modo , dividitur. Huic cor an-
 nexum est, natura^a musculosum, in pectore
 sub sinisteriore mamma situm ; duosque
 quasi ventriculos habet. At sub corde at-
 que pulmone, transversum ex valida mem-
 15 brana septum est, quod à præcordiis ute-
 rum diducit, æque nervosum ; multis etiam
 venis per id discurrentibus ; à superiore
 parte, non solum intestina, sed jecur quo-
 que lienemque discernit. Hæc viscera pro-
 20 xime, sed infra tamen posita, dextra si-
 nistraque sunt. Jecur à dextra parte sub
 præcordiis ab ipso septo orsum, intrin-
 secus cavum, extrinsecus gibberum est.
 quod prominens leviter ventriculo infi-
 25 det, & in quatuor fibras dividitur. Ex in-
 feriore vero parte ei fel inhæret. At lien in
 sinistra, non eidem septo, sed intestino
 annexus est, natura mollis & rarus, lon-
 gitudinis crassitudinisque modicæ ; isque
 30 paulum à costarum regione in uterum ex-
 cedens, ex maxima parte sub his condi-
 tur. atque hæc quidem juncta sunt. Renes
 vero divisi : qui lumbis sub imis coxis in-
 hærent, à parte earum resimi, ab altera ro-
 tundi;

^a Hippocrat. de Corde T. IV;

tundi; qui & venosi sunt, & tunicis super
 conteguntur. Ac viscerum quidem hæ se-
 des sunt. Stomachus vero, qui intestino-
 rum principium est, nervosus à septima
 spinæ vertebra incipit, ac circa præcordia
 cum ventriculo committitur. Ventriculus
 autem, qui receptaculum cibi est, constat
 ex duobus tergoribus. isque inter lienem
 & jecur positus est; utroque ex his paulum
 super eum ingrediente. Suntque etiam
 membranulæ tenues, per quas inter se
 tria ista connectuntur, jungunturque ei
 septo, quod transversum esse, supra posui.
 Inde ima ventriculi pars paulum in dex-
 teriorem partem conversa, in summum in-
 testinum coarctatur. Hanc juncturam *πυ-
 λωδον* Græci vocant, quoniam portæ mo-
 do in inferiores partes ea, quæ excreturi
 sumus, emittit. Ab ea jejunum intestinum
 incipit, non ita implicitum, cui tale voca-
 bulum est, quia numquam, quod accepit,
 continet; sed protinus in inferiores partes
 transmittit. Inde tenuius intestinum est,
 in sinus vehementer implicitum: orbes
 vero ejus per membranulas singuli cum
 interioribus connectuntur; qui in dexte-
 rioris partem conversi, & è regione dex-
 terioris coxæ finiti, superiores tamen par-
 tes magis complent. Deinde id intestinum
 cum crassiore altero transverso committi-
 tur; quod à dextra parte incipiens, in si-
 nisteriorem pervium & longum est, in dex-
 teriorem non est; ideoque cæcum nomina-
 tur. At id, quod pervium est, late fusum at-
 que

que sinuatum, minusque quam superiora
intestina nervosum, ab utraque parte huc
atque illuc volutum, magis tamen siniste-
riores inferioresque partes tenens, contin-
5 git jecur atque ventriculum: deinde cum
quibusdam membranulis à sinistro rene
venientibus jungitur; atque hinc ad dex-
tra recurvatum in ima dirigitur, qua ex-
cernit; ideoque id ibi rectum intestinum
10 nominatur. Contegit vero universa hæc
omentum, ex inferiore parte læve & ad-
strictum, ex superiore mollius. Cui adeps
quoque innascitur; quæ sensu, sicut cere-
brum quoque & medulla, caret. At à re-
15 nibus singulæ venæ, colore albæ, ad vesi-
cam feruntur; *σπυγγίπας* Græci vocant, quod
per eas inde descendentem urinam in ve-
sicam distillare concipiunt. Vesica autem
in ipso sinu nervosa & duplex, cervice ple-
20 na atque carnosâ, jungitur per venas cum
intestino, eoque ossè, quod pubi subest:
ipsa soluta atque liberior est; aliter in viris
atque in fœminis posita. Nam in viris ju-
xta rectum intestinum est, potius in sini-
25 stram partem inclinata: in fœminis super
genitale earum posita est, & superne lapsa,
ab ipsa vulva sustinetur. Tum in masculis
iter urinæ spatiosius & compressius à cer-
vice hujus descendit ad colem: in fœmi-
30 nis brevius & plenius, super vulvæ cervi-
cem se ostendit. Vulva autem in virginibus
quidem admodum exigua est: in mulieri-
bus vero, nisi ubi gravidæ sunt, non multo
major, quam ut manu comprehendatur.

Ea,

Ea, recta tenuataque cervice, quam canalem vocant, contra mediam alvum orsa, inde paulum ad dexteriorem coxam convertitur; deinde super rectum intestinum progressa, iliis foeminae latera sua innectit. 5
 Ipsa autem ilia inter coxas & pubem imo ventre posita sunt. A quibus ac pube abdomen sursum versus ad praecordia pervenit; ab exteriori parte, evidenti cute; ab interiora levi membrana inclusum; quae 10
 omento jungitur; περιτόναις autem à Græcis nominatur.

C A P. II.

De curationibus morborum, qui nascuntur à capite. 15

His veluti in conspectum quendam, quatenus scire curanti necessarium est, adductis, remedia singularum laborantium partium exequar, orsus à capite. 20
 sub quo nomine nunc significo eam partem, quae capillitio tegitur. nam oculorum, aurium, dentium dolor, & si quis similis est, alias erit explicandus.

2. *De Capitis dolore.* 25

In capite autem interdum acutus & pestifer morbus est, quam κεφαλαίαν Græci vocant. Cujus notæ sunt, horror validus, nervorum resolutio, oculorum caligo, mentis alienatio, vomitus, sicut vox sup- 30
 primatur; vel sanguinis ex naribus cursus, sicut corpus frigescat, anima deficiat. Præter hæc, dolor intolerabilis, maxime circa tempora, vel occipitium. Interdum autem

iii

in capite longa imbecillitas, sed neque
 gravis, neque periculosa, per hominis æta-
 tem est. Interdum gravior dolor, sed bre-
 vis, neque tamen mortiferus; qui vel vino,
 5 vel cruditate, vel frigore, vel igne, aut
 sole contrahitur. Hique omnes dolores
 modo in febre, modo sine hac sunt; modo
 in toto capite, modo in parte; interdum
 sic, ut oris quoque proximam partem ex-
 10 crucient. Præter hæc etiam invenitur ge-
 nus, quod potest longum esse: ubi humor
 cutem inflat, eaque intumescit, & premen-
 ti digito cedit. ὑδροκέφαλον Græci appel-
 lant.

15 Ex his id, quod secundo loco positum
 est, dum leve est, qua sit ratione curan-
 dum, dixi^a, cum persequerer ea, quæ sani
 homines in imbecillitate partis alicujus fa-
 cere deberent. Quæ vero auxilia sint capi-
 20 tis, ubi cum febre dolor est, eo loco expli-
 citum est, quo febrium curatio exposita
 est. nunc de cæteris dicendum est.

Ex quibus id, quod acutum est, & id,
 quod supra consuetudinem intenditur, id-
 25 que, quod ex subita causa, etsi non pesti-
 ferum, tamen vehemens est, primam cu-
 rationem habet, qua sanguis mittatur. Sed
 id, nisi intolerabilis est dolor, superva-
 cuum est. Satiusque est, abstinere à cibo;
 30 si fieri potest, etiam à potione: si non po-
 test, aquam bibere. Si postero die dolor
 remanet, alvum ducere, sternutamenta
 evocare, nihil assumere, nisi aquam. Sæpe
 enim dies unus aut alter totum dolorem
 hac

^a Lib. I. c. 4.

hac ratione discutit, utique, si ex vino vel cruditate origo est.

Si vero in his auxilii parum est, tonde-
re oportet ad cutem: deinde consideran-
dum est, quæ causa dolorem excitarit. Si
calor, aqua frigida multa perfundere caput
expedit; spongiam concavam imponere,
subinde aqua frigida expressam; ungere
rosa & aceto, vel potius his tinctam lanam
succidam imponere, aliave refrigerantia
cataplasmata. At si frigus nocuit, caput
oportet perfundere aqua calida marina,
vel certe salsa, aut in qua laurus decocta
sit; tum caput vehementer perfricare; de-
inde calido oleo implere & veste velare.
quidam etiam id devinciunt: alii cervica-
libus vestimentisque onerant, & sic levantur:
alios calida cataplasmata adjuvant.
Ergo etiam, ubi causa incognita est, videre
oportet, refrigerantia magis, an calefacien-
tia leniant, & his uti, quæ experimentum
approbarit.

At si parum causa discernitur, perfunde-
re caput, primum aqua calida, sicut supra
præceptum est, vel salsa, vel ex lauro de-
cocta, tum frigida posca. Illa in omni ve-
tusto capitis dolore communia sunt: ster-
nutamenta excitare, inferiores partes ve-
hementer perfricare, gargarizare his, quæ
salivam movent, cucurbitulas temporibus
& occipitio admoveere, sanguinem ex nari-
bus detrahere, resina subinde tempora per-
vellere, & imposito sinapi exulcerare ea,
quæ male habent, ante linteolo subjecto,
ne

ne vehementer erodat, candentibus ferramentis, ubi dolor est, ulcera excitare, cibum semper modicum cum aqua sumere: ubi levatus est dolor, in balneum ire, ibi
 5 multa aqua prius calida, deinde frigida 35, 5.
 caput perfundi. Si discussus ex toto dolor est, etiam ad vinum reverti; sed postea semper, antequam quicquam aliud, aquam bibere.

- 10 Dissimile est id genus, quod humorem in caput contrahit. In hoc tonderi ad cutem necessarium est: deinde imponere sinapi, sic ut exulceret. si id parum profuit, scalpello utendum est. Illa cum hydropicis
 15 communia sunt, ut exerceatur, insudet, vehementer perfricetur, cibus potionibusque utatur urinam præcipue moventibus.

C A P. II.

- 20 *De morbo, qui circa faciem nascitur.*

CIRCA faciem vero morbus innascitur, quem Græci ^a *κωινὸν παραμῶν* nominant. Is cum acuta febre oritur. Os cum rictu quodam pervertitur, ideoque
 25 nihil aliud est, quam distortio oris. Accedit crebra coloris in facie totoque corpore mutatio. somnus in promptu est.

In hoc sanguinem mittere optimum est. Si finitum eo malum non est, ducere
 30 alvum. Si ne sic quidem discussum est, albo veratro vomitum movere. Præter hæc necessarium est vitare solem, lassitudinem, vinum. Sed si discussum his non est, utendum est cursu, & fricatione in eo, quod læsum
 sum

^a Aretæus de Morb. Diuturn. I, 7. Cælius Aurelianus. Tard. pass. II, 2.

190 A. CORN. CELSI Lib. 4.
sum est, leni & multa; in reliquis partibus
breviore, sed vehementi. Prodest etiam
movere sternutamenta, caput radere, id-
que perfundere aqua calida, vel marina, vel
certe salsa, sic ut ei quoque sulphur adji- 5
ciatur: post perfusionem iterum perfricari,
sinapi manducare; eodemque tempore af-
fectis oris partibus ceratum, integris item
sinapi, donec erodat, imponere. Cibus
aptissimus ex media materia est. 10

C A P. III.

De Resolutione linguae.

AT si lingua resoluta est, quod inter- 15
dum per se, interdum ex morbo ali-
quo fit, sic ut sermo hominis non
explicetur; oportet gargarizare ex aqua, in
qua vel thymum, vel hyssopum, vel nepe-
ta decocta sit; aquam bibere; caput, & os,
& ea, quæ sub mento sunt, & cervicem ve- 20
hementer perfricare; laesere linguam ipsam
linere; manducare, quæ sunt acerrima, id
est sinapi, allium, cepam; magna vi luctari,
ut verba exprimantur; exerceri retento
spiritu, caput sæpe aqua frigida perfunde- 25
re, nonnunquam multam esse radiculam,
deinde vomere.

C A P. IV.

De Distillatione ac gravedine.

DI S T I L L A T autem humor de capite 30
interdum in nares, quod lenè est; in-
terdum in fauces, quod peius est; in-
terdum etiam in pulmonem, quod pessi-
mum

mum est. Si in nares distillaverit, tenuis per has pituita profluit, caput leniter dolet, gravitas in eo sentitur, frequentia sternutamenta sunt. Si in fauces, has exasperat, 5 tussiculam movet. Si in pulmonem, præter sternutamenta & tussim, est etiam capitis gravitas, lassitudo, fitis, æstus, biliosa urina.

Aliud autem (quamvis non multum di- 10 stans) malum, gravedo est. Hæc nares claudit, vocem obtundit, tussim siccam movet. Sub eadem vero falsa est saliva, sonant aures, venæ moventur in capite, turbida urina est. Hæc omnia *κρυζας* Hippocrates no- 15 minat. Nunc video apud Græcos in gravedine hoc nomen servari: distillationes, *κατασταγμὸς* appellari. Hæc communia & brevia; sed si neglecta sunt, longa esse consuerunt. Nihil pestiferum est, nisi quod 20 pulmonem exulcerat.

Ubi aliquid ejusmodi sentimus, protinus abstinere à sole, à balneo, à venere debemus. Inter quæ unctio, & assueto cibo nihilominus uti licet. Ambu- 25 latione tantum non acri, sed recta utendum est, & post eam caput atque os supra quinquagies perfricandum. Raroque fit, ut si biduo, vel certe triduo nobis temperavimus, id vitium non levetur. Quo levato, 30 si in distillatione crassa facta pituita est, vel in gravedine, nares magis pallent, balneo utendum est, multa que aqua prius calida, post egelida, fovendum os, caputque; deinde cum cibo pleniore vinum bibendum.

dum. At, si æque tenuis die quarto pituita est, vel nares æque clausæ videntur, assumendum est vinum aminæum, austerum; deinde rursus biduo aqua, post quæ ad balneum, & ad consuetudinem revertendum est.

Neque tamen ipsis diebus, quibus aliqua omittenda sunt, expedit tamquam ægros agere: sed cætera omnia quasi sanis facienda sunt, præterquam si diutius aliquem, & 10 vehementius ista sollicitare consuerunt. huic enim quædam curiosior observatio necessaria est. Igitur huic, si in nares vel in fauces distillavit, præter ea, quæ supra retuli, protinus primis diebus multum am- 15 bulandum est, perfricandæ vehementer inferiores partes, levior fricatio adhibenda thoraci erit, levior capiti, demenda assueti cibo pars dimidia, sumenda ova, amy- 20 lum, similiaque, quæ pituitam faciunt crassiores, siti, quanta maxima sustineri potest, pugnandum est. Ubi per hæc idoneus aliquis balneo factus, eoque usus est, ad- 25 ciendus est cibo pisciculus, aut caro; sic tamen, ne protinus justus modus cibi sumatur: vino meraco copiosius utendum est.

At, si in pulmonem quoque destillat, multo magis & ambulatione & frictione opus est, eademque adhibita ratione in cibis. Si non satis illi proficiunt, acrioribus 30 utendum est, magis somno indulgendum est, abstinendumque à negotiis omnibus, aliquando, sed serius; balneum tentandum.

In

In gravedine autem, primo die quiescere, neque esse, neque bibere, caput velare, fauces lana circumdare: postero die surgere, diu abstinere à potione, aut, si res coegerit, § non ultra heminam aquæ assumere: tertio die panis non ita multum ex parte inferiore cum pisciculo, vel levi carne sumere, aquam bibere: si quis sibi temperare non potuerit, quo minus pleniore victu utatur, 10 vomere: ubi in balneum ventum est, multa aqua calida caput & os fovere usque ad sudorem, tum ad vinum redire. Post quæ vix fieri potest, ut idem incommodum maneat. sed, si manserit utendum erit cibis 15 frigidis, aridis, levibus, humore quam minimo, servatis frictionibus exercitationibusque, quæ in omni tali genere valetudinis necessariæ sunt.

C A P. III.

20

De Cervicis morbis.^a

A C A P I T E transitus ad cervicem est, quæ gravibus admodum morbis obnoxia est. Neque tamen alius importunior^b acutiorque morbus est, quam is, qui quodam rigore nervorum, modo caput scapulis, modo mentum pectori adnectit, modo rectam & immobilem cervicem intendit. Primum Græci^c ἐπιτολόρον, sequentem ἐμπετολόρον, ultimum τελόρον^d appellant: quamvis minus subtiliter quidam indiscretis his nominibus utuntur. Ea sæpe intra quartum^e diem tollunt: si hunc evaserunt, sine periculo sunt.

I

Eadem

^a Galen. Introd. in Med. c. 13. ^b Aretæus de Morb. Acut. 1, 6. ^c Cæl. Aurelian. Morb. Acut. III, 6. ^d Suid. in ead. voce. ^e Aphor. v, 6.

Eadem omnia ratione curantur; idque
 convenit. Asclepiades utique^f mittendum
 sanguinem credidit. Id quidam utique vi-
 tandum esse dixerunt, eo quod maxime
 tum corpus calore egeret; isque esset in
 sanguine venarum. Hoc quidem falsum est.
 neque enim natura sanguinis est, ut utique
 calet; sed ex his, quæ in homine sunt, is
 celerrime vel calefcit, vel refrigescit. Mit-
 ti vero nec ne debeat, ex his intelligi po-
 test, quæ de sanguinis missione præcepta
 sunt. Utiq̃ue autem recte datur castoreum,
 & cum hoc piper, vel laser. Deinde opus
 est fomento humido & calido. Itaque ple-
 rique aqua calida multa cervices subinde
 perfundunt. id in præsentia allevat; sed
 opportuniore nervos frigori reddit. quod
 utique vitandum est.

78, 27.

Utilius igitur est, cerato liquido pri-
 mum cervicem perungere; deinde admo-
 vere vesicas bubulas vel utriculos^g oleo
 calido repletos, vel ex farina calidum ca-
 taplasma, vel piper cum ficu contusum.
 Utilissimum tamen est, humido sale fovere.
 quod quomodo fieri debeat, jam ostendi.
 Ubi eorum aliquid factum est, admove-
 re ad ignem, vel si æstas est, in sole ægrum oportet;
 maximeque oleo veteri; si id non est^h Sy-
 riaco; si ne id quidem est, adipe quam ve-
 tustissima cervicem, & scapulas, & spinam
 perfricare.

95, 16.

Fricatio cum omnibus vertebrais homi-
 num utilis sit, tum iis præcipue, quæ in
 collo sunt. Ergo die nocteque, interpositis
 ta-

^f Cæl. Aurelian. Acut. Morb. III, 8. ^g Cæl. Aurel.
 Acut. Morb. III, 8. ^h Plin. N. H. XV, 7.

tamen quibusdam temporibus, hoc remedio utendum est: dum intermittitur, imponendum malagma aliquod ex calefacientibus. Cavendum vero & præcipue frigus. 5
ideoque in eo conclavi, quo curatur æger, ignis continuus esse debet, maximeque tempore antelucano, quo præcipue frigus intenditur. Neque inutile erit, caput attonsum habere, idque irino vel cyprino 10
calido madefacere, & superimposito pileo velare: nonnunquam etiam in calidum oleum totum descendere, vel in aquam calidam, in qua fœnum græcum decoctum fit, & adjecta olei pars tertia. Alvusⁱ quo- 15
que ducta sæpe superiores partes resolvit.

Si vero etiam vehementius dolor crevit, admovendæ cervicibus cucurbitulæ sunt, sic ut cutis incidatur. Eadem aut ferramentis aut sinapi adurenda. Ubi levatus est do- 20
lor, moverique cervix cœpit, scire licet, cedere remediis morbum. Sed diu vitandus cibus, ^k quisquis mandendus est. Sorbitionibus utendum, itemque ovis sorbilibus, aut è pullis mollibusve jus aliquod 25
assumendum. Id si bene processerit, jamque ex toto recte se habere cervices videbuntur, incipiendum erit à pulticula, vel intrita bene madida. Celerius tamen etiam panis mandendus, quam vinum gustan- 30
dum: siquidem hujus usus præcipue periculofus; ideoque in longius tempus differendus est.

^a De Faucium morbis : & primum de Angina.

UT hoc autem morbi genus circa totam cervicem ; sic alterum , æque pestiferum acutumque , in faucibus esse consuevit. Nostri anginam vocant : apud Græcos nomen , prout species est. Interdum enim neque rubor , neque tumor ullus apparet ; sed corpus aridum est , vix spiritus trahitur , membra solvuntur. id ^b σωάγγην vocant. Interdum lingua faucesque cum rubore intumescunt , vox nihil significat , oculi vertuntur , facies pallet , singultusque est. ὡς σωάγγην vocatur. Illis communia sunt ; æger non cibum devorare , non potionem potest ; spiritus ejus intercluditur. Levius est , ubi tumor tantummodo & rubor est , cætera non sequuntur. id ὡς ἰσοσωάγγην appellant.

79, 1. Quicquid est , si vires patiuntur , sanguis mittendus est , etsi non abundat : secundum est , ducere alvum. Cucurbitula quoque recte sub mento , & circa fauces admoveatur ; ut id , quod strangulat , evocet. Opus est deinde fomentis humidis. nam sicca spiritum elidunt. Ergo admoveere spongas oportet : quæ melius in calidum oleum , quam in calidam aquam subinde dimittuntur. Efficacissimumque est hic quoque , salem calidis cum sacellis superponere. Tum commodum est , hyssopum , vel nepetam , vel thymum , vel apsinthium , vel etiam furfures , aut ficus aridas , cum mul-
sa

^a Aretæus de Morb. Acut. I, VII. ^b Cæl. Aurelianus Morb. Acut. III, c. 1, 2, 3, 4. Æginet. III, 27.

sa decoquere, eaque gargarizare: post hæc palatum ungere vel felle taurino, vel eo medicamento, quod ex moris est. Polline etiam piperis recte respergitur.

5 Si per hæc parum proficitur, ultimum est, incidere satis altis plagis sub ipsis maxillis supra collum, & in palato circa uvam, vel eas venas, quæ sub lingua sunt; ut per ea vulnera morbus erumpat. Quibus si
10 non fuerit æger adjutus, scire licet, à malo victum esse. Si vero his morbus levatus est, jamque fauces cibum & potum capiunt, facilis ad bonam valetudinem recursus est. Atque interdum natura ^equoque adjuvat, si
15 ex angustiore sede vitium transit in latiorrem. Itaque rubore & tumore in præcordiis orto, scire licet fauces liberari.

Quicquid autem eas levarit, incipiendum est ab humidis, maximeque aqua mulsa:
20 deinde assumendi molles & non acres cibi sunt, donec fauces ad pristinum habitum revertantur. Vulgo audio, si quis ^dpullum hirundinum ederit, angina toto anno non periclitari. Servatumque eum ex ^efale, cum
25 is morbus urget, comburi, carbonemque ejus contritum in aquam mulsam, quæ potui detur, infriari, & prodesse. Id cum idoneos authores ex populo habeat, neque habere quicquam periculi possit, quamvis
30 in monumentis medicorum non legerim, tamen inferendum huic operi meo credidi.

^c Aph. VI, 37. ^d Plin. Histor. N. XXX, 4. ^e Plinius H. N. XXX, 4.

2. De Difficultate spirandi.

EST etiam circa fauces malum, quod
 apud Græcos aliud aliudque nomen
 habet, prout se intendit. Omne in diffi-
 cultate spirandi consistit: sed hæc dum mo-
 dica est, neque ex toto strangulat, ^f δύσπνοια
 appellatur: cum vehementior est, ut
 spirare æger sine sono & anhelatione non
 possit, ἀσπνοια: cum accessit id quoque, ne
 nisi recta cervice spiritus trahatur, ὀρθόπνοια.
 Ex quibus id, quod primum est, potest
 diu aliquem trahere: duo insequentia acu-
 ta esse consuerunt. His communia sunt: 15
 quod propter angustias, per quas spiritus
 evadit, & sibilum elidit; dolor in pectore
 præcordiisque est, interdum etiam in sca-
 pulis, isque modo decedit, modo reverti-
 tur; adhæc tussicula accedit. 20

79, 1. Auxilium vero est, nisi aliquid prohi-
 bet, in sanguinis detractione. Neque id
 satis est, sed lac caprinum calidum jejuno
 dandum; & si non febrit, venter solvendus
 est. Liquanda alvus, interdum etiam du- 25
 cenda, quibus extenuatum corpus incipit
 spiritum trahere commodius. Caput au-
 tem etiam in lecto sublimè habendum est:
 thorax fomentis, cataplasmatisque calidis,
 aut siccis, aut etiam humidis adjuvandus 30
 est; & postea malagma superimponendum,
 vel ceratum ex cyprino, vel irino unguen-
 to. Sumenda deinde jejuno in potum mul-
 sa, vel aqua, cum qua vel hyssopus cocta, vel
 con-

f Cæl. Aurelian. Tard. Passion. III, 1. Æginet. III, 19.
 g Trallian. I, 2.

contrita capparidis radix fit. Deligitur etiam
 utiliter, aut nitrum, aut^h nasturtium, allium-
 ve frictum, deinde contritum & cum melle
 mixtum: simulque coquuntur mel, galba-
 5 num, resina, terebinthina: ubi autem co-
 ierunt, ex his, quod fabæ magnitudinem
 habet, quotidie sub lingua liquatur: aut
 sulphuris ignem non experti p*. & qua-
 drans, abrotani p*. in vini cyatho teruntur,
 10 idque tepefactum sorbetur. Est etiam non
 vana opinio, vulpinum jecurⁱ, ubi siccum
 & aridum factum est, contundi oportere,
 pollinemque ex eo potioni aspergi; vel
 ejusdem pulmonem quam recentissimum
 15 assum, sed sine ferro coctum, edendum
 esse. Præter hæc, sorbitionibus & lenibus
 cibis utendum est: interdum vino tenui
 austero: nonnunquam vomitu. Profunt
 etiam, quæcumque urinam movent: sed
 20 nihil magis, quam ambulatio lenta pene
 usque ad lassitudinem; fricatio multa, præ-
 cipue inferiorum partium, vel in sole, vel
 ad ignem, & per seipsum, & per alios, us-
 que ad sudorem.

25 3 De Faucium exulceratione.

In interiore vero faucium parte inter-
 dum exulceratio esse consuevit. In hac
 plerique extrinsecus cataplasmatibus calidis,
 fomentisque humidis utuntur. Volunt
 30 etiam vaporem calidum ore recipi. per
 quem molliores alii partes eas fieri dicunt,
 opportunioreque vitio jam hærenti. Sed, si
 bene sic vitari morbus potest, tuta illa
 præsidia: si metus ejus est, supervacua sunt.

I 4

Uti-

^h Cæli. Aureliani. Tard. Pass. III, 1. ⁱ Scribon. Larg.
 c. 19, Comp. 76. Plin. H. N. XXVIII, 13.

Utique autem perfricare fauces periculofum est. exulcerat enim. Neque utilia sunt, quæ urinæ movendæ sunt apta: quia possunt, dum transeunt, ibi quoque pituitam extenuare; quam supprimi melius est. §

Asclepiades multarum rerum, quas ipsi quoque secuti sumus, author bonus, acetum ait quam acerrimum esse sorbendum. hoc enim sine ulla noxa comprimi ulcera. Sed id supprimere sanguinem potest, ulcera 10 ipsa sanare non potest. Melius huic rei licium est; quod idem quoque æque probat: vel porri, vel marrubii succus, vel nuces Græcæ^k cum tragacantho contritæ & cum passo mixtæ, vel lini semen contritum & 51 cum dulci vino mixtum. Exercitatio quoque ambulandi currendique necessaria est. Fricatio à pectore vehemens toti inferiori parti adhibenda.

Cibi vero esse debent, neque nimium 20 acres, neque asperi; mel, lenticula, tragum, lac, ptisana, pinguis caro, præcipueque porrum, & quicquid cum hoc mixtum est. Potionis quam minimum esse convenit. Aqua dari potest, vel pura, vel in qua ma- 25 lum cotoneum, palmulæve decoctæ sunt. Gargarizationes quoque lenes: si hæ parum proficiunt, reprimentes utiles sunt.

Hoc genus neque acutum est, & potest esse non longum: curationem tamen ma- 30 ruram, ne vehementer & diu lædat, desiderat.

4. De Tussi.

Tussis vero fere propter faucium exulceratione-

^k *Amygdalæ.* vide Rhodii Lexicon Scribonianum. Macrobius Saturn. II, 14.

cerationem molesta est: quæ multis ¹ modis contrahitur. Itaque, illis restitutis, ipsa finitur. Solet tamen interdum per se quoque male habere: & vix, cum vetus facta est, eliditur. ac modo arida est, modo pituitam facit vel citat.

Oportet autem hyssopum altero quoque die bibere: spiritu retento currere, sed minime in pulvere: ac lectione uti vehementi; quæ primo impeditur à tussi, post eam vincit: tum ambulare: deinde per manus quoque exerceri, & pectus diu perfricare. Post hæc quam pinguißimæ ficus uncias tres, super prunam incoctas, esse. Præter hæc, si humida est, profunt fricationes validæ, cum quibusdam calefacientibus, sic, ut caput quoque simul vehementer perfricetur: item cucurbitulæ pectori admotæ; sinapi ex parte exteriori faucibus impositum, donec leviter exulceret; potio ex menta, nucibusque Græcis & amylo; primoque assumptus panis aridus, deinde aliquis cibus lenis.

At, si sicca tussis est, cum ea vehementissime urget, adjuvat vini austeri cyathus assumptus; dum ne amplius id, interposito tempore aliquo, quam ter aut quater fiat: item laseris quam optimi paululum devorare opus est; porri vel marrubii succum assumere; scillam delingere; acetum ex ea, vel certe acre sorbere, aut cum spica allii contriti duos vini cyathos.

Utilis etiam in omni tussi est peregrinatio, navigatio longa, loca maritima, nata-

I 5

tiones.

¹ Trallian. V, 12.

tiones. Cibus interdum mollis, ut malva, ut urtica: interdum acer, ut lac cum allio coctum. Sorbitiones, quibus laser fit adjectum, aut in quibus porrum incoctum tabuerit. Ovum quoque forbile, sulphure 5 adjecto, sorbeatur. In potum vero primum aqua calida, deinde invicem aliis diebus hæc, aliis vero vinum.

^m §. De Sanguinis sputo.

Magis terreri potest aliquis, cum sanguinem expuit. sed id modo minus, modo plus periculi habet. Exit enim modo ex gingivis, modo ex ore. & quidem ex hoc interdum etiam copiose, sed sine tussi, sine ulcere, sine gingivarum ullo vitio; ita ut 10 nihil excreetur. Verum ut ex naribus, sic ex ore aliquando prorumpit. Atque interdum sanguis profluit, interdum simile aquæ quiddam, in qua caro recens lota est. Nonnumquam autem is à summis faucibus fertur, modo exulcerata ea parte, modo non exulcerata; sed aut ore venæ alicujus 15 adaperto, aut tuberculis quibusdam natis, ex hisque sanguine erumpente. Quod ubi incidit, neque lædit potio aut cibus, neque quicquam, ut ex ulcere, excreatur. 20 Aliquando vero, gutture & arteriis exulceratis, frequens tussis sanguinem quoque extundit. Interdum etiam fieri solet, ut aut ex pulmone, aut ex pectore, aut ex latere, aut jecinore feratur. Sæpe fœminæ, quibus sanguis per menstrua non respondet, hunc expuunt. Authoresque medici 25 ferunt, vel ex ea parte aliqua sanguinem 30 exire,

69, 29.

exire, ^a vel rupta, vel ore alicujus venæ patefacto. Primam διαβρωσιν, secundam πρηνμοχασην, tertiam ανασθμωσιν appellant. Ultima minime nocet; prima gravissime. Ac sæpe quidem evenit, uti sanguinem ^o pus sequatur.

Interdum autem, qui sanguinem ipsum suppressit, satis ad valetudinem profuit. Sed si secuta ulcera sunt, si pus, si tussis est, prout sedes ipsa est, ita varia & periculosa genera morborum fiunt. Si vero sanguis tantum fluit, expeditius & remedium & finis est. Neque ignorari oportet, eis, quibus fluere ^p sanguis solet, aut quibus spina dolet, coxæve, aut post cursum vehementem vel ambulationem, dum febris absit, non esse inutile sanguinis mediocri profuvium: idque per urinam redditum ipsam quoque lassitudinem solvere. Ac ne in eo quidem terribile esse, qui ex superiore loco decidit: si tamen in ejus urina nihil aliud novabit. Neque vomitum hujus afferre periculum, etiam cum repetit, si ante confirmare & implere corpus licuit: & ex toto nullum nocere, qui in corpore robusto, neque nimius est, neque tussim aut calorem movet. Hæc pertinent ad univ-
 79, 307

30 Si ex gingivis exit, portulacam manducasse satis est. Si ex ore, continuisse eo merum vinum: si id parum proficit, acetum. Si inter hæc quoque graviter erumpit, quia consumere hominem potest, commo-

I 6

dissi-

ⁿ Cæl. Aurelian. Tard. Pass. II, 9, 10. Aretæus Morb. Acutor. Curat. II, 2. Trallian. VII, 1. ^o Aph. VII, 78.
^p Aph. VII, 37.

dissimum est, impetum ejus, admota occipitio cucurbitula, sic ut cutis quoque incidatur, avertere. Si id mulieri, cui menstrua non feruntur, evenit, eandem cucurbitulam, incisus inguinibus ejus, admove.

79,32. At, si ex faucibus interioribusve partibus processit, & metus major est, & cura major adhibenda. Sanguis mittendus est; & si nihilominus ex ore processit, iterum tertioque, & quotidie paulum aliquid: protinus autem debet sorbere vel acetum, vel etiam cum thure plantaginis aut porri succum; imponendaque extrinsecus supra id, quod dolet, lana succida ex aceto est, & id sponsia subinde refrigerandum. Erasistratus horum crura quoque & femora brachiaque pluribus locis deligabat. Id Asclepiades adeo non prodesse, ut etiam inimicum esset, proposuit. Sed id sæpe commode respondere experimenta testantur. 10

290,
21.
293,
21. Neque tamen pluribus locis deligari necesse est: sed sat est infra inguina, & super talos, summosque humeros, etiam brachia. Tum, si febris urget, danda est sorbitio; & potui aqua, in qua aliquid ex his, quæ alvum adstringunt, decoctum sit. At, si abest febris, vel elota alica, vel panis ex aqua frigida, & molle quoque ovum dari potest potui, vel idem, quod supra scriptum est, vel vinum dulce, vel aqua frigida. sed sic bibendum erit, ut sciamus, huic morbo sitim prodesse. 15 20 25 30

Præter hæc necessaria sunt quies, securitas,

ritas, silentium. Caput hujus quoque cubantis sublime esse debet; recteque tondetur. Facies sæpe aqua frigida fovenda est. At inimica sunt vinum, balneum, venus, § in cibo oleum, acriora ^q omnia, item calida fomenta, conclave calidum & inclusum, multa vestimenta corpori injecta, etiam fricationes, nisi ubi bene sanguis conquievit. Tum vero incipiendum est à brachiis, 10 cruribusque; à thorace abstinendum. In hoc casu per hiemem, locis maritimis; per æstatem, mediterraneis opus est.

C A P. V.

De Stomachi morbis.

15

FAUCIBUS subest stomachus; in quo plura ^a longa vitia incidere consuerunt.

Nam modo ingens calor, modo inflatio hunc, modo inflammatio, modo exulceratio afficit. Interdum pituita, interdum bilis adoritur. Frequentissimumque est 20 ejus malum, quo resolvitur: neque ulla re magis aut afficitur, aut corpus afficit.

Ut diversa autem vitia ejus, sic etiam remedia sunt. Ubi exæstuat, aceto cum rosa extrinsecus subinde fovendus est; imponendusque pulvis cum oleo; & ea cataplasmata, quæ simul & reprimunt, & molliunt. Potui, nisi quod obstat, gelida aqua 30 præstanda.

Si inflatio est, profunt admotæ cucurbitulæ; neque incidere cutem necesse est: profunt sicca & calida fomenta, sed non vehementissima. Interponenda abstinencia est.

I 7

est.

^q Cæl. Aurelian. Acut. Morb. II, 24. ^a Cæl. Aurelian. Tard. Pass. III, 2. Trallian. VII, 3.

est. Utilis in jejuno potio est apsinthii, aut
 hyssopi, aut rutæ. Exercitatio primo levis,
 deinde major adhibenda est; maximeque,
 quæ superiores partes moveat. quod genus
 in omnibus stomachi vitiis aptissimum est. 5
 Post exercitationem opus est unctione,
 fricatione; balneo quoque nonnunquam, sed
 rarius; interdum alvi ductione. Cibis de-
 inde calidis, neque infantibus: eodemque
 modo calidis potionibus, primo aquæ; post, 10
 ubi resedit inflatio, vini austeri. Illud quo-
 que in omnibus stomachi vitiis præcipien-
 dum est, ut, quo modo se quisque æger re-
 fecerit, eodem sanus utatur. nam redit
 huic imbecillitas sua, nisi iisdem defendi- 15
 tur bona valetudo, quibus reddita est.

At si inflammatio aliqua est, quam fere
 tumor & dolor sequitur, prima sunt quies,
 & abstinentia; lana sulphurata circumdata;
 in jejuno apsinthium. Si ardor stomachum 20
 urget, aceto cum rosa subinde fovendus
 est: deinde cibus quidem utendum est mo-
 dicis; imponenda vero extrinsecus quæ
 simul & reprimunt & molliunt: deinde, his
 detractis, utendum calidis ex farina cata- 25
 plasmatis, quæ reliquias digerant: inter-
 dum alvus ducenda: adhibenda exercita-
 tio, & cibus plenior.

At, si exulceratio stomachum infestat, ea-
 dem fere facienda sunt, quæ in faucibus 30
 exulceratis præcepta sunt. Exercitatio,
 fricatio inferiorum partium adhibenda. Ad-
 hibendi lenes & glutinosi cibi, sed citra sa-
 tietatem. Omnia acria atque acida remo-
 venda.

venda. Vino, si febris non est, dulci, aut, si id inflat, certe leni utendum: sed neque perfrigido, neque nimis calido.

Si vero pituita stomachus impletur, necessarius modo in jejuno, modo post cibum vomitus est. Utilis exercitatio, gestatio, navigatio, fricatio. Nihil edendum, bibendumque, nisi calidum; vitatis tantum his, quæ pituitam contrahere consuerunt.

10 Molestius est, si stomachus bile vitiosus est. Solent autem hi, qui sic tentantur, interpositis quibusdam diebus, hanc, & quidem, quod pessimum est, atram vomere. His recte alvus ducitur: potiones ex apsinthio
15 dantur: necessaria gestatio, navigatio, & si fieri potest, ex nausea vomitus: vitanda cruditas: sumendi cibi faciles & stomacho non alieni, vinum austerum.

Vulgatissimum vero pessimumque stomachi vitium est resolutio, id est, cum cibi non ^b tenax est, soletque desinere ali corpus, ac sic tabe consumi. Huic generi inutilissimum balneum est. Lectiones, exercitationesque superioris partis necessariæ,
25 item unctiones, fricationesque: hinc perfundi frigida, atque in eadem natare, canalibus ejusdem subjicere etiam stomachum ipsum, & magis etiam à scapulis id quod contra stomachum est: consistere in
30 frigidis, medicatisque fontibus, quales ^c Cutiliarum Sumbriinarumque sunt, salutare est. Cibi quoque assumendi sunt frigidissimi, qui potius difficulter coquuntur, quam facile vitiantur. Ergo plerique, qui nihil
aliud

^b Aretæus de Morb. Diuturn. II, 7. ^c Plin. II, 95. & XXXI, 2. Vitruvius VIII, 3.

aliud concoquere possunt, bubulam co-
quunt. Ex quo colligi potest, neque
avem, neque venationem, neque piscem
dari debere, nisi generis durioris. Potui
quidem aptissimum est vinum frigidum, §
vel certe bene calidum meracum, potissi-
mum^d Rheticum, vel Allobrogicum, aliud-
ve, quod & austerum & resina conditum
est: si id non est, quam asperrimum, ma-
ximeque^e Signinum. 10

Si cibus non continetur, danda aqua, &
eliciendus plenior vomitus est; iterumque
dandus cibus, & tum admovendæ duobus
infra stomachum digitis cucurbitulæ, ibi-
que duabus aut tribus horis continendæ 15
sunt. Si simul & vomitus, & dolor est, im-
ponenda supra stomachum est lana succi-
da, vel spongia^f ex aceto, vel cataplasma,
quod refrigeret. Perfricanda vero non
diu, sed vehementer brachia, & crura, & 20
calescenda.

Si plus doloris est, infra præcordia qua-
tuor digitis cucurbitula utendum est: pro-
tinus dandus panis ex posca frigida. Si non
continuit, post vomitum leve aliquid ex 25
his, quæ non aliena stomacho sint. Si ne
id quidem tenuit, singuli cyathi vini, sin-
gulis interpositis horis, donec stomachus
consistat. Valens etiam medicamentum
est, radiculæ succus: valentius, acidi puni- 30
ci mali, cum pari modo succi, qui ex dul-
ci punico malo est, adjecto etiam intubi
succo, & mentæ, sed hujus minima parte;
quibus tantundem, quantum ex his omni-
bus

^d Serv. ad Virgil. II. Georg. 96. Sueton. in August. c. 77.
^e Plin. XIV, 6. ^f Trallian. VII, 7.

bus est, aquæ frigidæ quam optime miscetur. Id enim plus quam vinum ad comprimendum stomachum potest. Supprimendus autem vomitus est, qui per se venit, § et si nausea est.

Sed si coacuit intus cibus, aut computruit, quorum utrumlibet ructus ostendit, ejiciendus est; protinusque, cibis assumptis iisdem, quos proxime posui, stomachus re-
10 stituendus. Ubi sublatus est præsens metus, ad ea redeundum est, quæ supra præcepta sunt.

C A P. VI.

15 *De Laterum doloribus.*

STOMACHUS lateribus cingitur; atque in his quoque vehementes dolores esse consuerunt. Eorum initium vel ex frigore, vel ex ictu, vel ex nimio^a cursu,
20 vel ex morbo est. Sed interdum id malum intra dolorem est: isque modo tarde, modo celeriter solvitur. interdum ad perniciem quoque procedit; oriturque acutus morbus, qui *πλευριτικός* à Græcis nominatur.
25 Huic dolori lateris, febris^b & tussis accedit: & per hanc excreatur, si tolerabilis morbus est, pituita; si gravis, sanguis. Interdum etiam sicca tussis est, quæ nihil emolitur. idque vitio primo gravius, se-
30 cundo tolerabilius est.

Remedium vero est magni & recentis doloris, sanguis^c missus. At, si levior, si vetustior casus est, vel supervacuum, vel serum id auxilium est; confugiendumque
ad

^a Aretæus de Morb. Acut. I, 10. Trall. VI, 1. ^b Cæl. Aurel. Acut. Morb. II, 13. ^c Cæl. Aurel. Acut. Morb. II, 18.

ad cucurbitulas est, ante summa cute incisa. Recte etiam sinapi ex aceto super pectus imponitur, donec ulcera pustulasque excitet; & tum medicamentum, quod humorem illuc citet. Præter hæc, circumdare §
 483, 30 primum oportet latus hapso lanæ sulphuratae: deinde, cum paululum inflammatio se remisit, ficcis & calidis fomentis uti. Ab his transitus ad malagmata est.
 250.
 252.

Si vetustior dolor remanet, novissime 10
 refina imposita discutitur. Utendum cibis potionibusque calidis: vitandum frigus. Inter hæc tamen non alienum est extremas partes oleo & sulphure perfricare. Si levata tussis est, leni lectione uti: jamque & 15
 acres cibos, & vinum meracius assumere. Quæ ita à medicis præcipiuntur. Attamen sine his rusticos nostros epota ex aqua trixago satis adjuvare dicitur.

Hæc in omni lateris dolore communia 20
 sunt: plus negotii est, si acutus quoque morbus is factus est. In hoc, præter ea, quæ supra posita sunt, hæc animadvertenda sunt: ut cibus sit quam maxime tenuis & lenis, præcipueque sorbitio, eaque ex ptisana 25
 potissimum, aut jus in quo porrus cum pullo gallinaceo coctus sit: idque non nisi tertio die detur: si tamen per vires licebit: potui vero aqua mulsa, in quo hyssopum, aut ruta decocta sit. Quæ quibus tempori- 30
 bus danda sint, ex ratione vel adauctæ, vel levatæ febris apparebit, sic, ut in remissione quam maxima dentur: cum eo tamen, ut sciamus, non esse ejus generis tussi aridas fau-

fauces committendas. sæpe enim, ubi nihil est, quod excreetur, continuatur, & strangulat. Ob quam causam dixi etiam pejus id genus esse tussis, quod nihil, quam quod 209, 30.
 § pituitam moveret. Sed hic vinum sorbere, ut supra præcepimus, morbus ipse non patitur: in vicem ejus, cremor ptisanæ sumendus est.

Ut his autem in ipso morbi fervore sustinendus æger est, sic, ubi paulum is se remisit, alimenta pleniora, & vini quoque aliquid dari potest; dum nihil detur, quod aut refrigeret corpus, aut fauces asperet. Si in refectioe vero manserit tussis, intermittere oportebit uno die; posteroque, cum cibo vini paulo plus assumere. At, invalescente quoque tussi, tum non erit alienum, ut supra quoque positum est, vini cyathos sorbere. sed in hoc genere valetudinis, dulce, vel certe lene commodius est. Si malum inveteravit, athletico victu corpus firmandum est.

C A P. VII.

25 *De Viscerum morbis: Et primo, de Pulmone.*

ACOMPAGINE corporis ad viscera transeundum est; & inprimis ad pulmonem veniendum. Ex quo vehemens & acutus morbus oritur, quem 30 *επιπνευμονία* Græci vocant. Ejus hæc conditio est.^a Pulmo totus afficitur. hunc casum ejus subsequitur tussis, bilem vel pus trahens; præcordiorum totiusque pectoris gravitas, spiritus difficultas, magnæ febres.
 con-

^a Cælius Aurelian. Acut. Morb. II, 26, 27. Aretæus de Morb. Diut. I, 11.

continua vigilia, cibi fastidium, tabes.

^b Id genus morbi plus periculi quam doloris habet.

Oportet, si satis validæ vires sunt, sanguinem ^c mittere: si minores, cucurbitulas sine ferro præcordiis admovere. Quod si satis valet, gestando ægrum, digerere: si parum, intra domum tantum dimovere. In potionem autem hyssopum dare, cum quo ficus arida sit incocta; aut aquam mulsam, in qua vel hyssopum vel ruta decocta sit. Fricatione uti diutissime in scapulis, proxime ab his in brachiis, & pedibus, & cruribus, leniter contra pulmonem; idque bis quotidie facere.

Quod ad cibum verò pertinet, huic nec falsis opus est, neque acribus, neque amaris, neque alvum adstringentibus, sed paulo lenioribus. Ergo primis diebus danda est sorbitio ptisanæ, vel alicæ, vel oryzæ, cum qua recens adeps cocta sit. Cum hac, sorbibile ovum, nuclei pinei: ex melle, panis, vel elota alica ex aqua mulsa. Potui danda deinde non solum pura aqua, sed etiam mulsa egelida; aut, si æstas est, etiam frigida; nisi quid obstat. Hæc autem altero quoque die, incrementum morbo dare satis est.

Ubi incrementum constitit, quantum res patitur, ab omnibus abstinendum est, præterquam aqua egelida. Si vires defunt, adjuvandæ sunt aqua mulsa. Profuntque adversus dolores imposita calida fomenta, vel ea, quæ simul & reprimunt & emolliunt. Prodest etiam impositus super pectus sal bene

^b Aph. VII, 11. ^c Cæl. Aurelian. Acut. Morb. II, 29.

bene contritus, cum cerato mistus; quia leviter cutem erodit, eoque impetum materiae, qua pulmo vexatur, evocat. Utile etiam aliquod malagma est ex his, quæ materia- 250.
 5 teriam trahunt. Neque alienum est, dum 252.
 premit morbus, clausis fenestris ægrum continere: ubi paulum levatus est, ter aut quater die, fenestris aliquantum apertis, purum aerem recipere. Deinde in refectio-
 10 ne pluribus diebus à vino abstinere; gestatione, fricatione uti; sorbitionibus, & prioribus cibis adjicere, ex oleribus porrum; ex carne, ungulas, & summa trunculorum, atque pisciculos, sic, ut diu nihil
 15 nisi molle & lene sumatur.

CAP. VIII.

De Hepaticis.

20 **A**LTERIUS quoque visceris morbus, id est jecinoris, æque modo longus, modo acutus esse consuevit. *ἡπαλι-*
 25 *αἰ* Græci vocant. Dextra parte sub præcordiis vehemens dolor est: idemque ad latus dextrum, & ad jugulum, ^a humerumque
 30 partis ejusdem pervenit: nonnunquam manus quoque dextra torpet: horror validus est. Ubi male est, bilis evomitur: interdum singultus prope strangulat. Et hæc quidem acuti morbi signa sunt. Longioris
 vero, ubi suppuratio in jecinore est; dolorque modo finitur, modo intenditur; dextra parte præcordia dura sunt, & tument; post cibum major spiritus difficultas est: accedit maxillarum quædam resolutio. Ubi invete-
 ravit

^a Aretæus de Diuturn. Morb. I, 13. Cælius Aurelianus, Tard. Pass. III, 4.

ravit malum, venter & crura pedesque intumescunt; pectus atque humeri, circaque jugulum utrunque extenuatur.

In initio sanguinem mittere optimum est: tum venter solvendus est; si non potest aliter, per nigrum veratrum. Imponenda extrinsecus cataplasmata; primum quæ reprimant; deinde calida, quæ diducant; quibus recte iris vel apsinthium adjicitur: post hæc, malagma. Dandæ vero sorbitiones sunt, omnesque cibi & calidi, & qui non multum alunt, & fere qui pulmonis quoque dolori conveniunt; præterque eos, qui urinam movent, potionesque ad id efficaces. Utilia in hoc morbo sunt thymum, satireia, hyssopum, nepeta, amaracum, sesamum, lauri baccæ, pini flos, herba sanguinalis, mentha, ex malo cotoneo medium, columbæ jecur recens & crudum. Ex quibus quædam per se esse, quædam adjicere vel sorbitioni vel potioni licet; sic tamen, ut parce assumantur. Neque alienum est, apsinthium contritum ex melle & pipere, ejusque catapotium quotidie devorare. Abstinentum utique est ab omnibus frigidis. neque enim res ulla magis jecur lædit. Frictionibus utendum in extremis partibus. Vitandus omnis labor, omnis vehementior motus: ne spiritus quidem diutius continendus est. Ira, trepidatio, pondus, jactus, cursus, in hoc inimica sunt. Perfusio corporis multa prodest ex aqua, si hiems est, calida; si æstas, tepida: itemque liberalis unctio, & in balneo sudor.

Si

Si vero jecur vomica ^b laborat, eadem facienda sunt, quæ in cæteris interioribus suppurationibus. Quidam etiam ultra id scalpello ^c aperiunt, & ipsam vomicam ad-
§ urunt.

C A P. I X.

De Lienosis. ^a

10 **A**T lienis ubi affectus est, intumescit, simulque cum eo pars sinistra; quæ & dura est, & prementi renititur; venterque intentus est: aliquis etiam cru-
ribus tumor est. Ulcera aut omnino non
15 sanescunt, aut certe cicatricem vix reci-
piunt. In intenta ambulatione, vel cursu, dolor, & quædam difficultas est.

Hoc vitium quies auget. itaque exerci-
tatione & labore opus est: habita tamen ra-
tione, ne febrem ista, si nimium processe-
20 rit, excitent. Unctiones ^b, frictionesque, & sudores necessarii sunt. Dulcia omnia ini-
mica sunt: item lac & caseus. Acida au-
tem maxime conveniunt. Ergo acetum
acre per se sorbere, & magis etiam, quod
25 scilla conditum est, expedit. Edenda sunt
falsamenta, vel oleæ ex muria duræ; la-
ctucæ intinctæ in aceto; intubi quoque &
betæ ex eodem; & sinapi, armoraciæ, & pa-
stinacæ: de carnibus vero ungulæ, rostra,
30 aves macræ, ejusdemque generis venatio.
Potui vero jejuno dari debet apsinthium
aquæ incoctum: at post cibum aqua ^c à fer-
rario fabro, in qua candens ferrum subin-
de extinctum sit. hæc enim vel præcipue

^b Aret. de Morb. Diut. Curat. I, 13. ^c Aph. VII, 45.

^a Cæl. Aurel. Tard. Pass. III, 4. Aret. de Morb. Diut. I, 14.

^b Nicol. Myreps. de Ung. Sect. III, c. 64. 65. 66. 86. 87. ^c Scri-
bon, Larg. c. 32, c. 132.

lienem coercet. quod animadversum est in his animalibus, quæ apud hos fabros educata exiguos lienes habent. Potest etiam dari vinum tenue, austerum; omniaque in cibis & potionibus, quæ urinæ movendæ sunt: præcipueque ad id valet vel trifolii semen, vel cuminum, vel apium, vel serpyllum, vel cytissus, vel thymum, vel hyssopum, vel satureia. hæc enim inde commodissime videntur humorem educere. Lienis quoque bubulus utiliter esui datur: præcipueque eruca & nasturtium lienem extenuant. Imponenda quoque extrinsecus sunt, quæ levent. fit ex unguentariis glandulis, quas *μυροβαλάνας* ^d Græci vocant: fit ex lini & nasturtii semine, quo vinum & oleum adjicitur: fit ex cupresso viridi, & arida ficu: fit ex sinapi, cui sevi hircini à renibus quarta pars ponderis adjicitur, teriturque in sole, & protinus imponitur. Multisque modis huic rei cappar aptum est. Nam & ipsum cum cibo assumere, & muriam ejus cum aceto forbere commodum est. Quin etiam extrinsecus radicem contritam, vel corticem ejus cum furfuribus, aut ipsum cappari cum melle contritum imponere expedit. Malagmata quoque huic rei aptantur.

C A P. X.

De Renum morbis. ^a

AT renes ubi affecti sunt, diu male habent. Pejus vero est, si frequens biliosus vomitus accedit. Oportet

con-
^d Scribon. Larg. c. XXXII. c. 129. ^a Aretæus de Diut. Morb. II, 3. Curat. Morb. Diut. II, 3. Cælius Aurelianus. *Tard. Pass. V, 3.*

conquiescere : cubare molliter : solvere
 alvum ; si aliter non respondet , etiam du-
 cere : sæpe desiderare in aqua calida : neque ci-
 bum , neque potionem frigidam assumere :
 5 abstinere ab omnibus falsis, acribus, acidis,
 pomis : bibere liberaliter : adjicere modo
 cibo, modo potioni piper, porrum, ferulam,
 album papaver, quæ maxime inde uri-
 nam movere consuerunt.

10 Auxilio quoque his exulceratis sunt , si
 adhuc ulcera purganda sunt, cucumeris se-
 mina detractis corticibus sexaginta , nuclei
 ex pinu silvestri quindecim , anisi quod
 15 tribus digitis sumi possit ; croci paulum,
 contrita & in duas mulsi portiones divisa.

Si vero dolor tantum levandus est , ejus-
 dem cucumeris semina triginta , iidem
 nuclei viginti , nuces Græcæ quinque , cro-
 ci paululum , contrita & cum lacte potui
 20 data. Ac insuper quoque recte quædam
 malagmata injiciuntur ; maximeque ea, 250.
 quæ humori extrahendo sunt.

CAP. XI.

25 *De Intestinorum morbis : & primo
 de Cholera.*

A VISCERIBUS ad intestina veniendum
 est , quæ sunt & acutis & longis mor-
 bis obnoxia. Primoque facienda
 30 mentio est cholerae ; quia commune id sto-
 machi atque intestinorum vitium videri
 potest. Nam simul & dejectio ^a & vomitus
 est : præterque hæc inflatio est , intestina
 torquentur , bilis supra infraque erumpit ,
 K pri-

^a Aretæus de Morb. Acut. II, 5. Cælius Aurelianus. Acut.
 Morb. III, 19.

primum aquæ similis, deinde ut in ea recens caro lota esse videatur, interdum alba, nonnumquam nigra, vel varia. Ergo eo nomine morbum hunc *χολέραν* Græci nominarunt. Præter ea vero, quæ supra 5 comprehensa sunt, sæpe etiam crura manusque contrahuntur, urget sitis, anima deficit, quibus concurrentibus, non mirum est, si subito quis moritur. Neque tamen ulli morbo minori momento succurritur. 10

Protinus ergo, ubi ista cœperunt, aquæ tepidæ^b quam plurimum bibere oportet, & vomere. Vix unquam ea sine vomitu sumitur: sed etiam si non incidit, tamen corruptæ miscuisse novam materiam prodest; 15 parsque sanitatis est, vomitum esse suppressum. Si id incidit, protinus ab omni potione abstinendum est. Si vero tormina sunt, oportet frigidis & humidis fomentis stomachum fovere: vel, si venter dolet, iisdem 20 egelidis, sicut venter ipse mediocriter calentibus juvetur. Quod si vehementer & vomitus, & dejectio, & sitis vexant, & adhuc subcruda sunt, quæ vomuntur, nondum vino maturum tempus est: aqua, neque 25 ea ipsa frigida, sed potius egelida danda est. Admovendumque naribus est pulegium ex aceto, vel polenta vino aspersa, vel mentha, vel quod secundum naturam est.

At cum discussa cruditas est, tum magis 30 verendum est, ne anima deficiat. Ergo tum confugiendum est ad^c vinum. Id esse oportet tenue, odoratum, & cum aqua frigida mixtum, vel polenta adjecta, vel infracto pane;

^b Trallian. VII, 14.
Curat. II, 4.

^c Aretæus Acutor. Morb.

pane ; quem ipsam quoque assumere expedit : quotiesque aliquid aut stomachus , aut venter effudit , toties per hæc vires restituere. Erasistratus primo tribus vini guttis , aut quinis aspergendam potionem esse dixit ; deinde paulatim merum adjiciendum. Is, si ab initio vinum dedit, & metus cruditatis secutus est, non sine causa fecit : si vehementem infirmitatem adjuvari posse tribus guttis putavit , erravit.

At si inanis est homo , & crura ejus contrahuntur, interponenda potio apsinthii est. Si extremæ partes corporis frigent, un-
 15 gendæ sunt calido oleo, cui ceræ paulum sit adjectum ; calidisque fomentis nutriendæ. Si ne sub his quidem quies facta est, extrinsecus contra ventriculum ipsum cucurbitula admovenda est, aut sinapi super-
 20 imponendum. Ubi is constitit, dormire oportet : postero die utique à potione abstinere : die tertio in balneum ire : paulatim se cibo reficere ; somnoque, quisquis facile adquiescit ; vitetque lassitudinem, & frigora.
 25 Si post suppressam choleram febricula manet, alvum duci necessarium est : tum cibis vinoque utendum est. Sed hic quidem morbus & ^d acutus est, & inter intestina stomachumque versatur sic, ut, cujus potissimum partis sit, non facile dici possit.

^d Hippocrat. VII, Epidem XL, 20. Tral. VII, 14.

C A P. XII.

De Cœliaco ventriculi morbo.

IN ipsius vero ventriculi porta consistit is, qui & longus esse consuevit, & κοιλιακός à Græcis nominatur. Sub hoc venter indurescit, dolorque ejus est: alvus nihil reddit, ac ne spiritum quidem transmittit: extremæ partes frigescent: difficulter spiritus redditur. 10

Commodissimum est inter initia calida cataplasmata toti ventri imponere, ut dolorem leniant. Post cibum vomere, atque ita ventrem exinanire. Proximis deinde diebus cucurbitulas sine ferro ventri & coxis admovere. Ventrem ipsum liquare dato lacte, & vino falso, frigido. Si tempus anni patitur, etiam viridibus ficis; sic tamen, ne quis aut cibus, aut humor universus detur, sed paulatim. Ergo per intervalla temporis sat est cyathos binos ternosve assumere, & cibum pro portione hujus. commodeque facit cyatho lactis cyathus aquæ mistus, & sic datus. Cibique calentes & acres utiliores sunt: adeo ut lacti quoque recte contritum allium adjiciatur. 15 20 25

Procedente vero tempore, opus est gestari; maximeque navigare; perfricari ter aut quater die sic, ut nitrum oleo adjiciatur; perfundi aqua calida post cibum; deinde sinapi imponere per omnia membra, excepto capite, donec arrodantur & rubeant; maximeque si corpus durum & virile est. paulatim deinde faciendus est transitus ad ea, 30
ea,

ea, quæ ventrem comprimunt. Assa caro danda, valens, & quæ non facile corrumpatur: in potum vero pluviatilis aqua decocta; sed quæ per binos ternosve cyathos bibatur.

Si vetus vitium est, oportet laser quam optimum ad piperis magnitudinem devorare: altero quoque die vinum vel aquam bibere, interdum interposito cibo, singulos vini cyathos sorbere: ex inferiori parte infundere aquam pluviatilem egelidam; maximeque, si dolor in imis partibus remanet.

C A P. XIII.

15 *De Tenuioris intestini morbo.*

INTRA ipsa vero intestina consistunt duo morbi: quorum unus in tenuiore, alter in pleniore est. Prior acutus est: insequens esse longus potest. Diocles Carvstius tenuioris intestini morbum ^a χόρδανψον, plenioris εἰλεὸν nominavit. A plerisque video nunc illum priorem εἰλεὸν, hunc κολικὸν nominari. Sed prior modo supra umbilicum, modo sub umbilico dolorem movet.

20 Fit in alterutro loco inflammatio: nec alvus, nec spiritus ^b infra transmittitur. Si superior pars affecta est, cibus: si inferior, stercus per os redditur: si utralibet, metus est. Adjicitur periculo, si vomitus ^c biliosus, 74,20.

30 mali odoris, aut varius, aut niger est.

Remedium est, sanguinem mittere; vel cucurbitulas pluribus locis admovere, non ubique cute incisa: id enim duobus aut tribus locis satis est: ex cæteris spiritum

K 3 evoca-

^a Cæli Aureliani Acutor. Morb. III, 17. ^b Aretæus de Morb. Acut. II, 6. ^c Aph. VII, 10.

evocare abunde est. Tum animadvertere oportet, quo loco malum sit. solet enim contra id tumere. Et si supra umbilicum est, alvi ductio utilis non est. Si infra est, alvum ducere interdum, ut Erasistrato^d placuit, optimum est; & sæpe id auxilii in his partibus magnum remedium est. Ducitur autem percolato ptisanæ cremore, cum oleo & melle sic, ut præterea nihil adjiciatur. Si nihil tumet, duas manus imponere oportet supra summum ventrem, paulatimque deducere. invenietur enim mali locus; qui necesse est renitatur: & ex eodem demum deliberari poterit, ducenda, nec ne alvus sit.

Illa communia sunt: calida cataplasmata admovere, eaque imponere à mammis usque ad inguina, & spinam; ac sæpe mutare: brachia, cruraque perfricare: demittere totum hominem in calidum oleum. Si dolor non quiescit, etiam in alvum ex parte inferiore tres aut quatuor cyathos calidi olei dare. Ubi per hæc consecuti sumus, ut ex inferiore parte spiritus transmittatur, offerre potui mulsum tepidum non multum. (nam ante magna cura vitandum est, ne quid bibat.) si id commode cessit, adjicere sorbitionem.

Ubi dolor & febricula quierunt, tum demum uti cibo pleniore; sed neque inflante, neque valido, ne intestina adhuc imbecilla lædantur. potui vero nihil præterquam puram aquam. Nam siue quid vinolentum siue acidum est, id huic morbo alienum est.

Ac

^d Cæl. Aurelian. Acut. Morb. III, 17. pag. 219, 220.

Ac postea quoque vitare oportet balneum, ambulationem, gestationem, cæterosque corporis motus. Nam facile id malum redire consuevit; & cum frigus subit, sive aliqua jaectatio, nisi bene jam confirmatis intestinis, revertitur.

CAP. XIV.

De Morbo intestini plenioris.^a

10 **I**S autem morbus, qui in intestino pleniore est, in ea maxime parte est, qua cæcum esse proposui. Vehemens fit inflatio, vehementes dolores, dextra magis parte: intestinum verti videtur; quod pro-
15 pe spiritum elidit. In plerisque post frigora cruditatesque oritur, deinde quiescit; & per ætatem sæpe repetens sic cruciat, ut vitæ spatio nihil demat.

Ubi is dolor cepit, admovere sicca &
20 calida fomenta oportet; sed primo lenia, deinde validiora; simulque fricatione ad extremas partes, id est, crura brachiaque materiam evocare. Si discussus non est, qua dolet, cucurbitulas sine ferro defigere. Est
25 etiam medicamentum ejus rei causa comparatum, quod κελικόν nominatur. Id se repperisse Cassius gloriabatur. magis prodest potui datum. sed impositum quoque extrinsecus, digerendo spiritum, dolorem
30 levat.

Nisi finito vero tormento, recte neque cibus neque potio assumitur. Quo victu sit utendum iis, qui hoc genere tentantur, jam mihi dictum est. Confectio medicamenti,

K 4

quod

^a Trallian. X, 1. Aretæus de Morb. Diurn. II, 8. Gal. Aurelian. Tard. pass. IV, 7.

281, 7. quod *καλικόν* nominatur, ex his ^b constat. Costi, anisi, castorei, singulorum p. * III. petroselinii p. * IV. piperis longi, & rotundi, singulorum p. * V. papaveris lacrymæ, junci rotundi, myrrhæ, nardi, singulorum p. * VI. 5
quæ melle excipiuntur. Id autem & devorari potest, & ex aqua calida sumi.

C A P. X V.

De Torminibus.

69, 3. **P**ROXIMA his inter intestinorum mala tormina esse consueverunt. *δυσεντερία* Græce vocatur. Intus intestina^a exulcerantur: ex his cruor manat; isque modo cum stercore aliquo semper liquido, 15
modo cum quibusdam quasi mucosis excernitur; interdum simul quædam carnosæ descendunt. Frequens dejiciendi cupiditas, dolorque in ano est. Cum eodem dolore exiguum aliquid emittitur: atque eo 20
quoque tormentum intenditur; idque post tempus aliquod levatur, exiguaque requies est, somnus interpellatur, febricula oritur, longoque tempore id malum, cum inveteraverit, aut tollit hominem, aut, etiamsi 25
finitur, excruciat.

Oportet imprimis conquiescere; siquidem omnis agitatio exulcerat: deinde jejunum sorbere vini cyathum, cui contrita radix quinquefolii sit adjecta: imponere cataplasmata super ventrem, quæ reprimunt; quod in superioribus ventris morbis non expedit: quotiesque defecit, subluere aqua calida, in qua decoctæ verbenæ sint: 30

^b Scrib. Larg. cap. XXIX. Com. 120. Nicol. Myreps. sect. xxxi. de Catapl. c. 5. ^a Trallian. VIII, 9. Aretæus de Morb. Diuturn. II, 9. Hippocr. de Affection. XXIV.

sint: portulacam vel coctam, vel ex dura muria edisse; cibos potionesque eas, quæ adstringunt alvum.

Si vetustior morbus est, ex inferioribus
 5 partibus tepidum infundere vel ptisanæ
 cremorem, vel lac, vel adipem liquatam,
 vel medullam cervinam, vel oleum, vel
 cum rosa butyrum, vel cum eadem album
 crudum ex ovis, vel aquam, in qua lini se-
 10 men decoctum sit; vel, si somnus non acce-
 dit, vitellos cum aqua, in qua rosæ floris
 folia cocta sint. Levant enim dolorem hæc,
 & mitiora ulcera efficiunt; maximeque uti-
 lia sunt, si cibi quoque secutum fastidium
 15 est. Themison^b muria dura quam asperri-
 ma sic utendum memoriæ prodidit.

Cibi vero esse debent, qui leniter ven-
 trem adstringant. At ea, quæ urinam move-
 ant, si id consecuta sunt, in aliam partem
 20 humorem avertendo profunt: si non sunt
 consecuta, noxam augent. itaque nisi in
 quibus prompte id facere consuerunt, non
 sunt adhibenda. Potui, si febricula est, aqua
 pura calida, vel ea, quæ ipsa quoque adstrin-
 25 gat, dari debet: si non est, vinum leve, au-
 tterum. Si pluribus diebus nihil remedia
 illa juverunt, vetusque jam vitium est,
 aquæ bene frigidæ potio assumpta ulcera
 adstringit, & initium secundæ valetudinis
 30 facit. Sed ubi venter suppressus est, pro-
 tinus ad calidam potionem revertendum
 est.

Solet autem interdum etiam putris fa-
 nies, pessimique odoris descendere: solet &

K 5

inter-

^b Cæli Aureliani. Tard. Pass. IV, 6. Galeni. Meth. Med. XII, c. 1.

interdum purus sanguis profluere. Si superius vitium est, alvus aqua mulsa delui debet; tum deinde etiam infundi, quæ supra comprehensa sunt. Valensque est etiam adversus cancerem intestinorum, minii § gleba cum salis hemina contrita: sin minus, mista his aqua in alvum datur. At, si sanguis profluit, cibi potionesque esse debent, quæ adstringant.

C A P. XVI.

10

De Lævitate intestinorum.^a

64, 10.

EX torminibus^b interdum intestinorum lævitas oritur; qua continere nihil possunt, & quicquid assumptum est, 15 inconfectum protinus reddunt. Id interdum ægros trahit interdum præcipitat.

In hoc utique adhibere oportet compri-
mentia; quo facilius tenendi aliquid inte-
stinis vis sit. Ergo & super pectus ponatur 20
sinapi; exulcerataque cute, malagma,^c quod
humorem evocet: & ex verbenis decocta
in aqua desideat; & cibos potionesque assu-
mat, quæ alvum adstringunt; & frigidis uta-
tur perfusionibus. 25

Oportet tamen prospicere, ne, simul his omnibus admotis, vitium contrarium per immodicas inflationes oriatur. Paulatim ergo firmari intestina debebunt, aliquibus quotidie adjectis. Et cum in omni fluore 30 ventris, tum in hoc præcipue necessarium est, non quoties libet desidere, sed quoties necesse est, ut hæc ipsa mora in consuetudinem ferendi oneris intestina deducat.

Alte-

^a Hippocr. de Affection. T. XXV. Aretæus de Morb. Diuturn. II, 10. ^b Aphor. VII, 76. ^c Nicol. Myreps. Sect. XXXIV, c. 2.

Alterum quoque, quod æque ad omnes
 similes affectus pertinet, in hoc maxime
 servandum est; ut, cum pleraque utilia in-
 suavia sint, qualis est plantago, & rubi, &
 5 quicquid malicorio mixtum est, ea potissi-
 mum ex his dentur, quæ maxime æger vo-
 let. Deinde, si omnia ista fastidiet, ad ex-
 citandam cibi cupiditatem, interponatur
 aliquid minus utile, sed magis gratum.
 10 Exercitationes & fricationes huic quoque
 morbo necessariae sunt: & cum his sol,
 ignis, balneum, vomitus^d, ut Hippocrati
 visum est; etiam albo veratro^e, si cætera pa-
 rum proficient, evocatus.

15

CAP. XVII.

De Lumbricis alvum occupantibus.

NONNUNQUAM autem lumbrici quo-
 que occupant alvum; hique modo
 20 ex inferioribus partibus; modo, quod
 fœdus, ore^a redduntur. Atque interdum
 latos eos, qui pejores sunt; interdum tere-
 tes videmus.

Si lati sunt, aqua potui dari debet, in
 25 qua lupinum, aut cortex mori decoctus sit;
 aut cui adjectum sit contritum vel hysio-
 pum, vel piperis acetabulum, scammonæ
 paulum. Vel etiam pridie, cum multum al-
 lium ederit, vomat. Posteroque die mali
 30 punici tenues radículas colligat, quantum
 manu comprehendet; easque contusas in
 aquæ tribus sextariis decoquat, donec ter-
 tia pars supersit; huic adjiciat nitri paulum,
 & jejunos bibat. Interpositis deinde tribus

K 6

horis,

^d Aph. IV, 12. ^e De Victu Acutor. LVI, 6. Quatenus
 se. fluxio ex capite de Affection. XXV, 6. a Seren. Sane.
 XXX, 5. Cælius Aurel. Tard. Pass. IV, 3.

horis, duas portiones fumat talis aquæ, vel muria duræ huic adjectæ; tum defideat, subiecta calida aqua in pelve.

Si vero teretes sunt, qui pueros maxime exercent, & eadem dari possunt, & quædam leviora; ut contritum semen urticae, aut brassicae, aut cumini cum aqua, vel mentha^b cum eadem, vel apsinthium decoctum, vel hyssopum ex aqua mulsa, vel nasturtii semen cum aceto contritum. E-
disse etiam & lupinum, & allium prodest; vel in alvum oleum subter dedisse.

C A P X V I I I .

De Tenesmo.

EST autem aliud levius omnibus proximis, de quibus supra dictum est, quod *τενεσμός* Græci vocant. Id neque acutis neque longis morbis annumerari debet, cum facile^a tollatur, neque unquam per se jugulet. In hoc æque atque in torminibus frequens desidendi cupiditas est; æque dolor, ubi aliquid excernitur. Descendunt autem pituitæ^b mucisque similia; interdum etiam leviter suberuenta; sed his interponuntur nonnunquam ex cibo quoque recte cocta.

Desidere oportet in aqua calida; sæpiusque ipsum anum nutrire. cui rei plura medicamenta idonea sunt: butyrum^c cum rosa; acacia ex aceto liquata; emplastrum id, quod *τετραφάρινον* Græci vocant, rosa liquatum; alumen lanæ circumdatum, & ita appositum. eademque ex inferiore parte

^b Seren. Sammon. XXX, 11. ^a Plin. H. N. XXVIII, 14.
^c Hippocrat. de Affection. T. xxvii. ^c Al. Trallian. VIII, 6.

indita, quæ torminum auxilia sunt: eadem verbenæ decoctæ, ut inferiores partes foveantur. Alternis vero diebus aqua, alternis leve & austerum^d vinum bibendum est. 5 Potio esse debet egelida & frigida propior: ratio victus talis, qualem ad tormina supra præcepimus.

CAP. XIX.

10 De Ventris fluxu.

LEVIOR etiam, dum recens, dejectio, ubi & liquida alvus, & sæpius quam ex consuetudine fertur. In qua interdum tolerabilis dolor est, interdum gravissimus, idque pejus est. Sed uno die fluere alvum sæpe pro valetudine est: atque etiam pluribus, dum febris absit, & intra septimum diem id conquiescat. Purgatur enim corpus, & quod intus læsurum erat, 20 utiliter effunditur. Verum spatium periculosum est. interdum enim tormina ac febri-culas excitat, viresque consumit.

Primo die quiescere satis est; neque impetum ventris prohibere. Si per se desit, 25 balneo uti, paulum cibi capere: si mansit, abstinere non solum à cibo, sed etiam à portione. Postero die, si nihilominus liquida alvus est, æque conquiescere; paululum adstringentis cibi sumere. Tertio die in bal- 30 neum ire; vehementer omnia præter ventrem perfricare; ad ignem lumbos, scapulasque admovere; cibi uti, sed ventrem contrahentibus; vino non multo, meraco. Si postero quoque die fluet, plus edisse, sed

K 7

vomere

^d Cæl. Aureliana. Tard. pass. IV, 6.

vomere etiam. Ex toto, donec conquiescat, contra siti, fame, vomitu niti. Vix enim fieri potest, ut, post hanc animadversionem, alvus non contrahatur.

Alia via est, ubi velis supprimere, cœnare 5
re, deinde vomere: postero die lecto conquiescere, vesperi ungi, sed leviter: deinde
232, 5. de panis circa selibram ex vino^a aminæo
mero sumere; tum assum aliquid, maxime-
que avem; & postea vinum idem bibere 10
aqua pluviatili mixtum, idque usque quin-
tum diem facere, iterumque vomere. Frigidam autem assidue potionem esse debere,
contra priores authores Asclepiades affirmavit, & quidem quam frigidissimam. Ego 15
experimentis quemque in se credere debere existimo, calida potius, an frigida utatur.

Interdum autem evenit, ut id malum, pluribus diebus neglectum, curari difficilius 20
possit. A vomitu oportet incipere: deinde postero die vesperi tepido loco ungi; cibum modicum assumere, vinum meracum quam asperrimum; impositam super ventrem habere cum cerato rutam. 25
In hoc autem affectu corporis neque ambulatione, neque fricatione opus est: vehiculo sedisse, vel magis etiam equo, prodest. neque enim ulla res magis intestina confirmat. 30

Si vero etiam medicamentis utendum est, aptissimum est, quod ex pomis fit. Vindemiæ tempore in grande vas conjicienda sunt pira atque mala silvestria. si ea non sunt,

^a Virgil. Georg. II, 97. Auson. Epist. V, 13.

sunt, pira ^b Tarentina viridia, vel Signina,
 mala ^c Scandiana vel Amerina, ^d myrrharia:
 hisque adjicienda sunt cotonea, & cum
 5 ipfis corticibus suis punica, forba, &, qui-
 bus magis utimur, etiam torminalia, sic
 ut hæc tertiam ollæ partem teneant: tum
 deinde ea multo implenda est; coquen-
 dumque id, donec omnia, quæ indita sunt,
 liquata, in unitatem quandam coeant. Id
 10 gustui non insuave est: &, quodocunque
 opus est, assumptum leniter, sine ulla sto-
 machi noxa, ventrem tenet. duo aut tria
 cochlearia uno die sumpsisse, fatis est. Al-
 terum valentius genus: myrti baccas le-
 15 gere, ex his vinum exprimere, id decoque-
 re, ut decima pars remaneat, ejusque cya-
 thum sorbere. Tertium, quod quodocum-
 que fieri potest, malum punicum excavare,
 exemptisque omnibus seminibus, membra-
 20 nas, quæ inter ea fuerunt, iterum conjice-
 re; tum infundere cruda ova, rudiculaque
 miscere: deinde malum ipsum super pru-
 nam imponere; quod, dum humor intus
 est, non aduritur: ubi ficcum esse cœpit,
 25 remove oportet, extractumque cochlea-
 ri, quod intus est, edisse. Hoc, aliquibus
 adjectis, majus momentum habet. Itaque
 etiam in piperatum conjicitur, miscetur-
 que cum sale & pipere, esturque ex his.
 30 Edenda est pulticula etiam, cum qua pau-
 lum ex favo veteri coctum sit. Et lenticula
 cum malicorio cocta, rubique cacumina
 in aqua decocta, & ex oleo atque aceto
 assumpta, efficacia sunt: ut & ea aqua, in
 qua

^b Plin. H. N. XV, 15. ^c Scribon. Larg. Comp. 104.
^d Plin. H. N. XV, 15. ^d Myrraria Plin. H. N. XV, 15.

qua vel palmulæ, vel malum cotoneum, vel arida sorba, vel rubi decocti sunt, potata, quod genus significo, quoties potionem dandam esse dico, quæ adstringat. Triticum quoque hemina in vino aminæo austero decoquitur; idque triticum jejuno ac sitienti datur; superque id vinum id sorbetur. quod jure valentissimis medicamentis annumerari potest. Atque etiam potui datur vinum Signinum, vel resinatum austerum, vel quodlibet austerum. Contunditurque cum corticibus, seminibusque suis punicum malum, vinoque tali miscetur: idque vel merum sorbet aliquis, vel bibit mixtum. Sed medicamentis uti, nisi in vehementibus malis, supervacuum est.

C A P. XX.

De Vulvæ morbo.

EX vulva quoque fœminis vehemens malum nascitur: proximeque ab stomacho, vel afficitur hæc, vel corpus afficit. Interdum etiam sic exanimat, ut tanquam comitiali^a morbo prosternat. Distat tamen hic casus, eo quod neque oculi vertuntur, nec spumæ profluunt, nec nervi distenduntur: sopor tantum est. Id vitium quibusdam fœminis crebro revertens perpetuum evadit.

Ubi incidit, si fatis virium est, ^b sanguis missus adjuvat: si parum est, cucurbitulæ tamen defigendæ sunt in inguinibus. Si diutius aut jaceat aut alioqui jacere consuevit,

^a Aretæus de Morb. Acut. II, 11. ^b Idem de Curat. Acut. II, 10.

suevit , admovere oportet naribus extin-
ctum ex lucerna linamentum , vel aliud ex
his, quæ fœdioris esse c̄ odoris retuli, quod
mulierem excitet. Idemque aquæ frigidæ
5 perfusio efficit. Adjuvatque ruta contrita
cum melle , vel ex cyprino ceratum , vel
quodlibet calidum & humidum catapla-
sma, naturalibus pube tenus impositum. In-
ter hæc etiam perfricare coxas , & poplites
10 oportet.

Deinde , ubi ad se rediit , circumciden-
dum vinum est in totum annum , etiamsi
casus idem non revertitur. Fricatione quo-
tidie utendum totius quidem corporis,
15 præcipue vero ventris , & poplitum. Cibus
ex media materia dandus. Sinapi super
imum ventrem tertio quoque aut quarto
diē imponendum, donec corpus rubeat.

Si durities manet , mollire commode
20 videtur solanum in lac demissum , deinde
contritum , & cera alba atque medulla cer-
vina cum irino ; aut sebum taurinum vel
caprinum cum rosa mistum. Dandum po-
tui etiam vel castoreum est , vel git , vel
25 anethum. Si parum pura est , purgetur
junco quadrato. Si vero vulva exulcerata
est , ceratum ex rosa fiat : etiam recens suil-
la adeps , & ex ovis album misceatur, idque
apponatur ; vel album ex ovo cum rosa
30 mistum , adjecto , quo facilius consistat,
contritæ rosæ pulvere. Dolens vero vulva
sulphure suffumigari debet.

At, si purgatio nimia mulieri nocet, reme-
dio sunt cucurbitulæ , cute incisa , inguini-
bus

c Hippoer. II. de Morb. Mulier. LX, 10, 11. Aretæus de
Curat. Acut. II, 10.

33,23. bus^d vel etiam sub mammis admotæ. Si maligna purgatio est, subjicienda sunt * coercentia. Id faciunt etiam albæ violæ, nigrum papaver cum melle assumptum, & gummi cum trito semine apii liquatum, & 5 cum cyatho passii datum.

Præter hæc, in omnibus vulvæ doloribus idoneæ potiones sunt, quæ ex odoribus fiunt, id est spica nardi, croco, cinnamomo, casia, similibusque. Idemque etiam 10 decocta lentiscus præstat. Si tamen intolerabilis dolor est, & sanguis profluit, etiam sanguinis detractio apta est; aut certe coxis admotæ cucurbitulæ cute incisa.

2. De Urinæ nimia profusione. ^e 15

At cum urina super potionum modum mingitur, & jam sine dolore profluens maciem & periculum facit, si tenuis est, opus est exercitatione & fricatione, maximeque in sole, vel ad ignem. Balneum rarum esse 20 debet, neque longa in eo mora: cibus comprimens: vinum^f austerum meracum; per æstatem, frigidum; per hiemem, egelidum; sed tantum, quantum minimum sit. Infima alvus quoque vel ducenda vel lacte 25 purganda est. Si crassa urina est, vehementior esse debet & exercitatio, & fricatio: longior in balneo mora: cibus opus est teneris: vinum idem. In utroque morbo vitanda omnia sunt, quæ urinam movere 30 confuerunt.

C A P.

^d Aphor. V, 50. ^e Aretæus de Morb. Diuturn. II, 1. Æginet. II, 14. & III, 45. Trall. IX, 8. ^f Aretæus de Curaz. Diut. II, 2.

CAP. XXI.

De Seminis nimia ex naturalibus profusione. ^a

- 5 **E**ST etiam circa naturalia vitium, nimia profusio seminis. quod sine venere, sine nocturnis ^b imaginibus sic fertur, ut, interposito spatio, tabe hominem consumat.
- 10 In hoc affectu salutares sunt vehementes fricationes, perfusiones, natationesque quam frigidissimæ: neque cibi, nec potio, nisi frigida assumpta. Oportet autem vitare cruditates, & omnia inflantia: nihilque ex
- 15 his assumere, quæ contrahere semen videntur; qualia sunt, filigo, simila, ova, alica, amyllum, omnis caro glutinosa, piper, eruca, bulbi, nuclei pinei. Neque alienum est, fovere inferiores partes aqua, decocta ex
- 20 verbenis comprimimentibus, ex iisdem aliqua cataplasmata imo ventri inguinibusque circumdare; præcipueque ex aceto. Vitare autem oportet rutam, & ne supinus dormiat.

25

CAP. XXII.

De Coxarum morbis. ^a

- 30 **S**UPEREST, ut ad extremas partes corporis veniam, quæ articulis inter se conferuntur. Initium à coxis faciam. Harum ingens dolor esse consuevit: isque hominem sæpe debilitat, & quosdam non dimittit. Eoque id genus difficillime curatur, quod fere post longos ^b morbos vi pestifera

73, 22.

^a Aret. de Morb. Diut. II, 5. & de Curat. Diut. II, 5. Trall. XI, 9. ^b Cæl. Aurel. Tard. pass. V, 5. ^a II. Præd. XLV. Aret. de Diut. II, 12. ^b Aret. de Curat. Diut. II, 12.

fera huc se inclinât: quod ut alias partes liberat, sic hanc ipsum quoque affectamprehendit.

Fovendum primum aqua calida est: deinde utendum calidis cataplasmatibus. Maxime prodesse videtur, aut cum hordeacea farina, aut cum ficu ex aqua decocta mixtus capparis cortex concisus; vel lolii farina ex vino diluto cocta, & mixta cum arida fece. quæ quia refrigerant, imponere noctu malagmata commodius est. Inulæ quoque radix contusa, & postea ex vino austero cocta, & late super coxam imposita, inter valentissima auxilia est. Si ista non solverunt, sale calido & humido utendum est.

Si ne sic quidem finitus dolor est, aut tumor ei accedit, incisa cute admovendæ sunt cucurbitulæ: movenda urina: alvus, si compressa est, ducenda. Ultimum est, & in uteri quoque morbis efficacissimum, tribus aut quatuor locis super coxam, cutam candentibus ferramentis exulcerare. Fricatione quoque utendum est, maxime in sole, & eodem die sæpius: quo facilius ea, quæ coeundo nocuerunt, digerantur. Eaque, si nulla exulceratio est, etiam ipsis coxis: si est, cæteris partibus adhibenda est. Cum vero sæpe aliquid exulcerandum candenti ferramenti sit, ut materia inutilis evocetur, illud perpetuum est, non, ut primum fieri potest, hujus generis ulcera sanare: sed ea trahere, donec id vitium, cui per hæc opitulamur, conquiescat.

C A P.

e N. Myreps. Sect. XXXIV. c. 12.

CAP. XXIII.

De Genuum dolore. ^a

5 **C**Oxis proxima genua sunt. in quibus
 10 **C**ipfis nonnunquam dolor esse consue-
 vit. In iisdem autem cataplasmatibus
 cucurbitulisque præsidium est: sicut etiam,
 cum in humeris, aliisque commissuris do-
 lor aliquis exortus est. Equitare ei, cui ^{240,7.}
 10 genua dolent, inimicissimum omnium est.
 Omnes autem ejusmodi dolores, ubi inve-
 teraverunt, vix citra unctionem finiuntur.

CAP. XXIV.

15 *De Manuum & pedum articulo-
 rumque vitiis.* ^a

20 **I**N manibus pedibusque articulorum vi-
 tia frequentiora longioraque sunt. Quæ
 in podagricis chiragricisque esse consue-
 runt, ea raro vel ^b castratos, vel ^c pueros
 ante foeminae coitum, vel ^d mulieres, nisi
 quibus menstrua suppressa sunt, tentant.

25 Ubi sentire cœperunt, sanguis mitten-
 dus est. id enim inter initia statim factum,
 sæpe annuam, nonnunquam perpetuam
 valetudinem bonam præstat. Quidam
 etiam, cum asinino lacte poto ex toto se
 eluissent, in perpetuum hoc malum evase-
 runt. Quidam, cum toto anno à vino, mul-
 30 so, venere sibi temperassent, securitatem
 totius vitæ consecuti sunt. idque utique
 post primum dolorem servandum est,
 etiamsi quievit. Quod si jam consuetudo
 ejus facta est, potest quidem aliquis esse se-
 curior

^a Marcell. de Medicam. c. XXXIV. ^a Cæli Aureliani.
 Tard. Pass. V, 2. Trall. XI, 1. Aret. de Morb. Diut. II, 12.
^b Aph. VI, 28. ^c Aph. VI, 30. ^d Aph. VI, 19.

curior his temporibus, quibus dolor se remisit: majorem vero curam adhibere debent hi, quibus id revertitur. quod fere
 43, 28. ^e vere autumnove fieri solet.

Cum vero dolor non urget, mane gestari debet; deinde ferri, aut inambulatione leni se dimovere &, si podagra est, interpositis temporibus exiguis, invicem modo sedere, modo ingredi; tum, antequam cibum capiat, sine balneo, loco calido leniter perfricari, sudare, perfundi aqua egelida: deinde cibum sumere ex media materia, interpositis rebus urinam moventibus, quotiesque plenior est, evomere.

Ubi dolor vehemens urget, interest, sine tumore is sit, an tumor cum calore, an tumor jam etiam obcaluerit. Nam, si tumor nullus est, calidis fomentis opus est. Aquam marinam, vel muriam duram fervere facere oportet, deinde in pelvem conjicere, &, cum jam homo pati potest, pedes demittere superque pallam dare, & vestimento tegere; paulatim deinde juxta labrum ipsum ex eadem aqua leniter infundere, ne calor intus destituat; ac deinde nocte cataplasmata ^f calefacientia imponere, maximeque hibisci radicem ex vino coctam. Si vero tumor calorque est, utilioraque sunt refrigerantia, recteque in aqua quam ^g frigidissima articuli continentur; sed neque quotidie, neque diu fiat, ne nervi indurescant. Imponendum vero est cataplasma, quod refrigeret: neque tamen in hoc ipso diu permanendum; sed ad ea transeun-

^e Aphor. VI, 55. ^f Aretæus de Curat. Diut. II, 125.
^g Aph. V, 25.

eundum, quæ sic reprimunt, ut emolliant.

Si major est dolor, papaveris cortices in vino coquendi, miscendique cum cerato sunt, quod ex rosa factum sit: vel ceræ & adipis suillæ tantundem una liquandum, deinde his vinum miscendum, atque ubi, quod ex eo impositum est, incaluit, detrahendum, & subinde aliud imponendum est.

10 Si vero tumores etiam obcalluerunt, & dolent, levat spongia imposita, quæ subinde ex oleo, vel aceto, vel aqua frigida exprimitur; aut pari portione inter se mista, pix, cera, alumen. Sunt etiam plura idonea
15 manibus pedibusque^h malagmata. Quod si nihil superimponi dolor patitur, id, quod sine tumore est, fovere oportet spongia, quæ in aquam calidam demittatur, in qua vel papaveris cortex, vel cucumeris silve-
20 stris radix decocta sit; tum inducere articulis crocum cum succo papaveris & ovillo lacte.

At si tumor est, foveri quidem debet aqua egelida, in qua lentiscus, aliave ex
25 reprimentibus verbena decocta sit: induci vero medicamentum ex nucibus amaris cum aceto tritis; aut ex cerussa, cui contritæ herbæ muralis succus sit adjectus. Lapis etiam, qui carnem edit, quem *σαρκοφά-*
30 *γος* Græci vocant, excisus sic, ut pedes capiat, demissos eos, cum dolent, retentosque ibi levare consuevit. Ex quo in Assioⁱ sepulchra faciunt. Et lapidi Assio^k gratia est adjuvandum.

Ubi

^h Nicol. Myreps. Sect. XXXIV. cap. X, XI. Scrib. Larg. cap. XLI. Comp. 1, 8, 159. ⁱ Plin. H. N. XXXVI, 17.
^k Plin. loco. cit. Oribas. Synopsis. II, 56.

Ubi dolor & inflammatio se remiserunt, (quod intra dies ^l triginta fit, nisi vitium hominis accessit) modicis exercitationibus, abstinentia, unktionibus lenibus utendum est sic, ut etiam cum acopo, vel liquido cerato cyprino articuli perfricentur. Equitare podagricis quoque alienum est. 5

237,9. Quibus vero articulorum dolor certis temporibus revertitur, hos ante & curioso victu cavere oportet, ne inutilis materia corpori superfit: & crebriore vomitu, & si quis ex corpore metus est, vel, alvi ductione uti, vel lacte purgari. Quod Erasistratus in podagricis ^m expulit: ne in inferiores partes factus cursus pedes repleret: cum evidens sit omni purgatione non superiora tantummodo, sed etiam inferiora exinaniri. 10 15

C A P. XXV.

De Refectione convalescentium à morbo. 20

EX quocunque autem morbo quis convalescit, si tarde confirmatur, vigilare prima luce debet; nihilominus in lecto conquiescere: circa tertiam horam leniter unctis manibus corpus permulcere. Deinde delectationis causa, quantum juvat, ambulare, circumcisa omni negotiosa actione. Tum gestari diu: multa fricatione uti: loca, cœlum, cibos sæpe mutare. Ubi triduo 30 quatrduove vinum bibit, uno aut etiam altero die interponere aquam. Per hæc enim fiet, ne in vitia tabem inferentia incidat, & ut mature vires suas recipiat. Cum vero

^l Alii quadragintâ, Aph. VI, 49. ^m Libro quo de Podagra scripsit. Cælius Aurelian. Tard. Pass. II, 2. in fine.

vero ex toto convaluerit, periculose vitæ genus subito mutabit, & inordinate aget. Paulatim ergo debebit, omissis his legibus, eo transire, ut arbitrio suo vivat.

5

LIBER QUINTUS.

P R Æ F A T I O.

10

IXI de his malis corporis, quibus victus ratio maxime subvenit. nunc transeundum est ad eam medicinæ partem, quæ magis medicamentis pugnat. His multum
 15 antiqui authores tribuerunt, & Erasistratus, & hi qui se *ἐμπειρητικὸς* nominaverunt; præcipue tamen Herophilus, deductique ab illo viri; adeo ut nullum morbi genus sine his curarent. Multaque etiam de
 20 facultatibus medicamentorum memoriæ prodiderunt, qualia sunt vel Zenonis, vel Andree, vel Apollonii, qui Mus cognominatus est. Horum autem usum ex magna parte Asclepiades non sine causa sustulit; &
 25 cum omnia fere medicamenta stomachum lædant, malique succi sint, ad ipsius victus rationem potius omnem curam suam transtulit. Verum, ut illud in plerisque morbis utilius est, sic multa admodum corporibus nostris incidere consuerunt, quæ sine
 30 medicamentis ad sanitatem pervenire non possunt. Id ante omnia scire convenit, quod omnes medicinæ partes ita connexæ sunt^a ut ex toto separari non possint; sed ab

L

CO

^a Scribon. Larg. c. 68.

242 A. CORN. CELSI Lib. 5.
eo nomen trahant, à quo plurimum petunt.
Ergo ut illa, quæ victu curat, aliquando
medicamentum adhibet; sic illa, quæ præ-
cipue medicamentis pugnat, adhibere etiam
rationem victus debet; quæ multum admo- 5
dum in omnibus malis corporis proficit. Sed
cum omnia medicamenta proprias faculta-
tes habeant, ac sæpe simplicia opitulentur,
sæpe mista; non alienum videtur ante pro-
ponere & nomina, & vires, & misturas eo- 10
rum: quo minor ipsam curationem exse-
quentibus mora sit.

C A P. I.

De simplicibus facultatibus quarumcunque 15
rerum, ex quibus medicamenta sunt:

Et primo de his, quæ Sanguinem
supprimunt.

SANGUINEM supprimunt, atramentum
sutorium, quod Græci χάλκανθον ap- 20
pellant, chalcitis, acacia, & ex aqua ly-
cium, thus, aloe, gummi, plumbum com-
bustum, porrum, herba sanguinalis, creta
vel cimolia vel figularis, misy, frigida aqua,
vinum, acetum, alumen, melinum, squa- 25
ma & ferri & æris; atque hujus quoque
duæ species sunt, alia tantum æris, alia ru-
bri æris.

C A P. II.

Quæ vulnus glutinent. 30

GLUTINANT vulnus, myrrha, thus,
gummi, præcipueque acanthinum,
psyllium, tragacantha, cardamo-
mum,

mum, bulbi, lini semen, nasturtium, ovi album, gluten, ichthyocolla, vitis alba, contusæ cum testis suis cochleæ, mel coctum, spongia vel ex aqua frigida, vel ex vino, vel ex aceto expressa: ex iisdem lana succida, si levis plaga est: etiam^a aranea.

Reprimunt, alumen & scissile, quod *χρυσόν* vocatur, & liquidum, melinum, auripigmentum, ærugo, chalcitis, atramentum
10 futorium.

C A P. III.

Quæ concoquant, & moveant pus.

15 **C**ONCOQUUNT & movent pus, nardum, myrrha, costus, balsamum, galbanum, propolis, styrax, thuris & fuligo & cortex, bitumen, pix, sulphur, resina, sebum, adeps, oleum.

C A P. IV.

Quæ aperiant vulnera.^a

20 **V**ULNERA aperiunt tanquam ora in corporibus, quod *ἀνατομήν* Græce dicitur, cinnamomum, balsamum, paces, juncus quadratus, pulegium, flos albae violæ, bdellium, galbanum, resina terebinthina & pinea, propolis, oleum vetus, piper, pyrethrum, chamæpitys, uva taminia, sulphur, alumen, rutæ semen.

30

C A P. V.

Quæ purgent.

PURGANT, ærugo, auripigmentum, quod *ἀρροενίον* à Græcis nominatur. (huic au-

L 2

tem

^a Petron. Sat. c. 58.

^a Oribas. Synops. II, 42, 47.

tem & sandarachæ in omnia eadem vis; sed validius est) squama æris, pumex, iris, balsamum, styrax, thus, thuris cortex, resina, & pinea, & terebinthina liquida, œnanthe, lacerti stercus, sanguis columbæ, & palumbi, & hirundinis, ammoniacum, bdellium (quod in omnia idem, quod ammoniacum, potest; sed hoc valentius est) abrotonum, ficus arida, coccum gnidium, scobis eboris, omphacium, radícula, coagulum, sed maxime leporinum (cui eadem, quæ cæteris coagulis, facultas, sed utique validior est) fel taurinum, vitellus crudus, cornu cervinum, gluten, mel crudum, misy, chalcitis, crocum, uva taminia, spuma argenti, galla, squama æris, lapis hæmatites, minium, costum, sulphur, pix cruda, sebum, adeps, oleum, ruta, porrum, lentacula; eryum.

C A P. VI.

Quæ rodant.

RODUNT, alumen liquidum, sed magis rotundum, ærugo, chalcitis, misy, squama æris, sed magis rubri, æs combustum, sandaracha, minium sinopicum, casia, balsamum, myrrha, thuris cortex, galbanum, resina terebinthina liquida, piper utrunque, sed rotundum magis, cardamomum, auripigmentum, calx, nitrum, & spuma ejus; apii semen, narcissi radix, omphacium, alcyonium, oleum ex amaribus nucibus, allium, mel crudum, vinum, lentiscus, squama ferri, fel taurinum, scamonea,

monea, uva taminia, cinnamomum, styrax, ruthæ semen, refina, narcissi semen, sal, nuce amaræ, ut oleum earum, atramentum futorium, chryfocolla, concharum cinis.

§

C A P. VII.

Quæ exedant corpus.

EXEDUNT corpus, acaciæ succus, hebenus, ærugo, squama æris, chryfocolla, cinis Cyprius, nitrum, cadmia, spuma argenti, hypocistis, diphryges, sal, auripigmentum, sulphur, eruca, sandaracha, salamandra, alcyonium, æris flos, chalcitis, atramentum futorium, ochra, calx, acetum, galla, alumen, lac caprifici, vel lactucæ marinæ, quæ *πύργου* à Græcis nominatur, fel, thuris fuligo, spodium, lenticula, mel, oleæ folia, marrubium, lapis hæmatites, & Phrygius, & Asiæ, & scissilis, misy, vinum, acetum.

C A P. VIII.

Quæ adurant.^a

ADURUNT, auripigmentum, atramentum futorium, chalcitis, misy, ærugo, calx, charta combusta, sal, squama æris, fex combusta, myrrha, stercus & lacerti, & columbæ, & palumbi, & hiru-
dinis, piper, coccum gnidium, allium, diphryges, lac utrunque (quod proximo capite supra comprehensum est) veratrum & album & nigrum, cantharides, corallium, pyrethrum, thus, salamandra, eruca, sandaracha, uva taminia, chryfocolla, ochra,
L 3 alu-

^a Plin. H. N. XXXVI, 9.

^a Oribas. Synops. II, 48.

C A P. IX.

Quæ crustas ulceribus inducant.

EADEM fere crustas ulceribus tanquam
igne adustis inducunt, sed præcipue
chalcitis, utique si cocta est, flos æris,
ærugo, auripigmentum, misy, & id quo-
que magis coctum.

C A P. X.

10

Quæ crustas ulceribus resolvant.

CRUSTAS vero has resolvit, farina tri-
ticea cum ruta, vel porro, aut lenticu-
la, cui mellis aliquid adjectum est.

15

C A P. XI.

*Quæ discutiant ea, quæ in aliqua
parte corporis coierunt.*

AD discutienda vero ea, quæ in cor- 20
poris parte aliqua coierunt, ma-
xime possunt, abrotonum, hele-
nium, amaracus, alba viola, mel, lilium,
sanfucus, cyperus, lac, fertula campana,
serpyllum, cupressus, cedrus, iris, viola 25
purpurea, narcissus, rosa, crocum, prafium,
juncus quadratus, nardum, cinnamomum,
casia, ammoniacum, cera, refina, uva ta-
minia, spuma argenti, styrax, ficus arida,
tragoriganus, lini & narcissi semen, bitu- 30
men, sordes ex gymnasio, pyrites lapis, aut
molaris, crudus vitellus, amaræ nuces,
sulphur.

C A P.

CAP. XII.

Quæ evocent, & educant.

5 **E**VOCAT & educit, ladanum, alumen
rotundum, hebenus, lini semen, om-
phacium, fel, chalcitis, bdellium, re-
sina terebinthina & pinea, propolis, ficus
arida decocta, stercus columbæ, pumex,
farina lolii, grossi in aqua cocti, elaterium,
10 lauri baccæ, nitrum, sal.

CAP. XIII.

Quæ exasperata lævent.

15 **L**ÆVANT id, quod exasperatum est, spo-
dium, hebenus, gummi, ovi album,
lac, tragacanthum.

CAP. XIV.

Quæ carnem nutriant, & ulcus impleant.

20 **C**ARNEM alunt, & ulcus implent, resi-
na pinea, ochra^a Attice, mel, asteria- 255,
ce, cera, butyrum. 270

CAP. XV.

Quæ Molliant.

25 **M**OLLIUNT, æs combustum, terra
Eretria, nitrum, papaveris lachry-
ma, ammoniacum, bdellium, cera,
sevum, adeps, oleum, ficus arida, sesamum,
30 fertula campana, narcissi & radix & semen,
rosæ folia, coagulum, vitellus crudus,
amaræ nuces, medulla omnis, stimmi, pix,
cochlea cocta, cicutæ semen, plumbi re-
trimentum, *σικερίαν μολύβδος* Græci vo-
L 4 cant,

^a Gorræus Defin. Medic. V. ὄχρα.

cant, panaces, cardamomum, galbanum, resina, uva taminia, styrax, iris, balsamum, sordes ex gymnasio, sulphur, butyrum, ruta.

C A P. XVI.

Quæ cutem purgent.

CUTEM purgat mel, sed magis, si est cum galla, vel ervo, vel lenticula, vel marrubio, vel iride, vel ruta, vel nitro, vel ærugine.

10

C A P. XVII.

De misturis simplicium rerum; & de ratione ponderum.

EXPOSITIS simplicibus facultatibus, dicendum est, quemadmodum misceantur, quæque ex his fiant. Miscentur autem varie, neque hujus ullus modus est, cum ex similibus alia demantur, alia adjiciantur; iisdemque servatis, ponderum ratio mutetur. Itaque, cum facultatum materia non ita multiplex sit, innumerabilia misturarum genera sunt; quæ comprehendi si possent, tamen esset supervacuum. Nam & iidem effectus intra paucas compositiones sunt, & mutare eas cuilibet, cognitis facultatibus, facile est. Itaque contentus his ero, quas accepi velut nobilissimas. In hoc autem volumine eas explicabo, quæ vel desiderari in prioribus poterunt; vel ad eas curationes pertinent, quas protinus hic comprehendam sic, ut tamen, quæ magis communia sunt, simul jungam. Si qua singulis, vel etiam paucis commo-

15

20

25

30

mo-

modata sunt, in ipsorum locum differam.

Sed & ante sciri volo, in uncia pondus denariorum septem esse. Unius deinde denarii pondus dividi à me in sex partes, id est sextantes, ut idem in sextante denarii habeam, quod Græci habent in eo, quem ὀβολὸν appellant. Is ad nostra pondera relatus paulo plus dimidio scrupulo facit.

10 2. *Quid Malagma, & Emplastrum, & Pastillus inter se differant.*

Malagmata vero, atque emplastra, pastillique, quos προχίσκας Græci vocant, cum plurima eadem habeant; differunt eo, quod malagmata maxime ex floribus eorumque
15 etiam furculis, emplastra pastillique magis ex quibusdam metallicis fiunt. Deinde malagmata contusa abunde mollescunt: nam super integram cutem injiciuntur: laboriose vero conteruntur ea, ex quibus em-
20 plastra pastillique fiunt; ne lædant vulnera, cum imposita sunt. Inter emplastrum autem & pastillum hoc interest, quod emplastrum utique liquati aliquid accipit: in pastillo tantum arida medicamenta aliquo
25 humore junguntur. Tum emplastrum hoc modo fit. Arida medicamenta per se teruntur: deinde mistis his instillatur aut acetum, aut si quis alius non pinguis humor accessurus est; & ea rursus ex eo teruntur.
30 Ea vero, quæ liquari possunt, ad ignem simul liquantur; & si quid olei misceri debet, tum infunditur. Interdum etiam aridum aliquod ex oleo prius coquitur. Ubi facta sunt, quæ separatim fieri debuerunt,

250 A. CORN. CELSI. Lib. 5.
in unum omnia miscentur. At pastilli hæc
ratio est. Arida medicamenta contrita hu-
more non pingui, ut vino vel aceto, cogun-
tur, & rursus coacta, inarescunt: atque, ubi
utendum est, ejusdem generis humore di- 5
luuntur. Tum emplastrum imponitur, pa-
stillus illinitur, aut alicui molliori, aut ce-
rato miscetur.

C A P. X V I I I.

De Malagmatis.^a

10

1. *Malagma adversus calidas podagras.*

His cognitis, primum malagmata
subjiciam; quæ fere non sunt refri-
gerandi, sed calefaciendi causa re- 15
perta. Est tamen, quod refrigerare potest;
ad calidas podagras aptum. Habet gallæ &
immaturæ & alterius, coriandri seminis,
cicutæ, lachrymæ aridæ, gummi, singu-
lorum plenum acetabulum, cerati eloti, 20
quod *πικλυδρον* Græci vocant, selibram.
Reliqua fere calefaciunt. Sed quædam di-
gerunt materiam, quædam extrahunt, quæ
επιπρωσινη vocantur: pleraque certis par-
tibus membrorum accommodata sunt. 25

263,
20.

2. *Malagma ad materiam extrahendam.*

SI materia extrahenda est, ut in hydro-
pico, in lateris dolore, in incipiente
abscessu, in suppuratione quoque me- 30
diocri, aptum est id, quod habet resinæ ari-
dæ, nitri, ammoniaci, galbani, singulorum
p. *. certæ p. *. Aut in quo hæc sunt: æru-
ginis rasæ, thuris, singulorum p. ii. *. am-
moniaci

^a *Ægineta. VII, 18. Oribas. Synopsis. III.*

moniacci falis p. vi. *. squamæ aris: ceræ,
singulorum p. viii. *. resinæ aridæ. p. xii.
*. aceti cyathus. Idem præstat cumini fa-
rina cum struthio, & melle p. ii. *.

5 3. *Malagma ad jecur dolens.*

Si jecur dolet, id in quo est balsami la-
chrymæ p. xii. *. costi, cinnamomi, cassiæ
corticis, myrrhæ, croci, junci rotundi, bal-
sami seminis, iridis illyricæ, cardamomi,
10 amomi, nardi, singulorum p. xvi. *. Qui-
bus adjicitur nardinum unguentum, do-
nec cerati crassitudo sit. Et hujus quidem
recentis usus est: si vero servandum est, re-
sinæ terebinthinæ p. xvi. *. ceræ p. x. *. ex
15 vino leni contunduntur, & cum eo miscen-
tur.

4. *Malagma ad lienem.*

At, si lienis torquet, glandis, quam *μυρο-* 216.
βάλεων Græci vocant, cortex & nitrum pa- 15.
20 ribus portionibus contunduntur, resper-
gunturque aceto quam acerrimo: ubi cerati
crassitudinem habet, linteo, ante in aqua
frigida madefacto, inlinitur, & sic imponi-
tur, supraque farina ordeacea injicitur:
25 sed manere ibi non amplius sex horis debet,
ne lienem consumat: satiusque est id bis, aut
ter fieri.

5. *Malagma commune pluribus.*

Commune autem & jecinori, & lieni, &
30 abscessibus, & strumæ, parotidibus, articu-
lis, calcibus quoque suppurantibus, aut
aliter dolentibus, etiam concoctioni ven-
tris, Lyfias composuit ex his: opopanaxis,
galbani, resinæ, singulorum p. ii. *. am-

moniaci, bdellii, ceræ, sevi taurini, iridis aridæ p. i i i i. *. cachryos acetabulo, piperis granis quadraginta. quæ contrita irino unguento temperantur.

6. *Malagma ad laterum dolorem.*

Ad laterum autem dolores compositio est^a Apollophanis: in qua sunt resinæ terebinthinæ, thuris fuliginis, singulorum p. iv. *. bdellii, ammoniaci, iridis: sevi aut vitulini, aut caprini à renibus, visci, singulorum p. iv. *. Hæc autem omnem dolorem levat, dura emollit, mediocriter calefacit.

7. *Ad idem Andree.*

Ad idem valet Andree quoque malagma, quod etiam resolvit, humorem educit, pus maturat, ubi id maturum est, cutem rumpit, & ad cicatricem perducit. Prodest impositum minutis majoribusque abscessibus: item articulis, & coxis, & pedibus dolentibus: item, si quid in corpore collisum est, reficit: præcordia quoque dura & inflata emollit: ossa extrahit: ad omnia denique valet, quæ adjuvare calor potest. Id habet ceræ p. xi. *. visci, sycamini, quam alias sycomorum vocant, lachrymæ, singulorum p. i. *. piperis & rotundi, & longi, ammoniaci thymiamatis, bdellii, iridis Illyricæ, cardamomi, xylobalsami, thuris masculi, myrrhæ, resinæ aridæ, singulorum p. x. *. pyrethri, cocci Gnidii, spumæ nitri, salis ammoniaci, radicis aristolochiæ Creticæ, cucumeris agrestis radicis, resinæ terebinthinæ liquidæ, singulorum

^a Oribas. Synops. III. Cæl. Aurelian. Acut. M. II. 24. dicitur *Polyarchion* Marcell. de Medic. c. xx. Æginet v. 11. 18.

lorum p. xx. *. quibus adjicitur unguenti irini, quantum fatis est ad ea mollienda, atque cogenda.

8. *Malagmata ad resolvenda, quæ adstricta sunt; & mollienda, quæ dura sunt; & digerenda, quæ coeunt.*

Præcipuum vero est ad resolvenda, quæ adstricta sunt, mollienda, quæ dura sunt, digerenda, quæ coeunt, id, quod ad Polyarchum authorem refertur. Habet junci quadrati, cardamomi, thuris fuliginis, amomi, ceræ, resinæ liquidæ, pares portiones.

9. *Aliud malagma ad eadem.*

15 Aliud ad eadem Nilei: crocomagmatis, quod quasi recrementum ejus est, p. iv. *. ammoniaci thymiamatis, ceræ, singulorum p. xxx. *. ex quibus duo priora ex aceto teruntur, cera cum rosa liquatur, & tum
20 omnia junguntur.

10. *Malagma Moschi ad molliendum.*

Proprie etiam dura mollit id, quod Moschi esse dicitur. Habet galbani unciam, thuris fuliginis p. iii. *. ceræ, ammoniaci
25 thymiamatis trientes, picis aridæ p. ii. *. aceti heminas tres

11. *Malagma Medi ad digerenda, quæ coeunt.*

Fertur etiam ad digerenda, quæ coeunt, sub authore Medo: quod habet ceræ p. iii.
30 *. panacis p. *. semis, squamæ æris, aluminis rotundi, item scissilis, singulorum p. i. *. plumbi combusti p. i. *. & semis.

12. *Malagma Panthemi ad eadem.*

Ad eadem Panthemus utebatur, calcis.

254 A. CORN. CELSI Lib. 5.
p. *. semis, sinapis contriti, item fœni græ-
ci, aluminis, singulorum p. i. *. sevi bubuli
p. ii. *. & semis.

13. *Malagma ad strumas.*

Ad strumam multa malagmata invenio. §
Credo autem, quo pejus id malum est,
minusque facile discutitur, eo plura esse
tentata; quæ in personis varie responde-
ruat. Andreas author est, ut hæc miscean-
tur: urticæ feminis p. i. *. piperis rotundi, 10
bdellii, galbani, ammoniaci thymiamatis,
resinæ aridæ, singulorum p. iv. *. resinæ
liquidæ, ceræ, pyrethri, piperis longi: la-
ctucæ marinæ feminis, sulphuris ignem
non experti, quod ἀπυρον vocatur, pares 15
portiones.

14. *Aliud Miconis ad idem.*

Hoc autem Miconis^c est: fecis aridæ, ace-
ti, spumæ nitri, salis ammoniaci, sinapis,
cardamomi, radicis cucumeris silvestris, re- 20
sinæ, singulorum p. iv. *. Quæ ex leni
vino contunduntur.

15. *Aliud Malagma ad idem valens.*

Expeditius ad idem fit, quod habet visci,
felini stercoris, resinæ, sulphuris ignem 25
non experti pares portiones. Et in quo est
sulphuris p. i. *. lapidis, quem pyriten vo-
cant, p. iv. *. cumini acetabulum. Item in
quo est lapidis ejusdem pars una, sulphuris
duæ partes, resinæ terebinthinæ partes tres. 30

16. *Malagma ad strumam, & phymata.*

Arabis autem cujusdam est ad strumam, &
orientia tubercula, quæ φύματα vocantur,
quod hæc digerit. Habet myrrhæ, salis am-
monia-

^c Plin. H. N. XX, 23. *Mylionis*, ubi alii *Mycconis*, reser-
minat.

moniaci, thuris, resinæ & liquidæ & aridæ,
crocomagmatis, ceræ, singulorum p. i. *.
lapidis ejus, quem *πυρίτω* vocant, p. iv. *.
quibus quidam adjiciunt sulphuris p. ii. *.

§ 17. *Malagma ad strumam, & tubera, &*
καρκινώδη.

Est etiam proficiens in struma; & in his
tuberibus, quæ difficulter concoquuntur;
& in his, quæ *καρκινώδη* vocantur, quod ex
10 his constat: sulphuris p. ii. *. nitri p. iv.
*. myrrhæ p. vi. *. fuliginis thuris p. *. se-
mis, salis ammoniaci p. iii. *. ceræ p. i. *.

18. *Malagma Protarchi ad parotidas,*
& favum, & mala ulcera.

15 Protarchus autem ad *πρωτίδας* atque tu-
bercula, quæ *μελικηρίδες*, id est favi, vel
φύμαλα nominantur, item mala ulcera, pu-
micis, resinæ pineæ liquidæ, thuris fuligi-
nis, spumæ nitri, iridis, singulorum p.
20 viii. *. cum ceræ p. ix. *. miscebat, hisque
olei cyathum & dimidium adjiciebat.

19. *Malagma adversus panum, &*
phymata.

At adversus panum, tum primum orien-
25 tem, quod *φύζεθλον* Græci vocant, & om-
ne tuberculum, quod *φύμα* nominatur,
miscetur ochra, quæ Attice nominatur, 247,
cum duabus partibus similæ, hisque, dum 21.
contunduntur, subinde mel instillatur,
30 donec malagmatis crassitudo sit.

20. *Malagma adversus phymata.*

Discutit etiam omne tuberculum, quod
φύμα vocatur, id, quod habet calcis, spu-
mæ nitri, piperis rotandi, singulorum p.
I. *.

256 A. CORN. CELSI Lib. 5.
I. *. galbani p. II. *. falis p. IV. *. quæ exci-
piuntur cerato ex rosa facto.

21. *Malagma ad supprimendum omne, quod abscedit.*

Supprimit quoque omne, quod abscedit,
id, in quo est galbani, fabæ fressæ, singulo- §
rum p. I. *. myrrhæ, thuris, corticis ex ra-
dice capparis, singulorum p. IV. *. Satisque
omnia abscedentia digerit murex combu-
stus, & bene contritus, aceto subinde ad-
jecto. 10

22. *Malagma ad sanguinem supprimendum.*

At, si plus satis sanguis subit, recte imponi-
tur, quod adversus phymata quoque potest.
Constat ex his: bdellii, styracis, ammo-
niaci, galbani, resinæ & aridæ & liquidæ 15
pineæ; item ex lentisci, thuris, iridis, sin-
gulorum p. II. *.

23. *Malagma ad carcinomata & phymata
lenienda.*

Carcinomata vero & phymata commode 20
his leniuntur: galbani, visci, ammoniaci,
resinæ terebinthinæ singulorum p. I. *.
sevi taurini p. *. semis, fecis combustæ
quam maxima portione, dum id siccius non
faciat, quam esse malagma oportet. 25

24. *Malagma ad faciem contusam ejusque livorem.*

Quod si facie contusa livor subcruentus
est, hæc compositio nocte & die imposita
tollit. Aristolochiæ, thapsiæ, singulorum
p. II. *. bdellii, styracis, ammoniaci thy- 30
miamatis, galbani, resinæ aridæ, & ex len-
tisco liquidæ, thuris masculi, iridis Illyri-
cæ, ceræ, singulorum p. IV. *. Eidem faba
quoque imposita proficit.

25.

25. *Malagmata ἀνασσωμωλινγὶ ad aperiendum.*

Sunt etiam quædam malagmata, quæ ἀνασσωμωλινγὶ Græci vocant, quoniam aperiendi vim habent. Quale est, quod ex his constat: piperis longi, spumæ nitri, singulorum p. ii. *. erysimi p. i v. *. quæ cum melle miscentur. Idoneaque etiam strumæ aperiendæ sunt. Ejus generis, vehementiusque ex his est, quod habet calcis p. i v. *.

10 *. piperis grana sex, nitri, ceræ, singulorum p. x. *. mellis p. i i i. *. olei heminam.

26. *Miconis malagma, ad resolvendum aperiendumque ac purgandum.*

Miconis quoque est, quod resolvit, aperit, purgat. Habet alcyonium, sulphur, nitrum, pumicem, pari pondere; quibus tantum picis, & ceræ adjicitur, ut fiat cerati crassitudo.

27. *Malagma ad ossa & nervos.*

20 Ad ossa autem Aristogenis, fit ex his: sulphuris p. i. *. resinæ terebinthinæ, nitri spumæ, & ex scilla partis interioris, plumbi eloti, singulorum p. i i. *. thuris fuliginis p. v i i i. *. ficus aridæ quam pinguis-
25 guissimæ, sevi taurini, singulorum p. v i i i. *. ceræ p. x i i. *. iridis Macedonicæ p. v i. *. sesami fricti acetabulum, maximeque nervis & articulis malagma hoc convenit.

28. *Malagma Euthyclei ad articulos, & ad omnem dolorem.*

30

Euthyclei quod est, & ad articulos, & ad omnem dolorem, & ad vesicæ, & ad recenti cicatrice contractos articulos, quas ἀγκύλας Græci nominant, conveniens, habet fu-
ligi-

liginis thuris acetabulum, resinæ tantundem, galbani sine furculis fescunciam, ammoniaci, bdellii, singulorum p. *. ceræ p. *. femis. Aliud item fit, quod habet iridis, ammoniaci, galbani, nitri, singulorum p. xiv. *. resinæ liquidæ p. vi. *. ceræ p. xvi. *.

29. *Malagma Sofagoræ ad dolores articulorum.*

Ad dolores articulorum Sofagoræ: plumbi combusti, papaveris lachrymæ, corticis hyoscyami, styracis, peucedani, fevi, resinæ, ceræ par pondus. 10

30. *Chryssippi malagma, ad idem valens.*

Est & Chryssippi: resinæ liquidæ, sandarachæ, piperis, singulorum p. xii. *. quibus ceræ paululum adjicitur. 15

31. *Ctesiphontis malagma ad idem valens, & ad parotidas, & phymata, & strumam.*

Ctesiphontis: ceræ Creticæ, resinæ terebinthinæ, nitri quam ruberrimi, singulorum p. *. femis, olei cyathi tres. Sed id nitrum ante per triduum, instillata aqua, teritur, & cum sextario ejus incoquitur, donec omnis humor consumatur. Prodest vero ea compositio etiam ad parotidas, phymata, strumam, omnemque coitum humoris emolliendum. 20 25

32. *Malagma ad articulos.*

Ad articulos, fici quoque aridæ partem nepetæ mistam; vel uvam taminiam sine seminibus cum pulegio recte aliquis imponit. 30

33. *Malagma Aristonis, aduersus podagras, & recentia phymata, & omnes dolores.*

Eadem podagræ præsidio sunt. Sed ad eam

eam fit Aristonis quoque, quod habet nardi, cinnamomi, cassiæ, chamæleontis, junci rotundi, singulorum p. viii. *. sevi caprini ex irino liquati p. xx. *. iridis p. i. § *. quæ in aceto quam acerrimo jacere per xx. dies debet. Idem autem etiam recen- tia phymata doloresque omnes discutit.

34. *Theoxeni malagma ad pedum dolores.*

10 At Theoxenus ad pedum dolores, sevi à renibus partem tertiam, salis partes duas miscebat, hisque membranulam illitam imponebat; tum superinjiciebat ammoniacum thymiama in aceto liquatum.

15 35. *Numenii malagma ad podagram, cæte- rosque articulos induratos.*

At Numenius podagram, cæterosque articulos induratos hoc mollebat: abrotoni, rosæ aridæ, papaveris lachrymæ, singulorum p. iiii. *. resinæ terebinthinæ 20 p. iv. *. thuris, spumæ nitri, singulorum p. viii. *. iridis, aristolochiæ, singulorum p. xii. *. ceræ. p. iii. *. quibus adjicitur cedriæ cyathus unus, olei laurini cyathi tres, olei acerbi sextarius.

25 36. *Dexii malagma, si quando callus in articulis increvit.*

Si quando autem in articulis callus increvit, Dexius docuit imponere, calcis p. iv. *. cerussæ p. viii. *. resinæ pineæ p. xx. *. 30 piperis grana xxx. ceræ p. ii. *. Quibus, dum contunduntur, hemina vini lenis instillatur.

CAP. XIX.

De Emplastris. ^a

EX emplastris autem nulla majorem usum præstant, quam quæ cruentis § protinus vulneribus injiciuntur. ἐνδαμυξ Græci vocant. Hæc enim reprimunt inflammationem, nisi magna vis eam cogit; atque tum illius quoque impetum minuunt, & glutinant vulnera, quæ id non patiuntur, 10 & cicatricem iisdem inducunt. Constant autem ex medicamentis non pinguibus, ideoque ἀλίπαντα à Græcis nominantur.

1. *Barbarum emplastrum nigrum, quod cruentis protinus vulneribus injicitur.* 15

Optimum ex his est, quod Barbarum ^b nominatur. Habet enim æruginis rasæ p. XII. * spumæ argenti p. XX. * aluminis, picis aridæ, resinæ pineæ aridæ, singulorum p. I. * quibus adjiciuntur olei & aceti singulæ 20 heminæ.

2. *Choacon emplastrum nigrum, ad idem valens.*

Alterum ad idem, quod choacon vocant, habet spumæ argenti p. X. * resinæ aridæ tantundem. sed spuma prius ex tribus olei 25 heminis coquitur. His duobus emplastris color niger est. qui fere talis fit, ex pice atque resina: ut ex bitumine nigerrimus; ex ærugine, aut æris squama, viridis; ex minio ruber; ex cerussa, albus. 30

3. *Basilicon emplastrum nigrum ad idem.* ^c

Paucæ admodum compositiones sunt, in quibus aliquid mixturæ varietas novat. Ergo id quoque nigrum est, quod βασιλικόν 35

^a P. Ægineta VII, 17. ^b Scribon. Larg. c. LXXVII, c. 207. ^c Oribas. Synopf. III,

κὸν nominatur. Habet opopanax p. i. *. galbani p. ii. *. picis, & resinæ, singulorum p. x. olei dimidium cyathum.

4. *Smaragdinum emplastrum ad idem.*

5 At, quod perviride est, smaragdinum appellatur. in quo sunt resinæ pineæ p. iii. *. ceræ p. i. *. æruginis, p. *. semis, thuris pollinis p. ii. *. olei tantundem, & aceti, quo pollen & ærugo in unum cogantur.

10 5. *Emplastrum rufum ad idem.* ^d

Est etiam coloris fere ruffi, quod celeriter ad cicatricem vulnera perducere videtur. Habet thuris p. i. *. resinæ p. ii. *. squamæ æris p. iii. *. spumæ argenti p. xx. 15 *. ceræ p. c. *. olei heminam.

6. *Παρακρητικὸν emplastrum ad idem.*

Præterea est, quod παρακρητικὸν à glutinando vocant. Constat ex his: bituminis, alumini scissilis p. iv. *. spumæ argenti p. iv. *. & olei veteris hemina. 20

7. *Cephalicum emplastrum Philotæ, capiti conveniens.*

Præterea sunt quædam generis ejusdem, quæ, quia capitibus fractis maxime conveniunt, κεφαλικὰ à Græcis nominantur. 25 Philotæ compositio habet terræ Eretriæ, chalcitidis, singulorum p. iv. *. myrrhæ, æris combusti, singulorum p. x. *. ichthyocollæ p. vi. *. æruginis rasæ, alumini rotundi, misyos crudi, aristolochiæ, singulorum p. viii. *. squamæ æris p. xx. *. thuris masculi p. ii. *. ceræ p. i. *. rosæ, & olei acerbi, ternos cyathos, aceti quantum satis est, dum arida ex eo conteruntur. 30

8. *Em-*

d Scribon. Larg. c. LXXXIII.

8. *Emplastrum viride ad idem valens.*

Aliud ad idem viride. Habet æris combulti, squamæ æris, myrrhæ, ichthyocolle, singulorum p. vi. *. misyos crudi, æruginis rasæ, aristolochiæ, aluminis rotundi, 5
singulorum p. viii. *. ceræ p. vi. *. olei heminam, aceti quod satis sit.

9. *Tetrapharmacum emplastrum, ad pus movendum.* ^e

Puri autem movendo non aliud melius, 10
quam quod expeditissimum est, & τετρα-
φαρμακον à Græcis nominatur. Habet pares
portiones ceræ, picis, resinæ, sevi taurini;
si id non est, vitulini.

10. *Enneapharmacum emplastrum, ad pus movendum, & ad purgandum valens.* 15

Alterum ad idem, εννεαφαρμακον nomi-
natur; quod magis purgat. Constat ex no-
vem rebus, cera, melle, sevo, resina, myrrha,
rosa, medulla vel cervina vel vitulina vel 20
bubula, œsypo, butyro. Quorum quoque
pondera paria miscentur.

11. *Emplastra, quibus utriusque rei facultas est.*

Sunt autem quædam emplastra, quibus
utriusque rei facultas est. quæ, nisi singula 25
habenda sit, meliora sunt; alias deteriora,
nec, nisi cum utraque opus est, aut in sin-
gulis singulorum inopia, utenda veniunt:
sed in copia rejicienda sunt; his potius ad-
hibitis, quæ id proprie, quod eo tempore 30
opus est, consequuntur. Exempli causa duo
proponam.

Attalum emplastrum ad vulnera.

Est igitur ad vulnera Attalum: quod ha-
bet

^e Seribon. Larg. cap. LXXXI, c. 211.

bet squamæ æris p. vi. *. thuris fuliginis p. xv. *. ammoniaci tantundem, resinæ terebinthinæ liquidæ p. xxv. *. sevi taurini tantundem, aceti heminas tres, olei sextarium.

5 *Judæi emplastrum, fracto capiti accommodatum.*

At inter ea, quæ fracto capiti accommodantur, habent quidam id, quod ad authorem Judæum ^f refertur. Constat ex his:
 10 salis p. iv. *. squamæ æris rubri, æris combusti, singulorum p. xii. *. ammoniaci thymiamatis, thuris fuliginis, resinæ aridæ, singulorum p. vi. *. resinæ Colophonæ, ceræ, sevi vitulini curati, singulorum p. xx.
 15 *. additur aceti sesquicyathus, olei minus cyatho. Quæ *τερεβινθινά* Græci appellant, nos curata vocamus; cum ex sevo puta omnes membranulæ diligenter exemptæ sunt, aut ex alio medicamento.

20 12. *Emplastra ἐπισσασίγγι. g*

Sunt etiam quædam emplastra nobilia ad extrahendum. quæ ipsa quoque *ἐπισσασίγγι* nominantur. Quale est, quod, quia lauri baccas habet, *ἄγι δαφνίδων* appellatur. In eo
 25 est, resinæ terebinthinæ p. x. *. nitri, ceræ, picis aridæ, baccarum lauri, singulorum p. xx. *. olei paululum. Quoties autem baccam, aut nucem, aut simile aliquid posuero, scire oportebit, antequam expendatur,
 30 ei summam pelliculam esse demendam.

13. *Aliud ἄγι δαφνίδων, ad extrahendum, et pus movendum.*

Aliud eodem nomine, quod puri quoque movendo est. Sevi vitulini, ammo-
 niaci

^f Aëtius Tetrab. IV. Serm. III, 14. ^g Scribon. Larg. c. LXXXVI.

264 A. CORN. CELSI Lib. 5.
niaci thymiamatis, picis, ceræ, nitri, bac-
carum lauri, resinæ aridæ, aristolochiæ,
pyrethri, pares portiones.

14. *Philocratis emplastrum, ad extrahendum,
& pus movendum.* 5

Præter hæc, est Philocratis: quod habet
salis ammoniaci p. vii. *. aristolochiæ p.
viii. *. ceræ, resinæ terebinthinæ, fuli-
ginis thuris, singulorum p. xv. *. spumæ
argenti p. xxxi. *. Quibus, ut pus quoque 10
moveant, iridis p. iii. *. galbani p. vi. *.
adjiciuntur.

15. *ῤυπῶδες emplastrum, ad extrahendum.*

Optimum tamen ad extrahendum est
id, quod à similitudine sordium ῤυπῶδες 15
Græci appellant. Habet myrrhæ, croci,
iridis, propolis, bdellii, capitulorum pu-
nici mali, aluminis scissilis & rotundi, mi-
syos, chalcitidis, atramenti sutorii cocti,
opopanacis, salis ammoniaci, visci, singu- 20
lorum p. iv. *. aristolochiæ p. viii. *. squa-
mæ æris p. xvi. *. resinæ terebinthinæ p.
lxxv. *. ceræ, & sevi vel taurini vel hirci-
ni singulorum p. c. *.

16. *Emplastrum Hecatæi, ad extrahendum.* 25

Hecatæo quoque authore emplastrum
generis ejusdem fit ex his: galbani p. ii. *.
fuliginis thuris p. iv. *. picis p. vi. *. ceræ,
& resinæ terebinthinæ, singulorum p.
viii. *. quibus paulum irini unguenti 30
miscetur.

17. *Alexandrinum emplastrum viride, ad
extrahendum.*

Valensque ad idem emplastrum viride
Ale-

Alexandrinum est. Habet aluminis scilicet
 filis p. viii. *. salis ammoniaci, p. vii. *
 squamæ æris p. xvi. *. myrrhæ, thuris sin-
 5 gulorum p. xviii. *. ceræ p. cl. * resinæ
 Colophonix aut pineæ p. exc. *. olei hemi-
 nam, aceti sextarium.

18. *De emplastris exedentibus.*

Quædam autem sunt emplastra exeden-
 tia, quæ *σνπιπιγι* Græci vocant. quale est id,
 10 quod habet resinæ terebinthinæ, fuliginis
 thuris, singulorum p. ii. *. squamæ æris
 p. i. *. ladani p. i. *. aluminis tantundem;
 spumæ argenti p. iv. *.

19. *Emplastrum, quod exest corpus, ossa resolvit,*

15 *& supercrescentem carnem coercet.*

Exest etiam vehementer corpus, atque
 ossa quoque resolvit, & supercrescentem
 carnem coercet id, quod habet spumæ ar-
 genti, squamæ æris, uncias singulas; nitri
 20 ignem non experti, lapidis Asii, aristolo-
 chix p. sextantes, ceræ, resinæ terebinthi-
 næ, thuris, olei veteris, atramenti sutorii,
 salis ammoniaci p. semis, æruginis rasæ p.
 bessem, aceti scillitici heminam, vini ami-
 25 nxi tantundem.

20. *Emplastra adversus morsus, & alia
 recentiora vulnere.*

Emplastrum Diogenis nigrum.

Sunt etiam adversus morsus quædam ac-
 30 commodata; quale est Diogenis nigrum:
 quod habet bituminis, ceræ, resinæ pineæ
 aridæ, singulorum p. xx. *. spumæ argenti
 p. c. * olei sextarium. Aut in quo sunt squa-
 mæ æris. p. iv. *. cerussæ, & æruginis rasæ,

266 A. CORN. CELSI Lib. 5.
singulorum p. viii.*. ammoniaci p. xii.
. ceræ, resinæ pineæ, singulorum. p. xxv..
spumæ argenti p. c.*. olei sextarium. Aut in
quo sunt squamæ æris p. xiv.*. galbani p.
vi.* cerussæ, & æruginis rasæ, singulorum 5
p. viii.*. ammoniaci p. xii. cesæ, resinæ
pineæ, singulorum p. lv.*. ex quibus spu-
ma argenti concoquitur.

21. *Ephesium emplastrum rubrum,*
ad idem valens.

10

Rubrum quoque emplastrum, quod E-
phesium vocatur, huc aptum est. Habet re-
sinæ terebinthinæ p. ii.*. galbani p. iv.*.
minii sinopici p. vi.*. thuris fuliginis p.
vi.*. ceræ p. viii.*. spumæ argenti p. lvi. 15
*, olei veteris heminam.

22. *Aliud emplastrum, ad idem valens.*

Item id, quod ex his constat; squamæ
æris, thuris fuliginis, singulorum p. iv.*.
galbani p. vi.*. salis ammoniaci p. xii. z.* 20
ceræ p. xxv.* olei tribus heminis. Hæc au-
tem aliis quoque recentioribus vulneribus
recte imponuntur.

23. *Λευγὰ ἐμπλάστρα non gravibus vulneribus*
accommodata, & maxime senilibus.

25

Sunt etiam alba lenia, λευγὰ Græci vo-
cant, fere non gravibus vulneribus accom-
modata, præcipueque senilibus. Quale est
quod habet cerussæ p. lii.*. sevi vitulini
curati, & ceræ, singulorum p. lviii.*. 30
olei heminas tres, ex quibus ea cerussa co-
quitur.

24. *Elephantinum emplastrum.*^a

Aliud, quod habet cerussæ p. xx.*. ceræ.
p. lv.*.

a Oribas. Synops. l. iii.

p. LV. *. olei heminam, aquæ sextarium. Quæ quoties adjiciuntur cerussæ vel spumæ argenti, scire licet, illa ex his coquenda esse. Est autem ea percandida compositio, 5 quæ supra posita est, ideoque elephantina nominatur.

25. *Lenia emplastra.*

Lenia quoque quædam emplastra sunt, quæ ^b λιπαρὰ fere Græci nominant; ut id 10 quod habet minii p. IV. *. spumæ argenti p. XXV. *. ceræ, & adipis suillæ singulorum p. XXXV. *. vitellos ovorum quatuor.

26. *Emplastrum lene.*

Alia compositio generis ejusdem: ceræ, 15 resinæ terebinthinæ, singulorum p. V. *. cerussæ p. VIII. *. spumæ argenti, plumbi retrimenti, (σκωρίαν μελύβδῃ Græci vocant) singulorum p. X. *. cicini olei, & myrteï, singulorum heminæ tertia.

20 27. *Archagathi emplastrum lene.*

Alia, quæ ad authorem Archagathum refertur: misyos cocti, æris combusti, singulorum p. IV. *. cerussæ coctæ p. VIII. *. resinæ terebinthinæ p. X. *. spumæ argenti 25 p. VI. *.

21. *Emplastra ejusdem generis, ad leniendum apta.*

Etiamnum generis ejusdem: spumæ argenti, ceræ, adipis suillæ, singulorum p. XXVII. *. vitelli cocti, rosæ hemina. Aut 30 compositio hæc: cerati ex oleo myrteo facti partes tres, adipis suillæ pars quarta, paululum ex plumbi retrimento. Aut hæc compositio: spumæ argenti selibra, ex olei hemina, & aquæ marinæ altera, coctæ do-

^b Plin. XXIII, 9. & XXXIII, 6.

nec bullire defierit, cui paulum ceræ sit adjectum. Aut hæc: pares portiones ceræ, sevi, stibii, spumæ argenti, cerussæ.

CAP. XX.

De Pastillis.

¶ primo de his, qui ad recentia vulnera glutinanda, sanandaque apti sunt.

PASTILLI quoque facultates diversas habent. Sunt enim ad recentia vulnera glutinanda sanandaque apti. Qualis est, qui habet chalcitidis, misyos, spumæ nitri, floris æris, gallæ, aluminis scissilis modice cocti, singulorum p. i. *. æris combusti, capitulorum mali punici, singulorum p. iii. *. Hunc oportet diluere aceto, ac sic, ubi vulnus glutinandum est, illinere. At, si nervosus aut musculosus is locus est, commodius est cerato miscere, sic ut illius octo partes, nona hujus sit.

1. *Alius pastillus ad glutinanda vulnera.*

Alius ad idem. Constat ex his: bituminis, aluminis scissilis, singulorum, p. i. *. æris combusti p. iv. *. spumæ argenti p. xi. *. olei sextario.

2. *De Sphragide pastillo, quem Polyidas confecit ad glutinandum vulnus.*

Sed longe Polyidæ celeberrimus est: *σφραγίς* autem nominatur. Qui habet aluminis scissilis p. iv. *. atramenti futorii p. ii. *. myrrhæ p. v. *. aloes tantundem, capitulorum punici mali, fellis taurini, singulorum p. vi. *. quæ contrita vino austero excipiuntur.

3. *Pastil-*

3. *Pastillus ad ulcera sordida, & nigritiem in auribus, naribus, & in obscœnis partibus, inflammationesque eorum.*

Ad ulcera sordida, & nigritiem in auribus, naribus, obscœnis partibus, inflammationesque eorum: chryfocollæ p. i. *. atramenti sutorii, aluminis scissilis, singulorum p. ii. *. halicacabi corticis p. iv. *. minii p. vi. *. spumæ argenti p. xii. *. cerusæ p. xvi. *. quæ ex aceto coguntur, & , ubi utendum est, diluuntur.

4. *Pastillus Andronis ad uvam inflamatam, ad naturalia sordida, etiam cancro laborantia.*

Andronis ^a vero est ad uvam inflamatam, ad naturalia sordida, etiam cancro laborantia: gallæ, atramenti sutorii, myrrhæ, singulorum p. i. *. aristolochiæ, aluminis scissilis, singulorum p. ii. *. capitulorum punici mali p. xxv. *. ex passo coactorum & cum usus exigit, aceto vel vino dilutorum, prout valentius aut levius vitium est, cui medendum est.

5. *Pastillus ad fissa ani, vel ora venarum fundentia sanguinem, vel cancerum.*

Proprie autem ad ani fissa, vel ora venarum fundentia sanguinem, vel cancerum valet: æruginis p. ii. *. myrrhæ p. iv. *. gummi p. viii. *. thuris p. xii. *. stibii, lacrymæ papaveris, acaciæ, singulorum p. xvi. quæ ex vino & teruntur, & in ipso usu deliquantur.

6 *Pastillus ad expellendum calculum ex vesica.*

Expellere autem ex vesica cum urina calculum videtur hæc compositio: cassiæ,
 M 3 croci,

^a Oribas. Synops. III. c. 111. c. 111. c. 111.

270 A. CORN. CELSI Lib. 5.
croci, myrrhæ, costi, nardi, cinnamomi,
dulcis radicis, balsami, hyperici pares por-
tiones conteruntur; deinde vinum lene in-
stillatur, & pastilli fiunt, qui singuli habe-
ant p. i. *. hique singuli quotidie mane s
jejuno dantur.

C A P. XXI.

De Pessis.

HÆc tria compositionum genera, id 10
est, quæ in malagmatis, emplastris
pastillisque sunt, maximum præci-
pueque varium usum præstant. Sed alia
quoque utilia sunt: ut ea quæ foeminis
subjiciunt. *πρωσς* Græci vocant. Eorum 15
hæc proprietas est: medicamenta compo-
sita molli lana excipiuntur, eaque lana na-
turalibus conditur.

1. *Ad sanguinem evocandum.*

Ad sanguinem autem evocandum, cau- 20
neis duabus adjicitur nitri p. i. *. aut allii se-
men conteritur, adjicitur myrrhæ pau-
lulum, & unguento susino miscetur. Aut
cucumeris sylvestris pars interior ex lacte
muliebri diluitur. 25

2. *Ad vulvam molliendam.*

Ad vulvam molliendam, ovi vitellus,
& fœnum Græcum, & rosa, & crocum
temperantur. Aut elaterii p. iiii. *. salis
tantundem, uvæ taminia p. vi. *. melle ex- 30
cipiuntur.

3. *Alia pessi compositio, ad idem valens.*

Aliud Boetho^a authore: quod habet croci,
resinæ terebinthinæ, singulorum p. iv. *.
myr-

^a Ejus meminit Cicero. de Divin. II, 21.

Cap. 22. M E D I C I N A. 271
myrrhae p. iiii. *. rosa p. i. *. fevi vitulini
p. iiii. cerae p. ii. *. miscentur.

4. *Ad inflammationes vulvae Numenii pessus.*

Optima autem adversus inflammatio-
5 nes vulvae Numenii compositio est, quae
habet croci p. iiii. *. cerae p. i. *. butyri
p. viii. *. adipis anserinae p. xii. *. vitellos
coctos duos, rosa minus cyatho.

5. *Ad ejiciendum e vulva infantem mortuum.*

10 Si vero infans intus decessit, quo facili-
us ejiciatur, malicorium ex aqua terendum,
eoque utendum est.

6. *Si mulier vitio locorum concidit, qua
curatione utendum sit.*

15 Si concidere vitio locorum mulier solet,
cochleae cum testis suis comburendae, conte-
rendaeque, deinde his mel adjiciendum.

7. *Si mulier non comprehendit.*

20 Si non comprehendit, adeps leonina ex
rosa mollienda est.

C A P. XXII.

De Medicamentis, quibus aridis utimur,

1. *Ad carnem supercrescentem exedendam.*

25 **Q**UÆDAM misturae medicamentorum
sunt, quibus aridis neque coactis uti-
mur sic, ut inspergamus; aut cum ali-
liquo liquido mixta illinamus: quale est, ad
carnem supercrescentem exedendam, quod
30 habet squamæ aris, fuliginis thuris, sin-
gulorum p. i. *. æruginis p. ii. *. Hæc
autem eadem cum melle purgant ulcera;
& cum cera, implent. Misy quoque &
galla, si paribus portionibus misceantur,
corpus consumunt: eaque vel arida in-

M 4.

isper-

2. *Ad putrem carnem continendam, ne ultra
serpat, eamque leniter exedendam,
plures compositiones.*

Putrem vero carnem continet, neque
ultra serpere patitur, & leniter exest, mel
vel cum lenticula, vel cum marrubio, vel
cum oleæ foliis, ante ex vino decoctis.
Item fertula campana in mulso cocta, de-
inde contrita. Aut calx cum cerato. Aut a- 10
maræ nuces cum allio, sic ut hujus pars ter-
tia sit, paululumque his croci adjiciatur.
Aut quod habet spumæ argenti p. vi. *. cor-
nu bubuli combusti p. xii. *. olei myrtei, &
vini cyathos ternos. Aut quod ex his con- 15
stat: floris punici mali, atramenti futorii,
aloes, singulorum p. ii. *. aluminis scissilis,
thuris, singulorum p. iv. *. gallæ. p. viii. *.
aristolochiæ p. x. *. Vehementius idem fa-
cit, etiam adurendo, auripigmentum cum 20
chalcitide, & aut nitro, aut calce, aut charta
combusta. Item sal cum aceto. Vel ea com-
positio, quæ habet chalcitidis, capitulorum
mali punici, aloes, singulorum p. ii. *. alu-
minis scissilis, thuris, singulorum p. iv. *. 25
gallæ p. viii. *. aristolochiæ. p. x. *. mellis
quantum satis sit ad ea cogenda. Vel can-
tharidum, sulphuris, singulorum p. i. *.
lolii p. iii. *. quibus adjicitur picis liquidæ
quantum satis est ad jungendum. Vel chal- 30
citis quoque cum resina & ruta mixta: aut
cum eadem resina diphryges: aut uva ta-
minia cum pice liquida. Idem vero possunt
& feces vini combustæ, & calcis & nitri
pares

pares portiones. Vel aluminis scissilis p. i. thuris, sandarachæ, nitri, singulorum p. i. * gallæ p. viii. * aristolochiæ p. x. * mel-
lis quantum satis est.

3. *Heræ compositio.*^a

Est etiam Heræ compositio, quæ habet
myrrhæ, chalcitidis, singulorum, p. ii. *
aloes, thuris, aluminis scissilis, singulorum
p. iv. * aristolochiæ, gallæ immaturæ, sin-
gulorum p. viii. * malicorii contriti p.
xx. *

4. *Judæi compositio.*

Est & Judæi: in qua sunt calcis partes
duæ, nitri quam ruberrimi pars tertia:
quæ urina impuberis pueri coguntur, do-
nec strigmenti crassitudo sit. Sed subinde
is locus, cui id illinitur, madefaciendus est.

5. *Jollæ compositio.*

At Jollas, chartæ combustæ, sandara-
chæ, singulorum p. i. * calcis p. ii. p. au-
ripigmenti tantundem miscebat.

6. *Ad sanguinis profluvia vel ex membrana ce-
rebri, vel aliis locis; & ad cancerum, & ad in-
ducendam cicatricem, & ad coercendam*

carnem incrementem.

Si vero ex membrana, quæ super cere-
brum est, profluit sanguis, vitellus con-
bustus & contritus inspergi debet. Si ex
alio loco sanguinis profluvium est, auri-
pigmenti, squamæ æris, singulorum p. i. *
sandarachæ p. ii. * marmoris cocti p. iv. *
inspergi debent. Eadem cancro quoque ob-
sistunt, Ad inducendam cicatricem, squa-
mæ æris, thuris fuliginis, singulorum

M 5

p. ii. *

^a Cribas. Synops. L. III. de Pastillis.

274 A. CORN. CELSI Lib. 3.
p. II. *. calcis p. IV. p. Eadem incrementem
quoque carnem coercent.

7. *Timæi compositio ad ignem sacrum ,
vel cancrum.*

Timæus autem ad ignem sacrum , & ad 5
cancrum his utebatur: myrrhæ p. II. *.
thuris, atramenti sutorii, singulorum p.
III. *. sandarachæ, auripigmenti, squamæ
æris, singulorum p. IV. *. gallæ. p. VI. *.
cerussæ combustæ p. VII. I. *. Eadem vel ari- 10
da inspersa, vel melle excepta idem præstant.

8. *Ad sternutamenta excitanda.*

Sternutamenta vero & albo veratro , vel
struthio coniecto in nares excitantur. vel 15
his mistis: piperis, veratri albi, singulorum
p. *. III. castorei. p. I. *. spumæ nitri p. II.
*. struthii p. III. *.

9. *Gargarizationes quibus fieri debeant.*

Gargarizationes autem aut lævandi cau- 20
sa fiunt , aut reprimendi , aut evocandi.
Lævant, lac, cremor vel ptisanæ, vel fufu-
rum. Reprimit autem aqua , in qua vel len-
ticula, vel rosa, vel rubus, vel cotoneum
malum, vel palmulæ decoctæ sunt. Evo- 25
cant, sinapi, piper.

C A P. XXIII.

*De Antidotis ,
& quibus malis opitulentur.*

ANTIDOTA raro, sed præcipue inter- 30
dum necessaria sunt, quia gravissimis
casibus opitulantur. Ea recte qui-
dem dantur collisis corporibus vel per ictus ,
vel ubi ex alto deciderunt, vel in viscerum,
late-

laterum, faucium, interiorumque partium doloribus. Maxime autem desideranda sunt adversus venena, vel per morsus, vel per cibos, aut potiones nostris corporibus inserta.

I. *Compositio antidoti.*

Unum est, quod habet lacrymæ papaveris p. *. z. acori, malabathri p. v. *. iridis Illyricæ, gummi, singulorum p. ii. *.
 10 anisi p. iii. *. nardi Gallici, foliorum rosæ aridorum, cardamomi, singulorum p. iv. *. petroselini p. *. ii. z. trifolii p. v. *. cassiæ nigrae, silis, bdellii, carpobalsami, seminis papaveris albi, singulorum p. *. z. styra-
 15 cis p. *. v. z. myrrhae, opopanacis, nardi Syri, thuris masculi, hypocistidis succi, singulorum p. vi. *. castorei p. vi. *. costi, piperis albi, galbani, resinæ terebinthinæ, croci, floris junci rotundi, singulorum p.
 20 vi, *. z. dulcis radicis p. viii. *. z. quæ melle vel passo excipiuntur.

2. *Aliud antidotum, Ambrosia nominatum; quod Zopyrus Ptolemæo regi composuit.*

Alterum, quod Zopyrus regi Ptolemæo
 25 dicitur composuisse, atque Ambrosiam nominasse, ex his constat: costi, thuris masculi, singulorum p. v. *. piperis albi p. *. z. floris junci rotundi p. ii. *. cinamomi p. iii. *. cassiæ nigrae p. iv. *. croci Cilicii
 30 p. *. iv. z. myrrhae, quam Itacten nominant, p. v. *. nardi Indici p. *. v. z. quæ singula contrita melle cocto excipiuntur: deinde, ubi utendum est, id, quod Ægyptiæ fabæ magnitudinem impleat, in portione vini diluitur.

3. *Antidotum Mithridatis.*^a

Nobilissimum autem est Mithridatis. quod quotidie sumendo rex ille dicitur adversus venenorum pericula tutum corpus suum reddidisse. In quo hæc sunt: costi p. *. z. acori p. v. *. hyperici, cumini, sagapeni, acaciæ succi, iridis Illyricæ, cardamomi, singulorum p. ii. *. ainsii p. iii. *. nardi Gallici, gentianæ radicis, aridorum rosæ foliorum, singulorum p. iv. *. papaveris lachrymæ, petroselini, singulorum p. *. iv. z. cassiæ, fileris, lolii, piperis longi, singulorum p. vi. *. styracis p. *. v. z. castorei, thuris, hypocistidis succi, myrrhæ, opopanax, singulorum p. vi. *. malabathri folii p. vi. *. floris junci rotundi, resinæ terebinthinæ, galbani, dauci Cretici feminis, singulorum p. *. v. z. nardi, opobalsami, singulorum p. *. vi. z. thlaspis p. *. vi. radicis Ponticæ p. vii. *. croci, zinziberis, cinnamomi, singulorum p. *. viii. Hæc contrita melle excipiuntur, & adversus venenum, quod magnitudinem nucis Græcæ impleat, ex vino datur. In cæteris autem affectibus corporis pro modo eorum vel quod Ægyptiæ fabæ, vel ervi magnitudinem impleat, satis est.

C A P. XXIV.

De Acopis.^bI. *Acopum nervis utile.*

ACOPA quoque utilia nervis sunt. Quale est, quod habet floris junci rotundi p. *. ii. z. costi, junci quadrati,

^a Plin. H. N. XXIII, 8.^b Scribon. Larg. cap. CLIV, c. 16.

drati, lauri baccarum, ammoniaci, cardamomi, singulorum p. *. iv. z. myrrhæ, æris combusti, singulorum p. vii. *. iridis Illyricæ, ceræ, singulorum p. iv. *. Alexandrini calami, junci rotundi, aspalathi, xylobalfami, singulorum p. xviii. *. sevi. p. i. *. unguenti irini cyathum.

2. *Acopum ælodes nervis utile.*

Alterum, quod *ἐλαιώδες*, vocant, hoc modo fit: ceræ p. *. z. olei tantundem, resinæ terebinthinæ ad nucis juglandis magnitudinem; simul incoquuntur: deinde infusa in mortario teruntur, instillaturque subinde quam optimi mellis acetabulum, tum
15 irini unguenti, & rosæ terni cyathi.

3. *Ἐΰχερσα ad ulcera purganda & implenda.*

Ἐΰχερσα autem Græci vocant liquida, quæ illinuntur. Quale est, quod fit ad ulcera purganda & implenda, maxime inter
20 nervos, paribus portionibus inter se mixtis, butyri, medullæ vitulinæ, sevi vitulini, adipis anserinæ, ceræ, mellis, resinæ terebinthinæ, rosæ, olei cicini. Quæ separatim omnia liquantur, deinde liquida
25 miscentur, & tum simul teruntur. Et hoc quidem magis purgat: magis vero emollit, si pro rosa cyprus infunditur.

4. *Ad sacrum ignem.*

Ad sacrum ignem: spumæ argenti p. vi.
30 *. cornu bubuli combusti p. ii. *. conteruntur, adjiciturque invicem vinum, & id, quod specialiter ^b sic vocatur, & myrteum, donec utriusque terni cyathi conficiantur.

^b Omnes edit. *sil.* cujus meminit Plin. H. N. XXXIII, 13. Plura loca congeffit Rhodius ad Scribon. Larg. cap. XXX, c. 126. & in Lexico.

De Catapotiiis.

1. *Catapotium ad somnum accersendum, & levationem doloris, & simul ad coquendum.* §

CATAPOTIA quoque multa sunt, variisque de causis fiunt. *Ανώδυνα* vocant, quæ somno dolorem levant. Quibus uti, nisi nimia necessitas urget, alienum est. Sunt enim ex vehementibus medicamentis, & stomacho alienis. Prodest tamen etiam ad concoquendum, quod habet papaveris lachrymæ, galbani, singulorum p. i. *. myrrhæ, castorei, piperis, singulorum p. ii. Ex quibus, quod ervi magnitudinem habet, fatis est devorasse. 10 15

2. *Catapotium valentius ad somnum.*

Alterum, stomacho pejus, ad somnum valentius, ex his fit: mandragoræ p. *. z. apii feminis, item hyoscyami feminis, singulorum p. iv. *. quæ ex vino teruntur. 20
Unum autem ejusdem magnitudinis, quæ supra posita est, abunde est sumpsisse.

3. *Catapotium ad plurimos dolores per somnum leniendos.* 25

Sive autem capitis dolores, sive ulcera, sive lippitudo, sive dentes, sive spiritus difficultas, sive intestinorum tormenta, sive inflammatio vulvæ, sive coxæ est, sive jecur, aut lienis, aut latus torquet, sive vitio locorum aliqua prolabitur & obmutescit, 30
occurrit dolori per quietem ejusmodi catapotium. Silis, acori, rutæ silvestris feminis, singulorum p. ii. *. castorei, cinamomi, sin-

singulorum p. ii. *. papaveris lacrymæ,
 panacis radice, mandragoræ malorum ari-
 dorum, junci rotundi floris, singulorum
 p. ii. *. piperis grana lvi. Hæc per se con-
 5 trita, rursus instillato subinde passo, simul
 omnia teruntur, donec crassitudo sordium
 fiat. Ex eo paulum aut devoratur, aut aqua
 diluitur, & potui datur.

4. *Catapotium aliud ad multa valens.*

10 Quinetiam silvestris papaveris, cum jam
 ad excipiendam lachrymam maturum est,
 manipulus, qui manu comprehendi potest,
 in vas demittitur, & superinfunditur aqua,
 quæ id contegat, atque ita coquitur. Ubi
 15 jam bene manipulus is coctus est, ibidem ex-
 pressus projiciatur; & cum eo humore pas-
 sum pari mensura misceatur, inferveatque,
 donec crassitudinem sordium habeat. Cum
 infrixit, catapotia ex eo fiunt, ad nostræ
 20 fabæ magnitudinem, habentque usum
 multiplicem. Nam & somnum faciunt, vel
 per se assumpta, vel ex aqua data: & aurium
 dolores levant, adjectis exiguo modo rutæ
 succo, ac passo: & tormina supprimunt ex
 25 vino liquata: & inflammationem vulvæ
 coercent, mista cerato ex rosa facto, cum
 paululum his croci quoque accessit: & ex
 aqua fronti inducta, pituitam in oculos
 decurrentem tenent.

30 5. *Catapotium ad inducendum somnum, quem
 vulva dolens prohibuit.*

Item, si vulva dolens somnum prohibet,
 croci p. ii. *. anisi, myrrhæ, singulorum
 p. i. *. papaveris lacrymæ p. iv. *. cicutæ
 semi-

feminis p. viii. *. miscentur, excipiunturque vino veteri, &, quod lupini magnitudinem habet, in tribus cyathis aquæ diluitur. Id tamen in febre periculose datur.

6. *Ad jecur sanandum.*

Ad sanandum jecur, nitri p. *. z. croci, myrrhæ, nardi Gallici, singulorum p. i. *. melle excipiuntur, daturque, quod Ægyptiæ fabæ magnitudinem habeat.

7. *Ad finiendos dolores lateris.*

Ad lateris dolores finiendos piperis, aristolochiæ, nardi, myrrhæ pares portiones.

8. *Ad thoracis dolores finiendos.*

Ad thoracis, nardi p. i. *. thuris, cassiæ, singulorum p. iiii. *. myrrhæ, cinnamomi, singulorum p. vi. *. croci p. viii. *. resinæ terebinthinæ quadrans, mellis hemina tres.

9. *Catapodium Athenionis ad tussim.*

Ad tussim, Athenionis: myrrhæ, piperis, singulorum p. i. *. castorei, papaveris lacrymæ, singulorum p. i. *. Quæ separatim contusa postea junguntur, & ad magnitudinem fabæ nostræ, bina catapotia mane, bina noctu dormituro dantur.

10. *Catapodium Heraclidis Tarentini*

ad tussim & somnum.

At, si tussis somnum prohibet, ad utrumque Heraclidis Tarentini: croci p. i. *. cinnamomi, castorei, papaveris lacrymæ, singulorum p. i. *. myrrhæ, piperis longi, costi, galbani, singulorum p. *. z.

11. *Catapodium ad purganda ulcera in faucibus tussientibus.*

Quod si purganda sunt ulcera in faucibus.

bus tussientibus : panacis , myrrhæ , resinæ terebinthinæ , singulorum p. v. *. galbani p. *. z. hyssopi p. *. z. conterenda sunt , hisque hemina mellis adjicienda , & quod digito excipi potest , devorandum est.

12. *Colice Cassii medici.*

Colice vero Cassii ex his constat : ^a croci, 224, 1.
anisi , castorei , singulorum p. iii. *. petroselinii p. iv. *. piperis & longi , & rotundi , singulorum p. v. *. papaveris lacrymæ , junci rotundi , myrrhæ , nardi , singulorum p. vi. *. quæ melle excipiuntur. Id autem & devorari potest , & ex aqua calida sumi.

13. *Ad infantem mortuum aut secundas expellendas.*

15 Infantem vero mortuum , aut secundas expellit aquæ potio , cui salis ammoniaci p. i. *. aut cui dictami Cretici p. i. *. adjunctum est.

14. *Laborantibus ex partu quid dari debeat.*

20 Ex partu laborantibus , erysimum ex vino tepido jejunis dari debet.

15. *Ad adjuvandum vocem.*

Vocem adjuvat , thuris p. i. *. in duobus cyathis vini datum.

25 16. *Adversus difficultatem urinæ.*

30 Adversus urinæ difficultatem : piperis longi , castorei , myrrhæ , galbani , papaveris lacrymæ , croci , costi , uncia singulæ , styracis , resinæ terebinthinæ pondo sextantes , mellis apsinthii cyathus. Ex quibus ad magnitudinem fabæ Ægyptiæ mane & cœnato dari debet.

17. *Arteriace compositio quomodo fiat.*

Arteriace vero hoc modo fit : cassiæ , iridis ,

^a Forte costi uti libro IV. c. 14. sed malim ibi legere, croci, ita Scribon. Larg. cap. XXIX. cujus descriptio in aliis variat.

dis, cinnamomi, nardi, myrrhæ, thuris, singulorum p. i. *. croci p. i. *. piperis grana xxx. ex passi tribus sextariis decoquuntur, donec mellis crassitudo his fiat. Aut croci, myrrhæ, thuris, singulorum p. i. *. conji- 5
ciuntur in passi eundem modum, eodemque modo decoquuntur. Aut ejusdem passi hemina tres usque eo coquuntur, donec extracta inde gutta indurescat, & adjicitur trita cassiæ p. i. *. 10

C A P. XXVI.

De quinque generibus noxarum corporis.

CUM facultates medicamentorum pro-
posuerim; genera, in quibus noxa 15
corpori est, proponam. Ea quinque
sunt. Cum quid extrinsecus læsit, ut in vul-
neribus. Cum quid intra seipsum corrup-
tum est, ut in canero. Cum quid innatum
est, ut in vesica calculus. Cum quid in- 20
crevit, ut vena, quæ intumescens in vari-
cem convertitur. Cum quid deest, aut cum
curta pars aliqua est. Ex his alia sunt, in
quibus medicamenta, alia in quibus plus
manus proficit. Ego, dilatis his, quæ præ- 25
cipue scalpellum in manum postulant, nunc
de his dicam, quæ maxime medicamentis
egent. Dividam autem hanc quoque cu-
randi partem, sicut priorem; & ante di-
cam de his, quæ in quamlibet partem cor- 30
poris incidunt: tum de his, quæ certas par-
tes infestant. Incipiam à vulneribus.

I. *De vulneribus, quæ per tela inferuntur.*

In his autem ante omnia scire medicus
debet,

debet, quæ insanabilia sint, & quæ difficilem curationem habeant, quæ promptiorem. Est enim prudentis hominis, primum eum, qui servari ^b non potest, non attingere, nec subire speciem ejus, ut occisi, quem ^{14, 1.} fors ipsius interemit. Deinde, ubi gravis metus sine certa tamen desperatione est, indicare necessariis periclitantis, in difficili ^c rem esse: ne, si victa ars malo fuerit, vel ¹⁰ ignorasse, vel fefellisse videatur. Sed ut hæc prudenti viro conveniunt: sic rursus histrionis est, parvam rem attollere, quo plus præstitisse videatur. Obligari æquum est confessione promptæ rei, quo curiosius ¹⁵ etiam circumspectat, ne, quod per se exiguum est, majus curantis negligentia fiat.

2. *Quæ vulnera insanabilia sint.*

^d Servari non potest, cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui jecinoris portæ, cui ²⁰ in spina medulla percussa est; cuique aut pulmo medius, aut jejunum, aut ^e tenuius intestinum, aut ventriculus, aut renes vulnerati sunt; cuive circa fauces grandes venæ, vel arteriæ præcisæ sunt.

²⁵ 3. *Quæ vulnera difficilem curationem habeant.*

Vix autem ad sanitatem perveniunt, quibus ulla parte aut pulmo, aut jecinoris crassum, aut membrana, quæ continet cerebrum, aut lienis, aut vulva, aut vesica, ³⁰ aut ullum intestinum, aut septum transversum vulneratum est. Hi quoque in præcipiti sunt, in quibus usque ad grandes intusque conditas venas in alis vel poplitibus mucro defedit. Periculosa etiam vulnera

^b Hipp. de Arte. T. IV, 6. XXIII, 5, 6. Apuleius de Doctr. Platon. L. II. ^c Æginet. VI, 88. ^d Aph. VI, 18. Coac. Not. III, 387. II. Prædict. XIX, XXII. ^e Aph. VI, 24. Coac. Not. III, 379, 389.

sunt, ubicunque venæ majores sunt, quoniam exhaurire hominem profusione sanguinis possunt. Idque evenit non in alis tantum, atque poplitibus; sed etiam in his venis, quæ ad anum testiculosque perveniunt. Præter hæc malum vulnus est, quodcunque in alis vel feminibus, vel inanibus locis, vel inter digitos est. Item quodcunque musculum, aut nervum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut cartilaginem læsit. 10

4. *Quæ vulnera tutiorem curationem habeant.*

Tutissimum omnium, quod in carne est. Et hæc quidem loco vel pejora, vel meliora sunt. Modo vero periculum facit, quodcunque magnum est. 15

5. *Observationes in vulneris genere & figura.*

Aliquid etiam in vulneris genere figuræ est. Nam pejus est, quod etiam collisum, quam quod tantum discissum est. adeo ut acuto quoque, quam retuso telo, vulnerari commodius sit. Pejus etiam vulnus est, ex quo aliquid excisum est; ex quo ve caro alia parte abscissa, alia dependet. Pessima quæque plaga & curva est: tutissima, quæ linearæ modo recta est. Quo deinde propius huic illive figuræ vulnus est, eo vel deterius vel tolerabilius est. 20 25

6. *Ætatis observatio, & corporis, & vitæ, & temporis.* 30

18, 33. Quinetiam confert aliquid & ætas, & 119, h corpus, & vitæ propositum, & anni tempus. quia facilius sanescit puer vel adolescens, quam senior: valens, quam infirmus: 31.

neque
f Hippoc. Coac. Not. III, 390. & I. de Morb. III, 5.
g II. Præd. XXIV, 2. Coac. Præn. III, 389. h II. Præd. XIX, 7.

neque nimis tenuis, neque nimis plenus, quam si alterum ex his est: integri habitus, quam corrupti: exercitatus, quam iners: sobrius & temperans, quam vino venerique deditus. Opportunissimumque curationi tempus ⁱ vernum est; aut certe neque fervens, neque frigidum. siquidem vulnera & nimius calor & nimium frigus instant; maxime tamen horum varietas: ideoque perniciosissimus autumnus est. 42, 17. 33, 33.

7. *Signa eorum, quæ intus læsa sunt.*

Sed pleraque ex vulneribus oculis subjecta sunt: quorundam ipsæ sedes indices sunt, quas alio loco demonstravimus, cum positus interiorum partium ostendimus. Veruntamen, quia quædam vicina sunt, interestque, vulnus in summa parte sit, an penitus penetraverit, necessarium est notas subjicere, per quas quid intus ictum sit, scire possimus; & ex quibus vel spes, vel desperatio oriatur.

8. *Signa percussi cordis.* ^k

Igitur, corde percusso, sanguis multus fertur, venæ languescunt, color pallidissimus, sudores frigidi, mali que odoris, tanquam in ægroto corpore oriuntur: extremisque partibus frigidis ^l matura mors sequitur.

9. *Signa pulmonis icti.* ^m

Pulmone icto, spirandi difficultas est: sanguis ex ore spumans, ex plaga rubens, simulque etiam spiritus cum sono fertur: in vulnus inclinari juvat: quidam sine ratione confurgunt. Multi si in ipsam vulnus incli-

ⁱ Aph. VI, 47. ^k Æginet. VI, 88. ^l Aph. VIII, 12.
^m Æginet. VI, 88.

inclinati sunt, loquuntur: si in aliam partem, obmutescunt.

10. *Signa jecinoris vulnerati.*

Jecinoris autem vulnerati notæ sunt: multus sub dextra parte præcordiorum profusus sanguis: ad spinam reducta præcordia; in ventrem cubandi dulcedo; punctiones, doloresque usque ad jugulum, junctumque ei latum scapularum os, intenti, quibus nonnunquam etiam biliosus vomitus accedit.

11. *Signa percussorum renum.*

Renibus vero percussis, dolor ad inguina testiculosque descendit: difficulter urina redditur; eaque aut est cruenta, aut cruor fertur.

12. *Signa vulnerati lienis.*

At, liene iccto, sanguis niger à sinistra parte prorumpit: præcordia cum ventriculo ab eadem parte indurescunt: fitis ingens oritur: dolor ad jugulum, sicut jecinore vulnerato, venit.

13. *Signa percussæ vulvæ.*

At, cum vulva percussa est, dolor in inguinibus, & coxis, & feminibus est: sanguinis pars per vulnus, pars per naturam descendit: vomitus bilis insequitur. Quædam obmutescunt; quædam mente labuntur; quædam, sui compotes, nervorum oculorumque dolore urgeri se confitentur; morientesque eadem, quæ corde vulnerato, patiuntur.

14. *Signa percussi cerebri, vel membranæ ejus.*

Si cerebrum membranave ejus vulnus accepit,

accepit, sanguis per nares, quibusdam etiam per aures exit; fereque bilisⁿ vomitus insequitur: quorundam sensus obtunduntur, appellatique ignorant: quorundam trux vultus est: quorundam oculi, quasi resoluti, huc illucque moventur: fereque tertio, vel quinto die delirium accedit. Multorum etiam nervi^o distenduntur. Ante mortem autem plerique fascias, quibus caput diligatum est, lacerant, ac nudum vulnus frigori objiciunt.

15. *Signa stomachi percussi.*

Ubi stomachus autem percussus est, singultis, & bilis vomitus insequitur: si quid cibi vel potionis assumptum est, id redditur cito: venarum motus elanguescunt: sudores tenues oriuntur; per quos extremæ partes frigescent.

20 16. *Signa jejuni intestini, & ventriculi vulnerati, & aliorum intestinorum.* P

Communes vero jejuni intestini & ventriculi vulnerati notæ sunt. Nam cibus & potio per vulnus exeunt: præcordia indurescunt: nonnunquam bilis per os redditur. Intestino tantum sedes inferior est. Cætera intestina icæta vel sterminus, vel odorem ejus exhibent.

17. *Signa percussa medullæ, quæ in spina est.*

30 Medulla vero, quæ in spina est, discissa, nervi resolvuntur, aut distenduntur: sensus intercidit: interposito tempore aliquo sine voluntate inferiores partes vel semen, vel urinam, vel etiam sterminus excernunt.

18. *Si-*

ⁿ Aph. VI, 50. Æginet. VI, 88. Hippoc. Coac. Not. III, 383. 384. ^o Ægin. VI, 90. p Æginet. VI, 88.

18. *Signa septi transversi percussi.*

At, si septum transversum percussum est, præcordia sursum contrahuntur, spina dolet, spiritus rarus est, sanguis spumans fertur.

19. *Signa vesicæ vulneratæ.*

Vesica vero vulnerata, dolent inguina: quod super pubem est, intenditur: pro urina, sanguis; at ex ipso vulnere urina descendit: stomachus afficitur. itaque aut bilem vomunt, aut singultiunt: frigus, & ex eo mors sequitur.

20. *De sanguine, & sanie, & pure, & eorum speciebus: quandoque meliora, deteriorave sint.*

His cognitis, etiamnum quædam alia notanda sunt, ad omnia vulnera ulceraque, de quibus dicturi sumus, pertinentia. Ex his autem exit sanguis, sanies, pus. Sanguis omnibus notus est. Sanies est tenuior hoc, varie crassa, & glutinosa, & colorata. Pus crassissimum albidissimumque, glutinosius & sanguine & sanie. Exit autem sanguis ex vulnere recenti, aut jam sanescente. Sanies est inter utrunque tempus. Pus ex ulcere jam ad sanitatem spectante. Rursum & sanies & pus quasdam species Græcis nominibus distinctas habent. Est enim quædam sanies, quæ vel ἰχῶρ, vel μελίκηρος nominatur. Est pus, quod ἐλαιῶδες appellatur. Ἰχῶρ tenuis, subalbidus, ex malo ulcere exit, maximeque ubi, nervo læso, inflammatio secuta est. Μελίκηρος crassior est, glutinosior, & subalbida, mellique albo subsimilis. Fertur hæc quoque ex malis ulce-

ulceribus, ubi nervi circa articulos læsi sunt; & inter hæc loca, maxime ex genibus. Ἐλαιώδες tenue, subalbidum, quasi unguinosum colore, atque pinguitudine oleo albo non dissimile adparet in magnis ulceribus sanescentibus. Malus est autem sanguis, nimium aut tenuis, aut crassus; 82, 1, colore vel lividus, vel niger; aut pituita mistus, aut varius. Optimus calidus, rubens, modice crassus, non glutinosus. Itaque protinus ejus vulneris expedita magis curatio est, ex quo sanguis bonus fluxit. Itemque postea spes in his major est, ex quibus melioris generis quæque proveniunt.

15 Sanies igitur mala est, multa, nimis tenuis, livida, aut pallida, aut nigra, aut glutinosa, aut mali odoris, aut quæ ipsum ulcus, & junctam ei cutem erodit. Melior est non multa, modice crassa, subrubicunda, aut subalbida. Ἰχθῆς autem peior est 20 multus, crassus, sublividus aut subpallidus, glutinosus, ater, calidus, mali odoris. Tolerabilior est subalbidus, qui quæ cætera omnia contraria prioribus habet. Melicera 25 autem mala est, multa, & percrassa: melior, quæ & tenuior, & minus copiosa est. Pus inter hæc optimum est. Sed id quoque pejus est, multum, tenue, dilutum; magisque, si ab initio tale est: itemque, si colore fero simile, si pallidum, si lividum, si fœculentum. Præter hæc, si male olet; nisi tamen locus hunc odorem excitat. Melius est, quo minus est, quo crassius, quo albi- 321, 20. dius: itemque, si læve est, si nihil olet, si

N

æqua-

æquale est. Modo tamen, convenire & magnitudini vulneris, & tempori debet. Nam plus ex majore, plus nondum solutis inflammationibus naturaliter fertur. *Ελαιώδες* quoque pejus est multum, & parum pingue: quo minus autem, quoque idipsum pinguis, eo melius est.

21. *Curatio adversus profusionem sanguinis in vulneribus.*

Quibus exploratis, ubi aliquis ictus est, qui servari potest, protinus prospicienda duo sunt: ne sanguinis profusio, neve inflammatio interimat. Si profusionem timeamus (quod ex sede vulneris, & ex magnitudine ejus, & ex impetu ruentis sanguinis intelligi potest) siccis linamentis vulnus implendum est, supraque imponenda spongia ex aqua frigida expressa, ac manu super comprimenda. Si parum sic sanguis conquiescit, sæpius linamenta mutanda sunt. Et, si sicca parum valent, aceto madefacienda sunt. Id vehemens ad sanguinem supprimendum est: ideoque quidam id vulneri infundunt. Sed alius rursus metus subest; ne, nimis valenter ibi re- tenta materia, magnam inflammationem postea moveat. Quæ res efficit, ut neque rodentibus medicamentis, neque adurentibus, & ob idipsum inducentibus crustam, (quamvis pleraque ex his sanguinem supprimunt) sit utendum: sed, si semel ad ea decurritur, his potius, quæ mitius idem efficiunt. Quod si illa quoque profluvio vincuntur, venæ, quæ sanguinem fundunt, appre-

r *Æginet. IV, 53. Aëtius Tetrab. IV. Serm. II, 51.*
 f *Frigidam potui exhibet Aëtius Tetr. I. Serm. III. c. 145.*
 Cell. p. 204, 31.

apprehendendæ, circaque id, quod ictum est, duobus locis deligendæ intercidendæque sunt, ut & in se ipsæ coeant, & nihilominus ora præclusa habeant. Ubi ne id quidem res patitur, possunt ferro candenti aduri. Sic etiam satis multo sanguine effuso ex eo loco, quo neque nervus, neque musculus est, ut puta in fronte, vel superiore capitis parte, commodissimum est, cucurbitulam admovere adversa parte, ut illuc sanguinis cursus revocetur.

22. *Curationes adversus vulnerum inflammationem.*

Et adversus profusionem quidem in his auxilium est: adversus inflammationem autem, in ipso sanguinis cursu. Ea timeri potest, ubi læsum est vel os, vel nervus, vel cartilago, vel musculus, aut ubi parum sanguinis pro modo vulneris fluxit. Ergo quoties quid tale erit, sanguinem mature suppressere non oportebit; sed pati fluere, dum tutum erit, adeo ut, si parum fluxisse videbitur, mitti quoque ex brachio debeat; utique, si corpus juvenile, & robustum, & exercitatum est: multoque magis, si id vulnus ebrietas præcessit. Quod si musculus læsus videbitur, præcidendus erit. nam percussus, mortiferus est: præcisus, sanitatem recipit.

23. *De glutinatione vulnerum.*

Sanguine autem vel suppresso, si nimis erumpit; vel exhausto, si per se parum fluxit; longe optimum est, vulnus glutinari. Potest autem id, quod vel in cute,

292 A. CORN. CELSI Lib. 5.
vel etiam in carne est; si nihil ei præterea
mali accedit. Potest caro, alia parte depen-
dens, alia inhærens; si tamen etiamnum in-
tegra est, & conjunctione corporis fovetur.

In his vero, quæ glutinantur, duplex cu- 5
ratio est. Nam si plaga in molli parte est,
sui debet: maximeque, si discissa auris ima
est, vel imus nasus, vel frons, vel bucca,
vel palpebra, vel labrum, vel circa guttur
cutis, vel venter. Si vero in carne vulnus 10
est, hiatque, neque in unum oræ facile at-
trahuntur, futura quidem aliena est: im-
ponendæ vero fibulæ sunt (*ἀσκήτους* Græci
nominarunt) quæ oras, paulatim tamen,
contrahant; quo minus lata postea cicatrix 15
sit.

Ex his autem colligi potest, utrum id
quoque, quod alia parte dependens, alia in-
hærebit, si alienatum adhuc non est, futu-
ram, an fibulam postulet. Ex quibus neu- 20
tra ante debet imponi, quam intus vulnus
purgatum est: ne quid ibi concreti sangui-
nis relinquatur. Id enim & in pus vertitur,
& inflammationem movet, & glutinari vul-
nus prohibet. Ne linamentum quidem, 25
quod supprimendi sanguinis causa inditum
est, inibi relinquendum est. nam id quoque
inflammat.

Comprehendi vero futura, vel fibula,
non cutem tantum, sed etiam aliquid ex 30
carne, ubi suberit hæc, oportebit; quo va-
lentius hæreat, neque cutem abrumpat.
Utraque optima est ex^t acia molli, non ni-
mis torta, quo mitius corpori infideat.
Utra-

De ea librum scripsit 10. Rhodius. Turneb. *Advers.*
XVII, 21.

Utraque neque nimis rara, neque nimis crebra injicienda est. Si nimis rara est, non continet: si nimis crebra est, vehementer afficit; quia, quo sæpius acus corpus trans-
 § ivit, quoque plura loca injectum vinculum mordet, eo majores inflammationes oriuntur; magisque æstate. Neutra etiam vim ullam desiderat: sed ea hæcenus utilis est, qua cutis ducentem quasi sua sponte
 10 subsequitur. Fere etiam fibulæ latius vulnus esse patiuntur: futura oras jungit, quæ ne ipsæ quidem inter se contingere ex toto debent; ut si quod intus humoris concreverit, sit qua emanet. Si quod vulnus neu-
 15 trum horum recipit, id tamen purgari debet.

Deinde omni vulneri primo imponenda est spongia ex aceto expressa. Si sustinere
 aliquis aceti vim non potest, vino utendum
 20 est. Levis plaga juvatur etiam, si ex aqua frigida expressa spongia imponitur. Sed ea, quocunque modo imposita est, dum madet, prodest: itaque, ut inarescat, non est
 25 committendum. Licetque sine peregrinis, & conquisitis, & compositis medicamentis vulnus curare. Sed si quis huic parum confidit, imponere medicamentum debet, quod sine sevo compositum sit ex his, quæ
 30 cruentis vulneribus apta esse proposui: maximeque si caro est, Barbarum: si nervi, vel cartilago, vel aliquid ex eminentibus, quales aures, vel labra sunt, Polybi sphragidem. Alexandrinum quoque viride nervis idoneum est: eminentibusque parti-
 bus

Solet etiam, colliso corpore, exigua parte findi cutis. Quod ubi incidit, non alienum est, scapello latius aperire; nisi musculi, nervique juxta sunt, quos incidi non expedit. ubi satis diductum est, medicamentum imponendum est. At, si id, quod collisum est, quamvis parum diductum est, latius tamen aperiri propter nervos aut musculos non licet; adhibenda sunt ea, quæ humorem leniter extrahant; præcipueque ex his, id, quod *ῥυπώδες* vocari proposui. Non alienum est etiam, ubicunque vulnus est grave, impositum, quo id juvetur, insuper circumdare lanam succidam ex aceto & oleo: vel cataplasma, si mollis is locus est, quod leniter reprimat; si nervosus, aut musculofus, quod emolliat.

24. *Quomodo vulnus ligari conveniat.*

Fascia vero ad vulnus deligandum lineam aptissima est: eaque lata esse debet, ut semel injecta non vulnus tantum, sed paululum utrinque ejus comprehendat. Si ab altera parte caro magis recessit, ab ea melius attrahitur: si æque ab utraque, transverse comprehendere oras debet; aut si id vulneris ratio non patitur, media primum injicienda est, ut tum in utranque partem ducatur. Sic autem deliganda est, ut & contineat, nec adstringat, quod non continetur, elabatur: quod nimis adstrictum est, cancro periclitatur. Hieme sæpius fascia circuire debet: æstate, quoties necesse est. Tum extrema pars ejus inferioribus acui assuen-

assuenda est. nam nodus vulnus lædit. nisi tamen longe est.

Porro neminem decipi decet, ut propriam viscera curationem requirant, de quibus supra posui. Nam plaga ipsa curanda extrinsecus, vel futura, vel alio medicinæ genere est. In visceribus nihil movendum est; nisi, si quid aut ex jecinore, aut liene, aut pulmone duntaxat extremo dependeat, id præcidatur. Alioquin vulnus interius ea victus ratio eaque medicamenta sanabunt, quæ cuique visceri convenire superiore libro proposui.

25. *Quomodo vulnerato agendum sit.*

15 His ita primo die ordinatis, homo in lecto collocandus est: isque si grave vulnus est, abstinere, quantum vires patiuntur, ante inflammationem, cibo debet: bibere, donec sitim finiat, aquam calidam; vel, si 20 æstas est, ac neque febris, neque dolor est, etiam frigidam. Adeo tamen nihil perpetuum est, sed semper pro vi corporis æstimandum, ut imbecillitas etiam cibum protinus facere necessarium possit; tenuem 25 scilicet, & exiguum, qui tantum sustineat. Multique etiam ex profluvio sanguinis intermorientes ante ullam curationem vino reficiendi sunt; quod alioqui inimicissimum vulneri est. 300,7. 299, 21.

26. *De notis vulnerum.*

30 Nimis vero ^v intumescere vulnus, periculosum: nihil ^x intumescere, periculosissimum est. illud indicium magnæ inflammationis: hoc, emortui corporis est. Pro-

N 4

tinus-

^v Aph. V, 66.

^x II. Epidem. III, 128.

tinusque, si mens homini consistit, si nulla febris accessit, scire licet, mature vulnus sanum fore. At ne febris quidem terrere debet, si in magno vulnere, dum inflammatio est, permanet. Illa perniciofa est, quæ vel levi vulnere supervenit, vel ultra tempus inflammationis durat, vel delirium movet: vel si nervorum y rigorem aut distentionem, quæ ex vulnere orta est, ea non finit. Vomitus quoque biliosus non voluntarius, vel protinus, ut percussus est aliquis, vel dum inflammatio manet, malum signum est in his duntaxat, quorum vel nervi, vel etiam nervosi loci vulnerati sunt. Sponte tamen vomere, non alienum est; præcipue his, quibus in consuetudine fuit: sed neque protinus post cibum, neque jam inflammatione orta, neque cum in superioribus partibus plaga est.

27. De curationibus vulnerum.

2 Biduo sic vulnere habito, tertio die id aperiendum, detergendaque sanies ex aqua frigida est, eademque rursus injicienda sunt. Quinto jam die, quanta inflammatio futura est, se ostendit. Quo die, rursus de- recto vulnere, considerandus color est. Quod si lividus, aut pallidus, aut varius, aut niger est; scire licet, malum vulnus esse. idque, quandocumque animadversum est, terrere nos potest. Album, aut rubicundum esse vulnus, commodissimum est. Item cutis dura, crassa, dolens, periculum ostendit. Bona signa sunt, ubi hæc sine dolore, tenuis, & mollis est. Sed si glutinatur vulnus,

y Aph. IV, 57. II, 26.

z. De Fractur. XXXIII, 5.

vulnus, aut leviter intumuit, eadem sunt imponenda, quæ primo fuerunt.

Si gravis inflammatio est, neque glutinandi spes est, neque movetur, aquæ quoque^a calidæ necessarius usus est, ut materiam digerat, & duritiam emolliat, & pus citet. Ea sic temperanda est, ut manu contingenti jocunda sit; & usque eo adhibenda, donec aliquid minuisse ex tumore doloreque ulceri magis naturalem reddidisse videatur. Post id fomentum, si late plaga non patet, imponi protinus emplastrum debet, maximeque, si grande vulnus est, tetrapharmacum: si in articulis, digitis, locis cartilaginosis, *ῥυπῶδες*. At si latius hiat, idem illud emplastrum liquari ex irino unguento oportet, eoque inlita linamenta disponi per plagam: deinde emplastrum supra dari, & super id lanam succidam; minusque etiam, quam primo, fasciæ adstringendæ sunt.

28. *Curaciones propriae articulorum.*

Sed propria quædam in articulis visenda sunt. In quibus si præcisi nervi sunt, qui continebant, debilitas^b ejus partis sequitur. Si id dubium est, & ex acuto telo plaga est, & ea transversa, commodior est: si ex retuso & gravi est, nullum in figura discrimen est: at videndum est, pus supra articulum, an infra nascatur. Si sub eo nascitur, albumque & crassum diu fertur, nervum præcisum esse credibile est: magisque, quo majores dolores inflammationisque, & quo maturius excitatæ sunt. Quamvis autem

N s non

^a Aph. V, 22. ^b Coac. Præn, III, 385. I. De Morb. III, 2.

294,⁷
12.

non abscissus nervus est; tamen, si circa durus tumor diu permanet, necesse est, & diuturnum ulcus esse, & sanato quoque eo, tumorem permanere: futurumque est, ut tarde membrum id vel extendatur, vel 5
 contrahatur. Major tamen in extendendo mora est, ubi recurvato articulo curatio 257,
 33. adhibita est; quam in recurvando eo, quod rectum continuerimus. Collocari quoque membrum, quod ictum est, ratione certa 10
 debet. Si glutinandum est, ut superius sit: si in inflammatione est, ut in neutram partem inclinatum sit: si jam pus profluit, ut devexum sit.

Optimum etiam medicamentum, ^b quies 15
 348,
 21. est. Moveri, & ambulare, nisi sanis, alienum est. Minus tamen periculosum his est, qui in capite vel brachiis, quam qui in inferioribus partibus vulnerati sunt. Minimeque ambulatio convenit, femine, aut 20
 crure, aut pede laborante. Locus, in quo cubat, tepidus esse debet. Balneum quoque, dum parum vulnus purum est, inter res infestissimas est. Nam id & tumidum & sordidum reddit, ex quibus ad cancerum 25
 transitus esse consuevit. Lenis fricatio recte adhibetur; sed his partibus, quæ longe absunt à vulnere.

29. *Vulnus quomodo purgandum est.*

Inflammatione finita, vulnus purgandum est. Id optime faciunt tincta in melle linamenta: supraque id emplastrum vel 30
 262. τετραφάρμακον vel ἐννεαφάρμακον dandum est. Tum demum vero purum ulcus est,
 cum

^b Hippocrat. de Ulcer. T. II, 3.

cum rubet, ac nimium neque siccum, neque humidum est. At, quodcunque sensu caret; quod non naturaliter sentit; quod nimium aut aridum aut humidum est; quod aut albidum, aut lividum, aut nigrum est; id purum non est.

30. *Quomodo vulnus implendum est.*

Purgato vulnere, sequitur ut impleatur; jamque calida aqua eatenus necessaria est, ut sanies removeatur. Lanæ succidæ supervacuus usus est: lota melius circumdatur. Ad implendum autem vulnus proficiunt quidem etiam medicamenta aliqua: itaque ea adhiberi non alienum est; ut butyrum cum rosa, & exigua mellis parte; aut cum eadem parte mellis aut cum eadem rosa, τετραφάρμακον; aut ex rosa linamenta. Plus tamen proficit balneum rarum. Cibi boni succi; vitatis omnibus acribus.

20 Sed jam plenioribus, avis, & venatio, & suilla elixa dari potest. Vinum omnibus, dum febris, dum inflammatio est, alienum est: itemque usque ad cicatricem, si nervi, musculive vulnerati sunt; etiam, si alte caro.

25 At, si plaga in summa cute generis tutioris est, potest non per vetus, modice tamen datum, ad implendum quoque proficere. Si quid molliendum est, quod in nervosis locis, musculosisque necessarium est, cerato quoque super vulnus utendum est. At, si caro supercrevit, modice reprimit siccum linamentum; vehementius, squama æris. Si plus est, quod tolli opus est, adhibenda sunt etiamnum vehementiora, quæ corpus

300 A. CORN. CELSI Lib. 5.
exedant. Cicatricem, post omnia hæc, com-
mode inducit lycium ex passo aut lacte
dilutum ; vel etiam per se impositum sic-
cum linamentum vehementius.

31. De ulceribus, quæ extrinsecus per vulnera 5
incidunt, curationibusque eorum.

331. Hic ordo felicitis curationis est. Sed quæ- 10
dam tamen periculosa incidere consue-
runt. Interdum enim vetustas ulcus occu-
pat, induciturque ei callus, & circum oræ
411. crassæ livent. Post quæ, quicquid medi-
camentorum ingeritur, parum proficit ;
quod fere negligenter curato ulceri super-
venit.

Interdum vel ex nimia inflammatione, 15
vel ob æstus immodicos, vel ob nimia fri-
gora, vel quia nimis vulnus adstrictum est,
vel quia corpus senile, aut mali habitus
est, cancer occupat. Id genus à Græcis di-
ductum in species est ; nostris vocabulis 20
non est. Omnis autem cancer non solum id
corrumpit, quod occupavit ; sed etiam ser-
pit : deinde aliis aliisque signis discernitur.
Nam modo super inflammationem rubor
ulcus ambit, isque cum dolore procedit ; 25
ερυσίπιδας Græci nominant : modo ulcus
nigrum est, quia caro ejus corrupta est, id-
que vehementius ; etiam in putrescendo in-
tenditur, ubi vulnus humidum est, & ex
nigro ulcere humor pallidus fertur, mali- 30
que odoris est, & caro intus corrupta : in-
terdum etiam nervi ac membranæ resol-
vuntur, specillumque demissum descen-
dit aut inlatus, aut deorsum, eoque vitio
non-

nonnunquam os afficitur: modo oritur ea, quam Græci *ζάγρησανα* appellant.

303.

Priora in qualibet parte corporis fiunt: hæc in prominentibus membris, id est inter unguës, & alas, vel inguina; fereque in senibus, vel in his, quorum corpus mali habitus est. Caro illi ulceri vel nigra, vel livida est, sed sicca & arida; proximaque cutis, plerunque subnigris pustulis impletur; 10 deinde ei proxima, vel pallida, vel livida, fereque æruginosa & sine sensu est. Deterior in inflammatione est, omniaque ea simul serpunt: ulcus, in locum pustulosum: Pustulæ, in eum, qui pallet aut livet: pallor aut livor, 15 in id, quod inflammatum est: inflammatio, in id, quod integrum est, transit. Inter hæc deinde febris acuta oritur, ingensque sitis: quibusdam etiam delirium accedit: alii, quamvis mentis suæ compotes sunt, balbutiendo vix sensus suos explicant: incipit 20 affici stomachus: fit foedi spiritus ipse odor. Atque initium ejus quidem mali recipit curationem: ubi vero penitus insedit, insanabile est. plurimique sub frigido sudore moriuntur. 25 51,30.

32. *Curatio veteris ulceris.*

Ac pericula quidem vulnerum hæc sunt. Vetus autem ulcus scalpello circumcidendum est, excidendæque ejus oræ, & quicquid super eas livet, æque incidendum. Si 30 varicula intus est, quæ id sanari prohibet, ea quoque excidenda. Deinde, ubi sanguis emissus, novatumque vulnus est, eadem curatio adhibenda, quæ in recentibus vul-

neribus exposita est. Si scalpello aliquis
uti non vult, potest fanare id emplastrum,
quod ex ladano fit: &, cum ulcus sub eo
exesum est, id, quo cicatrix inducitur.

33. *Curatio Erysipelatum.*

Id autem, quod *ἐρυσίπελοις* vocari dixi,
non solum vulneri supervenire, sed sine
hoc quoque oriri consuevit: atque inter-
dum periculum magnum adfert; utique, si
circa cervicem aut ^c caput constitit.

Oportet, si vires patiuntur, sanguinem
mittere: deinde imponere simul reprimen-
tia & ^d refrigerantia; maximeque cerussam
solani succo, aut cimoliam cretam aqua
pluviatili exceptam; aut ex eadem aqua ¹⁵
subactam farinam cupresso adjecta, aut, si
tenerius corpus est, lenticula. Quicquid
impositum est, betæ folio contegendum
est, & super linteolum frigida aqua madens
imponendum. Si per se refrigerantia pa- ²⁰
rum proderunt, miscenda erunt hoc mo-
do: sulphuris p. i. *. cerussæ, croci, sin-
gulorum p. x. *. eaque cum vino conte-
renda sunt, & id his illinendum: aut, si du-
rior locus est, solani folia contrita suillæ ²⁵
adipi miscenda sunt, & illinita linteolo su-
perinjicienda.

At, si nigrities est, quæ nequedum ser-
pit, imponenda sunt, quæ carnem putrem
lenius exedunt; repurgatumque ulcus sic, ³⁰
ut cætera, nutriendum est. Si magis ^e putre
est, jamque procedit ac serpit, opus est ve-
hementius erodentibus. Si ne hæc qui-
dem evincunt, aduri locus debet, donec
nul-

^e Aëtius Tetr. IV. Serm. II. c. 59. Æginet. IV, 21.
^d Oribas. de Morb. Curat. III, 47. ^e Aph. VII, 20.

nullus ex eo humor feratur. nam quod sanum est, siccum est, cum aduritur. Post unctionem putris ulceris, superponenda sunt, quæ crustas à vivo resolvant; ἀπὸ τοῦ πυλινῆς Græci nominant. Ubi exciderunt, purgandum ulcus, maxime melle & resina est. Sed iis quoque purgari potest, quibus purulenta curantur, eodemque modo ad sanitatem perducendum est.

10 34. Curatio Gangrænæ. F.

Gangrænam vero, si nondum plane tenet, sed adhuc incipit, curare non difficilimum est; utique in corpore juvenili: & magis etiam, si muscoli integri sunt; si nervi vel læsi non sunt, vel leviter affecti sunt; neque ullus magnus articulus nudatus est; aut carnis in eo loco paululum est, ideoque non multum, quod putresceret, fuit; consistitque uno loco vitium; quod maxime fieri in digito potest. In ejusmodi casu primum est, si vires patiuntur, sanguinem mittere. Deinde, quicquid aridum est, & intentione quadam proximum quoque locum male habet, usque ad sanum corpus 25 concidere.

Medicamenta vero, dum malum serpit, adhibenda nulla sunt, quæ pus movere consuerunt; ideoque ne aqua quidem calida. Gravia quoque, quamvis reprimentia, 30 aliena sunt: sed his quam levissimis opus est. superque ea, quæ inflammata sunt, utendum est refrigerantibus. Si nihilo magis malum constitit, uri id, quod est inter integrum ac vitiatum locum, debet.

Præ-

Præcipueque in hoc casu petendum, non à medicamentis solum, sed etiam à vitæ ratione præsidium est. Neque enim id malum, nisi corrupti vitiosique corporis est. Ergo primo, nisi imbecillitas prohibet, abstinentia utendum. Deinde danda, quæ per cibum potionemque alvum, ideoque etiam corpus adstringant; sed ea levia. Postea, si vitium constitit, imponi super vulnus eadem debent, quæ in putri ulcere præscripta sunt. Ac tum quoque plenioribus cibis uti licebit ex media materia; sed tamen non nisi alvum, corpusque siccantibus: aqua vero pluviatili frigida. Balneum, nisi jam certa fiducia redditæ sanitatis est, alienum est; siquidem emollitum in eo ulcus cito rursus eodem malo afficitur. Solent vero nonnunquam nihil omnia auxilia proficere, ac nihilominus serpere sub his cancer. Inter quæ miserum, sed unicum, auxilium est, ut cætera pars corporis tuta sit, membrum, quod paulatim emoritur, abscindere.

35. *Curatio vulnerum, ubi quid collisum est, aut detritum, aut infixum.*

25

Hæ gravissimorum vulnerum curationes sunt. Sed ne illa quidem negligenda, ubi interior pars collisa; aut ubi derafum, detritumve aliquid est; aut ubi furculus corpori infixus est; aut ubi tenue, sed altum vulnus infedit.

In primo casu commodissimum est mallicorium ex vino coquere, interioremque ejus partem continere, & cerato miscere

ex

ex rosa facto, idque superponere: deinde, ubi cutis ipsa exasperata est, inducere lenē medicamentum, qualis λιπαρά est. 267,9.

5 Deraſo vero, detritoque, imponendum est emplaſtrum τετραφάρμακον, minuendusque cibus, & vinum ſubtrahendum. Neque id, quia non habebit altiores iētus, contemnendum erit: ſiquidem ex ejuſmodi caſibus ſæpe cancri fiunt. Quod ſi levius
10 id erit, & in parte exigua, contenti eſſe poterimus eodem leni medicamento.

Surculum vero, ſi fieri poteſt, oportet vel manu, vel etiam ferramento educere. Si vel præfractus eſt, vel altius deſcendit,
15 quam ut ita fieri poſſit, medicamento evocandus eſt. Optime autem educit ſuperimpoſita arundinis radix; ſi tenera eſt, protinus contrita; ſi jam durior, ante in mulſo decocta. cui ſemper mel adjiciendum eſt
20 aut aristolochia cum eodem melle. Peſſima ex ſurculis, arundo eſt; quia aſpera eſt. Eademque offenſa etiam in filice eſt. Sed uſu cognitum eſt, utranque adverſus alteram medicamentum eſſe, ſi contrita ac ſuperimpoſita eſt. Facit autem idem in omnibus ſurculis, quodcunque medicamentum extrahendi vim habet. Idem altis tenuibusque vulneribus aptiſſimum eſt. Priori rei Philocratis; huic Hecatæi empla-
25 ſtrum maxime convenit. 264.

36. *Quomodo cicatrix vulnere inducenda, purgandaque ſit. §*

Ubi vero in quolibet vulnere ventum ad inducendum cicatricem eſt (quod per-
pur-

purgatis jam, repletisque ulceribus necessarium est) primum ex aqua frigida linamentum, dum caro alitur: deinde, cum jam continenda est, siccum imponendum est, donec cicatrix inducatur: tum deligari 5
 super album plumbum oportet, quo & reprimatur cicatrix, & colorem maxime sano corpori similem accipit. Idem radix silvestris cucumeris præstat. Idem compositio, quæ habet elaterii p. i. *. spumæ 10
 argenti p. ii. *. glandis unguentariæ pondo iv. *. quæ excipiuntur resina terebinthina, donec emplastri crassitudo ex omnibus fiat. At nigras quoque cicatrices leniter purgant, paribus portionibus mixta, ærugo 15
 & plumbum elotum, eademque resina cocta; sive eo ungitur cicatrix, quod in facie fieri potest; sive id ut emplastrum imponitur, quod in aliis partibus commodius est.

At, si vel excrevit cicatrix, vel concava 20
 est, stultum est, decoris causa, rursus & dolorem & medicinam sustinere: alioquin res utrique succurri patitur. Siquidem utraque cicatrix exulcerari scalpello potest. Si medicamentum aliquis mavult, idem efficiunt compositiones hæ, quæ corpus exedunt. Cute exulcerata, super eminentem carnem exedentia medicamenta conjicienda sunt: super concavam, implentia; donec utrumque ulcus sanæ cuti æquetur, & tum 30
 cicatrix inducatur.

C A P. X X V I I.

*De vulneribus, quæ per morsus inferuntur,
eorumque curationibus.*

5 **D** I X I de his vulneribus, quæ maxime
per tela inferuntur. Sequitur, ut de
his dicam, quæ morfu fiunt, inter-
dum hominis,^h interdum simiæ, sæpe canis,
nonnumquam ferarum, aut aliorum ani-
10 malium, aut serpentium. Omnis autem
feræ morsus habent quoddam virus.

Itaque, si vehemens vulnus est, ⁱ cucur-
bitula admovenda est: si levius, protinus
emplastrum injiciendum, præcipueque
15 Diogenis. si id non est, quodlibet ex his, 265.
quæ adversus morsus propofui. si ea non
sunt, viride Alexandrinum: si ne id qui- 264.]
dem est, quodlibet non pingue ex his, quæ
recentibus vulneribus accommodantur.
20 Sal quoque his, præcipueque ei, quod ca-
nis fecit, medicamentum est, si aridus vul-
neri imponitur, superque id duobus digi-
tis verberatur. exsaniat enim. Ac salsamen-
tum quoque recte super id vulnus deliga-
25 tur.

2. *Curatio adversus rabiosi canis morsum.* ^k

Utique autem, si rabiosus canis fuit,
cucurbitula virus ejus extrahendum est.
Deinde, si locus neque nervosus, neque
30 musculosus est, vulnus id adurendum est.
Si uri non potest, sanguinem homini mit-
ti non alienum est. Tum usto quidem vul-
neri superimponenda, quæ cæteris ustis
sunt. Ei vero, quod expertum ignem non
est,

^h Seren. Samm. XLV. ⁱ Æginet. V, 2. ^k Æginet.
V, 3. Aëtuar. M. M. VI, 11.

est, ea medicamenta, quæ vehementer ex-
dunt. Post quæ nullo novo magisterio, sed
jam supraposito vulnus erit implendum, &
ad sanitatem perducendum. Quidam post
rabiosi canis morsum protinus in balneum §
mittunt; eumque ibi patiuntur desudare,
dum vires corporis finunt, vulnere aperto;
quo magis ex eo quoque virus distillet: de-
inde multo meracoque vino excipiunt.
quod omnibus venenis contrarium est. Id- 10
que cum ita per triduum factum est, tutus
esse homo à periculo putatur.

Solet autem ex eo vulnere, ubi parum
occursum est, aquæ timor nasci. *ιδροφοβία*
Græci adpellant. Miserrimum genus mor- 15
bi: in quo simul æger & ^lfiti & aquæ metu
cruciatur. quo oppressis in angusto spes est.
Sed unicum tamen remedium est, nec opi-
nantem in piscinam non ante ei provisam
projicere, &, si natandi scientiam non ha- 20
bet, modo mersum bibere pati, modo at-
tollere; si habet, interdum deprimere, ut
invitus quoque aqua satietur. sic enim si-
mul & fitis, & aquæ metus tollitur. Sed
aliud periculum excipit, ne infirmum cor- 25
pus in aqua frigida vexatum, nervorum
distentio absumat. Id ne incidat, à piscina
protinus in oleum calidum demittendus
est. Antidotum ^m autem (præcipue id, quod
primo loco posui; ubi id non est, aliud) si 30
nondum æger aquam horret, potui ex aqua
dandum est: &, si amaritudine offenditur,
mel adjiciendum est: at, si jam is morbus
occupavit, per catapotia sumi potest.

3. Cura-

l. Cassii Problem. 73. m Scribon. Larg. c. XLIII. c. 171.

3. *Curationes communes adversus omnes
morsus serpentium.* ⁿ

Serpentium quoque morsus non nimium distantem curationem desiderant: quamvis in ea multum antiqui variarunt; adeo ut in singula anguium genera singula medendi præciperent; aliique alia, sed in omnibus eadem maxime proficiunt. Igitur in primis supra vulnus id membrum
10 deligandum est: non tamen nimium vehementer, ne torpeat. Dein venenum extrahendum est. Id cucurbitula optime facit. Neque alienum est, ante scalpello circa vulnus incidere, quo plus vitiati jam sanguinis extrahatur. Si cucurbitula non est,
15 (quod tamen vix incidere potest) tum quodlibet simile vas, quod idem possit. Si ne id quidem est, homo ° adhibendus est, qui vulnus exfugat.

20 Neque hercule scientiam præcipuam habent hi, qui Psylli nominantur; sed audaciam usu ipso confirmatam. Nam venenum serpentis, ut quædam etiam venatoria venena, quibus Galli præcipue utuntur, non gustu, sed in vulnere nocent. Ideoque
25 colubra ipsa tuto estur: ictus ejus occidit. & si stupente ea (quod per quædam medicamenta circulatores faciunt) in os digitum quis indidit, neque percussus est, nulla in
30 ejus saliva noxa est. Ergo quisquis, exemplum Psylli secutus, id vulnus exuxerit, & ipse tutus erit, & tutum hominem præstabit. Illud interea ante debet attendere, ne quod in gingivis, palatove, aliave parte
te

ⁿ Aëtii Tetrab. IV. Serm. I. c. 1. 2. & seqq. • Ægiæ
act. V, 2. Actuar. M. M. VI, 11.

310 A. CORN. CELSI Lib. 5.
te oris ulcus habeat. Post hæc is homo loco
calido collocandus est sic, ut id, quod per-
cussum erit, in inferiorem partem incline-
tur.

Si neque qui exsugatur, neque cucurbitu- 5
la est, sorbere oportet jus anserinum, vel
vitulinum, & vomere. Vivum autem gal-
linaceum pullum per medium dividere, &
protinus calidum super vulnus imponere
sic, ut pars interior corpori jungatur. Fa- 10
cit id etiam hœdus agnusve discissus, &
calida ejus caro statim super vulnus im-
posita. 265. Emplastra quoque, quæ supra com-
prehensa sunt. Aptissimumque est, vel
266. Ephesium, vel id quod ei subjectum est. 15
Præfensque in aliquo antidoto præsidium
est. Sin id non est, necessarium est exsor-
bere portionem meri vini cum pipere; vel
quidlibet aliud, quod calori movendo est,
nec humorem intus coire patitur. nam ma- 20
xima pars venenorum frigore interimit.
Omnia etiam urinam moventia, quia ma-
teriam extenuant, utilia sunt.

4. *Speciales curationes adversus ictus serpentium:*

Et primo adversus ictum Aspidis. P. 23

Hæc adversus omnes ictus utilia sunt,
communique; usus tamen ipse docuit,
eum, quem Aspis percussit, acetum potius
bibere debere. Quod demonstrasse dicitur
casus cujusdam pueri, qui, cum ab hac ictus 30
esset, & partim ob ipsum vulnus, partim ob
immodicos æstus siti premeretur, ac locis
siccis alium humorem non reperiret, ace-
tum, quod forte secum habebat, ebibit, &
libera-

p Æginet. V, 18. Aëtius Tetrab. IV. Serin. I, 20.

liberatus est. Credo quoniam id, quamvis refrigerandi vim habet, habet tamen & dissipandi. Quo fit, ut terra respersa eo spumet. Eadem ergo vi verisimile est spissescentem quoque intus humorem hominis ab eo discuti, & sic dari sanitatem.

5. *Adversus ictum Scorpionis.* ^q

In quibusdam etiam aliis serpentibus certa quædam auxilia satis nota sunt. Nam
 10 scorpio ipse sibi pulcherrimum medicamentum est. Quidam contritum cum vino bibunt. Quidam eodem modo contritum super vulnus imponunt. Quidam super prunas eo imposito, vulnus suffumigant,
 15 undique veste circumdata, ne is fumus dilabatur; tum carbonem ejus super vulnus deligant. Bibere autem oportet herbarum solaris (quam ἡλιοπέπλον Græci vocant) semen, vel certe folia ex vino. Super vulnus vero etiam
 20 furfures ex aceto, vel ruta silvatica recte imponitur, vel cum melle sal tostus. Cognovi tamen medicos, qui ab scorpione ictis nihil aliud, quam ex brachio sanguinem miserunt.

25 6. *Adversus Aranei & Scorpionis ictum.*

Ad scorpionis etiam, & ad aranei ictum, allium cum ruta recte miscetur; ex oleoque contritum superimponitur.

30 7. *Adversus Ceraſtis, & Dipsadis, & Hæmorrhoidis ictum.* ^f

At, si ceraſtes, aut dipsas, aut hæmorrhoidis percussit, asphodeli, quod Ægyptiæ fabæ magnitudinem æquet, arefactum, in duas portiones dividendum est sic, ut ei rutæ
 pau-

^q Aëtius Tetrab. IV. Serm. I, 19. ^r Aëtius Tetrab. IV. Serm. I, 16. ^f Aëtius Tetrab. IV. Serm. I, 22, 23.

312 A. CORN. CELSI Lib. 5.
paululum adjiciatur. Trifolium quoque &
mentastrum, & cum aceto panaces æque
proficiunt. Costumque, & cassia, & cinna-
momum recte per potionem assumuntur.

8. *Adversus Chersydri^r ictum, & Cerastis.* 5

Adversus Chersydri vero ictum, pana-
ces, aut laser, quod sit scrupulorum p. 11.
*. vel porri succus cum hemina vini su-
mendus est, & edenda multa satureia. Im-
ponendum autem super vulnus stercus 10
caprinum ex aceto coctum; aut ex eodem
hordeacea farina; aut ruta, vel nepeta, cum
sale contrita, melle adjecto. Quod in eo
quoque vulnere, quod cerastes fecit, æque
valet. 15

9. *Adversus Phalangii ictum.*^u

Ubi vero phalangium nocuit, præter
eam curationem, quæ manu editur, sæpe
homo demittendus in solium est, dandus-
que ei myrrhæ & uvæ taminix par modus 20
ex passi hemina; vel radiculæ semen, aut
lolii radix ex vino; & super vulnus fufu-
res ex aceto cocti, imperandumque, ut is
conquiescat.

10. *Adversus ictus Italorum anguium, qui minus 25*
terribiles peregrinis sunt.

Verum hæc genera serpentium & pere-
grina, & aliquanto magis pestifera sunt; ma-
xime, quæ æstuosis gignuntur locis. Italia
frigidioresque regiones hac quoque parte 30
salubritatem habent, quod minus terribi-
les angues edunt. Adversus quos satis pro-
ficit herba betonica, vel cantabrica, vel
centaurion, vel agrimonia, vel trixago,
vel

^r Aëtius Tetrab. IV. Serm. I, 35. ^u Aëtius Tetrab. IV.
Serm. I, 18.

vel personata, vel marinæ pastinacæ, si vel
 singulæ binæve tritæ; & sic potui data
 sunt cum vino, & super vulnus impositæ.
 Illud ignorare non oportet, omnis serpen-
 5 tis ictum & jejuni & jejuno magis nocere.
 ideoque perniciosissimi sunt, cum incu-
 bant: utilissimumque est, ubi ex anguibus
 metus est, non ante progredi, quam quis
 aliquid assumpfit.

10 11. *Remedium generale adversus omnia venena,
 vel in cibo, vel in potione assumpta.*

Non tam facile his opitulari est, qui ve-
 nenum, vel in cibo, vel in potione sum-
 pferunt. Primum, quia non protinus sen-
 15 tiunt, ut ab angue icti: ideo ne succurrere
 quidem statim sibi possunt. Deinde, quia
 noxa non à cute, sed ab interioribus par-
 tibus incipit. Commodissimum est tamen,
 ubi primum sensit aliquis, protinus oleo
 20 multo epoto vomere. Deinde, ubi præcor-
 dia exhaustit, bibere antidotum: si id non
 est, vel merum vinum.

12. *Specialia remedia adversus quædam venena:
 & primo adversus Cantharidas.* ^a

25 Sunt tamen quædam remedia propria
 adversus quædam venena, maximeque le-
 viora. Nam si cantharidas aliquis ebibit,
 panaces cum lacte contusa, vel galbanum
 vino adjecto dari, vel lac per se debet.

30 13. *Adversus Cicutam.* ^b

Si cicutam, vinum merum calidum cum
 ruta quamplurimum ingerendum est; de-
 inde is vomere cogendus: posteaque laser
 ex vino dandum. Isque, si febre vacat, in

O cali-

a Æginet. V, 20. Scribon. Larg. LVII. Aëtuar. M. M.
 V, 12. b Æginet. V, 41. Scribon. Larg. XLVII. Aëtuar.
 M. M. V, 12.

314 A. CORN. CELSI Lib. 5.
calidum balneum mittendus: si non vacat,
ungendus ex calefacientibus est. Post quæ
quies ei necessaria est.

14. *Adversus Hyoscyamum.*^z

Si hyoscyamum, fervens mulsum bi- 5
bendum est, aut quodlibet lac, maxime
tamen asininum.

15. *Adversus Cerussam.*^a

Si cerussam, jus malvæ, vel juglandis
ex vino contritæ, maxime profunt. 10

16. *Adversus Sanguisugam, si epota est,
& lac, quod intus coit.*^b

Si sanguisuga epota est, acetum cum sa-
le bibendum est. Si lac intus coit, aut pas-
sum, aut cum aceto laser. 15

17. *Adversus Fungos inutiles.*^c

Si fungos inutiles quis assumpsit, radi-
cula aut è posca, aut cum sale & aceto eden-
da est. Ipsi vero hi & specie quidem dis-
cerni possunt ab utilibus, & cocturæ gene- 20
re idonei * fieri. Nam sive ex oleo inferbue-
runt, sive piri furculus cum his inferbuit,
omni noxa vacant.

18. *De adustis corporis locis, & quomodo
curare debeant.*^d

Adustis quoque locis extrinsecus vis in-
fertur; itaque sequi videtur, ut de his di-
cam. Hæc autem optime curantur foliis
aut lilii, aut linguæ caninæ, aut betæ in
vino oleoque decoctis. Quorum quodli- 30
bet protinus impositum ad sanitatem per-
ducit.

Sed dividi quoque curatio potest in ea,
quæ mediocriter exedentia reprimentia-

^z Æginet. V, 38. ^a Scribon. Larg. XLVIII. ^b Æ-
ginet. V, 36. Plin. H. N. XXII, 23. ^c Æginet. V, 54.
Scrib. Larg. LXVI. ^d Ægin. IV, 11. Seren. Samm. LX.
Aetius Tetrab. IV, Serm. II, 64. * Alii sunt.

que, primo & pustulas prohibeant, & summam pelliculam exasperent: deinde ea, quæ lenia ad sanitatem perducant. Ex prioribus est lenticulæ cum melle farina; 5 vel myrrha cum vino; vel creta cimolia cum thuris cortice contrita, & aqua coacta, atque, ubi usus necessitas incidit, aceto diluta. Ex insequentibus, quælibet λιπιδί. 267. Sed idonea maxime est, quæ vel plumbi 10 recrementum, vel vitellos habet.

Est etiam illa adustorum curatio, dum inflammatio est, impositam habere cum melle lenticulam: ubi ea declinavit, farinam cum ruta, vel porro, vel marrubio, 15 donec crustæ cadant: tum ervum cum melle, aut irim, aut resinam terebinthinam, donec ulcus purum sit: novissime siccum linamentum.

C A P. X X V I I I.

20

De interioribus ulceribus, quæ, aliqua corporum parte corrupta, nascuntur.

1. De carbunculo. ^e

25 **A**B his, quæ extrinsecus incidunt, ad ea veniendum est, quæ interioribus, corrupta aliqua corporum parte, nascuntur. Ex quibus non aliud carbunculo pejus. Ejus hæ notæ sunt. Rubor est, superque eum non nimium pustulæ eminent, 30 maxime nigrae, interdum sublividae, aut pallidae. Inus sanies esse videtur: infra color niger est. Ipsum corpus aridum, & durius, quam naturaliter oportet. Circaque quasi crusta est; eaque inflammatione cingitur. O 2

^e Æginet. IV, 25. Aëtuar. M. M. II, 12. Oribas. Synops. VII, 12.

gitur. Neque in eo loco levare cutis potest, sed inferiori carni quasi affixa est. Somnus urget. Nonnunquam horror, aut febris oritur, aut utrunque. Idque vitium subteractis quasi quibusdam radicibus serpit; interdum celerius, interdum tardius. Supra quoque, procedens in albescit; dein lividum fit; circumque exiguae pustulae oriuntur. Et si circa stomachum faucesve incidit, subito spiritum saepe elidit. 10

Nihil melius est, quam protinus adurere. Neque id grave est, nam non sentit; quoniam ea caro mortua est. Finisque adurendi est, dum ex omni parte sensus doloris est. Tum deinde ulcus, sicut caetera 15 adusta, curandum est. Sequitur enim sub medicamentis erodentibus crusta: quae undique à viva carne diducta, trahit secum, quicquid corruptum erat; purusque jam finis curari potest implentibus. At, si in summa cute vitium est, possunt succurrere 20 quaedam vel exedentia tantum, vel etiam adurentia. Vis pro magnitudine adhibenda est. Quodcumque vero medicamentum impositum est, si satis proficiet, protinus à 25 viva corruptam partem resolvat.

Certaque esse fiducia potest fere, si undique vitiosa caro excidat, qua hujuscemodi medicamen exest: si id non fit, medicamentumque malo vincitur, utique ad 30 unctionem properandum est. Sed in ejusmodi casu abstinendum à cibo, à vino est. Aquam liberaliter bibere expedit. Magisque ea servanda sunt, si febricula quoque accessit. 2. De

2. De Carcinomate.

Non idem periculum *καρκίνωμα* affert, nisi imprudentia curantis agitata est. Id vitium fit maxime in superioribus partibus, circa ^f faciem, nares, aures, labra, ^g mammas

5 fœminarum. Et ex jecore, aut splene hoc nascitur. Circa locum aliqua quasi puncta sentiuntur: isque immobilis, inæqualiter tumet: interdum etiam torpet. Circa eum

10 inflatæ venæ quasi recurvantur: hæque pallent, aut livent: nonnunquam etiam in quibusdam delitescunt. Tactusque is locus, aliis dolorem affert, in aliis eum non habet. Et nonnunquam sine ulcere durior aut

15 mollior est, quam esse naturaliter debet: nonnunquam iisdem omnibus ulcus accedit. Interdumque nullam habet proprietatem: interdum simile his est, quæ vocant Græci *κονδυλώματα*, aspredine quadam &

20 magnitudine sua. Colorque ejus ruber est, aut lenticulæ similis. Neque tuto secatur. nam protinus aut resolutio nervorum, aut distentio insequitur. Sæpe homo ictus obmutescit, atque ejus anima deficit. Quibus-

25 dam etiam, si id ipsum pressum est, quæ circa sunt, intenduntur & intumescunt. Namque pessimum id genus est, fereque primum id fit; quod *κακέηδες* à Græcis nominatur. Deinde ex eo id *καρκίνωμα*, quod sine ulcere

30 re est. Deinde ulcus; & ex eo, thymium.

Tolli nihil, nisi *κακέηδες*, potest: reliqua curationibus irritantur. Et quo major vis adhibita est, eo magis quidam usi sunt medicamentis adurentibus. Quidam ferro

O 3

ad-

f. Æginet. III, 22. g. Scribon. Larg. c. XXIII.

318 A. CORN. CELSI Lib. 5.
adufferunt : quidam scalpello exciderunt.
neque ulli unquam medicina profuit : sed
adusta , protinus concitata sunt, & increve-
runt, donec occiderent. Excisa etiam, post
inductam cicatricem, tamen reverterunt, 5
& causam mortis attulerunt. Cum interim
plerique nullam vim adhibendo, qua tol-
lere id malum tentent ; sed imponendo tan-
tum lenia medicamenta, quæ quasi blan-
diantur, quo minus ad ultimam senectutem 10
perveniant, non prohibeantur. Di-
scernere autem cacoethes, quod curationem
recipit, à carcinomate, quod non recipit,
nemo scire potest, nisi tempore & experi-
mento. 15

Ergo, ubi primum id vitium notatum
est, imponi debent medicamenta aduren-
tia. Si levatur malum, minuunturque ejus
indicia, procedere curatio potest & ad scal-
pellum, & ad unctionem. Si protinus irrita- 20
tum est, scire licet, jam carcinoma esse ; re-
movendaque sunt omnia acria, omnia ve-
hementia. Sed, si sine ulcere is locus durus
est, imponi fitum quam pinguiissimam, aut
264, 34. *ῥοπαῖδες* emplastrum satis est. Si ulcus æqua- 25
le est, ceratum ex rosa injiciendum est,
adjiciendusque ei pulvis ex contrita testa,
ex aqua, qua faber ferrarius tingere can-
dens ferrum solitus est. Si id nimium su-
percrevit, tentanda squama æris est (quæ 30
lenissima ex adurentibus est) eatenus, ne
quid eminere patiatur : sed ita, si nihil exa-
cerbavit : sin minus, eodem cerato conten-
ti esse debebimus.

3. De

3. De Theriomate.

Est etiam ulcus, quod *ἰνεσίωμα* Græci vocant. Id & per se nascitur, & interdum ulceri ex alia causa facto supervenit. Color est vel lividus, vel niger: odor fœdus: multus, & mucosus similis humor. Id ipsum ulcus neque tactum, neque medicamentum sentit: prurigine tantum movetur. circa dolor est, & inflammatio. Interdum etiam febris oritur. Nonnunquam ex ulcere sanguis erumpit. Atque id quoque malum serpit. quo omnia sæpe intenduntur. Fitque ex his ulcus, quod ^{ἡ ἐπιπλοὶς ἐπιπλοῦ} *ἡ ἐπιπλοὶς ἐπιπλοῦ* Græci vocant; quia celeriter serpendo, penetrandoque usque ad ossa, corpus vorat. Id ulcus inæquale est, cœno simile; inestque multus humor glutinosus; odor intolerabilis; majorque, quam pro modo ulceris, inflammatio. Utrunque, sicut omnis cancer, fit maxime in senibus; vel his, quorum corpora mali habitus sunt.

Curatio utriusque eadem est: sed in majore malo major vis necessaria. Ac primum, à victus ratione ordinandum est: ut quiescat in lectulo: ut primis diebus à cibo abstineat: aquam quamplurimam assumat. Alvus quoque ei ducatur. Dein, post inflammationem, cibum boni succi capiat; vitatis omnibus acribus: potionis quantum volet, sic, ut interdum quidem aqua contentus sit: in cœna vero etiam vini austeri aliquid bibat. Non æque tamen fame in his, quos *ἐπιπλοὶς* urgebit, atque in his, qui *ἰνεσίωμα* adhuc habebunt, utendum erit.

O 4

Et

h Actuar. M. M. II, 12. Æginet. IV, 20.

Et victus quidem talis necessarius est.

Super ulcus vero inspergenda est arida aloe contrita, & si parum proficiet, chalcitis. At, si quis nervus, exesa carne, nudatus est, contegendus ante linteolo est, ne sub eo medicamento aduratur. Si validioribus etiam remediis opus est, ad eas compositiones veniendum est, quæ vehementius adurant. Quicquid autem inspergitur, averso specillo infundi debet. Superdanda cum melle sunt vel linamenta, vel oleæ folia ex vino decocta, vel marrubium: eaque linteolo contegenda in aqua frigida madefacto, dein bene expresso. Circaque, quæ tumor ex inflammatione est, imponenda, quæ reprimant, cataplasmata. Si sub his nihil proficitur, ferro locus aduri debet; diligenter nervis, qui apparent, ante contactis. Adustum vel medicamentis vel ferro corpus, primum purgandum, deinde implendum esse, apparere cuilibet ex prioribus potest.

4. De Sacro igne. ⁱ

Sacer quoque ignis malis ulceribus annumerari debet. Ejus duæ species sunt. Alterum est subrubicundum, aut mistum rubore atque pallore; exasperatumque per pustulas continuas, quarum nulla altera major est, sed plurimæ per exiguæ. In his semper fere pus, & sæpe rubor cum calore est: serpitque id nonnumquam fanescente eo, quod primum vitiatum est: nonnumquam etiam exulcerato, ubi, ruptis pustulis, ulcus continuatur, humorque exit, qui esse inter

ⁱ Æginet. IV, 12. Seren. Sammon. XLI. Aëtius Te-
rab. IV. Serm. II, 59.

ter saniem & pus videri potest. Fit maxime in pectore, aut lateribus, aut eminentibus partibus, præcipueque in plantis. Alterum autem est in summæ cutis exulceratione, sed sine altitudine, latum, sublividum, inæqualiter tamen; mediumque sanescit, extremis procedentibus: ac sæpe id, quod jam sanum videbatur, iterum exulceratur. At circa, proxima cutis, quæ vitium receptura est, tumidior & durior est, coloremque habet ex rubro subnigrum. Atque hoc quoque malo fere corpora seniora tentantur, aut quæ mali habitus sunt; sed in cruribus maxime.

15 Omnis autem sacer ignis, ut minimum periculum habet ex his, quæ serpunt; sic prope difficillime tollitur. Medicamentum ejus * fortissimum est, uno die febris, quæ humorem noxium absumat. Pus, quo cras- 289,
 20 sius & albidius est, eo periculi minus est. 33.
 Prodest etiam infra ulcera locum cædi, quo plus puris exeat; & id, quo ibi corruptum corpus est, extrahatur. Sed tamen, si febricula accessit, abstinencia, lectulo, alvi duratione opus est. In omni vero sacro igni, neque lenibus & glutinosis cibis, neque falsis & acris utendum est; sed his, quæ inter utrumque sunt: qualis est panis sine fermento, piscis, hœdus, aves, exceptoque apro, omnis fere venatio. Si non est febricula, & gestatio utilis est, & ambulatio, & vinum austerum, & balneum. Atque in hoc quoque genere potio magis liberalis esse, quam cibus, debet.

O §

Ipsæ

* Edit. Aldi, Steph. aliæque *fortissimum*

Ipsa autem ulcera, si mediocriter ser-
punt, aqua calida: si vehementius, vino
calido fovenda sunt. Deinde acu pustulæ,
quæcumque sunt, aperiendæ. Tum impo-
nenda ea, quæ putrem carnem exedant. §
Ubi inflammatio sublata, ulcusque purga-
tum est, imponi lenè medicamentum de-
bet. In altero autem genere, possunt pro-
ficere mala cotonea in vino cocta, atque
contrita: potest emplastrum vel Heræ, vel 10
πετραφάρμακον, cui quinta pars thuris
adjecta sit: potest nigra hederæ ex vino au-
stero cocta; ac, si celeriter malum serpit,
non aliud magis proficit. Purgato ulcere,
quod in summa cute esse proposui, satis ad 15
sanitatem eadem lenia medicamenta pro-
ficiunt.

ξ. De Chironio ulcere. κ

Chironium autem ulcus appellatur,
quod & magnum est, & habet oras duras, 20
callosas, tumentes. Exit sanies non multa,
sed tenuis: odor malus. neque in ulcere,
neque in ejus tumore ulla est inflammatio:
dolor modicus est. Nihil serpit, ideoque
nullum periculum adfert; sed non facile 25
sanescit. Interdum tenuis cicatrix induci-
tur, deinde iterum rumpitur, ulcusque
renovatur. Fit maxime in pedibus & cru-
ribus.

Super id imponi debet, quod & lenè ali- 30
quid, & vehemens, & reprimens habeat.
Quale ejus rei causa fit ex his: squamæ
æris, plumbi eloti combusti, singulorum
P. VI. *, cadmiæ, ceræ, singulorum P. VIII.
*, rosæ

κ. Ægin. IV, 46.

*. rosæ quantum satis est ad ceram simul cum eis molliendam.

6. *De Ulceribus, quæ ex frigore in pedibus & manibus oriuntur.*

§ Fiunt etiam ex frigore hiberno ^lulcera, maxime in pueris, & præcipue pedibus, digitisque eorum, nonnunquam etiam in manibus. Rubor cum inflammatione mediocri est. Interdum pustulæ oriuntur, deinde exulceratio. Dolor autem modicus: prurigo major est. Nonnunquam humor exit, sed non multus; qui referre vel pus, vel saniem videtur.

In primis multa calida aqua fovendum est, in qua rapa decocta; aut si ea non sunt, aliquæ verbenæ ex reprimentibus. Si nondum ad apertum ulcus est, æs, quam maxime calidum quis pati potest, admovendum est. Si jam exulceratio est, imponi debet alumen, æqua portione cum thure contritum, tum vino adjecto; aut malicorium in aqua coctum, deinde contritum. Si summa detracta pellicula est, hic quoque melius lenia medicamenta proficiunt.

25 7. *De Struma.* ^m

Struma quoque est tumor, in quo subter concreta quædam ex pure & sanguine quasi glandulæ oriuntur. Quæ vel præcipue fatigare medicos solent, quoniam & febres movent, nec unquam facile maturescunt; &, sive ferro, sive medicamentis curantur, plerunque iterum juxta cicatrices ipsas resurgunt; multoque post medicamenta sæpius, quibus id quoque accedit, quod

O 6 longo

I Æginet. III, 79. m Aëtius Tetrab. IV. Scrm. III. c. 5. Aëtuar. Meth. Med. II, 12. Ægin. IV, 33. Oribas. Synopsi. VII, 29.

longo spatio detinent. Nascuntur maxime in cervice; sed etiam in alis, & inguinibus, & in lateribus. In mammis quoque foeminarum se reperisse, chirurgus Meges auctor est.

Propter hæc & album veratrum recte datur, atque etiam sæpius, donec ea digerantur. Et medicamenta imponuntur, quæ humorem vel educant, vel dissipent; quorum supra mentio facta est. Adurentibus quoque quidam utuntur, quæ exedunt, crustaque eum locum adstringunt: tum vero ut ulcus curant. Quæcunque autem ratio curandi est, corpus, puro ulcere, exercendum atque alendum est, donec ad cicatricem perveniat. Quæ cum medici doceant, ab iis requirenda. Quorundam rusticorum experimento cognitum, quem struma male habet, eum, si anguem edit, liberari.

8. De Furunculo. ⁿ

Furunculus vero, est tuberculum acutum cum *inflammatione, & dolore; maximeque ubi jam in pus vergit. Qui ubi ad apertus est, & exiit pus, subter apparet pars carnis in pus versa, pars corrupta subalbida, subrubra; quem ventriculum quidam furunculi nominant. In eo nullum periculum est, etiam si nulla curatio adhibeatur: maturefcit enim per se, atque erumpit. Sed dolor efficit, ut potior medicina sit, quæ maturius liberet.

Proprium ejus medicamentum galbanum est. sed alia quoque supra comprehensa sunt. Si cætera defunt, imponi debet, pri-

ⁿ Æginet. IV, 23. Seren. Sammon. XXXVIII. * Edit. Aldi & aliæ in flatione.

primum, non pingue emplastrum, ut id reprimat: deinde, si non repressit, quodlibet puri movendo accommodatum. si ne id quidem est, vel resina, vel fermentum.
 5 Expressio pure, nulla ultra curatio necessaria est.

9. De Phymate.

396,
20.

Phyma vero nominatur tuberculum furunculo simile, sed rotundius & planius, 10 sæpe etiam majus. Nam furunculus ovi dimidii magnitudinem raro explet, nunquam excedit. Phyma etiam latius patere consuevit: sed inflammatio dolorque sub eo minores sunt. Ubi divulgum est, pus eodem 15 modo apparet: ventriculus, qui in furunculo, non invenitur: verum omnis corrupta caro in pus vertitur. Id autem in pueris & sæpius nascitur, & facilius tollitur: in juvenibus rarius oritur, & difficilius cura- 20 tur. Ubi ætas induravit, ne nascitur quidem. Quibus vero medicamentis discutere- retur, supra propositum est.

258,
19.

10. De Phygethlo.^k

Φύγεθλον autem est tumor, non altus, sed 25 latus, in quo quiddam pustulæ simile est. Dolor distentioque vehemens est, & major quam pro magnitudine tumoris: interdum etiam febricula. idque tarde maturescit, neque magnopere in pus convertitur. Fit 30 maxime aut in cervice, aut in alis, aut in inguinibus. Panum, ad similitudinem figuræ, nostri vocant. Atque id ipsum quo medicamento tolleretur, supra demon- 255. stravi.

O 7

11. De

^k Seren, Samm. XL. Æginet. IV, 22.

II. De Abscessibus.¹

Sed cum omnes hi nihil nisi minuti abscessus sint, generale nomen trahit latius vitium, totum ad suppurationem spectans. Idque fere fit aut post febres, aut post dolores partis alicujus, maximeque eos, qui ventrem infestant. Sæpiusque oculis expositum est, siquidem latius aliquando intumescit ad similitudinem ejus, quod $\phi\tilde{\nu}\mu\phi$ vocari proposui, rubetque cum calore, & paulo post etiam cum duritia, magisque nocenter adolescit, & sitim vigiliamque exprimit. Interdum tamen nihil horum in cute deprehendi potest; maximeque, ubi altius pus movetur: sed cum siti vigiliaque sentiuntur intus aliquæ punctiones. Et, quod de subito durius non est, melius est: & quod, quamvis rubet, coloris tamen in album mutati est. quæ signa jam pure oriente nascuntur: tumor enim ruborque multo ante incipiunt.

Sed, si locus nobilis est, avertendus materiæ aditus est per cataplasmata, quæ simul & reprimunt, & refrigerant: qualia & alias & paulo ante in erysipelate proposui. Si jam durior est, ad ea veniendum est, quæ digerant, & resolvant: qualis est ficus arida contusa: aut fex mista cum cerato, quod ex adipe suilla coactum sit; aut cucumeris silvestris radix, cui ex farina duæ partes adjectæ sint, ante ex mulso decoctæ. Licet etiam miscere æquis portionibus ammoniacum, galbanum, propolim, viscum; pondusque adjicere myrrhæ dimidio minus,

¹ Æginet. IV, 18. Aëtius Tetrab. IV. Serm. II, 32. Oribas. Synopf. VII, 28.

nus, quam in prioribus singulis erit. Atque emplastra quoque & malagmata idem efficiunt, quæ supra explicui.

Quod per hæc discussum non est, necesse est, maturescat. Idque quo celerius fiat, imponenda est farina ordeacea, ex aqua cocta, cui & olerum aliquid recte miscetur. Eadem aut hæc in minoribus quoque abscessibus, quorum nomina proprietatesque supra edidi, recte fiunt. Eademque omnium curatio: tantummodo distat. Crudum est autem, in quo major quasi venarum motus est, & gravitas, & ardor, & distentio, & dolor, & rubor, & durities; & , si major abscessus est, horror, atque etiam febricula permanet: penitiusque condita suppuratione pro his, quæ alioqui cutis ostendit, punctiones sunt. Ubi ista se remiserunt, jamque is locus prurit, & aut sublividus, aut subalbidus est, matura suppuratione est. Ex qua, ubi vel per se, vel per medicamenta, vel etiam ferro aperta est, pus debet emitti. Tum, si qua in alis, vel inguinibus sunt, sine linamento nutrienda sunt. In cæteris quoque partibus, si imago plaga exigua est, si mediocris suppuratione fuit, si non alte penetravit, si febris non est, si valet corpus, æque linamenta supervacua sunt. In reliquis, parce tamen, nec, nisi magna plaga est, imponi debent. Commode vero mel super linamenta, vel sine his imponitur lenticula ex melle, aut mallicorium ex vino coctum. quæ & per se & mista idonea sunt.

Si

Si qua circa duriora sunt, ad ea mollienda, vel malva contrita, vel foeni Græci lini-ve semen ex passo coctum superdandum est. Quicquid deinde impositum est, non adstringi, sed modice deligari debet. Illo neminem decipi decet, ut in hoc genere cerato utatur. Cætera, quæ pertinent ad purgandum ulcus, ad implendum, ad cicatricem inducendam, conveniuntque vulneribus, exposita sunt.

10

412.

12. De Fistulis. ^m

413.

Nonnunquam autem ex ejusmodi abscessibus, & ex aliis ulcerum generibus, fistulæ oriuntur. Id nomen est ulceri alto, angusto, calloso. Fit in omni fere parte corporis: habetque quædam in singulis locis propria. Prius de communibus dicam. Genera igitur fistularum plura sunt. siquidem aliæ breves sunt, aliæ altius penetrant: aliæ recta intus feruntur, aliæ multoque plures transversæ: aliæ simplices sunt, aliæ duplices triplicesve; quæ ab uno ore oris intus tres fiunt, aut etiam in plures sinus dividuntur: aliæ rectæ, aliæ flexæ, & tortuosæ sunt: aliæ intra carnem desinunt, aliæ ad ossa aut cartilaginem penetrant; aut, ubi neutrum horum subest, ad interiora perveniunt: aliæ deinde facile, aliæ cum difficultate curantur, atque etiam quædam insanabiles reperiuntur.

13

20

25

30

Expedita curatio est in fistula simplici, recenti, intra * carnem. Adjuvatque ipsam corpus, si juvenile, si firmum est. Inimica contraria his sunt: itemque, si fistula os, vel

^m Aëtius Tetrab. IV. Serm. II, 55. * Hippocr. Coac. Pran. III, 394.

vel cartilaginem, vel nervum, vel muscu-
 los læsit; si articulum occupavit; si vel ad
 vesicam, vel ad pulmonem, vel ad vulvam,
 vel ad grandes venas arteriasve, vel ad
 5 maxillas, guttur, stomachum, thoracem
 penetravit. Ad intestina quoque eam ten-
 dere, semper periculosum, sæpe pestiferum
 est. Quibus multum mali accedit, si cor-
 pus vel ægrum, vel senile, vel mali habi-
 10 tus est.

Ante omnia autem demitti specillum in
 fistulam convenit; ut, quo tendat, & quam
 alte perveniat, scire possimus. simul etiam,
 prorsus humida, an siccior sit: quod extra-
 15 cto specillo patet. Id quoque dici potest,
 in osse vitium sit, nec ne: &, si jam eo fistula
 penetravit, quatenus nocuerit. Nam, si
 molle est, quod ultimo specillo contingi-
 tur, intra carnem adhuc vitium est: si ma-
 20 gis id renititur, ad os ventum est. Ibi de-
 inde si dilabitur specillum, nondum caries
 est: si non dilabitur sede, qua innititur, ca-
 ries quidem, verum adhuc levis est: si inæ-
 quale quoque & asperum subest, vehemen-
 25 tius os exesum est. At cartilago ubi sub-
 sit, ipsa sedes docet: perventumque esse ad
 eam, ex renisu patet.

Ex his quidem colliguntur fistularum
 sedes, spatia, noxæ. Simples vero hæc
 30 sint, an in plures partes diducantur, co-
 gnosci potest ex modo puris. Cujus si plus
 fertur, quam quod simplici spacio conve-
 nit, plures sinus esse manifestum est. Cum-
 que fere juxta sint caro, & nervus, & ali-
 qua

qua nervosa, quales fere tunicae membra-
 naeque sunt, genus quoque puris docebit,
 num plures sinus intus diversa corporis ge-
 nera perferint. Siquidem ex carne pus
 laeve, album, copiosius fertur: at ex ner- 5
 voso loco, coloris quidem ejusdem, sed te-
 nuius & minus: ex nervo, pingue & oleo
 non dissimile. Denique etiam corporis in-
 clinatio docet, num in plures partes fistulae
 penetrarint, quia saepe, cum quis aliter de- 10
 cubuit, aliterque membrum collocavit, pus
 ferri, quod jam defierat, iterum incipit;
 restaturque, non solum alium sinum esse,
 ex quo descendat, sed etiam in aliam cor-
 poris partem eum tendere. 15

Si in carne & recens & simplex est; ac
 neque sinuosa neque cava sede; neque in
 articulo, sed in eo membro, quod per se
 immobile, non nisi cum toto corpore mo-
 vetur, satis proficiet emplastrum, quod re- 20
 centibus vulneribus imponitur, dum ha-
 beat vel salem, vel alumen, vel squamam
 aris, vel æruginem, vel ex metallicis ali-
 quid. Exque eo collyrium fieri debet alte-
 ra parte tenuius, altera paulo plenius. Idque 25
 ea parte, qua tenuius est, antecedente de-
 mitti oportet in fistulam, donec purus san-
 guis se ostendat. quæ in omnibus fistularum
 collyriis perpetua sunt. Idem deinde em-
 plastrum in linteolo superimponendum; su- 30
 praque injicienda spongia est, in acetum
 ante demissa: solvique quinto die satis est.
 Genus victus adhibendum est, quo carnem
 ali docui.

At,

At, si longius à præcordiis fistula est, ex intervallo jejunum radículas esse, deinde vomere, necessarium est.

Quum vetustate callosa fit fistula (callus 300, 2.
 5 autem neminem fallit, quia durus est, & aut albus, aut pallidus) tum validioribus medicamentis opus est. Quale est, quod habet papaveris lachrymæ p. i. *. gummi p. iii. *. cadmiæ p. iiii. *. atramenti futo-
 10 rii p. viii. *. ex quibus aqua coactis collyrium fit. Aut in quo sunt gallæ p. i. *. æruginis, sandarachæ, aluminis Ægyptii singulorum p. i. *. atramenti futorii combusti p. ii. *. Aut quod constat ex chalciti-
 15 de, & è saxo calce; quibus adjicitur auripigmenti dimidio minus, quàm in singulis prioribus est; eaque melle cocto excipiuntur. Expeditissimum autem est ex præcepto Megetis,ⁿ æruginis rasæ p. ii. *. conte-
 20 rere, deinde ammoniaci thymiamatis p. ii. *. aceto liquare, eoque infuso æruginem cogere. Idque ex primis medicamentis est. Sed, ut hæc maximi effectus fiant, si cui ista non adsunt, facile tamen est callum qui-
 25 buslibet adurentibus medicamentis erodere: satisque est vel papyrus intortum, vel aliquid ex penicillo in modum collyrii adstrictum eo illinere. Scilla quoque cocta & mixta cum calce, callum exest.

30 Si quando vero longior & transversa fistula est, demisso specillo, contra principium hujus incidi commodissimum est, & collyrium, * quod volueris, demitti.

At si duplicem esse fistulam vel multiplicem
 cem

ⁿ Oribas. Synops. VII, 30. * Edit. Aldi, Steph. *utrumque*, alii legunt *utrimque*.

eem existimamus, sic tamen ut brevis, in-
 traque carnem sit, collyrio uti non de-
 bemus; quod unam partem curet, reli-
 quas omittat: sed eadem medicamenta
 arida in calamum scriptorium conjicienda
 sunt, isque ori fistulæ aptandus, inspiran-
 dumque, ut ea medicamenta intus compel-
 lantur. Aut eadem ex vino liquanda sunt;
 vel, si fordior fistula est, ex mulso; si cal-
 losior, ex aceto; atque intus infundendum,
 quicquid inditum est. Superponenda sunt,
 quæ refrigerent & reprimant. nam fere,
 quæ circa fistulam sunt, habent aliquid in-
 flammationis. Neque alienum est, ubi quis
 resolverit, antequam rursus alia medicamen-
 ta injiciat, per oricularium clysterem fistu-
 lam eluere; si plus puris fertur, vino; si callus
 durior est, aceto; si jam purgatur, mulso,
 vel aqua, in qua eryum coctum sit, sicut
 huic quoque mellis paululum adjiciatur.

Fere vero fit, ut ea tunica, quæ inter fo-
 ramen & integram carnem est, victa tot me-
 dicamentis exeat, infraque ulcus purum sit.
 Quod ubi contigit, imponenda glutinantia
 sunt; præcipueque spongia melle cocto illi-
 ta. Neque ignoro, multis placuisse linamen-
 tum, in modum collyrii compositum & tin-
 ctum melle, implendi causa demitti. sed ce-
 lerius sic glutinatur, quam impletur. Neque
 verendum est, ne purum corpus puro cor-
 pori junctum non coeat; adjectis quoque
 medicamentis ad id efficacibus; cum sæpe
 exulceratio digitorum, nisi magna cura
 prospeximus, lanescendo in unum eos jun-
 gat.

13. De Ulceris genere, quod *κνεϊόν* nominatur.

Est etiam ulceris genus, quod à favi similitudine *κνεϊόν* ° Græcis nominatur. Idque duas species habet. Alterum est subalbidum, & furunculo simile; sed majus, & cum magno dolore. Quod, ubi maturefcit, habet foramina; per quæ fertur humor glutinosus, & purulentus; nec tamen ad justam maturitatem pervenit. Si divisum est, 10 multo plus intus corrupti, quam in furunculo, apparet, altiusque descendit. Raro fit nisi in capillis.

Alterum est minus, & super caput emnens, durum, latum, subviride, subpallidum, magis exulceratum: siquidem ad 15 singulorum pilorum radices foramina sunt, per quæ fertur humor glutinosus, subpallidus, crassitudinem mellis, aut visci referens, interdum olei: & si inciditur, viridis 20 intracaro apparet. Dolor autem, & inflammatio ingens est, adeo ut acutam quoque febrem movere consuerint.

Super id, quod minus crebris foraminibus exasperatum est, recte imponitur & ficus arida, & lini semen * in mulso coctum, & emplastra ac malagmata materiam eductentia, aut quæ proprie huc pertinentia supra posui.

Super alterum, & eadem medicamenta, 30 & farina ex mulso cocta, sic ut ei dimidium resinæ terebinthinæ misceatur; & ficus in mulso decocta, cui paulum hyssopi contriti sit adjectum; & uvæ taminix pars quarta fico adjecta. Quod si parum in utrolibet genere

° Actuar. M. M. II, 12. & IV, 16. Æginet. III, 3. Trallian. I, 9. * Al. quod in vino.

334 A. CORN. CELSI Lib. 3.
genere medicamenta proficiunt, totum
ulcus usque ad sanam carnem excidi oportet.
Ulcere ablato, super plagam medicamenta
danda sunt; primum, quæ pus ci-
tent; deinde, quæ purgent; tum, quæ im-
pleant.

14. De *Acrochordone*, & *Thymio*,
& *Myrmecis*, & *Clavo*.

Sunt vero quædam verrucis ^p familia;
quorum diversa nomina, ut vitia sunt. 10
Ἀκροχόρδονα Græci vocant, ubi sub cu-
te coit aliquid durius, & interdum paulo
asperius, coloris ejusdem; infra ad cutem
tenue, supra latius. idque modicum est,
quia raro fabæ magnitudinem excedit. Vix 15
unum tantum eodem tempore nascitur; sed
fere plura, maximeque pueris: eaque non-
nunquam subito desinunt, nonnunquam
mediocrem inflammationem excitant.
sunt, quæ etiam in pus convertuntur. 20

Ἀκροθύμιον ^q nominatur, quod super cor-
pus quasi verrucula eminent, ad cutem la-
tius, supra tenue, subdurum, & in summo
perasperum. Id, qua summum, colorem flo-
ris thymi repræsentat; unde ei nomen est; 25
ibique facile finditur, & cruentatur; non-
nunquam aliquantum sanguinis fundit: fe-
reque citra magnitudinem fabæ *Ægyptiæ*
est, raro majus, interdum perexiguum.
Modo autem unum, modo plura nascun- 30
tur, vel in palmis, vel in inferioribus pe-
dum partibus: pessima tamen in obscœnis
sunt; maximeque ibi sanguinem fundunt.

Μυρμήκια ^r autem vocantur humiliora
thymio

^p *Æginet. IV, 15.* ^q *Ætius Tetrab. IV. Serm. II, 3.*
Oribas. Synopf. VII, 39. ^r *Actuar. M. M. II, 11.* *Oribas.*
Synopf. VII, 43.

thymio durioraque. quæ radices altius exigunt, majoremque dolorem movent, infra lata, supra autem tenuia, minus sanguinis mittunt: magnitudine vix unquam lupini modum excedunt. Nascuntur ea quoque aut in palmis aut in inferioribus partibus pedum.

Clavus ^f autem nonnunquam quidem etiam alibi, sed in pedibus tamen maxime nascitur, præcipue autem ex contuso, quamvis interdum aliter: doloremque, etiamsi non alias, tamen ingredienti movet.

Ex his Acrochordon & acrothymium sæpe etiam per se finiuntur; &, quo minora sunt, eo magis. Myrmecia & clavi sine curatione vix unquam desinunt. Acrochordon, si excisa est, nullam radiculam relinquit, ideoque ne renascitur quidem. Acrothymio clavoque excisis, subrotunda radícula nascitur, quæ penitus descendit ad carnem: eaque relicta, idem rursus exit. Myrmecia latissimis radicibus inhærent: ideoque ne excidi quidem sine magna exulceratione possunt. Clavum subinde radere, commodissimum est. nam sine ulla vi sic mollescit. at, si sanguinis quoque aliquid emissum est, sæpe emoritur. Tollitur etiam, si quis eum circum purgat, deinde imponit resinam, cui miscuit pulveris paululum, quem ex lapide molari contrito fecit. Cætera vero genera medicamentis adurenda sunt. Aliisque id, quod ex fece vini: myrmeciis id, quod ex alumine & sandaracha fit, aptissimum

^f Æginet. III, 80. VI, 87.

simum est. Sed ea, quæ circa sunt, foliis contegi debent, ne ipsa quoque exulcerentur: deinde postea lenticula imponi. Tollit acrothymium etiam ficus in aqua decoctâ.

15. *De Pustularum generibus.*

* At pustulæ maxime vernis temporibus oriuntur. Earum plura genera sunt. Nam modo circa totum corpus partemve aspre-
do quædam fit, similis his pustulis, quæ
ex urtica, vel ex sudore nascuntur: ¹⁰ ἐξαιθήματα Græci vocant. exque modo rubent, modo colorem cutis non excedunt. Nonnunquam plures, similes varis oriuntur, nonnunquam majores. Pustulæ, lividæ, ¹⁵ sunt, aut pallidæ, aut nigrae, aut aliter naturali colore mutato: subestque illis humor. Ubi hæ ruptæ sunt, infra quasi exulcerata caro apparet. φλύκταινα ^x ἐλκώδεις Græce nominantur. Fiunt vel ex frigore, ²⁰ vel ex igni, vel ex medicamentis.

Φλυζάκιον autem paulo durior pustula est, subalbida, acuta. ex qua ipsa quod exprimitur, humidum est. Ex pustulis vero nonnunquam etiam ulcuscula fiunt, aut ²⁵ aridiora, aut humidiora: & modo tantum cum prurigine, modo etiam cum inflammatione ac dolore, exitque aut pus, aut sanies, aut utrumque. Maximeque id evenit in ætate puerili: raro, in medio corpore: sæpe, in eminentibus partibus. ³⁰

Pessima pustula est, quæ ^y ἐπινοκπὴς vocatur. Ea colore vel sublivida, vel subnigra, vel alba esse consuevit. Circa hanc autem

vehe-
t Aphor. III, 20. u Aëtuar. M. M. II, 11. Trall. I, 5.
x Aëtuar. M. M. VI, 8. y Aëtuar. M. M. II, 11. Oribas. Synops. VII, 37 42.

vehemens inflammatio est; & cum aperta est, reperitur intus exulceratio mucosa, colore humori suo similis. Dolor ex ea supra magnitudinem ejus est: neque enim ea faba
 5 major est. Atq; hæc quoq; oritur in eminentibus partibus, & fere noctu. unde nomen quoque à Græcis ei ἐπιπυρρῆς est impositum.

In omni vero pustularum curatione primum est, multum ambulare, atque exerceri: si quid ista prohibet, gestari. Secundum
 10 est, cibum minuere: abstinere ab omnibus acribus² & extenuantibus. eademque nutrices facere oportet, si lactens puer ita affectus est. Præter hæc, is, qui tam robu-
 15 stus est, si pustulæ minutæ sunt, desudare in balneo debet; simulque super eas nitrum inspergere; oleoque vinum miscere, & sic ungi; tum descendere in solium. Si nihil sic proficitur, aut si majus pustularum ge-
 20 nus occupavit, imponenda lenticula est; detractaque summa pellicula, ad medicamenta lenia transeundum. Ἐπιπυρρῆς post lenticulam, recte herba quoque sanguinali, vel viridi coriandro curatur.

25 Ulcera vero ex pustulis facta tollit spuma argenti cum semine fœni Græci mixta sic, ut his invicem rosa atque intubi succus adjiciatur, donec mellis crassitudo ei fiat. Proprie ad eas pustulas, quæ infantes
 30 male habent, lapidis, quem πνεύρω Græci vocant, p. VIII.*. cum quinquaginta amaris nucibus miscetur, adjiciunturque olei cyathi tres. Sed prius ungi ex cerussa pustulæ debent, & tum hoc illini.

P

16. De

z Oribas. de Morb. Curat. III, 54.

16. De Scabie.²

Scabies vero est durities cutis rubicundior. ex qua pustulæ oriuntur, quædam humidiores, quædam sicciore. Exit ex quibusdam sanies; fitque ex his continuata exulceratio pruriens; serpitque in quibusdam cito. Atque in aliis quidem ex toto definit, in aliis vero certo tempore anni revertitur. Quo asperior est, quoque prurit magis, eo difficilius tollitur. Itaque eam, quæ talis est, *ἀγρία* Græci appellant, id est feram.

340,
14.

In hac quoque victus ratio eadem, quæ supra, necessaria est. Medicamentum autem ad incipientem hanc idoneum est; quod fit ex spodii, croci, æruginis, singulorum p. i. *. piperis albi, omphacii, singulorum p. i. *. cadmiæ p. viii. *. At, ubi jam exulceratio est, id, quod fit ex sulphuris p. i. *. ceræ p. iv. *. picis liquidæ hemina, olei sextariis duobus. quæ simul usque ad crassitudinem mellis incoquantur. Est etiam, quod ad Protarchum authorem refertur. Habet hoc farinæ lupinorum sextarium, nitri cyathos quatuor, picis liquidæ heminam, resinæ humidæ selibram, aceti cyathos tres. Crocum quoque, lyrium, ærugo, myrrha, cinis, æquis portionibus recte miscentur, & ex passo coquantur. Idque omnem utique scabiem sanat. Ac, si nihil aliud est, amurca ad tertiam partem decocta, vel sulphur picis liquidæ mistum, sicut de pecoribus proposui, hominibus quoque scabie laborantibus opitulatur.

255,
16.

17. De

a Oribas. de Morb. Curat. III, 58.

17. De Impetiginis speciebus. ^b

Impetiginis vero species sunt quatuor. Minime mala est, quæ similitudine scabiem repræsentat. nam & rubet, & durior est, & exulcerata, & rodit. Distat autem ab ea, quæ magis exulcerata est, & varis similes pustulas habet; videnturque esse in ea quasi bullulæ quædam, ex quibus interposito tempore quasi squamulæ solvuntur, certioribusque hæc temporibus revertitur.

Alterum genus est pejus & simile papulæ fere, sed asperius rubicundiusque, figuras varias habens: squamulæ ex summa cute decidunt, rosio major est, celerius & latius procedit, certioribusque etiam, quam prior, temporibus & fit, & desinit. Rubra cognominatur.

Tertia etiamnum deterior est, nam & crassior est, & durior, & magis tumet; in summa cute finditur, & vehementius rodit. Ipsa quoque squamosa, sed nigra est: proceditque & latet, nec tardat: minus vero errat in temporibus, quibus aut oritur, aut desinit; neque ex toto tollitur. Nigræ cognomen est.

Quartum genus est, quod curationem omnino non recipit, distans colore. nam subalbidum est, & recenti cicatrici simile; squamulasque habet pallidas, quasdam subalbidas, quasdam lenticulæ similes: quibus demptis, profluit sanguis nonnunquam. Alioqui vero humor ejus albidus est, cutis dura atque fissa est, proceditque latius.

Hæc vero omnia genera maxime oriuntur in pedibus, & manibus; atque un-

^b Oribas. de Morb. Curat. III, 59. Synops. VII, 49.

338,
23. gues quoque infestant. Medicamentum non aliud valentius est, quam quod ad scabiem quoque pertinere sub authore Protarcho retuli. Serapion autem, nitri p. ii* sulphuris p. iv.* excipiebat resina 5 copiosa, coque utebatur.

18. De Papulis.

Papularum vero duo genera sunt. Alterum est, in quo per minimas pustulas cutis exasperatur, & rubet, leviterque ro- 10 dicitur, medium habet pauxillo levius: tarde serpit. idque vitium maxime rotundum incipit, eademque ratione in orbem procedit. Alterum est, quam *ἀσείων* Græci 338,
11. appellant. In qua similiter quidem, sed ma- 15 gis cutis exasperatur, exulceraturque, ac vehementius & roditur, & rubet, & interdum etiam pilos remittit.

Quæ minus rotunda est, difficilius sanescit: nisi sublata est, in impetiginem verti- 20 tur. Sed levis papula etiam, si jejuna saliva quotidie defricetur, sanescit. Major, commodissime murali herba tollitur, si super eadem trita est. Ut vero ad composita me- 25 dicamenta veniamus, idem illud Protar- chi tanto valentius in his est, quanto minus in his vitii est. Alterum ad idem, Miconis: nitri rubri, thuris, singulorum p. i.*. cantharidum purgatarum p. ii.*. sulphuris ignem non experti tantundem, re- 30 sinæ terebinthinæ liquidæ p. xx.*. farinæ lolii sext. iii. git cyathi tres, picis crudæ sext. unum.

19. De

19. De Vitiliginis speciebus, id est, de Alphi,
& Melani, & Leuce.

Vitiligo quoque, quamvis per se nullum
periculum adfert; tamen & fœda est, & ex
§ malo corporis habitu fit. Ejus tres species
sunt. Ἀλφὶ vocatur, ubi color albus est,
fere subasper & non continuus, ut quædam
quasi guttæ dispersæ esse videantur. inter-
dum etiam latius, & cum quibusdam in-
10 termissionibus serpit. Μέλας colore ab hoc
differt, quia niger est, & umbræ similis.
cætera eadem sunt. Λεύκη habet quiddam
simile alphi, sed magis albida est, & altius
descendit; in eaque albi pili sunt, & lanu-
gini similes. Omnia hæc serpunt: sed in
15 aliis celerius, in aliis tardius. Alphos &
Melas in quibusdam variis temporibus
oriuntur & desinunt. Leuce, quem occu-
pavit, non facile dimittit.

20 Priora curationem non difficillimam re-
cipiunt: ultimum vix unquam fanescit; ac,
si quid ei vitio demptum est, tamen non
ex toto sanus color redditur. Utrum autem
aliquod horum sanabile sit, an non; experi-
25 mento facile colligitur. Incidi enim cutis
debet, aut acupungi. si sanguis exit, quod
fere fit in duobus prioribus, remedio locus
est: si humor albidus, sanari non potest.
Itaque ab hoc quidem abstinendum est.

30 Super id vero, quod curationem recipit,
imponenda lenticula mixta cum sulphure
& thure, sic, ut ea contrita ex aceto fit.
Aliud ad idem, quod ad Irenæum autho-
rem refertur. Alcyonium, nitrum, cumi-

P 3

num,

c Aëtuar. M. M. II, 11. VI, 8. Oribas. de Morb. Cur.
III, 58. Aëtius Tetrab. IV. Serin. I, 132.

num, fici folia arida paribus portionibus contunduntur, adjecto aceto. His in sole vitiligo perungitur: deinde non ita multo post, ne nimis erodatur, eluitur. Proprie quidem, Micone authore, eos, quos Alphos 5 vocari dixi, hoc medicamento perungunt: sulphuris p. ii. *. nitri p. iv. *. myrrhæ aridæ contritæ acetabulum miscent, deinde in balneo super vitiliginem inspergunt farinam ex faba, tum hæc inducunt. Hi ve- 10 ro, quos Melanas vocari dixi, curantur, cum simul contrita sunt alcyonium, thus, hordeum, faba, eaque sine oleo in balneo ante sudorem insperguntur, ac tum genus id vitiliginis defricatur. 15

LIBER SEXTUS.

CAP. I.

De Vitiis singularum corporis partium. 20

DIXI de his vitiis, quæ per totum corpus orientia, medicamentorum auxilia desiderant. nunc ad ea veniam, quæ non nisi in singulis partibus incidere 25 consueverunt, orsus à capite.

I. *De capillis fluentibus.*^a

In hoc igitur capillis fluentibus maxime quidem sæpe radendo succurritur. Adjicit etiam vim quandam ad continendum, la- 30 danum cum oleo mistum. Nunc de his capillis loquor, qui post morbum fere fluunt. Nam, quo minus caput quibusdam ætate

^a Trallian. I, 2. Aëtuar. M. M. II, 5. IV, 9 Oribas. de Loc. Affect. Cur. IV, 7.

nudetur, succurri nullo modo potest.

C A P. II.

De Porrigine. ^a

5 **P**ORRIGO autem est, ubi inter pilos
 quædam quasi squamulæ surgunt, eæque
 a cute resolvuntur; & interdum ma-
 dent, multo sæpius siccæ sunt. Idque eve-
 nit modo sine ulceræ, modo exulcerato lo-
 10 co. Huic quoque modo malo odore, modo
 nullo accedente. Fereque id in capillo fit,
 rarius in barba, aliquando etiam in super-
 cilio. Ac neque sine aliquo corporis vitio
 nascitur, neque ex toto inutile est. Nam
 15 bene integro capite, non exit: ubi aliquod
 in eo vitium est, non incommodum est,
 summam cutem potius subinde corrumpi,
 quam id, quod nocet, in aliam partem ma-
 gis necessariam verti.

20 Commodius est ergo subinde pectendo
 repurgare, quam id ex toto prohibere. Si
 tamen ea res magis offendit (quod nimium
 humore sequente fieri potest; magisque, si
 is etiam mali odoris est) caput sæpe raden-
 25 dum est; dein id super adjuvandum ali-
 quibus ex leviter reprimentibus; quale est
 nitrum cum aceto, vel ladanum cum myr-
 teo & vino, vel myrobalanum cum vino.
 Si parum per hæc proficitur, vehementio-
 30 ribus uti licet; cum eo, ut sciamus, utique
 in recenti vitio id inutile esse.

^a Æginet. III, 3. Trallian. I. 4. Oribas. de loc. Affect. Car. IV, 9, 10.

CAP. III.

De Sycofi.^a

EST etiam ulcus, quod à fici similitudine
 σύκωσις à Græcis nominatur, quia caro
 in eo excrescit: & id quidem generale
 est. Sub eo vero duæ species sunt. Altera,
 ulcus durum & rotundum est: altera, hu-
 midum & inæquale. Ex duro exiguum
 quiddam & glutinosum exit: ex humido
 plus, & mali odoris. Fit utrunque in iis
 partibus, quæ pilis conteguntur: sed, id
 quod callosum & rotundum est, maxime
 in^b barba; id vero, quod humidum, præci-
 pue in capillo.

Super utrunque oportet imponere ela-
 terium, aut lini semen contritum & aqua
 coactum, aut ficum in aqua decoctam, aut
 emplastrum tetrapharmacum ex aceto sub-
 actum. Terra quoque Eretria ex aceto li-
 quata recte illinitur.

CAP. IV.

De Areis.

AREARUM quoque duo genera sunt.
 Commune utrique est, quod, emor-
 tua summa pellicula, pili primum ex-
 tenuantur; deinde excidunt: ac, si ictus is lo-
 cus est, sanguis exit liquidus, & mali odoris:
 increfcitque utrumque in aliis celeriter, in
 aliis tarde. Pejus est, quod densam cutem,
 & subpinguem, & ex toto glabram fecit. Sed
 ea, quæ ἀλωπικία^a nominatur, sub quali-
 bet figura dilatatur. Fit & in capillo, & in
 barba.

^a Æginet. III, 3. Actuar. M. M. II, 5. Oribas. de loc. Af-
 fect. Cur. IV, 52. Trallian. I. 1.

barba. Id vero, quod à serpentis similitudine ὀφίαισι^b appellatur, incipit ab occipitio: duorum digitorum latitudinem non excedit: ad aures duobus capitibus serpit; quibusdam etiam ad frontem, donec se duo capita in priorem partem committant. Illud vitium in qualibet ætate est: hoc fere in infantibus. Illud vix unquam sine curatione: hoc per se sæpe finitur.

- 10 Quidam hæc genera arearum scalpello exasperant. quidam illinunt adurentia ex oleo; maximeque chartam combustam. quidam resinam terebinthinam cum thapsia inducunt. Sed nihil melius est, quam
15 novacula quotidie radere: quia, cum paulatim summa pellicula excisa est, adaperiuntur pilorum radiculae. Neque ante oportet desistere, quam frequentem pilum nasci apparuerit. Id autem, quod subinde raditur,
20 illini atramento sutorio satis est.

C A P. V.

*De Varis, & Lenticulis,
& Ephelide.*^a

- 25 **P**ENE ineptiæ sunt, curare varos, & lenticulas, & ephelidas: sed eripi tamen foeminis cura cultus sui non potest. Ex
iis autem, quæ supra proposui, vari lenticulaeque vulgo notæ sunt; quamvis rarior
30 ea species est, quam φακίαν Græci vocant; cum sit ea lenticula rubicundior, & inæqualior. Ἐφηλὶς vero à plerisque ignoratur: quæ nihil est, nisi asperitas quædam & durities mali coloris. Cætera non nisi in fa-
P 5 cie:

^a Oribas. de loc. Affect. Cur. IV, 42. Actuæ. M. M. V 13. ^b Æginet III, 1.

cie: lenticulæ etiam in alia parte nonnunquam nasci solent. de qua per se scribere alio loco, visum operæ pretium non est.

Sed vari commodissime tolluntur imposita resina, cui non minus quam ipsa est, §
aluminis scissilis, & paulum mellis adjectum est. Lenticulam tollunt galbanum & nitrum, cum pares portiones habent, contritaque ex aceto sunt, donec ad mellis crassitudinem venerint. His corpus illinendum 10
est, & interpositis pluribus horis, mane eluendum, oleoque leviter unguendum.

Ephelidem tollit resina, cui tertia pars salis fossilis & paulum mellis adjectum est. Ad omnia vero ista, atque etiam ad colo- 15
randas cicatrices, prodest ea compositio, quæ ad Tryphonem patrem authorem refertur. In ea pares portiones sunt myrobalani, crocomagmatis, cretæ cimoliæ subceruleæ, nucum amararum, farinæ hordei 20
atque ervi, struthii albi, fertulæ campanæ feminis. quæ omnia contrita, melle quam amarissimo coguntur, illitumque à vespere usque mane eluitur.

C A P. VI. 25

De oculorum morbis: Et primo de his, qui lenibus medicamentis curantur. a

Sed hæc quidem mediocria sunt. ^bIngen- 30
tibus vero & variis casibus oculi nostri patent. Qui cum magnam partem ad vitæ simul & usum & dulcedinem conferant, summa cura tuendi sunt.

Pro-

^a Aetuar. M. M. IV, 11. VI, 5. Æginet. III, 22.

^b Trallian. II, 1.

Protinus autem orta lippitudine, quædam notæ sunt, ex quibus, quid eventurum sit, colligere possimus. Nam, si simul & lacryma & tumor & crassa pituita cœperint; si ea pituita lachrymæ mista est; neque lachryma calida est, pituita vero alba & mollis, tumor non durus, longæ valetudinis metus non est. At si lachryma multa & calida, pituitæ paulum, tumor modicus, idque in uno oculo est; longum id, sed sine periculo, futurum est. Idque lippitudinis genus minime cum dolore est; sed vix ante vigesimum diem tollitur: nonnunquam per duos menses durat; quandoque brevius finitur.

Si pituita alba & mollis esse incipit; lachrymæque miscetur, aut, si simul hæ utrunque oculum invaserunt, potest esse brevior, sed periculum ulcerum est. Pituita autem sicca & arida dolorem quidem movet, sed maturius desinit; nisi quid exulceravit.

Tumor magnus, si sine dolore est, & siccus, sine ullo periculo est: si siccus quidem, sed cum dolore est, fere exulcerat; & nonnunquam ex eo casu fit, ut palpebra cum oculo glutinetur. Ejusdem exulcerationis timor in palpebris pupillisve est; ubi, super magnum dolorem, lachrymæ falsæ calidæque eunt; aut etiam si, tumore jam finito, diu lachryma cum pituita profluit.

Pejus etiamnum est, ubi pituita pallida aut livida est, lachryma calida aut multa profluit, caput calet, à temporibus ad ocu-

los dolor pervenit, nocturna vigilia urget. siquidem sub his oculus plerunque rumpitur, votumque est, ut tantum exulceretur. Intus ruptum oculum febricula juvat. Si foras jam ruptus procedit, sine auxilio est. § Si de nigro aliquid albidum factum est, diu manet. At, si asperum, & crassum est, etiam post curationem vestigium aliquod relinquit.

Curari vero oculos sanguinis detractio- 10
ne, medicamento, balneo, fotu, vino, vetu-
stissimus author Hippocrates^a memoriæ
prodidit. Sed eorum tempora & causas pa-
rum explicuit: in quibus Medicinæ sum-
ma est. Neque minus in abstinence & alvi 15
ductione sæpe auxilii est. Hos igitur inter-
dum inflammatio occupat: ubi cum tumo-
re in his dolor est; sequiturque pituitæ cur-
sus, nonnunquam copiosior vel acrior, non-
nunquam utraque parte moderatior. In 20
ejusmodi casu prima omnium sunt quies
& abstinence. Ergo primo die, loco ob-
scuro cubare debet sic, ut à sermone quo-
que abstineat: nullum cibum assumere; si
fieri potest, ne aquam quidem; si minus, 25
certe quam minimum ejus.

Quod si graves dolores sunt, commo-
dius secundo die; si tamen res urget, etiam
primo sanguis mittendus est; utique si in
front venæ tument, si firmo corpore ma- 30
teria superest. Si vero minor impetus, mi-
nus acrem curationem requirit. Alvum
non nisi secundo tertiove die duci oportet.
At modica inflammatio neutrum ex his
auxi-

auxilium desiderat: satisque est, uti quiete
& abstinentia.

Neque tamen in lippientibus longum je-
junium necessarium est, ne pituita tenuior
§ atque acrior fiat: sed secundo die dari de-
bet id, quod levissimum videri potest ex
iis, quæ pituitam faciunt crassiorem; qua- 360,
lia sunt ova sorbilia: si minor vis urget, 15.
pulticula quoque, aut panis ex lacte. Inse-
10 quentibus diebus, quantum inflammationi
detrahetur, tantum adjici cibis poterit; sed
generis ejusdem: utique ut nihil falsum,
nihil acre, nihil ex his, quæ extenuant, su-
matur; nihil potui præter aquam. Et vi-
15 ctus quidem ratio talis maxime necessaria
est.

Protinus autem primo die, croci p. i. *.
& farinæ candidæ quam tenuissimæ p. ii. *.
excipere oportet ovi albo, donec mellis
20 crassitudinem habeat: idque in linteolum
illinere, & fronti agglutinare, ut, compres-
sis venis, pituitæ impetum cohibeat. Si cro-
cum non est, thus idem facit. Linteolo an
lana excipiatur, nihil interest. Superinun-
25 gi vero oculi debent sic, ut croci quantum
tribus digitis comprehendi potest, suma-
tur, myrrhæ ad fabæ, papaveris lachrymæ
ad lentis magnitudinem, eaque cum passo
conterantur, & specillo super oculos indu-
30 cantur. Aliud ad idem: myrrhæ p. i. *.
mandragoræ succi p. ii. *. papaveris la-
chrymæ p. ii. *. foliorum rosæ, cicutæ se-
minis, singulorum p. iii. *. acaciæ p. iv.
*. gummi p. viii. *. Et hæc quidem inter-

diu: noctu vero, quo commodior quies
veniat, non alienum est, superimponere
candidi panis interiorem partem ex vino
subactam. nam & pituitam reprimat, & si
quid lachrymæ processit, absorbet, & ocu- 5
lum glutinari non patitur.

Si grave id & durum, propter magnum
oculorum dolorem, videtur, ovi & album
& vitellus in vas defundendum est, adji-
ciendumque eo mulsi paulum, idque digi- 10
to permiscendum; ubi facta unitas est, de-
mitti debet lana mollis bene carpta, quæ
id excipiat, superque oculos imponi. Ea
res & levis est, & refrigerando pituitam
coercet, & non exarescit, & glutinari ocu- 15
lum non patitur. Farina quoque hordeacea
cocta, & cum malo cotoneo cocto mixta,
commode imponitur. Neque ab ratione
abhorret, etiam penicillo potissimum uti
expresso, si levior impetus est, ex aqua; si 20
major, ex posca. Priora fascia deliganda
sunt, ne per somnum cadant: at hoc super-
imponi satis est, quia & reponi ab ipso
ægro commode potest: & quia, cum ina-
ruit, iterum madefaciendum est. Si tantum 25
mali est, ut somnum diu prohibeat, eorum
aliquid dandum est, quæ *αἰνώδυνα* Græci
appellant: satisque est puero, quod ervi; vi-
ro, quod fabæ magnitudinem impleat.
In ipsum vero oculum primo die, nisi im- 30
modica inflammatio est, nihil recte conji-
citur: sæpe enim potius concitatur eo pi-
ruita, quam minuitur. At secundo die, gra-
vi quoque lippitudine per indita medica-
men-

menta recte succurritur, ubi vel jam sanguis missus, vel alvus ducta est; aut, neutrum necessarium esse, manifestum est.

2. *De diversis oculorum collyriis.*

5 Multa autem multorumque collyria ad id apta sunt; novisque etiamnum misturis temperari possunt; cum lenia medicamenta, & modice reprimentia, facile & varie misceantur. Ego autem nobilissima ex-
10 quar.

3. *Philonis collyrium.*

Est igitur Philonis, quod habet cerusæ elotæ, spodii, gummi, singulorum p.
1. *. papaveris lachrymæ combustæ p. 1.
15 *. Illud scire oportet, hæc quoque omnia medicamenta, singula primum per se teri, deinde mista iterum, adjecta paulatim vel aqua, vel alio humore. Gummi cum quaf-
dam alias facultates habeat, hoc maxime
20 præstat, ut, ubi collyria diu facta inaruerunt, glutinata sint, neque frientur.

4. *Dionysii collyrium.*

Dionysii collyrium est: papaveris lachrymæ combustæ, donec tenerescat p. 1.
25 *. thuris combusti, gummi, singulorum p. 11. *. spodii p. 1111. *.

5. *Cleonis collyrium.* ^d

Cleonis nobile admodum: papaveris lachrymæ frictæ p. 1. *. croci p. 1. *. gum-
30 mi p. *. v. quibus, cum teruntur, adjicitur rosæ succus. Aliud ejusdem valentius: squamæ ferri, quod *σύνωρα* adpellant, p. 1. *. croci p. 11. *. spodii p. 1v. *. plumbi & eloti, & combusti p. 1. *. gummi tan-
tun-

^d Oribas. Synops. L. III, de Collyriis, Aeginet. VII, 16.

tundem. Ejus aliud quoque ad idem est, maxime ubi multa pituita profluit: castorei p. *. i. aloes p. *. i. myrrhæ p. ii. *. cadmiæ curatæ p. viii. *. stibii tantundem, acaciæ succi p. xii. *. quod, cum miscueris, in pixidicula servetur. Theodotus vero huic compositioni adjecit papaveris lachrymæ combustæ p. *. i. æris combusti & eloti p. ii. *. nucleorum palmarum combustorum p. x. *. gummi p. xii. i. 10.

6. *Theodoti collyrium, Acharistum appellatum.*

At ipsius Theodoti, quod à quibusdam *αχάριστον* nominatur, ejusmodi est: castorei, nardi Indici, singulorum p. i. *. lycii p. *. papaveris lachrymæ tantundem; myrrhæ p. ii. *. croci, cerussæ elotæ, aloes, singulorum p. iii. *. cadmiæ botryitidis elotæ, æris combusti, singulorum p. viii. *. gummi p. xviii. *. acaciæ succi. p. xx. *. stibii tantundem, quibus aqua pluviatilis 20 adjicitur.

7. *Cythion vel Tephron collyrium.*

Præter hæc, ex frequentissimis collyriis est id, quod quidam Cythion, quidam à cinereo colore Tephron appellant. Habet 25 amyli, tragacanthæ, acaciæ succi, gummi, singulorum p. i. *. papaveris lachrymæ p. ii. *. cerussæ elotæ p. iv. *. spumæ argenti elotæ p. viii. quæ æque ex aqua pluviatili conteruntur. 30.

8. *Euelpidis collyrium, Trygodes nominatum.*

Euelpides autem, qui ætate nostra maximus fuit oculus medicus, utebatur eo, quod ipse composuerat, & *τρυγώδης* nominabat.

¶ *Æginet. VII, 16.*

nabat. Habet autem hoc, castorei p. ii. *.
 lycii, nardi, papaveris lachrymæ, singulo-
 rum p. i. *. croci, myrrhæ, aloes, singu-
 lorum p. iv. *. æris combusti p. viii. *.
 5 cadmiæ, & stibii, singulorum p. xii. *.
 acaciæ succi p. xxvi. *. gummi tantundem.

Quo gravior vero quæque inflammatio
 est, eo magis leniri medicamento debet,
 adjecto vel albo ovi, vel muliebri lacte. At,
 10 si neque medicus, neque medicamentum
 præsto est, sæpius utrumlibet horum in
 oculos penicillo ad idipsum facto infusum,
 id malum lenit. Ubi vero aliquis relevatus
 est, jamque cursus pituitæ constitit, reli-
 15 quias fortasse leviores futuras discutiant
 balneum & vinum. Igitur lavari debet le-
 viter, ante ex oleo perfricatus, diutiusque
 in cruribus & feminibus; multaque calida
 aqua fovere oculos; deinde per caput
 20 prius calida, tum egelida perfundi: à bal-
 neo cavere ne quo frigore afflature læda-
 tur: posthæc cibo paulo pleniore, quam
 ex operum consuetudine, uti; vitatis ta-
 men omnibus pituitam extenuantibus: vi-
 25 num bibere lene, subausterum, modice
 vetus; neque effuse, neque timide; ut ne-
 que cruditas ex eo, & tamen somnus fiat,
 lenianturque intus latentia acria. Sed, si
 quis in balneo sensit majorem oculorum
 30 perturbationem, quam attulerat (quod inci-
 dere his solet, qui, manente adhuc pituitæ
 cursu, festinarunt) quamprimum discedere
 debet: nihil eo die vini assumere; cibi mi-
 nus etiam, quam pridie. deinde cumpri-
 mum

num satis pituita substitit, iterum ad usum balnei redire.

Solet tamen evenire nonnunquam, si-
 tempestatum vitio, siue corporis, ut pluri-
 bus diebus neque dolor, neque inflamma- 5
 tio, & minime pituitæ cursus finiatur.
 Quod ubi incidit, jamque ipsa vetustate
 res matura est, ab his eisdem auxilium pe-
 tendum est, id est balneo ac vino. Hæc enim
 ut in recentibus malis aliena sunt; quia 10
 concitare ea possunt, & accendere: sic in
 veteribus, quæ nullis aliis auxiliis cesse-
 runt, admodum efficacia esse consuerunt.
 videlicet hic quoque, ut alibi, cum secun-
 da vana fuerint, contrariis adjuvantibus. 15
 Sed ante tonderi ad cutem convenit: dein-
 de in balneo aqua calida quamplurima ca-
 put atque oculos fovere: tum utrunque
 penicillo detergere, & ungere caput irino
 unguento; continereque in lectulo se, do- 20
 nec omnis calor, qui conceptus est, finia-
 tur; desinatque sudor, qui necessario in
 capite collectus est. Tum ad idem cibi vi-
 nique genus veniendum est sic, uti potiones
 meracæ sint; obtegendumque caput, & 25
 quiescendum. Sæpe enim posthæc gravis
 somnus, sæpe sudor, sæpe alvi dejectio pi-
 tuitæ cursum finit. Si levatum est malum
 (quod aliquando serius fit) per plures
 dies idem fieri oportet, donec ex toto sa- 30
 nitas restituatur. Si diebus eisdem alvus
 nihil reddit, ducenda est; quo magis supe-
 riores partes leventur.

Nonnunquam autem ingens inflamma-
 tio

348,

15.

368,

28.

tio tanto impetu erumpit, ut oculos è sua sede propellat. *περόπλωσις* id, quoniam oculi procidunt, Græci appellant. His utique, si vires patiuntur, sanguinem mitti: si id fieri non potest, alvum duci, longioremque in diem induci, necessarium est. Opus autem lenissimis medicamentis est. Ideoque Cleonis collyrio quidam, quod ex duobus ante positum est, utuntur. Sed optimum est Nilei: neque de ullo magis inter omnes authores convenit.

9. *Nilei collyrium, omnium optimum.*

Id habet nardi Indici, papaveris lachrymæ, singulorum p. *. gummi p. i. *. croci p. ii. *. foliorum rosæ recentium p. iv. *. quæ vel aqua pluviatili, vel vino levi subaustero coguntur. Neque alienum est, malicorium, vel fertulam campanam ex vino coquere, deinde conterere: aut myrrham nigram cum rosæ foliis miscere: aut hyoscyami folia cum ovi vitello cocta: aut farinam cum acaciæ succo, vel passo, aut mulso. Quibus si folia quoque papaveris adjiciuntur, aliquanto valentiora sunt. Horum aliquo præparato, penicillo fovere oculos oportet, ex aqua calida expresso, in qua ante vel myrti vel rosæ folia decocta sint: deinde, ex illis aliquid imponi. Præter hæc, ab occipitio incisa cute, cucurbitula adhibenda est.

Quod si per hæc restitutus oculus in sedem suam non est, eodemque modo prolapsus permanet, scire oportet, lumen esse amissum: deinde futurum, ut indurescat

356 A. CORN. CELSI Lib. 6.
is, aut in pus vertatur. Si suppuratio se-
ostendit, ab eo angulo, qui tempore pro-
pior est, incidi oculus debet; ut, effuso pu-
re, inflammatio ac dolor finiatur, & intus
tunicæ residant, quo minus fœda postea
facies sit. Utendum deinde vel iisdem col-
lyriis ex lacte aut ovo; vel croco, cui al-
bum ovi misceatur. At, si induruit, & sic
emortuus est, ut ne in pus verteretur; qua-
tenus fœde prominebit, excidendum erit
sic, ut hamo summa tunica apprehendatur,
atque infra id scalpellus incidat: tum ea-
dem medicamenta erunt injicienda, donec
omnis dolor finiatur. Iisdem medicamen-
tis in eo quoque oculo utendum est, qui pri-
mum procidit, deinde per plura loca fissus
est.

10. *De Carbunculis oculorum.* ^f

Solent etiam carbunculi ex inflamma-
tione nasci, nonnunquam in ipsis oculis, ²⁰
nonnunquam in palpebris: & in his ipsis,
modo ab interiore, modo ab exteriori par-
te. In hoc casu alvus ducenda est: cibus
minuendus: lac potui dandum, ut acria, quæ
læserunt, leniantur. Quod ad cataplasma-
ta & medicamenta pertinet, his utendum, ²⁵
quæ adversus inflammationes proposita
sunt. Atque hic quoque Nilei Collyrium
optimum est. Si tamen carbunculus in
exteriore palpebræ parte est, ad cataplas-
mata aptissimum est lini semen ex mulso ³⁰
coctum; aut, si id non est, tritici farina eo-
dem modo cocta.

11. *De*

^f Scribon. Larg. III, 8, 25. Marsell. de Medic. C. VIII.
Trallian. II, 7,

11. *De Pustulis oculorum.*

Pustulæ quoque ex inflammationibus interdum oriuntur. Quod si inter initia protinus incidit, magis etiam servanda sunt, quæ de sanguine & quiete supra proposui: sin ferius, quam ut sanguis mitti possit, alvus tamen ducenda est. Si id quoque aliqua res inhibet, utique victus ratio servanda est. Medicamentis autem hic quoque lenibus opus est; quale Nilei, quale Cleonis est.

12. *Philetis collyrium, ad pustulas oculorum.*

Id quoque, quod Philetis vocatur, huic aptum est. Habet enim myrrhæ, papaveris lachrymæ, singulorum p. i. *. plumbi eloti, terræ samiæ, quæ ἀσὴν vocatur, tragacanthæ, singulorum p. iv. *. stibii cocti, amyli, singulorum p. vi. *. spodii eloti, cerussæ elotæ, singulorum p. viii. *. quæ aqua pluviatili excipiuntur. Usus collyrii, vel ex ovo, vel ex lacte est.

13. *De Ulceribus oculorum, & de Ἀγὸ λιβαίνων collyrio. **

Ex pustulis ulcera interdum fiunt; eaque recentia æque lenibus medicamentis nutrienda sunt, & iisdem fere, quæ supra in pustulis proposui. Fit quoque proprie ad hæc, quod Ἀγὸ λιβαίνων vocatur. Habet æris combusti, & eloti, papaveris lachrymæ frictæ singulorum p. i. *. spodii eloti, thuris, stibii combusti & eloti, myrrhæ, gummi, singulorum p. ii. *.

14. *De Imminutione oculorum.*

Evenit etiam, ut oculi, vel ambo, vel sin-

* Trallian. II, 50

ſinguli, minores ſiant, quam eſſe naturaliter debeant. Idque & acer pituitæ curſus in lippitudine efficit, & continuati fletus, & ietus parum bene curati. In his quoque iſdem lenibus medicamentis ex muliebri lacte utendum eſt: cibus vero his, qui maxime corpus alere, & implere conſuerunt: vitandaque omni modo cauſa, quæ lachrymas excitet, & cura domesticorum. quorum etiam, ſi quid forte incidit, ejus notitiæ ſubtrahendum: atque acria quoque medicamenta, & acres cibi non alio magis nomine his nocent, quam quod lachrymas movent.

15. De Pediculis palpebrarum. §

15

Genus quoque vitii eſt, qui inter pilos palpebrarum pediculi naſcuntur. id *φθειρία* Græci nominant. Quod cum ex malo corporis habitu fiat, raro non ultra procedit: ſed fere, tempore interpoſito, pituitæ curſus acerrimus ſequitur; exulceratiſque vehementer oculis, aciem quoque ipſam corrumpit.

His alvus ducenda eſt: caput ad cutem tondendum, diuque quotidie jejunis perfricandum. His, ambulationibus aliisque exercitationibus diligenter utendum: gargarizandum ex mulſo, in quo nepeta & pinguis ficus decocta ſit: ſæpe in balneo multa calida aqua fovendum caput: vitandi acres cibi; lacte pingui vinoque utendum: bibendumque liberalius, quam edendum eſt. Medicamenta vero intus quidem lenia danda ſunt; ne quid acrioris

pitu-

§ Actuar. M. M. II, 7. & IV, 11. Aëtius Tetr. II, Serix. III, 65. Oribas. de Loc. Aff. IV, 32.

pituitæ concitent : super ipsos vero pediculos alia , quæ necare eos , & prohibere , ne similes nascantur , possint. Ad id ipsum spumæ nitri p. i. *. sandarachæ p. i. *. uvæ taminix , p. *. i. simul teruntur , adjiciturque vetus oleum pari portione , atque acetum , donec eis mellis crassitudo fit.

10 16. De Oculorum gravioribus morbis , qui ex inflammationibus oriuntur , & validioribus medicamentis curantur , & de Andreae collyrio , & de *Alq' néggil* &.

Haftenus oculorum morbi , qui lenibus medicamentis nutriuntur. Genera deinde alia sunt , quæ diversam curationem desiderant ; fere ex inflammationibus nata , sed finitis quoque his manentia. atque imprimis in quibusdam perseverat tenuis pituitæ cursus. Quibus alvus ab inferiore parte evocanda est , demendumque aliquid ex 20 cibo. Neque alienum est , illini frontem ex compositione Andreae. Quæ habet gummi p. i. *. cerussæ , stibii , singulorum p. i i. *. spumæ argenti coctæ & clotæ p. i v. *. sed ea spuma ex aqua pluviatili coquitur ; & 25 arida hæc medicamenta ex succo myrti conteruntur. His illita fronte , cataplasma quoque superinjiciendum ex farina , quæ frigida aqua coacta sit , cuique aut acaciæ succus , aut cupressus adjecta sit. Curcubitu- 30 tula quoque , inciso vertice , recte accommodatur : aut ex temporibus sanguis emititur. Inungi vero eo debet , quod habet squamæ aris , papaveris lachrymæ , singulorum p. *. cervini coram combusti & clo-
ti.

360 A. CORN. CELSI Lib. 6.
ti, plumbi eloti, gummi, singulorum p. iv.
*. thuris p. xii. Hoc vero collyrium quia
cornu habet, *Ἀγὸν κέρας* nominant. Quo-
tiescunque non adjicio, quod genus hu-
moris adjiciendum sit, aquam intelligi
volo.

17. *Μεμυρμύρον, Euelpidis collyrium.*

Ad idem Euelpidis, quod *μεμυρμύρον*
nominabat. In eo papaveris lachrymæ, &
albi piperis, singulæ uncia sunt, gummi 10
libra, æris combusti p. i. *. Inter has au-
tem curationes, post intermissionem ali-
quam, profunt balneum & vinum. Cum-
que omnibus lippientibus vitandi cibi sint,
349,7. qui extenuant; tum præcipue, quibus te- 15
nuis humor diu fertur. Quod si jam fasti-
dium est eorum, quæ pituitam crassiorem
reddunt, sicut in hoc genere materiæ ma-
xime promptum est; confugiendum est ad
ea, quæ, quia ventrem, corpus quoque ad- 20
stringunt.

18. *De Oculorum ulceribus supercrescenti-
bus, sordidis, cavis, veteribus.*

At ulcera, si cum inflammatione finita 25
non sunt, aut supercrescentia, aut sordida,
aut certe vetera esse consuerunt. Ex his su-
percrescentia collyrio, quod *μεμυρμύρον*
vocatur, optime reprimuntur. Sordida
purgantur & eodem, & eo, quod Smilion 30
nominatur.

19. *Smilion collyrium.*

Habet æruginis p. vi. *. gummi tantun-
dem, ammoniaci, minii finopici, singu-
lo-

lorum p. xvi. *. quæ quidam ex aqua; quidam, quo vehementiora sint, ex aceto terunt.

20. *Phynon collyrium Euelpidis.*

5 Id quoque Euelpidis, quod Phynona appellabat, hic utile est: croci p. i. *. papaveris lachrymæ, gummi, singulorum p. ii. *. æris combusti & eloti, myrrhæ, singulorum p. iv. piperis albi p. vi. *. Sed ante
10 tum, hoc unguendum est.

21. *Sphæron collyrium Euelpidis.*

Id quoque ejusdem, quod Sphæron nominabat, eodem valet. Lapidis hæmatitis eloti p. ii. *. piperis grana sex, cadmiæ
15 elotæ, myrrhæ, papaveris lachrymæ, singulorum p. iii. *. croci p. iv. *. gummi p. viii. *. quæ cum vino aminæo conteruntur.

22. *Liquidum Euelpidis collyrium.*

20 Liquidum quoque medicamentum ad idem componebat. in quo erant hæc: æruginis p. *. minii combusti, atramenti sutorii, cinnamomi, singulorum p. iii. *. croci, nardi, papaveris lachrymæ, singulorum
25 p. i. *. myrrhæ p. ii. *. æris combusti p. iii. *. cineris ex odoribus p. iv. *. piperis grana xv. Hæc ex vino austero teruntur: deinde cum passi tribus heminis decoquuntur, donec corpus unum sit. Idque
30 camentum vetultate efficacius fit.

23. *De cavis oculorum ulceribus.*

Cava vero ulcera commodissime implent ex his, quæ supra posita sunt, Sphæron, & id quod Philetis vocatur. Idem

Q

Sphæ-

Sphæriion vetustis ulceribus & vix ad cicatricem venientibus optime succurrit.

24. *Hermonis collyrium.*

Est etiam collyrium, quod cum ad plura valeat, plurimum tamen proficere in his § ulceribus videtur. Refertur ad Hermonem authorem. Habet piperis longi p. i. z. * albi p. *. cinnamomi, costi, singulorum p. i. * atramenti futorii, nardi, casia, castorei, singulorum p. ii. *. gallæ p. v. *. myrrhæ, croci, thuris, lycii, cerussæ, singulorum p. viii. *. papaveris lachrymæ p. xii. *. aloes, æris combusti, cadmiæ, singulorum p. xvi. *. acaciæ, stibii, gummi, singulorum p. xxv. *. 15

25. *De Cicatricibus oculorum, quæ ex ulceribus factæ sunt, & de Asclepia, & Canopite, & Pyxino, collyriis.*

Factæ vero ex ulceribus cicatrices duobus vitiis periclitantur; ne aut cavæ, aut 20 crassæ sint. Si cavæ sunt, potest eas implere id, quod Sphæriion vocari dixi; vel id, quod Asclepias nominatur. Habet hoc papaveris lachrymæ p. ii. *. sagapeni, opopanacis, singulorum p. iii. *. æruginis p. 25 iv. *. gummi p. viii. *. piperis p. xii. *. cadmiæ elotæ, cerussæ, singulorum p. xvi. *. At, si crassæ cicatrices sunt, extenuat vel Smilion, vel Canopite collyrium; quod habet cinnamomi, acaciæ, singulorum p. 30 i. *. cadmiæ elotæ, croci, myrrhæ, papaveris lachrymæ, gummi, singulorum p. ii. *. piperis albi, thuris, singulorum p. iii. *. æris combusti p. ix. *. cum aqua pluviali
tili

tili. Vel Euelpidis Pyxinum, quod ex his
constat : salis fossilis p. iv. *. ammoniacæ
thymiamatis p. viii. *. papaveris lachry-
mæ p. xii. *. cerussæ p. xv. *. piperis albi,
5 croci cilicii, singulorum p. lii. *. gum-
mi p. xiiii. *. cadmiæ elotæ p. ix. *. Ma-
xime tamen tollere cicatricem videtur id,
quod habet gummi p. iiii. *. æruginis p.
1. *. crocomagmatis p. iv. *

10 26. *De alio genere Inflammationis oculorum.*

Est etiam genus inflammationis, in qua, si
cui tument ac distenduntur cum dolore
oculi, sanguinem ex fronte mitti necessa-
rium est : multaque aqua calida caput atque
15 oculos fovere : gargarizare ex lenticula, vel
ex fici cremore : inungi acribus medica-
mentis, quæ supra comprehensa sunt ; ma-
ximeque eo, quod Sphæron nominatur, 361.
quodque lapidem hæmatiten habet. Atque
20 alia quoque utilia sunt, quæ ad extenuan-
dam aspritudinem fiunt ; de qua protinus
dicam.

Hæc autem inflammationem oculorum
fere sequitur ; interdum major, interdum
25 levior. Nonnunquam etiam ex aspritu-
dine lippitudo fit, atque ipsam deinde aspri-
tudinem auget, fitque ea in aliis bre-
vis, in aliis longa, & quæ vix unquam fi-
niatur.

30 In hoc genere valetudinis quidam cras-
sas, durasque palpebras, & ficulneo folio,
& asperato specillo, & interdum scalpello
eradunt ; versasque quotidie medicamen-
tis suffricant. Quæ neque nisi in magna

364 A. CORN. CELSI Lib. 6.
vetustaque aspritudine, neque sæpe facien-
da sunt. Nam melius eodem ratione vi-
ctus & idoneis medicamentis pervenitur.
Ergo exercitationibus utemur, & balneo
frequentiore; multaque oculorum palpe- 5
bras aqua calida fovebimus: cibi autem su-
mendi sunt acres & extenuantes.

27. *Cæsarianum collyrium.*

At medicamentum id, quod Cæsaria-
num vocatur, habet atramenti sutorii p. 10
i. *. misyos p. *. piperis albi p. v. *. pa-
paveris lachrymæ, gummi, singulorum p. ii.
*. cadmiæ lotæ. p. iii. *. stibii p. vi. *.
Satisque constat, hoc collyrium adversus
omne genus oculorum valetudinis ido- 15
neum esse; exceptis his, quæ lenibus nu-
triuntur.

28. *Hieracis collyrium.*

Id quoque, quod Hieracis nominatur, ad
aspritudinem potest. Habet myrrhæ p. i. 20
*. ammoniaci thymiamatis p. ii. *. æru-
ginis rasæ p. iv. *. cum aqua pluviatili. Ad
idem idoneum est etiam id, quod Canopi-
te, & id quod Smilion vocatur, & id quod
Pyxinum, & id quod Sphæron. Si au- 25
tem composita medicamenta non adsunt,
felle caprino, vel quam optimo melle satis
commode aspritudo curatur.

29. *De arida lippitudine.*

Est etiam genus aridæ lippitudinis, quod 30
Ξηροφθαλμίαν^a Græci appellant. Sub hoc
neque tument, neque fluunt oculi, sed ru-
bent tantum, & cum dolore quodam fere
levi ac prurigine graves sunt, & palpebræ
citra

^a h. A. Etuar. M. M. II, 7. Æginet. III, 22. Aëtius Tetr.
II. Serm. III, c. 75, 77.

citra duritiem ullam noctu prægravi pituita inhærescunt: quantoque minor generi huic impetus, tanto finis minus expeditior est.

5 In hoc vitio multum ambulare, multum exerceri, lavari sæpe, ibique desudare, multaue fricatione uti necessarium est. Cibi neque qui implent, neque nimium acres, apti sunt, sed inter hos medii. Mane, ubi
10 concoxisse manifestum est, non est alienum ex sinapi gargarizare, tum deinde caput atque os diutius perfricare.

30. *Rhinion collyrium.*

Collyrium vero hoc aptissimum est,
15 quod Rhinion vocatur. Habet myrrhæ p. i. *. papaveris lachrymæ, acaciæ succi, piperis, gummi, singulorum p. i. *. lapidis hæmatitis, lapidis phrygii, lycii, lapidis scissilis, singulorum p. ii. *. æris combu-
20 sti p. iv. *. Ac pyxinum quoque eidem accommodatum est.

31. *De Scabris oculis.* ⁱ

Si vero scabri oculi sunt, quod maxime in angulis esse consuevit, potest prodesse
25 Rhinion, id quod supra positum est. Potest similiter prodesse id, quod habet æruginis rasæ, piperis longi, papaveris lachrymæ, singulorum p. ii. *. piperis albi, gummi, singulorum p. iv. *. cadmiæ lotæ,
30 cerussæ, singulorum p. vi. *. Nullum tamen melius est, quam Euelpidis, quod βασιλικόν nominabat. Habet papaveris lachrymæ, cerussæ, lapidis Asii, singulorum p. ii. *. gummi p. xiiii. *. piperis albi p. iv. *.

Q 3

croci

croci p. vi. *. pforici p. xiii. *. Nulla autem per se materia est, quæ Pforicum nominetur; sed chalcitidis aliquid, & cadmiæ dimidio plus ex aceto simul conteruntur, idque in vas fictile inditum, & connectum ficulneis foliis, sub terra reponitur diebus viginti, & rursus sublatum teritur, & sic appellatur pforicum. Verum de basilico quoque collyrio convenit, ad omnes affectus oculorum id esse idoneum, qui non lenibus medicamentis curantur.

At, ubi non sunt medicamenta composita, scabros angulos lævant & mel & vinum. Succurritque & his & aridæ lippitudini, si quis panem ex vino subactum super oculum imponit. Nam, cum fere sit humor aliquis, qui modo ipsum oculum, modo angulos, aut palpebras exasperat, sic & si quid prodit humoris, extrahitur; & si quid juxta est, repellitur.

32. De Caligine oculorum.

Caligare vero oculi nonnunquam ex lippitudine, nonnunquam etiam sine hac, propter senectutem, imbecillitatemve aliam, consueverunt. Si ex reliquiis lippitudinis id vitium est, adjuvat collyrium, quod Asclepias nominatur. Adjuvat & id, quod ex crocomagmate fit.

33. Διὰ νόσου collyrium. ^k

Proprie etiam ad id componitur, quod Διὰ νόσου vocant. Habet piperis p. i. *. croci cilicii, papaveris lachrymæ, ceru læ, singulorum p. ii. *. pforici, gummi, singulorum p. iv. *.

34. De

^k Trallian. II, 1.

34. De Caligine propter senectutem, aut aliam imbecillitatem. ¹

At, si ex senectute aliave imbecillitate id est, recte inungi potest, & melle quam optimo, & cyprino, & oleo vetere. Commodissimum tamen est, balsami partem unam, & olei veteris, aut cyprini partes duas, mellis quam acerrimi partes tres miscere. Utilia quoque huic medicamenta sunt, quæ ad caliginem proxime, quæque ad extenuandas cicatrices supra comprehensa sunt. 362.

Cuicumque vero oculi caligabunt, huic opus erit multa ambulatione, atque exercitatione, frequenti balneo, ubi totum quidem corpus perfricandum est, præcipue tamen caput ex irino, donec insudet; velandumque postea, nec detegendum, antequam sudor & calor domi conquierint. Tum cibus utendum acribus, & extenuantibus: interpositisque aliquibus diebus, ex sinapi gargarizandum.

35. De Suffusione oculorum. ^m

Suffusio quoque, quam Græci *ὑπόχουσι* nominant, interdum oculi pupillæ, quæ cernit, se opponit. Quod si inveteraverit, manu curandum est. Inter initia nonnunquam certis observationibus discutitur. Sanguinem ex fronte vel naribus mittere; in temporibus venas adurere; gargarizando pituitam evocare; suffumigare; oculos acribus medicamentis inungere, expedit. Victus optimus est, qui pituitam extenuat.

36. De resolutione oculorum.

At ne resolutio quidem oculorum

Q 4

(quam

¹ Oribas. de loc. Affect. IV, 16. ^m Actuarius. M. M. II, 7. IV, 11. Aëtius Tetr. II. Serm. III, 49. Æginet. III, 22.

(quam *περὶ λυσι* Græci nominant) alio victus modo, vel aliis medicamentis curanda est. Exposuisse tantum genus vitii satis est. Igitur interdum evenit, modo in uno oculo, modo in utroque, aut ex ictu aliquo, aut ex morbo comitiali, aut ex distentione nervorum, qua vehementer ipse oculus convulsus est, ut is neque quoquam intendi possit, neque omnino consistat; sed huc illucve sine ratione moveatur, ideoque ne conspectum quidem rerum præstet. 10

37. *De Mydriasi oculorum.*ⁿ

Non multum ab hoc malo distat id, quod *μυδρίασι* Græci vocant. Pupilla diffunditur & dilatatur, aciesque ejus hebetescit, ac pene caligat. Difficillime genus id imbecillitatis eliditur. In utraque vero, id est paralyfi & mydriasi, pugnandum est per eadem omnia, quæ in caligine oculorum præcepta sunt, paucis tantum mutatis: siquidem ad caput irino interdum acetum, interdum nitrum adjiciendum est; oculos vero melle inungi satis est. Quidam in posteriore vitio calidis aquis usi, relevatique: quidam sine ulla manifesta causa subito obcæcati sunt. Ex quibus nonnulli, cum aliquandiu nihil vidissent, repentina* profusione alvi, lumen receperunt. Quo minus alienum videtur, & recenti re & interposito tempore, medicamentis quoque moliri dejectiones, quæ omnem noxiam materiam in inferiora depellant. 15
20
25
30

38. *De imbecillitate oculorum.*

Præter hæc imbecillitas oculorum est,
ex

ⁿ Actuar. M. M. II, 7. & IV, 11. Æginet. III, 22.
* Aph. VI, 17.

ex qua quidem interdum satis, ° noctu nihil cernunt. quod in fœminam bene respondentibus menstruis non cadit. Sed sic laborantes inungi oportet sanguine jacinoris (maxime hircini; sin minus, caprini) ubi id assum coquitur, excepto: atque edi quoque ipsum jecur debet. Licet tamen etiam iisdem medicamentis non inutiliter uti, quæ vel citacrices, vel aspritudinem extenuant. Quidam contrito semine portulacæ mel adjiciunt eatenus, ne id ex specillo distillet, eoque inungunt. Utendum vero est exercitationibus, balneo, & fricationibus.

15 39. *Ad Oculos, qui extrinsecus offenduntur, & sanguine suffusi sunt.*

Et hæc quidem in ipsis corporibus oriuntur. Extrinsecus vero interdum sic ictus oculum lædit, ut sanguis in eo suffundatur. Huic nihil commodius est, quam sanguine vel columbæ, p vel palumbæ, vel hirundinis inungere. Neque id sine causa fit; cum harum acies extrinsecus læsa, interposito tempore in antiquum statum redeat, celerrimeque hirundinis. Unde etiam locus fabulæ factus est, per parentes id herba restitui, quod per se sanescit. Eorum ergo sanguis nostros quoque oculos ab externo casu commodissime tuetur, hoc ordine; ut sit hirundinis optimus, deinde palumbæ, minimum efficax columbæ, & sibi ipsi, & nobis.

Supra percussum vero oculum, ad inflammationem leniendam, non est alienum.

Q 5

impo-

o *νυκταλωπας*; vocant Æginet. III, 22. Actuarius. M. M. II, 7. IV, 11. Trallian. II, 6. Aëtius Tetr. II. Serap. III, 45. p Æginet. III, 22.

imponere etiam cataplasmata. Sed sal armeniacus, vel quilibet alius quam optime teri debet, sic, ut ei paulatim oleum adjiciatur, donec crassitudo strigmenti fiat. Id deinde miscendum est cum hordeacea farina, quæ ex mulso decocta sit. Facile autem, recognitis omnibus, quæ medici quoque prodiderunt, apparere cuilibet potest, vix ullum ex iis, quæ supra comprehensa sunt, oculi vitium esse, quod non simplicibus quoque, & promptis remediis subinde removeri possit. 10

C A P. VII.

De aurium morbis. 9

15

HACTENUS in oculis ea reperiuntur, in quibus medicamenta plurimum possunt: ideoque ad aures transeundum est; quarum usum proximū à luminibus natura nobis dedit. Sed in his aliquanto majus periculum est. nam vitia oculorum intra ipsos nocent: aurium inflammationes doloresque, interdum etiam ad dementiam mortemque præcipitant. Quo magis inter initia protinus succurrendum est, ne majori periculo locus sit. 20

Ergo, ubi primum dolorem aliquis sensit, abstinere & continere se debet. Postero die, si vehementius malum est, caput tondere, idque irino unguento calido perungere, & operire. At magnus cum febre vigiliaque dolor exigit, ut sanguis quoque mittatur. Si id aliquæ causæ prohibent, alvus solvenda est. Cataplasmata quoque calida, 30

9 Seren. Sammon. XII. Æginet, III, 23. Trallian. III, 30.
Aétuar. M. M. II, 6, IV, 10.

calida, subinde mutata, proficiunt; sive
foeni græci, sive lini, sive alia farina ex
mulso decocta. Recte etiam subinde admo-
ventur spongiæ, ex aqua calida expressæ.

5 Tum, levato dolore, ceratum circumdari de-
bet ex irino, aut cyprino factum. In quibus-
dam tamen melius, quod ex rosa est, proficit.
Si vehemens inflammatio somnum ex toto
prohibet, adjici cataplasmati debent pa-
10 paveris cortices fricti atque contriti sic, ut
ex his pars dimidia sit; eaque tum simul ex
passo vel mulso decoquuntur. In aurem ve-
ro infundere aliquod medicamentum oportet;
quod semper ante tepesceri convenit,
15 commodissimeque per strigilem instillatur.
ubi auris repleta est, super lana mollis ad-
denda est, quæ humorem intus contineat.
Et hæc quidem communia sunt.

Medicamentum vero est & rosæ, & ra-
20 dicum arundinum succus, & oleum, in quo
lumbrici cocti sunt, & humor ex amaris nu-
cibus, aut ex nucleo mali perfici expressus.
Composita vero ad inflammationem dolo-
remque leniendum hæc fere sunt: casto-
25 rei, papaveris lachrymæ pares portiones
conteruntur, deinde adjicitur his passum.
Vel papaveris lachrymæ, croci, myrrhæ
par modus sic teritur, ut invicem modo
rosa, modo passum instilletur. Vel id, quod
30 amarum in Ægyptia faba est, conteritur,
rosa adjecta. Quibus myrrhæ quoque pau-
lulum à quibusdam miscetur, vel papaveris
lachrymæ, aut thus cum muliebri lacte, vel
amararum nucum cum rosa succus. Vel ca-

storei, myrrhæ, papaveris lachrymæ partes portiones cum passo. Vel croci p. i. *. myrrhæ, aluminis scissilis, singulorum p. iiii. *. quibus, cum teruntur, paulatim miscentur passi cyathi tres, mellis minus cyatho. Idque ex primis medicamentis est. Vel papaveris lachryma ex aceto. Licet etiam compositione uti Themisonis; quæ habet castorei, opopanax, papaveris lachrymæ ex aceto, singulorum p. ii. *. spumæ nitri p. iv. *. quæ contrita passo excipiuntur, donec cerati crassitudinem habeant; atque ita reponuntur. Ubi usus requirit, rursus id medicamentum, adjecto passo, pistillo teritur. Illud perpetuum est, quotiescunque crassius medicamentum est, quam ut in aurem instillari possit, adiciendum cum esse humorem, ex quo id componi debet, donec satis liquidum sit.

2. De Pure & malo odore aurium. *

Si vero pus quoque aures habent, recte lycium per se infunditur; aut irinum unguentum; aut porri succus cum melle; aut centaureæ succus cum passo; aut succus mali punici in ipsius cortice tepefactus, adjecta myrrhæ exigua parte. Recte etiam miscentur myrrhæ, quam *σάκτιβ* cognominant, p. i. *. croci tantundem, nuces amaræ xxv. mellis sesquicyathus. quæ contrita, cum utendum est, in cortice mali punici tepefiant. Ea quoque medicamenta, quæ oris exulcerati causa componuntur, æque ulcera aurium sanant. Quæ si vetustiora sunt, & multa sanies fluit, apta

* Aeginet. III, 27. Oribas. de loc. Affect. IV, 37. Aënos Tetr. II. Serm. II. c. 83.

pta compositio est, quæ ad authorem Erasistratum refertur: habet piperis, croci, singulorum, p. i. *. myrrhæ, misy cocti, singulorum p. ii. *. æris combusti p. ii. *. hæc ex vino teruntur: deinde ubi inaruerunt, adjiciuntur passi heminae tres, & simul incoquuntur. Cum vero utendum est, adjicitur his mel & vinum. Est etiam Ptolemæi chirurgi medicamentum, quod habet lentisci, gallæ, singulorum p. i. *. omphacii p. i. *. succum punici mali. Est & Menophili validum admodum, quod ex his constat: piperis longi p. i. *. castorei p. ii. *. myrrhæ, croci, papaveris lachrymæ, nardi Syriaci, thuris, malicorii, ex Ægyptia faba partis interioris, nucum amararum, mellis quam optimi, singulorum p. iv. *. Quibus, dum conteruntur, adjicitur acetum quam acerrimum, donec crassitudo in his passi fiat. Est & Cratonis: cinnamomi, cassiæ, singulorum p. i. *. nardi, lycii, myrrhæ, singulorum p. i. *. aloes p. ii. *. mellis cyathi tres, vini sextarius. Ex quibus lycium cum vino decoquitur; deinde his alia miscentur. At, si multum puris, malusque odor est, æruginis rasæ, thuris, singulorum p. ii. *. mellis cyathi duo, aceti quatuor simul incoquuntur. ubi utendum est, dulce vinum miscetur. Aut aluminis scissilis, papaveris lachrymæ, acaciæ succi par pondus miscetur, hisque adjicitur hyoscyami succi dimidio minor, quam unius ex superioribus, portio; eaque trita ex vino diluuntur. Per se quo-

que hyoscyami succus satis proficit.

3. *Compositiones ad omnia aurium vitia.*

Commune vero auxilium aduersus omnes aurium casus, jamque usu comprobatum Asclepiades composuit. In eo sunt cin- 5
namomi, casia, singulorum p. i. *. floris
junci rotundi, castorei, piperis albi & lon-
gi, amomi, myrobalani, singulorum scrupu-
puli duo, thuris masculi, nardi Syriaci,
myrrha pinguis, croci, spumæ nitri, singu- 10
lorum p. ii. *. Quæ separatim contrita,
rursus mixta, ex aceto conteruntur; atque
ita condita, ubi utendum est, aceto diluun-
tur. Eodem modo commune auxilium
auribus laborantibus est Polybi sphragis ex 15
dulci vino liquata. Quæ compositio priori
libro continetur.

Quod si & sanies profluit, & tumor est,
non alienum est, mixto vino per oricula-
rium clysterem eluere; & tum infundere 20
vinum austerum cum rosa mixtum, cui
spodii paulum sit adjectum, aut lycium
cum lacte, aut herbæ sanguinalis succum
cum rosa, aut mali punici succum cum exi-
gua parte myrrha. 25

4. *De Ulcere sordido aurium.*

Si sordida quoque ulcera sunt, melius
mulso eluuntur; & tum aliquod ex his,
quæ supra scripta sunt, quod mel habeat,
infunditur. Si magis pus profluit, & caput 30
utique tondendum, & multa calida aqua
perfundendum, & gargarizandum, & usque
ad lassitudinem ambulandum, & cibo mo-
dico utendum est. Si cruor quoque ex ul-
ceribus

ceribus apparet, lycium cum lacte debet infundi; vel aqua, in qua rosa decocta sit, succo aut herbæ sanguinalis, aut acaciæ adjecto.

§ Quod si super ulcera caro ^t increvit, ea- que mali odoris, & sanguinem fundit, aqua tepida elui debet; tum infundi id, quod ex thure & æruginè, & aceto, & melle fit, aut mel cum æruginè incoctum. Squama
10 quoque æris cum sandaracha contrita per fistulam rectè instillatur.

5. *De Vermibus aurium.* ^u

Ubi vero vermes orti sunt, si juxta sunt, protrahendi oriculario specillo sunt: si
15 longius, medicamentis enecandi; cavendumque, ne postea nascantur. Ad utrumque proficit album veratrum cum aceto contritum. Elui quoque aurem oportet vino, in quo marrubium decoctum sit. Sic
20 emortui vermes in primam auris partem prolabuntur, unde facillime educi possunt.

6. *Ad Compressa aurium foramina.*

Si foramen auris compressum est, & intus crassa fanies subest, mel quam optimum
23 indendum est. Si id parum proficit, mellis cyatho & dimidio, æruginis rasæ p. ii. *. adjiciendum est, incoquendumque, & eo utendum. Iris quoque cum melle ad idem proficit. Item mellis & rosæ scrupuli duo.
30 Item galbani p. ii. *. myrrhæ cum melle, & fellis taurini, singulorum p. ii. *. vini quantum satis est ad myrrham diluendam.

7. *Ad Gravem auditum.* ^x

Ubi vero gravius aliquis audire cœpit
(quod

^t Aëtius Tetr. II. Serm. II. c. 84. ^u Aëtius Tetr. II. Serm. II. c. 85. de Locis Affect. IV, 40. ^x Aëtius Tetr. II. Serm. II. c. 79.

(quod maxime post longos capitis dolores evenire consuevit) in primis aurem ipsam considerare oportet. Apparebit enim aut crusta, qualis super ulcera innascitur, aut sordium coitus. Si crusta est, infundendum est aut oleum calidum, aut cum melle ærugo, vel porri succus, aut cum mulso nitri paulum. Atque, ubi crusta ex auricula procidit, eluenda est aqua tepida; quo facilius ea per se diducta oriculario specillo protrahat. Si sordes exque molles sunt, eodem specillo eximendæ sunt. At, si duræ sunt, acetum & cum eo nitri paululum injiciendum est; cumque emollitæ sunt, eodem modo elui aurem, purgarique oportet. Quod si capitis gravitas manet, attondendum idem; & leniter, sed diu perfri-candum est, adjecto vel irino vel laureo oleo, sic ut utrilibet paululum aceti misceatur: tum diu ambulandum, leniterque post unctionem aqua calida caput foven-dum: cibisque utendum ex imbecillissima & media materia; magisque assumendæ dilutæ potiones: nonnunquam gargari-zandum est. Infundendum autem in aurem castoreum cum aceto & laureo oleo & succo radiculæ corticis: aut cucumeris agrestis succus, adjectis rosæ foliis contri-tis. Immaturæ quoque uvæ succus cum rosa instillatus, adversus surditatem satis proficit.

8. *De Sonitu aurium.* ¶

Aliud vitii genus est, ubi aures intra se ipsæ sonant. Atque hoc quoque fit, ne ex-ter-

¶ A Etuar. M. M. II, 6. IV, 10. Aëtius Tetr. II. Serm. II. c. 77. Trall. III, 3.

ternum sonum accipiant. Levissimum est, ubi id ex gravedine est: pejus, ubi ex morbo, capitivve longis doloribus incidit: pessimum, ubi, magnis morbis venientibus, 5 maximeque comitali, provenit. Si ex gravedine est, purgare aurem oportet, & spiritum continere, donec inde humor aliquis exspumet. Si ex morbo vel capitis dolore, quod ad exercitationem, fricationem, 10 perfusionem, gargarizationemque pertinet, eadem facienda sunt: cibus non utendum nisi extenuantibus: in aurem dandus radiculae succus cum rosa, vel cum succo radicis ex cucumere agresti, vel castoreum 15 ex aceto, & laureo oleo. Veratrum quoque cum aceto conteritur, deinde melle cocto excipitur, & inde collyrium factum in aurem demittitur. Si sine his coepit, ideoque novo metu terret, in aurem 20 dari debet castoreum cum aceto, vel irino, vel laureo oleo; aut huic mixtum castoreum cum succo nucum amararum; aut myrrha & nitrum cum rosa & aceto. Plus tamen in hoc quoque proficit victus ratio: 25 eademque facienda sunt, quae supra comprehendi, cum majore quoque diligentia: & praeterea, donec is sonus finiatur, à vino abstinendum.

Quod si simul & sonus est, & inflammatio, 30 laureum oleum conjecisse abunde est, aut id, quod ex amaris nucibus exprimitur; quibus quidam vel castoreum, vel myrrham miscent.

9. *Ad ea, quæ in aurem inciderunt, extrahenda.*^z

Solet etiam interdum in aurem aliquid incidere, ut calculus, aliquodve animal. Si pulex intus est, compellendum eo lanæ paululum est; quo ipse si subit, & simul extrahitur. Si non est secutus, aliudve animal est, specillum lana involutum in resinam quam glutinosissimam, maximeque terebinthinam demittendum, idque in aurem injiciendum, ibique vertendum est. utique enim comprehendet & eximet. Sin aliquid exanime est, specillo oriculario protrahendum est, aut hamulo retuso paululum recurvato. Si ista nihil proficiunt, potest eodem modo resina protrahi. Sternutamenta quoque admota id commode elidunt, aut oriculario clystere aqua vehementer intus compulsa. Tabula quoque collocatur media, inhærens capitibus utrinque pendentibus, superque eam homo deligatur in id latus versus, cujus auris eodem modo laborat, sic ut extra tabulam non emineat: tum malleo caput tabulæ, quod à pedibus est, feritur; atque ita concussa aure, id quod inest, excidit.

C A P. V I I I.

De Narium morbis.^a

NA R E S vero exulceratas fovere oportet vapore aquæ calidæ. Id & spongia expressa atque admota fit, & subjecto vase oris angusti, calida aqua repleto. Post id fomentum, illinenda ulcera sunt, aut plumbi recremento, aut cerussa,

^z Aëtius Tetr. II. Serm. II. c. 87. ^a Trallian. III, 8. Actuar. M. M. VI, 12. Aëtius Tetr. II. Serm. II. c. 90.

russa, aut argenti spuma. cum quodlibet horum aliquis conterit, ei, dum teritur, invicem vinum & oleum myrteum adjiciat, donec mellis crassitudinem fecerit. Sin
 5 autem ea ulcera circa os sunt, pluresque crustas & odorem foedum habent, quod genus Græci ^b ὄζασσας appellant; sciri qui- 442,
 dem debet, vix ei malo posse succurri. Ni- 16.
 hilominus tamen hæc tentari possunt; ut
 10 caput ad cutem tondeatur, assidueque ve-
 hementer perfricetur, multaque calida
 aqua perfundatur: multa eidem ambulatio
 fit; cibus modicus, neque acer, neque va-
 lentissimus. Tum in narem ipsam mel cum
 15 exiguo modo resinæ terebinthinæ conji-
 ciatur (quod specillo quoque involuto la-
 na fit) attrahaturque spiritu is succus, do-
 nec in ore gustus ejus sentiatur. Sub his
 enim crustæ resolvuntur, quæ tum per
 20 sternutamenta elidi debent. Puris ulceri-
 bus vapor aquæ calidæ subjiciendus est: de-
 inde adhibendum aut lycium ex vino di-
 lutum, aut amurca, aut omphacium, aut
 menthæ, aut marrubii succus; aut atra-
 25 mentum sutorium, quod candefactum,
 deinde contritum fit; aut interior scillæ
 pars contrita; sic ut horum cuilibet mel ad-
 jiciatur. Cujus in cæteris admodum exi-
 gua pars esse debet; in atramento sutorio
 30 tanta, ut ea mistura liquida sit; cum scilla
 utique pars major; involvendumque lana
 specillum est, & in eo medicamentum tin-
 gendum, eoque ulcera implenda sunt.
 Rursusque linamentum involutum & ob-
 lon-

^b Oribas. de Loc. Affect. IV, 45. Aëtius Tetrab. II, Serm. II, 91.

380 A. CORN. CELSI Lib. 6.
longum eodem medicamento illinendum,
demittendumque in narem, & ab inferiore
parte leniter deligandum. Idque per hie-
mem & ver bis die; per æstatem & autum-
num, ter fieri debet.

2. *De Carnosis carunculis narium.*

441,
30. Interdum vero in naribus carunculæ
quædam similes muliebribus mammis na-
scuntur, hæque in his partibus, quæ car-
tilaginosa sunt, inhærent. Has curare o- 10
oportet medicamentis adurentibus; sub qui-
bus ex toto consumuntur. Πολύπυς^c vero
est caruncula, modo alba, modo subrubra,
quæ narium ossibus inhæret; & modo ad
labra tendens narem implet, modo retro 15
per id foramen, quo spiritus à naribus ad
fauces descendit, adeo increfcit, ut post
uvam conspici possit; strangulatque homi-
nem, maxime austro aut euro flante; fere-
que mollis est, raro dura; eaque magis spi- 20
ritum impedit, & nares dilatat; fereque
καρκινώδης est; itaque attingi non debet. Il-
lud aliud genus fere quidem ferro cura-
tur; interdum tamen inarescit, si addita in
narem per linamentum aut penicillum ea 25
compositio est, quæ habet minii sinopici,
chalcitidis, calcis, sandarachæ, singulorum
p. i. *. atramenti sutorii p. ii. *.

C A P. I X.

^d *De Dentium dolore.*

30
I N dentium autem dolore, qui ipse quo-
que maximis tormentis annumerari po-
test, vinum ex toto circumcidendum
est;

^c Æginet. III, 24. VI, 25. Aëtuar. M. M. II, 8. Aëtius
Tetrab. II. Serm. II. c. 92. ^d Trallian. III, 19.

est: cibo quoque primo abstinendum; de-
inde eo modico mollique utendum, ne
mandentis dentes irriteret; tum extrinsecus
admovendus per spongiam vapor aquæ ca-
5 lidæ; imponendumque ceratum ex cypri-
no aut irino factum, lanaque id compre-
hendendum, caputque velandum est. Quod
si gravior dolor est, utiliter & alvus duci-
tur, & calida cataplasmata super maxillam
10 injiciuntur, & ore humor calidus cum me-
dicamentis aliquibus continetur, sæpius-
que mutatur. Cujus rei causa & quinque-
folii radix in vino mixto coquitur; & hyos-
cyami radix vel in posca, vel in vino mix-
15 to coquitur sic, ut paululum his salis adjiciatur;
& papaveris non nimium aridi cortices,
& mandragoræ radix, eodem modo. Sed in his
tribus utique vitandum est, ne, quod haustum
erit, devoretur. Ex populo
20 quoque alba cortex radice in hunc usum
in vino mixto recte coquitur; aut in aceto
cornu cervini ramentum & nepeta cum te-
da ac ficu pingui: item ficus pinguis vel
in mulso, vel in aceto & melle; ex quibus
25 cum ficus discocta est, is humor percolatur.
Specillum quoque lana involutum
in calidum oleum demittitur, eoque ipse
dens fovetur. Quinetiam quædam quasi
cataplasmata in dentem ipsum induntur.
30 in quem usum ex malo punico acido atque
arido malicorii pars interior cum pari por-
tione & gallæ & pinei cortices conteritur,
misceturque his minium; eaque contrita
aqua pluviatili coguntur: aut panacis, pa-
paveris

paveris lachrymæ, peucedani, uvæ taminix
 sine feminibus pares portiones conterun-
 tur: aut galbani partes tres, papaveris la-
 chrymæ pars quarta. Quicquid dentibus
 admotum est, nihilo minus supra maxil- 5
 lam ceratum (quale supra posui) esse debet
 lana obtectum. Quidam etiam myrrhæ,
 cardamomi, singulorum p. i. *. croci, pyre-
 thri, ficorum, piperis, singulorum p. iv. *.
 sinapis p. viii. *. contrita linteolo illinunt, 10
 imponuntque in humero partis ejus, qua
 dens dolet; si is superior est, à scapulis; si
 inferior, à pectore: idque dolorem levat;
 & cum levavit, protinus submovendum
 est. 15

Si vero exesus^e est dens, festinare ad exi-
 mendum eum, nisi res coegit, non est ne-
 cesse: sed tum omnibus fomentis, quæ su-
 pra posita sunt, adjiciendæ quædam valen-
 tiores compositiones sunt, quæ dolorem 20
 levant. quales hæ sunt, quæ habent papa-
 veris lachrymæ p. i. *. piperis p. ii. *. foreos
 p. x. *. quæ contrita galbano excipiuntur,
 idque circundatur: aut Menemachi, maxi-
 me ad maxillares dentes; in qua sunt, croci 25
 p. i. *. cardamomi, thuris fuliginis, ficorum,
 piperis, pyrethri, singulorum p. iv. *. sinapis
 p. viii. *. Quidam autem miscent pyrethri,
 piperis, elaterii, singulorum p. i. *. alumi-
 nis scissilis, papaveris lachrymæ, uvæ ta- 30
 minix, sulphuris ignem non experti, bi-
 tuminis, lauri baccarum, sinapis, singulo-
 rum p. ii. *. Quod si dolor eximi eum co-
 git, piperis semen cortice liberatum, & eo-
 dem

^e Oribas. de Loc. Affect. IV, §8. Aëtius Tetrab. II.
 Serm. IV. c. 33. 34.

dem modo bacca hederæ coniecta in ejus foramen, dentem findit, isque per testas excidet. Plani quoque piscis (quem nos pastinacam, Græci *πυγύνα* vocant) aculeus torretur, deinde conteritur, resinaque excipitur, quæ denti circumdata hunc solvit. Alumen quoque scissile in foramen coniectum dentem citat. Sed id tamen involutum in lanula demitti commodius est; quia
 10 sic & dentem servat, & dolorem levat. Hæc à Medicis accepta sunt: sed agrestium
 experimento cognitum est, cum dens doluerit, herbam mentastrum cum suis radicibus evelli debere, & in pelvem mitti, supraque aquam infundi, collocarique juxta
 15 sedentem hominem undique veste contentum; tum in pelvem candentes filices demitti, sic, ut aqua tegantur, hominemque eum hiante ore vaporem excipere, ut supra dictum est, undique inclusum. Nam & sudor plurimus sequitur, & per os continens pituita defluit; idque longiorem, sæpe
 20 annuam valetudinem bonam præstat.

C A P. X.

25

De Tonsillis. ^a

SI vero tonsillæ sine exulceratione per inflammationem intumescunt, caput quoque velandum est, & extrinsecus is
 30 locus vapore calido fovendus; multa ambulatione utendum; caput in lecto sublimè habendum; gargarizandumque reprimentibus medicamentis. Radix quoque ea, quam dulcem appellant, contusa & in passo
 mul-

^a Oribas. de Loc. Affect. IV, 70.

mulsove decocta, idem præstat. Leniter-
 que quibusdam medicamentis eas illini
 non alienum est; quæ hoc modo fiunt. Ex
 malo ^b punico dulci succus exprimitur, &
 ejus sextarius ad lenem ignem decoquitur,
 donec ei mellis crassitudo sit; tum croci,
 myrrhæ, aluminis scissilis, singulorum p.
 ii. *. per se conteruntur, paulatimque his
 adjiciuntur vini lenis cyathi duo, mellis
 unus; deinde priori succo ista miscentur,
 & rursus leniter incoquuntur: aut ejusdem
 succi sextarius eodem modo coquitur, at-
 que eadem ratione trita hæc adjiciuntur;
 nardi p. *. omphacii p. i. *. cinnamomi,
 myrrhæ, casia, singulorum p. i. *. Ea-
 dem autem hæc & auribus & naribus pu-
 rulentis accommodata sunt. Cibus in
 hac quoque valetudine lenis esse debet, ne
 exasperet.

Quod si tanta inflammatio est, ut spiri-
 tum impediatur, in lecto conquiescendum;
 cibo abstinendum, neque assumendum
 quicquam præter aquam calidam est: alvus
 quoque ducenda est: gargarizandumque
 ex fico & mulso: illinendumque mel cum
 omphacio, extrinsecus admovendus, sed
 aliquanto diutius, vapor calidus, donec ea
 suppurent, & per se aperiantur. Si pure
 substante non rumpuntur hi tumores, in-
 cidendi sunt: deinde mulso calido garga-
 rizandum.

At, si modicus quidem tumor, sed exul-
 ceratio est, furfurum cremori ad gargari-
 zandum paulum mellis adjiciendum est,
 illi-

^b Oribas. de Loc. Affect. IV, 73. Aeginet. III, 26.

illinendaque ulcera hoc medicamento: passi-
 si quam dulcissimi tres heminae ad unam
 coquantur; tum adjicitur thuris p. i. *.
 croci, myrrhae, singulorum, p. *. iterum-
 5 que omnia fervescent. Ubi pura ulcera
 sunt, eodem furfurum cremore, vel lacte
 gargarizandum est. Atque hic quoque cibis
 lenibus opus est; quibus adjici dulce vinum
 potest.

10

CAP. XI.

De Oris ulceribus.

ULCERA autem oris, si cum inflamma-
 15 tione sunt, & parum pura ac rubicun-
 da sunt, optime his medicamen-
 tis curantur, quae supra posita ex malis pu-
 nicis fiunt. Continendusque saepe ore re-
 primens cremor est, cui paulum mellis sit
 adjectum: utendumque ambulationibus,
 20 & non acri cibo. Cum vero pura ulcera
 esse coeperunt, lenis humor, interdum
 etiam quam optima aqua ore continenda
 est. Prodestque assumptum purum vinum,
 pleniorque cibus, dum acribus, vacet: in-
 25 spargique ulcera debent alumine scissili, cui
 dimidio plus gallae immaturae sit adjectum.

Si jam crustas habent, quales in adustis
 esse consuerunt, adhibendae sunt composi-
 tiones, quas Graeci *ἀνθρακίς* nominant. Ha-
 30 bent haec junci quadrati, myrrhae, sandara-
 chae, aluminis, pares portiones: aut croci,
 myrrhae, singulorum p. ii. *, iridis, alu-
 minis scissilis, sandarachae, singulorum p.
 iv. *. junci quadrati p. viii. *. aut gallae,
 R myr-

386 A. CORN. CELSI Lib. 6.
myrrhæ, singulorum p. ii. *. aluminis
scissilis p. i. *. rosæ foliorum p. iv. *. Qui-
dam autem croci p. *. aluminis scissilis,
myrrhæ, singulorum p. i. *. sandarachæ
p. ii. *. junci quadrati p. iv. *. miscent. §
Priora arida insperguntur: hoc cum melle
illinitur; neque ulceribus tantum, sed etiam
tonsillis.

Verum ea longe periculosissima sunt ul-
46, 17. cera, quas ἀφθας^b Græci appellant; sed in 10
pueris, hos enim sæpe consumunt. in viris
& mulieribus idem periculum non est.
Hæc ulcera à gingivis incipiunt; deinde
palatum, totumque os occupant; tum ad
uvam faucesque descendunt. quibus obfes- 15
sis, non facile fit, ut puer convalescat. ac
miserius etiam est, si lactens adhuc infans
est; quo minus imperari remedium aliquod
potest. Sed imprimis nutrix cogenda est
exerceri ambulationibus, & his operibus, 20
quæ superiores partes movent: mittenda
in balneum, jubendaque ibi calida aqua
mammæ perfundere: tum alenda cibus le-
nibus, & his qui non facile corrumpun-
tur: potione, si febricitat puer, aquæ: si 25
sine febre est, vini diluti. ac, si alvus nutrici
subsistit, ducenda est. Si pituita in os ejus
coit, vomere debet. Tum ipsa ulcera per-
ungenda sunt melle, cui rhus quem Syria-
cum vocant, aut amaræ nuges adjectæ sunt: 30
vel mistis inter se rosæ foliis aridis, nucleis
pini, mentha, collectis cum melle: vel eo
medicamento, quod ex moris fit: quorum
succus eodem modo, quo punici mali, ad
mellis

^b Æginet. I, 10. Aretæus Morb. Acut. I, 9. Oribas. de
Loc. Affect. Cur. IV. c. 68. Aëtuar. M. M. II, 10. IV, 14.
Aët. Tetr. II, Serm. I, 39. ^c Aph. III, 24.

mellis crassitudinem coquitur, eademque ratione ei crocum, myrrha, alumen, vinum, & mel miscetur. Neque quicquam dandum, à quo humor evocari possit. Si vero jam firmior puer est, gargarizare debet his fere, quæ supra comprehensa sunt. Ac, si leniora medicamenta in eo parum proficiunt, adhibenda sunt ea, quæ adurendo crustas ulceribus inducant. Valens quoque est scissile alumen, vel chalcitis, vel atramentum sutorium. Prodest etiam fames & abstinencia, quanta maxima imperari potest. Cibis debet esse lenis. Ad purganda tamen ulcera, interdum caseus ex melle recte datur.

C A P. XII.

De Linguae ulceribus.^a

LINGUAE quoque ulcera non aliis medicamentis egent, quam quæ prima parte superioris capitis exposita sunt. Sed quæ in latere ejus nascuntur, diutissime durant. Videndumque est, num contra dens aliquis acutior sit, qui sanescere sæpe ulcus eo loco non finit, ideoque limandus est.

C A P. XIII.

^a *De Parulidibus & ulceribus gingivarum.*

SOLENT etiam interdum juxta dentes in gingivis tubercula quædam oriri dolentia; *παρυλιδας* Græci appellant. Hæc initio leniter sale contrito perfricare oportet; aut inter se mixtis sale fossili combusto,

R 2

busto,

^a Aëtuar. M. M. II, 10. ^a Oribas. de loc. Affect. IV, 66. Aëtuar. M. M. II, 10. IV, 14. Aëtius Tetr. II, Serm. IV, 24. Æginet. VI, 27.

388 A. CORN. CELSI Lib. 6.
busto cupresso, nepeta; deinde eluere
os cremore lenticulæ, & inter hæc hiare,
donec pituitæ satis profluat. In majore
vero inflammatione iisdem medicamentis
utendum est, quæ ad ulcera oris supraposi- 5
ta sunt: & mollis linamenti paululum invol-
vendum aliqua compositione ex his, quas
ἀργεῖς^b vocari dixi; demittendumque id
inter dentem & gingivam. Quod si durior
erit, & id prohibebit, extrinsecus admo- 10
vendus erit spongiæ vapor calidus, impo-
nendumque ceratum. Si suppuratio se osten-
det, diutius eo vapore utendum erit: erit &
continendum ore calidum mulsum, in quo
ficus decocta sit. Idemque subcrudum in- 15
cidendum, ne, si ibi diutius pus perman-
serit, os lædat. Quod si major is tumor est,
commodius totus exciditur, sic ut ex utra-
que parte dens liberetur. Pure exempto,
si levis plaga est, satis est ore calidam aquam 20
continere, & extrinsecus fovere eodem
vapore: si major est, lenticulæ cremore uti,
iisdemque medicamentis, quibus cætera ul-
cera oris curantur.

Alia quoque ulcera in gingivis plerun- 25
que oriuntur, quibus eadem, quæ in reli-
quo ore, succurrunt. Maxime tamen man-
dere ligustrum oportet, succumque eum
ore continere. Fit etiam interdum, ut ex
gingivæ ulcere, sive *παράλις* fuit, sive non 30
fuit, diutius pus feratur, dente aut corru-
pto, aut fracto, vel aliter vitiato osse:
maximeque id per fistulam evenire con-
suevit. Quod ubi incidit, locus aperiendus,

^b Scribon. Larg. C. XII, c. 64.

dus, dens eximendus; testa ossis, si qua de-
 cessit, recipienda est; si quid vitiosi est, ra-
 dendum. Post quæ, quid fieri debeat, su-
 pra in aliorum ulcerum curatione compre-
 5 hensum est. Si vero à dentibus gingivæ re-
 cedunt, eadem antheræ succurrunt. Uti-
 le est etiam pira aut mala non permatura
 mandere, & ore eum humorem continere.
 Idemque præstare non acre acetum in ore
 10 retentum potest.

C A P. X I V.

De Uvæ morbo. ^a

15 **U**VÆ vehemens inflammatio terrere
 quoque debet. Itaque in hac absti-
 nentia necessaria est, & sanguis re-
 ète mittitur; &, si id aliqua res prohibet,
 alvus utiliter ducitur: caputque super hæc
 velandum, & sublimius habendum est: tum
 20 aqua gargarizandum, in qua simul rubus
 & lenticula decocta sit. Illinenda autem
 ipsa uva vel omphacio, vel galla ^b, vel alu-
 mine scissili, sic ut cuilibet eorum mel ad-
 jiciatur. Est etiam medicamentum huic
 25 aptum, quod Andronium ^c appellatur. con-
 stat ex his; alumine scissili, squama æris
 rubri, atramento sutorio, galla, myrrha,
 misy. quæ per se contrita, mixtaque rur-
 sus paulatim adjecto vino austero, teruntur,
 30 donec his mellis crassitudo sit. Chelidoniæ
 quoque succo per cochlear illita uva maxi-
 me prodest. Ubi horum aliquo illita uva
 est, fere multa pituita decurrit: cumque
 ea quievit, ex vino calido gargarizandum.

R 3

Quod

^a Oribas. de loc. Affect. Cur. IV, 73. ^b Scribon. Larg. C. XVII. c. 71. ^c Scribon. Larg. C. XIII. 63.

Quod si minor in ea inflammatio, lafer
 terere, eique adjicere frigidam aquam satis
 est, eamque aquam cochleari exceptam
 ipsi uvæ subjicere. Ac mediocriter eam tu-
 mentem aqua quoque frigida, eodem mo- 5
 do subjecta, reprimit. Ex eadem autem
 aqua gargarizandum quoque est, vel cum
 lafere, vel sine eo. At curationis uvæ pro-
 ductæ per manum, ratio subjecta est.

C A P. X V.

10

De Cancro oris.^a

SI quando autem ulcera oris cancer in-
 vasit, primo considerandum est, num
 malus corporis habitus sit; eique oc- 15
 currendum: deinde ipsa ulcera curanda.
 Quod si in summa parte id vitium est, satis
 proficit anthera, humido ulceri arida in-
 sperfa; sicciore, cum exigua parte mellis il-
 lita. Si paulo altius, chartæ combustæ par- 20
 tes duæ, auripigmenti pars una. Si peni-
 tius malum descendit, chartæ combustæ
 partes tres, auripigmenti pars quarta: aut
 pares portiones salis fricti, & iridis frictæ:
 aut etiam pares portiones chalcitidis, calcis, 25
 auripigmenti. Necessarium autem est li-
 namentum in rosa tingere, & super adu-
 rentia medicamenta imponere; ne vicinum
 & sanum locum lædant. Quidam etiam in
 acris aceti heminam frictum salem conji- 30
 ciunt, donec tabescere desinat; deinde id
 acetum coquunt, donec exiccetur; eumque
 salem contritum inspergunt. Quoties au-
 tem medicamentum injicitur, & ante &
 post

^a Scribon, Larg. c. XIII.

post os diluendum est vel cremore lenticulæ, vel aqua, in qua aut ervum, aut oleæ, aut verbenæ decoctæ sint, sic, ut cuilibet eorum paululum mellis misceatur. Acetum quoque ex scilla retentum ore, satis adversus hæc ulcera proficit: & ex aceto cocto sali, sicut supra demonstratum est, rursus mistum acetum sed & diu continere utrumlibet, & id bis aut ter die facere, prout vehemens malum est, necessarium est. Quod si puer est, cui id incidit, specillum lana involutum in medicamentum demittendum est, & super ulcus tenendum; ne per imprudentiam adurentia devoret.

At, si dolor in gingivis est, moventurque aliqui dentes, refigi eos oportet. nam curationem vehementer impediunt. Si nihil medicamenta proficient, ulcera erunt adurenda. Quod tamen in labris ideo non est necessarium, quoniam excidere commodius est. Et id quidem, æque adustum, atque excisum, sine ea curatione, quæ corpori manu adhibetur, impleri non potest. Gingivarum vero ossa, quæ hebetia sunt, in perpetuum ustione nudantur. neque enim postea caro increfcit. Imponenda tamen adustis lenticula est, donec sanitatem, qualis esse potest, recipiant.

C A P. X V I.

De Parotidibus. ^a

HÆC in capite fere medicamentis egent. Sub ipsis vero auribus oriri *parotides* solent; modo in secunda

R 4

vale-

^a Oribas., de Loc. Affect. Cur. c. 44. Trallian. III, 7.

392 A. CORN. CELSI Lib. 6.
valetudine, ibi inflammatione orta; modo
post longas febres, illuc impetu morbi con-
verso. Id abscessus genus est. Itaq; nullam no-
vam curationem desiderat: animadversio-
nem tantummodo hanc habet necessariam, §
ut, si sine morbo id intumuit, primum re-
primentibus experimentum fiat: si ex ad-
versa valetudine, illud inimicum est, ma-
turarique & quam primum aperiri com-
modius est. 10

C A P. XVII.

De Umbilico prominente.^a

AD umbilicos vero prominentes, ne
manu ferroque utendum sit, ante 15
tentandum est, ut abstineant. alvus
his ducetur: imponatur super umbilicum
id, quod ex his constat; cicuta & fuliginis,
singulorum p. i. *. cerussæ elotæ p. iv. *.
plumbi eloti p. viii. *. ovis duobus; quibus 20
etiam solani succus adjicitur. Hoc diutius
impositum esse oportet; & interim conquie-
scere hominem; cibo modico uti, sic ut vi-
tentur omnia infantia.

C A P. XVIII.

25

De Obscœnarum partium vitiis.

PROXIMA sunt ea, quæ ad partes
obscœnas pertinent. quarum apud
Græcos vocabula & tolerabilius se ha- 30
bent, & accepta jam usu sunt; cum in omni
fere medicorum volumine atque sermone
jactentur: apud nos fœdiora verba, ne con-
suetudine quidem aliqua verecundius lo-
quen-

^a Æginet. VI, 51. Aëtius Tetr. I. Serm. IV, c. 26.
& Tetr. IV. Serm. IV, 111. Oribas. de Loc. Affect. IV,
c. 117.

quentium ^a commendata sunt: ut difficilis hæc explanatio sit, simul & pudorem, & artis præcepta fervantibus. Neque tamen ea res à scribendo deterrere me debuit. Primum, ut omnia, que salutaria accepi, comprehenderem: dein, quia in vulgus eorum curatio etiam præcipue cognoscenda est, quæ invitissimus quisque alteri ostendit.

2. De Colis morbis.

- 10 Igitur si ex inflammatione ^b coles intumuit, reduciq; summa cutis, aut rursus induci non potest, multa calida aqua fovendus locus est. Ubi vero glans contacta 472,
est, oriculario quoque clystere inter eam 220.
15 cutemq; aqua calida inferenda est. si mollita sic & extenuata cutis reducenti paruit, expeditior reliqua curatio est: si tumor vicit, imponenda est vel lenticula vel marrubium, vel oleæ folia ex vino co-
20 cta, sic ut cuilibet eorum, dum teritur, mellis paululum adjiciatur: sursumque coles ad ventrem deligandus est; quod in omni curatione ejus necessarium est: isque homo continere se, & abstinere à cibo debet,
25 & potione aquæ tantum à siti vindicari. Postero die rursus adhibendum iisdem rationibus aquæ fomentum est, & tum vi quoque experiundum, an cutis sequatur: Eaque, si non parebit, leviter summa scal-
30 pello concidenda erit. nam, cum sanies profluxerit, extenuabitur is locus, & facilius cutis ducetur.

Sive autem hoc modo victa erit, sive nunquam repugnaverit; ulcera vel in cutis

R § ulte-

^a Alii accommodata. ^b Aësius Tetr. IV. Ser. II, 25.

ulteriore parte, vel in glande, ultrave eam
 in cole reperientur: quæ necesse est, aut
 pura siccaque sint, aut humida & purulen-
 ta. Si sicca sunt, primum aqua calida fo-
 venda sunt: deinde imponendum licium 5
 ex vino est, aut amurca cocta cum eodem,
 aut cum rosa butyrum. Si tenuis iis hu-
 mor ineit, vino eluenda sunt; tum butyro
 rosæ & mellis paululum, & resinæ terebin-
 thinæ pars quarta adjicienda est, eoque 10
 utendum. At, si pus ex iis profluit, ante
 omnia elui mulso calido debent: tum im-
 poni piperis p. i. *. myrrhæ p. ii. *. croci,
 misyos cocti, singulorum p. ii. *. quæ ex
 vino austero coquuntur, donec mellis cras- 15
 situdinem habeant. Eadem autem compo-
 sitio tonsillis, uvæ madenti, oris narium-
 que ulceribus accommodata est. Aliud ad
 idem; piperis p. i. *. myrrhæ p. i. *. croci
 p. ii. *. misyos p. i. *. æris combusti p. ii. *. 20
 quæ primum ex vino austero conteruntur;
 deinde, ubi inaruerunt, iterum teruntur ex
 passi tribus cyathis, & incoquuntur, donec
 visci crassitudinem habeant. Ærugo quo-
 que cum cocto melle, & ea, quæ ad oris ul- 25
 cera supra comprehensa sunt, curant. At
 Erasistrati compositio, aut Cratonis, recte
 super purulenta naturalia imponitur. Folia
 quoque oleæ ex novem cyathis coquun-
 tur; his adjicitur aluminis scissilis p. iv. *. 30
 lycii p. viii. *. mellis sesquicyathus: ac, si
 plus puris est, id medicamentum ex mel-
 le: si minus, ex vino diluitur. Illud perpe-
 tuum est; post curationem, dum inflam-
 matio

matio manet, quale suprapositum est, cataplasma super dare, & quotidie ulcera eadem ratione curare. Quod si pus & multum, & cum malo odore cœpit profluere, § elui cremore lenticulæ debet, sic, ut ei mellis paululum adjiciatur: aut oleæ aut lentisci folia, vel marrubium decoquendum est, eoque humore eodem modo cum melle utendum: imponendaque eadem; aut 10 etiam omphacium cum melle; aut id, quod ex ærugine & melle ad aures fit; aut compositio Andronis; aut anthera, sic, ut ei paululum mellis adjiciatur. Quidam ulcera omnia, de quibus adhuc dictum est, 15 lycio ex vino curant.

Si vero ulcus latius atque altius serpit, eodem modo elui debet: imponi vero, aut ærugo, aut omphacium cum melle; aut Andronis compositio; aut marrubii, myrrhæ, croci, 20 aluminis scissilis cocti, rosæ foliorum aridorum, gallæ, singulorum p. i. *. minii sinopici p. ii. *. quæ per se singula primum teruntur; deinde juncta iterum, melle adjecto, donec liquidi cerati crassitudinem 25 habeant; tum in æneo vase leniter coquuntur, ne superfluant; cum jam guttæ indurescunt, vas ab igne removeatur: idque medicamentum tum, prout opus est, aut ex melle aut ex vino liquatur. Idem autem per 30 se etiam ad fistulas utile est.

Solet etiam interdum ad nervos^c ulcus descendere; profluitque multa, pituita, sanies tenuis malique odoris, non coacta, at aquæ similis, in qua caro recens lota est:

R 6

dolo-

^c i. e. cremasteras. pag. 45; l. 30.

doloresque is locus, & punctiones habet. Id genus quamvis inter purulenta est, tamen lenibus medicamentis curandum est; quale est emplastrum *τετραφάρμακον* ex rosa liquatum, sic, ut thuris quoque paululum ei 5
 misceatur: aut id, quod ex butyro, rosa, resina, melle fit; supra vero à me positum est. Præcipueque id ulcus multa calida aqua fovendum est, velandumque, neque frigori, committendum. 10

Interdum autem per ipsa ulcera coles sub cute exesus est sic, ut glans excidat. Sub quo casu cutis ipsa circumcidenda est. Perpetuumque est, quoties glans, aut ex cole aliquid, vel excidit, vel abscinditur, illam 15
 esse servandam, ne confidat, ulcerique agglutinetur, ac neque reduci possit postea, & fortasse fistulam quoque urinæ intercludat.

Tubercula etiam, ^d quæ *Φύματα* Græci 20
 vocant, circa glandem oriuntur; quæ vel medicamentis, vel ferro aduruntur; & cum crustæ exciderunt, squama æris inspergitur, ne quid ibi rursus increseat.

3. De Cancro, qui in Cole nascitur. 25

Hæc citra cancrum sunt; qui cum in reliquis partibus, tum in his quoque vel præcipue ulcera infestat. Incipit à nigritie, quæ si cutem occupavit, protinus specillum subjiciendum, eaque incidenda est; 30
 deinde oræ vulsellaprehendendæ, tum, quicquid corruptum est, excidendum, sic, ut ex integro quoque paulum dematur, idque adurendum. Quoties quid ustum est, id

e Æginet. VI, 57.

id quoque sequitur, ut imponenda lenticula sit: deinde, ubi crustæ exciderunt, ulcera sicut alia curentur.

At, si cancer ipsum colem occupavit, inspergenda aliqua sunt ex adurentibus, maximeque id, quod ex calce, chalcitide, auripigmento componitur. Si medicamenta vincuntur, hic quoque scalpello, quicquid corruptum est, sic, ut aliquid secum integri trahat, præcidi debet. Illud quoque æque perpetuum est; exciso cancro, vulnus esse adurendum. Sed si ex medicamentis, si ex ferro crustæ occalluerint, magnum periculum est, ne his decidentibus, ex cole profusio sanguinis insequatur. Ergo longa quiete & immobili pene corpore opus est, donec ex ipso crustæ maturæ leniter resolvantur. At si vel volens aliquis, vel imprudens, dum ingreditur immature, crustas diduxit, & fluit sanguis, frigida aqua adhibenda est. Si hæc parum valet, decurrendum est ad medicamenta, quæ sanguinem supprimunt. Si ne hæc quidem succurrunt, aduri diligenter & timide debet: neque ullo postea motu dandus eidem periculo locus est.

4. De Phagedæna in Cole nascente.

Nonnunquam etiam id genus ibi cancri, quod *Φαγέδαινα* à Græcis nominatur, oriri solet. In quo minime differendum, sed protinus iisdem medicamentis occurrendum est; & si parum valent, ferro adurendum. Quædam etiam nigrities est, quæ non sentitur, sed serpit, ac, si sustinuimus, usque

R 7

ad

ad vesicam tendit : neque succurri postea potest. Sed, si in summa glande circa fistulam urinæ est, prius in eam tenue specillum demittendum est, ne claudatur; deinde id ferro adurendum : si vero alte penetravit, quicquid occupatum est, præcidendum est. Cætera eadem, quæ in aliis cancris, facienda sunt.

5. *De Carbunculo, qui in cole nascitur.*

Occallescit etiam in cole interdum aliquid; idque omni pene sensu caret. quod ipsum quoque excidi debet. Carbunculus autem ibi natus, ut primum apparet, oriculario clystere eluendus est : deinde ipse quoque medicamentis^e urendus, maximeque chalcitide cum melle, aut ærugine cum cocto melle, aut ovillo stercore fricto & contrito cum eodem melle. Ubi is excidit, liquidis medicamentis utendum est, quæ ad oras ulceris componuntur.

6. *De Testicularum morbis.*

In testiculis vero, si qua inflammatio^f sine ictu orta est, sanguis ex talo mittendus est : à cibo abstinendum : imponendum, quod est ex fabæ farina ex mulso cocta, & cum cumino contrito ex melle coacta; aut contritum cuminum cum cerato ex rosa facto; aut lini semen frictum, contritum, & in mulso coctum; aut tritici farina ex mulso cocta cum cupresso; aut lilii radix contrita. At, si iidem induruerunt, imponi debet lini vel fœni Græci semen ex mulso coctum; aut ex cyprino ceratum; aut similia ex vino contrita, cui paululum croci sit adjectum.

^e Aëtius Tetrab. IV. Serm. II, 18. ^f Æginet. III, 54.
Aëtius Tetr. IV. Serm. II. c. 21.

adjectum. Si vetustior jam durities est, maxime proficit cucumeris agrestis radix ex mulso cocta, deinde contrita.

Si ex ictu tument, sanguinem mitti necessarium est; magisque, si etiam livent. Imponendum vero utrumlibet ex his, quæ cum cumino componuntur, supraque posita sunt; aut ea compositio, quæ habet niri cocti p. i. *. resinæ pineæ, cumini, singulorum p. ii. *. uvæ taminia sine seminibus p. iv. *. mellis quantum satis sit ad ea cogenda. Quod si ex ictu testiculus aliquidem desit, fere quoque pus increfcit; neque aliter succurri potest, quam si, inciso scroto, & pus emissum, & ipse testiculus excisus est.

7. *De Ani morbis.*

De Rhagadiis.

Anus quoque multa tædiique plena mala recipit, nec à se multum abhorrentes curationes habet. Ac primum in eo sæpe, & quidem pluribus locis, cutis scinditur; ⁸ *πα- 493*
ζαίδια Græci vocant. Id si recens est, quiescere homo debet, & in aqua calida deside- *15.*
re. Columbina quoque ova coquenda sunt, & , ubi induruerunt, purganda: deinde alterum jacere in aqua bene calida debet, altero calido foveri locus, sic, ut invicem utroque aliquandiu utatur. Tum tetra-
pharmacum, aut rhyodes rosa diluendum est; aut cæsyum recens miscendum cum cerato liquido ex rosa facto; aut eidem cerato liquido plumbum elotum adjiciendum; aut resinæ terebinthinæ myrrha;
aut

aut spumæ argenti vetus oleum ; & quolibet ex his id perungendum. Si, quicquid læsum est, extra est, neque intus reconditum, eodem medicamento tinctum linamentum superdandum est, & quicquid ante adhibuimus, cerato contegendum. In hoc autem casu, neque acris cibis utendum, neque asperis, nec alvum comprimentibus : ne aridum quidem quicquam satis utile est, nisi admodum paulum. Li-
quida, lenia, pingua, glutinosa, meliora sunt. Vino leni uti nihil prohibet.

494,5.

8. De Condylomate.^h

Condyloma autem est tuberculum, quod ex quadam inflammatione nasci solet. Id ubi ortum est, quod ad quietem, cibos, potionesque pertinet, eadem servari debent, quæ proxime scripta sunt. Iisdem etiam ovis recte tuberculum id fovetur. sed desidere ante homo in aqua debet, in qua verbenæ decoctæ sunt ex reprimentibus : tum recte imponitur & lenticula cum exigua mellis parte, sertula campana ex vino cocta, & rubi folia contrita cum cerato ex rosa facto ; & cum eodem cerato contritum vel cotoneum malum, vel malicorii ex vino cocti pars interior : & chalcitis cocta atque contrita, deinde cæsypo ac rosa excepta ; & ex ea compositione, quæ habet thuris p. i. *. aluminis scissilis p. ii. *. cerussæ p. iii. *. spumæ argenti p. v. *. quibus, dum teruntur, invicem rosa & vinum instillatur. Vinculum autem ei loco linteolum aut panniculus quadratus est, qui

^h Aëtius Tetr. IV, Serm. II, c. 3. Scribon. Larg. C. XC. Æginet. VI, 80.

qui ad duo capita duas ansas, ab altera vero parte totidem fascias habet; cumque subjectus est, ansis ad ventrem datis, à posteriore parte in eas adductæ fasciæ conjunguntur, atque, ubi artatæ sunt, dexterior sinistra, sinisterior dextra procedit, circumdatæque circa alvum inter se novissime nodo deligantur. Sed, si vetus condyloma jam induruit, neque sub his curationibus desit, aduri medicamento potest, quod ex his constat; æruginis p. ii. * myrrhæ p. iv. * gummi p. viii. * thuris p. xii. * stibii, papaveris lachrymæ, acaciæ, singulorum p. xvi. *. Quo medicamento quidam etiam ulcera, de quibus proxime dixi, renovant. Si id nondum in condylomate proficit, adhiberi possunt etiam vehementius adurentia. Ubi consumptus est tumor, ad medicamenta lenia transeundum est.

9. *De Hæmorrhoidibus.* ⁱ

494,

Tertium autem ani vitium est, ora venarum tanquam capitulis quibusdam turgentia, quæ sæpe sanguinem fundunt; *αιμορροΐδας* Græci vocant. Idque etiam in ore vulvæ fœminarum incidere consuevit. Atque in quibusdam parum tuto supprimitur; qui sanguinis profluvio imbecilliores non fiunt. habent enim purgationem hanc, non morbum. Ideoque curati quidam, cum sanguis exitum non haberet, inclinata in præcordia ac viscera materia, subitis & gravissimis morbis correpti sunt. Si cui vero id nocet, is desiderare in aqua ex

15.

62, 13.

ver-

ⁱ *Æginet.* III, 59. VI, 79. *Aëtius Tetr.* IV. Serm. II. c. 5.

verbenis debet : imponere maxime malicorium cum aridis rosæ foliis contritum ; aut ex his aliqua, quæ sanguinem supprimunt. Solet autem oriri inflammatio, maxime ubi dura alvus eum locum læsit. Tum in aqua dulci desidendum est, & id fovendum ovis, imponendi vitelli cum rosæ foliis ex passo^k subactis : idque, si intus est, digito illinendum ; si extra, superillitum panniculo imponendum est. Ea quoque medicamenta, quæ recentibus scissuris posita sunt, hic idonea sunt. Cibis vero in hoc casu iisdem, quibus in prioribus, utendum est. Si ista parum juvant, solent imposita medicamenta adurentia ea capitula absumere. At, si jam vetustiora sunt, sub authore Dionysio inspergenda sandaracha est : deinde imponendum, quod ex his constat ; squamæ æris, auripigmenti, singulorum p. v. *. saxi calcis p. viii. *. postero die acu compungendum. Aductis capitulis fit cicatrix, quæ sanguinem fundi prohibet. Sed, quoties is suppressus est, ne quid periculi afferat, multa exercitatione digerenda materia est : prætereaque & viris, & fœminis, quibus menstrua non conveniunt, interdum ex brachio sanguis mittendus est.

10. *Si Anus, vel Os vulvæ procidit, quæ^l curatione utendum sit.*

At, si anus ipse, vel os vulvæ procidit (nam id quoque interdum fit) considerari debet, purum ne id sit, quod provolutum est, an humore mucoso circumdatum. Si

purum

^k Alii subacto. I Æginet. III, 89. Aëtius Tetrab. IV. Serm. II. c. 7.

purum est, in aqua desidere homo debet, aut salsa, aut cum verbenis vel malicorio incocta. Si autem humidum, vino austero sublavandum est, illinendumque fece vini combusta. Ubi utrolibet modo curatum est, intus reponendum est; imponendaque plantago contrita, vel folia salicis in aceto cocta; tum linteolum lana, eaque super deliganda sunt, cruribus inter se devinctis.

10 11. *De Fungo ani aut vulvæ.*

Fungo quoque simile ulcus in eadem sede nasci solet. Id, si hiems est, egelida; si aliud tempus, frigida aqua fovendum est: dein squama æris inspergenda, supraque
15 ceratum ex myrteo factum, cui paululum squamæ, fuliginis, calcis sit adjectum. Si hac ratione non tollitur, vel aliis medicamentis similibus, vel vehementioribus, ferro adurendum est.

20 C A P. XIX.

De Digitorum ulceribus.

DIGITORUM autem vetera ulcera commodissime curantur, aut lycio, aut amurca cocta, cum utrilibet vinum adjectum est. In iisdem recedere caruncula ab unguibus cum magno dolore consuevit; *πτερύγιον*^a Græci appellant. Oportet alumen Melium rotundum in
25 aqua liquare, donec mellis crassitudinem habeat: tum, quantum ejus aridi fuit, tantundem mellis infundere, & rudicula miscere, donec similis croco color fiat, eoque illinere. Quidam ad eundem usum deco-
30 quere

^a Æginet. IV, 81. VI, 85. Aëtius Tetrab. IV. Serm. II. G. 74.

quere simul malunt, cum paria pondera
 aluminis aridi & mellis miscuerunt. Si
 hac ratione ea non exciderunt, excidenda
 sunt: deinde digiti fovendi aqua ex ver-
 benis, imponendumque super medicamen- 5
 tum ita factum: chalcitis, malicorium,
 squama æris excipiuntur fico pingui le-
 viter cocta & melle; aut chartæ combustæ,
 auripigmenti, sulphuris ignem non exper-
 ti par modus cerato miscetur ex myrteo 10
 facto; aut æruginis rasæ p. i. *. squamæ
 æris p. i i. *. mellis cyatho coguntur; aut
 pares portiones miscentur, saxi calcis,
 chalcitidis, auripigmenti. Quicquid ho-
 rum impositum est, tegendum linteolo 15
 aqua madefacto est. Tertio die digitus re-
 solvendus, & si quid aridi est, iterum ex-
 cidendum, similisque adhibenda curatio
 est. Si non vincitur, purgandum est scal-
 pello, tenuibusque ferramentis adurendum, 20
 & sicut reliqua usta, curandum.

At, ubi scabri^e ungues sunt, circum ape-
 riri debent, qua corpus contingunt: tum
 super eos ex hac compositione aliquid im-
 poni; sandarachæ, sulphuris, singulorum 25
 p. i i. *. nitri, auripigmenti, singulorum
 p. i v. *. resinæ liquidæ p. v i i i. *. tertio-
 que id die resolvendum est. Sub quo me-
 dicamento vitiosi ungues cadunt; & in
 eorum locum meliores renascuntur. 30

LIBER

LIBER SEPTIMUS.

P R A E F A T I O.

5 *De Chirurgica, & qui in ea claruerint, & qualis esse Chirurgus debeat, & quid hoc in libro describatur.*

10 **T**ertium esse medicinæ partem, quæ manu curet, & vulgo notum, & à me propositum est. Ea non quidem medicamenta atque victus rationem omittit; sed manu tamen plurimum præstat. estque
 15 ejus effectus inter omnes medicinæ partes evidentissimus. Siquidem in morbis cum multum ^a fortuna conferat, eademque sæpe 19, 18. salutaria, sæpe vana sint; potest dubitari, secunda valetudo medicinæ, an corporis beneficio contigerit. In his quoque, in quibus
 20 medicamentis maxime utimur, quamvis profectus evidentior est, tamen sanitatem & per hæc frustra quæri, & sine his reddi sæpe, manifestum est. Sicut in oculis quoque
 25 xati, sine his interdum sanescunt. At in ea parte, quæ manu curat, evidens est, omnem profectum, ut aliquid ab aliis adjuvetur, hinc tamen plurimum trahere. Hæc autem pars, cum sit vetustissima, magis ta- 2, 7.
 30 men ab illo parente omnis medicinæ Hippocrate, quam à prioribus exculta est. Deinde, posteaquam diducta ab aliis habere profectores suos cœpit, in Ægypto quoque increvit, Philoxeno maxime authore, qui plu-

^a Hippocrat, de Arte, V.

pluribus voluminibus hanc partem diligentissime comprehendit. Gorgias quoque & Softratus, & Herones & Apollonii duo, & Ammonius Alexandrinus, multique alii celebres viri, singuli quædam repererunt. 5
Ac Romæ quoque non mediocres professores, maximeque nuper Tryphon pater, & Euelpistus Phlegetis filius, & ut ex scriptis ejus intelligi potest, horum eruditissimus Meges, quibusdam in melius mutatis, aliquantum ei disciplinæ adjecerunt. 10

Esse autem Chirurgus debet adolescens, aut certe adolescentiæ propior; manu strenua, stabili, nec unquam intremiscente, eaque non minus sinistra, quam dextra 15
promptus; acie oculorum acri, claraque; animo intrepidus, ^b immisericors, sic, ut sanari velit eum, quem accepit, non ut clamore ejus motus, vel magis, quam res desiderat, properet, vel minus, quam necesse est, se- 20
cet: sed perinde faciet omnia, ac si nullus ex vagitibus alterius affectus oriretur.

Potest autem requiri, quod huic parti proprie vindicandum sit: quia vulnerum quoque ulcerumque multorum curationes, 25
quas alibi executus sum, Chirurgi sibi vendicant. Ego eundem quidem hominem posse omnia ista præstare concipio: atque, ubi se diviserunt, eum laudo, qui quamplurimum percipit. Ipse autem huic parti 30
ea reliqui, in quibus vulnus facit medicus, non accipit; & in quibus vulneribus ulceribusve plus profici manu, quam medicamento, credo: tum, quicquid ad ossa pertinet.

^b Theodoret, Græc. Affect. I. pag. m. 4.

tinet. Quæ deinceps exequi aggrediar, dilatatisque in aliud volumen ossibus, in hoc cætera explicabo: præpositisque his, quæ in qualibet parte corporis fiunt, ad ea, quæ proprias sedes habent, transibo.

C A P. I.

De Vexatis. ^a

10 **V**EXATA igitur in quacunque parte corporis sint, quamprimum sic curari debent, ut, qua dolor est, ea scalpello cutis crebro incidatur, de-
 15 tergeaturque eodem adverso profluens sanguis. quod si paulo tardius subvenitur, jamque etiam rubor est; qua rubet corpus: si tumor quoque accessit, quacunque is est, id idem optimum auxilium est. Tum superdanda reprimentia
 20 sunt; maximeque lana succida ex ^b aceto & oleo. Quod si levior is casus est, possunt etiam, sine scalpello, imposita eadem mederi. Et, si nihil aliud est, cinis quoque; maxime ex farmentis: si is non est, quilibet
 25 alius ex aceto, vel etiam ex aqua coactus.

C A P. II.

De his, quæ per se intumescunt, quomodo incidenda, & curanda sint.

30

VERUM hoc quidem promptum est. In his autem negotium majus est, quæ per se, vitio intus orto, intumescunt, & ad suppurationem spectant. Ea

^a Aëtius Tetrab. IV. Serm. II, 68. ^b Aëtuar. M. M. IV, 16.

Ea omnia genera abscessuum esse alias
 proposui, medicamentaque his idonea exe-
 cutus sum: nunc superest, ut dicam, quæ
 in iis manu fieri debeant. Ergo, priusquam
 indurescant, cutem incidere, & cucurbi- 5
 tulam accommodare oportet; quod, quic-
 quid illud malæ corruptæque materiæ
 coit, extrahat: idque iterum, tertioque
 recte fit, donec omne indicium inflamma-
 tionis excedat. Neque tamen fas est, nihil 10
 à cucurbitula agere.

Interdum etiam fit, sed raro, ut quic-
 quid abscedit, velamento suo includatur.
 id antiqui tunicam nominabant. Meges,
 quia tunica omnis nervosa est, dixit, non 15
 nasci sub eo vitio nervum, quo caro con-
 sumeretur, sed, subjecto jam vetustiore
 pure, callum circumdari. Quod ad cura-
 tionis rationem nullo modo pertinet; quia
 quicquid, si tunica est, idem, si callus est, 20
 fieri debet: neque ulla res prohibet, etiam-
 si callus est, tamen, quia cingit, tunicam
 nominari: tum, pure quoque maturiore,
 hæc interdum esse consuevit. ideoque,
 quod sub ea est, extrahi per cucurbitulam 25
 non potest. sed facile id intelligitur, ubi
 nihil admota illa mutavit. Ergo, five id
 incidit, five jam durities est, in hac auxilii
 nihil est: sed, ut alias scripsi, vel avertenda
 concurrens eo materia, vel digerenda, vel 30
 ad maturitatem perducenda est. Si priora
 contigerunt, nihil præterea necessarium
 est. Si pus maturuit, in alis quidem & in-
 guinibus raro secandum est: item ubicun-
 que

que mediocris abscessus est: item quoties
in summa cute, vel etiam carne vitium est;
nisi festinare curandi imbecillitas cogit.
Satisque est cataplasmatibus efficere, ut per
5 se pus aperiatur. nam fere sine cicatrice po-
test esse is locus, qui expertus ferrum non
est. Si autem altius malum est, considera-
ri debet, nervosusne is locus sit, an non
sit. Nam, si sine nervis est, candenti ferra-
10 mento aperiri debet. cujus hæc ratio est,
quod exigua plaga diutius ad pus evocan-
dum pateat, parvaque postea cicatrix sit.
At, si nervi juxta sunt, ignis alienus est; ne
distendantur & membrum debilitent: ne-
15 cessaria vero opera scalpelli est. Sed cætera
etiam subcruda aperiri possunt; inter ner-
vos ultima expectanda maturitas est, quæ
cutem extenuet, eique pus jungat, quo
propius reperiatur. Jamque alia rectam
20 plagam desiderant, ut in carne: alia vero
vehementer cutem extenuant, in quibus
tota ea super pus excidenda est. Semper au-
tem, ubi scalpellus admovetur, id agendum
est, ut & quam minimæ & quam paucissimæ
25 plagæ sint: cum eo tamen, ut necessitati
succurramus, & in modo, & in numero.
Nam majores sinus, latius; interdum etiam
duabus, aut tribus lineis incidendi sunt. Dan-
daque opera, ut imus sinus exitum habeat;
30 ne quis humor intus subsidat, qui proxima
& adhuc sana rodendo sinuet. Est etiam in
rerum natura, ut cutis latius excidenda sit.
Nam, ubi post longos morbos totius corpo-
ris habitus vitiatum est, lateque se sinus suf-
S fudit

fudit, & in eo jam cutis pallet; scire licet, eam jam emortuam esse, & inutilem futuram. Ideoque excidere commodius est: maxime, si circa articulos majores id evenit, cubantemque ægrum fluens alvus exercuit, neque per alimenta quicquam corpori accedit. Sed excidi ita debet, ut plaga ad similitudinem myrtei folii fiat, quo facilius sanescat. Idque perpetuum est; ubicunque medicus & quacunque de causa cutem excidit. Pure effuso, in alis vel in guinibus linamento opus non est; sed sponsia ex vino imponenda est. In cæteris partibus, si æque ea linamenta supervacua sunt, purgationis causa paulum mellis infundendum; dein glutinantia superdanda: si illa necessaria sunt, super ea quoque similiter dari sponsia eodem modo ex vino expressa debet. Quando autem linamentis opus sit, quando non sit alias dictum est. Cætera eadem, incisa suppuratione, facienda sunt, quæ, ubi per medicamenta rupta est, facienda esse proposui.

C A P. III.

De bonis, malisve signis Suppurationum.

PROTINUS autem, quantum curatio efficiat, quantumque aut sperari aut time-ri debeat, ex quibusdam signis intelligi potest; fereque iisdem, quæ in vulneribus exposita sunt. Nam bona signa sunt, somnum capere, facile spirare; siti non confici, cibum non fastidire, si febricula fuit, ea vacare; itemque habere pus album, læve, non

non foedi odoris. Mala sunt, vigilia, spiritus gravitas, sitis, cibi fastidium, febris; pus nigrum, aut feculentum, ^a & foedi odoris: item procedente curatione eruptio sanguinis; aut si, antequam sinus carne impleatur, oræ callosæ ^b fiunt, illa quoque ipsa carne hebetæ, nec firma. Deficere tamen animam, vel in ipsa curatione, vel postea, pessimum omnium est. Quinetiam morbus ipse, si subito solutus est, dein suppuratio exorta est; si effuso pure permanet, non injuste terret. Estque inter causas timoris, si sensus in vulnere rodentium non est. Sed ut hæc ipsa fortuna huc illucve discernit; sic medici partium est, eniti ad reperiendam sanitatem. Ergo, quoties ulcus resolverit, eluere id, si reprimendus humor videbitur, vino & aqua pluviatili mixto, vel aqua, in qua lenticula cocta sit, debebit: si purgandum erit, mulso; rursusque imponere eadem. Ubi jam repressus videbitur humor, ulcusque purum erit, produci carnem conveniet, & foveri ulcus pari portione vini ac mellis, superque imponi spongiam ex vino & rosa tinctam. per quæ caro producitur. Plus tamen, ut alias quoque dixi, victus ratio eo confert. Ea est, solutis jam febribus & cibi cupiditate redita. balneum rarum; quotidiana, sed lenis gestatio; cibi portionesque corpori faciendo aptæ. Quæ omnia, per medicamenta quoque suppuratione rupta, sequuntur. Sed, quia magno malo vix sine ferro mederi licet, in hunc locum reservata sunt.

^a Aphor. VII, 44.^b Aphor. VI, 4.

CAP. IV.

De Fistulis.

328.

ADVERSUS fistulas quoque, si altius penetrant, ut ad ultimas demitti ^a collyrium non possit, si tortuosæ sunt, si multiplices, majus in manu, quam in medicamentis præsidium est; minusque operæ est, si sub cute transversæ feruntur, quam si recta intus tendunt. Igitur, si sub ¹⁰ cute transversa fistula est, demitti ^b specillum debet, supraque id ea incidi. Si flexus reperiuntur, hi quoque simul specillo & ferro persequendi sunt. Idemque faciendum, si plures se quasi rivuli ostendunt. ¹⁵ Ubi ad fines fistulæ ventum est, excidendus ex ea totus callus est, superque fibulæ dandæ, & medicamentum, quo glutinetur. At, si recta subter tendit, ubi, quo maxime ferat, specillo exploratum est; excidi is sinus ²⁰ debet: dein fibula oris cutis injicienda est, eique glutinantia medicamenta superdanda sunt; aut, si corruptius ulcus est (quod interdum osse vitiato fit) ubi id quoque curatum est, pus moventia. ²⁵

2. *De Costarum fistulis.*

Solent autem inter costas fistulæ subter ire. Quod ubi incidit, eo loco costa ab utraque parte præcidenda & eximenda est, ne quid intus corruptum relinquatur. Solent ³⁰ quoque, ubi costas transierunt, septum id, quod transversum à superioribus visceribus intestina discernit, violare. Quod intelligi potest & ex loco, & ex magnitudine doloris,

^a Æginet. IV, 49. ^b Aëtius Tetrab. IV, Serm. II, c, 55.

ris, & quia nonnunquam spiritus eò cum humore quasi bullante prorumpit, maximeque, si hunc ore ille continuit. In eò medicinæ locus nullus est. In cæteris vero, quæ circa costas sanabilia sunt, pinguia medicamenta inimica sunt; cæteris, quæ ad vulnera accommodantur, uti licet: optime tamen sicca linamenta, vel, si purgandum aliquid videtur, in melle tincta imponuntur.

3 De Ventris fistulis.

Ventri nullum os subest; sed ibi perniciosæ admodum fistulæ fiunt: adeo ut Softratus insanabiles esse crediderit. Id non ex
 15 toto ita se habere usus ostendit. Et quidem, quod maxime mirum videri potest, tutior fistula est contra jecur, & lienem, & ventriculum, quam contra intestina: non quo perniciosior ibi res sit, sed quo alteri
 20 periculo locum faciat. Cujus experimento moti quidam authores parura modum rei cognoverunt. Nam venter sæpe etiam telo perforatur, prolapsaque intestina conduntur, & oras vulneris futuræ comprehen-
 25 dunt. quod quemadmodum fiat, mox indicabo. Itaque, etiam ubi tenuis fistula abdomen perripit, excidere eam licet, futuraque oras conjungere. Si vero ea fistula intus patuit, excisa necesse est latius
 30 foramen relinquat. quod nisi permagna vi sui non potest; utique ab interiore parte, qua quasi membrana quædam finit abdomen, quam *μεστρώσιον* Græci vocant. Ergo, ubi aliquis ingredi ac moveri cœpit,

rumpitur illa futura, atque intestina solvuntur. quo fit, ut pereundum homini sit. Sed non omnimodo res ea desperationem habet: ideoque tenuioribus fistulis adhibenda curatio est. §

4. De Ani fistulis. °

Propriam etiamnum animadversionem desiderant eæ, quæ in ano sunt. In has demisso specillo, ad ultimum ejus caput incidi cutis debet: dein novo foramine specillum educi lino sequente, quod in aliam 10 ejus partem, ob id ipsum perforatam, coniectum sit. Ibi linum apprehendendum ligandumque cum altero capite est, ut laxe cutem, quæ super fistulam est, teneat. Id- 15 que linum debet esse crudum, & duplex triplexve, sic tortum, ut unitas in eo facta sit. Interim autem licet negocia agere, ambulare, lavare, cibum capere, perinde atque sanissimo. Tantummodo id linum 20 bis in die, soluto nodo, ducendum est sic, ut subeat fistulam pars, quæ superior fuit. Neque committendum est, ut id linum putrescat: sed tertio quoque die nodus resolvendus est, & ad caput alterum recens li- 25 num alligandum, eductoque vetere, id in fistula cum simili nodo relinquendum. Sic enim id paulatim cutem, quæ supra fistulam est, incidit: simulque & id sanescit, quod à lino relictum est; & id, quod ab 30 eo mordetur, inciditur. Hæc ratio curationis longa, sed sine dolore est.

Qui festinant, adstringere cutem lino debent, quo celerius secetur; noctuque ex
peni-

penicillo tenuia quædam intus demittere, ut cutis hoc ipso extenuetur, quo extenditur. sed hæc dolorem movent. Adjicitur celeritati, sicut tormento quoque, si & limum, & id, quod ex penicillo est, aliquo medicamento illinitur ex iis, quibus cal- lum exedi propofui. Potest tamen fieri, ut ad scalpelli curationem etiam illo loco veniendum sit, si intus fistula fert, si multiplex est. Igitur in hæc genera demisso specillo, duabus lineis incidenda cutis est; ut media inter eas habenula tenuis admodum injiciatur, ne protinus oræ coeant; sitque locus aliquis linamentis, quæ quam paucissima superinjicienda sunt; omniaque eodem modo facienda, quæ in abscessibus posita sunt. Si vero ab uno ore plures finus erunt, recta fistula scalpello erit incidenda; ab eo cæteræ, quæ jam patebunt, lino excipiendæ. Si intus aliqua procedet, quo ferrum tuto pervenire non poterit, collyrium demittendum erit.

Cibus autem in omnibus ejusmodi casibus, siue manu, siue medicamentis agetur, dari debet humidus; potio liberalis, diuque aqua. ubi jam caro increfcit, tum demum & balneis raris utendum erit, & cibis corpus implentibus.

C A P. V.

30

De Telis è corpore extrahendis. ^a

TELA quoque, quæ illata corporibus intus hæserunt, magno negotio sæpe ejiciuntur. Sunt enim quædam difficul-

S. 4

tates

^a Æginet. VI, 88.

416 A. CORN. CELSI Lib. 7.
tates ex generibus eorum; quædam ex his
sedibus, in quas illa penetrarunt. Omne au-
tem telum extrahitur, aut ab ea parte, qua
venit, aut ab ea, in quam tetendit. illic
viam, qua redeat, ipsum sibi fecit: hic, à
scalpello accipit. nam contra mucronem
caro inciditur. Sed si non alte telum infe-
dit, & in summa carne est, aut certe ma-
gnas venas & loca nervosa non transiit; ni-
hil melius est, quam, qua venit, id revelle- 10
re. Si vero plus est, per quod telo rever-
tendum, quam quod perumpendum est;
jamque venas nervosque id transiit, com-
modius est aperire quod superest, ^b eaque
extrahere. nam & propius petitur, & tu- 15
tius evellitur. Et in majore membro, si
medium mucro transiit, facilius sanescit,
quod pervium est; quia utrinque medica-
mento fovetur. Sed, si retro telum reci-
piendum, amplianda plaga est; quo faci- 20
lius id sequatur, quoque minor oriatur in-
flammatiō: quæ major fit, si ab illo ipso
telo, dum redit, corpus laniatur. Item, si
ex alia parte vulnus aperitur, laxius esse de-
bet, quam ut telo postea transeunte amplie- 25
tur. In summa autem utraque parte ista
habenda cura est, ne nervus, ne vena ma-
jor, ne arteria incidatur. Quorum ubi ali-
quid detectum est, excipiendum hamo re-
tuso est, abducendumque à scalpello. Ubi 30
autem incisum est satis, telum eximendum
est: tunc quoque eodem modo, & eadem
cura habita, ne sub eo, quod eximitur, ali-
quid eorum lædatur, quæ tuenda esse pro-
posui. 2. De

^b Alii itaque.

2. *De Sagittis recipiendis.*

Hæc communia sunt: præter quæ propria quædam in singulis telorum generibus sunt, quæ protinus subjiciam. Nihil
 § tam facile in corpus, quam sagitta, conditur, eademque altissime insidit. Hæc autem
 eveniunt, & quia magna vi fertur illa, & quia ipsa angusta est. Sæpius itaque ab altera parte, quam ex qua venit, recipienda
 10 est; præcipueque, quia fere spiculis cingitur; quæ magis laniant, si retro, quam si contra trahuntur. Sed inde, aperta via, caro diduci debet ferramento factò ad similitudinem Græcæ literæ ν : deinde, ubi appa-
 15 ruit mucro, si ei arundo inhæret, propellenda est, donec ab altera parte apprehendi & extrahi possit. Si jam illa decidit, solumque intus ferrum est; mucro vel digitis apprehendi, vel forcipe, atque ita educi
 20 debet. Neque alia ratio extrahendi est, ubi ab ea parte, qua venit, evelli magis placuit. nam, ampliato magis vulnere, aut arundo, si inest; evellenda est; aut, si ea non est, ferrum ipsum. Quod si spicula apparue-
 25 runt, eaque breviora & tenuiora sunt, forcipe ibi comminui debent, vacuumque ab his telum educi: si ea majora valentioraque sunt, fissis scriptoriorum calamis contegenda, ac, ne quid dilacerent, sic evellenda sunt.
 30 & in sagittis quidem hæc observatio est.

3. *De Latis telis educendis.*

Latum vero telum, si aliquis intus in carne habuerit, ab altera parte educi non expedit; ne ingenti vulnere ipsi quoque

ingens vulnus adjiciamus. Evellendum est ergo quodam genere ferramenti, quod *Διοκλέης γραφίσκον* Græci vocant; quoniam authorem Dioclem habet: quem inter priscos maximosque medicos fuisse, jam posui. Lamina est ferrea, vel ænea etiam, ab altero capite duos utrinque deorsum converfos uncas habens; ab altero duplicata lateribus, leviterque extrema eam in partem inclinata, quæ sinuata est; insuper etiam ea parte inclinata, quæ perforata est. Hæc juxta telum transversa demittitur: deinde, ubi ad imum mucronem ventum est, paululum torquetur, ut telum foramine suo excipiat: cum in cavo mucro est, illico duo digiti, subjecti partis alterius uncis, simul ferramentum id extrahunt, & telum.

4. De alio telorum genere.

Tertium genus telorum, quod interdum evelli debet, est plumbea glans, aut lapis, aut simile aliquid, quod, perrupta cute, integrum intus insedit. In omnibus his latius vulnus aperiendum, idque, quod inest, ea, qua venit, forcipe extrahendum est. Accedit vero aliquid difficultatis sub omni ictu, si telum vel ossi inhæsit, vel in articulo se inter duo ossa demersit. In osse usque eo movendum est, donec laxetur is locus, qui mucronem momordit; & tunc vel manu vel forcipe telum extrahendū est. quæ ratio quoque in dentibus ejiciendis est. Et vix unquam ita telum non sequitur. sed, si morabitur, excuti quoque cum aliquo ferramento poterit. Ultimum est, ubi non

non evellitur, terebra juxta forare, & ab eo foramine, ad speciem literæ, contra telum os excidere sic, ut lineæ, quæ diducuntur, ad telum spectent: eo facto, id necesse est labet, & facile auferatur.

Inter duo vero ossa si per ipsum articulum perruperit, circa vulnus duo membra fasciis habenisve deliganda, & per has in diversas partes diducenda sunt, ut nervos distendant: quibus extentis, laxius inter ossa spatium est, ut sine difficultate telum recipiatur. Illud videndum est, sicut in aliis locis posui, ne quis nervus, aut vena, aut arteria à telo lædatur, dum id extrahitur: eadem scilicet ratione, quæ supra posita est.

§. *De venenato telo evellendo.*

At, si venenato quoque telo quis ictus est, iisdem omnibus, si fieri potest, etiam festinantius actis, adjicienda curatio est, quæ vel epoto veneno^c, vel à serpente ictis adhibetur. Vulneris autem ipsius, extracto telo, medicina non alia est, quam quæ esset, si corpore icto nihil inhæsisset. de qua satis alio loco dictum est.

C A P. VI.

De Gangliis, & Meliceride, & Atheromate,^a & Steatomate, & capitis tuberculis.

30

HÆc evenire in qualibet parte corporis possunt: reliqua certas sedes habent de quibus dicam, orsus à capite. In hoc multa variaque tubercula

S 6

oriun-

^c Scribon. Larg. C. XLV. c. 175. a Æginet. IV, 31. VI, 30. Aëtuar. M. M., IV, 16.

oriuntur ^b γάγγλια, μελικηρίδαις, & ἀθροί-
μαζα nominant; aliisque etiamnum voca-
bulis quædam alii discernunt; quibus ego
στεατίμαζα quoque adjiciam. quæ quamvis
& in cervice, & in alis, & in lateribus ori- §
ri solent; per se tamen non posui; cum ista
omnia mediocres differentias habeant, ac
neque periculo terreant, neque diverso
genere curentur. Omnia autem ista & ex
parvulo incipiunt, & diu paulatimque in- 10
crescunt, & tunica sua includuntur. Quæ-
dam ex his dura ac renitentia, quædam
mollia cedentiaque sunt: quædam spatio
nudantur, quædam tecta capillo suo per-
manent, fereque sine dolore sunt. Quid 15
intus habeant, ut conjectura præfagiri po-
test; sic ex toto cognosci, nisi cum ejecta
sunt, non potest. Maxime tamen in his,
quæ renituntur, aut lapillis quædam simi-
lia, aut concreti confertique pili reperiu- 20
tur. In his vero, quæ cedunt, aut melli si-
mile aliquid, aut tenui pulticulæ, aut qua-
si rasæ cartilagini, aut carni hebeti & cruen-
tæ, quibus alii aliique colores esse consue-
verunt. Fereque ganglia renituntur: athe- 25
romati subest quasi tenuis pulticula: meli-
ceridi liquidior humor; ideoque pressu
circumfluit: steatomati pingue quiddam,
idque latissime patere consuevit, resolvit-
que totam cutem superpositam sic, ut ea la- 30
bet; cum in cæteris sit adstrictior. Omnia,
derasa ante, si capillis conteguntur, per
medium oportet incidere, ut effundatur,
quicquid intus coit. Sed steatomatis tuni-
ca.

^b Aeginet. IV, 16, & VI, 39. Actuar. M. M. II, II.

ca quoque secanda est: quia non facile à cute & subjecta carne ea separatur. At in cæteris ipsa tunica inviolata servanda est. Protinus autem, cum ista alba & intenta se ostendit, tam scalpelli manubriolo diducenda à cute & carne est, ejiciendaque cum eo, quod intus tenet. Si quando tamen ab inferiore parte tunicæ musculus inhæsit, ne is lædatur, superior pars illius decidenda, alia ibidem relinquenda est. Ubi tota exempta est, committendæ oræ, fibulaque his injicienda, & super medicamentum glutinans dandum est. Ubi vel tota tunica, vel aliquid ex ea relictum est, pus moventia adhibenda sunt.

C A P. VII.

*De Oculorum vitiis, quæ scalpello
& manu curantur.*

SE D ut hæc neque genere vitii, neque ratione curationis inter se multum distant: sic in oculis, quæ manum postulant, & ipsa diversa sunt, & aliter aliterque curantur. Igitur in superioribus palpebris vesicæ nasci solent, pingues gravesque; quæ vix attollere oculos sinunt, levesque pituitæ cursus, sed assiduos, in oculis movent. Fere vero in pueris nascuntur. Oportet, compresso digitis duobus oculo, atque ita cute intenta, scalpello transversa linea incidere, suspensa leviter manu, ne vesica ipsa vulneretur, & ut, loco ei patefacto, ipsa prorumpat; tum digitis eam apprehendere, & evellere. facile enim sequi-

S 7

tur.

tur. Dein superinungi collyrio debet ex iis aliquo, quo lippientes oculi superinunguntur: quo paucissimis diebus cicatricula inducitur. Molestius est, ubi incisa vesica est. effundit enim humorem; neque postea, quia tenuis admodum est, potest colligi. Si forte id incidit, eorum aliquid imponendum est, quæ puri movendo sunt.

2. De Crithe. ^a

In eadem palpebra super pilorum locum tuberculum parvulum nascitur, quod à similitudine hordei, à Græcis *κρίθη* nominatur. Tunica quiddam, quod difficulter maturescit, comprehensum est. Id vel calido pane, vel cera subinde calefacta foveri oportet sic, ne nimius is calor sit, sed facile à parte sustineatur. hac enim ratione sæpe discutitur, interdum concoquitur. Si pus se ostendit, scalpello dividi debet, & quicquid intus humoris est, exprimi: eodem deinde vapore postea quoque foveri, & superinungi, donec ad sanitatem perveniat.

3. De Chalaxio. ^b

Alia quoque quædam in palpebris huic non dissimilia nascuntur; sed neque utique figuræ ejusdem, & mobilia, simulatque digito huc vel illuc impelluntur. Quæ, quia grandini similia sunt, *χαλαξία* Græci vocant. Hæc incidi debent, si sub cute sunt, ab exteriori parte; si sub cartilagine, ab interiori: dein scalpelli manubriolo deducenda ab integris partibus sunt. Ac, si intus plaga est, inungendum primo lenibus, dein-

^a Æginet. III, 22. Actuar. M. M. II, 7.

^b Actuar. M. M. II, 7.

deinde acrioribus: si extra, superdandum emplastrum, quo id glutinetur.

5. *De Ungue oculorum.* ^c

Unguis vero, quod *πλεπόζιον* Græci vocant, est membranula nervosa, quæ oriens ab angulo, nonnunquam ad pupillam quoque pervenit, eique officit. Sæpius à narium, interdum etiam à temporum parte nascitur. Hunc recentem non difficile est discutere medicamentis, quibus cicatrices in oculis extenuantur. Si inveteravit, jamque ei crassitudo quoque accessit, excidi debet. Post abstinentiam vero unius diei, vel adversus in sedili contra medicum is homo collocandus est, vel sic averfus, ut in gremium ejus caput resupinus effundat. Quidam, si in sinistro oculo vitium est, adversum: si in dextro, resupinum collocari volunt. Alteram autem palpebram à sinistro diduci oportet, alteram à medico: sed ab hoc, si ille adversus est, inferiorem; si supinus, superiorem. Tum idem medicus hamulum acutum, paulum mucrone intus recurvato, subjicere extremo ungui debet, eumque infigere, atque eam quoque palpebram tradere alteri: ipse, hamulo apprehenso, levare unguem, eumque acu trajicere linum trahente: deinde acum ponere, lini duo capita apprehendere, & per ea erecto ungue, si qua parte oculo inhæret, manubriolo scalpelli diducere, donec ad angulum veniat: deinde invicem modo remittere, modo attrahere, ut sic & initium ejus, & finis anguli reperiat. Duplex enim periculum

lum est; ne vel ex ungue aliquid relinqua-
 tur, quod exulceratum vix ullam recipiat
 curationem; vel ex angulo quoque carun-
 cula abscindatur, quæ, si vehementius un-
 guis ducitur, sequitur quoque ac decidit. §
 Si abscissa est, patefit foramen, per quod
 postea semper humor descendit: ^d *πυάδες*
 Græci vocant. Verus ergo anguli finis uti-
 que noscendus est; qui ubi satis constitit,
 non nimium adducto ungue scalpellus ad- 10
 hibendus est; deinde sic excidenda mem-
 branula, ne quid ex angulo lædatur. Ei de-
 inde ex melle linamentum superdandum est,
 supraque linteolum, & aut spongia aut lana
 succida: proximisque diebus diducendus 15
 quotidie oculus est, ne cicatrice inter se pal-
 pebræ glutinentur (siquidem id quoque ter-
 tium periculum accedit) eodemque modo
 linamentum imponendum, ac novissime
 inungendum collyrio, quo ulcera ad cica- 20
 tricem perducuntur.

Si ea curatio vere esse debet, aut
 certe ante hiemem. De qua re, ad plu-
 ra loca pertinente, semel dixisse satis erit.
 Nam duo genera curationum sunt: alia, 25
 in quibus eligere tempus non licet, sed
 urendum est eo, quod incidit; sicut in
 vulneribus, & fistulis: alia, in quibus nul-
 lus dies urget, & expectare tutissimum &
 facile est; sicut evenit in iis, quæ & tarde 30
 increfcunt, & dolore non cruciant. In his
 ver expectandum est: aut, si quid magis pres-
 fit, melior tamen autumnus quam hiems vel
 æstas est; atque is ipse medius, jam fra-
 ctis

^d *πυάδες* alii. Trallian. II, 8.

Etis æstibus, & nondum ortis frigoribus. Quo magis autem necessaria pars erit, quæ tractabitur, hoc quoque majori periculo subjecta est. & sæpe, quo major plaga facienda, eo magis hæc temporis ratio servabitur.

5. *De Encanthide.*

Ex curatione vero unguis, ut dixi, vitia nascuntur, quæ ipsa aliis quoque de causis
 10 oriri solent. Interdum enim fit in angulo, parum ungue exciso, vel aliter, tuberculum, quod palpebras parum diduci patitur: *ἐγκανθίς* ^e Græce nominatur. Excipi hamulo, & circumcidi debet: hic quoque diligenter temperata manu, ne quid ex ipso
 15 angulo abscindatur. Tum exiguum linamentum respergendum est vel cadmia, vel atramento sutorio; inque eum angulum, diductis palpebris, inferendum, supraque eodem modo deligandum: proximisque diebus similiter nutriendum, ut primo tantum
 20 aqua egelida, vel etiam frigida foveatur.

6. *De Ancyloblepharo.* ^f

Interdum inter se palpebræ coalescunt,
 25 aperiri que non potest oculus. Cui malo solet etiam illud accedere, ut palpebræ cum albo oculi cohærescant; scilicet, cum in utrovis fuit ulcus negligenter curatum. sanescendo enim, quod diduci potuit &
 30 debuit, glutinabitur; *ἀγκυλοβλέφαρον* sub utroque vitium Græci vocant. Palpebræ tantum inter se cohærentes, non difficulter diducuntur; sed interdum frustra. nam rursus glutinantur. Experiri tamen oportet;

^e Æginet. III, 22. Aëtuar. M. M. IV, 11. ^f Æginet. III, 22. VI, 15.

tet; quia bene res sæpius cedit. Igitur ad-
 versum specillum inferendum, diducen-
 dæque eo palpebræ sunt: deinde exigua
 penicilla interponenda, donec exulceratio
 ejus loci finiatur. At, ubi albo ipsius oculi
 palpebra inhæsit, Heraclides Tarentinus
 author est, adverso scalpello subsecare, ma-
 gna cum moderatione, ut neque ex ocu-
 lo, neque ex palpebra quicquam abscinda-
 tur; ac, si necesse est, ex palpebra potius. 10
 Post hæc, inungatur oculus medicamentis,
 quibus aspritudo curatur: quotidieque pal-
 pebrâ vertatur, non solum ut ulceri medi-
 camentum inducatur, sed etiam ne inhæ-
 reat: ipsique etiam ægro præcipiatur, ut 15
 sæpe eam duobus digitis attollat. Ego sic
 restitutum esse neminem memini. Meges
 se quoque multa tentasse, neque unquam
 profuisse, quia semper iterum oculo palpe-
 bra inhæserit, memoriæ prodidit. 20

7. De *Ægilope*. 8

Etiamnum in angulo, qui naribus pro-
 prior est, ex aliquo vitio quasi parva fistu-
 la aperitur, per quam pituita assidue destil-
 lat: *αιγίλωπα* Græci vocant. Idque assi- 25
 due male habet oculum: nonnunquam
 etiam, exciso osse, usque ad nares penetrat.
 Idque interdum naturam carcinomatis ha-
 bet: ubi intentæ venæ & recurvatæ sunt,
 color pallet, cutis dura est, & levi tactu ir- 30
 ritatur, inflammationemque in eas partes,
 quæ conjunctæ sunt, evocat. Ex his eos,
 qui quasi carcinoma habent, curare peri-
 culosum est. nam mortem quoque ea res
 ma-

§ Actuar. M. M. IV, 11. Aëtius Tetr. II. Serm. III, 86.

maturat. Eos vero, quibus ad nares tendit, supervacuum. neque enim sanescunt. At, quibus id in angulo est, potest adhiberi curatio; cum eo, ne ignotum sit, esse difficilem. quanto autem angulo propius id foramen est, tanto difficilior est; quoniam perangustum est, in quo versari manus possit: recenti tamen remedi facilius est. Hamulo autem summum ejus foraminis excipiendum; deinde totum id cavum, sicut in fistulis dixi, usque ad os excidendum; oculoque & cæteris junctis partibus bene obtectis, os ferramento adurendum est vehementius, quod si jam carie vexatum est, quo crassior huic squama abscedat, quidam adurentia imponunt; ut atramentum sutorium, vel chalcitidem, vel æruginem rasam. quod & tardius & non idem facit. Osse adusto, curatio sequitur eadem, quæ in cæteris ustis.

8. *De Pilis palpebrarum oculum irritantibus.*

Pili vero, qui in palpebris sunt, duabus de causis oculum irritare consueverunt. Nam modo palpebræ summa cutis relaxatur, & procidit; quo fit, ut ejus pili ad ipsum oculum convertantur, quia non simul cartilago quoque se remittit: modo sub ordine naturali pilorum alius ordo subcrefcit, qui protinus intus ad oculum tendit. Curationes vero hæ sunt. Si pili nati sunt, qui non debuerunt, tenuis acus^h ferrea ad similitudinem spathæ lata, in ignem conjicienda est: deinde candens, sublata palpebra sic, ut ejus perniciosi pili in conspectum curantis

^h Æginet. VI, 13.

rantis veniant, sub ipsis pilorum radicibus
 angulo immittenda est, ut ea tertiam par-
 tem palpebræ tranſvehat: deinde iterum,
 tertioque ad alterum angulum. quo fit, ut
 omnes pilorum radices aduſtæ emoriantur. §
 Tum ſuperimponendum medicamentum
 eſt, quod inflammationem prohibeat: at-
 que ubi cruſtæ exciderunt, ad cicatricem
 perducendum. Facillime autem id genus
 ſaneſcit. Quidam ajunt, acu ⁱ tranſſui juxta 10
 pilos exteriorem partem palpebræ oportere,
 eamque tranſmitti duplicem capillum mu-
 liebrem ducentem; atque ubi acus tranſiit,
 in ipſius capilli ſinum, qua duplicatur, pi-
 lum eſſe injiciendum, & per eum in ſuperio- 15
 rem palpebræ partem attrahendum, ibique
 corpori adglutinandum, & imponendum
 medicamentum, quo foramen glutinetur. ſic
 enim fore, ut is pilus in exteriorem partem
 poſtea ſpectet. Id primum fieri non poteſt, 20
 niſi in pilo longiore; cum fere breves eo
 loci naſcantur. Deinde, ſi plures pili ſunt,
 neceſſe eſt longum tormentum ſit, & toties
 acus tranſiens magnam inflammationem
 moveat. Noviffime, cum humor aliquis 25
 ibi ſubſit, oculo & ante per pilos & tum
 per palpebræ foramina affecto, vix fieri
 poteſt, ut gluten, quo vinctus eſt pilus, non
 reſolvatur: eoque fit, ut is eo, unde vi
 abductus eſt, redeat. Ea vero curatio, quæ 30
 palpebræ laxioris ab omnibus frequenta-
 tur, nihil habet dubii. Siquidem oportet
 conſectō oculo mediam palpebræ cutem,
 ſive ea ſuperior, ſive inferior eſt, apprehen-
 dere

i Æginet. VI, 13.

dere digitis, ac levare. tum considerare, quantulo detracto futurum sit, ut naturaliter se habeat. Siquidem hic quoque duo pericula circumstant: si nimium fuerit excisum, ne contegi oculus non possit; si parum, ne nihil actum sit, & frustra factus aliquis sit. Quod deinde incidendum videbitur, per duas lineas atramento notandum est sic, ut inter oram, quæ pilos
10 continet, & propiorem ei lineam, aliquid relinquatur, quod apprehendere acus postea possit. His constitutis, scalpellus adhibendus est: & si superior palpebra est, ante; si inferior, postea propius ipsis pilis incidendum: initiumque faciendum in sinistro oculo, ab eo angulo, qui temporis; in dextro, ab eo, qui naribus propior est: idque, quod inter duas lineas est, excidendum. deinde oræ vulneris inter se simplici
20 futura committendæ, operiendusque oculus est: & si parum palpebra descendet, laxanda utique; si nimium, aut adstringenda, aut etiam rursus tenuis habenula ab ulteriore ora excidenda. Ubi secta est, aliæ futuræ
25 adjiciendæ, quæ supra tres esse non debent. Præter hæc, in superiore palpebra sub pilis ipsis incidenda linea est, ut ab inferiore parte diducti pili sursum spectent. Idque, si levis inclinatio est, etiam solum
30 satis tuetur. Inferior palpebra eo non eget. His factis, spongia, ex aqua frigida expressa, super deliganda est. Postero die glutinans emplastrum injiciendum. Quarto sutura tollenda est, & collyrio, quod inflam-

matio-

9. De Lagophthalmo. ^k

Nonnunquam autem, nimium sub hac curatione excisa cute, evenit, ut oculus non contegatur. Idque interdum etiam § alia de causa fit. *λαγώφθαλμον* Græci appellant. In quo si nimium palpebræ deest, nulla id restituere curatio potest: si exiguum, mederi licet. Paulum infra supercilium cutis incidenda est lunata figura, 10 cornibus ejus deorsum spectantibus. Altitudo esse plagæ usque ad cartilaginem debet, ipsa illa nihil læsa. nam, si ea incisa est, palpebra concidit, neque attolli postea potest. Cute igitur tantum diducta fit, ut paululum in ima oculi ora descendat; hiante scilicet super plaga. in quam linamentum injiciendum est, quod & conjungi diductam cutem prohibeat, & in medio carunculam creet: quæ ubi eum locum implevit, 20 postea recte oculus operitur.

10. De Eutropio. ^l

Ut superioris autem palpebræ vitium est, quo parum descendit, ideoque oculum non contegit: sic inferioris, quo parum 25 sursum attollitur, sed pendet & hiat, neque potest cum superiore committi. Atque id quoque evenit interdum ex simili vitio curationis, interdum etiam senectute. *εὐτροπία* Græci vocant. Si ex mala curatione 30 est, eadem ratio medicinæ est, quæ supra posita est: plagæ tantum cornua ad maxillas, non ad oculum convertenda sunt. Si ex senectute est, tenui ferramento id

^k Æginet. VI, 10. Aëtius Tetr. II, Serm. III, c. 73.
^l Aëtuar. M. M. II, 7.

id totum extrinsecus adurendum est ; deinde melle inungendum à quarto die , vapore aquæ calidæ fovendum , inungendumque medicamentis ad cicatricem perducantur.

11. De Staphylomate.

Hæc fere circa oculum in angulis palpebrisque incidere consueverunt. In ipso autem oculo nonnunquam summa attollitur tunica , sive ruptis intus membranis aliquibus, sive laxatis ; & similis figura ^m acino fit. unde id *σταφύλωμα* Græci vocant. Curatio duplex est. Altera , ad ipsas radices per medium transluere acu duo lina ducente ; deinde alterius lini duo capita ex superiore parte , alterius ex inferiore adstringere inter se , quæ paulatim secando excidant. Altera , in summa parte ejus ad lenticulæ magnitudinem excidere ; deinde spodium aut cadmiam infricare. Utrolibet autem factò , album ovi lana excipiendum & imponendum ; posteaque vapore aquæ calidæ fovendus oculus , & lenibus medicamentis ungendus est.

25 12. De Clavis oculorum.

Clavi autem vocantur callosa ⁿ in albo oculi tubercula ; quibus nomen à figuræ similitudine est. Hos ad imam radicem perforare acu commodissimum est , infraque eam excidere , deinde lenibus medicamentis inungere.

13. De Oculorum natura.

Suffusionis jam alias feci mentionem ; 367 , quia cum recens incidit , medicamentis 23. quo-

^m Æginet. III, 22. VI, 19. Aëtuar. M. M. II, 7. Aëtius Petrab. II. Sermon. III, 34. 35. ⁿ Aëtuar. M. M. II, 7.

quoque sæpe discutitur: sed, ubi verustior facta est, manus curationem desiderat. quæ inter subtilissimas haberi potest. De qua antequam dico, paucis ipsius oculi natura indicanda est. Cujus cognitio, cum ad 5 plura loca pertineat, tum vel præcipue ad hunc pertinet. Is igitur summas habet duas tunicas: ex quibus superior à Græcis *κερατοειδής* vocatur; eaque, qua parte alba est, satis crassa, pupillæ loco extenuatur. 10 Huic interior adjuncta est media parte, qua pupilla est, modico foramine concava, circa tenuis, ulterioribus partibus ipsa quoque plenior. quæ *χειροειδής* à Græcis nominatur. Hæ duæ tunicae, cum inte- 15 riora oculi cingant, rursus sub his coeunt; extenuataeque & in unum coactæ per foramen, quod inter ossa est, ad membranam cerebri perveniunt, eique inhærescunt. Sub his autem, qua parte pupilla est, locus 20 vacuus est: deinde infra rursus tenuissima tunica, quam Herophilus *δραχνοειδής* nominavit. Ea media subsidit; eoque cavo continet quiddam, quod, à vitri similitudine, *υαλοειδής* Græci vocant. Id neque li- 25 quidum, neque aridum est; sed quasi concretus humor. Ex cuius colore pupillæ color vel niger est, vel cæsius, cum summa tota tunica alba sit. Id autem supervenens ab interiore parte membranula includit. 30 Sub his gutta humoris est, ovi albo similis: à qua videndi facultas proficiscitur. *κρυσταλλοειδής* à Græcis nominatur.

Igitur vel ex morbo, vel ex ictu concre-
 scit humor sub duabus tunicis, qua locum
 vacuum esse proposui; isque paulatim in-
 5 durefcens, interiori potentia se opponit.
 Vitii ejus plures species sunt, quædam sana-
 biles, quædam quæ curationem non ad-
 mittunt. Nam si exigua suffusio est, si im-
 mobilis, colorem vero habet marinæ aquæ,
 10 vel ferri nitentis, à latere sensum aliquem
 fulgoris relinquit, spes superest. Si magna
 est, si nigra pars oculi, amissa naturali fi-
 gura, in aliam se vertit, si suffusioni color
 cœruleus est, aut auro similis, si labat, &
 15 hac atque illac movetur, vix unquam suc-
 curritur. Fere vero peior est, quo ex gra-
 viore morbo, majoribusve capitis dolori-
 bus, vel ictu vehementiore orta est. Neque
 idonea curationi senilis ætas est; quæ sine
 20 novo vitio, tamen aciem hebetem habet:
 ac ne puerilis quidem; sed inter has media
 ætas. Oculus quoque curationi neque exi-
 guus, neque concavus, satis opportunus
 est. Atque ipsius quoque suffusionis quæ-
 25 dam maturitas est. Expectandum igitur est,
 donec jam non fluere, sed duritie quadam
 concrevisse videatur.

Ante curationem autem modico cibo
 uti, bibere aquam triduo debet; pridie, ab
 30 omnibus abstinere. Post hæc in adverso
 sedili collocandus est loco lucido, lumine
 adverso, sic ut contra medicus paulo altius
 sedeat; à posteriore autem parte caput ejus,
 qui curabitur, minister contineat, & im-

T

mo-

434 A. CORN. CELSI . Lib. 7.
mobile id præstet: nam levi motu eripi
acies in perpetuum potest. Quin etiam ip-
se oculus, qui curabitur, immobilior fa-
ciendus est, super alterum lana imposita &
deligata. Curari vero sinister oculus dex- 5
tra manu, dexter sinistra debet. Tum acus
admovenda est, aut acuta, aut certe non
nimium tenuis, eaque demittenda, sed re-
cta, est per summas duas tunicas medio 10
loco inter nigrum oculi & angulum tem-
pori propiorem, è regione mediæ suffusio-
nis sic, ne qua vena lædatur. Neque ta-
men timide demittenda est, quia inani lo-
co excipitur. Ad quem cum ventum est,
ne mediocriter quidem peritus falli potest; 15
quia prementi nihil renititur. Ubi eò ven-
tum est, inclinanda acus ad ipsam suffu-
sionem est, leniterque ibi verti & paulatim
eam deducere infra regionem pupillæ de-
bet; ubi deinde eam transiit, vehementius 20
imprimi, ut inferiori parti insidat. Si hæ-
sit, curatio expleta est. Si subinde redit,
eadem acu magis concidenda, & in plures
partes dissipanda est: quæ singulæ & faci-
lius conduntur, & minus late officiunt. 25
Post hæc educenda acus recta est, impo-
nendumque est lana molli exceptum ovi
album, & supra, quod inflammationem
coerceat, atque ita devinciendum.

348,
21. Post hæc opus est quiete, abstinentia, 30
lenium medicamentorum inunctionibus,
cibo (qui postero die satis mature datur)
primum liquido, ne maxillæ laborent;
deinde, inflammatione finita, tali, qualis in
vul-

vulneribus propositus. Quibus, ut aqua quoque diutius bibatur, necessario accedit.

15. *De Pituita oculorum.*

347.

De pituitæ quoque tenuis cursu, qui
5 oculos infestat, quatenus medicamentis
agendum est, jam explicui. Nunc ad ea
veniam, quæ curationem ex manu postu-
lant. Animadvertimus autem quibusdam
nunquam siccescere oculos, sed semper hu-
10 more tenui madere: quæ res aspritudinem
continuat, & ex levibus momentis inflam-
mationes & lippitudines excitat, totam
denique vitam hominis infestat. Idque in
quibusdam nulla ope adjuvari potest, in
15 quibusdam sanabile est. Quod primum dis-
crimen nosse oportet, ut alteris succurra-
tur, alteris manus non injiciatur.

Ac primum supervacua curatio est in
his, qui ab infantibus id vitium habent;
20 quia necessario mansurum est usque mor-
tis diem. Deinde non necessaria etiam in
his, quibus non multa, sed acris pituita est:
siquidem manu nihil adjuvantur; medica-
mentis, & victus ratione, quæ crassiorem
25 pituitam reddit, ad sanitatem perveniunt.
Lata etiam capita vix medicinæ patent.
Tum interest, pituitam emittant venæ,
quæ inter calvariam & cutem sunt, an quæ
inter membranam cerebri & calvariam:
30 superiores enim per tempora oculos rigant;
inferiores, per eas membranas, quæ ab
oculis ad cerebrum tendunt. Potest autem
adhiberi remedium his, quæ supra os fluunt;
non potest his, quæ ab osse. Ac ne his qui-

436 A. CORN. CELSI Lib. 7.
dem succurritur, quibus pituita utrinque
descendit: quia levata altera parte, nihi-
lominus altera infestat.

Quid sit autem, hac ratione cognoscitur. 5
Raso capite ea medicamenta, quibus in lip-
pitudine pituita suspenditur, à superciliis
usque ad verticem illini debent: si sicci
oculi esse cœperunt, apparet per eas venas,
quæ sub cute sunt, irrigari: si nihilomi- 10
nus madent, manifestum est sub osse de-
scendere: si est tumor, sed levior, duplex
vitium est. Plurimi tamen ex laborantibus
reperiuntur, quos superiores venæ exerce-
ant; ideoque pluribus etiam opitulari 15
licet. Idque non in Græcia tantummodo,
sed in aliis quoque gentibus celebre est:
adeo ut nulla medicinæ pars magis per na-
tiones quasque exposita sit.

Reperti in Græcia sunt, qui novem li- 20
neis cutem capitis inciderent: duabus in
occipitio rectis, una super eas transversa:
dein duabus super aures, una inter eas item
transversa: tribus denique inter verticem
& frontem rectis. Reperti sunt, qui à ver- 25
tice recta eas lineas ad tempora deduce-
rent; cognitisque, ex motu maxillarum,
musculorum initiis, leviter super eos cu-
tem inciderent, diductisque per retusos
hamos oris, insererent linamenta sic, ut 30
neque inter se cutis antiqui fines commit-
terentur, & in medio caro incresceret, quæ
venas, ex quibus ad oculos transfiret, adstrin-
geret. Quidam etiam atramento duas li-
neas duxerunt à media aure ad mediam al-
teram

teram aurem ; deinde à naribus ad verticem : tum ubi lineæ committebantur , scalpello inciderunt ; & post sanguinem effusum , os ibidem adusserunt. Nihilominus
5 autem & in temporibus , & inter frontem atque verticem eminentibus venis idem candens ferrum admoverunt.

Frequens curatio est , venas in temporibus adurere , quæ fere quidem in ejusmodi
10 malo tument : sed tamen , ut inflentur magisque se ostendant , cervix ante modice deliganda est. Tenuibus autem ferramentis , & retusis venæ adurendæ ; donec in oculos pituitæ cursus conquiescat. Id enim si-
35 gnum est quasi excæcatorum itinerum , per quæ humor ferebatur.

Valentior tamen medicina est , ubi tenues conditæque venæ sunt , ideoque legi non possunt , eodem modo cervice deli-
20 gata , retentoque ab ipso spiritu , quo magis venæ prodeant , atramento notare eas contra tempora , & inter verticem ac frontem : deinde cervice resoluta , qua notæ sunt , venas incidere , & sanguinem mittere :
25 ubi satis fluxit , tenuibus ferramentis adurere. contra tempora quidem , timide ; ne subjecti muscoli , qui maxillas tenent , sentiant : inter frontem vero & verticem , vehementer sic , ut squama ab osse recedat.

30 Efficacior tamen etiamnum est Afrorum curatio , qui verticem usque ad os adurunt sic , ut squamam remittat. Sed nihil melius est , quam quod in Gallia quoque Comata fit , ubi venas in temporibus & in su-

438 A. CORN. CELSI Lib. 7.
periore capitis parte legunt. Aduſta quo mo-
do curanda ſint, jam explicui. Nunc illud
adjicio; neque ut cruſtæ decidant, neque ut
ulcus impleatur, aduſtis venis, eſſe prope-
randum; ne vel ſanguis erumpat, vel cito
pus ſupprimatur: cum per hoc ficceſcere
eas partes opus ſit; per illud exhauriri
opus non ſit. Si quando tamen ſanguis eru-
perit, infrianda medicamenta eſſe, quæ
ſic ſanguinem ſupprimant, ut ne adurant. 10
Quemadmodum autem venæ deligendæ
ſint, quidque lectis his faciendum ſit, cum
venero ad crurum varices, dicam.

C A P. VIII.

*De Aurium morbis, qui manu &
ſcalpello curantur.* 15

VERUM ut oculi multiplicem cu-
rationem, etiam manus exigunt:
ſic in auribus admodum pauca ſunt, 20
quæ in hac medicinæ parte tractentur. So-
let tamen evenire vel à prima natali die
protinus, vel poſtea facta exulceratione,
deinde per cicatricem aure repleta, ut fo-
ramen^a in ea nullum ſit, ideoque audiendi 25
uſu careat. Quod ubi incidit, ſpecillo ten-
tandum eſt, alte ne id repletum, an in ſum-
mo tantum glutinatum ſit. Nam ſi alte
eſt, prementi non cedit: ſi in ſummo, ſpecil-
lum protinus recipit. Illud attingi non 30
oportet; ne ſine effectus ſpe oriatur diſten-
tio nervorum, & ex ea mortis periculum
ſit: hoc facile curatur. Nam qua cavum
eſſe debet, vel medicamentum aliquod
impo-

^a Æginet. VI, 23.

- imponendum est ex adurentibus, vel candente ferro aperiendum, vel etiam scalpello incidendum. Cumque id patefactum, & jam ulcus purum est, injicienda eo pinna est, illita medicamento cicatricem inducente: circaque id, medicamentum dandum, ut cutis circa pinnam sanescat; quo fit, ut ea remota, postea facultas audiendi sit.
- 10 At ubi aures perforatæ sunt, & offendunt, trajicere id cavum celeriter candente acu satis est, ut leniter ejus oræ exulcerentur; aut etiam adurente medicamento idem exulcerare: postea deinde imponere
- 15 id quod purget; tum quod eum locum repleat, & cicatricem inducat. Quod si magnum id foramen est, sicut solet esse in his, qui majora pondera auribus gesserunt, incidere, quod super est, ad extremum
- 20 oportet: supra deinde oras scalpello exulcerare, & postea suere, ac medicamentum, quo id glutinetur, imponere. Tertium est, si quid ibi curti est, sarcire. quæ res cum in labris quoque & naribus fieri possit,
- 25 eandem autem curationem habeat, simul explicanda est.

C A P. I X.

30 *Curta in auribus, labrisque ac naribus, quomodo sarciri & curari possint.* ^a

CURTA igitur in his tribus, ac si qua parte parva sunt, curari possunt: si qua majora sunt, aut non accipiunt curationem, aut ita per hanc ipsam defor-

T 4

man-

^a Æginet. III, 24. VI, 25.

440 A. CORN. CELSI Lib. 7.
mantur, ut minus indecora ante fuerint.
Atque in aure quidem & naribus defor-
mitas sola timeri potest: in labris vero, si
nimium contracta sunt, usus quoque ne-
cessario jactura fit; quia minus facile & ci- 5
bus assumitur, & sermo explicatur. Neque
enim creatur ibi corpus; sed ex vicino ad-
ducitur. quod etsi in levi mutilatione, &
nihil eripere, & fallere oculum potest; in
magna, non potest. Neque senile autem 10
corpus, neque quod mali habitus est, ne-
que in quo difficulter ulcera sanescunt,
huic medicinæ idoneum est; quia nusquam
aut celerius cancer occupat, aut difficiliter
tollitur. 15

Ratio curationis ejusmodi est: id quod
curtatum est, in quadratum redigere; ab
interioribus ejus angulis lineas transversas
incidere, quæ citeriorem partem ab ulte-
riore ex toto diducant; deinde ea, quæ 20
sic^b resolvimus, in unum adducere. Si non
fatis junguntur, ultra lineas, quas ante fe-
cimus, alias duas lunatas, & ad plagam con-
versas immittere, quibus summa tantum
cutis diducatur: sic enim fit, ut facilius 25
quod adducitur, sequi possit. quod non vi-
cogendum est; sed ita adducendum, ut ex
facili subsequatur, & dimissum non mul-
tum recedat.

Interdum tamen ab altera parte cutis 30
haud omnino adducta deformem, quem
reliquit locum, reddit. Hujusmodi loci al-
tera pars incidenda, altera intacta habenda
est. Ergo neque ex imis auribus, neque ex
me-

^b Al. *repositimus.*

medio naso imisve narium partibus, neque
 ex angulis labrorum quicquam attrahere
 tentabimus. Utrunque autem petemus, si
 quid summis auribus, si quid imis aut me-
 5 diis naribus, aut mediis labris deerit. Quæ
 tamen interdum etiam duobus locis curta-
 ta esse consuerunt: sed eadem ratio curan-
 di est. Si cartilago in eo, quod incisum est,
 eminet, excidenda est: neque enim aut
 10 glutinatur, aut acu tuto trajicitur. Neque
 longe tamen excidi debet, ne inter duas
 oras liberæ cutis utrinque coitus puris fie-
 ri possit. Tum junctæ oræ inter se suendæ
 sunt, utrinque cute apprehensa; & qua
 15 priores lineæ sunt, ea quoque futuræ inji-
 ciendæ sunt. Siccis locis, uti naribus illi-
 ta spuma argenti, satis proficit. In interio-
 res vero, lunatasque plagas, linamentum
 dandum est; ut caro increscens vulnus im-
 20 pleat. Summaque cura, quod ita sutum est,
 tuendum esse, apparere ex eo potest, quod
 de cancro supra posui. Ergo etiam tertio
 quoque die fovendum erit vapore aquæ
 calidæ: rursusque idem medicamentum
 25 injiciendum. quo fere septimo die glutina-
 tum est. Tum futuræ eximi, & ulcus ad
 sanitatem perduci debet.

C A P. X.

De Polypo. ^a

30

POLYPUM vero, qui in naribus nasci- 330.
 tur, præcipue ferro curari jam alias
 posui. Ergo etiam hunc ferramento
 acuto, in modum spathe facto, resolvere

T 5

ab

a. Aeginet. VI, 25.

ab osse oportet: adhibita diligentia, ne infra cartilago lædatur; in qua difficilis curatio est. Ubi abscissus est, unco ferramento extrahendus est. Tum implicitum linamentum, vel aliquid ex penicillo respergendum est medicamento, quo sanguis supprimitur, eoque nares leniter implendæ. Sanguine suppresso, linamento ulcus purgandum est. Ubi purum est, eo pinna, eodem modo, quo in aure supra positum est, medicamento illita, quo cicatrix inducitur, intus demittenda, donec ex toto id sanescat. 10

C A P. XI.

De Ozæni.

379. **I**D autem vitium, quod ὀζάνη à Græcis vocatur, si medicamentis non cederet, quemadmodum manu curandum esset, apud magnos Chirurgos non reperi. Credo, quia res raro ad sanitatem satis proficit; cum aliquod in ipsa curatione tormentum habeat. Apud quosdam tamen positum est, vel subtilem fistulam, vel enodem scriptorium calamum in narem esse conjiciendum, donec sursum ad os perveniat: tum per id tenue ferramentum candens dandum esse ad ipsum os: deinde adustum locum purgandum esse ærugine & melle: ubi purus est, lycio ad sanitatem perducendum. Vel narem incidendam esse ab ima parte ad os, ut & conspici locus possit, & facilius candens ferramentum admoveri. Tum sui narem debere; & adustum quidem. 20 25 30

Cap. 12. MEDICINA. 443
dem ulcus eadem ratione curari: futuram
vero illini vel spuma argenti, vel alio glu-
tinante.

C A P. XII.

De Oris vitiis, quæ manu
ferro curantur.

I. De Dentibus. ^a

382

10 **I**N ore quoque quædam manu curantur.
Ubi in primis dentes nonnunquam mo-
ventur, modo propter radicum imbecil-
litate, modo propter gingivarum mar-
cescentium vitium. Oportet in utrolibet
candens ferramentum gingivis admovere,
15 ut leviter attingat, non ut insidat. Adustæ
gingivæ melle illinendæ, & mulso eluen-
dæ sunt. Ut pura ulcera esse cœperunt,
arida medicamenta infrianda sunt ex his,
quæ reprimunt.

20 Si vero dens dolores movet, eximique
eum, quia medicamenta nihil adjuvant,
placuit, circumradi debet, ut gingiva ab
eo resolvatur; tum is concutiendus est.
Eademque facienda, donec bene moveatur.
25 nam dens hærens cum summo periculo
evellitur, ac nonnunquam maxilla loco
movetur. Idque etiam majore periculo in
superioribus dentibus fit; quia potest tem-
pora oculosve concutere. Tum, si fieri po-
30 test, manu; si minus, forcipe dens exci-
piendus est.

At si exesus est ante, id foramen vel ^b li-
namento, vel bene accommodato plumbo
replendum est, ne sub forcipe confringatur.

T 6

Recta

^a Æginet. III, 26. ^b Æginet. VI, 23.

Recta vero forceps ducendus est, ne inflexis radicibus os rarum, cui dens inhæret, parte aliqua frangatur. Neque ideo nullum ejus rei periculum est; utique in dentibus brevibus, qui fere longiores radices § habent: sæpe enim forceps, cum dentem comprehendere non possit, aut frustra comprehendat, os gingivæ prehendit & frangit.

Protinus autem, ubi plus sanguinis pro- 10
fluit, scire licet, aliquid ex osse fractum esse. Ergo specillo conquirenda est testa, quæ recessit, & vulsella protrahenda est: si non sequitur, incidi gingiva debet, donec labans ossi testa recipiatur. Quod si fra- 15
ctum statim non est, sed intumescit extrinsecus maxilla, ut hos hiare non possit, foris imponendum calidum ex farina & fico cataplasma est, donec ibi pus moveatur: tum incidi gingiva debet. Pus quoque mul- 20
tum profluens, ossis fracti nota est. Itaque etiam tum id extrahi convenit. Nonnunquam etiam, eo læso, fissura fit. quæ eradi debet.

Dens autem scaber, qua parte niger est, 25
radendus est, illinendusque rosæ flore contrito, cui gallæ quarta pars & altera myrrhæ sit adjecta: continendumque ore crebro vinum meracum. Atque in eo casu velandum caput, ambulatione multa, fri- 30
catione capitis, cibo non acri utendum est.

At, si ex ictu vel alio casu aliqui labant dentes, auro cum his, qui bene hærent, vinciendi sunt; continendaque ore reprim-
mentia.

mentia, ut vinum, in quo malicorium decoctum, aut in quod galla candens coniecta sit. Si quando etiam in pueris ante dens nascitur, quam prior excidat, is, qui
 5 cadere debuit, circumradendus & evellendus est; is, qui natus est in locum prioris, quotidie digito adurgendus, donec ad justam magnitudinem perveniat. Quotiescunque dente exempto radix relicta est,
 10 protinus ea quoque ad id facto forcipe, quam *ψιζάρα* Græci vocant, eximenda est.

2. De Tonsillis induratis.

383.

Tonsillas autem, quæ post inflammationes induruerunt, *ἀνθράδες* autem à Græcis
 15 appellantur, cum sub levi tunica sint, oportet digito circumradere & evellere: si ne sic quidem resolvuntur, hamulo excipere, & scalpello excidere: tum ulcus aceto eluere, & illinire vulnus medicamento, quo
 20 sanguis supprimitur.

3. De Uva.

389.

Uva, si cum inflammatione descendit, dolorique est, & subrubicundi coloris, præcidi sine periculo non potest: solet enim
 25 multum sanguinem effundere, itaque melius est iis uti, quæ alias proposita sunt. Si vero inflammatio quidem nulla est, nihilominus autem ea ultra justum modum à pituita diducta est, & tenuis, acuta, alba
 30 est, præcidi debet. itemque, si ima, livida & crassa; summa, tenuis est. Neque quicquam commodius est, quam vulsella apprehendere, sub eaque, quod volumus, excidere. Neque enim ullum periculum est,

ne plus minusve præcidatur : cum liceat tantum infra vulsellam relinquere, quantum inutile esse manifestum est ; idque præcidere, quo longior uva est, quam esse naturaliter debet. Post curationem eadem facienda sunt, quæ in tonsillis proxime posui.

387.

4. *De Lingua.*

Lingua vero quibusdam cum subjecta parte à primo natali die juncta est ; qui ob id ne loqui quidem possunt. Horum extrema lingua vulsella apprehendenda est, sub eaque membrana incidenda : magna cura habita, ne venæ, quæ juxta sunt, violentur, & profusione sanguinis noceant. Reliqua curatio vulneris in prioribus posita est. Et plerique quidem, ubi consauerunt, loquuntur. Ego autem cognovi, qui, succisa lingua, cum abunde super dentes eam promeret, non tamen loquendi facultatem consecutus est. Adeo in medicina, etiam, ubi perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum est id, quod consequi convenit.

5. *De Abscessu sub lingua.*

Sub lingua quoque interdum aliquid abscedit ; quod fere consistit in tunica, doloreque magnos movet. Quod, si exiguum est, incidi semel satis est : si majus, summa cutis usque ad tunicam excidenda est ; deinde utrinque oræ hamulis excipiendæ, & tunica, undique circumdata, liberanda est : magna diligentia per hanc curationem habita, ne qua major vena incidatur.

6. *De*

e Æginet. VI, 29.

Labra autem sæpe finduntur, eaque res
habet cum dolore etiam hanc molestiam,
quod sermo prohibetur; qui subinde eas
5 rimas cum dolore diducendo sanguinem
citat. Sed has, si in summo sunt, medica-
mentis curare commodius est, quæ ad ul-
cera oris fiunt: si vero altius descenderunt,
necessarium est tenui ferramento adurere.
10 quod spathæ simile, quasi transcurrere, non
imprimi debet. Postea facienda eadem sunt,
quæ in naribus adustis exposita sunt.

C A P. XIII.

De Cervicis vitio.

15

AT in cervice, inter cutem & asperam
arteriam, tumor increfcit (*βρογχονή-
λις* ^a Græci vocant) quo, modo ca-
ro hebes, modo humor aliquis, melli aquæ-
20 ve similis, includitur; interdum etiam mi-
nutis ossibus pili immisti. Ex quibus quic-
quid est, quod tunica continetur, potest
adurentibus medicamentis curari. Quibus
summa cutis cum subjecta tunica ^b exuritur.
25 quo facto, siue humor est, profluit; siue
quid densius, digitis educitur: tum ulcus
sub linamentis sanescit. Sed scalpelli cura-
tio brevior est. Medio tumor una linea
inciditur usque ad tunicam: deinde vitio-
30 sus sinus ab integro corpore digito separa-
tur, totusque cum velamento suo eximi-
tur: tum aceto, cui vel salem vel nitrum
aliquis adjecit, eluitur; oræque una futura
junguntur; cæteraque eadem, quæ in aliis
su-

^d Oribas. de Loc. Affect. IV, 56. ^a Æginet. VI, 38.
^b Edit. Aldi, Steph. *exeditur*, Al. *exeritur*.

futuris, superinjiciuntur: leniter deinde, ne fauces urgeat, deligatur. Si quando autem tunica eximi non potuerit, intus inspergenda adurentia, linamentisque id curandum, & cæteris pus moventibus.

C A P. XIV.

De Umbilici vitiis. ^a

392. S U N T etiam circa umbilicum plura vitia; de quibus, propter raritatem, inter ¹⁰ authores parum constat. Verisimile est autem, id à quoque prætermisum, quod ipse non cognoverat: à nullo id, quod non viderat, fictum. Commune omnibus est, umbilicum indecore prominere. Causæ ¹⁵ requiruntur? Meges tres has posuit: modo intestinum eo irrumperere, modo omentum, modo humorem. Sosstratus nihil de omento dixit. Duobus iisdem adjecit, carnem ibi interdum increfcere; eamque modo inte- ²⁰ gram esse, modo carcinomati similem. Gorgias ipse quoque omenti mentionem omisit: sed eadem tria causatus, spiritum quoque interdum eo dixit irrumperere. Heron omnibus his quatuor positus, & omenti ²⁵ mentionem habuit, & ejus, quod simul & omentum & intestinum habuerit.

^b Quod autem horum sit, his indiciis cognoscitur. Ubi intestinum prolapsum est, tumor neque durus, neque mollis est: om- ³⁰ ni frigore minuitur; non solum sub omni calore, sed etiam retento spiritu crescit: fonat interdum; atque, ubi resupinatus est aliquis, relapso intestino, ipse desidit. Ubi

VERO

^a Æginet. VI, 51. ^b Ald. Steph. *quid*.

vero omentum est, cætera similia sunt, tumor molli & ab ima parte extenuatus in verticem; si quis apprehendit, elabitur. Ubi utrumque est, indicia quoque mixta sunt, & inter utrumque mollities. At caro durior est, semperque etiam resupinato corpore tumet, prementique non cedit, prioribus facile cedentibus. Si vitiosa est, easdem notas habet, quas in carcinomate exposui. Humor autem, si premittur, circumfluit. At spiritus pressus cedit, sed protinus redit: resupinato quoque corpore tumorem in eadem figura tenet.

Ex his id, quod ex spiritu vitium est, medicinam non admittit. Caro quoque, carcinomati similis, cum periculo tractatur, itaque omittenda est. Sana excidi debet; idque vulnus linamentis curari. Humorem quidam vel inciso summo tumore effundunt, & vulnus iisdem linamentis curant. In reliquis variæ sententiæ sunt. Ac resupinandum quidem corpus esse, res ipsa testatur; ut in uterum, sive intestinum, sive omentum est, relabatur. Sinus vero umbilici, tum vacuus, à quibusdam duabus regulis excipitur; vehementerque earum capitibus deligatis, ibi emoritur: à quibusdam ad imum acu trajectatur, duo lina dacente; deinde utriusque lini duobus capitibus diversæ partes adstringuntur (quod in uva quoque oculi fit:) nam sic id, quod supra vinculum est, moritur. Adjecerunt quidam, ut, antequam vincirent, summum una linea inciderent; quo

431,

15.

454,

26.

e Ald. una. d Ald. id vitium.

quo facilius digito demisso, quod illuc irrupisset, depellerent: tum deinde vincirent. Sed abunde est, jubere spiritum continere, ut tumor, quantus maximus esse potest, se ostendat: tum inam basim ejus atramento notare; resupinatoque homine, digitis tumorem eum premere, ut, si quid relapsum non est, manu cogatur: post hæc, umbilicum adtrahere, & qua nota atramenti est, lino vehementer adstringere: deinde partem superiorem aut medicamentis, aut ferro adurere, donec emoriatur: atque, ut cætera usta, ulcus nutrire. Idque non solum ubi intestinum, vel omentum, vel utrumque est; sed etiam, ubi humor est, optime proficit.

Sed ante quædam visenda sunt, ne quod ex vinculo periculum sit. Nam curationi neque infans, neque aut robustus annis, aut senex aptus est; sed à septimo fere anno ad quartum decimum. Deinde ei corpus idoneum est id, quod integrum est: at quod mali habitus est, quodque papulas, impetigines, similiaque habet, idoneum non est. Levibus quoque tumoribus facile subvenitur: at in eorum, qui nimis magni sunt, curatione periculum est. Tempus autem anni & autumnale, & hibernum vitandum est. Ver idoneum maxime est. Ac prima æstas non aliena est. Præter hæc, abstinere pridie debet. Neque id satis est: sed alvus quoque ei ducenda est; quo facilius omnia quæ excesserunt, intra uterum confidant.

C A P.

CAP. XV.

Quomodo Aqua hydropicis emittatur.

5 **A** Q U A M his , qui hydropici sunt ,
 emitti oportere , alias ^a dixi. nunc ,
 quemadmodum id fiat , dicendum.
 Quidam autem sub umbilico , fere quatuor
 interpositis ^b digitis à sinistra parte ; quidam ,
 ipso umbilico perforato , id facere consueve-
 10 runt : quidam , cute primum adusta , deinde
 interiore abdomine inciso ; quia , quod per
 ignem divisum est , minus celeriter coit.
 Ferramentum autem demittitur magna cu-
 ra habita , ne qua vena incidatur. Id tale esse
 15 debet , ut fere tertiam digiti partem latitudo
 mucronis impleat : demittendumque ita est ,
 ut membranam quoque transeat , qua caro
 ab interiore parte finitur : eo tum plumbea
 aut ænea fistula injicienda est , vel recur-
 20 vatis in exteriorem partem labris , vel ea-
 dem circumcingente quadam remora ; ne
 tota intus delabi possit. Hujus ea pars , quæ
 intra , paulo longior esse debet , quam quæ
 extra ; ut ultra interiorem membranam
 25 procedat. Per hanc effundendus humor est :
 atque ubi major pars ejus evocata est , clau-
 denda demisso linteolo fistula est ; & in
 vulnere , si id ustum non est , relinquenda.
 Deinde per insequentes dies circa singulas
 30 heminas emittendum , donec nullum aquæ
 vestigium appareat. Quidam tamen etiam
 non usta cute , protinus fistulam recipiunt ,
 & super vulnus spongiam expressam ex aqua
 frigida , vel ex aceto deligant : deinde po-
 ftero

a Libro III. c. 21. b Æginet. V, 50.

stero die rursus fistulam demittunt (quod recens vulnus paululum diductum patitur) ut, si quid humoris superest, emittatur: idque bis ita fecisse contenti sunt.

C A P. XVI.

*De Ventre ictu perforato, &
Intestinis vulneratis.*

NONNUNQUAM autem venter ictu aliquo perforatur; sequiturque, ut intestina evolvantur. Quod ubi incidit, protinus considerandum est, an integra ea sint; deinde, an his color suus maneat. Si tenuius intestinum perforatum est, nihil profici posse, jam retuli. Latius intestinum sui potest: non quod certa fiducia sit; sed quod dubia spes, certa desperatione sit potior. interdum enim glutinatur. Tum, si utrumlibet intestinum lividum, aut pallidum, aut nigrum est, quibus illud quoque necessario accedit, ut sensu careat, medicina omnis inanis est. Si vero adhuc ea sui coloris sunt, cum magna festinatione succurrendum est: momento enim alienantur externo & insueto spiritu circumdata. Resupinandus autem homo est, coxis erectioribus; & si angustius vulnus est, quam ut intestina commode refundantur, incidendum est, donec satis pateat. Ac, si jam sicciora intestina sunt, perlucenda aqua sunt, cui paululum admodum olei sit adjectum. Tum minister oras vulneris leniter diducere manibus suis, vel etiam duobus hamis, membranæ interiori injectis,

Etis, debet: medicus priora semper intestina, quæ posteriora prolapsa sunt, condere sic, ut orbium singulorum locum seruet. Re-
positis omnibus, leniter homo concutien-
5 dus est. quo fit, ut per se singula intestina in suas sedes reducantur, & in his confidant. His conditis, omentum quoque confide-
randum est: ex quo, si quid jam nigri & emortui est, forcice excidi debet: si quid
20 integrum est, leniter super intestina redu-
ci: futura autem, neque summæ cutis, ne-
que interioris membranæ per se, satis pro-
ficit; sed utriusque. Et quidem è duobus
linis facienda est, & spissior quam alibi;
15 quia & rumpi facilius motu ventris potest,
& non æque magnis inflammationibus pars
ea exposita est. Igitur in duas acus fila con-
jicienda, eaque duabus manibus tenendæ;
& prius interiori membranæ futura inji-
20 cienda est sic, ut sinistra manus in dexte-
riore ora, dextra in sinisteriore à principio
vulneris orsa, ab interiori parte in exte-
riorem acum immittat. quo fit, ut ab intesti-
nis ea pars semper acuum longe sit, quæ
25 acuta; propinqua, retusa est. Semel utra-
que parte trajecta, permutandæ acus inter
manus sunt, ut ea sit in dextra, quæ fuit in
sinistra, ea veniat in sinistram, quam dex-
tra continuit: iterumque eodem modo per
30 oras immittendæ sunt: atque ita tertio
& quarto, deincepsque permutatis inter
manus acubus includenda plaga. Post hæc,
eadem fila, eademque acus ad cutem trans-
ferendæ, similique ratione ei quoque parti
utra-

utraq̃ue futura injicienda ; semper ab interiore parte acubus venientibus , semper inter manus trajectis. Dein glutinantia injicienda. Quibus aut spongiam , aut succidam lanam ex aceto expressam accedere debere , manifestius est , quam ut semper dicendum sit. Impositis his leniter deligari venter debet.

C A P. XVII.

De Interiore membrana
abdominis rupta.

INTERDUM tamen vel ex ictu aliquo, vel retento diutius spiritu, vel sub gravi fasce, interior abdominis membrana, superiore cute integra, rumpitur. Quod foeminis quoque ex utero saepe evenire consuevit: fitque praecipue circa ilia. Sequitur autem, cum superior caro mollis sit, ut non satis intestina contineat, hisque intenta cutis indecora intumescat. Atque id quoque aliter atque aliter curatur. Quidam enim per acum duobus linis ad imam basim immissis sic utrinque devinciunt, quemadmodum & in umbilico, & in uva positum est, ut, quicquid super vinculum est, emoriatur. Quidam medium tumorem excidunt, ad similitudinem myrtacei folii (quod semper eodem modo servandum esse jam posui) & tum oras futura jungunt. Commodissimum est autem, resupinato corpore, experiri manu, qua parte is tumor maxime cedat, quia necesse est, ea parte rupta membrana sit; quaque integra

gra est, ea magis obnitatur: tum, qua rupta videbitur, ^a incidendæ scalpello duæ tunicae sunt, ut, exciso medio, interior membrana utrinque recentem plagam habeat; § quia, quod vetus est, sutura non coit. Loco patefacto, si qua parte membrana non novam plagam, sed veterem habet, tenuis excidenda habena est, quæ tantum oras ^{467,2.} ejus exulceret. Cætera, quæ ad futuram, 10 reliquamque curationem pertinent, supra comprehensa sunt.

2. *De Varicibus ventris.*

Præter hæc evenit, ut in quorundam ventribus varices sint, quarum quia nulla 15 alia curatio est, quam quæ in cruribus esse consuevit, tum eam partem explanaturus, hanc quoque eo differo.

C A P. X V I I I.

20 *De Testiculorum natura, & morbis.*

VENIO autem ad ea, quæ in naturalibus partibus circa testiculos oriri solent. quæ quo facilius explicem, prius ipsius loci natura paucis proponenda 25 est. Igitur testiculi simile quiddam glandulis habent. nam sanguinem non emittunt, & omni sensu carent: dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicarum, quibus hi continentur. Dependent vero ab 30 inguinibus per singulos nervos, quos κρημνοειδής Græci nominant. cum quorum utroque binæ descendunt & venæ & arteriæ. Hæc autem tunica conteguntur tenui, nervosa, sine sanguine, alba, quæ ἐλυτροειδής ²

^a Edit. Aldi Steph. aliæque, immittenda scalpello duas hene. Cæsarius legit. i. f. d. tunica.

à Græcis nominatur. Super eam valentior tunica est, quæ interiori vehementer ima parte inhæret. *δαρτόν* Græci vocant. Multæ deinde membranulæ venas & arterias, eosque nervos comprehendunt; atque inter duas quoque tunicas superioribus partibus tenues patulæque sunt. Hactenus propria utrique testiculo & velamenta & auxilia sunt. Communis deinde utrique, omnibusque interioribus finis est, qui etiam conspicitur à nobis. *ὄρχεόν* Græci, scrotum nostri vocant. Isque ab ima parte mediis tunicis leviter innexus, à superiore tantum circumdatus est.

398,
22.

Sub hoc igitur plura vitia esse consueverunt. quæ modo ruptis tunicis, quas ab inguinibus incipere proposui, modo his integris fiunt. siquidem interdum vel ex morbo primum inflammatur, deinde postea pondere abrumpitur, vel ex ictu aliquo protinus rumpitur tunica, quæ diducere ab inferioribus partibus intestina debuit. Tum pondere eo devolvitur, aut omentum, aut etiam intestinum: atque ibi reperta via, paulatim ab inguinibus in inferiores quoque partes nisum, subinde nervosas tunicas, & ob id, quod dixi patentem diducit. *ἐντεροκήλη* & *ἐπιπλοκήλη* Græci vocant: apud nos indecorum, sed commune his, herniæ nomen est.

Deinde, si descendit omentum, nunquam in scroto tumor tollitur, sive inedia fuit, sive corpus huc illucve conversum, aut alio quovis modo collocatum: itemque,

fi

si retentus est spiritus, non magnopere increfcit, tactu vero inæqualis est, & mollis, & lubricus.

At si inteflinum quoque defcendit, tumor is fine inflammatione modo minuitur, modo increfcit; eftque fere fine dolore &, cum conquiefcit aliquis aut jacet, interdum ex toto defidit, interdum fic minuitur, ut in fcroto exiguæ reliquiæ
10 maneant: at fub clamore, & fatietate, & fi fub aliquo pondere is homo nixus eft, crefcit: frigore omni contrahitur, calore diffunditur; eftque tum fcrotum & rotundum, & tactu leve: idque, quod fubeft, lubricum eft; fi preffum eft, ad inguen revertitur; dimiffumque, iterum cum quodam
15 quafi murmure devolvitur. & id quidem in levioribus malis evenit. Nonnunquam autem ftercore accepto vastius
20 tumet, retroque compelli non potefl: adfertque tum dolorem & fcroto, & inguinibus, & abdomini. Nonnunquam ftomachus quoque affectus primum rufam bilem per os reddit, deinde viridem, quibusdam
25 etiam nigram.

Integris vero membranif interdum eam partem humor diftendit. Atque ejus quoque fpecies duæ funt. Nam vel inter tunicas is increfcit, vel in membranif, quæ
30 ibi circa venas & arterias funt, ubi hæ gravatæ occalluerunt. Ac ne ei quidem humori, qui inter tunicas eft, una fedes eft. Nam modo inter summam & mediam, modo inter mediam & imam confiflit,

V

Græci

468.
5.

Græci communi nomine, quicquid est, *ὕδρακήλιω* appellant: nostri vero, scilicet nullis discriminibus satis cognitis, hoc quoque sub eodem nomine, quo priora, habent.

Signa autem quædam communia sunt, 5
quædam propria. Communia, quibus humor deprehenditur: propria, quibus locus. Humorem subesse discimus, si tumor est, nunquam ex toto se remittens, sed interdum levior, aut propter famem, aut 10
propter febriculam, maximeque in pueris: isque mollis est, si non nimius humor subest; at, si is vehementer increvit, renititur sicut uter repletus & arcte adstrictus: venæ quoque in scroto inflantur; & si digito 15
premmimus, cedit humor, circumfluenisque id, quod non premitur, attollit; & tanquam in vitro cornuve per scrotum apparet; isque, quantum in ipso est, sine dolore est. Sedes autem ejus sic deprehenditur. Si in- 20
ter summam mediamque tunicam est, cum digitis duobus premmimus, paulatim humor inter eos revertens subit: scrotum remissius & albidius est; si ducitur, aut nihil, aut paululum intenditur: testiculus ea parte 25
neque visu, neque tactu sentitur. At, si sub media tunica est, intentum scrotum magis se attollit, adeo ut superior coles sub tumore eo delitescat.

468,
23.

Præter hæc æque integris tunicis ramex 30
innascitur. *κισσοκήλιω* Græci adpellant, cum venæ intumescunt. Hæ quandoque intortæ, conglomeratæque ad superiorem partem, vel ipsum scrotum implent, vel
mediam

mediam tunicam, vel imam: interdum etiam sub ima tunica, circa ipsum testiculum nervumque ejus, increfcunt. Ex his eæ, quæ in ipfo fcroto funt, oculis patent: hæ vero, quæ mediæ imæve tunicæ infident, ut magis conditæ non æque quidem cernuntur, fed tamen etiam vifui fubjectæ funt: præterquam quod & tumoris aliquid eft, pro venarum magnitudine & modo; & id prementi magis renititur, ac per ipfos venarum toros inæquale eft; &, qua parte id eft, testiculus magis jufto dependet. Cum vero etiam fuper ipsum testiculum nervumque ejus id malum increvit, aliquanto longius testiculus ipfe descendit, minorque altero fit, utpote alimento amiffo.

Raro, fed aliquando caro quoque inter tunicas increfcit. *σπερνοκήλω* Græci vocant. 470, 17.

Interdum etiam ex inflammatione tumet ipfe testiculus, ac febres quoque adfert; &, nifi celeriter ea inflammatio conquievit, dolor ad inguina atque ilia pervenit; partesque hæ intumefcunt, & nervus, ex quo testiculus dependet, plenior fit, fimulque indurefcit.

Super hæc, inguen quoque nonnunquam ramices implent. *βεβωνοκήλω* adpellant. 471, 4.

C A P. XIX.

De Testiculorum curationibus communibus:

Et primo de incisione Et curatione

Inguinis, vel Scroti.

His cognitis, de curatione dicendum est. In qua quædam communia omnium sunt, quædam propria singulorum. Prius de communibus dicam. Loquar autem nunc de his, quæ scalpellum 10 desiderant. nam quæ vel sanari non possunt, vel aliter nutrirī debeant, dicendum erit, simul ac ad species singulas venero. Inciditur autem interdum inguen, interdum scrotum. In utraque curatione homo 15 ante per triduum bibere aquam; pridie abstinere etiam à cibo debet: ipso autem die collocari supinus: deinde, si inguen incidendum est, idque jam pube contegitur, ante radendum est: tum, extento scroto, ut 20 cutis inguinis intenta sit, id incidendum sub imo ventre, qua cum abdomine tunicæ inferiores committuntur. Aperiendum autem audacter est, donec summa tunica, quæ ipsius scroti est, incidatur, perveniatque ad eam, quæ media est. Plaga facta, foramen deorsum versus subest. In id demittendus est sinistræ manus digitus index, ut diductis intervenientibus membranulis, sinum laxet. Minister autem, sinistra 30 manu comprehenso scroto, sursum versus eum debet extendere, & quam maxime ab inguinibus abducere; primum cum ipso testiculo, dum medicus omnes membranulas,

nulas, quæ super mediam tunicam sunt, si digito diducere non potest, scalpello abscindat: deinde sine eo, ut is delapsus ipsi plagæ jungatur, digitoque inde promatur, & super ventrem cum duabus suis tunicis collocetur. Inde, si qua vitiosa sunt, circumcidenda sunt. In quibus cum multæ venæ discurrant, tenuiores quidem præcidi protinus possunt: majores vero ante longiore lino deligandæ sunt; ne periculose sanguinem fundant.

Si media tunica vexata erit, aut sub ea malum increverit, excidenda erit sic, ut alte ad ipsum inguen præcidatur. Infra tamen non tota demenda est: nam quod ad basin testiculi vehementer cum ima tunica connexum est, excidi sine summo periculo non potest. itaque ibi relinquendum est.

Idem in ima quoque tunica, si læsa est, faciendum est. Sed non à summa inguinis plaga, verum infra paululum ea abscindenda; ne, læsa abdominis membrana, inflammationes moveat. Neque tamen nimium ex ea rursus relinquendum est; ne postea sinuetur, & sedem eidem malo præstet.

Purgatus ita testiculus per ipsam plagam cum venis, & arteriis, & nervo suo leniter demittendus est; videndumque, ne sanguis in scrotum descendat, neve concretus aliquo loco maneat. Quæ ita fient, si venis vinciendo medicus prospexerit. Lina, quibus capita earum continebuntur, extra plagam dependere debe-

bunt. quæ, pure orto, sine ullo dolore excident. Ipsi autem plagæ injiciendæ duæ fibulæ sunt; & insuper medicamentum, quo glutinetur.

Solet interdum ab altera ora necessarium esse aliquid excidi, ut cicatrix major & latior fiat. quod ubi incidit, linamenta super non fulcienda, sed leviter tantum ponenda sunt; supraque ea, quæ inflammationem repellant, id est, ex aceto vel lana succida, vel spongia: cætera eadem, quæ, ubi pus moveri debet, adhibenda sunt. At, cum infra excidi oportet, resupinato homine, subjicienda sub scroto sinistra manus est; deinde id vehementer apprehendendum, & incidendum; si parvulum est, quod nocet, modice, ut tertia pars integra, ad sustinendum testiculum, infra relinquatur: si majus est, etiam amplius; ut paululum tantummodo adimum, cui testiculus insidere possit, integrum maneat. Sed primo rectus scalpellus quam levissima manu teneri debet, donec scrotum ipsum diducat: tum inclinandus mucro est, ut transversas membranas secet, quæ inter summam mediamque tunicam sunt. At, si vitium in proximo est, mediam tunicam attingi non oportet: si sub illa quoque conditur, etiam illa incidenda est; sicut tertia quoque, si illa vitium tegit. Ubicumque autem repertum malum est, ministrum ab inferiore parte exprimere moderate scrotum oportet: medicum, digito manubriolove scalpelli diducta inferiore parte, tunicam

cam extra collocare; deinde eam ferramento, quod à similitudine corvum vocant, incidere sic, ut intrare duo digiti, index & medius possint: his deinde confectis, incidenda reliqua pars tunicae, & inter digitos scalpellus immittendus est, eximendumque aut effundendum quicquid est noxium.

Quamcunque autem tunicam quis violavit, illam quoque debet excidere; ac mediam quidem, ut supra dixi, quam altissime ad inguen; imam autem, paulo infra. Cæterum antequam excidantur, hæ quoque vinciri lino summa cura debent; & 15 ejus lini capita extra plagam relinquenda sunt, sicut in aliis quoque venis, quæ id requisierint.

Eo factò, testiculus intus reponendus est: oræque scroti suturis inter se committendæ; neque paucis, ne parum glutinentur, & longior fiat curatio; neque 20 multis, ne inflammationem augeant. Atque hic quoque videndum est, ne quid in scroto sanguinis maneat: tum imponenda 25 glutinantia sunt.

Si quando autem in scrotum sanguis defluxit, aliquidve concretum ex eo decidit, incidi subter id debet; purgatoque eo spongia, acri aceto madens, circumdari. 30 Deligatum autem vulnus omne, quod ex his causis factum est, si dolor nullus est, quinque primis diebus non est resolvendum, sed bis die tantum aceto irroranda, lana vel spongia imposita: si dolor est, ter-

ria die resolvendum; & ubi fibulæ sunt, hæ incidendæ; ubi linamentum, id mutandum est; rosaque & vino madefaciendum id, quod imponitur. Si inflammatio increfcit, adjiciendum prioribus cataplasma § ex lenticula & melle; vel ex malicorio, quod in austero vino coctum fit; vel ex his mixtis. Si sub his inflammatio non conquierit, post diem quintum multa calida aqua vulnus fovendum, donec scrotum 10 ipsum & extenuetur, & rugosius fiat: tum imponendum cataplasma ex triticea farina, cui refina pinea adjecta fit. quæ ipsa, si robustus curatur, ex aceto; si tener, ex melle coquenda sunt. Neque dubium 15 est, quodcunque vitium fuit, si magna inflammatio est, quin ea, quæ pus movent, imponenda sint.

Quod si pus in ipso scroto ortum est, paululum id incidi debet, ut exitus detur; 20 linamentumque eatenus imponendum est, ut foramen tegat. Inflammatione finita, propter nervos propiore cataplasmate, dein cerato utendum est. Hæc proprie ad ejusmodi vulnera pertinent. Cætera, & in 25 curatione, & in victu, similia his esse debent, quæ in alio quoque vulnerum genere præcepimus.

C A P. XX.

30

De Intestini in scrotum devoluti curatione.^a

HIS propositis ad singulas species veniendum est. Ac, si cui parvulo puerro intestinum descendit, ante scalpellum

^a Æginet. VI, 52, 65.

pellum experienda vinctura est. Fascia ejus rei causa fit, cui uno loco pila affuta est ex panniculis facta, quæ ad repellendum intestinum ipsi illi subjicitur: deinde reliqua
 5 fasciæ pars arctè circundatur. sub quo sæpe & intus compellitur intestinum, & inter se tunicæ glutinantur. Rursus, si ætas processit, multumque intestini descendisse ex tumore magno patet, adjiciunturque do-
 10 lores & vomitus (quæ ex stercore, per cruditatem eo delapso, fere accidunt) scalpellum adhiberi sine pernicio non posse, manifestum est: levandum tantummodo malum, & per alias curationes extrahendum
 15 est.

Sanguis mitti ex brachio debet: deinde, si vires patiuntur, imperanda tridui abstinencia est; si minus, certe pro vi corporis quam longissima. Eodem vero tempore su-
 20 perhabendum cataplasma ex lini semine, quod ante aliquis ex mulso decoxerit. Post hæc, & farina hordeacea cum refina injicienda; & ipse demittendus in solium aquæ calidæ, cui oleum quoque adjectum
 25 sit; dandumque aliquid cibi levis & calidi. Quidam etiam alvum ducunt. Id ducere aliquid in scrotum potest, educere ex eo non potest. Per ea vero, quæ supra scripta sunt, levato malo, si quando alias dolor revertetur,
 30 rit, eadem erunt facienda.

Sine dolore quoque si multa intestina prolapsa sunt, secari supervacuum est: non quo excludi à scroto non possint (nisi tamen id inflammatio prohibuit) sed quo

repulsa inguinibus immorentur, ibique tumorem excitent, atque ita fiat mali non finis, sed mutatio.

At in eo, quem scalpello curari oportebit, simulatque ad mediam tunicam vulnus § in inguine factum pervenerit, duobus hamulis ea juxta ipsas oras apprehendi debet, dum eductis omnibus membranulis medicus eam liberet. Neque enim nisi cum periculo læditur, quæ incidenda est; cum 10 intestinum esse, nisi sub ea, non possit. Ubi diducta autem erit, ab inguine usque ad testiculum incidi debebit sic, ne ipse lædatur; tum excidi. Fere tamen hanc curatione in puerilis ætas, & modicum malum 15 recipit.

Sin vir robustus est, majusque id vitium est, extrahi testiculus non debet, sed in sua sede permanere. Id hoc modo fit. Inguen eadem ratione usque ad mediam tunicam 20 scalpello aperitur; eaque tunica eodem modo duobus hamis excipitur sic, ut à sinistro testiculus eatenus contineatur, ne per vulnus exeat: tum ea tunica deorsum versus scalpello inciditur; sub eaque index 25 digitus sinistræ manus ad imum testiculum demittitur, eumque ad plagam compellit: deinde dextræ manus duo digiti, pollex atque index, venam & arteriam & nervum tunicamque eorum à superiore 30 tunica diducunt. quod si aliquæ membranulæ prohibent, scalpello resolvuntur, donec ante oculos tota jam tunica sit. Excisis, quæ excidenda sunt, repositoque testiculo,

culo, ab ora quoque ejus vulneris, quod in inguine est, demenda habenula paulo 455,8. latior est; quo major plaga fit, & plus creare carnis possit.

5 C A P. XXI.

De Omenti in scrotum prolapsi curatione.

10 **A**T si omentum descendit, eodem quidem modo, quo supra scriptum est, aperiendum inguen, diducen-
 15 dæque tunicæ sunt. Considerandum autem est, majorne ejus modus, an exiguus sit. Nam quod parvulum est, super inguen in uterum vel digito vel adverso specillo
 20 repellendum est: si plus est, finire oportet dependere, quantum ex utero prolapsum est; idque adurentibus medicamentis illinere, donec^a emoriatur & excidat. Quidam hic quoque duo lina acu trajiciunt, binif-
 25 que singulorum capitibus diversas partes adstringunt. Sub quo æque, sed tardius emoritur. Adjicitur tamen hic quoque celeritati, si omentum super vinculum illinitur medicamentis, quæ exedunt, nec
 30 erodunt. *σπινγὴ* Græci vocant. Fuerunt etiam, qui omentum forcice præciderent. Quod in parvulo non est necessarium: si majus est, potest profusionem sanguinis facere; siquidem omentum quoque venis
 quibusdam, etiam majoribus illigatum est. Neque vero, si discisso ventre id, quod prolapsum est, forcice præciditur, cum & e-
 mortuum sit, & aliter tutius avelli non possit, inde huc exemplum transferendum est.

^a Aph. VI, 38.

Vulnus autem curari, si reductum omentum est, futura debet: si id amplius fuit, & extra emortuum est, excisis oris, sicut supra propositum est.

458, 2.

2. *De Herniæ aquosæ curatione.* ^b

§

Si vero humor intus est, incidendum est: in pueris quidem, inguen; nisi in his quoque liquoris ejus major modus prohibet: in viris vero, & ubicunque multus humor subest, scrotum. Deinde, si inguen 10 incisum est, eo protractis tunicis humor effundi debet: si scrotum, & sub hoc protinus vitium est, nihil aliud quam humor est effundendus, abscindendæque membra- 15 næ sunt, si quæ eum continuerunt; deinde eluendum id ex aqua, quæ vel salem adjectum, vel nitrum habeat: si sub media, imave tunica, totæ hæ extra scrotum collocandæ, excidendæque sunt.

CAP. XXII.

20

*De Ranicis curatione.*458,
31.

RA M E X autem, si super ipsum scrotum est, adurendus est tenuibus & acutis ferramentis, quæ ipsis venis infigan- 25 tur; cum eo, ne amplius quam has urant; maximeque, ubi inter se implicatæ glomerantur, eo ferrum id admovendum est; tum super farina ex aqua frigida subacta injicienda est; utendumque eo vinculo, quod 30 idoneum esse ani curationibus posui: tertio die lenticula cum melle imponenda est: post, ejectis crustis, ulcera melle purganda, rosa implenda, & ad cicatricem aridis linamentis.

400,
34.

b. Aeginet., VI, 62.

mentis perducenda sunt. Quibus vero super mediam tunicam venæ tument, incidendum inguen est, atque tunica promenda, ab eaque venæ digito vel manubriolo scalpelli separandæ. qua parte vero inhærebunt, & ab superiore & ab inferiore parte lino vincienda; tum sub ipsis vinculis præcidendæ, reponendusque testiculus est. At, ubi supra tertiam tunicam ramex insedit, 10 mediam excidi necesse est. Deinde, si duæ tresve venæ tument, & ita pars aliqua obsidetur, ut major eo vitio vacet, idem faciendum, quod supra scriptum est; ut ab inguine, & à testiculo deligatæ venæ præciantur, isque condatur. Sin totum id ramex 15 obsederit, per plagam demittendus digitus index erit, subjiciendusque venis sic, ut paulatim eas protrahat æque adducendo, donec is testiculus par alteri fiat; tum fibulæ 20 oris sic injiciendæ, ut simul eas quoque venas comprehendant. Id hoc modo fit. Acus ab exteriori parte oram vulneris perforat: tum non per ipsam venam, sed per membranam ejus immittitur, per eamque in alteram oram compellitur. Venæ vulnerari 25 non debent, ne sanguinem fundant. Membrana semper inter has venas est, ac neque periculum affert, & filo comprehensas illas abunde tenet. itaque etiam satis est, duas 30 fibulas esse. Tum venæ, quæcunque protractæ sunt in ipsum inguen, a verso specillo compelli debent. Solvendi fibulas tempus, inflammatione finita, & purgato vulnere, est; ut una simul & oras & venas cicatrix devinciat.

Ubi vero inter imam tunicam & ipsum testiculum nervumque ejus ramex ortus est, una curatio est, quæ totum testiculum abscindit. Nam neque ad generationem quicquam is confert, & omnibus indecore, quibusdam etiam cum dolore dependet. Sed tum quoque inguen incidendum, media tunica promenda, atque excidenda est: idem in ima faciendum; nervusque, ex quo testiculus dependet, præcidendus. Post id venæ & arteriæ ad inguen lino deligandæ, & infra vinculum abscindendæ sunt.

C A P. XXIII.

De Carne, quæ inter tunicas testiculorum concrevit, & de Neruo indurato.^a

CA R O quoque, si quando inter tunicas increvit, nihil dubii est, quin excimenda sit: sed id, ipso scroto inciso, fieri commodius est.

At, si nervus induruit, curari res neque manu, neque medicamento potest. Urgent enim, febres ardentes; & aut virides, aut nigri vomitus: præter hæc, ingens sitis, & linguæ aspritudo; fereque à die tertio spumans bilis alvo cum rosione redditur. Atque neque assumi facile cibus, neque contineri potest: neque multo post extremæ partes frigescunt, tremor oritur, manus sine ratione extenduntur; deinde in fronte frigidus sudor, & tandem mors sequitur.

C A P.

^a *Æginet. VI, 63.*

CAP. XXIV.

De Ramice inguinis.^a

5 **U**B I vero in ipso inguine ramex est, si 459,
 tumor modicus est, semel incidi; si 29.
 major, duabus lineis debet, ut me-
 dium excidatur: deinde, non extracto te-
 sticulo, sicut intestinis quoque prolapsis in-
 10 terdum fieri docui, colligendæ venæ, vin-
 ciendæque, ubi tunicis inhærebunt, & sub
 his nodis præcidendæ sunt. Neque quic-
 quam novi curatio vulneris ejus requirit.

CAP. XXV.

15 *Ad tegendam Glandem colis, si nuda est.*

AB his ad ea transeundum est, quæ in
 cole ipso fiunt. In quo si glans nuda
 est, vultque aliquis eam decoris^a cau- 393,
 sa tegere, fieri potest: sed expeditius in 12.
 20 puero, quam in viro; in eo, cui id naturale
 est, quam in eo, qui quarundam gentium
 more circumcissus est; in eo, cui glans parva
 juxtaque eam cutis spatiosior, brevis ipse
 coles est, quam in quo contraria his sunt.
 25 Curatio autem eorum, quibus id natura-
 le est, ejusmodi est. Cutis circa glandem
 prehenditur^b & extenditur, donec illam
 ipsam condat; ibique deligatur: deinde, jux-
 ta pubem, in orbem tergitur inciditur, donec
 30 coles nudetur; magna que cura cavetur, ne
 vel urinæ iter, vel venæ, quæ ibi sunt, in-
 cidantur. Eo facto, cutis ad vinculum in-
 clinatur, nudaturque circa pubem velut cir-
 culus; tum super eo linamenta dantur, ut ca-
 10

^a Æginet. VI, 66. Aëtius Tetrab. IV. Serm. II, 24.

^a Æginet. VI, 53. ^b Æginet. VI, 53.

ro increfcatur & id impleat, fatifque vela-
 menti fupra latitudo plagæ præftet. Sed,
 donec cicatrix fit, vinctum eſſe id debet; in
 medio tantum relicto exiguo urinæ itine-
 re. At in eo, qui circumciſus eſt, ſub circu- 5
 lo glandis ſcalpello diducenda cutis ab in-
 teriore cole eſt. Non ita dolet, quia, ſum-
 mo ſoluto, diduci deorſum uſque ad pubem
 manu poteſt; neque ideo ſanguis profluit.
 Reſoluta autem cutis ruruſus extenditur ul- 10
 tra glandem: tum multa frigida aqua fove-
 tur; emplaſtroque circumdatur, quod va-
 lenter inflammationem reprimat; proximif-
 que diebus abſtinere, donec prope à fame
 victus fit, ne forte eam partem fatietas ex- 15
 citet. Ubi jam ſine inflammatione eſt, deli-
 gari debet à pube uſque circulum: ſuper
 glandem autem adverſo emplaſtro impoſito
 induci. ſic enim fit, ut inferior pars glutine-
 tur; ſuperior ita ſaneſcat, ne inhæreat. 20

2. *Quomodo Glans penis contacta aperiri poſſit.*

393,
13.

CONTRA, ſi glans ita contacta eſt, ut
 nudari non poſſit (quod vitium Græci
ὀπισθισμὸς^a appellant) aperienda eſt.
 Quod hoc modo fit. Subter à ſumma ora, 25
 cutis inciditur recta linea uſque ad fre-
 num; atque ita ſuperius tergus relaxatum,
 cedere retro poteſt. Quod ſi parum ſic
 profectum eſt, aut propter anguſtias, aut
 propter duritiem tergoris, protinus trian- 30
 gula forma cutis ab inferiore parte exci-
 denda eſt ſic, ut vertex ejus ad frenum;
 baſis in tergo extremo fit. Tum ſuperdan-
 da linamenta ſunt, aliaque medicamenta
 quæ

^a Æginet. VI, 54.

quæ ad sanitatem perducant. Necessarium autem est, donec cicatrix fit, conquiescere: nam ambulatio, atterendo ulcus sordidum reddit.

5 3. *Infibulandi ratio.*

Infibulare quoque adolescentulos interdum valetudinis causa quidam consuerunt: ejusque hæc ratio est. Cutis, quæ super glandem est, extenditur, notaturque utrin-
 10 que à lateribus atramento, qua perforetur; deinde remittitur. Si super glandem notæ revertuntur, nimis apprehensum est, & ultra notari debet: si glans ab his libera est, is locus idoneus fibulæ est. Tum, qua notæ
 15 sunt, cutis acu filum ducente transuitur, ejusque fili capita inter se deligantur, quotidieque id movetur, donec circa foramina cicatriculæ fiant. Ubi hæ confirmatæ sunt, excepto filo fibula inditur, quæ, quo
 20 levior, eo melior est. Sed hoc quidem sæpius inter supervacua, quam inter necessaria est.

C A P. X X V I.

De Urinæ reddendæ difficultate, & curatione. ^a

25 **R**ES vero interdum cogit emoliri manu urinam, cum illa non redditur; aut quia senectute iter ejus collapsum est; aut quia calculus, vel concretum
 30 aliquid ex sanguine intus se opposuit: ac mediocris quoque inflammatio sæpe eam reddi naturaliter prohibet. Idque non in viris tantummodo, sed in fœminis quoque interdum necessarium est. Ergo æneæ fistulæ
 fiunt:

^a *Æginet. VI, 59.*

fiunt: exque, ut omni corpori, ampliori minorique sufficiant, ad mares, tres; ad fœminas, duæ medico habendæ sunt. Ex virilibus maxima decem & quinque est digitorum; media, duodecim; minima, novem: ex muliebribus major, novem; minor, sex. Incurvas vero esse eas paululum, sed magis viriles oportet, lævesque admodum; ac neque nimis plenas, neque nimis remues.

10

Homo tum resupinus eo modo, quo in curatione calculi figuratur, super subsellium aut lectum collocandus est. Medicus autem à dextro latere, sinistra quidem manu colem masculi continere, dextra vero fistulam demittere in iter urinæ debet: atque ubi ad cervicem vesicæ ventum est, simul cum cole fistulam inclinatam in ipsam vesicam compellere, eamque, urina reddita, recipere. Fœmina brevius urinæ iter, simul & rectius habet, quod carunculæ simile, inter imas oras super naturale positum, non minus sæpe auxilio eget, sed aliquanto minus difficultatis exhibet.

15

20

25

Nonnunquam etiam prolapsus in ipsam fistulam calculus, qui subinde ea extenuatur, non longe ab exitu inhærescit. Eum, si fieri potest, oportet evellere, vel oriculario specillo, vel eo ferramento, quo in sectione calculus protrahitur. Si id fieri non potuit, cutis extrema quamplurimum attrahenda &, condita glande, lino vincienda est: deinde à latere recta plaga coles

30

les

185,
30.
481,
22.

les incidendus, & calculus eximendus est: tum cutis remittenda. sic enim fit, ut incisum colem integra pars cutis contegat, & urina naturaliter profluat.

§ 2. *Calculosis quæ curatio adhibeatur.* ^b

Cum vesicæ vero, calculique facta mentio fit; locus ipse exigere videtur, ut subjiciam, quæ curatio calculosis, cum aliter succurri non potest, adhibeatur. Ad quam festinare, cum præceptis sit, nullo modo convenit. Ac neque omni tempore, neque in omni ætate, neque in omni vitio id experiendum est: sed solo vere, in eo corpore, quod jam novem annos, nondum quatuordecim excessit; &, si tantum mali subest, ut neque medicamentis vinci possit, neque etiam trahi posse videatur, quo minus interposito aliquo spatio interimat. non quo non interdum etiam temeraria medicina proficiat; sed quo sæpius utique in hoc fallat, in quo plura & genera & tempora periculi sunt. quæ simul cum ipsa curatione proponam.

Igitur, ubi ultima experiri statutum est, ante aliquot diebus victu corpus præparandum est, ut modicos, ut salubres cibos, ut minime glutinosos assumat, ut aquam bibat. Ambulandi vero inter hæc exercitatione utatur, quo magis calculus ad vesicæ cervicem descendat. Quod an incidit, digitis quoque, sicut in curatione docebo, demissis cognoscitur. Ubi ejus rei fides est, pridie is puer in jejunio continendus est; & tum loco calido curatio adhi-

^b *Æginet. VI, 60.*

Homo prævalens & peritus in sedili alto confidit, supinumque eum & aversum, super genua sua coxis ejus collocatis, comprehendit; reductisque ejus cruribus, ipsum quoque jubet, manibus ad suos poplites datis, eos, quam maxime possit, attrahere; simulque ipse sic eos continet. Quod si robustius corpus ejus est, qui curatur, duobus sedilibus junctis, duo valentes insidunt: quorum & sedilia & interiora crura inter se deligantur, ne diduci possint. Tum is super duorum genua eodem modo collocatur; atque alter, prout confedit, sinistrum crus ejus, alter dextrum, simulque ipse poplites suos attrahit. Sive autem unus, sive duo continent, super humeros ejus suis pectoribus incumbunt. Ex quibus evenit, ut inter ilia sinus super pubem sine ullis rugis sit extentus, & in angustum compulsa vesica, facilius calculus capi possit. Præter hæc, etiamnum à lateribus duo valentes objiciuntur, qui circumstantes, labare vel unum vel duos, qui puerum continent, non sinunt.

Medicus deinde, diligenter unguibus circumcisis, sinistræ manus duos digitos, indicem & medium, leniter prius unctos oleo, simul in anum ejus demittit; dextræque digitos super anum abdomen leniter imponit; ne, si utrinque digiti circa calculum vehementer concurrerint, vesicam lædat. Neque vero festinanter in hac re, ut in plerisque, agendum est; sed ita, ut
quam

quam maxime id tuto fiat. nam læsa vesica
 nervorum distentiones cum periculo mor-
 tis excitat. Ac primum circa cervicem quæ-
 ritur calculus. ubi repertus, minore ne-
 5 gocio expellitur. Et ideo dixi, ne curan-
 dum quidem, nisi cum hoc indicium suis co-
 gnitum est. Si vero aut ibi non fuit, aut
 recessit retro, digiti ad ultimam vesicam
 dantur; paulatimque dextra quoque ma-
 10 nus ejus ultra translata subsequitur.

Atque, ubi repertus est calculus (qui
 necesse est in manus incidat) eo curiosius
 deducitur, quo minor læviorque est; ne
 effugiat, id est, ne sæpius agitanda vesica
 15 sit. Ergo ultra calculum dextra semper
 manus ei se opponit; sinistra eum compel-
 lit deorsum digitis, donec ad cervicem
 pervenitur. In quam, si oblongus est, sic
 compellendus est, ut ne pronus exeat: si
 20 planus, sic, ut transversus sit: si quadratus,
 ut duobus angulis sedeat: si altera parte
 plenior, sic, ut prius ea, qua tenuior sit,
 evadat. In rotundo nihil interesse, ex ipsa
 figura patet; nisi, si lævior altera parte est,
 25 ut ea antecedit.

Cum jam eo venit, ut super vesicæ cer-
 vicem sit, juxta anum incidi cutis plaga
 lunata usque ad cervicem vesicæ debet,
 cornibus ad coxas spectantibus paululum:
 30 deinde ea parte, qua strictior ima plaga
 est, etiamnum sub cute, altera transversa
 plaga facienda est, qua cervix aperiatur;
 donec urinæ iter pateat sic, ut plaga paulo
 major, quam calculus sit. Nam, qui ^c metu
 fistu-

^c Alii meatum.

478 A. CORN. CELSI Lib. 7.
fistulæ (quam illo loco ^d *σπερβάδα* Græci
vocant) parum patefaciunt, cum majore
periculo eodem revolvuntur: quia calcu-
lus iter, cum vi promitur, facit, nisi accipit.
idque etiam perniciosius est, si figura quoque §
calculi, vel aspritudo aliquid eo contulit.
Ex quo & sanguinis profusio, & distentio
nervorum fieri potest. quæ si quis evasit,
multo tamen patientiorem fistulam habitu-
rus est rupta cervice, quam habuisset, 10
incisa.

Cum via patefacta est, in conspectum
calculus venit: in cuius corpore multum
discrimen est. Ideo, si exiguus est, digitis
ab altera parte propelli, ab altera protrahi 15
potest. Si major, injiciendus à superiore
ei parte uncus est, ejus rei causa factus. Is
est ad extremum tenuis, in semicirculi
speciem retusæ latitudinis; ab interiori
parte lævis, qua corpori jungitur; ab inte- 20
riori asper, qua calculum attingit. Isque
longior potius esse debet: nam brevior ex-
trahendi vim non habet. Ubi injectus est,
in utrumque latus inclinandus est, ut appa-
reat calculus, & teneatur; quia, si appre- 25
hensus est, ille simul inclinatur. Idque eo
nomine opus est, ne, cum adduci uncus
cœperit, calculus intus effugiat, hic in
oram vulneris incidat, eamque convulne-
ret. In qua re, quod periculum esset, jam 30
supra proposui.

Ubi satis teneri calculum patet, eodem
pene momento triplex motus adhibendus
est: in utrumque latus; deinde extra, sic
tamen

^d Alii *χειάδα* vel *εχιάδα*. edit. optima *ερησάδα*.
anni 1497. *corhyada*.

tamen, ut leniter id fiat, paululumque primo calculus attrahatur: quo factò, attollendus uncus extremus est, uti intus magis maneat, faciliusque illum producat.

5 Quod si aliquando à superiore parte calculus parum commode comprehenditur, à latere erit apprehendendus. Hæc est simplicissima curatio.

Sed varietas rerum quasdam etiamnum

10 animadversiones desiderat. Sunt enim quidam non asperi tantummodo, sed spinosi quoque calculi, qui per se quidem delapsi in cervicem, sine ullo periculo eximuntur. In vesica vero, non tuto vel hi conquiruntur, vel attrahuntur: quoniam, ubi illam convulnerarunt, ex distentione nervorum mortem maturant; multoque magis, si spina aliqua vesicæ inhæret, eamque, cum deduceretur, duplicavit. Colligitur autem

20 eo, quod difficilius urina redditur, in cervice calculum esse; eo, quod cruenta distillat, illum esse spinosum: maximeque id sub digitis quoque experiendum est, neque adhibenda manus, nisi id consistit.

25 Ac tum quoque leniter intus digiti obijciendi, ne violenter promovendo convulnerent: tum incidendum. Multi hic quoque scalpello usi sunt. Meges (quoniam is infirmior est, potestque in aliqua prominentia incidere, incisoque super illam corpore, qua cavum subest, non fecare, sed relinquere, quod iterum incidi necesse sit) ferramentum fecit rectum, in summa parte labrosum, in ima semicirculatum acutum.

tumque. Id receptum inter duos digitos, indicem ac medium, super pollice imposito sic deprimebat, ut simul cum carne, si quid ex calculo prominebat, incideret. Quo consequebatur, ut semel, quantum satis esset, aperiret. Quocunque autem modo cervix ea parte secta est, leniter extrahi, quod asperum est, debet; nulla, propter festinationem, vi admota.

10

3. *Signa calculorum, vel arenosorum, vel mollium.*

At calculus arenosus, & ante manifestus est; quoniam urina, quæ redditur, arenosa est: & in ipsa curatione; quoniam inter subjectos digitos neque æque, sed leniter renititur, & insuper dilabitur. Item molles calculos, & ex pluribus minutisque, sed inter se parum adstrictis, compositos indicat urina, secum trahens quasdam quasi squamulas. Hos omneis, leniter permutatis subinde digitorum vicibus, sic oportet abducere, ne vesicam lædant, neve intus aliquæ dissipatæ reliquæ maneat, quæ postmodum curationi difficultatem faciant. Quicquid autem ex his in conspectum venit, vel digitis, vel unco eximendum est.

15

20

25

At, si plures calculi sunt, singuli protrahi debent; sic tamen, ut, si quis exiguus supererit, potius relinquatur. Siquidem in vesica difficulter invenitur; inventusque celeriter effugit. Ita longa inquisitione vesica læditur, excitatque inflammationes mortiferas; adeo ut quidam non secti, cum diu frustra per digitos vesica esset agitata,

30

tata,

tata, decesserint. Quibus accedit etiam, quod exiguus calculus, ad plagam urina postea promovente, excidit.

Si quando autem is major non videtur, nisi rupta cervice, extrahi posse, findendus est. cuius repertor Ammonius, qui ob id *Ἀμμώνιος* cognominatus est. Id hoc modo fit. Uncus injicitur calculo sic, ut facile eum conclusum quoque teneat, ne is retro revolvatur: tum ferramentum adhibetur crassitudinis modicæ, prima parte tenui, sed retusa, quod admotum calculo, & ex altera parte ictum, findat; magna cura habita, ne aut ad ipsam vesicam ferramentum perveniat, aut calculi fractura ne quid incidat.

4. De Calculis fœminarum.

Hæ vero curationes in fœminis quoque similes sunt; de quibus parum, proprie tamen quædam dicenda sunt. Siquidem in his, ubi parvulus calculus est, scalpellus supervacuus est; quia is urina in cervicem compellitur. quæ & brevior, e quam in maribus, & laxior est. Ergo & per se sæpe excidit, & si in urinæ itinere, quod est angustius, inhæret, eodem tamen unco sine ulla noxa educitur. At in majoribus calculis necessaria eadem curatio est. Sed virgini subjici digiti tanquam masculo, mulieri per naturalia ejus debent. Tum, virgini quidem, sub ima inferiori ore; mulieri vero, inter urinæ iter & os pubis, incidendum est sic, ut utroque loco plaga transversa sit. neque terreri convenit, si plus ex muliebri corpore sanguinis profluit.

X

s. Quæ

e Aëtius Tetrab. IV. Sermon. IV, c. 99.

5. *Quæ curatio calculo evulso habenda sit.*

Calculo evulso, si valens corpus est, neque magnopere vexatum, sinere oportet sanguinem fluere, quo minor inflammatio oriatur. Atque, ingredi quoque eum paululum, non alienum est, ut excidat, si quid intus concreti sanguinis mansit. Quod si per se non destitit, rursus, ne vis omnis intereat, supprimi debet. Idque protinus, in imbecillioribus, ab ipsa curatione faciendum est. Siquidem, ut distentione nervorum periclitatur aliquis, dum vesica ejus agitatur; sic alter metus excipit, remotis medicaminibus, ne tantum sanguinis profluat, ut occidat. Quod ne incidat, desiderare is debet in acre acetum, cui aliquantum salis sit adjectum. sub quo & sanguis fere conquiescit, & adstringitur vesica, ideoque minus inflammatur. Quod si parum proficit, agglutinanda cucurbitula est, & in genibus, & coxis, & super pubem.

Ubi jam satis vel evocatus est sanguis, vel prohibitus, resupinus collocandus est sic, ut caput humile sit, coxæ paululum excitentur: ac super vulnus imponendum est duplex aut triplex linteolum, aceto madens. Deinde, interpositis duabus horis, in solium is aquæ calidæ resupinus demittendus, est sic, ut à genibus ad umbilicum aqua teneat, cætera vestimentis circumdata sint; manibus tantummodo pedibusque nudatis, ut & minus digeratur, & ibi diutius maneat. Ex quo sudor multus oriri solet: qui spongia subinde in facie detergendus est.

est. Finisque ejus fomenti est, donec infirmando offendat. Tum multo is oleo perungendus, inducendusque hapsus lanæ mollis, tepido oleo repletus, qui pubem, & coxas, & inguina, & plagam ipsam, contentam eodem ante se linteolo, protegat: isque subinde oleo tepido madefaciendus est; ut neque frigus ad vesicam admittat, & nervos leniter molliat. Quidam cataplasmatibus calefacientibus utuntur. Ea plus pondere nocent, atque vesicam urgendo vulnus irritant, quam calore proficiunt. Ergo ne vinculum quidem ullum necessarium est.

Proximo die, si spiritus difficiliter reditur, si urina non exit, si locus circa pubem mature intumuit, scire licet, in vesica sanguinem concretum remansisse. Igitur, demissis eodem modo digitis, leniter pertractanda vesica est, & discutienda, si qua coierunt: quo fit, ut per vulnus postea procedant. Non alienum etiam est, oriculario clystere acetum nitro mixtum per plagam in vesicam compellere. nam sic quoque discutiuntur, si qua cruenta coierunt. Eaque facere etiam primo die convenit, si timemus, ne quid intus sit: maximeque, ubi ambulando id elicere imbecillitas prohibuit. Cætera eadem facienda sunt: ut demittatur in solium, ut eodem modo panniculus, eodem lana superinjiciatur.

Sed neque sæpe, neque tamdiu in aqua calida puer habendus, quam adolescens est; infirmus, quam valens; levi, quam

gravioꝛe inflammatione adfectus ; is, cujus corpus digeritur, quam is, cujus adstrictum est. Inter hæc vero, si somnus est, & æqualis spiritus, & madens lingua, & sitis modica, & venter imus sedet, & mediocris est cum febre modica dolor, scire licet, recte procedere curationem.

At in his inflammatio fere quinto vel septimo die finitur : qua levata, folium supervacuum est. supini tantummodo vulnus aqua calida fovendum est, ut, si quid urinæ rodit, abluatur. Imponenda autem medicamenta sunt pus moventia; &, si purgandum ulcus videbitur, melle liniendum. Id, si rodet, rosa temperabitur. Huic curationi aptissimum videtur *ἐνεαφάρμακον* emplastrum. nam & sebum habet ad pus movendum, & mel ad ulcus repurgandum: medullam etiam, maximeque vitulinam; quæ in id, ne fistula relinquatur, præcipue proficit. Linamenta vero tum super ulcus non sunt necessaria; super medicamentum, ad id continendum, recte imponuntur. At, ubi ulcus purgatum est, puro linamento ad cicatricem perducendum est.

Quibus temporibus tamen, si felix curatio non fuit, varia circa pericula oriuntur. Quæ præfagire protinus licet, si continua vigilia est, si spiritus difficultas, si lingua arida est, si sitis vehemens, si venter imus tumet, si vulnus hiat, si transfiliens urina id non rodit, si similiter ante tertium diem quædam livida excidunt, si is aut nihil aut tarde respondet, si vehementes dolores

lores sunt, si post diem quintum magnæ febres urgent, & fastidium cibi permanet, si cubare in ventrem jucundius est. Nihil tamen pejus est distentione nervorum, & ante nonum diem, vomitibilis. Sed cum inflammationis sit metus, succurri abstinentia, modicis & tempestivis cibis; inter hæc, fomentis, & quibus supra scripsimus, oportet.

10

C A P. XXVII.

De Cancro, qui excisa vesica nascitur.

15 **P**ROXIMUS canceri metus est. Is cognoscitur, si, & per vulnus, & per ipsum colem, fluit sanies mali odoris, cumque ea quædam à concreto sanguine non abhorrentia, tenuesque carunculæ lanulis similes. præter hæc, si oræ vulne-
 20 ris aridæ sunt, si dolent inguina, si febris non desinit, eaque in noctem augetur, si inordinati horrores accedunt. Considerandum autem est, in quam partem cancer is tendat. Si ad colem, indurescit is locus, & rubet, & tactu dolorem excitat, testiculi-
 25 que intumescunt: si in ipsam vesicam, ani dolor sequitur, coxæ tumescunt, non facile crura extendi possunt: at, si in alterutrum latus, oculis id expositum est, paresque utrinque easdem notas, sed minores,
 30 habet.

Primum autem ad rem pertinet corpus recte jacere, ut superior pars semper ea sit, in quam vitium fertur. Ita, si ad colem it,

supinus is collocari debet: si ad vesicam, in
 ventrem: si in latus, in id, quod integrius
 est. Deinde, ubi ventum fuerit ad curatio-
 nem, homo in aquam demittetur, in qua
 marrubium decoctum sit, aut cupressus, §
 aut myrtus; idemque humor clystere in-
 tus adigetur: tum superponetur lenticula
 cum malicorio mixta; quæ utraque ex vi-
 no decocta sint; vel rubus, aut oleæ folia,
 eodem modo decocta; aliave medicamenta, 10
 quæ ad cohibendos purgandosque caneros
 proposuimus. ex quibus, si qua erunt ari-
 da, per scriptorium calamum inspirabun-
 tur.

Ubi stare cœperit cancer, mulso ulcus 15
 eluatur. vitabiturque eo tempore ceratum;
 quod, ad recipiendum id malum, corpus
 emollit. potius plumbum elotum cum
 vino inungetur: super quæ idem linteolo
 illitum imponetur. Sub quibus perveniri 20
 ad sanitatem potest: cum eo tamen, quod
 non ignoremus, orto cancro sæpe affici
 stomachum, cui cum vesica quoddam
 consortium est: exque eo fieri, ut neque
 retineatur cibus, neque, si quis retentus est, 25
 concoquatur, neque corpus alatur: ideo-
 que ne vulnus quidem aut purgari, aut ali
 possit. quæ necessario mortem maturant.

Sed ut his succurri nullo modo potest;
 sic à primo tamen die tenenda ratio cura- 30
 tionis est. In qua quædam observatio, ad
 cibum quoque potionemque pertinens,
 necessaria est. Nam cibus inter principia,
 non nisi humidus dari debet: ubi ulcus
 purgâ-

purgatum est, ex media materia. olera & falsamenta semper aliena sunt. Potione opus est, non immodica. Nam, si parum bibitur, accenditur vulnus, & vigilia urget, & vis corporis minuitur: si plus æquo assumitur, subinde vesica impletur, eoque irritatur. Non nisi aquam autem bibendam esse, manifestius est, quam ut subinde dicendum sit.

10 Solet vero sub eiusmodi victu evenire, ut alvus non reddatur. Hæc aqua ducenda est, in qua vel fcenum Græcum, vel malva decocta sit. Idem humor rosa mixtus in ipsum vulnus oriculario clystere agendus, ubi id rodit urina, neque purgari patitur. Fere vero primo per vulnus exit hæc: deinde, eo sanescente, dividitur, & pars per colem descendere incipit, donec ex toto plaga claudatur. Quod interdum tertio mense, interdum non ante sextum, nonnunquam exacto quoque anno fit.

Neque desperari debet solida glutinatio vulneris, nisi ubi aut vehementer rupta cervix est, aut ex cancro multæ magnæque carunculæ, simulque nervosa aliqua exciderunt. Sed, ut vel nulla ibi fistula, vel exigua admodum relinquatur, summa cura providendum est. Ergo, cum jam ad cicatricem vulnus tendit, extentis jacere feminibus & cruribus oportet; nisi tamen molles arenosive calculi fuerunt: sub his enim tardius vesica purgatur. ideoque diutius plagam patere necessarium est: & tum

488 A. CORN. CELSI Lib. 7.
demum, ubi jam nihil tale extra fertur, ad
cicatricem perducitur.

Quod si, antequam vesica purgata est,
oræ se glutinarunt, dolorque & inflamma-
tio redierunt, vulnus digitis vel averso spe- 9
cillo diducendum est; ut torquentibus
exitus detur. Hisque effusis, cum diutius
pura urina descendit, tum demum, quæ ci-
catricem inducant, imponenda sunt, exten-
dendique, ut supra docui, pedes, quam ma- 10
xime juncti.

Quod si fistulæ metus ex his causis, quas
proposui, subesse videbitur, quo facilius
claudatur ea, vel certe coangustetur, in
anum quoque danda plumbea fistula est; 15
extentisque cruribus femina talique in-
ter se deliganda sunt, donec, qualis futura
est, cicatrix sit.

C A P. XXVIII.

*Si Naturalia foeminarum non admittunt
concupitum, quomodo curari
conveniat.* ^a 20

ET hoc quidem commune esse maribus
& foeminis potest. Proprie vero quæ- 25
dam ad foeminas pertinent: ut in pri-
mis, quod earum naturalia nonnunquam,
inter se glutinatis oris, concupitum non
admittunt. Idque interdum evenit protin-
us in utero matris: interdum ^b exulcera- 30
tione in his partibus facta, & per malam
curationem his oris sanescendo junctis. Si
ex utero est, membrana ori vulvæ opposita
est: si ex ulcere, caro id replevit.

Opor-

^a Æginet. VI, 72. Aëtius Tetrab. IV. Serm. IV, c. 95. Hipp.
de Steril. XIII, 1. Idem de Natur. Mulieb. VI. ^b Hipp.
I. de Morb. Mul. I. T. LXVIII.

Oportet autem membranam duabus lineis, inter se transversis, incidere ad similitudinem literæ^c χ, magna cura habita, ne urinæ iter violetur: deinde undique eam
 5 membranam excidere. At, si caro increvit, necessarium est recta linea patefacere: tum ab ora vel vulsella vel hamo apprehensam, tanquam habenulam, excidere: & intus implicitum in longitudinem linamen-
 10 tum (λημνίσκον Græci vocant) in aceto tinctum demittere, supraque succidam lanam aceto madentem deligare: tertio die solvere, & vulnus, sicut alia vulnera, curare. Cumque jam ad sanitatem tendet, plum-
 15 beam fistulam medicamento cicatricem inducente illinere, eamque intus dare: supraque idem medicamentum injicere, donec ad cicatricem plaga perveniat.

C A P. X X I X.

20

*Qua ratione Partus emortuus
 ex utero excutiatur.^a*

UBI concepit autem aliqua, si jam prope maturus partus intus emortuus est, neque excidere per se potest, adhibenda curatio est. Quæ numerari inter difficillimas potest, nam & summam prudentiam moderationemque desiderat, & maximum periculum affert. Sed ante
 25 omnia vulvæ natura mirabilis, cum in multis aliis, tum in hac re quoque facile cognoscitur.

Oportet autem ante omnia^b resupinam mulierem transverso lecto sic collocare, ut

X 5

femi-

^c Chiasmus vocatur ab Æginet. VI, 51, 65. & ab aliis.

^a Æginet. VI, 74. Aëtius Tetrab. IV. Serm. IV, c. 22.

^b Hippocr. I. de Morb. Mul. T. XCIV, 4.

feminibus ejus ipsius ilia comprimantur. quo fit, ut & imus venter in conspectu medici sit, & infans ad os vulvæ compellatur; quæ, emortuo partu, id comprimit: ex intervallo vero paululum dehiscit. Hac occasione usus medicus, unctæ manus indicem digitum primum debet inferere, atque ibi continere, donec iterum os adaperiatur, rursusque alterum digitum demittere debebit, & per easdem occasiones alios, donec tota esse intus manus possit. Ad cuius rei facilitatem multum confert & magnitudo vulvæ, & vis nervorum ejus, & corporis totius habitus, & mentis etiam robur: cum præsertim intus nonnunquam etiam 15 duæ manus dari debeant.

Pertinet etiam ad rem, quam calidissimum esse imum ventrem, & extrema corporis; nequedum inflammationem^c accepisse, sed recenti re protinus adhiberi medicinam. Nam, si corpus jam intumuit, neque demitti manus, neque educi infans, nisi ægerrime potest; sequiturque sæpe cum vomitu, & cum tremore, mortifera nervorum distentio. Verum intus emortuo corpori manus injecta protinus habitum ejus sentit, nam aut in caput, aut in pedes conversum est, aut in transversum jacet: fere tamen sic, ut vel manus ejus, vel pes in propinquo sit. 25 30

Medici vero propositum est, ut infantem manu dirigat vel in^d caput^e, vel etiam in pedes, si forte aliter compositus est. Ac, si nihil aliud est, manus vel pes apprehensus, corpus rectius

^c Alii cepissa. ^d Alii manus, ^e Hippocr. I. de Morb. lib. XCV, 2.

rectius reddit. nam manus in caput, pes in
 pedes eum convertet. Tum, si caput proxi-
 mum est, demitti debet uncus, undique læ-
 vis, acuminis brevis, qui vel oculo, vel auri,
 § vel ori, interdum etiam fronti recte injici-
 tur: deinde attractus infantem educit. Ne-
 que tamen quolibet is tempore extrahi de-
 bet. nam, si compressio vulvæ ore id tenta-
 tum est, non emittente eo, infans abrum-
 10 pitur, & unci acumen in ipsum os vulvæ
 delabitur; sequiturque nervorum disten-
 tio, & ingens periculum mortis. Igitur,
 compressa vulva, conquiescere; hiante, le-
 niter trahere oportet; & per has occasio-
 15 nes paulatim eum educere. Trahere au-
 tem dextra manus uncum; sinistra, in-
 tus posita, infantem ipsum, simulque diri-
 gere eum debet.

Solet etiam evenire, ut is infans ^f humo-
 20 re distendatur; exque eo profluat fædi
 odoris sanies. Quod si tale est, indice di-
 gito corpus illud forandum est, ut, effuso
 humore, extenuetur: tum id leniter per ip-
 sas manus recipiendum est. nam uncus in-
 25 jectus putri corpusculo facile elabitur. in
 quo quid periculi sit, supra positum.

Sed in pedes quoque conversus infans
 non difficulter extrahitur. namque his ap-
 prehenfis per ipsas manus commode educi-
 30 tur.

Si vero transversus est, neque dirigi po-
 tuit, uncus alæ injiciendus, paulatimque
 attrahendus est. Sub quo fere cervix repli-
 catur, retroque caput ad reliquum corpus

X 6 spectat.

f Aëtius Tetrab. IV. Serm. IV. c. 23.

ſpectat. Remedio eſt, cervix præciſa; ut ſeparatim utraque pars auferatur. Id unco fit, qui, priori ſimilis, in interiore tantum parte per totam aciem exacuitur. Tum id agendum eſt, ut ante caput, deinde reliqua pars auferatur: quia fere, majore parte extracta, caput in vacuam vulvam prolabitur, extrahique ſine ſummo periculo non poteſt.

Si tamen id incidit, ſuper ventrem mulieres duplici panniculo injecto, valens homo, non imperitus, à ſiniſtro latere ejus debet aſſiſtere, & ſuper imum ventrem ejus duas manus imponere, alteraque alteram premere. quo fit, ut illud caput ad os vulvæ compellatur; idque tum eadem ratione, quæ ſupra poſita eſt, unco extrahi poſſit.

At, ſi pes alter juxta repertus eſt, alter retro cum corpore eſt, quicquid prolapſum eſt, paulatim abſcindendum eſt. Et, ſi clunes os vulvæ urgere cœperunt, iterum retro repellendæ ſunt, conquiſitusque pes ejus adducendus. Aliæque etiamnum difficultates faciunt, ut, qui ſolidus non exit, conciſus eximi debeat.

Quoties autem infans protractus eſt, tradendus miniſtro eſt. Is cum ſupinis manibus ſuſtinere, medicus deinde ſiniſtra manu leniter trahere umbilicum debet ita, ne abrumpat, dextraque eum ſequi uſque ad eas, quas Secundas vocant, quod velamentum infantis intus fuit: hiſque ultimis apprehenſis, venulas membranulaſque omnes eadem ratione manu diducere à vulva, totumque illud extrahere, & ſi quid intus.

intus præterea concreti sanguinis remanet. Tum compressis in unum feminibus, illa in conclavi collocanda est, modicum calorem, sine ullo perflatu, habente. Super
 § imum ventrem ejus imponenda lana succida, in aceto & rosa tineta. Reliqua curatio talis esse debet, qualis in inflammationibus, & in his vulneribus, quæ in nervosis locis sunt, adhibetur.

10

C A P. X X X.

De Ani vitiis.

ANI quoque vitia, ubi medicamentis non vincuntur, manus auxilium de-
 15 siderant. Ergo, si qua fissa in eo ve- 399,
 tuitate induruerunt, jamque callum ha- 23.
 bent, commodissimum est, ducere alvum;
 tum spongiam calidam admovere, ut relaxentur illa, & foras prodeant: ubi in con-
 20 spectu sunt, scalpello singula excidere, & ulcera^a renovare; deinde imponere linamentum molle, & super linteolum illitum melle; locumque cum molli lana implere, & ita vincire: altero die, deincepsque cæte-
 25 ris, lenibus medicamentis uti; quæ ad recentia eadem vitia necessaria esse, alias proposui: utique per primos dies forbitionibus eum sustinere; paulatim deinde cibis adjicere aliquid, generis tamen ejus, quod eo-
 30 dem loco præceptum est. Si quando autem ex inflammatione pus in his oritur, ubi primum id apparuit, incidendum est; ne anus ipse suppuret. Neque tamen ante pro-
 perandum est, nam, si crudum incisum est,

X 7

in-

^a Alii removers.

494 A. CORN. CELSI *Lib. 7.*
inflammationi multum accedit, & puris aliquanto amplius concitatur. His quoque vulneribus, lenibus cibis, iisdemque medicamentis opus est.

2. *De Condylomatibus.* ^b

400, At tubercula, quæ *κονδυλώματα* appellantur, ubi induruerunt, hac ratione curantur. Alvus ante omnia ducitur. Tum vulsellâ tuberculum apprehensum, juxta radices exciditur. Quod ubi factum est, eadem sequuntur, quæ supra post curationem adhibenda esse proposui: tantummodo, si quid increfcit, squama æris coercendum est. 10

3. *De Hemorrhoidibus.* ^c

401, Ora etiam venarum, fundentia sanguinem, sic tolluntur. Ubi sanguini, qui effluit, sanies adjicitur, alvus acribus ducitur; quo magis ora promoveantur. eoque fit, ut ^d omnia vasa, quasi capitula conspicua sint. 20 Tum, si capitulum exiguum est, basimque tenuem habet, adstringendum lino paulum supra est, quam ubi cum ano committitur, imponendaque spongia ex aqua calida est, donec id liveat: deinde aut ungue, aut scalpello, supra nodum id exulcerandum est. Quod nisi factum est, magni dolores subsequuntur: interdum etiam urinæ difficultas. Si id majus est, & basis latior, hamulo uno aut altero excipiendum est, paululumque supra 30 basim incidendum: neque relinquendum quicquam ex eo capitulo, neque quicquam ex ano demendum est. quod consequitur is, qui neque nimium, neque parum hamos ducit.

^b *Ægiæet. VI, 80.* ^c *Æginet. VI, 79.* ^d *Alii, omnesque.*

ducit. Qua incisum est, acus debet immitti, infraque eam lino id capitulum alligari. Si duo triave sunt, intimum quodque primum curandum est: si plura, non omnia simul; ne tempore eodem undique teneræ cicatrices sint. Si sanguis profluit, excipiendus est spongia: deinde linamentum imponendum, unguenda femina, & inguina, & quicquid juxta ulcus est, ceratumque superdandum, & farina hordeacea calida implendus is locus, & sic deligandus est. Postero die is desidere in aqua calida debet, eodemque cataplasmate foveri. Ac bis die, & ante curationem, & post eam, coxendices ac femina liquido cerato perungenda sunt; tepidoque is loco continendus. Interpositis quinque aut sex diebus, oriculario specillo linamenta educenda, & si capitula simul non exciderunt, digito promovenda: tum lenibus medicamentis, iisdemque, quæ alibi posui, ulcera ad sanitatem perducenda. Finito vitio, quemadmodum agendum esset, jam alias superius exposui.

C A P. XXXI.

De Varicibus.^a

AB his ad crura proximus transitus est. In quibus orti varices non difficili ratione tolluntur. Huc autem & earum venularum, quæ in capite nocent; & eorum varicum, qui in ventre sunt, curationem distuli: quoniam ubique eadem est. Igitur vena omnis, quæ noxia est, aut adusta tabescit, aut manu exciditur.

Si

^a Aeginet. VI, 8to

Si recta ; si, quamvis transversa, tamen simplex ; si modica est, melius aduritur. Si curva est, & velut in orbem quosdam implicatur, pluresve inter se involvuntur, utilius excidere est. §

Adurendi ratio hæc est. Cutis superinciditur : tum, patefacta vena, tenui & retuso ferramento candente modice premitur ; vitaturque, ne plagæ ipsius oræ adurantur : quas reducere hamulis facile est. Id inter- 10
positis fere quaternis digitis per totum varicem fit : & tum superponitur medicamentum, quo adusta sanantur.

At exciditur hoc modo. Cute eadem ratione super venam incisa, hamulo oræ 15
excipiuntur ; scalpelloque undique à corpore vena diducitur ; caveturque, ne inter hæc ipsa lædatur ; eique retusus hamulus subjicitur ; interpositoque eodem fere spacio, quod supra positum est, in eadem vena 20
idem fit : quæ, quo tendat, facile hamulo extento cognoscitur.

Ubi jam idem, quacunque varices sunt, factum est, uno loco adducta per hamulum vena præciditur : deinde, qua proximus hamus est, attrahitur & evellitur ; 25
ibique rursus abscinditur. Ac sic undique varicibus crure liberato, tum plagarum oræ committuntur, & super emplastrum glutinans injicitur. 30

C A P. XXXII.

*De Digitis coherentibus, &
curvatis.*

5 **A**T, si digiti vel in utero protinus, vel
propter communem exulceratio-
nem postea cohaeserunt, scalpello di-
ducuntur: dein separatim uterque non pin-
gui emplastro circumdatur: atque ita per
10 se uterque sanescit.

Si vero fuit ulcus in digito, posteaque
male inducta cicatrix curvum eum red-
didit; primum malagma tentandum est:
dein, si id nihil prodest (quod & in veteri
15 cicatrice, & ubi nervi laesi sunt, evenire
consuevit) videre oportet, nervine id vi-
tium, an cutis sit. Si nervi est, attingi non
debet: neque enim sanabile est. Si cutis,
tota cicatrix excidenda est, quæ fere callo-
20 sa efficit, ut extendi digitus non possit.
Tum rectus sic ad novam cicatricem per-
ducendus est.

C A P. XXXIII.

De Gangraena.

25 **G**ANGRAENAM inter unguis alaf-
que, aut inguina nasci; & si quando
medicamenta vincuntur, membram
præcidi oportere, alio loco mihi dictum est. 304.
30 Sed id quoque cum periculo summo fit. 23.
nam sæpe in ipso opere, vel profusione
sanguinis vel animæ defectione moriun-
tur. Verum hic quoque nihil interest, an
satis tutum præsidium sit, quod unicum est.

Igitur

Igitur inter sanam vitiatamque partem incidenda scalpello caro usque ad os est sic, ut neque contra ipsum articulum id fiat, & potius ex sana parte aliquid excidatur, quam ex ægra relinquatur. Ubi ad os ventum est, reducenda ab eo sana caro, & circa os subsecanda est, ut ea quoque parte aliquid ossis nudetur: dein id ferrula præcidendum est, quam proxime sanæ carni etiam inhærenti: ac tum frons ossis, quam ferrula exasperavit, lævanda est, supraque inducenda cutis. quæ sub ejusmodi curatione laxa esse debet, ut quam maxime undique os contegat. Quo cutis inducta non fuerit, id linamentis erit contegendum, & super id spongia ex aceto deliganda. Cætera postea sic facienda, ut in vulneribus, in quibus pus non moveri debet, præceptum est.

25

LIBER OCTAVUS.

C A P. I.

*De positu & figura Ossium totius
humani corporis.*

25

SUPEREST ea pars, quæ ad ossa pertinet. Quæ quo facilius accipi possit, prius positus figurasque eorum indicabo. Igitur calvaria incipit ex interiore parte concava, extrinsecus gibba, utrinque lævis, & qua cerebri membranam contegit, & qua cute, capillum gignente, contegitur. Eaque sim-

30

sim-

simplex, ab occipitio & temporibus; duplex, usque in verticem à fronte, est. Os-
 saque ejus, ab exterioribus, dura; ab in-
 terioribus, quibus inter se connectuntur,
 5 molliora sunt. Interque ea venæ discur-
 runt, quas his alimentum subministrare,
 credibile est.

Raro autem calvaria solida, sine futuris
 est: locis tamen æstuosis facilius invenitur.
 10 & id caput firmissimum, atque à dolore
 tutissimum est: ex cæteris, quo futuræ
 pauciores sunt, eo capitis valetudo com-
 modior est. neque enim certus earum nu-
 merus est, sicut nec locus quidem. Fere
 15 tamen duæ, super aures, tempora à supe-
 riore capitis parte discernunt: tertia, ad la-
 tera per verticem tendens, occipitium à
 summo capite diducit: quarta, ab eodem
 vertice per medium caput ad frontem pro-
 20 cedit; eaque modo sub imo capillo definit,
 modo frontem ipsam secans inter superci-
 lia finitur. Ex his cæteræ quidem futuræ
 in unguem committuntur: hæ vero, quæ
 super aures transversæ sunt, totis oris pau-
 25 latim extenuantur; atque ita inferiora ossa
 superioribus leniter insidunt. Crassissimum
 vero in capite os post aurem est; qua ca-
 pillus, ut verisimile est, ob id ipsum non
 gignitur. Super hos quoque musculos, qui
 30 tempora contegunt, os medium, in exte-
 riorem partem inclinatum, positum est. At
 facies suturam habet maximam. quæ à
 tempore incipiens, per medios oculos, na-
 resque transversa pervenit ad alterum tem-
 pus.

pus. A qua breves duæ sub interioribus angulis deorsum spectant. Et malæ quoque in summa parte singulas transversas futuras habent. A mediisque naribus, aut superiorum dentium gingivis, per medium palatum una procedit; aliaque transversa idem palatum secat. Et futuræ quidem in plurimis hæc sunt.

Foramina autem, intra caput, maxima oculorum sunt; deinde narium; tum quæ in auribus habemus. Ex his, quæ oculorum sunt, recta simpliciaque ad cerebrum tendunt. Narium duo foramina osse medio discernuntur. siquidem hæc primum à superciliis, angulisque oculorum, osse inchoantur ad tertiam fere partem: deinde in cartilaginem versa, quo propius ori descendunt, eo magis caruncula quoque molliuntur. Sed ea foramina, quæ à summis ad intimas nares simplicia sunt, ibi rursus in bina itinera dividuntur: aliaque ex his, ad fauces pervia, spiritum & reddunt & accipiunt; alia ad cerebrum tendunt. In ultima parte in multa & tenuia foramina dissipantur, per quæ sensus odoris nobis datur. In aure quoque primo rectum & simplex iter procedendo flexuosum fit. Quod juxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi est. Juxta ea duo parvuli quasi sinus sunt; superque eos finitur os, quod transversum à genis tendens, ab inferioribus ossibus sustinetur. Jugale appellari potest ab eadem similitudine, à qua id Græci

Græci *ζυγωδες* appellant. Maxilla vero est molle os, eoque una est. Cujus eadem & media, & etiam ima pars, mentum est: à quo utrinque procedit ad tempora; solaque ea movetur. Nam malæ cum toto osse, quod superiores dentes excipit, immobiles sunt. Verum ipsius maxillæ partes extremæ quasi bicornes sunt. Alter processus, intra latior, vertice ipso tenuatur, longiusque procedens sub osse jugali subit, & super id temporum musculis illigatur. Alter brevior & rotundior, & in eo sinu, qui juxta foramina auris est, cardinis modo fit; ibique huc & illuc se inclinans maxillæ facultatem motus præstat.

Duriores osse dentes sunt: quorum pars maxillæ, pars superiori ossi malarum hæret. Ex his quaterni primi, quia secant, *τομινγι* à Græcis nominantur. Hi deinde quatuor caninis dentibus ex omni parte cinguntur. Ultra quos utrinque fere maxillares quini sunt, præterquam in iis, in quibus genuini, qui sero gigni solent, non increverunt. Ex his primores singulis radicibus; maxillares utique binis; quidam etiam ternis, quaternisve nituntur. Fereque longior radix brevioris dentem edit; rectique dentis recta etiam radix, curvi flexa est. Ex ea radice in pueris novus dens subit, qui multo sæpius priorem expellit: interdum tamen supra infraque eum se ostendit.

Caput autem spina excipit. Ea constat ex vertebra quatuor & viginti. Septem in

502 A. CORN. CELSI Lib. 8.
 cervice sunt, duodecim ad costas, reliquæ
 quinque sunt proximæ costis. Hæ teretes
 brevesque, ab utroque latere, processus
 duos exigunt: mediæ perforatæ, qua spinæ
 medulla cerebro commissa descendit: late- 5
 ra quoque inter duos processus tenuibus
 cavis pervia, per quæ à membrana cerebri
 similes membranulæ deducuntur. Omnes-
 que vertebræ (exceptis tribus summis) à
 superiore parte in ipsis processibus parum 10
 deficientes sinus habent: ab inferiore alios
 deorsum versus processus exigunt. Summa
 igitur protinus caput sustinet, per duos si-
 nus receptis exiguis ejus processibus. Quo
 fit, ut caput deorsum parvis tuberibus ex- 15
 asperetur. Secunda superioris parti inferio-
 ri inferitur. Quod ad circuitum pertinet,
 pars summa angustiore orbe finitur. itaque
 superior secundæ circumdata in latera
 quoque caput moveri finit. Tertia eodem 20
 modo secundam excipit. Ex quo facilis
 cervici mobilitas est. Ac, ne sustinere qui-
 dem caput posset, nisi utrinque recti va-
 lentesque nervi collum continerent, quos
νευροτόται Græci appellant. siquidem ho- 25
 rum inter omnes flexus alter semper in-
 tentus ultra prolabi superiora non patitur.
 Jamque vertebra tertia tubercula, quæ in-
 feriori inferantur, excipit. Cæteræ pro-
 cessibus deorsum spectantibus in inferio- 30
 res insinuantur, ac per sinus, quos utrin-
 que habent, superiores accipiunt, multif-
 que nervis & multa cartilagine continen-
 tur. Ac sic, uno flexu modico in promum
 dato,

dato, cæteris negociis homo & rectus insistit, & alioqui ad necessaria opera curvatur.

Infra cervicem vero summa costa contra humeros sita est. Inde septem inferiores usque ad imum pectus perveniunt: hæque, primis partibus rotundæ & leniter quasi capitulatae, vertebrarum transversis processibus, ibi quoque paululum sinuatis, inhærent: inde latefcunt, & in exteriorem partem recurvatæ paulatim in cartilaginem degenerant; eaque parte rursus in interiora leniter flexæ committuntur cum osse pectoris. Quod valens ac durum à faucibus incipit, ab utroque latere lunatum, & à præcordiis, jam ipsum quoque cartilagine mollium, terminatur. Sub costis vero superioribus quinque (quas *κόσται* Græci nominant) breves tenuioresque, atque ipsæ quoque paulatim in cartilaginem versæ, extremis abdominis partibus inhærescunt; imaque ex his, majore jam parte nihil, nisi cartilago est.

Rursus, à cervice duo lata ossa utrinque ad scapulas tendunt: nostri scutula aperta; *ὤμοπλάται* Græci nominant. Ea in summis verticibus sinuata, ab his triangula, paulatimque latefcunt ad spinam tendunt; & quo latiora quaque parte sunt, hoc hebetiora. Atque ipsa quoque, in imo cartilaginosa, posteriore parte velut innatant; quoniam, nisi in summo, nulli ossi inhærescunt. Ibi vero validis musculis nervisque constricta sunt.

At à summa costa paulo interius, quam

quam ubi ea media est, os excrescit, ibi quidem tenue, procedens vero, quo propius lato scapularum ossi fit, eo plenius latiusque est, paululum in interiora curvatum. quod protinus altera verticis parte § modice intumescens, sustinet jugulum. Id ipsum recurvum ac inter durissima ossa numerandum, altero capite in eo, quod posui, altero in exiguo sinu pectoralis ossis insidit, paululumque motu brachii movetur, & 10 cum lato osse scapularum, infra caput ejus, nervis & cartilagine connectitur.

Hinc humerus incipit, extremis utrinque capitibus tumidus, mollis, sine medulla, cartilaginofus: medius teres, durus, medul- 15 losus: leniter cavus, in priorem & interiorrem; gibbus, in posteriorem & exteriorrem partem. Prior autem pars est, quæ à pectore est: posterior, quæ ab scapulis: interior, quæ ad latus tendit: exterior, quæ ab eo recedit. 20 quod ad omnes articulos pertinere, in ulterioribus patebit. Superius autem humeri caput rotundius, quam cætera ossa, de quibus adhuc dixi, verticillati scapularum ossi inferitur, ac majore parte extra id situm 25 nervis deligatur. At inferius duos processus habet: inter quos, quod medium est, magis etiam extremis partibus sinuatur.

Quæ res sedem brachio præstat. quod constat ex ossibus duobus. Radius, quem 30 *κνημίδα* Græci appellant, superior breviorque, & primo tenuior, rotundo & leniter cavo capite exiguum humeri tuberculum recipit. quod ibi nervis & cartilagine con-
tine-

tinetur. Cubitus inferior longiorque, & primo plenior, in summo capite duobus quasi verticibus extantibus in finum humeri, quem inter duos processus ejus esse proposui, se inserit. Primo vero duo, radii & brachii, ossa juncta paulatim dirimuntur, rursusque ad manum coeunt, modo crassitudinis mutato. Siquidem ibi radius plenior, cubitus admodum tenuis est. Dein radius, in caput cartilaginosum confurgens, in cervicem ejus insinuatur. Cubitus rotundus in extremo, parte altera paululum procedit. Ac, ne sæpius dicendum sit, illud ignorari non oportet, plurima ossa in cartilaginem desinere, nullum articulum non sic finiri. Neque enim aut moveri posset, nisi lævi inniteretur; aut cum carne nervisque conjungi, nisi ea media quædam materia committeret.

20 In manu vero prima palmæ pars ex multis minutisque ossibus constat, quorum numerus incertus est. Sed oblonga omnia, & triangula, structura quadam inter se connectuntur, cum invicem superior alterius planities sit: eoque fit ex his unius ossis paululum in interiora concavi species. Verum ex manu duo exigui processus in finum radii conjiciuntur. Tum ex altera parte quinque ossa recta, ad digitos tendentia, palmam explent. A quibus ipsi digiti oriuntur: qui ex ossibus ternis constant. omniumque eadem ratio est. Interius os in vertice sinuatur, recipitque exterioris exiguum tuberculum, nervique ea continent. A quibus

Y

bus

bus orti ungues indurescunt. ideoque non ossi, sed carni magis radicibus suis inhærent. At superiores quidem partes sic ordinatæ sunt.

Ima vero spina in coxarum osse desinit; §
quod transversum longeque valentissimum,
vulvam, vesicam, rectum intestinum tuetur.
Idque ab exteriori parte gibbum; ad spinã,
resupinatum; à lateribus, id est, in ipsis co-
xis, sinus rotundos habet. A quibus oritur 10
os, quod pectinem vocant; idque, super in-
testina sub pube transversum, ventrem fir-
mat: rectius in viris, recurvatum magis in
exteriora in fœminis, ne partum prohibeat.

Inde femina oriuntur. Quorum capita 15
rotundiora etiam, quam humerorum sunt;
cum illa ex cæteris rotundissima fiat. Infra
vero duos processus à priori & à posteri-
ore parte habent. Dein dura, & medullosa,
& ab exteriori parte gibba, rursus ab infe- 20
rioribus quoque capitibus intumescunt: su-
periora in sinus coxæ, sicut humeri in ea
ossa, quæ scapularum sunt, conjiciuntur;
tum infra introrsus leviter tendunt, quo
æqualius superiora membra sustineant. At- 25
que in eo inferiora quoque capita media
sinuantur, quo facilius excipi à cruribus
possint. Quæ commissura osse parvo, molli,
cartilaginoso tegitur. patellam vocant. Hæc 30
super innatans, nec ulli ossi inhærens, sed
carne & nervis deligata, pauloque magis ad
femoris os tendens, inter omnes crurum
flexus juncturam tuetur.

Ipsum autem crus est ex ossibus duobus.
Etenim

Etenim per omnia femur humero, crus vero brachio simile est: adeo ut habitus quoque & decor alterius ex altero cognoscatur, quod ab ossibus incipiens, etiam in carne respondet. Verum alterum os ab exteriori parte suræ positum est: quod ipsum quoque sura recte nominatur. Id brevius, supraque tenuius, ad ipsos talos intumescit. Alterum à priori parte positum, cui tibiæ nomen est, longius & in superiore parte plenius, solum cum femoris inferiore capite committitur; sicut cum humero cubitus. Atque ea quoque ossa, infra supraque conjuncta, media, ut in brachio, dehiscunt.

Excipitur autem crus infra osse ex transverso talorum; idque ipsum super os calcis situm est. quod quadam parte sinuatur, quadam excessus habet, & procedentia ex talo recipit, ut in finem ejus inseritur. Idque sine medulla durum, magisque in posteriorem partem projectum, teretem ibi figuram repræsentat. Cætera ossa pedis ad eorum, quæ in manu sunt, similitudinem instructa sunt. Plantæ palmis, digiti digitis, ungues unguibus respondent.

C A P. II.

Ossa vitiosa & corrupta quibus signis cognoscantur, & qua ratione curentur.

OMNE autem os, ubi injuria accessit, aut vitiatum, aut finditur, aut frangitur, aut foratur, aut colliditur, aut de loco movetur. Id, quod vitiatum est,

primo fere pingue fit; deinde vel^a nigrum,
 vel cariosum. quæ, supernatis gravibus ul-
 ceribus aut fistulis, hisque vel longa vetu-
 state, vel etiam cancro occupatis, eveniunt.
 Oportet autem ante omnia os nudare, ul- 5
 cere exciso, & si latius est ejus vitium, quam
 ulcus fuit, carnem subsecare, donec undi-
 que os integrum patefiat: tum id, quod pin-
 gue est, semel iterumve satis est admoto
 ferramento adurere, ut ex eo squama sece- 10
 dat; aut radere, donec jam aliquid cruoris
 ostendatur, quæ integri ossis nota est. nam
 necesse est aridum sit id, quod vitiatum est.
 Idem in cartilagine quoque læsa faciendum
 est. siquidem ea quoque scalpello radenda 15
 est, donec integrum id sit, quod relinqui-
 tur. Deinde, sive os sive cartilago rasa est,
 nitro bene trito respergendum est. Neque
 alia facienda sunt, ubi caries, nigritiesve in
 summo osse est. siquidem id vel paulo diuti- 20
 us eodem ferramento adurendum, vel ra-
 dendum est. qui radit hæc, audacter im-
 primere ferramentum debet, ut & agat ali-
 quid, & maturius desinat. Finis est, cum
 vel ad album os, vel ad solidum ventum 25
 est. Albo finiri ex nigritie vitium, solidi-
 tate quadam ex carie, manifestum est. Ac-
 cedere etiam cruoris aliquid integro, supra
 dictum est. Si quando autem altius descen-
 derit utrumlibet, dubium est. 30

In carie quidem expedita cognitio est,
 si specillum tenue in foramina demittitur;
 quod magis minusve intrando, vel in sum-
 mo cariæ esse, vel altius descendisse, testatur.

Colligi

Colligi idem potest etiam ex dolore, & ex febre, quæ ubi mediocria sunt, illa alte descendisse non potest. Manifestior tamen adacta terebra fit. nam finis vitii est, ubi scobis nigra esse desit. Igitur, si caries alte descendit, per terebram urgenda crebris foraminibus est, quæ altitudine vitium æquent: tum in ea foramina demittenda candentia ferramenta sunt, donec siccum os extoto fiat. simul enim & post hæc solvetur ab inferiore osse, quodcumque vitiatum est; & is sinus carne replebitur; & humor aut nullus postea feretur, aut mediocris.

15 Sin autem nigrities est, aut si caries ad alteram quoque partem ossis transit, oportet excidi. Idem quoque in carie, ad alteram partem ossis penetrante, fieri potest. Sed quod totum vitiatum, totum eximendum

20 est. Si inferior pars integra est, eatenus, quod corruptum est, excidi debet. Item siue capitis, siue pectoris os, siue costa cariola est, inutilis ustio, sed excidendi necessitas est. Neque audiendi sunt, qui osse

25 nudato, diem tertium expectant, ut tunc excidant. ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. Itaque, quantum fieri potest, eodem momento & cutis incidenda est, & os detegendum, & omni vitio liberandum est.

30 Longeque perniciosissimum est, quod in osse pectoris est: quia vix, etiam si recte cessit curatio, veram sanitatem reddit.

CAP. III.

Quomodo os excidatur; & de Modiolo, & Terebra, ferramentis ad id paratis.

EXCIDITUR vero os duobus modis. Si parvulum est, quod læsum est, modiololo, quem *κωνίχιον* Græci vocant: si spatiosius, terebris. Utriusque rationem proponam. Modiolus ferramentum concavum. teres, est, imis oris ferratum: per quod medium clavus, ipse quoque interiore orbe cinctus demittitur. Terebrarum autem duo genera sunt: alterum simile ei, quo fabri utuntur: alterum capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, deinde subito latius fit; atque iterum ab alio principio paulo minus quam æqualiter sursum procedit.

Si vitium in angusto est, quod comprehendere modiolus possit, ille potius aptatur. At, si caries subest, medius clavus in foramen demittitur. Si nigrities, angulo scalpri sinus exiguus sit, qui clavum recipiat, ut, eo insistente, circumactus modiolus delabi non possit: deinde is habena, quasi terebra, convertitur. Estque quidam premendi modus, ut & foretur, & circumagatur: quia, si leviter imprimitur, parum proficit; si graviter, non movetur. Neque alienum est, instillare paululum rosæ, vel lactis, quo magis lubrico circumagatur. quod ipsum tamen, si copiosius est, aciem ferramenti hebetat. At, ubi jam iter modiololo impressum est, medius clavus educitur, & ille per

per se agitur. deinde, cum sanitas inferioris partis scobe cognita est, modiolus remove-
tur.

At, si latius vitium est, quam ut illo com-
prehendatur, terebra res agenda est. Ea fo-
ramen fit in ipso fine vitiosi ossis atque in-
tegrum: deinde alterum non ita longe, ter-
tiumque, donec tactus is locus, qui exci-
dendus est, his cavis cinctus sit. atque ibi
10 quoque, quatenus terebra agenda fit, sco-
bis significat. Tum exciforius scalper ab al-
tero foramine ad alterum malleolo adactus
id, quod inter utrumque medium est, ex-
cidit; ac sic ambitus similis ei fit, qui in an-
15 gustiorem orbem modiolo imprimitur. U-
tro modo vero id circumductum est, idem
exciforius scalper, & in osse corrupto pla-
nus, summam quamque testam^a lævet, donec
integrum os relinquatur.

20 Vix unquam nigrities integrum, caries
per totum os perrumpit, maximeque ubi
vitiata calvaria est. Id quoque vitii specillo
significatur. quod depressum in id fora-
men, quod infra solidam sedem habet, &
25 renitens aliquid invenit, & madens exit. Si
pervium invenit, altius descendens inter os
& membranam, nihil oppositum invenit,
educiturque siccum: non quo non subsit
aliqua vitiosa fanies; sed quoniam ibi, ut
30 in latiore sede, diffusa sit.

Sive autem nigrities, quam terebra dete-
xit, sive caries, quam specillum ostendit, os
transit, modioli quidem usus fere superva-
cuus est; quia latius pateat necesse est, quod

tam alte processit. Terebra vero ea, quam secundo loco posui, utendum; eaque, ne nimis incalescat, subinde in aquam frigidam demittenda est. Sed tum majore cura agendum est; cum jam aut simplex os dimidium § perforatum est; aut in duplici superius. illud spatium ipsum; hoc sanguis significat. Ergo tum lentius ducenda habena, suspendendaque magis sinistra manus est, & sæpius attollenda, & foraminis altitudo con- 10 sideranda; ut, quando cunque os perripitur, sentiamus, neque periclitemur, ne mucrone cerebri membrana lædatur: ex quo graves inflammationes, cum periculo mortis ^b oriuntur. 15

283,

28.

519,

36.

Factis foraminibus, eodem modo media septa, sed multo circumspectius, excidenda sunt; ne forte angulus scalpri eandem membranam violet; donec fiat aditus, per quem membranæ custos immittatur. *μηνιγγοφύ- 20 λαιγε* Græci vocant. lamina autem ænea est, firma, paululum resima, ab exteriori parte lævis. Quæ demissa sic, ut exterior pars ejus cerebro propior sit, subinde ei subjicitur, quod scalpro discutiendum est: ac, si 25 excipit ejus angulum, ultra transire non patitur: eoque & audacius, & tutius, scalprum malleolo subinde medicus ferit, donec excisum undique os, eadem lamina levetur, tollique sine ulla noxa cerebri possit. 30 Ubi totum os ejectum est, circumradendæ lævandæque sunt oræ, & si quid scobis membranæ insedit, colligendum. Ubi, superiori parte sublata, inferior relicta est, non

^b Aph. VI, 18.

non oræ tantum, sed os quoque totum lævandum est; ut sine noxa postea cutis incre-scat, quæ aspero ossi innascens protinus non sanitatem, sed novos dolores movet.

§ Parefacto cerebro, qua ratione agendum sit, dicam, cum ad fracta ossa pervenero. Si basis aliqua servata est, superimponenda sunt medicamenta non pinguia, quæ recentibus vulneribus accommodantur; supraque imponenda lana succida, oleo atque aceto madens. Ubi tempus processit, ab ipso osse caro increfcit, eaque factum manuum finum complet. Si quod etiam os adustum est, à parte sana recedit; subitque inter integram atque emortuam partem caruncula, quæ, quod abscessit, expellat. eaque fere, quia testa tenuis & angusta est, ἀσπίς, id est squama, à Græcis nominatur.

Potest etiam evenire, ut ex ictu neque findatur os, neque perfringatur; sed summum tantum collidatur, exaspereturque. Quod ubi incidit, radi & lævari satis est. Hæc quamvis maxime fiunt in capite, tamen cæteris quoque ossibus communia sunt: ut, ubique idem incidet, eodem remedio sit utendum. At, cum ea fracta, fissa, forata, collisa sunt, quasdam proprias in singulis generibus, quasdam communes in pluribus curationes requirunt. De quibus protinus dicam, initio ab eadem calvaria accepto.

CAP. VI.

De Calvaria fracta.^a

IGITUR, ubi calvaria^b percussa, protinus
 requirendum est, num bilem is homo §
 vomuerit; num oculi ejus obcæcati sint;
 num obmutuerit; num per nares aureve
 sanguis ei effluxerit; num conciderit; num
 sine sensu quasi dormiens jacuerit. Hæc
 enim non nisi osse fracto eveniunt. Atque, 10
 ubi inciderunt, scire licet, necessariam, sed
 difficilem curationem esse. Si vero etiam
 torpor accessit; si mens non constat, si ner-
 vorum vel resolutio vel distentio secuta
 est; verisimile est, etiam cerebri membra- 15
 nam esse violatam: eoque in angusto magis
 spes est. At, si nihil horum secutum est,
 & jam potest dubitari, an os fractum sit; &
 protinus considerandum est, lapide, an li-
 gno, an ferro, an alio telo percussum sit, 20
 & hoc ipso lævi an aspero, mediocri an va-
 stiore, vehementer an leviter. quia quo mi-
 zior ictus fuit, eo facilius os ei restitisse cre-
 dibile est. Sed nihil tamen melius est, quam
 certiore id nota explorare. Ergo, qua plaga 25
 est, demitti specillum oportet, neque nimis
 tenue, neque acutum; ne, cum in quosdam
 naturales sinus inciderit, opinionem fracti
 ossis frustra faciat: neque nimis plenum;
 ne parvulæ rimulæ fallant. Ubi specillum 30
 ad os venit, si nihil nisi læve & lubricum
 occurrit, integrum id videri potest: si quid
 asperi est, utique qua futuræ non sint, fra-
 ctum os esse testatur.

A su-

^a Aeginet. VI, 30. ^b Omnes edit. *pertusa*.

A futuris se deceptum esse, e Hippocrates
 memoriæ tradidit, more scilicet magno-
 rum virorum, & fiduciam magnarū rerum
 habentium. Nam levia ingenia, quia nihil
 § habent, nihil sibi detrahunt. Magno inge-
 nio, multaque nihilominus habituro, con-
 venit etiam simplex veri erroris confessio;
 præcipueque in eo ministerio, quod utili-
 tatis causa posteris traditur; ne qui deci-
 10 piantur eadem ratione, qua quis ante de-
 ceptus est. Sed hæc quidem alioquin me-
 moria magni professoris, uti interponere-
 mus, effecit.

Potest autem futura eo nomine fallere,
 15 quia æque aspera est; ut aliquis hanc esse,
 etiã si rima est, existimet eo loco, quo
 subesse hanc verisimile est. Ergo eo nomi-
 ne decipi non oportet: sed os deoperire tu-
 tissimum est. Nam neque utique certa se-
 20 des, ut supra posui, futurarum est: & potest
 idem & naturaliter commissum & ictu
 fissum esse, juxtave aliquid fissum habere.
 Quin aliquando etiam, ubi ictus fuit ve-
 hementior, quamvis specillo nihil inveni-
 25 tur, tamen aperire commodius est. At, si
 ne tum quidem rima manifesta est, indu-
 cendum super os atramentum scriptorium
 est, deinde scalpro id deradendum, nigriti-
 em enim continet, si quid fissum est.

30 Solet etiam evenire, ut altera parte fue-
 rit ictus, & os altera fiderit. Itaque, si gra-
 viter aliquis percussus est, si mala indicia
 subsequuta sunt, neque ea parte, qua cutis
 discissa est, rima reperitur; non incommo-

e Quintil. Institut. Orator. III, 6, ad quem locum plura
 dabimus exempla.

dum est, parte altera considerare, num quis locus mollior sit, & tumeat; eumque aperire: siquidem ibi fissum os reperietur. Nec tamen magno negotio cutis sanescit, etiamsi frustra secta est. Os ^d fractum nisi ^e succursum est, gravibus ^e inflammationibus afficit, difficiliusque postea tractatur.

Raro, sed aliquando tamen, evenit, ut os quidem totum integrum maneat, intus vero ex ictu vena aliqua in cerebri mem- 10
brana rupta aliquid sanguinis mittat; istaque ibi concretus magnos dolores moveat, & oculos quibusdam obcæcet. Sed fere contra id dolor est, & eo loco cute incisa, pallidum os reperitur. ideoque id 15
quoque os excidendum est. Quacumque autem de causa curatio hæc necessaria est, si nondum satis cutis patefacta est, latius aperienda est, donec, quicquid læsum est, in conspectu sit. In quo ipso videndum est, 20
ne quid ex ipsa membranula, quæ sub cute calvariam cingit, super os relinquatur: siquidem hæc scalpro terebrisve lacerata vehementes febres cum inflammationibus excitat. Itaque eam commodius est ex toto 25
ab osse deduci. Plagam, si ex vulnere est, talem necesse est habeamus, qualem acceperimus. Si manu facienda est, ea fere commodissima est, quæ duabus transversis lineis
literæ x figuram accipit, ut deinde à singulis 30
lis procedentibus ^f angulis cutis subsecetur.

Interquæ, si sanguis fertur, spongia subinde in aceto tincta cohibendus est, occupandusque objectis linamentis, & caput al-
tius

^d Aph. VII, 14, 24. ^e Aeginet. VI, 90. ^f Edit. *Ligulæ, alix, Ligulis.*

tius § excitandum. Neque id vitium ullum metum, nisi inter musculos, qui tempora continent, adfert: sed ibi quoque nihil tutius fit.

§ In omni vero fisso fractove osse, protinus antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent. Sed multo melius est, ante emplastra experiri, quæ calvariæ causa componuntur. eorumque
 10 aliquod oportet ex aceto mollitum per se super fissum fractumve os imponere: deinde super id, aliquanto latius quam vulnus est, eodem medicamento illitum linteolum, & præterea succidam lanam aceto tin-
 15 ctam: tunc vulnus deligare, & quotidie resolvere; similiterque curare usque ad diem quintum. A sexto die etiam vapore aquæ calidæ per spongiam fovere: cæteraque eadem facere. Quod si caruncula increfcere
 20 cœperit, & febricula aut soluta fuerit, aut levior, & cupiditas cibi reverterit, satisque somni accedat, in eodem medicamento erit perseverandum. Procedente deinde tempore emolliendum id emplastrum, ad-
 25 jecto cerato ex rosa facto; quo facilius carnem producat. nam per se reprimendi vim habet. Hac ratione sæpe rimæ callo quodam implentur; estque ea ossis velut cicatrix. & latius fracta ossa, si qua inter se non
 30 cohærebunt, eodem callo glutinantur. estque id aliquanto melius velamentum cerebro, quam caro, quæ exciso osse increfcit. Si vero sub prima curatione febris intenditur, brevesque somni, & iidem per

somnia tumultuosi sunt, ulcus madet, neque alitur, & in cervicibus glandulæ oriuntur, magni dolores sunt, cibique super hæc fastidium increfcit; tum demum ad manum scalprumque veniendum est. §

Duo vero sub ictu calvariæ pericula sunt; ne vel findatur vel medium defidat. Si fissum est, possunt oræ esse compressæ: vel quia altera super alteram excessit; vel etiam, quia vehementer rursus se commi- 10 ferunt. Ex quo evenit, ut humor ad membranam quidem descendat, exitum vero non habeat; ac sic eam irritet, & graves inflammationes moveat.

At ubi medium os defedit, eandem ce- 15 rebri membranam urget: interdum etiam ex fractura quibusdam velut aculeis pungentibus. His ita succurrendum est, ut tamen quam minimum ex osse dematur. Ergo, si ora alteri infedit, satis est id, quod 20 eminet, plano scalpro excidere. Quo sublato, si rima hiat aliquantum, curationi satis est. At, si oræ inter se comprimuntur, à latere ejus, interposito digiti spatium, terebra foramen faciendum est: ab eoque scal- 25 per duabus lineis ad rimam agendus, ad similitudinem literæ A; sic, ut vertex ejus à foramine, basis ad rimam sit.

Quod si rima longius patet, ab altero foramine rursus similis sinus fieri debebit: 30 & ita nihil latere sub eo osse confractum potest, abundeque exitus datur intus^h lædentibus. Ne si fractum quidem os defedit, totum excidi necesse est: sed, sive to-
tum

^h Alii latentibus.

tum perfractum est, & ab alio ex toto recessit, sive circumpositæ calvariæ inhæret exigua parte, ab eo, quod naturaliter se habet, scalpro dividendum est. Deinde in eo, § quod desedit, juxta rimam, quam fecimus, foramina faciendâ sunt, si in angusto noxa est, duo; si latius patet, tria; septaque eorum excidenda: & tum scalper utrinque ad rimam agendus sic, ut lunatum sinum 10 faciat, imaque pars ejus intus ad fracturam, cornua ad os integrum spectent. Deinde, si qua labant, & ex facili removeri possunt, forcipe ad id factò colligenda sunt, maximeque ea, quæ acuta membranam infestant. Si id ex facili fieri non potest, sub- 15 jicienda lamina est, quam custodem ejus membranæ esse, proposui: & super eam, quicquid spinosum est, & intus eminent, excidendum est. eadem lamina, quicquid 20 deorsum insedit, attollendum. Hoc genus curationis efficit, ut, qua parte fracta ossa tamen inhærent, solidentur: qua parte abrupta sunt, sine ullo tormento sub medicamentis tempore excidant, spaciumque inter hæc satis illis magnum ad extrahendam saniem relinquatur, plusque in osse propugnaculi cerebrum habeat, quam habiturum fuit, eo exciso.

His factis, ea membrana acri aceto respergenda est; ut, sive aliquid sanguinis ex ea profluit, cohibeatur, sive intus concretus cruor remanet, discutiatur: tum idem medicamentum eodem modo, qui supra positus est, mollitum, ipsi membranæ imponen-

ponendum est: cæteraque eodem modo
facienda sunt, quæ ad linteolum illitum,
& lanam succidam pertinent: collocandus-
que is loco intepido: & curandum quoti-
die vulnus; bis etiam, æstate. §

Quod si membrana per inflammationem
intumuerit, infundenda erit rosa tepida. Si
usque eo tumebit, ut super ossa quoque
emineat, coercet eam bene trita lenticu- 10
la, vel folia vitis contrita, & cum recenti
vel butyro, vel adipe anserino mixta: cer-
vixque^k molliri debebit liquido cerato, ex
irino facto. At, si parum pura membrana
videbitur, par modus ejus emplastri &
mellis miscendus erit; idque superinfun- 15
dendum; ejusque continendi causa unum
aut alterum linamentum injiciendum; &
super linteolo, cui emplastrum illitum sit,
contegendum. Ubi satis pura membrana
est, eadem ratione adjiciendum emplastro 20
ceratum, ut carnem producat.

Quod ad abstinentiam vero, & primos
ulterioresque cibos potionesque pertinet,
eadem, quæ in vulneribus præcepi, servan- 25
da sunt: eo magis, quo periculosius hæc
pars afficitur. Quinetiam, cum jam non
solum sustineri, sed aliis cibis quoque oport-
tebit, tamen erunt vitanda, quæcunque
mandenda sunt: item fumus, & quicquid
excitat, sternutamentum. Spem vero cer- 30
tam faciunt, membrana^l mobilis ac sui co-
loris, caro increscens rubicunda, facilis
motus maxillæ atque cervicis. Mala signa
sunt, membrana immobilis, nigra, vel livi-
da,

^k Alii illigiri. ^l Al. molles.

da, vel aliter coloris corrupti, dementia, acris vomitus, nervorum vel resolutio vel distentio, caro livida, maxillarum rigor, atque cervicis. Cætera, quæ ad somnum, 5 cibi desiderium, febrem, puris colorem attinent, eadem, quæ in cæteris vulneribus, vel salutaria, vel mortifera sunt.

Ubi bene res cedit, incipit ab ipsa mem-
brana; vel, si os eo loco duplex est, inde
10 quoque caro increfcens id, quod inter ossa
vacuum est, replet: nonnunquam etiam
super calvariam excrescit. Quod si incidit,
inspergenda squama æris est, ut id repri-
mat & cohibeat, eaque carni superdanda,
15 quæ ad cicatricem perducant. Omnibus-
que ea locis commode inducitur, excepta
frontis ea parte, quæ paululum super id est,
quod inter supercilia est. Ibi enim vix fieri
potest, ut non per omnem ætatem sit exul-
20 ceratio: quæ linteolo, medicamentum ha-
bente, contegenda erit. Illa utique, capite
fracto, servanda sunt, ut, donec jam valida
cicatrix erit, vitentur sol, ventus, frequens
balneum, major vini modus.

25

C A P. V.

De Naso fracto.^a

I N naribus vero, & os, & cartilago fran-
gi solet, & quidem modo adversa, modo
30 à latere. Si adversa fracta sunt, alterum-
ve ex his, nares desidunt, difficulter spiri-
tus trahitur. Si à latere os fractum est, is
locus cavus est: si cartilago, in alteram par-
tem nares declinantur.

Quic-

^a Æginet. VI, 91. Hippocrat. de Articul. T. XXX. XXXI.
Vegetar. T. V.

Quicquid è cartilagine concidit, exci-
 tandum leniter est, aut subjecto specillo,
 aut duobus digitis utrinque compressis:
 deinde in longitudinem implicata lina-
 menta, & molli pellicula cineta circumfu- §
 taque, intus injicienda sunt; aut eodem
 modo compositum aliquid ex arido peni-
 cillo; aut grandis pinna, gummi, vel fabrili
 glutine illita, & molli pellicula circumdata,
 quæ desidere cartilaginem non sinunt. Sed, 10
 si adversa ea fracta est, æqualiter utraque
 naris implenda est. Si à latere, id, quod in-
 feritur, crassus esse debet ab ea parte, in
 quam nasus jacet, ab altera tenuius. Ex-
 trinsecus autem circumdanda habena est 15
 mollis, medio illita mixtis inter se simila &
 thuris fuligine: eaque ultra aures ducenda,
 & fronti duobus capitibus agglutinanda
 est. id enim corpori quasi gluten inhære-
 scit, & cum induruit, nares commode con- 20
 tinet. Sin, quod intus inditum est, lædit,
 sicut maxime fit, ubi interior cartilago
 perfracta est, exercitatae nares eadem tan-
 tummodo habena continendæ sunt: dein-
 de, post quatuordecim dies id ipsum demen- 25
 dum est. Resolvitur autem aqua calida; ea-
 que tumens locus quotidie fovendus est.

Sin os fractum est, id quoque digitis in
 suam sedem reponendum est: atque ubi
 adversum id ictum est, utraque naris im- 30
 plenda est; ubi à latere, ea, in quam os im-
 pulsus est: imponendumque ceratum, &
 paulo vehementius deligandum est; quia
 callus eo loco non ad sanitatem tantum-
 modo,

525,
18.

modo, sed etiam ad tumorem increfcit. à tertio die fovendum id aqua calida eft; tantoque magis, quanto propius effe fanitati debet. Quod fi plura erunt fragmenta, nihilominus intrinsecus fingula in fuas fedes digitis erunt compellenda; imponendaque extrinsecus eadem habena, & super eam ceratum; neque ultra fascia adhibenda eft.

10 At, fi quod fragmentum undique refolstitum cum cæteris non glutinabitur, intelligetur quidem ex humore, qui multus ex vulnere feretur; vulsella vero extrahetur: finitisque inflammationibus, imponetur ali-

15 quod medicamentum ex iis, quæ leniter reprimunt. Pejus eft, ubi aut offi aut cartilagini fractæ cutis quoque vulnus accessit. id admodum raro fit. Si incidit, illa quidem nihilominus eadem ratione in fuas

20 fedes excitanda sunt: cuti vero superimponendum emplastrum aliquod ex his, quæ recentibus vulneribus accommodata sunt: sed insuper nullo vinculo deligandum eft.

CAP. VI.

25

De Auribus fractis.^a

IN aure quoque interdum rumpitur cartilago. Quod si incidit, antequam pus oriatur, imponendum glutinans medicamentum est. sæpe enim suppurationem

30 prohibet, & aurem confirmat. Illud & in hac & in naribus ignorari non oportet; non quidem cartilaginem ipsam glutinari, circa tamen carnem increfcere, solidarique eum

^a Æginet. III, 23. Hippocrates de Articul. T. XXXV. Vectar. VI.

eum locum. Itaque, si cum cute cartilago rupta est, cutis utrinque sinitur. Nunc autem de ea dico, quæ, cute integra, frangitur. In ea vero si jam pus natum est, aperienda altera parte cutis, & ipsa cartilago contra § lunata plaga excidenda est: deinde utendum est medicamento leniter sanguinem supprimente, quale lycium est aqua dilutum, donec sanguis fluere desinat: tum imponendum linteolum cum emplastro, sic, ut 10 pingue omne vitetur: & à parte posteriore lana mollis auri subjicienda est, quæ, quod est inter hanc & caput, compleat: tum leniter ea deliganda est; & à tertio die, vapore, ut in naribus posui, fovenda. Atque in 15 his quoque generibus abstinentia primis temporibus necessaria est, donec inflammatio finiatur.

CAP. VII.

De Maxilla fracta, & quibusdam ad omnia ossa pertinentibus. ^a 20

AB his ad maxillam venturus indicanda quædam puto communiter ad omnia ossa pertinentia, ne sæpius 25 eadem dicenda sint. Omne igitur os, modo rectum, ut lignum in longitudinem finditur; modo frangitur transversum; interdum obliquum: atque id ipsum nonnunquam retusa habet capita, nonnunquam 30 acuta. quod genus pessimum est: quia neque facile committuntur, quæ nulli retuso innituntur; & carnem vulnerant, interdum quoque nervum aut musculum. Quinetiam
etiam

^a Æginet. VI, 92.

etiam aliquando plura fragmenta à fragmento fiunt. Sed in aliis quidem ossibus ex toto sæpe fragmentum à fragmento recedit: Maxillæ vero semper aliqua, parte etiam vexata, ossa inter se cohærent.

Igitur inprimis digitis duobus utrinque prementibus, & ab ore, & a mento, omnia ossa in suam sedem compellenda sunt: deinde, si maxilla transversa fracta est (sub quo casu fere dens super proximum dentem excidit) ubi ea in suam sedem collocata est, duo proximi dentes, aut, si hi labant, ultiores inter se seta deligandi sunt. id in alio genere fracturæ supervacuum est. cætera eadem facienda. Nam linteolum duplex, madens vino & oleo, superinjiciendum est, cumque eo simula & thuris fuligo: deinde aut fascia, aut mollis habena, medio in longitudinem incisa, ut utrinque mentum complectatur; & inde capita ejus supra caput adducta ibi ligentur. 522, 16.

Illud quoque ad omnia ossa pertinens dictum erit; famem primum esse necessariam: deinde, à die tertio, humidum cibum; sublata inflammatione, paulo pleniorum, eumque, qui carnem alat: vinum per omne tempus esse alienum. Deinde tertio die resolvi debere; foverique per spongiam vapore calidæ; eademque, quæ primo foverant, superdari: idem quinto die fieri, & donec inflammatio finiatur; quæ vel nono die, vel septimo fere solvitur: ea sublata, rursus ossa esse tractanda, ut, si quod fragmentum loco suo non est, reponatur. neque id esse sol-

526 A. CORN. CELSI Lib.8.
solvendum, nisi duæ partes ejus temporis,
intra quod quæque ossa confervent, transf-
ierint.

Fere vero inter quartumdecimum & u-
num & vigesimum diem sanescunt, maxilla, 5
malæ, jugulum, pectus, latum os scapula-
rum, costæ, spina coxarum, os tali, calx, ma-
nus, planta: inter vigesimum & trigesi-
mum diem, crura, brachiaque: inter septi-
mum & vigesimum & quadragesimum, 10
humeri & femora.

Sed de maxilla illud quoque adjicien-
dum est, quod humidus cibus diu assumen-
dus sit. Atque etiam, cum tempus processit,
in lagano similibusque aliis perseveran- 15
dum est, neque quicquam edendum, donec
ex toto maxillam callus firmaverit. Item-
que, primis utique diebus, habendum silen-
tium.

C A P. V I I I.

20

De Jugulo fracto.

JUGULUM vero, si transversum fractum
est, nonnunquam per se recte coit, &
nisi movetur, sanari sine vinctura potest: 25
nonnunquam vero, maximeque ubi mo-
tum est, elabitur; fereque id, quod à pe-
ctore est, super id, quod ab humero est, in
posteriorem partem inclinatur. Cujus ea
ratio est, quod per se non movetur; sed cum 30
humeri motu consentit. Itaque, eo confi-
stente, super id humerus agitatur. Raro
vero admodum in priorem partem jugulum
inclinatur; adeo ut magni professores nun-
quam

quam se vidisse memoriæ mandaverint. Sed locuples tamen ejus rei author Hippocrates est.

Verum, ut dissimilis uterque casus est, §
sic quædam dissimilia requirit. Ubi ad scapulas jugulum tendit, simul dextra manu plana propellendus in posteriorem partem humerus est, & illud in priorem attrahendum. Ubi ad pectus conversum est, ipsum
10 quidem retro dandum, humerus autem in priorem partem adducendus est: ac, si is inferior est, non id, quod à pectore est, deprimendum est, quia immobile est; sed humerus ipse attollendus: si autem superior
15 est, id, quod à pectore est, implendum lana, & humerus ad pectus deligandus est. Si acuta fragmenta sunt, incidi contra cutis debet; & ex ossibus ea, quæ carnem vulnerant, præcidenda; tum retusa ossa commit-
20 tenda sunt; & si quod ab aliqua parte eminet, opponendum est triplex linteolum in vino & oleo tinctum. Si plura fragmenta sunt, excipienda sunt ex ferula facto canaliculo, eodemque intus incerato, ne fascia
25 diducatur. quæ jugulo composito circumdanda est sæpius potius, quam valentius. quod ipsum quoque in omnibus fractis perpetuum est. A dextro vero jugulo, si id fractum est, ad alam sinistram; à sinistro, ad
30 dexteram, rursusque sub ala sua fascia dari debet: post hæc, si jugulum ad scapulas inclinatum est, brachium ad latus; si in partem priorem, ad cervicem deligandum est: supinusque homo collocandus. cætera eadem
dem

2. *De diversis ossium curis.*

Sunt vero plura ossa fere immobilia, vel dura, vel cartilaginosa, quæ vel franguntur, vel forantur, vel colliduntur, vel finduntur, ut malæ, pectus, latum os scapularum, costæ, spina coxarum, os tali, calx, manus, planta. Horum omnium eadem curatio est. Si supra vulnus est, id suis medicamentis nutriendum est. quo sanescente, rimas quoque ossis, aut, si quod foramen est, callus implet. Si cutis integra est, & os læsum esse, ex dolore colligimus, nihil aliud, quam quiescendum; imponendumque ceratum est, & leniter deligandum, donec sanitate ossis dolor finiatur.

C A P. I X.

De Costis fractis. ^a

PR O P R I E tamen quædam de costis dicenda sunt; quia juxta viscera sunt, & gravioribus periculis is locus expositus est. Costa igitur interdum sic finditur, ut ne summum quidem os, sed interior pars ejus, quæ rara est, lædatur: interdum sic, ut eam totam is casus perripuerit. Si tota fracta non est, nec sanguis expuitur, nec febricula sequitur, nec quicquam suppurat, nisi admodum raro, nec dolor magnus est; tactu tamen is locus leviter indolescit: sed abunde est eadem, quæ supra scripta sunt, facere; & à media fascia incipere deligare, ne in alterutram partem hæc cutem inclinet. Ab uno vero & vigesimo die,

^a *Æginet. VI, 96.*

die, quo utique os esse debet glutinatum, id agendum cibus uberioribus est, ut corpus quam plenissimum fiat, quo melius os vestiatur: quod illo loco tenerum adhuc injuriæ sub tenui cute expositum est. Per omne autem tempus curationis, vitandus clamor, sermo quoque, tumultus, ira, motus vehementior corporis, fumus, pulvis, & quicquid vel tussim vel sternutamentum movet: ne spiritum quidem magnopere continere expedit.

At, si tota costa perfracta est, casus asperior est. Nam & graves inflammationes, & febris, & suppuratio, & sæpe vitæ periculum sequitur, & sanguis spuitur. Ergo, si vires patiuntur, ab eo brachio, quod super eam costam est, sanguis mittendus est: si non patiuntur, alvus, tamen sine ullo acri, ducenda est; diutiusque inedia pugnandum. Panis vero ante septimum diem non assumendus; sed una sorbitione vivendum: imponendumque ei loco ceratum ex lycio factum, cui cocta quoque resina adjecta sit, aut Polyarchi malagma; aut panni ex vino & rosa & oleo; superque imponenda lana succida mollis, & duæ fasciæ à mediis orfæ, minimeque adstrictæ. Multo vero magis omnia vitanda, quæ supra posui; adeo, ut ne spiritus quidem sæpius movendus sit. Quod si tussis infestabit, ad id potio sumenda erit, vel ex trixagine, vel ex ruta, vel ex herba stœchade, vel ex cumino & pipere. Gravioribus vero doloribus urgentibus, cataplasma imponi quoque conveniet.

Z

veniet.

veniet, vel ex lolio, vel ex hordeo, cui pinguis fici tertia pars sit adjecta. Et id quidem interdium superjacebit: noctu vero idem aut ceratum, aut malagma, aut pan- ni; quia potest cataplasma decidere. Ergo §
 quotidie quoque resolvetur, donec jam ce-
 rato aut malagmate possimus esse contenti.
 Et decem quidem diebus extenuabitur fa-
 me corpus; ab undecimo vero alii incipiet.
 ideoque etiam laxior, quam primo, fascia 10
 sit, qua ligabitur. Fereque ea curatione ad
 quadragesimum diem perveniet.

Sub qua si metus erit suppurationis, plus
 malagma, quam ceratum ad digerendum
 proficiet. Si suppuratio vicerit, neque per 15
 quæ supra scripta sunt, discuti potuerit; om-
 nis mora vitanda erit, ne os infra vitietur:
 sed, qua parte maxime tumebit, demitten-
 dum erit candens ferramentum, donec ad
 pus perveniat; idque effundendum. Si nus- 20
 quam tumor se ostendit, ubi maxime pus
 subsit, sic intelligemus. creta cimolia to-
 tum locum illinemus, & siccaripatiemur:
 quo loco maxime humor intus persevera-
 bit, ibi pus proximum erit; eoque uri de- 25
 bebit. Si latius aliquid abscedet, duobus
 aut tribus locis erit perforandum; demit-
 tendumque linamentum, aut aliquid ex
 penicillo. quod summum lino sit devin-
 ctum, ut facile educatur. Reliqua eadem, 30
 quæ in cæteris adustis, facienda sunt. Ubi
 purum erit ulcus, alii corpus debebit, ne ta-
 bes, perniciofa futura, id malum subsequa-
 tur. Nonnunquam etiam, levius ipso osse
 affecto,

affecto, & inter initia neglecto, non pus, sed humor quidam mucosus similis, intus coit; mollescitque contra cutis. In qua simili uestione utendum est.

§ 2. *De spina fracta.*^a

In spina quoque est, quod proprie notemus. Nam si quid ex vertebra excidit, aut aliquo modo fractum est, locus quidem concavus fit; punctiones autem in eo sentiuntur: quia necesse est ea fragmenta spinosa esse. quo fit, ut homo in anteriorem partem subinde nitatur. Hæc noscendæ rei causa sunt. Medicamentis vero iisdem opus est, quæ prima parte hujus capituli exposita sunt.

C A P. X.

De Humerorum, brachiorum, femorum, crurum, digitorum fractorum, vel evulsorum, communibus curationibus.

20 SIMILES rursus ex magna parte casus curationesque sunt humeris & femoribus. Communia etiam quædam humeris, brachiis, femoribus, cruribus, digitis: si-
 25 quidem ea minime periculose media franguntur: at, quo propior fractura capiti vel superiori vel inferiori est, eo peior est. nam & majores dolores adfert, & difficilius curatur. Earum maxime tolerabilis est sim-
 30 plex, eaque transversa: peior, ubi obliqua, atque ubi fragmenta: pessima, ubi eadem acuta sunt. Nonnunquam autem fracta in his ossa in suis sedibus remanent: multo sæpius excidunt, aliudque super aliud effer-
 tur.

^a Æginet. VI, 58.

tur. idque ante omnia considerari debet: & sunt notæ certæ. Si suis sedibus sunt mota, resima, punctioisque sensum repræsentant, & tactu inæqualia sunt. Si vero non adversa, sed obliqua junguntur (quod fit, ubi loco suo non sunt) membrum id altero latere brevius est, & musculi ejus tument.

Ergo, si hoc deprensum est, protinus id membrum oportet extendere. Nam nervi musculique, intenti per ossa, contrahuntur: neque in suum locum veniunt, nisi illos per vim aliquis intendit. Rursus, si primis diebus id omissum est, inflammatio oritur. Sub qua & difficile, & periculose, vis nervis adhibetur. nam distentionem nervorum vel cancer sequitur; vel certe, cum mitissime agitur, pus. itaque, si ante reposita ossa non sunt, post eam reponenda sunt. Intendere autem digitum vel aliud quodque membrum, si adhuc tenerum est, etiam unus homo potest; cum alteram partem dextra, alteram sinistra prendit. Valentius membrum duobus eget, qui in diversa contendant. Si firmiores nervi sunt, ut in viris robustis, maximeque eorum feminibus & cruribus evenit; habenis quoque, vel lineis fasciis utrinque capita articulorum deliganda, & per plures & in diversa ducenda sunt. Ubi vero paulo longius, quam naturaliter esse debet, membrum vis fecit; tum demum ossa manibus in suam sedem compellenda sunt: indiciumque ossis repositi est dolor sublatus. At membrum alteri æqua-

æquatum, involvendum duplicibus triplicibusve pannis in vino & oleo tinctis: quos lineos esse, commodius est.

Fere vero fasciis sex opus est. Prima brevissima adhibenda: quæ circa fracturam ter voluta sursum versum feratur, & quasi in cochleam serpat; satisque est, eam ter hoc quoque modo circumire. Altera dimidio longior ea: quæ, si qua parte os eminent, ab ea, si totum æquale est, undelibet super fracturam incipere debet, priori adversa, deorsumque tendere; atque iterum ad fracturam reversa, in superiore parte ultra priorem fasciam desinere. Super has injiciendum latiore linteo ceratum est, quod eas contineat. Ac, si qua parte os eminent, triplex ei pannus objiciendus, eodem vino & oleo madens. Hæc tertia fascia comprehendenda sunt, quartaque, sic, ut semper insequens priori adversa sit, & tertia tantum in inferiore parte, tres in superiore^a finiant: quia satius est sæpius circumire, quam adstringi: siquidem id, quod adstrictum est, alienatur, & cancro opportunum est. Articulum autem quamminime vincire opus est: sed, si juxta hunc os fractum est, necesse est.

Deligatum vero membrum in diem tertium continendum est. Eaque vinctura talis esse debet, ut primo die nihil offenderit, non tamen laxa visa sit; secundo laxior; tertio jam pene resoluta. Ergo tum rursum id membrum deligandum, adjiciendaque prioribus quinta fascia est, iterum-

Z. 3.

que

^a Al. feriant.

§34 A. CORN. CELSI Lib.8.
que quinto resolvendum est , & tum sex
fasciis involvendum , sic , ut tertia & quinta
infra , cæteræ supra finiantur. Quotiescun-
que autem solvitur membrum , calida aqua
fovendum est. Sed , si juxta articulum fra- §
ctura est , diu instillandum vinum est , exi-
gua parte olei adjecta , eademque omnia fa-
cienda , donec ab eo inflammatio solvatur ,
vel tenuius quoque , quam ex consuetudi-
ne , id membrum fiat. quod si septimus 10
dies non dedit , certe nonus exhibet. tum
facillime ossa tractantur.

Rursus ergo , si parum commissa sunt,
committi debent : si qua fragmenta emi- 15
nent , in suas sedes reponenda sunt : deinde
eodem modo membrum deligandum , feru-
læque superaccommodandæ sunt , quæ fissæ
circumpositæque ossa in sua sede conti-
neant : & , in quam partem fractura incli-
nat , ab eo latior valentiorque ferula im- 20
ponenda est. Easque omnes circa articu-
lum esse oportet resimas , ne hunc lædant.
nec ultra adstringi , quam ut ossa conti-
neant : & cum spatio laxentur , tertio quo-
que die paulum habenis suis coartari ; ac , si 25
nulla prurigo , nullus dolor est , sic manere,
donec duæ partes ejus temporis , quo os
quodque confervet , compleantur : po-
stea levius aqua calida fovere ; quia primo
digeri materiam opus est , tum evocari. Er- 30
go cerato quoque liquido id^b leniter est un-
gendum , perfricandaque summa cutis est ;
laxiusque id deligandum est. Tertio quo-
que die solvendum , sic , ut remota calida
aqua,

^b Al. pleniter.

aqua, cætera eadem fiant; tantummodo singulæ fasciæ, quoties resolutæ fuerint, subtrahantur.

2. *De Humero fracto.*^c

§ Hæc communia sunt: illa propria. Siquidem humerus fractus est, non sic, ut membrum aliud, intenditur: sed homo collocatur alto sedili, medicus autem humiliore adversus. Una autem fascia, brachium amplexa, ex cervice ipsius, qui læsus est, id sustinet: altera, ab altera parte super caput data, ibi accipit nodum: tertia, vincto imo humero deorsum demittitur, ibi quoque capitibus ejus inter se vinctis.

15 Deinde ab occipitio ipsius, minister sub ea fascia, quam secundo loco posui, porrecto, si dexter humerus ducendus est, dextro, si sinister, sinistro brachio, demissum inter femina ejus, qui curatur, baculum tenet:

20 medicus super eam fasciam, de qua tertio loco dixi, plantam injicit dextram, si sinister, sinistram, si dexter humerus curatur; simulque alteram fasciam minister attollit, alteram premit medicus: quo fit, ut leniter

25 humerus extendatur. Fasciis vero, si medium aut imum os fractum est, brevioribus opus est; si summum, longioribus: ut ab eo sub altera quoque ala per pectus ad scapulas porrigantur. Protinus vero brachium, cum deligatur, sic inclinandum est, ut id, quod afficitur, ante fasciis quoque sic figuratum sit, ne postea suspensum aliter, atque cum deligabatur, humerum inclinet: brachioque suspenso, ipse quoque

humerus ad latus leniter deligandus est. per quæ fit, ut minime moveatur: ideoque ossa sic se habent, ut aliquis composuit. Cum ad ferulas ventum est, extrinsecus esse earum longissimæ debent: à lacerto § breviores; sed sub ala brevissimæ. Sæpiusque resolvendæ sunt, ubi in vicinia cubiti humerus fractus est, ne ibi nervi rigescant, & inutile brachium efficiatur. Quoties solutæ sunt, fracturam manu continenda; cubitus aqua calida fovendus, & molli cerato perfricandus; ferulæque vel omnino non imponendæ contra eminentia cubiti, vel aliquanto breviores sint. 10

3. *De Brachio fracto.* ^d

15

At, si brachium fractum est, in primis considerandum est, alterum os, an utrumque comminutum sit: non quo alia in ejusmodi casu curatio sit admovenda; sed primum, ut valentius ^e extendatur, si utrumque os fractum est; quia necesse est minus nervos contrahi altero osse integro, eosque intendente: deinde, ut curiosius omnia in continendis ossibus fiant, si neutrum alteri auxilio est. nam, ubi alterum 25 integrum est, plus opis in eo, quam in fasciis ferulisque est. Deligari autem brachium debet, paululum pollice ad pectus inclinato; siquidem is maxime brachii naturalis habitus sit: idque involutum mitella commodissime excipitur. quæ latitudine ipsa brachio, per angustis capitibus collo injicitur: atque ita commode brachium ex cervice suspensum est. Idque 30
pau-

^d Ægite: VI, 99. ^e Hippocrat. de Fractur. T. IV, 9.

paulum supra cubiti alterius regionem pendere oportet.

4. *De Cubito fracto.*

Quod si ex summo cubito quid fractum sit, glutinare id vinciendo alienum est. fit enim brachium immobile. Ac, si nihil aliud quam dolori occurrendum est, idem, qui fuit, ejus usus est.

5. *De Cruribus Femoribusque fractis.* ^f

10 In crure æque ad rem pertinet, alterum saltem os integrum manere. commune vero ei femorique est, quod, ubi deligatum est, in canalem conjiciendum est. Is canalis ab inferiori parte foramina habere debet, per quæ, si quis humor excesserit, descendat: & à planta moram, quæ simul & sustineat eam, & delabi non patiatur: & à lateribus cava, per quæ loris datis, moræ quædam crus femurque, ut collocatum est, 20 detineant. Esse etiam is debet, à planta, si crus fractum est, circa poplitem; si femur, usque ad coxam; si juxta superius caput femoris, sic, ut ipsa quoque ei coxa insit. Neque tamen ignorari oportet, si femur 25 fractum est, fieri brevius; quia nunquam in antiquum statum revertitur: summisque digitis postea cruris ejus insisti. ex quo multa debilitas est; fœdior tamen, ubi fortunæ negligentia quoque accessit.

30

6. *De Digito fracto.*

Digitum satis est ad unum s surculum deligari post inflammationem.

Z §

7. Com-

f Æginet. VI, 102. Hippocrates de Fractur. XXIII.
g Al. furunculum.

7. *Communes curationes ad humeros, brachia, crura, femina, digitosque confractos pertinentes.*

His proprie ad singula membra pertinentibus, rursus ista communia sunt: primis diebus fames: deinde tum, cum jam increfcere callum oportet, liberalius alimentum: longa à vino abftinentia: fomentum aquæ calidæ, dum inflammatio eft, liberale; cum ea defuit, modicum: tum etiam longior ulterioribus, è liquido cerato, membris, & mollis tamen unctio. Nec protinus exercendum id membrum, fed paulatim ad antiquos ufus reducendum eft.

Gravius aliquanto eft, cum offis fracturæ carnis quoque vulnus accessit; maximeque, fi id muscoli femoris aut humeri fenserint. nam & inflammationes multo graviores, & promptiores caneros habent. Ac femur quidem, fi offa inter fe cesserunt, fere præcidi necesse eft. Humerus vero quoque in periculum venit; fed facilius confervatur. Quibus periculis etiam magis id expositum, quod juxta ipfos articulos ictum eft. Igitur curiofius id agendum eft, & per mediam plagam musculus transversus præcidendus: fanguis vero, fi parum fluxit, mittendus: corpus inedia in decimum diem extenuandum. Ac reliqua quidem membra lentius intendenda, & lenius in his offa in fuam fedem reponenda sunt: his vero neque intendi nervos, neque offa tractari, fatis expedit. ipfique homini permittendum eft, ut fic ea collocata habeat, quem-

quemadmodum minimum læduntur. Omnibus autem his vulneribus imponendum primo linamentum ex vino madens, cui rosæ paulum admodum adjectum sit: cætera eadem. Deliganda fasciis sunt, aliquanto, quam vulnus, laxioribus, scilicet laxius, quam si ea plaga non esset, quantoque facilius & alienari & occupari cancro vulnus potest. ^h numero potius fasciarum id agendum est, ut laxæ quoque æque contineant.

Quod in femore humerove sic fiet, si ossa forte recte concurrerint: sin aliter se habebunt, eatenus circumdari fascia debebit, ut impositum medicamentum contineat. Cætera eadem, quæ supra scripsi, facienda sunt. præterquam quod neque ferulis, neque canalibus, inter quæ vulnus sanescere non potest; sed pluribus tantummodo & latioribus fasciis opus est: ingerendumque subinde in eas est calidum oleum, & vinum; ⁱ magisque hoc. In principio fame utendum; vulnus calida aqua fovendum; frigusque omni ratione vitandum est, & transeundum ad medicamenta, quæ puri-
 25 movendo sunt. Majorque vulneri, quam ossi cura adhibenda: ergo quotidie solvendum nutriendumque est.

Inter quæ si quod parvulum fragmentum ossis eminent, id, si retusum est, in suam
 30 sedem dandum: si acutum, ante acumen ejus, si longius est, præcidendum; si brevius, limandum; & utrunque scalpro lævandum: tum ipsum recondendum est. ac, si id manus facere non potest, vulsella,

Z 6

quali

^h Al. numeris. ⁱ Al. magisque in primo fame &c.

quali fabri utuntur, injicienda est acutæ
 ossis prominentis cuspidi, ab ea parte, qua
 sima est; ut ea parte, qua gibba est, eminens
 os in suam sedem compellat. Si id ma-
 jus est, membranulisque cingitur, finire
 oportet has sub medicamentis resolvi, id-
 que os, ubi jam nudatum est, abscin-
 dere; quod maturius scilicet faciendum est.
 potestque ea ratione & os coire, & vulnus
 sanescere: illud suo tempore; hoc, prout
 se habet.

Nonnunquam etiam in magno vulnere
 evenit, ut fragmenta quædam velut emo-
 riantur, neque cum cæteris coeant. quod
 hic quoque ex modo fluentis humoris col-
 ligitur. Quo magis necessarium est, sæpius
 ulcus resolvere, quam nutrire: sequitur-
 que fere, ut id os per se post aliquot dies
 excidat; aut, cum jam ante misera conditio
 vulneris sit, tamen id interdum majus diu-
 turniusque faciat. Sæpe etiam integra cute
 os abrumpitur, protinusque prurigo & do-
 lor oritur. Quare solvere, si accidit, ma-
 turius oportet, & fovere aqua, per æstatem,
 frigida; per hiemem, egelida: deinde ce-
 ratum myrteum imponere.

Interdum fractura quibusdam velut acu-
 leis carnem vexat. Quo à prurigine &
 punctationibus cognito, aperire id medicus,
 eosque aculeos præcidere necesse habet.
 Reliqua vero curatio in utroque hoc casu
 eadem est, quæ, ubi plagam ictus protin-
 us intulit. Puro jam ulcere, cibus hic
 quoque utendum est carni producenti-
 bus.

bus. Si brevius adhuc membrum est, & ossa loco suo non sunt, paxillus tenuis & lævissimi generis inter ea demitti debet, sic, ut capite paululum emineat; isque quotidie plenior adigendus est, donec par id membrum alteri fiat. Tum paxillus removendus, vulnusque sanandum est. Cicatrix vero inducta fovenda aqua frigida est, in qua myrtus, hедера, aliæve similes verbenæ decoctæ sint: illinendumque medicamentum, quod siccet. & magis etiam hic quiescendum, donec id membrum confirmetur.

Si quando vero ossa non conferbuerunt, quia sæpe soluta, sæpe mota sunt, in aperto deinde curatio est. possunt enim coire. Si vetustas occupavit, membrum extendendum est, ut aliquid lædatur: ossa inter se manu dividenda, ut concurrento exasperentur, & si quid pingue est, eradatur, totumque id quasi recens fiat. magna tamen cura habita, ne nervi musculive lædantur. Tum vino fovendum est, in quo malicorium decoctum sit; imponendumque id ipsum ovi albo mixtum: tertio die resolvendum, fovendumque aqua, in qua verbenæ, de quibus supra dixi, decoctæ sint: quinto die idem faciendum, ferulæque circumdandæ: cætera, & ante, & post, eadem facienda, quæ supra scripsi. Solent tamen interdum adversa inter se ossa¹ confervere: eoque & brevius membrum, & indecorum fit; & si capita acutiora sunt, assidue puncturæ sentiuntur. Ob quam causam frangi

Z 7

rursus

1. Al. Cohærerere vel coalescere.

rursus ossa & dirigi debent. Id hoc modo fit, Calida aqua multa id membrum fovetur, & ex cerato liquido perfricatur, intenditurque: inter hæc, medicus pertractans ossa, ut adhuc tenero callo, manibus ea ducit, compellitque id, quod eminet, in suam sedem: & si parum valuit, ab ea parte, in quam os se inclinat, involutam lana regulam objicit; atque ita deligando, assuescere iterum vetustæ sedi cogit. 10

Nonnunquam autem recte quidem ossa conferbuerunt, superincrevit vero nimius callus; ideoque locus intumuit. Quod ubi incidit, diu leniterque id membrum perfricandum est ex oleo, & sale, & nitro; multumque aqua calida salsa fovendum; & imponendum malagma, quod digerat; adstrictiusque alligandum: oleribusque, & præterea vomitu utendum. per quæ cum carne callus quoque extenuatur: confertque aliquid de sinapi cum ficu in alterum pariter membrum impositum, donec id paulum erodat, eoque evocet materiam. Ubi his tumor extenuatus est, rursus ad ordinem vitæ revertendum est. 15

C A P. XI.

De Ossibus luxatis.

AC de fractis quidem ossibus hæctenus dictum sit. Moventur autem ea sedibus suis duobus modis. Nam modo, quæ juncta sunt, inter se dehiscunt: ut cum latum os scapularum ab humero recedit; & in brachio, radius à cubito; & in crure, tibia à fura; 30

à fura ; & , interdum saltu, calcis os à talo ; quod raro tamen fit : modo articuli suis sedibus excidunt. Ante de prioribus dicam.

Quorum ubi aliquid incidit , protinus is
 § locus cavus est , depressusque digitus sinum
 invenit. deinde gravis inflammatio oritur ;
 atque in talo præcipue : siquidem febres
 quoque , & caneros , & nervorum vel dis-
 tentiones , vel rigores , qui caput scapulis
 10 annectunt, movere confuevit. Quorum vi-
 tandorum causa , facienda eadem sunt, quæ
 in ossibus mobilibus læsis. Atque id ubi
 incidit , protinus his locis imponenda, quæ
 supra proposita sunt, ut dolor tumorque
 15 per ea tollantur. Nam diducta ossa nun-
 quam rursus inter se junguntur : & , ut ali-
 quid decoris eo loco, sic nihil usus admit-
 titur.

Maxilla vero & vertebræ , omnesque ar-
 20 ticuli , cum validis nervis comprehendun-
 tur , excidunt aut vi expulsi , aut aliquo ca-
 su nervis vel ruptis, vel infirmatis ; facilius-
 que in pueris & adolescentulis , quam in
 robustioribus. Hique elabuntur in prio-
 25 rem & in posteriorem , in anteriorem & in
 exteriorem partem : quidam omnibus mo-
 dis , quidam certis. Suntque quædam com-
 munita omnium signa , quædam propria
 cujusque. siquidem semper ea parte tumor
 30 est , in quam os prorumpit ; ea sinus, à qua
 recessit. Et hæc quidem in omnibus de-
 prehendantur , alia vero in singulis. quæ,
 simulatque de quoque dicam , proponenda
 erunt.

Sed

Sed ut excidere omnes articuli possunt, sic non omnes reponuntur. Caput enim nunquam compellitur, neque in spina vertebra, neque ea maxilla, quæ, utraque parte prolapsa, antequam reponeretur, inflammationem movit. Rursum, qui nervorum vitio prolapsi sunt, compulsi quoque in suas sedes iterum excidunt. Ac, quibus in pueritia exciderunt, neque repositi sunt, minus quam cæteri crescunt: omniumque, quæ 10 loco suo non sunt, caro emacrescit, magisque in proximo membro, quam ulteriore. utputa, si humerus loco suo non est, major in eo ipso fit macies, quam in brachio; major in hoc, quam in manu. Tum pro se- 15 dibus, & pro casibus, qui inciderunt, aut major aut minor usus ejus membri relinquitur: quoque in eo plus usus superest, eo minus id extenuatur.

Quicquid autem loco suo motum est, 20 ante inflammationem reponendum est. Si illa occupavit, dum conquiescat, laceffendum non est: ubi finita est, tentandum est in his membris, quæ id patiuntur. Multum autem eo confert & corporis & nervorum 25 habitus. Nam, si corpus tenue, si humidum est, si nervi infirmi, expeditius os reponitur; sed & multo facilius excidit, & postea minus fideliter continetur. Quæ contraria his sunt, melius continent: sed id, quod ex- 30 pulsum est, difficulter admittunt. Oportet autem ipsam inflammationem levare, succida lana ex aceto superimposita: à cibo, si valentioris articuli casus est, triduo; interdum

dum etiam quinque diebus abstinere : bibere aquam calidam , dum sitis finiatur : curiosiusque hæc facere , his ossibus motis , quæ validis plenisque musculis continentur : si vero etiam febris accessit , multo magis : deinde die quinto fovere ex aqua calida ; remotaque lana , ceratum imponere ex cyprino factum ; nitro quoque adjecto , donec omnis inflammatio finiatur. Tunc in-
 10 frictionem ei membro adhibere : cibis uti bonis ; uti vino modice : jamque ad usus quoque suos id membrum promovere ; quia motus , ut in dolore pestifer , sic alias saluberrimus corpori est. Hæc communia sunt :
 15 nunc de singulis dicam.

C A P. XII.

De maxilla luxata. ^a

20 **M**A X I L L A in priorem partem propellitur , sed modo altera parte , modo utraque. Si altera , in contrariam partem ipsa mentumque inclinatur : dentes paribus non respondent ; sed sub his , qui secant , canini sunt. At , si utraque ,
 25 totum mentum inclinatur , & in exteriorem partem promovetur ; inferioresque dentes longius , quam superiores excedunt ; intempore temporum musculi apparent. Primo quoque tempore homo in sedili collocan-
 30 dus est , sic , ut minister à posteriore parte caput ejus contineat , vel sic , ut juxta parietem is sedeat , subjecto inter parietem & caput ejus scorteo pulvino duro , eoque caput per ministrum urgeatur , quo sit immobilius.
 tum

^a Æginet. VI, 112.

§46 A. CORN. CELSI Lib. 8
tum medici digiti pollices, linteolis vel fasciis, ne dilabantur, involuti in os ejus con-
jiciendi, cæteri extrinsecus admovendi
sunt. ubi vehementer maxilla apprehensa
est, si una parte procidit, concutiendum
mentum, & ad guttur adducendum est: tunc
simul & caput adprehendendum, & exci-
tato mento, maxilla in suam sedem com-
pellenda, & os ejus comprimendum est, sic,
ut omnia pene uno momento fiant. Sin
utraque parte prolapsa est, omnia eadem fa-
cienda; sed æqualiter retro est maxilla
agenda. Reposito osse, si cum dolore oculo-
rum & cervicis iste casus incidit, ex brachio
sanguis mittendus est. Cum omnibus vero,
quorum ossa mota sunt, primo liquidior ci-
bus conveniat, tum his præcipue: adeo ut
fermo quoque frequens, motu oris tempo-
rum nervos lædat.

C A P. XIII.

20

De Capite luxato

C A P U T duobus processibus in duos si-
nus summæ vertebræ dimissis super
cervicem contineri, in prima parte
propofui. Hi processus interdum in poste-
riorem partem excidunt: quo fit, ut nervi
sub occipitio extendantur, & mentum pe-
ctori adglutinetur, neque bibere is, neque
loqui possit, interdum sine voluntate se-
men emittat. quibus celerrime mors super-
venit. Ponendum autem hoc esse credidi,
non quo curatio ejus rei ulla fit; sed ut res
indiciis cognosceretur, & non putarent sibi
me

30

medicum defuisse, si qui sic aliquem perdidissent.

C A P. XIV.

De Spina luxata.^a

§ I D E M casus manet eos, quorum in spina vertebræ exciderunt. Id enim non potest fieri, nisi & medulla, quæ per medium; & duabus membranulis, quæ per
 10 duos à lateribus processus feruntur; & nervis, qui continent, ruptis. Excidunt autem & in posteriorem partem, & in priorem; & supra septum transversum, & infra. Si in
 15 utramvis partem exciderint, à posteriore parte vel tumor, vel sinus erit. Si super septum id incidit, manus resolvuntur, vomitus, aut distentio nervorum sequitur, spiritus difficulter movetur; dolor urget, & aures obtusæ sunt. Si sub septo, femina resolvun-
 20 tur, urina supprimitur, interdum etiam sine voluntate prorumpit. Ex ejusmodi casibus, ut tardius, quam ex capitis, sic tamen intra triduum homo moritur. Nam, quod Hippocrates dixit, vertebra in exte-
 25 riorem partem prolapsa, pronum hominem collocandum esse, & extendendum, tum calce aliquem super ipsum debere consistere, & intus impellere: in his accipiendum est, quæ paululum excefferunt; non in his, quæ
 30 toto loco motæ sunt. Nonnunquam enim nervorum imbecillitas efficit, ut, quamvis non exciderit vertebra, paululum tamen in priorem partem promineat. id non jugulat. Sed ab interiore parte non contingit
 quidem

^a Æginet. VI, 117.

548 A. CORN. CELSI Lib. 8.
quidem propelli. Ab exteriore si quid propulsum est, plerunque iterum redit: nisi, quod admodum rarum est, vis nervis destituta est.

C A P. XV.

De Humero luxato.^a

HUMERUS autem modo in alam excidit, modo in partem priorem. Si in alam delapsus est, ei junctus cubitus recedit ab latere, sursumque ad ejusdem partis aurem cum humero porrigi non potest, longiusque altero id brachium est. Si in priorem partem, summum quidem brachium extenditur, minus tamen, quam naturaliter; difficiliusque in priorem partem, quam in posteriorem cubitus porrigitur.

Igitur, si in alam humerus excidit, & vel puerile adhuc est corpus, vel molle, certe imbecilibus nervis intentum est, satis est collocare id in sedili; & ex duobus ministris alteri imperare, ut caput lati scapularum ossis leniter reducat; alteri, ut brachium extendat: ipsum posteriore parte residentem, humerum genu sub ala ejus cogere, simulque & latum os, & altera manu brachium ejus ad latus impellere.

At, si vastius corpus, nervive robustiores sunt, necessaria est spatha lignea, quæ & crassitudinem duorum digitorum habet, & longitudine ab ala usque ad digitos pervenit. in qua summa capitulum est rotundum, & leniter cavum; ut recipere particulam aliquam ex capite humeri possit: inque

^a *Æginet. VI, 114.*

que ea bina foramina tribus locis sunt, inter se spatio distantibus; in quæ lora mollia conjiciuntur. Eaque spatha, fascia involuta, quo minus tactu lædat, ad alam à brachio dirigitur, sic, ut caput ejus summæ alæ subjiciatur: deinde, loris suis ad brachium deligatur; uno loco, paulum infra humeri caput; altero, paulum supra cubitum; tertio, supra manum. cui rei protinus intervalla tunc quoque foraminum aptata sunt. Sic brachium deligatum super scalæ gallinariæ gradum trajicitur, ita altæ, ut consistere homo ipse non possit; simulque in alteram partem corpus demittitur, in alteram brachium intenditur: eoque fit, ut capite ligni caput humeri impulsum in suam sedem, modo cum sono, modo sine hoc compellatur. Multas esse alias rationes, scire facile est uno Hippocrate lecto; sed non alia magis usu comprobata est.

At, si in partem priorem humerus incidit, supinus homo collocandus; fasciaque, aut habena, media ala circumdanda est, capitaque ejus post caput hominis ministro tradenda; brachium alteri; præcipiendumque, ut ille habenam, hic brachium extendat: deinde medicus, caput quidem hominis sinistra debet repellere; dextra vero cubitum cum humero attollere, & os in suam sedem compellere. faciliusque id in hoc casu, quam in priore revertitur. Reposito humero, lana alæ subjicienda est; si in interiore parte os fuit, ut ei opponatur; si in priore, ut tamen commodius deligatur.

550 A. CORN. CELSI *Lib. 8.*
tur. Tum fascia, primum sub ala obvoluta,
caput ejus debet comprehendere, deinde
per pectus ad alteram alam, ab eaque ad
scapulas, rursusque ad ejusdem humeri ca-
put tendere, sæpiusque ad eandem ratio- 5
nem circumagi, donec bene id teneat. Vin-
ctus hac ratione humerus commodius con-
tinetur, si adductus ad latus fit, & ad id
quoque fascia deligetur.

C A P. X V I. 10

De Cubito luxato. ^a

IN cubito autem tria coire ossa, hume-
ri, & radii, & cubiti ipsius, ex his, quæ
prima parte hujus voluminis posita 15
sunt, intelligi potuit. Si cubitus, qui an-
nexus humero est, ab hoc excidit, radius,
qui adjunctus est, interdum distrahitur,
interdum subsistit. In omnes vero quatuor
partes excidere cubitus potest: sed, si in 20
priorem prolapsus est, extensum brachium
est, neque recurvatur: si in posteriorem,
brachium curvum est, neque extenditur,
breviusque altero est; interdum ^b febrem,
vomitumque bilis movet: si in exterio- 25
rem, anterioremve, brachium porrectum
est, sed paululum in eam partem, à qua os
recessit, recurvatur.

Quicquid incidit, reponendi ratio una
est (neque in cubito tantum, sed in omni- 30
bus quoque membris longis, quæ per ar-
ticulum longa testa junguntur) utrunque
membrum in diversas partes extendere,
donec spatium inter ossa liberum sit; tum
id

^a Hippocrat. de Articulis. T. XXI. & Vectar. T. IX.

^b Hippocrat. de Artic. T. XXII, 1.

id os, quod excidit, ab ea parte, in quam prolapsum est, in contrarium impellere. Extendendi tamen alia atque alia genera sunt, prout nervi valent, aut ossa huc illuc-
 5 ve se dederunt. Ac modo manibus solis utendum est, modo quædam alia adhibenda.

Ergo, si in priorem partem cubitus prolapsus est, extendi per duas manus, inter-
 10 dum etiam habenis adjectis, satis est: deinde rotundum aliquid, à lacerti parte ponendum est, & super id repente cubitus ad humerum impellendus est. At in aliis casibus commodissimum est eadem ratione
 15 brachium extendere, quæ, fracto humero supra posita est, & tum ossa reponere.

Reliqua curatio eadem est, quæ in omnibus. Celerius tantum sæpiusque id resolvendum est; multoque magis aqua calida fovendum, & diutius ex oleo & nitro ac
 20 sale perfricandum. In cubito enim celerius, quam in ullo alio articulo, sive extra remansit, sive intus revertit, callus circumdatur, isque, si per quietem increvit, flexus
 25 illius postea prohibet.

C A P. X V I I.

De Manu luxata.^a

30 **M**ANUS quoque in omnes quatuor partes prolabitur. Si in posteriorem partem excidit, porrigi digiti non possunt: si in priorem, non inclinatur: si in alterutrum latus, manus in contrarium, id est, aut ad pollicem, aut ad mini-
 mum

^a Hippocrat. de Articul. T. XXIII. Vectar. X.

552 A. CORN. CELSI Lib. 8.
mum digitum convertitur, & reponi non
difficillime potest. Super locum autem du-
rum & renitentem ex altera parte inten-
di manus, ex altera brachium debet, sic, ut
prona sit, si in posteriorem partem os exci- 5
dit; supina, si in priorem; si in interiorem ex-
terioremve, in latus. Ubi satis nervi didu-
cti sunt, si usque in alterutrum latus proci-
dit, manibus in contrarium repellendum
est. At his, quæ in priorem posterioremve 10
partem prolapsa sunt, superimponendum
aliquid durum, idque supra prominens os
manu urgendum est, per quod os vis ad-
jecta facilius in suam sedem compellit.

C A P. X V I I I.

15

De Palma luxata.

IN palma quoque ossa interdum suis se-
dibus promoventur, modo in priorem
partem, modo in posteriorem. In latus 20
enim moveri, paribus ossibus oppositis,
non possunt. Signum id solum est, quod
omnium commune est. tumor ab ea parte,
in quam os venit: sinus ab ea, à qua reces-
sit. Sed sine intentione, digito tantum- 25
modo bene pressum os in suam sedem re-
vertitur.

C A P. X I X.

De Digitis luxatis.

30

557,4. **A**T in digitis totidem fere casus, ea-
demque signa sunt, quæ in mani-
bus. Sed in his extendendis non æ-
que vi opus est; quod articuli breviores, &
nervi

nervi minus validi sint. Super mensam tantummodo intendi debent, qui vel in priorem vel in posteriorem partem exciderunt; tumque palma compelli: ut ita in locum, unde lapsus est digitus, restituatur.

C A P. XX.

De Femore luxato.^a

10 **C**UM de humeris dixerim; de his quoque, quæ in cruribus sunt, videri possum dixisse: siquidem in hoc casu quædam similitudo est femori & humero, tibiæ & cubito, pedi & manui. quædam tamen separatim quoque de his dicenda sunt.

15 Femur in omnes quatuor partes promovetur: sæpissime in^b interiorem; deinde in exteriorem; raro admodum in priorem, aut posteriorem. Si in interiorem partem prolapsus est, crus longius altero & valgus est: extra enim pes ultimus spectat. Si in

20 exteriorem, brevius, varumque fit, & pes intus inclinatur; calx ingressu terram non contingit, sed planta ima; meliusque id crus superius corpus, quam in priore casu, fert, minusque baculo eget. Si in priorem, crus plicari non potest, extensumque alteri cruri ad calcem par est; sed ima planta minus in priorem partem inclinatur: dolorque in hoc casu præcipuus est; & maxime

30 urina supprimitur. Ubi cum dolore inflammatio quievit, commode ingrediuntur, rectusque eorum pes est. Si in posteriorem, extendi non potest crus, breviusque est; ubi consistit, calx quoque terram non contingit. A a Magnum

^a Æginet. VI, 118. ^b Hippocrat. de Articul. T. LV. Vectar. T. XI.

Magnum autem femori periculum est, ne vel difficulter reponatur, vel repositum rursus excidat. Quidam semper iterum excidere contendunt: sed Hippocrates, & Diocles, & Philotimus, & Nileus, & Heraclides Tarentinus, clari admodum authores, ex toto se restituisse memoriæ prodiderunt. Neque tot genera machinamentorum quoque, ad extendendum in hoc casu femur, Hippocrates, Andreas, Nileus, Nymphodorus, Protarchus, Heraclides, faber quoque quidam reperissent, si id frustra esset. Sed ut hæc falsa opinio est; sic illud verum: cum ibi valentissimi nervi musculique sint, si suum robur habent, vix admittere, ut reponatur: si non habent, repositum non continere.

Tentandum igitur est, & si tenerius membrum est, satis est habenam alteram ab inguine, alteram à genu intendi: si validius, melius adducent, qui easdem habenas ad valida bacula deligarint; tumque eorum fustium imas partes oppositæ moræ objecerint, superioresque ad se utraque manu traxerint. Etiamnum valentius intenditur membrum super scamnum, cui ab utraque parte axes sunt, ad quos habenæ illæ deligantur: qui, ut in torcularibus, conversi, rumpere quoque, si quis perseveraverit, non solum extendere nervos & musculos possunt. Collocandus autem homo super id scamnum est, aut pronus, aut supinus, aut in latus, sic, ut semper ea pars superior sit, in quam os prolapsus est; ea etiam inferior,

ferior, à qua recessit. Nervis extensis, si in priorem partem os venit, rotundum aliquid super inguen ponendum; subitoque super id genu adducendum est eodem modo, eademque de causa, qua idem in brachio fit; protinusque, si complicari femur potest, intus est.

In cæteris vero casibus, ubi ossa paululum inter se recesserunt, medicus debet id, quod eminent, retro cogere; minister contra coxam propellere. Reposito osse, nihil novi aliud curatio requirit, quam ut diutius is in lecto detineatur; ne, si motum femur fuerit adhuc laxioribus nervis, rursus erumpat. Potest tamen conditus articulus medius aut summus canaliculo aliquo contineri.

C A P. XXI.

De Genu luxato. ^a

GENU vero & in exteriorem, & in interioriorem, & in posteriorem partem excidere, notissimum est. In priorem non prolabi, plerique scripserunt. potestque id vero proximum esse; cum ibidem opposita patella, ipsa quoque caput tibiæ contineat. Megetes tamen eum, cui in priorem partem excidisset, à se curatum esse, memoriæ prodidit.

In his casibus intendi nervi rationibus iisdem, quas in femore retuli, possunt. Et id quidem, quod in posteriorem partem excidit, eodem modo rotundo aliquo super poplitem imposito, adductoque eo crure, re-

A a 2 condi-

^a Æginet, VI, 119

556 A. CORN. CELSI Lib. 8.
conditur. Cætera vero manibus simul, tum
ossa in diversas partes compelluntur.

C A P. X X I I.

De Talo luxato.

TALUS quidem in omnes partes pro-
labitur. Ubi in interiorem partem
excidit, ima pars pedis in exteriorem
partem convertitur. Ubi huic contrarius
casus, contrarium etiam signum est. At, si in 10
priorem partem prorumpit, à posteriore
latus nervus durus & intentus est; simus-
que iis pes est. Si in posteriorem, calx pene
conditur, planta major fit. Reponitur au-
tem is quoque per manus; prius in diversa 15
pede & crure diductis. Et in hoc quoque
casu diutius in lectulo perseverandum est;
ne is talus, qui totum corpus sustinet, pa-
rum confirmatis nervis, ferendo oneri ce-
dat, rursusque prorumpat. Calceamentis 20
quoque humilioribus primo tempore uten-
dum; ne vinctura talum ipsum lædat.

C A P. X X I I I.

De Planta luxata.

PLANTARUM vero ossa iisdem modis,
quibus in manibus, prodeunt; iisdem-
que conduntur. Fascia tantummodo
calcem quoque debet comprehendere, ne,
cum mediam plantam, imumque ejus vin- 30
ciri necesse est, liber talus in medio reli-
ctus, materiam pleniorē recipiat, ideo-
que suppuret.

C A P.

CAP. XXIV.

De Digitis luxatis.^a

IN digitis nihil ultra fieri debet, quam 552;
 5 quod in his, qui sunt in manu, positum 30.
 est.

CAP. XXV.^a*De his, quæ cum vulnere loco moventur.*

10 **H**ÆC facienda sunt in his casibus, ubi
 sine vulnere ossa exciderunt: sæpe
 tamen cum vulnere loco moventur.
 Hic vero & ingens periculum est, & eo
 gravius, quo majus membrum est, quo ve
 15 validioribus nervis aut musculis contine-
 tur. Ideoque ab humeris, femoribusque,
 metus mortis est; ac, si reposita ossa sunt, spes
 nulla est: non repositis tamen, nonnullum
 periculum est. Eoque major in utroque ti-
 20 mor est, quo propius vulnus articulo est.
 Nam Hippocrates^b nihil tuto reponi posse,
 præter digitos, & plantas, & manus, dixit:
 atque in his quoque diligenter esse agen-
 dum, ne præcipitentur ægri. Quidam bra-
 25 chia quoque & crura reposerunt: &, ne
 cancri, distentionesque nervorum oriren-
 tur (sub quibus in ejusmodi casu fieri solet
 mors matura) sanguinem ex brachio mise-
 runt. Verum ne digitus quidem (in quo mi-
 30 nimum, ut malum, sic etiam periculum est)
 reponi debet aut in inflammatione, aut
 postea, cum jam vetus res est. Si quoque,
 reposito osse, nervi distenduntur, rursus id
 protinus expellendum est.

Aa 3

Omne

^a Æginet. VI, 116. ^a Æginet. V, 121. ^b Hippocrat. *Veetar.* XIX. 5.

Omne autem membrum, quod cum vulnere loco motum, neque repositum est, sic jacere convenit, ut maxime cubantem juvat: tantum ne moveatur, neve dependeat. In omni tali morbo magnum ex longa fame præsidium est: deinde ex curatione eadem, quæ proposita est. Ubi ossibus fractis vulnus accessit, si nudum os eminent, impedimento semper futurum est. ideo, quod excedit, abscindendum est; imponendaque super arida linamenta sunt, & medicamenta non pingua; donec, quæ saltem esse in ejusmodi re sanitas potest, veniat. nam & debilitas sequitur, & tenuis cicatrix inducitur: quæ necesse est facile noxæ postea pateat.

F I N I S.

B R E.

B R E V I O R A
 V A R I O R U M A U C T O R U M
 I n
 C E L S I L I B R O S
 S C H O L I A.

P Ag. 10. l. 22. *Quid optime digeratur*] Legi potest; sed quam id optime digeratur. Jo. Casarius.

p. 10. 34. *Non eloquentia, sed remediis curari*] Hinc Virgilius multas artes vocat. XII. Æneid. Casaub. Vide Reies Camp. Elys. jucund. Quæst. Quæst. VII. pag. 61. & seqq.

p. 11. l. 1. *Discreta*] Discretus legit Casarius.

p. 11. l. 25. *Nam ne uterum quidem*] Auctor noster uterum sumit pro ventre seu abdomine, ita enim lib. IV. cap. 5. *At sub corde atque pulmone, transversum ex valida membrana septum est, quod à præcordiis uterum diducit.* Isidorus Orig. XI. cap. 1. *Uterum sola mulieres habent in quo concipiunt, ad similitudinem cauliculi.* (Martinius *Canaliculi*) Tamen auctores uterum pro utriusque sexus ventre plerunque ponunt, nec poeta tantum modo sed & ceteri. Doctissimus Casp. Bartholinus *Exercitatione IX. Observat Tacitum, uterum Navis ob cavitatem dixisse; Lactantius de Opificio Dei c. 11. uterum pro vesica aut simili cavo corpore posuit.*

p. 19. l. 22. *Facilius in denso cælo, quam in tenui; facilius hieme, quam æstate*] Quibusdam videtur hic legendum potius, in tenui cælo, quam in denso: & æstate, quam hieme propterea quod Hippocrates dicat lib. I. *Apher. Ventres hieme & vere sunt calidissimi. Quare per ea tempora alimenta copiosiora sunt exhibenda.* Et Paulus Aegineta libro itidem primo cap. 53. *Hieme quidem & fortiori exercitatione, & pleniore cibo utendum est. Nisi eo referas, quod in denso cælo & per hiemem corpora sunt robustiora, atque ideo etiam facilius quamlibet molestiam ferant.* Casar.

p. 22. l. 17. *Gravibus*] Hic gravis opponitur salubri. Const.

p. 25. l. 15. *Os amarum*] Modo biliosus non fit, nam *πιερόλοισ* adverstatur inedia Hippocrat. de victu Auctor. Galen. Meth. Med. VIII. ergo hic Celsus indistincte. *Constant.*

p. 28. l. 15. *Somnus plenus*] Integer nec abruptus ante iustum dormiendi tempus. *Constant.*

p. 36. l. 21. *Qui his opportunus est*] *Opportunus* pro *obnoxius*. sic p. 42. l. 1. *Corpora periculis opportuna.* 81, 10. *Opportunaciores injuria partes.* 194, 17. *Opportuniores nervi frigori.* 399. 32. *Partes opportuniores vitio jam savienti.* Casaub.

p. 42. l. 20. *Ex tempestatibus*] *Tempestat* non est proprie nomen simplex τὸ τῆ ἕως τεταρτομόριον, sed ὄμα, hoc est, ἡ ποικίλη κατάστασις. Casaub.

p. 42. l. 22. *Plana*] Prorsus legendum *plena*, hoc enim & Aphor. 11. 35. ubi πλάτος ἔχειν, &c. & in Prognost. unde & sequentia desumpsit. *Constant.*

p. 43. l. 3. *Regionum sorte*] Pro sorte situs & positura regionum pro climatis varietate. *Constant.*

p. 43. 16. *Corpus habilissimum*] Mediae staturae explicat Brodaus Miscel. l. IV. c. 19.

p. 45. l. 27 *Quam φρενίτην appellant*] *Φρενίτην* tum hic, tum alibi apud Celsum non Phrenesis, sed Phrenitis (ut & Hermolaus Barbarus nos admonet) legendum est. Quamvis apud Martialem Juvenalemq; non Phrenitis, sed Phrenesis quoque legant. Idque tamen (ut Barbarus suspicatur) ex vulgari imperitorum consuetudine. Doctiores secundum Despauterium legunt, *Cum furor haud dubius, cum sit manifesta Phrenitis.* Cæsar.

p. 46. l. 26. *Glandula*] Nomen est hic partis, pro ejus morbo atque inflammatione. Hippocrat. *παριόδμια* 1. tonsillæ ἀντιόδες, pro parte autem l. 4. c. 1. *Constant.*

p. 50. l. 20. *Sub fine*] Sub finem; sic κρείστην 1. judicacionem videtur appellare. *Constant.*

p. 55. l. 11. *Ad viscera transferunt*] Lumbos & ilia τ *μαχόνας* vel *κενεῶνας* ut habet Hippocrates, & pro *φρένας* vel *διάφραγμα*, id est, præcordia vel septum transversum, substituit viscera non mendacio sed innovatione. *Constant.*

p. 56. l. 30. *Diutius trahere*] Sicut Galli de male sano & affecto, *il traine toujours*, si quis in eo morbo diutius traxit, mox autumo qui cætera anni parte traxerint, re-
solvuntur.

folvuntur. p. 137. *agri sub cautionibus medicis trahebantur*, & 138. *agros Medici diutius tractos non expedi verunt*. Casaub., p. 57. l. 5. *Democritus*] Qui *αὐτὸν ἀπὸ* scripserat, ab quibusdam placet. vid. ad Laert. Casaub.

p. 57. l. 6. *Certa notas esse, proposuit*] Scaliger ad Manilium l. V. pag. 308. putat Celsum Democriti librum, *αὐτὸν ἀπὸ*, quem Plinius Heraclidæ adscribit, indigitasse, verum refutat illustrissimum virum clar. Menagrus in observationibus ad Diogen. Laert. Proœm pag. 5. ed Lond.

p. 57. l. 19. *Responderit*] Respondere Celso est *σοχαζέσθαι*, vel potius commode cedere, *διδόσθαι*, & sic passim Casaub.

p. 58. l. 26. *Terram edunt*] Id est, malacia aut pica laborant.

p. 59. l. 7. *Desidendi*] Sic honeste τὸ *χέζειν* exprimit. 86, 24. 224, 33. Casaub.

p. 59. l. 4. *Et coxis est*] Coxas pro lumbis, ilia pro lumborum partibus mollioribus posuit. Constant.

p. 62 l. 20. *Lienis tumet*] Lienis pro lien amat dicere Celsus. *Lienes male habent*. 74, 24. & 94, 6. Casaub.

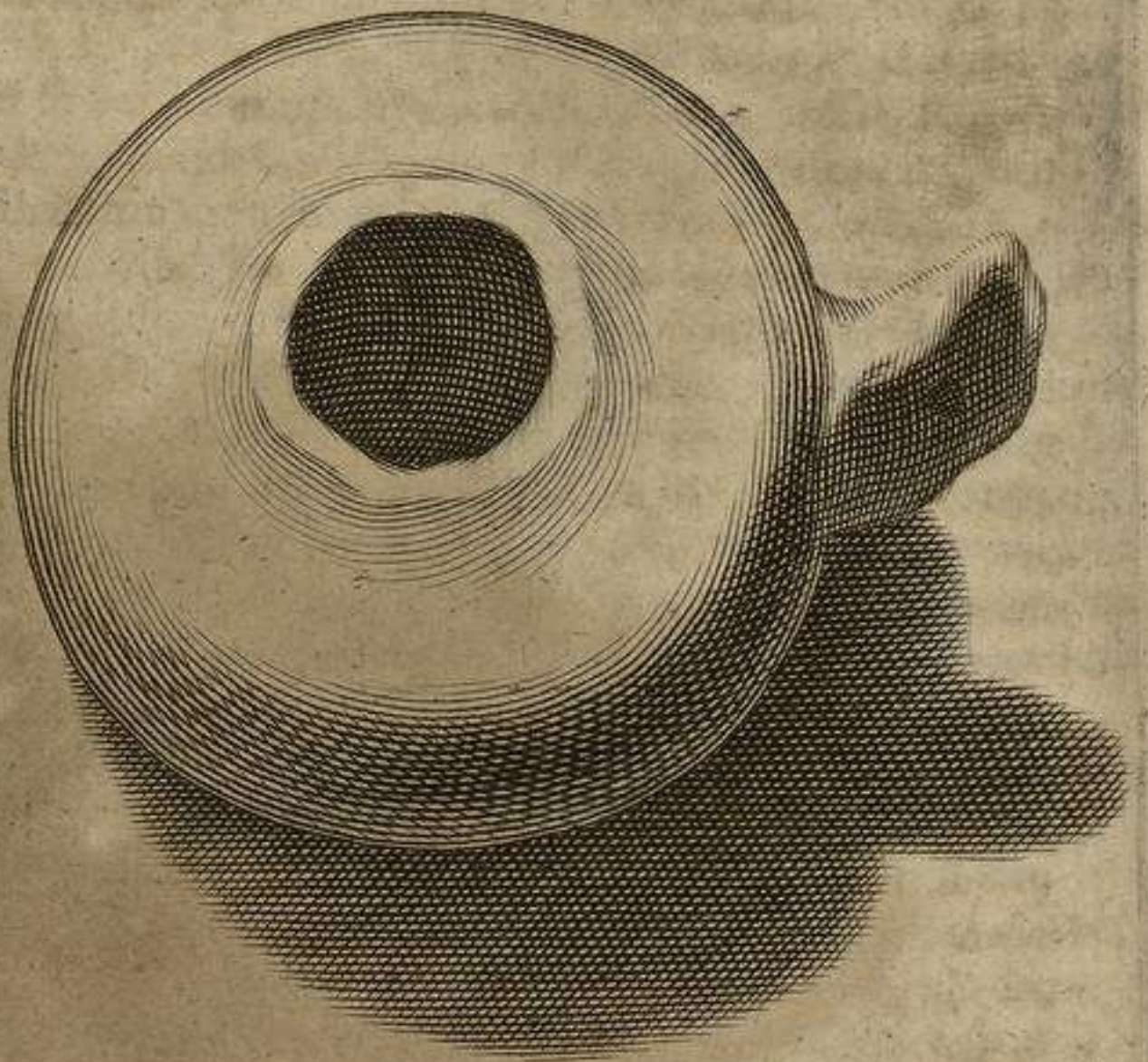
p. 62. l. 31. *In pectus*] Pectus pro septo transverso posuit. Constant.

p. 76. l. 3. *Isque morbus mediocris vix sanatur*] Ita Hippocrates Section II. Aph. 42. in quem latius inquit Reies *Campi Elysi jucundar* *Question. Question. LXXIX.* Vide doctissimum tractatum *Iusti Cornussummi de morbo Attonito.*

p. 80. l. 1. *Casibus*] Id est, capitis dolore, Aph. V, 68. oculorum, Aph. VI, 31. VII, 46. dysuria, Aph. V, 35. stranguria, Aph. VII, 48.

p. 82. l. 30. *Cucurbitular. vero duo genera sunt: cneum & corneum*] Quam frequens cucurbitarum, ut eas vocare amat Cælius Aurelianus, apud veteres fuerit usus norunt ii, qui in antiquis scriptoribus sæpius sese recreant; testis est Plutarchus in conviviis, qui dicit propter usum non parum laudis id remedii genus invenisse. Has vero in quovis corporis loco agglutinabant, defigebant, & accommodabant, uti loquitur Celsus, vel cum, vel sine ferro, seu scarificatione. Materiam qua constabant duplicem vocat Celsus. De corneo autem cucurbitularum ge-

nere vide sis Thom. Bartholinum de unicornu c. XXXII. & pag. 322. & seqq. formam vero describit clar. Smetius Antiquitatum Neomagens. pag. 80. hisce verbis: *Cucurbitulae sunt aeneae aut figlinae, aeneae tres, figlinae septem, forma omnes rotunda, fundo plano, tumido ventre, & in superioris orbis acclivis centro os habent rotundum & patens, quod pollicem crassiusculum admittit. Ligula parva angusto foramine iisdem pro manubrio est. Cujus è cimeliario, ut eo melius forma cucurbitularum appareat, effigiem hic apponi curavimus.*

p. 91. l. 27. *Lecti fulcimentum*] Celsus accipit non pro fulcro lecti, sed pro quovis fulcimento quod pedi lecti, sive clinopodi subjicitur. Scaliger ad Manil. lib. I. pag. 195.

p. 93. l. 8. *Arena calida*] De remedio calentium arenarum & arundinum Augustus apud Suetonium c LXXX. & Gellius XIX, VIII. *Casaub.*

p. 95. l. 22. *Utriculi*] Vocantur *ἀνοῖ* sive *πασκοῖ* *πυραροῖ*. *Const.*

p. 97. l. 20 *Infirmissimus, cibarius panis*] Cajus Tilebomius in conjecturis ad Petronii fragment. Tragurian. pag. 92. tollit distinctionem, & legendum putat, *infirmissimus cibarius panis.*

p. 97. l. 28. *Surculorum valentiores*] *Ἀπόδρα* intelligit. *Casaub.*

p. 99. l. 16. *Electa quadam genera frumenti*] Eadem occurrunt infra 103, 16. 131, 9. & alibi passim. an hic cibus commune quid habet cum eo, quem vocamus Galli, *orge mondé?* namque non ex oryza solum, sed ex quovis alio etiam frumenti genere paratur. *Casaub.*

p. 99. l. 18. *Aqua madens panis*] Hunc unum eundemque esse, quem Galenus (lib. I. c. 5. de Alimentor. Facul.) lotum, Plinius vero (XXII. c. 25.) panem aquaticum vocat, arbitratur *Mercurialis Variar. Lection. lib. VI. cap. 17.* qui videndus est.

p. 100. l. 4. *Aqua levissima pluvialis*] Vide sis *Brodaï* *Miscell. l. IV. c. 38.*

p. 101. l. 25. *Trunculique*] Suspicio verbum trunculi corruptum esse hoc loco, & legendum esse ventriculi, idque Pselli autoritate, apud quem legitur de ratione vitus. *Inter ea quæ crudos humores generant hoc modo: Cæterorum animalium partes, ventres, intestina, vulva &c.* Et apud eundem non multo post; inibi, inter ea quæ nutriunt multum, & omnium inquit *volucrum ventres.* Non tamen me fugit esse doctissimum virum, qui priorem lectionem non improbet. Unde idem trunculos opinatur esse edulii genus frustulatum concisis carnibus consistans. *Casar.*

p. 102. l. 23. *Petiolis*] Id est, parvis pedibus, a Catone pedicini in L. de R. R. appellati. *Const.*

p. 105. l. 28. *Lactentia*] Leg. *lactaria* & in hac & in sequenti proxime pagina. In historiis sæpe *lactarios* invenias & *dulciarios.* *Casaub.*

p. 110. l. 16. *Git.*] *Μελάνδιον.* sic & 233, 24. *Casaub.*

p. 118. l. 22. *Ego autem*] Notandum hic. isthæc a Celso dici non tanquam *παρὰ τὸν*, sed potius tanquam Medico artis suæ bene gnaro ac sententiam super illis, quæ in controversiam venere, ferenti. Eandem elocutionem etiam infra videas 143, 24. *Casaub.*

p. 131. l. 8. *Intrita ex aqua calida*] *Ex vino*, infra 153, 13. Et est quidem elegans usus hujus voculæ *ex*, pro *σὺν*, vel *ἐκ*, apud *Celsum* & *Plinium*. Noster 344, 19. *emplastrum tetrapharmacum ex aceto subactum*, h. e. *cum*. *mox*, *terra ex aceto subacta*, h. e. *in*. sic & 361, 3. *Ex aceto terunt*, *Vid. Victor. Var. Lect. xxxii, iv. Casaub.*

p. 132. l. 22. *Potio esse debet magis liberalis*] *Liberalis* pro *copiosus* & *multus* vox Celso peculiaris. *Casaub.*

p. 138. l. 25. *Duo pitacia*] Hic *pittacium* non pro panniculo sed corio medicamento illito, capiti aut præcordiis applicando positum rectissime observat *Bynæus de Calc. Hebræor. l. i. c. 2.* ubi de *pittacio* multa.

143. l. 12. *Altero quoque die*] Idem & ac si *tertio quoque die* diceret. 124, 21. *cibus tertio quoque die commodissime datur, ut alter febrem minuatur, alter vixibus subveniat.* *Casaub.*

p. 151. l. 7. *Caput impleatur*] Implere caput, hic pro *fovere*, *rigare*, *ἐμβρέχειν* sic. lib. iv. c. 2. *Constant.*

p. 181. l. 21. *Ut ab egelidis tamen iniuriam fiat*] Ex hoc facile colligitur, falli eos, qui *egelidam* pro *frigido* usurpant, est enim *χλιυρός* *Casaub.*

p. 182. l. 27. *Stomachus interior ad ventriculum fertur*] *Stomachus* Celso & *gula*, per quam transiunt alimenta priusquam in ventriculum deveniant; Medici vocant *œsophagum*. *Casaub.* *Lactant. de Opificio Dei c. xi. fistulam cibalem* vocat.

p. 182. l. 27. *Alt. stomachum*] *Stomachus* hic pro ipsa *gula* accipitur ut & infra l. iv. c. 5. quamvis aliquando & pro ventriculi parte inferiore stomachi utatur *Celsus*, ut cum ait. *Stomachus vero intestinorum præcipuum est.* *Constant.*

p. 184. l. 23. *Loqui aliena*] Expressio hæc est ab *Hippocrate* qui *ἀλλοφάσειν* ait τὰς ἐν τῷ περὶ γενέσεως. *Casaub.*

p. 195. l. 24. *e pullis*] Alii a *pullis* sed quidam libri scripti habent *apalis*: ut noster etiam quidam, *fatis antiquus*

tiquus & fidelis, qui servatur in Medicea Bibliotheca. Cum autem videatur alterum horum, id est aut *apalis*, aut *mollibus* scholion esse, verisimilius est Græcum ἀπαλοῖς, declarationem fuisse latinæ vocis *mollibus*, quæ sequitur, quis enim unquam crederet Romanum scriptorem, & eum quidem purum atque elegantem in media oratione sua Græcam vocem usurpasse, &c. *Victorius Variar. Lect. l. xxix. c. 3.* Scribonius Largus Composit. Medic. N. civ. hac voce utitur: *secundum quæ apala ova proderunt.* Ad quem locum multa congeffit doct. J. Rhodius, qui apud Celsum *hapalis* restituendum putat.

p. 201. l. 6. *Pituitam citat*] Hoc est, *Movet* 211, 5. vel *trahit* ut 211, 33. loquitur. admodum familiare hoc verbum Celso. 210, 7. *humorem citare.* 297, 6. *pus citare.* 450, 16. *sanguinem citare.* & alibi plurimis locis. *Casaub.*

p. 202. l. 8. *Aliis vero vinum.*] Columella de Re Rustica. lib. xii. cap. 32. commendat ex marrubio; cap. 33. vinum scylliten.

p. 202. l. 12. *Ex gingivis*] Hoc mihi sæpe evenit. *Casaub.*

p. 207. l. 31. *Sumbruinarumque*] *Subcutiliarumque* mihi legendum videtur. Nam cujusmodi sint *Sumbrinae aquæ*, nondum apud quenquam repperi scriptorem idoneum & probatum: de *Subcutiliis* vero *Plinius* l. 31. c. 2. quas in *Salinis calidissimas* esse dicit, & *suctus* quodam corpora invadere, aptissimas stomacho nervis, universo corpori. Idem & de *Cutiliis* l. 2. c. 97. & l. 31. c. 6. quas inibi *bituminatis*, aut *nitrosi* bibendo utiles esse, atque *purgationibus* tradit. De *Cutiliis* item *Vitruvius* l. 8. c. 3. ubi scilicet de aquæductibus tractat. *Cæsar.*

p. 207. l. 30. *Cutiliarum Sumbruinarumque*] Male quidam *Succutiliarum.* *Ald. Manut. de Quæst. per Epist. Q. I. Consule de lacu Cutiliensi Merulam Cosmogr. Part. xi. lib. iv. Cap. xii.*

p. 213. l. 13. *Trunculorum*] *Ventriculorum* vel *tyrunculorum.* *Cæsar.*

p. 215. l. 12. *Venterque intentus est*] Ita *cappadox* apud *Plautum* in *Curcul. II, 1.*

Nam jam quasi zona liene cinctus ambulo.

Geminos in ventre habere videor filios.

Nihil metuo, nisi ne medius disrumpar miser.

p. 215. l. 17. *Exercitatione & labore*] Hoc remedium Palinurus præscribit Cappadoci (Curcul. II, 1.) *ambula*, id lieni optimum est.

p. 224 l. 18. *Frequens dejiciendi cupiditas*] Galen. *ᾠεθ θυμία τῆ ἀποτατεῖν Casaub.*

p. 235. l. 18. *Nuclei pini*] Omne medium nucleus erat veteribus. Celsus, quem dixi, aliquoties similiter frequentaverat: at hodie *trunculi* reperies corrupte: *Internuculi* vero sive *nuclei* germanum esse, meliorum aliquando codicum opera monstrasse sperabo Pontan. ad *Macrob. Saturn. II, 14.*

p. 235. l. 23. *Vitare autem oportet rutam, &c.*] Duo hic præcipit extrema cavenda Celsus, primum ne nimium exstinguentibus semen utatur medicamentis, inter quæ refertur *ruta*; dein ne supinus dormiat, qui situs feminis fluxum augere solet. Atque autem *ruta*, *mentha* & *alia planta calide venerem adaugeant*, hebetent, atque *extinguere valeant* jucundissime inquit Gaspar. a Reies. *Quæst. XLIV. Camp. Elys. Jucund. Quæst.*

p. 241. l. 17. *Herophilus, deductique ab eo viri*] Convenit cum Græca loquendi ratione *ἡ οἱ ἀπ' αὐτῆ Casaub.*

p. 244. l. 32. *Sapius fascia circuire debet*] Galli dicimus: *faire plusieurs tours.* p. 533. l. 8. *Casaub.*

p. 246. l. 31. *Sordes ex gymnasio*] *Γλοισὶν* intelligit. *Casaub.*

p. 249. l. 3. *In uncia pondus &c.*] Multi sunt qui de ponderibus & mensuris medicis scripsere, quorum indiculus exstat apud Merklinum in Lindano Renovato. Omnium tamen, si Celsum spectamus, optimus est Joan. Rhodius, cujus dissertationem de ponderibus & mensuris veterum Medicorum, imprimis *Corn. Celsi*, edidit Th. Bartholinus Hafniæ 1672. quam huic nostræ editioni subjungere ipsa vetat crassities. Ad plenioram vero ponderum notarum in Celso occurrentium notitiam J. Manardi epistolam, quæ est IV. lib. XVIII. adjicere consultum duximus.

J. MANARDUS,

J. PAULO CASTILIONO

S. D.

„ Alexandrum Capelinum, licet antea magna mihi
 „ familiaritate conjunctum, tuâ etiam causa benignif-
 „ sime excepi, quantumque pro tempore valui, salutî
 „ hominis consului: vix enim duobus diebus apud nos
 „ fuit. Ex eo poteris de mea valetudine intelligere. De
 „ Celsi vero characteribus quid sentiam, breviter sub-
 „ scribam p. pondo intelligo. X vel * denarium, sep-
 „ timam videlicet (ut ipsemet seipsum declarat) un-
 „ ciæ partem. Per notas quæ sequuntur, denariorum
 „ numerum accipio. Atque ut hæc exemplis reddan-
 „ tur clariora, ubi in primo malagmate lib. v. legitur.
 „ *Æruginis rase & thuris singulorum p. XII.* intelligo
 „ accipiendos singulorum, æruginis scilicet, & thuris
 „ binos denarios. Cera vero & squammæ VIII. sub-
 „ dit enim X V I I I, sicubi vero in antiquioribus
 „ exemplaribus, jam diu videlicet excusis, scribun-
 „ tur duo χ , ut in malagmate sequente ad jecur do-
 „ lens, per primum intelligo pondus denarii: per se-
 „ cundum, denariorum numerum, ut accipiamus
 „ *lachrymæ balsami denarios duos & viginti, & costi cum*
 „ *reliquis, quæ sequuntur, sexdecim.* Simili modo in
 „ *Andrææ*, malagmate ubi scribitur p. xxx. intelli-
 „ gendum pondus viginti denariorum. Idem in simi-
 „ libus intelligendum, ita tamen, ut sciamus per p.
 „ non semper simpliciter pondus accipiendum, sed
 „ interpretandum pondo, hoc est, libram: ut in
 „ *Mosci* malagmate, ubi scribitur p. II. ego duas li-
 „ bras intelligo: nisi forte in exemplari nota desit
 „ denarii, ut scilicet sit legendum p. XII. tunc enim
 „ duos denarios intelligeremus. Ubi vero p. IZ. octavam
 „ partem libræ: vel si χ desit, octavam partem de-
 „ narii; & pro triente, tertiam libræ partem. Legi-

„ tur & quandoque apud eundem Celsum p. sextan-
 „ tem, ubi ego intelligo sextam libræ partem, binas
 „ videlicet uncias: sicut & per bessem, octo uncias:
 „ Hæc habui, alioqui in profitendi munere occupatus,
 „ quæ de ponderibus Celsi scriberem. Si quid vero ad-
 „ huc in his desideraveris mihi per literas significato.
 „ Vale. Ex Ferraria, xii. Kalend. Decemb. M. D.
 „ XXXIII.

p. 250. l. 7. *Aut cerato*] Leg. ut *cerato*, sic enim sæpe emplastra ceratis emolliuntur ut 517, 24. nec emplastra, sed & aliud, ut *cervicem liquido cerato molliri* dicit, p. 520, 12. *Casaub.*

p. 253. l. 29. *Sub authore Medo*] Forte legendum *Medio* Plinius enim N. H. cap. iv. lib. xx. Medium quendam producit. Galenus adversus Erasistrataeos cap. 2. (pag. 409. Tom. x. Ed. Chart.) Medium quoque citat, quo tamen loco legendum *Μηδίας* putat Menagius ad Diogen. Laertium pag. 129 B. qui, an idem sint, an diversi hæctenus expositum non est. nos nihil certi statuere possumus, expectantes avide Medicorum historiam à viris clarissimis Menagio & Meibomio pollicitam, qui nodum hunc forte sint soluturi.

p. 260. l. 22. *Choacon emplastrum*] Legendum fortassis *chiacum*, ut apud *Georgium Vallam de cura oculi*; nisi malis *Coacon*, quod inter Hippocratis opera liber habeatur, qui inscribitur *de Coacus prænotionibus*, unde nomen deductum videri potest. *Casar.*

p. 280. l. 19. *Athenionis*] de *Athenione* quodam, sed non Medico (reor) habes in vita Maximini patris & filii apud *Julium Capitolinum*. *Cæsar.*

p. 286. l. 26. *Pars per naturam.*] Eleganter non minus quam honeste genitales partes naturam vocavit. Sic etiam Cicero de Divination. l. ii. c. 70. *Parere quædam matrona cupiens, dubitans, essetne prægnans, visa est in quiete obsignatam habere naturam.* Sæpius Plinius aliique. Hippocrates vero ea significatione usus est verbo φύσις Hesy chius Ε γάραι, πυραι ὅτι ἐδάπτει ἀνδραγαί, καὶ αἱ τῶν γυναικῶν φύσις ἐξώσπαι τετραγύωνα. Hieron. epist. 61. *Pars corporis nostri secretior φύσις, a nobis natura dicitur.* Usurpaturque hæc vox tam de muliebribus quam viri-
libus

libus partibus uti in commentario ad Carm. xxxviii. Priap. videre est.

p. 296. l. 22. *Ex aqua frigida*] Videtur ex hoc loco sibi contradicere auctor siquidem l. iii. c. 9. dixit frigida inimica vulneri, uti etiam docet Hippocrates Aph. v. 20. Quin mox præcipit ipse saniem aqua calida removendam, quoniam calor naturæ prodest. Sed scitissime Celsus aquam frigidam commendat, quia sanguinis timenda in vulneribus fluxio est, transtulitque hunc locum ex Hippocr. libr. de humid. usu T. xi. 27. τὸ ὅ ψυχρὸν πολέμιον ἢ ὑλεῖνον, πλὴν ὁ κόσσι αἰμορρᾶ γέειν-ἐλπίς. Celsus pag. 293. *Levis plaga juvatur etiam, si ex aqua frigida expressa spongia imponitur.* Confirmat hoc experimentum quod refert Doct. Caspar. Bartholinus *Exercitatione VII. pag. 129.*

p. 305. l. 22. *In filice*] Vera lectio: *in filicis hastula.* De filice impacta corpori & arundine eadem habet *Marcellus, de Medicam cap. xxxiv. & Plinius xxiv, xi. Casaub.*

p. 309. l. 21. *Psylli*] Bochart Hieroz. T. 2. l. 4. c. 19. p. 587.

p. 309. l. 21. *Psylli*] Miramur vulgo cum legimus, esse, qui venenatas bestias, & serpentes tuto tractent, & eorum venenum adimant. Desinet mirari qui *Celsi* hæc legerit. Sed & *Dio* quoque *Psyllis* aliud nihil tribuit, quam τὸ ἐκμοζᾶν. Hodie similis gens vagatur per Italiam, quæ a D. Paulo originem generis stulte refert. *Casaub.*

p. 311. l. 3. *Spumet.*] Spumare hic est ζυμῶσθαι, id est fermentari, Galen. de Atra bile. *Constant.*

p. 311. l. 7. *Cum incubant*] Bochart Hieroz. Tom. ii. l. 3. cap. xi. pag. 415.

p. 319. l. 16. *Cano simile*] Constans hæc fere lectio est. *Ronflæus* in marg. habet *ovo* vel *cavo*. ego hætenus, quamvis locum sanum non putem, nihil muto, vir quidam doctus margini editionis Cesarianæ hanc transpositionem inscripsit. *Id ulcus inaequale est, inestque multus humor glutinosus, cano similis, odor, &c.*

p. 322. l. 19. *Chironium*] Χειρώνιον ἔλκῳ quidam ita dictum putant, quod *Chirone* Medico indigeat. Idem & τηλέ-

φιον dicitur à *Telepho*, qui huic vitio obnoxius fuit. *Caspar.*

p. 323. l. 5. *Ex frigore hiberno ulcera*] Hoc genus ulceris Græcis χέματλον dicitur. *Hesychius* χέματλον, inquit, τὸ ἐν χειμῶνι χυμῶνον ἔλκεθ' ὑπὸ ψύχσει. Latinis autem *Pernio* dicitur. *Caspar.*

p. 335. l. 2. *Exigunt*] Editio 1497, Aldina 1528, hanc servant lectionem, alii tamen è codicibus malunt *adigunt*, alii *ambicunt* minus, ut puto, recte, neque enim *radices exigere*, aut *adigere*, aut *ambire*, apud antiquos legitur, quapropter substituo vel *agunt*, vel *exferunt*, ita enim *Columella* l. II. c. 10. de naxis, quia non in ventrem latefcunt, sed tenuem radicem deorsum agunt, & V. 6. ac ne radices altius agunt, alibi exferere radicem dixit.

p. 336. l. 21. Φλυζάκιον] *Galenus* Commentario IV. in Hippocrat. de Viét. Ration. in morb. acut. ait φλυζάκιον significare φλυκταίνην, unum idemque esse pustularum genus, *Celsus* tamen distinguere in duo genera videtur.

p. 338. l. 33. *Sicut de pecoribus propositi*] Nullus dubito quin Auctor indigitat libros suos de *Re Rustica* quorum passim meminit *Columella*. An ad eos referri possit quod dicat lib. IV. c. 7. *Attamen sine his rusticos nostros epota ex aqua trixago satis adjuvare dicitur* judicent docti.

p. 340. l. 3. *Sub authore Protarcho*] Ita infra 402, 17. *sub authore Dionysio.* *Casaub.*

p. 344. l. 8. *Ulcus durum*] *Bochart.* Hieroz. part. II. l. 6. cap. 6. pag. 827.

p. 348. l. 3. *Votumque est*] Eleganter hoc positum pro eo, quod Græci dicerat ἀγαπητὸν εἶναι. *Casaub.*

p. 350. l. 12. *Lana mollis bene carpta*] Cum *lanam carpere* dicatur de muliere nente ξανθήσῃ, non videtur hæc interpretatio huic *Celsi* loco convenire, qui de *lana* potius *carminata* est intelligendus. Equidem Latine dicimus, *lanam carpere*; sed an *carptam lanam* itidem dixerint Veteres accuratiori indagatione indiget, *Casaub.*

p. 386. l. 29. *Rhus quem Syriacum vocant*] Vide sis de hac herba, *Plinium* lib. XXIV. cap. XI. *Manardi* Epistolam IV. lib. I. qua contendit voce Græca *rhos* scribendum esse. *Rhodium* in *Lexico Scriboniano* & *Bodæum* à *Stapel* in *Theophrasti* lib. III. cap. XVIII. *Histor. Plantar.*

p. 403. l. 28. Πτερύγιον Græci appellant] *Reduviam* vel *rediviam* vocant Latini. *Casaub.*

p. 411. l. 15. *Fortuna huc illusve discernit*] *Lege decernit.* *Casaub.*

p. 422. l. 29. Χαλαζία] *Bochart. Hieroz. Part. II. l. 5. c. 9. pag. 721.*

p. 424 l. 7. Ρυάδα Græci vocant] *Rhyada* non *Rhypada*, ut hætenus, legendum est, idque partim ratione vocabuli ad rei significationem alludentis, respondentisque; partim quod huic lectioni *Symon Genuensis* adstipulari videtur, ex sententia *Demosthenis* cujusdam, quem crebro ille citat, cujus & hæc verba citat, quibus *rhyada* ille ita describit: *Rhyas*, inquit, est *continuus lacrymæ fluor*. Quanquam dicat idem author, qualis qualis est, apud *Celsum* *rhypada* legi. Quin & huic sententiæ meæ adstipulari videtur *Hermolaus Barbarus* in suis *Corollariis*. Quid quod & apud ipsum *Galenum* l. 14. *ἰσθερευτικῆς* legitur, ubi de oculorum vitiis agit, *ρυσάδα*que appellat, de quo hic differit *Celsus*, oculorum vitium. *Casar.*

p. 455. l. 34. Quæ ἐλυτρωειδής] *Nicolaus Loënsis* cum quibusdam codicibus ἐρυθραιδής legendum esse putat, *Miscellan. l. 9. c. 7.*

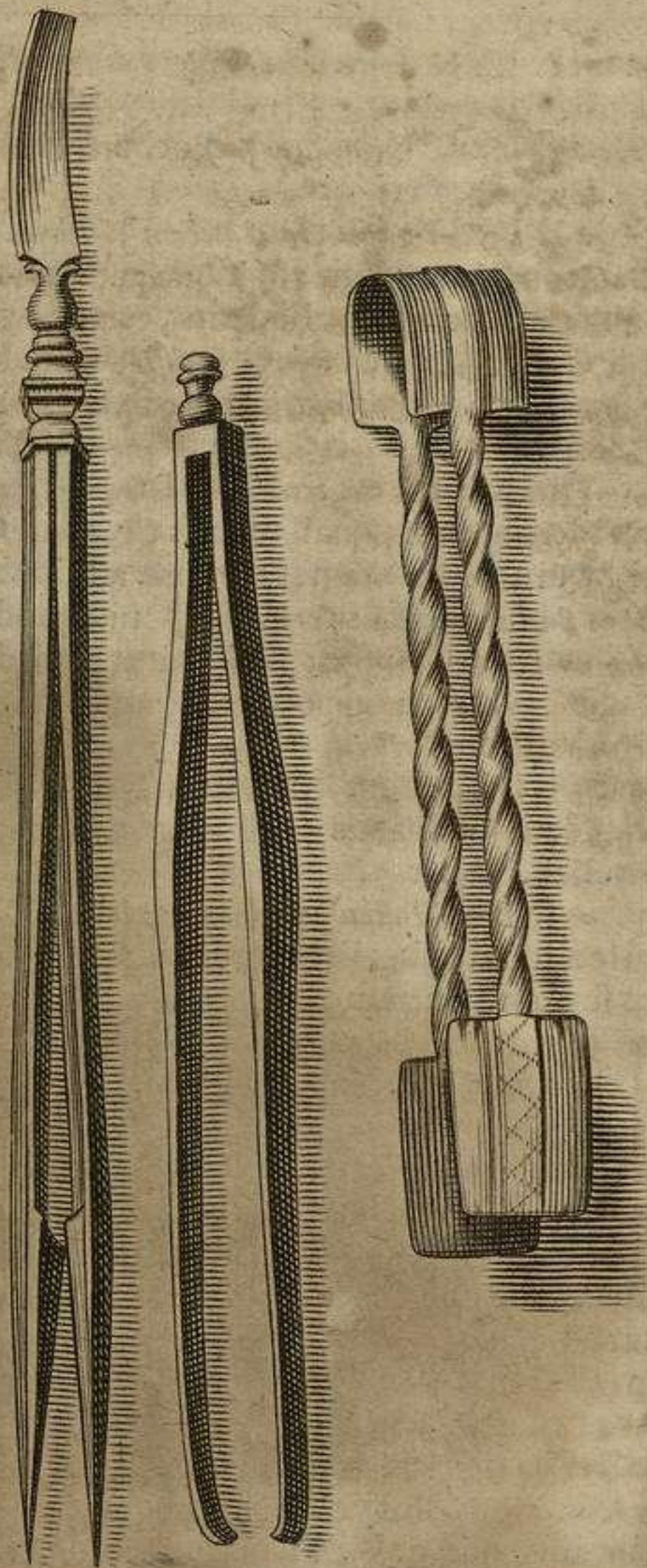
p. 473. l. 6. *Infibulare quoque adolescentulo*] *Fibula* hæc simile aliquid habet iis, quæ vocamus *Cadenars*. Mira sunt, quæ super his narrantur de *Monachis Turcarum*. *Casaub.*

p. 477. l. 27. *Plaga lunata*] Vide sis *Th. Bartholinum* de *Unicornu* cap. XXIII. pag. 194.

p. 483. l. 3. *Hapsus lana mollis*] *Hapsus* est lanæ particula molliter in globulum formata. *Floccum* dicit *Plin.* 30. 15. reperitur præterea hæc vox etiam apud *Caprum* de *verbis dubiis*, & in *Glossario Isidori*, ubi tamen *hapsum* ἀντὶ τοῦ *hapsus* scribendum esse docetur, ipsaque vox per *vellus lana* explicatur. *Casaub.*

p. 483. l. 3. *Hapsus lana mollis*] *Hapsus* non est *πίλημα* (lanas coactas Latini dicunt & coactilia) inepte enim dixisset *hapsum lana mollis*, quod coactum molle non est, sed durum. Est vero *hapsus* (παρὰ τὸ ἀπλομαί εἶφομαι) quantum lanæ uno runcinarum contactu & factu carminatores discriminarunt. Vulgo vocant *paumées* à palma. Ergo lanæ *δεκάνα* & quantum *vola* capere possit per *hapsum*

sum

sum intelligo. usus est etiam ea voce lib. IV. cap. VI. Constant.

p. 488. l. 27. *Quod earum naturalia, &c.*] Α'τρήτες vocari quos Latini *imperforatos* dicunt, unicuique notum est; at amplissimus Gisb. Cuperus in Harpocrate pag. 28, 29. novissimæ editionis, *Harpocratianos*, ejusmodi homines vocatos fuisse eleganter ex Ptolomæo demonstrat, quem locum etiam interpretatur Rutgerus Variar. Lectio. lib. III. c. XVIII. quo quid *concreti, consertum virginal, ob-signata natura*, sint, exponit. de Atretis & imperforatis consule Schenkium Observation. l. IV. pag. 529. & seqq. ubi varia exempla recensentur.

p. 489. l. 7. *Vel vulsella*] *Vulsella* quæ & *volsella* dicitur, instrumentum fuit veteribus usitatissimum, quo non modo partes tenebant aut emplastra, & officula ex vulneribus extrahebant, sed virgines quin & viri molliores illius ope pilos, tam è barba quam supercilio evellebant; unde *ακνη obliquam* apud Juvenal. Sat. II. v. 94. *volsellam* interpretatur Ptolom. Flavius Conjectaneor. c. 67. Græcis vocatur in Philoxeni Glossario *Τειχολαβίον, μαδισήριον*. harum varias figuras in tyronum gratiam appingi curavimus.

p. 491. l. 3. *Demitti debet uncus*] Mortui foetus extractionem, uti & instrumenta, quibus veteres medici usi sunt, describit Tertullianus; cujus verba libro de anima cap. XXV. hæc sunt. *At quin & in ipso adhuc utero infans trucidatur, necessaria crudelitate, quum in exitu obliquatus denegat partum, matricida, ni moriturus. Itaque & inter arma medicorum & organum est, quo prius patefcere secreta coguntur, tortili temperamento, cum annulo cultrato, quo intus membra caduntur anxio arbitrio, cum hebetere unco, quo totum facinus extrahitur violento puerperio. Est etiam aneum spiculum, quo jugulatio ipsa dirigitur, cæcolatrocínio, ἐμβρυσοσφάκτιον appellant, de infanticidii officio utique viventis infantis peremptorium.*

p. 503. l. 24. *Scoptula aperta*] Lego: *lata scapularum ossa* 526, 6. 542, 35. 548, 22. Vid. p. 506, 23. & 171, 5. ubi diserte dicit *ὠμοπλάτας* Græcorum Latine dici *ossa scapularum*. quare ista lectio procul dubio mendosa est, cum nunquam alibi hæc vox reperiat. Casaub.

p. 515. l. 1. *Hippocrates memoria tradidit*] Locus est L. V. Epidem.

Epidem. sed eum librum non esse genuinum Hippocratis
 foetum existimant eruditi. *Casaub.*

p. 515. l. 5. *Levia ingenia, quia nihil habent, nihil sibi
 detrahunt*] Vid. *Plutarchus* lib. πῶς ἂν τις αἰδοίτο αὐτῶ
 προσκόπτον] ἐπ' ἀρετῆ. & *Quintil. Inst. Orat.* L. M, C. VI.
Casaub.

p. 533. l. 24. *Alienatur*] Ita & infra p. 539, 7. *quanto
 facilius & alienari & occupari cancro vulnus potest.* *Casaub.*

p. 545. l. 33. *Scorteo pulvino*] Pulvinum scorteam vocat
Criticus προσκεφάλαιον σκύτινον ἢ δερμάτινον, id est, coria-
 ceum. *Constant.*

RERUM ET VERBORUM.

A.	
A Bdominis membrana interior rupta, eisque Cheirurgia. 454	<i>Esculapius quare in deorum numerum receptus est.</i> 1
Abortit mulier, si gravida fuerit alvus sine modo fusa. 61	<i>Estas juvenibus inimica.</i> 46
Abstinentia optima. 114	<i>Estas periculosa est.</i> 42
Abstinentia duo genera. 92	<i>Estas sicca si Aquilones habuit, & autumno imbres austrique sunt, qui morbi subeunt.</i> 45
Abstinentia tempestitiva juvat laborantem. ibid.	<i>Estate quo cibo utendum.</i> 33
Abstinentia nimis inutilis. 23	<i>Etas mediaturissima.</i> 43
Abscessuum curatio. 326. 327	<i>Affectus mutant corpora.</i> 11
Abscessuum Cheirurgia. 408	<i>Alarum abscessus raro secandi.</i> 401
Abscessus sub lingua curatio. 446	<i>Alba lenia emplastra.</i> 266
Accessionem gravioerem feb. nox levior sequitur. 124	<i>Alexandrinum emplastrum.</i> 264
Acia. 292	<i>Alimentum maximum in pane.</i> 97. 99
Acopa. 276	<i>Aλίπεντα emplastra.</i> 260
A' κερχορδών. 334. 335	<i>Aλωπεκία.</i> 344
A' κερχύμιον. ibid.	<i>A' λφϞ.</i> 341
Acria quanam. 120	<i>Alumen Meliurum.</i> 403
Actio naturalis. 6	<i>Alvus mala.</i> 52
Acutus morbus quis III. qui cognoscatur. 113	<i>Alvus Pestifera.</i> 56
Adolescentia acutis morbis patet. 43	<i>Alvus fusa mulieri gravidæ abortum causat.</i> 61
Adolescentium morbi. 47	<i>Alvus nigra periculosa.</i> 76
Adstringentia. 32. 36. 107	<i>Alvus juvenibus cita plerumque in senectute contrahitur.</i> 33
Aduktionis remedia. 314. 315	<i>Alvus fustior in juvene melior.</i> ibid.
AiγλακπϞ sanatio. 426	<i>Alvum que adstringunt.</i> 32. 36. 37. 107
Aegri natura noscenda est. 24. 27	<i>Alvum movent.</i> 32. 106
	<i>Ambrosia, antidotum.</i> 275
	<i>Ambulatio quibus convenit, qui-</i>

I N D E X

quibus non.	298	morbo orta, raro ad sanita-	
Ammonius Alexandrinus.		tem perducitur.	72
	406	Aqua inter cutem sequitur	
Ammonius λιδοτόμ. ©.	481	suppression. hemorrhoid.	26
Αναστομῆν.	243	Aqua minime terribilis.	68
Αναστομῶσις.	203	Aquilo quos facit morbos.	44
Αναστομωτικὰ malagmata.		Arabs medicus.	254
	257	Αρχνοειδῆς oculi tunica.	
Anatome necessaria.	20		432
Αγκύλα.	257	Aranei ictus curatio.	311
Αγκυλοβλεφάρη curatio	425	Archagathus.	267
Andreas. 241. 252. 254. 554		Arearum duo genera.	344
Andron.	269. 395	Curatio.	345
Andronium medicamentum.		Arida medicamentorum mi-	
	389	stura.	271
Angina. 196. curatio. ibid.		Aristogenes.	257
Anginâ subito finita ad pul-		Ariston.	258
mones malum transit.	64	Αρσενικόν auripigmentum.	
Ani vitia.	399		243
Ani vitiorum Cheirurgia.	493	Arteria.	281
Ani fissis pastillus.	269	Arteria aspera situs.	182. 183
Ani fistula.	414	Arteria incisa non coit.	81
Ανώδυνα.	278	Artes excitant artificis inge-	
Ανδραῖ, compositiones.	385.	nium.	13
	388. 389. 390. 395	Articulorum dolores.	237
Αντιάδες.	445	Articulorum vulneratorum	
Antidotorum apparatus.	274	curatio.	297
Αῖθα.	386	ad Articulos malagma.	257.
Apollonis Mus.	241		258. 259
Apollonii Duo.	406	Asclepiades. 143. 149. 150.	
Apollophanes.	252	152. 163. 175. 194. 200.	
Apoplexia.	177	204. 230. 241	
Απυρον sulphur.	254	Asclepiades invenit frictio-	
Aqua consideratio.	100	nem & gestationem.	87
Aqua frigida prodest capiti.		Asclepiades nihil, praecepit	
	35	quod ab Hippocrate non est	
Aqua frigida distillatione,		comprehensum.	88
gravedine, stomacho labo-		Αἶμα.	198
rantibus prodest.	36. 39	Athenion.	280
Aqua frigida sanguini sup-		Αἰετομάτα.	420
primendo.	397	Αἰετοφία. 167. Curatio.	168
Aqua inter cutem ex acuto		Atre-	

RERUM & VERBORUM.

Atrophia testicularum. 399
Attalum emplastrum. 262
*Auditorii meatus compressio-
 nis curatio.* 375
Auditus gravis curatio. *ibid.*
Aurium foramina & sinus.
 500
*Auribus fractis medendi mo-
 dus.* 523
Aurium doloris curatio. 370.
 371
Aurium mali odoris curatio.
 372
*Aurium ulceris sordidi cu-
 ratio.* 374
Aurium vermes. 375
Aurium sonitus curatio. 376.
 377
*Aurium morbi manum exi-
 gentes.* 438
Auster quos morbos inducat.
 44
*Austri à prima hieme ad ul-
 timum ver si continuarint,
 quos generent.* 45
Αὐτόπυρον. 97
*Autoribus antiquis sua red-
 denda.* 88
*Autumnus periculosissimus
 est.* 42
*Autumnus siccus Aquiloni-
 bus perflatus quos morbos
 inducat.* 46
Auxilium quid agat. 77
*Auxilium anceps melius
 quam nullum.* 79
*Auxilium vehemens succur-
 rit vehementi malo.* 84
*Auxilium etiam morbis de-
 crescentibus necessarium est.*
 89

B.

B *Alneum quando conve-
 niat.* 93
*Balneum ingressurus imbecil-
 lus homo quid vitare de-
 beat.* 94
*Balneum vulnere parum pu-
 ro res infestissima.* 298
Balneum obest gangrana. 304
Barbarum emplastrum. 260
Βασιλικὸν emplastrum. 260
Bacula valida. 554
Boëthius. 270
Brachii ossa. 504
Brachii perfracti medicina.
 531. 536
*Βρογχοκήλη ejusque Cheirur-
 gia.* 447
Βυβωνοκήλη. 459. *Curatio.*
 471

C.

K *Αχεζία.* 167. *Curatio.*
 169
Κακόνδεσ. 317. 318
*Calceamenta humiliora talo
 luxato.* 556
Calcis os. 507
Calculosi qui dignoscantur. 51
Calculorum diagnostica signa.
 480
Calculi ex vesica sectio. 475.
 ex urethra. 474
*Calculi majoris in vesica fis-
 sio.* 481
*Calculorum in fœminis cura-
 tio.* *ibid.*
Calculo expellendo pastillus.
 269
Calculo ovulso que facienda.
 482

I N D E X.

<i>Calefacientia.</i>	105. 110	<i>Carcinomatibus leniendis mala-</i>	
<i>Calli curatio.</i>	542	<i>gma.</i>	256
<i>ad Callum in articulis mala-</i>		<i>Cardiacus morbus</i>	156. <i>ejus</i>
<i>gma.</i>	259	<i>curatio.</i>	157
<i>Calor adiuuat quæ frigus in-</i>		<i>Cariæ ossium curatio.</i>	508
<i>festat.</i>	39	<i>Caro corrupta in pus verti-</i>	
<i>Calor quid efficiat.</i>	40. 44	<i>tur.</i>	325
<i>Calvaria ossa & sutura.</i>	498	<i>Carni putri continenda.</i>	272
<i>Calvaria fracta medela.</i>	514	<i>Carni coercenda emplastrum.</i>	
<i>Cancer qui oriatur.</i>	300. <i>Ejus</i>		265
<i>signa.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Carnem alentia.</i>	247
<i>Cancris oris curatio.</i>	390	<i>Καρόται nervi.</i>	502
<i>Cancris in cole curatio.</i>	396	<i>Carni supercrescenti exedenda.</i>	
<i>Cancris exsecto è vesica calculo</i>			271. 273
<i>superuenientis signa &</i>		<i>Cartilagine in ossium oranium</i>	
<i>curatio.</i>	485	<i>extremis.</i>	505
<i>Canini dentes.</i>	501	<i>Cartilaginis narium fracta cu-</i>	
<i>Cantharidum assumptarum</i>		<i>ratio.</i>	522. <i>aurium.</i> 523.
<i>curatio.</i>	313	<i>Cassius qui febrem sanarit.</i>	18.
<i>Capillorum profluvium.</i>	342	<i>Cassius.</i>	223, 281
<i>Caput luxatum immedicabi-</i>		<i>Cataplasmata calefacientia,</i>	
<i>le.</i>	546	<i>iis, quibus calculi è vesica</i>	
<i>Capitis sibilus dolor.</i>	72	<i>exsecti, noxia.</i>	483
<i>Capitis dolores ex vento qui</i>		<i>Catapotiorum recensio.</i>	278
<i>feniantur.</i>	70	<i>Cause abditæ quæ.</i>	4
<i>Capitis doloris curatio.</i>	188	<i>Cause evidentes quæ.</i>	5
<i>Capitis dolor ex febre leua-</i>		<i>Κεφαλαία.</i>	186. <i>Ejus cau-</i>
<i>tur.</i>	138	<i>sa & curatio.</i>	187
<i>Capitis dolores frictio leuat.</i>	89	<i>Κεφαλιγγί.</i>	261
<i>Capitis tubercula.</i>	420	<i>Cerastis ictus curatio.</i>	311.
<i>Capiti fracto emplastrum.</i>			312
	261. 263	<i>Κερατοειδής oculi tunica.</i>	432
<i>Capiti prodest aqua frigida.</i>		<i>Κερνίς.</i>	504
	35. 36	<i>Cerebri ejusve membrana per-</i>	
<i>Capite infirmo laboranti quid</i>		<i>cussa signa.</i>	286
<i>agendum.</i>	34. 35	<i>Κηρίον ulcus</i>	333. <i>Ejus dua</i>
<i>Carbunculi curatio.</i>	315. 316	<i>species. ibid. Curatio. ibid.</i>	
<i>Carbunculi in sole nati cura-</i>		<i>Cervix inversa mortem indi-</i>	
<i>tio.</i>	398	<i>cat.</i>	55
<i>Καρνιπόδι tubera.</i>	255	<i>Cervicis morbi.</i>	193
<i>Carcinoma ubi proveniat.</i>	317	<i>Cerussa epota curatio.</i>	314
<i>curatio.</i>	317	<i>Χα-</i>	

R E R U M & V E R B O R U M.

Χαλαζίων curatio.	422	Et quibus.	85. 86
Χάλκηανδρον.	242	Κολικακὸς morbus. 220.	Cu-
Χιασμὸς.	489. 516	ratio.	ibid.
Chiragra quibus indicatur.	59	Cœlum pessimum quod a-	
Chiragra qua solvitur.	68	grum fecit.	43
Chironium ulcus quale.	322.	Cogitatio infirmo capite la-	
Chirurgia vetustissima medici-		boranti tuta non est.	35
na pars.	2	Κολικὸς morbus.	221
Cheirurgia præstantia ac origo.		Colicus dolor quibus sedatur.	
	405		37
Cheirurgi officia.	406	Κολικὸν Cassii. 223. 224. 281	
Chersydri iectus curatio.	312	Colis inflammati tumor. 393.	
Choacōn emplastrum.	260	Ulcera. 394. Cancer. 396.	
Χοινίκιον, modiolus.	510	Phagedæna. 397. Car-	
Cholera. 217. Curatio.	218	bunculus.	398
Χόρδα. ☉.	221	Collisum corpus quæ tractetur.	
Χορροειδὴς oculi tunica.	432		294
Chrysippus.	258	Collyrium Acharistum. 352.	
Cibi concoctio quæ fiat.	6	In Ani fistulis. 415. An-	
Cibi varii non facilius co-		drea 359. Asclepias. 362.	
quuntur.	131	Βαπλικὸν. 365. Casar-	
Cibus unde debeat incipere.	23	rianum. 364. Canopite.	
Cibus humidus fatigatus con-		362. Cleonis. 351. Cy-	
venit.	26	thium. 352. Δια κέρρα-	
Cibus agro quando dandus.		τ. ☉. 360. Δια κρόκων. 366.	
114. Febricitanti. 119.		Δια λιβάνων. 357. Euel-	
ad. 27. 131. Humidus ap-		pidis. 352. 360. 361. 362.	
tissimus. 30. Ex tenuissima		365. Hermionis. 362.	
materia.	131	Hieracis. 364. Μεμυγμέ-	
Ciborum varia proprietates.		νον. 360. Nilei. 355.	
	100	Philetis. 357. Philonis.	
Cicatrix quomodo indicatur		351. Phynon. 361. Pyxi-	
vulneri.	300. 306	num. 362. Rhinion. 365.	
Cicutam si quis bibit, quomo-		Smilion. 360. Sphario.	
do curari debeat.	313	361. Tephron. 352.	
Κισσοκήλη.	458	Theodoti. ibid. Trygodes.	
Clavi oculorum.	431		ibid.
Clavus in pedibus nascitur.		Colubra tuto estur.	309
335. Curatio.	ibid.	Comitialis morbus. 172. Ejus	
Cleophrantus.	143	medela. 173. seqq.	
Clysteres quando conveniunt		Comitialis morbus quando	

I N D E X

<i>Solvitur.</i>	68	<i>Corpus gracile infirmum.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Communia attendi voluit</i>		<i>Corpus obesum hebes.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Themison eaque tria.</i>	15. 17	<i>Corporis semper aliqua imbecilla pars est.</i>	28
<i>Communia & propria observanda.</i>	17. 18. 19	<i>Corpora affectibus mutantur.</i>	II
<i>Concoctio quæ fiat non sciunt eruditi sed conjectura prosequuntur.</i>	13	<i>Corvus, ferramentum scroto incidendo.</i>	463
<i>Concoctio tarda quæ adjuvetur.</i>	38	<i>Costarum enumeratio.</i>	503
<i>Concoctio omnibus vitis occurrit.</i>	39	<i>Costarum fistula.</i>	412
<i>Concubitus rarus corpus excitat, frequens solvit.</i>	21.	<i>Costis fractis opitulandi ratio.</i>	528
<i>Quis utilis.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Coxarum os.</i>	506
<i>Quando convenit.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Coxarum dolor.</i>	235. Prognosis. 75. Curatio. 236
<i>Condita inutilia.</i>	23	<i>Crato.</i>	394
<i>Condylomatibus anni curatio.</i>	400. 494	<i>Cratonis compositio ad aurium malum odorem.</i>	373
<i>Consuetudini quod contrariatur noxium est.</i>	27	<i>Κρεμνισήρες, nervi.</i>	455
<i>Contentio post cibum inutilis.</i>	36	<i>Crimen professoris non est artis.</i>	57
<i>Cor musculosum est.</i>	183	<i>Κεῖδις curatio.</i>	422
<i>Cordis percussæ signa.</i>	285	<i>Cruris ossa.</i>	506
<i>Corporis natura noscenda.</i>	27. 28	<i>Crurum fractorum sanatio.</i>	531. 537
<i>Corpus quam calefaciant.</i>	31	<i>Κουσαλλοειδὶς oculi humor.</i>	432
<i>Corpus quam refrigerent.</i>	<i>ib.</i>	<i>Cruditatem quam indicent.</i>	58
<i>Corpus quam humident, aut siccent.</i>	31. 32	<i>Ctesiphon.</i>	258
<i>Corpus exedentia.</i>	245. Adurentia.	<i>Cubiti ossa.</i>	505
<i>Corpus quid impleat.</i>	28	<i>Cubiti fracti curatio.</i>	537
<i>Corpus quid extenuet.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Cubiti luxati cheirurgia.</i>	550
<i>Corpus que commode exercent.</i>	23	<i>Cucurbitula aenea & cornea.</i>	82. Earum usus precipuus. 83. In morbis longis & acutis.
<i>Corpus integrum quo denotetur.</i>	22	<i>Curtorum in auribus, labiis, ac naribus cheirurgia.</i>	439
<i>Corpus quadratum optimum.</i>	43	<i>Cutem purgantia.</i>	248
		<i>Κωινὸς ἀποσμός.</i>	189.
		<i>Ejus</i>	

R E R U M & V E R B O R U M.

<i>ejus curatio.</i>	190	<i>Digerentia malagmata.</i>	253
D.		<i>Digitorum ossa.</i>	505
<i>Δαπτῶν.</i>	456	<i>Digitorum ulcera.</i>	403
<i>Dejectio quando conveniat.</i>	31	<i>Digitorum coherentium & curvatorum curatio.</i>	497
<i>Dejectio bona.</i>	68. 69	<i>Digitorum fractorum curatio.</i>	531. 537
<i>Dejectio periculosa phthisicis.</i>	71	<i>Digitorum luxatorum cheirurgia.</i>	552. 557
<i>Dejectio qua aliis.</i>	73	<i>Diocles Carystius.</i>	175. 221.
<i>Dejectio in omnibus morbis molita.</i>	84		418. 554
<i>Dejectio quibus medicamentis.</i>	ibid.	<i>Diogenes.</i>	265
<i>Dejectio infirmat hominem.</i>	ibid.	<i>Dionysius.</i>	402
<i>Dejectio lippienti prodest.</i>	69	<i>Dipsadus ictus curatio.</i>	311
<i>Dejectio supprimitur vomitu.</i>	ibid.	<i>Discutientia.</i>	246
<i>Dejectionem subitam quid indicet.</i>	59	<i>Distentio nervorum quando imenda.</i>	62. 64
<i>Delirium cui prodest.</i>	69	<i>Diuretica conveniunt morsis a serpentibus.</i>	310
<i>Denarii pondus.</i>	249	<i>Dolor deorsum tendens sanabilior.</i>	69
<i>Dentium ordo.</i>	501	<i>Dolorem qui non sentiunt ius mens laborat.</i>	62
<i>Dentium doloris varia remedia.</i>	381	<i>ad Dolorem omnem malagma.</i>	257. 258
<i>Dentium vitiatorum cheirurgia.</i>	443	<i>Dolores quinam mortem indicent.</i>	55
<i>Denti exeso remedium.</i>	382	<i>Doloribus leniendis catapotia.</i>	278
<i>Desidia & luxuria adverse valetudinis causa.</i>	2	<i>Duritias testicularum.</i>	398
<i>Destillatio. 190. ejus curatio.</i>	191. 192	<i>Δυσπνοια.</i>	198
<i>Destillationes quae vitentur.</i>	36	<i>Δυσεντερια.</i>	224. Curatio.
<i>Dexius.</i>	259		ibid.
<i>Διάβρωσις.</i>	203	E.	
<i>Δια δαφνιδίων emplastrum.</i>	263	E brius qui obrutuit, quae intereat & servetur.	55
<i>Diata hiemalis, verna, aestiva, & autumnalis.</i>	33. 34	<i>Ἐκθροπία curatio.</i>	430
<i>Διάσραγμα.</i>	183	<i>Ἐλαιώδες pus.</i>	288. 289.
<i>Dies Critici.</i>	121		290
<i>Dies sereni saluberrimi.</i>	42	<i>Ἐλαιώδες acorum.</i>	277
		<i>Ἐλεφαντίασις.</i>	176

I N D E X.

Elephantinum emplastrum.	266	debet.	23
Ελευθερίου tunica.	455	Exercitatio implet corpus.	28
Emollientia.	110	Exercitationis finis sudor aut lassitudo.	23
Empeirici quinam.	3	Experientia plurimum ad medelam confert.	13
Empeirici quid statuunt.	8	Experimenta sunt necessaria.	
Emplastrorum differentia.	249	5. initia medicinae.	9
Emplastrorum formulae.	260	Experiri quomodo oporteat.	112
Emplastrum, quae calvaria causa componuntur.	517	ad Extrahendam materiam malagma.	250
Εμπρόδοτον. 193. curatio.	194	Exulceratio stomachi.	205
Εναιμα Emplastrum.	260	Exusto in sole quid agendum.	27
Εγκανθίδος medicatio.	425	F.	
Εγχεισε.	277	F aber quidam machinamentorum ad extendendum femur luxatum reperi-	
Ενεα φάρμακον. emplastrum.	262. 484	tor.	554
Εντεροκήλη. 456. curatio.	464	Faciei contusa malagma.	256
Εφελίς 345. ejus curatio.	346	Fames.	24
Ephesium emplastrum.	266	Famem qui ferant facilius qui difficulter.	19
Επιπυλπίς.	336	Fascia quae & qualis requiratur.	294. astate, hieme. ibid.
Epilepsia.	172	Fasciae sex ad ossa fracta.	533
Επιπλοκήλη. 456. curatio.	467	Fatigatio animi inutilis post cibum.	36
Epirotus Philippus.	161	Fatigatus quid agendum.	25.
Επιπλοκήλη malagma.	256		26
Επιπλοκήλη emplastrum.	263	Fatigatis inutilis frigida potio.	26
Erasistratus. 204. 219. 222.	240. 241. 394	Fatigatus ex ambulatione quid agendum.	27
Eruditi imbecilles.	21	Faucium morbi.	196
Erysipelas periculum adfert si circa cervicem aut caput constitit.	301. quomodo curandum.	302	199
Euelpistus Phlegetis F.	406	ad Favum malagma.	255
Evocantia & educantia.	247	Febris quid secundum Erasistratum.	16
Euthycleus.	257	Februm genera.	115
Εξανθήματα.	336	Fe-	
Excitare caput, pro attollere.	517		
Exercitatio cibum antecedere			

R E R U M & V E R B O R U M.

Februm quartana simpliciores sunt.	ibid.	Fœtus imbecillitas qui cognoscatur.	62
Tertianarum duo genera.	116	Fœtus sanitas.	ibid.
Februm quotidianarum varia genera.	ibid.	Fœtus mortui eductio.	489
Febris presentis signa pulsus & calor. 129. Alia	130	Fomenta calida qua sint.	95
Febriculam instantem quid indicet.	59	Fortuna non præstat arte in morbo.	111
Febris nulla inordinata.	117	Fortuna in sanandis morbis potentia.	405
Febris à cubito in posteriora delapso mota.	550	Fricatio convenit partibus longe à vulneribus dissitis.	298
Febris ardens horrore sanatur.	70. 71	Fricationis utilitas.	194
Febris subito finita revertitur.	60	Friktionem aliis auxiliis prætulit Asclepiades.	87
Febris acuta periculosa.	52	Fricatio corpus durat, mollit, minuit, implet.	88. Longa obest.
Febres malæ.	51. 52	89. Quando adhibenda.	89. ejus numerus præscribi non potest.
Febris qua mala vulnere.	296		90
Febris pestilentis curatio.	133	Frigus quid.	116
	134	Frigus quibus inimicum.	39.
Febris ardentis.	ibid.	Quid efficiat.	39. 45
Febris sæpe prodest.	70	Frigoris in febrib. curatio.	140
Febres longæ abscessus, & articularum dolores indi. ant.	64	Frontis fractura cicatricem difficulter recipiens.	521
Femoris luxati cheirurgia.	553	Fungi in ano vel vulva curatio.	403
Femorum fractorum curatio.	531. 537	Fungos inutiles si quis assumserit.	314
Feminum ossa.	506	Furunculus 324. ejus curatio.	324. 325
Fibulas adolescentibus applicandi ratio.	473	Furores signa.	63. 64
Firmus pro sano.	21		G.
Fistularum genera plura. 328. Quomodo dignoscuntur.	329. 330. Simplicium curatio.		G Raca litera y ferramenti ad diducendam carnem comparati modulus.
	330. callosarum.		417
	331. duplicium seu multiplicium.		Gallinaceus pullus divisus imponitur morsui serpentium.
Fistularum cheirurgia.	412		310
Flatus excitantia.	104	Γάγγλια, eorumque cheirurgia.	420
Fœminarum calculi.	481		Bb 4
			Γά-

I N D E X.

Γάγληγνα. 301. In quibus partibus fit, & difficile sanatur. 301. Ejus curatio. 303. corrupti corporis est.	304	Hæmorrhoidum suppressionem quæ sequantur.	62
Gangrana sectio.	497	Hæmorrhoidum cheirurgia	494
Gargarizationes.	274	Hæmi retusi.	436
Genuini dentes.	501	Hapsus lana mollis.	483
Genus luxati cheirurgia.	555	Hapsus lana sulphurata.	210
Genus dolor.	237	Hecatæus.	264
Genua contracta mortem indicant.	54	Hederæ bacca dentem findit.	383
Gestatio in lethargo prodest.	159	Hepatis morbi.	213
Gestationem invenit Asclepiades. 87. Ea quibus convenit morbi. 90. 91. Genera ejus varia.	91	Hepatis vulnerati signa.	286
Gingivarum marcescentium curatio.	443	Ἡπατιδὸς morbus. 213. Curatio.	214
Gingivarum tubercula. 387. Ulcera.	388	Heraclides Tarentinus.	145
Glandis nudæ contactio.	471	280. 426. 554	
Glandis contacta apertio.	472	Heras.	273
Glandium plumbearum extractio.	418	Hernia. 456. Curatio.	460
Glandula in cervicibus.	518	Heron.	448
Gorgias.	406. 448	Heronæ duo.	406
Græcorum in nominandis absque circuitu partibus obsecænis impudentia.	392	Herophilus.	241. 432.
Γραζίσκον Διοκλέης.	418	Hiems sicca si septentrionales ventos habent ver pluvias exhibeat qui morbi subeant.	45
Gravedo. 190. Ejus curatio. 191. 192. 193		Hiems salubris est.	42
Gravedines quæ vitentur.	36	Hiems senibus inimica.	46
H.		Hieme quid & quomodo esse conveniat.	33
H æmorrhoidis ictus curatio.	311	Hippocrates. 227. 327. 405. 547. 549. 554. 557	
Ἡμορροῖδὸς earumque curatio.	401	Hippocrates omnia presagivit.	41
		Hippocrates à suturis deceptus.	515
		Hirundinis pullus angina remedium.	197
		Ἡμωλάται.	503
		Horror quid.	116
		Horror à biliosis.	141
		Horroris in febr. curatio. ibid.	
		Hu-	

RERUM & VERBORUM.

Humeri ossa.	504	Infanti mortuo ejiciendo pes-	
Humerorum dolores qui tol-		sus. 271.	Catapodium.
lantur.	69		281
Humeri luxati Cheirurgia.		Inflammationis nota.	139
	548	Inflammatio stomachi.	205
Humeri fracti curatio.	531.	Inflammatio testiculorum.	
	535		398
Υαλοειδής.	432	Inflammatio uvæ.	389
Υδρόκεφαλον.	187. 189	ad Inflammationes vulvæ pes-	
Υδροκήλη 458. Curatio.	468	sus.	271
Hydrophobia curatio.	308	Inflatio stomachi.	205
Hydrops. 160. Ejus species		Inguinum abscessus raro se-	
& curatio.	160. 161	candi.	408
Hydropicis quomodo aqua		Insania quando expectanda.	
emittatur.	451		62. 63
Hydrops quartana supervenit.	161	Intemperantia qua tutior.	23
Hyoisyami poti curatio.	314	Intestinum jejunum.	184
Υπόχρωσις.	367	Intestinum cæcum.	ibid.
		Intestinum tenuius.	ibid.
		Intestinorum morbi.	217
		Intestini plenioris morbus.	223
I.		Intestini tenuioris morbus.	221
Ι'Χωρ saniei species.	288.	Intestini tenuioris morbi mala	
Malus.	289	signa.	74
Icterus.	175	Intestinorum levitas.	226
Ictericis jecur durum fieri		Intestinorum levitas qua fa-	
malum.	74	cile depellatur.	69
Jecur.	183	Intestinorum levitas qua pe-	
ad Jecur dolens malagma.		riculosa.	74
	251	Intestinorum vulneratorum	
ad Jecur sanandum catapo-		nota.	287
tia.	280	Intestinorum è ventre vulne-	
Jecinoris vomica.	67	rato prolabentium Chei-	
Ignavia corpus hebetat.	20	rurgia.	452
ad Ignem sacrum.	274. 277	Follas.	277
Είλεός.	221	Fugale os.	500
Imbecillis qua observanda.	22	Judeus Medicus.	263. 273
Imbres quos morbos causent.		Fuguli fracti sanatio.	526
	45	Juvenes hieme optime va-	
Impetiginis quatuor species.		lent.	46
	339		
Invidiam qui facile ferant.	32		

I N D E X

L.			
		nibus apta est.	32
A	Rima in cranio facienda	Lectio clara nocet capite labo-	
	modulus. 518	ranti. —	35
	Labor firmat corpus. 20	Lectio promovet concoctionem.	
	Labor vitandus si inedia fu-		38
	tura est. 24.	ΑηπιονⓄ.	489
	Laborem qui facile ferant.	Lenia quanam.	102
	25	Lenia emplastra.	267
	Laboris mutatio levat lassit-	Lenticularum species.	345
	tudinem. 26	Λεπις.	513
	Labrorum curtorum Cheirur-	Lethargus. 158. Curatio. 159	
	gia. 439	Λευγι emplastra.	266
	Labrorum fissorum curatio.	Λευκον.	341
	447	Leucophlegmatica curatio.	
	Lac convenit phthisicis. 170.		164
	Veneno est in capitis do-	Lien.	183
	ribus, & acutis febribus.	Lienes magni quos causent	
	ibid.	morbos.	62
	Lac in mammis, quibus men-	Lienosis mala tormina.	74
	ses deficient. 76	ad Lienem malagma.	251
	Lac è mammis profluens scæ-	Lienis morb. 215. Curatio.	
	tum imbecillum notat. 62	ibid.	
	Lavantia. 247	Lienis ic̄ti signa.	286
	Laganum iis, quibus maxilla	Linguae ulcera.	387
	perfracta est, comedendum.	Linguae resolutio.	190
	526	Linguae cum subjecta parte	
	Λαγωφδάλμυς sanatio. 430	juncta Cheirurgia.	446
	Lapillus, pulex, & s. quomodo	Λιπαγα emplastra,	267
	ex aure extrahatur. 378	Lippitudo arida.	364
	Lassitudinem levat laboris	Lippitudo quibus indicetur.	
	mutatio. 26		60
	Laterum dolores. 209	Lippitudinis levioris nota.	
	Lateris dolor quando exspe-		347
	ctandus. 62. Finitur. 67	Lippiensis dieta.	349
	Lateris doloribus catapotium.	ΛιδοτόμⓄ.	481
	280	Livori faciei malagma.	256
	ad Laterum dolorem mala-	Linguis morbus quis. 111.	
	agma. 252	Acuto par. 112.	Quò
	Latinorum à foedioribus ver-	cognoscatur.	113
	bis abstinentia. 392	Luxuratio quando convenit.	
	Lavatio calida pueris & se-		22
			Lumo

R E R U M & V E R B O R U M.

Lumbrici lati, teretes.	227.	Medicina ab experimentis de-	
Curatio.	ibid.	ducta.	9
Lunata plaga.	524	Medicina debet esse rationa-	
Lycium.	524. 529	lis.	20
Lystas.	251	Medicinae genera differunt pro	
	M.	natura loci.	8
M Achaon Aesculapii fi-		Medicina perpetua praecepta	
lius. 1. Vulnerib.		vix habet.	17
auxilium attulit.	2	Medicina prior inventa, dein	
Macor insuetus malum de-		ratio quaesita.	9
notat.	48	Medicina nihil proficit repu-	
Male immobiles.	501	gnante natura.	112
Malagmatum differentia.	249	Medicina est ars conjectura-	
Malagmatum varia formu-		lis. 13. 57	
la.	250	Medicina fides est.	ibid.
Manuum ossa.	505	Medici primi Philosophi.	2
Manuum cum pedibus simili-		Medicus expertus optimus.	11
tudo.	507	Medicus rationalis.	17
Manuum dolores.	237	Medicus Empiricus.	ibid.
Manus luxata Cheirurgia.		Medici officium juxta Af-	
	551	clepiadem.	117
Materie imbecillissima qua-		Medicus non dies sed febris ac-	
enam.	97	cessiones numerare debet.	
Materie media.	98		121
Materie valentissima.	98.	Medicus qui pulsum explora-	
	99. 100	bit.	129
Maxilla partes.	501	Medicus quo loco sedebit.	130
Maxillares dentes.	ibid.	Medicus amicus utilior ex-	
Maxilla fracta Cheirurgia.		traneo.	19
	525	Medico parum proficienti	
Maxilla luxata Cheirur.	545	quando ignoscendum.	112
Medicina sanitatem promit-		Medicamenta à diis petita.	2
tit.	1	Medicamenta non omnibus	
Medicina ubique est.	ibid.	profunt.	57. 112
Medicina apud Græcos magis		Medicamentorum usus ab Af-	
exculta.	ibid.	clepiade sublatus	241
Medicinae scientia sapientiae		Medulla in spina discissa si-	
pars. 2. Quando in	111	gna.	287
partes divisa.	3	Medus.	253
Medicinam mutavit Af-		Meges. 405. 408. 426. 443.	
clepiades.	ibid.		479. 555

I N D E X

Méλας.	341	Morborum initia famem stimque desiderant.	92
Μελίχροα saniei species.	288.	Morbus qui acutus, qui longus. III. Quomodo dignoscitur.	113
Mala.	289	Morborum acutorum nota fallaces sunt.	57
Μελιχροίδες. 255. Curatio.	420	Morbus Comitialis post annum 25 ortus difficile finitur.	73
Membrana calvariā cingens scalpō non laceranda.	516	Morbus intestini tenuioris ex urinae difficultate intra 7 diem occidit.	74
Membrana cerebrum succingentis inflammatio quomodo tractanda.	520	Mortis instantis signa. 54. 55	
Membrum ictum certa ratione collocari debet.	298	Mortis certa signa negavit Democritus.	57
Membri resoluti prognos.	76	Morsus ferae habent virus quoddam.	307
Menemachus.	382	ad Morsus emplastra.	265
Μηνιχορούη αἷς.	512	Morsus canis rabidi curatio.	307
Menophili compositio ad aurium malum odorem.	373	Morsus serpentium quomodo curentur.	309
Menstrua suppressa capitis dolores acerbos indicant.	59	Morsus Aspidis curatio.	310
Mentum, maxilla ima pars.	501	Moschus.	253
Methodici.	15	Motus in dolore pestifer.	545
Metrodorus.	161	Mulier gravida abortit, se mammae emacuere.	76
Micon.	254. 257	Mulier gravida acuto morbo facile consumitur.	55
Miscendi ratio.	248	Mulier ex partu vehementibus doloribus pressa in periculo mortis est.	74
Mithridates.	276	Musculus lusus pracidendus.	291
Modioli descriptio.	510	Mutatio subitanea noxia.	25
Mollientia.	247	Μυδρίασις. 368. Ejus curatio.	ibid.
Mollientia malagmata.	253	Μυρμήκων.	335
Morbi ad deor. iram relati.	2	Μυροβάναντοι.	216. 251
Morbi novi incidunt.	5		
Morbi remediis curantur.	11		
Morborum IV. genera.	111		
Morborum cognitio necessaria.	4. 5		
Morbi incrementis signa.	113		
Morbi vernaes.	43		
Morbi aestivi.	ibid.		
Morbi Autumnales.	44		
Morbi Hiemales.	45		

RERUM & VERBORUM.

N.

N arium ossa & foramina.	500
Nares acutæ mortem indicant.	54
Narium hæmorrhagia quid indicet.	62
Nares exulceratæ aqua calida fovendæ.	378
Narium curtarum cheirurgia.	439
Naso fracto medendi ratio.	521
Naturæ contemplatio non facit medicum.	13
Nauseanti ex navigatione quid agendum.	27
Nervi <i>νεύρα</i> .	502
Nervos præcisos debilitas partis sequitur.	297
Nervorum distentio quibus indicetur.	58
Nervorum dolor. 179. Ejus curatio.	180
Nervorum tremor. 180. Ejus curatio.	ibid.
ad Nervos malagma.	257
Nervis utilia acopa. 276. 277	
Nervorum resolutioni atas tenera prodest.	69
Nigritiei ossium curatio.	509
Nigrum Diogenis emplastrum.	265
Nileus.	253. 554
<i>Νότα</i> costa.	503
Nota in acutis morbis fallaces sunt.	57
Noxarum corporis genera.	282
Nusci Græca. 200. 201. 217.	276

Numenius.	271. 259
Nymphodorus.	554

O.

O Besi quo morbo intereunt.	47
<i>Ὄβολός</i> .	249
Obscænarum partium vitia.	392
Ocium.	25
Oculi natura.	432
Oculorum foramina.	500
Oculi variis casibus patent.	346
Oculorum vitia.	421
Oculi sponte interdum sanescentes.	409
Oculorum caliginis curatio.	366. 367
Oculorum imminutio.	358
Oculorum scabrorum curatio.	365
Oculorum suffusionis curatio.	367
Oculorum resolutionis curatio.	ibid.
Oculorum imbecillitatis curatio.	368
Oculorum icterorum curatio.	369
Oculi tumoris nota.	347
Oculi quibus curantur.	348
Oculorum varia collyria.	351. & seqq.
Oculorum ulcerum curatio.	363
Oculorum inflammatio.	363
Oculorum pituita fluxus cohibendus.	353. 354
Oculorum carbunculi.	356
Oculorum pustula.	357

I N D E X.

<i>Oculorum pituita Cheirurgia.</i>	<i>Panthemus.</i>	253
435	<i>ad Panum malagma.</i>	255
<i>Oleum bibendum qui venenum</i>	<i>Papularum duo genera.</i>	340
<i>hausit.</i>	<i>Curatio.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Omentum.</i>	<i>Παρθολεπικόν emplastrum.</i>	261
<i>Omenti a vulnere corrupti ex-</i>	<i>Παράλυσις.</i>	178
<i>cisio.</i>	<i>Παράσυναγχι</i>	196
<i>Ὀρίασις.</i>	<i>Παρόπιδες.</i>	255. 341
<i>Ὀπίδοτον</i> Ⓞ. 193. <i>Curatio.</i>	<i>ad Parotidas malagma.</i>	255.
194		258
<i>Ὀρδοπνοία.</i>	<i>Partes aliter homine mortuo</i>	
198	<i>apparent, aliter vivo.</i>	11
<i>Oricularius Clyster.</i>	<i>Parti laboranti primum suc-</i>	
483. 487	<i>currendum.</i>	28
<i>Oricularium specillum.</i>	<i>Partium extremarum frigus</i>	
495	<i>quando mortem indicat.</i>	55.
<i>Os aqua frigida fovendum.</i>		90
22	<i>ex Partu laborantibus cata-</i>	
<i>Quibus.</i>	<i>potium.</i>	281
36	<i>Παράλιδες.</i>	387
<i>Oris resolutio alvo cita finitur.</i>	<i>Pastillorum differentia.</i>	249
69	<i>Pastillorum formula.</i>	268
<i>Oris vitia quæ Cheirurgum</i>	<i>Patella, os.</i>	506
<i>postulant.</i>	<i>Pecten, os.</i>	<i>ibid.</i>
443	<i>Pedes cum digitis & unguibus</i>	
<i>Oris Cancer.</i>	<i>in gravi morbo nigrescunt.</i>	66
390	<i>Pedum cum manibus simili-</i>	
<i>Oris ulcerum curatio.</i>	<i>tudo.</i>	507
385	<i>Pedum dolores.</i>	237
<i>Ossium positus & figura.</i>	<i>Pedum doloribus malagma.</i>	259
498		259
<i>Os pectoris.</i>	<i>Pediculi palpebrarum.</i>	358
503	<i>Πεπλυμένον ceratum.</i>	250
<i>Ossium vitiatorum signa &</i>	<i>in Præcipiti periculo multa</i>	
<i>curatio.</i>	<i>recte sunt alias omittenda.</i>	
507. 525. 528		150
<i>Ossium fractorum differentia.</i>	<i>Περίπνευμονία</i>	211. <i>Curatio.</i>
524		212
<i>Ossium luxatorum Cheirurgia.</i>	<i>Περίτονας</i> Ⓞ.	186. 417
542		<i>Πε-</i>
<i>Ossibus resolvendis empla-</i>		
<i>strum.</i>		
265		
<i>ad Ossa & nervos malagma.</i>		
257		
<i>Ὀσχρόν, scrotum.</i>		
456		
<i>Ozæna curatio.</i>		
379. <i>Cheirurg-</i>		
<i>gia.</i>		
442		
P.		
P <i>Alma luxata Cheirurgia.</i>		
552		
<i>Palpebrarum pili oculum irri-</i>		
<i>tantes.</i>		
427		

R E R U M & V E R B O R U M.

Πεσσοί.	270	Podagra quibus indicatur.	59
Pestilentia occupato quid ob-		Podagra quæ solvitur.	68
servandum.	40. 41.	ad Podagras calidas malag-	
Petron.	137.	ma.	250
Παχέδαινα in cole orta.	397	Podalvius Æsculapii filius. 1.	
Phalangii ictus curatio.	312	Vulneribus auxilium attulit.	2
Φακία.	345		
Philocrates.	264	Polyarchus.	243. 529
Philotas.	261	Polyidas.	268
Philotimus.	554	Polypus narium strangulat ho-	
Philoxenus.	405	minem. 380. Curatio. ibid.	
Φίμωσις ejusque Cheirurgia.			441
	472	ex Pomis medicamenta.	230.
Φλύκταιναι ἐχκιάδεις.	336		231
Φλυζάμιον.	ibid.	Ponderum ratio.	249
Phrenitis. 148. Ejus plura ge-		Porrigo 343. Ejus curatio.	
nera. 149. Cura. 150. seqq.		ibid.	
Phrenitici in tenebris habiti.		Posca frigida.	208
149. In luce.	ibid.	Potio frigida sudanti pernicio-	
Φθειρίσις.	358	sissima.	26
Φθίσις. 167. Curatio.	169	Potio fatigatis inutilis.	ibid.
Phthysicis alvus cita vitanda.		Potio febricitantibus quando	
171. Vomitus frequens per-		danda.	127. 128
niciosus.	ibid.	Procidentia ani vel vulva cu-	
Phthisis adolescentibus oritur.		ratio.	402
	73	Proprium est aliquid loci, tem-	
Φύγεδλ. ①, panus oriens.	255.	poris.	18
	325	Proprietates rerum quare no-	
Φύματα. 70. 2 4. 325. 396		scenda.	95
ad Phymata malagma.	254.	Πρόπτασις.	355
	255. 256. 258.	Protarchus.	255. 554
Pituitam crassiozem quæ fa-		Prurigo.	75
ciunt.	103	Psoficum quid sit.	366
Pituitæ oculorum Cheirurgia.		Psylli audaces potius quam pe-	
	435	riti.	309
Plaga levis aqua frigida cu-		Πτερύγιον.	467
ratur.	293	Πτερυγίς medicatio.	423
Planta luxata Cheirurgia.		Ptolemaus Rex.	275
	556	Ptolomaus Cheirurgus.	373
Πλευρηπικός morbus.	209.	Pueri vere optime valent.	46
Curatio.	ibid.	Puerorum morbi.	ibid.
		Pueri	

I N D E X.

<i>Pueri non curantur ut viri.</i>		<i>Quartana facile revertitur. ib.</i>	
	134	<i>Questus ex populo major.</i>	120
<i>Pulmo.</i>	183	<i>Quies optima.</i>	114
<i>Pulmonis morbi.</i>	211	<i>Quiescere post cibum oportet.</i>	
<i>Pulmonis morbi bonum signum.</i>	66		37
<i>Pulmonis icteri signa.</i>	285	<i>Quotidiana curatio.</i>	143
<i>Pulsus venarum res fallacissima. 129. Quibus concitatur. ibid. Non statim explorandus.</i>	129	R.	
<i>Purgantia stomachum laedunt.</i>	84	R <i>Amicis Cheirurgia.</i>	468.
<i>Purgationes expulit Aesclepiades.</i>	29. 118		471
<i>Purgationes quae perniciose.</i>	29.	<i>Refectio convalescentium à morbo.</i>	240
	31	<i>Refrigerantia.</i>	105
<i>Puris natura.</i>	288	<i>Regius morbus.</i>	175
<i>Puris signa.</i>	289	<i>Remedia explorata adhibenda.</i>	8
<i>Puris sputum suppressum malum est.</i>	72	<i>Remediis contrariis saepe agri curantur.</i>	137
<i>Pus concoquentia & moventia.</i>	243	<i>Renēs.</i>	183
<i>Puri movendo emplastrum.</i>	262. 263. 264	<i>Renum vitia quibus indicantur.</i>	60. 61
<i>Pustularum varia genera.</i>	336	<i>Renum morbi. 216. Curatio.</i>	217
<i>Πυλωρός.</i>	184	<i>Renum percussorum signa.</i>	286
<i>Πυρίτης lapis.</i>	255	<i>Reprimentia.</i>	109
		<i>Resolventia malagmata.</i>	253
		<i>Ραγάδια eorumque curatio.</i>	399
		<i>Ρηγοχαιμός.</i>	203
		<i>Rigor quando timendus.</i>	62
		<i>Ριζα γεγε forceps.</i>	445
		<i>Ρυτίς.</i>	424
		<i>Ρυτίδες emplastrum.</i>	264.
			399. 424
		<i>Rhus Syriacus.</i>	386
		<i>Rubrum emplastrum.</i>	266
		<i>Rufum emplastrum.</i>	261
		S.	
		S <i>Acer ignis.</i>	320. <i>Ejus</i>
			<i>duae species. ibid. Curatio.</i>
			321. 322
		<i>Sagittarum eductio.</i>	47
			Sag-

RERUM & VERBORUM.

Sanguis bonus & malus qui.	289	Sanitas quando suspecta.	48
Sanguinis color attendendus.	82	Sanus homo quid agere debeat.	20
Sanguis crudo non mittendus.	79	Σαρκοκλήη. 459. Curatio.	470
Sanguis quando mittendus.	79. 80.	Σαρκόφαγ & lapis.	239
Quando sistendus.	82	Satietas nimia nunquam utilis. 23. ex nimia fame.	24
Sanguinem vomere pestiferum est.	56	Scabies. 338. Ejus curatio	ibid.
Sanguinis sputum.	202	Scala gallinaria.	549
Sanguis spumans excretus pulmonis vitium denotat.	61	Scalper excisorius.	511
Sanguini evocando pessus.	270	Scapularum ossa.	503
Sanguinis in vesica, evulso calculo, concreti signa & curatio.	483	Σχιστόν alumen.	242
Sanguis ex vulneribus exiens.	288	Σκωρία μολύβδου. 247. 267	247. 267
Sanguis in ventrem confluxus in pus convertitur.	62	Scroti incisio.	462
Sanguinis profluvium quoddam malum.	76	Scutula operata.	503
Sanguinis profluvium quid indicet.	58	Sectio corporum necessaria.	7
Sanguinem supprimentia.	242	Secunda mensa.	24
Sanguini supprimendo malagma.	256	Secunda, velamentum infantis.	492
Sanguinis profusio quæ curetur.	290	Secundinis expellendis catapotium.	281
Sanguis evulso calculo quomodo sistendus.	482	Securus est aliquis in his quæ sæpe sine periculo evasit.	49
Sanguinis ex membrana cerebri profluvio coercendo.	273	Seminis profusio.	235
Sanguis jugulati gladiatoris epilepsie medetur.	174	Senes æstate optime valent.	46
Sanguisuga si epota sit quid agendum.	314	Senectus longis morbis patet.	43
Saniei natura.	288	Senum morbi.	47
Sanies mala.	289	Senes cancro, theriomate facile corripuntur. 319. Sacro igne.	321
		Septi transversî percussî nota.	288
		Septi transversî fistula.	412
		Σηπτιπυγῆ emplastra.	265
		Σηπτιπυγῆ medicamenta.	467
		Serpentium jejunorum ictus jejuno maxime nocent. 313	313
		Ser-	

Serpentium morsus quomodo curantur.	309	Sputum sanguinis.	202. Curatio.	203
Serpentium Italarum ictus curatio.	312. 313	Statura longa decora.		43
Sextantis pondus.	249	Σταφυλόμα? & curatio.		431
Siccitas quos morbos generat.	45	Στενωπίατα.		420
Signa agrotantium bona.	49	Sternutamentum bonum.		49
Signa mala.	50	Sternutamentum singultum finit.	69. Difficile parturienti prodest.	69
Signa longa valetudinis.	53	Sternutamentum bonum lethargicis.		158
Singultus sternutamento finitur.	69. 76	ad Sternutamenta excitanda.		274
Singultus frequens hepar inflammatum denotat.	62	Stomachus.		182. 184
Smaragdinum emplastrum.	261	Stomachi cum vesica consortium.		485
Somnus qui malus.	51	Stomachum infirmum qua indicent.		38
Somnus utilis phreniticis.	151	Stomachi morbi.	205. Curatio.	ibid.
Somnifera.	108	Stomacho qua idonea.		103.
Sonitus ventris bonum signum.	50	Qua aliena.		104
Somno arcessendo catapotia.	278. 279. 280	Stomacho laborantibus qua agenda.		38
Sosagoras.	258	Stomachi percussi signa.		287
Sostratus.	406. 413. 448	Struma qua.	323. Fatigant medicos.	ibid. plerumque resurgunt.
Spatha lignea humero reponeudo.	548	ibid. Nascuntur in ceruice, alis, &c.		124
Specillum oricularium.	495	earum curatio.		324
Specilli in explorandis calvariae vitii usus.	511. 514	ad Strumas malagmata.		254. 255. 258
Spes interdum frustratur.	57	Succi boni quinam.		101
Σοεξυς pastillus.	268	Succi mali quinam.		101. 102
Spinae descriptio.	501	Sudor duobus modis elicitur.		93
Spina luxata insanabilis.	547	Sudatio nervorum vitia curat.	ibid. Quando conducit.	ibid. Febricitanti qui detergendus.
Spina fracta.	531			130
Spirandi difficultas.	198. Curatio.			Sudor
Sputum quodnam malum.	70			
Sputum quodnam mortem indicat.	56			

RERUM & VERBORUM.

Sudor frigidus quid indicet.	51. 53. 56	Tempus matutinum agris re-	missius est. 125. Natura
Suffusionis oculorum curatio.	433	levissimum.	ibid.
Suppurationis signa.	410	Tempus meridianum agris	gravius. ibid.
Suppurationis indicia.	62	Tempus vespertinum pessi-	mum. ibid.
Suppuratio variis modis ex-	64. 65	Τετρεμο's. 228. Curatio. ib.	
Suppurationes tolerabiles.	67	Terebrarum descriptio.	510
Suppurationes pessimæ quæ in-	71	Terra Eretria.	344
tus tendunt.		Tertiana curatio.	143
Suppurationum internarum	181	Testiculorum anatome.	455
curatio.		Testiculorum inflammatio, du-	rities, tumor, atrophia.
Sura, os.	507	102. 398. 399	
Sarculus qui tollatur.	305	Τετανος. 193. Curatio. 194	
Surditati biliosa alvus prod-	70	Τετρεμοδύμενα.	263
est.		Τετρεμοδύμενον emplastrum.	
Suturarum capitis numerus	499	228. 262. 396. 399	
& locus incertus.		Tharrias.	159. 165
Sutura Hippocratem decipien-	515	Themison.	225
tes.		Theoxenus.	259
Σύκωσις.	344	Θνεϊσµα. 319. Ejus cura-	tio. 319. 320
Συνίγχι. 196. Ως συνίγχι.	ibid.	Thoracis dolorib. catapot.	280
		Tibia os.	507
		Timeus.	274
		Τιδύµαμα, lactuca mari-	na. 245
		Τοµυχι dentes.	501
		Tonsillarum tumentium cura-	tio. 383. Exulceratarum.
			384
		Tonsillarum induratarum	Cheirurgia. 445
		Tormina minus periculosa.	69
		Tormina intestinorum.	224
		Tormina profunt lienosis.	70
		Tormina mortifera.	74
		Torpor.	75
		Transitus ex loco salubri in	gra-

T.

T Abes. 167 Curatio. 169	
Tabem quæ significant. 58	
Tabes sequitur suppressionem	
hemorrhoidum. 62. Ni-	
mias destillationes. 64	
Tabis sputum quomodo esse de-	
beat, febris, alvus. 67	
Talorum ossa. 507	
Tali luxati Cheirurgia. 556	
Telorum ejectio. 415	
Temeritas homines saepe resti-	
tuit. 138	
Tempestatum optima aquales.	42
Temporis in curationibus mor-	
borum habenda ratio. 424	

I N D E X

<i>venem tutus non est.</i>	24	<i>ficilis.</i>	81.	<i>Febris quando</i>
<i>Tpoχέσνοι, pastilli.</i>	249	<i>V. S. requirit.</i>		78
<i>Tryphon pater.</i>	406	<i>V. S. convenit phreneticis.</i>	150.	
<i>Tubercula capitis.</i>	420	<i>Cachecticis.</i>	169.	<i>Epile-</i>
<i>Tubercula gingivarum.</i>	387			<i>pticis.</i>
<i>Tubercula ex callo orta diffi-</i>		<i>V. S. Elephantia laborantibus,</i>		172
<i>le sanantur articulosi.</i>	73	177.	<i>Attonitis.</i>	177. 178
<i>Tumorum per se ortorum me-</i>		<i>Venenorum maxima pars fri-</i>		
<i>dicatio.</i>	407	<i>gore interimit.</i>		310
<i>Tumoris testiculorum curatio.</i>		<i>Venenum exsugendum.</i>		309
	399	<i>Venti qui optimi.</i>		43
<i>Tunica oculorum.</i>	432	<i>Venter sani qualia reddit.</i>		50
<i>Tunica abscessus involvens.</i>		<i>Ventris fluxus.</i>	229.	<i>Curatio.</i>
	408			<i>ibid.</i>
<i>Tussis. 200. Curatio.</i>	201	<i>Ventris varices.</i>		455
<i>Tussis hydropicis malum si-</i>		<i>Ventris vulnera tractandi ra-</i>		
<i>gnum.</i>	72	<i>tio.</i>		452
<i>Tussis in costarum fractura in-</i>		<i>Ventris fistula.</i>		413
<i>festantis medicina.</i>	529	<i>Ventriculus.</i>		184
<i>ad Tussim catapotium.</i>	280	<i>Ventriculi vulnerati nota.</i>	287	
<i>Tympanitidis curatio.</i>	163.	<i>Venus hieme non perniciosa.</i>		33
	164			<i>ibid.</i>
V.		<i>Venus vere tutissima.</i>		<i>ibid.</i>
V <i>Alentissimum quid.</i>	96	<i>Venus aestate & autumno inu-</i>		
<i>Valetudinem adversam</i>		<i>tilis.</i>		34
<i>futuram qua denotent.</i>	48	<i>Venus nervorum dolore labo-</i>		
<i>Valetudinem longam.</i>	53	<i>rantibus inimica.</i>		39
<i>Vari quomodo tollantur.</i>	346	<i>Venus noxia phthysicus.</i>		172
<i>Varices ventris.</i>	455	<i>Epilepticis.</i>		173
<i>Varicum curatio.</i>	445	<i>Ver saluberrimum est.</i>		42
<i>Venarum in temporibus adu-</i>		<i>Vere quis cibus conveniat.</i>		33
<i>stio pituita oculorum sa-</i>		<i>Vere qui morbi orientur.</i>		43
<i>nanda.</i>	407	<i>Vertebra spina.</i>		501
<i>Vena quæ incidenda.</i>	81	<i>Vesica.</i>		185
<i>Venesectio qua, & quibus con-</i>		<i>Vesica cum stomacho confor-</i>		
<i>veniat.</i>	77	<i>tium.</i>		486
<i>Venesectio quando qua & qui-</i>		<i>Vesica vitium quib. indicetur.</i>		61
<i>bus conveniat.</i>	78. 79.	<i>Vesica vulnerata signa.</i>		288
<i>Ubi. 80. 81. Quo die. 80.</i>		<i>Vesicarum in palpebris medi-</i>		
<i>In febre vehementi jugu-</i>		<i>catio.</i>		421
<i>lare est. ibid. Imperitis dif-</i>				

R E R U M & V E R B O R U M.

Vexatorum curatio.	407	Ulcerum à frigore in pedibus & manibus ortorum cura- tio.	403 323
Vincula iis, quibus calculi evulsi è vesica, non neces- saria.	483	Ulcerum hydropicorum non fa- cile sanescunt.	160
Vinum quod pueris & senibus conveniat.	32	Umbilicorum prominentium curatio.	392
Vinum lene prodest capite in- firmo laboranti.	35	Umbilici vitii Cheirurgia.	448
Vinum alvo citè quodnam.	37	Umbilici & secundarum ex- tractio.	492
Vinum vulnere inimicissimum.	295. 299	Uncia pondus.	249
Vinum noxium dentium dolo- ri.	380	Unctio confert corpori.	88
Virginum caculi.	481	Uncus infanti mortuo educent- do.	491
Viride emplastrum.	262. 264	Unguium ortus.	506
Viscerum morbi.	211	Ungues pallidi mortem indi- cant.	55
Viscera vulnerata propriam exigunt curationem.	295	Unguium scabrorum curatio.	404
Vita otiosa inutilis.	25	Unguis oculorum.	423
Vitiliginis species varia.	341	Voci adjuvanda catapotium.	281
Ulcus vetusti orae livent.	300	Vomica hepatis.	215
Ulcus vetus quomodo curan- dum.	301	Vomitum rejectus ab Asclepia- de.	29
Ulcus aridum mortis indi- cium.	55	Vomitum quando utilis.	ibid.
Ulcus implentia.	247	Vomitum quibus inutilis.	ibid.
Ulceribus crustas inducentia.	246. Easdem resolutentia.	Vomitum quid exigit.	ibid.
	ibid.	Vomitum quibus utilis.	30
Ulceribus purgandis & im- plendis è γχεισα.	277	Vomitum luxuria causa fieri non debet.	ibid.
Ulceribus sordidus pastillus.	269	Vomitum non sit quotidianus.	ibid.
ad Ulcera mala, malagma.	255	Vomitum remedia.	ibid.
Ulcerum gingivarum.	388	Vomitum supprimit dejectiones.	69
Ulcerum oris medicatio.	385	Vomitum prodest biliosis & E- pilepticis.	ibid. Nocet sanis.
Ulcus circa fauces quibus in- dicatur.	60		ibid.
Ulceribus faucium purgandis catapotium.	280		
Ulcerum lingua.	387		

Vomitus infirmo capite laboranti alienus est. 35	Vulnera insanabilia. 283. difficilia. <i>ibid.</i> tutiora. 284
Vomitus biliosus noxius vulnerato. 296	Vulnera, quibus ossa loco moventur, periculosa. 557
post Vomitum quid agendum. 30	Vulneris nota. 295. 296
Ureteres. 185	Vulneris curatio. <i>ibid.</i>
Urina sani qualis. 50	Vulneris derafi curatio. 305
Urina mala. 52	Vulneris ligatio. 294
Urina bona quanam, vesica morbo. 66	Vulneris glutinatio. 291. 292
Urina quae Valetudinem Longam indicet. 53. quae Mortem. 56	Vulnus glutinantia. 242
Urina crassa & alba articulo- rum & viscerum dolores indicat. 60	Vulneribus glutinandis pastilli. 268
Urina viridis, viscerum dolores & tumorem indicat. 60	Vulnus quomodo purgandum. 298. implendum. 299
Urina purulenta vel sanguinolenta ulcus renium vel vesicae indicat. <i>ibid.</i>	Vulnus aperientia. 243. purgantia. <i>ibid.</i> rodentia. 244
Urina crassa, carunculas, pilos, bullas, malum odorem, arenam habens renium vitia denotat. 60. 61	Vulnerum inflammationis curatio. 291. 297
liquida suppurationem. 63	collisi Vulneris curatio. 304
Urina alba, rufa quid indicet. 22	Vulpinum jecur ac pulmones asthmati sanando. 199
Urinam moventia. 108	Vulva. 185
Urinae difficultati sananda catapotium. 281	Vulvae natura mirabilis. 489
Urina nimia profusio. 234	Vulvae morbus. 232. Curatio. <i>ibid.</i>
ἔρροια vesicae. 478	Vulvae dolenti catapotium. 279
Vuae inflammatio. 389	Vulvae concubitus non admittentis curatio. 488
Vuae inflammatae pastillus. 269	Vulvae procidentia. 402
Vuae inflammatae excisio. 445	Vulvae mollienda pessus. 270
Vulnerato quid agendum. 295	Vulvae percussa signa. 286
	X.
	Ξ Ηρόφραλπια. 354
	Z.
	Z Eno. 241
	Zopyrus. 275
	Zυγάδες os. 501

E R R A T A.

Pag. 10. l. 15. saepe.	p. 405. l. 9. Tertiam.
p. 22. l. 21. urina.	p. 434. l. 3. faciendus.
p. 40. l. 1. si.	p. 559. l. 4. <i>mutas.</i>
p. 40. l. 10. concoctionem.	p. 561. l. 3. ut.
p. 70. l. 23. minuti.	p. 564. l. 18. est.
p. 121. l. ultim. Aph. IV.	p. 566. l. 8. ἀποπατεῖν.
61.	p. 566. l. 19. An.
p. 126. l. 17. priore.	p. 569. l. 26. ἐκμύξαν.
p. 236. l. 21. cutem.	p. 574. l. 5. III.
p. 348. l. 30. fronte.	

E R A T A

Page 1. Line 1. Error
Page 1. Line 2. Error
Page 1. Line 3. Error
Page 1. Line 4. Error
Page 1. Line 5. Error
Page 1. Line 6. Error
Page 1. Line 7. Error
Page 1. Line 8. Error
Page 1. Line 9. Error
Page 1. Line 10. Error
Page 1. Line 11. Error
Page 1. Line 12. Error
Page 1. Line 13. Error
Page 1. Line 14. Error
Page 1. Line 15. Error
Page 1. Line 16. Error
Page 1. Line 17. Error
Page 1. Line 18. Error
Page 1. Line 19. Error
Page 1. Line 20. Error
Page 1. Line 21. Error
Page 1. Line 22. Error
Page 1. Line 23. Error
Page 1. Line 24. Error
Page 1. Line 25. Error
Page 1. Line 26. Error
Page 1. Line 27. Error
Page 1. Line 28. Error
Page 1. Line 29. Error
Page 1. Line 30. Error
Page 1. Line 31. Error
Page 1. Line 32. Error
Page 1. Line 33. Error
Page 1. Line 34. Error
Page 1. Line 35. Error
Page 1. Line 36. Error
Page 1. Line 37. Error
Page 1. Line 38. Error
Page 1. Line 39. Error
Page 1. Line 40. Error
Page 1. Line 41. Error
Page 1. Line 42. Error
Page 1. Line 43. Error
Page 1. Line 44. Error
Page 1. Line 45. Error
Page 1. Line 46. Error
Page 1. Line 47. Error
Page 1. Line 48. Error
Page 1. Line 49. Error
Page 1. Line 50. Error
Page 1. Line 51. Error
Page 1. Line 52. Error
Page 1. Line 53. Error
Page 1. Line 54. Error
Page 1. Line 55. Error
Page 1. Line 56. Error
Page 1. Line 57. Error
Page 1. Line 58. Error
Page 1. Line 59. Error
Page 1. Line 60. Error
Page 1. Line 61. Error
Page 1. Line 62. Error
Page 1. Line 63. Error
Page 1. Line 64. Error
Page 1. Line 65. Error
Page 1. Line 66. Error
Page 1. Line 67. Error
Page 1. Line 68. Error
Page 1. Line 69. Error
Page 1. Line 70. Error
Page 1. Line 71. Error
Page 1. Line 72. Error
Page 1. Line 73. Error
Page 1. Line 74. Error
Page 1. Line 75. Error
Page 1. Line 76. Error
Page 1. Line 77. Error
Page 1. Line 78. Error
Page 1. Line 79. Error
Page 1. Line 80. Error
Page 1. Line 81. Error
Page 1. Line 82. Error
Page 1. Line 83. Error
Page 1. Line 84. Error
Page 1. Line 85. Error
Page 1. Line 86. Error
Page 1. Line 87. Error
Page 1. Line 88. Error
Page 1. Line 89. Error
Page 1. Line 90. Error
Page 1. Line 91. Error
Page 1. Line 92. Error
Page 1. Line 93. Error
Page 1. Line 94. Error
Page 1. Line 95. Error
Page 1. Line 96. Error
Page 1. Line 97. Error
Page 1. Line 98. Error
Page 1. Line 99. Error
Page 1. Line 100. Error

6253

BIBLIOTECA